

KATOLICKÝ LIDOVÝ KATECHISMUS.

Paedagogicky a časově spracoval

František Spirago,
c. k. professor na německém gymnasiu
Na příkopě v Praze.

Přeložil dle V. vydání

František Kalvoda,
c. k. professor nábož. na ústavě učitelů a docent paedagogiky,
methodiky a katechetiky na theolog. ústavě v Brně.

Část I.: Věrouka.

Schváleno nejdůst. ordinariátem v Olomouci dne 5. srpna 1903.
č. 12,437.

~~~~~ PRVNÍ VYDÁNÍ. ~~~~~

V OLOMOUCI, 1903.

Nákladem R. Promberggra, knihkupce.

Tiskem ALOISA WIESNERA v Praze.

Obsah části I.

Předmluva, přehled . . . . . II—VI

Úvod.

1. K čemu jsme na světě? 1
2. Čím dosáhneme blaženosti? 3
3. Cena náboženství 5
4. Na zemi není blaženosti 7

O víře.

1. O poznání Boha 11
2. O zjevení božím 13
3. O oznámení zjevení 17
4. O Písmě sv. a Tradici 18
5. O křesťanské víře 24
6. O pohnutkách víry 33
7. O ztrátě víry 37
8. O vyznávání víry 40
9. O znamení sv. kříže 44
10. O apošt. vyznání víry 46

1. čl. víry: O Bohu.

1. O jsoucnosti nejvyšší bytosti 48
2. O podstatě Boží 50
3. O vlastnostech Božích 53
4. O nejsv. Trojici 71
5. O stvoření 75
6. O božské prozřetelnosti 81
7. O utrpení Kristově 86
8. O andělech 92
9. O lidech 100
10. O duši 102
11. O tvorech nadpřirozených 106
12. O hříchu dědičném 108

2.—7. čl. víry: O Ježíši Kristu.

1. O vykoupení 114
2. O zaslíbení Vykupitele 116
3. O přípravě na Vykupitele 123
4. Kdy a kde žil Vykupitel 127
5. Ježíš Naz. jest Vykupitel lidí 130

6. Životopis Kristův 131

7. O osobě Vykupitelově (vtělení,
Ježíš jest Synem Božím, jest
Bůh, náš Pán) 151

8. čl. víry: O Duchu sv.

1. O zjevení se Duchu sv. 165
2. Milosti jest nám třeba 166
3. O působení Duchu sv. 168

9. čl. víry: O církvi.

1. Církev katol., její založení 184
2. O nejvyšší hlavě církve 188
3. O biskupech, kněžích, křesťanech 194
4. O rozšíření církve 198
5. O vyznáních náboženských 204
6. O známkách pravé církve 206
7. O přednostech katolické církve
(samospasitelná, nezrušitelná,
neomylná) 210
8. O hierarchii (svatovládě) 220
9. Církev a stát 222
10. Církev a osvěta 224
11. O obcování svatých 226

10. čl. víry: Hříchův odpuštění.

11.—12. čl. víry: O posledních věcech.

1. O smrti 231
2. O soudu soukromém 234
3. O nebi 236
4. O pekle 240
5. O očistci 244
6. O vzkříšení z mrtvých 249
7. O soudu věčném 252

O křesťanské naději.

1. O podstatě křest. naděje 256
2. O užitku křest. naděje 260
3. O protivě křest. naděje 262

Předmluva spisovatele.

Katechismus tento v té podobě, kterou má, jest **časovou knihou lidovou** a rovněž **pomocnou knihou pro katechety** a kazatele. Spisovatel pokládá za potřebné poznamenati toto:

1. Katechismus tento vyšel ve **třech dílech**: první díl obsahuje **nauku o víře**, druhý **nauku o mravech** a třetí **nauku o milosti**. V díle prvním jeví se Kristus jakožto učitel, ve druhém jako král, ve třetím jako velekněz. Hlavní váha se klade v tomto katechismu na otázku: K čemu jsme na světě? a tím právě se hodí do nynější materialistické, požívací a rozkošnické doby. Katechismus tento má býti jako **cestovní knížka křesťana** na jeho cestě k nebi. Proto se nejprve uvádí cíl této cesty a pak prostředky k němu vedoucí. V I. díle se praví, co musíme konati svým rozumem (Boha poznávati . . .), ve II. díle, co musíme konati svou vůlí (plniti přikázání . . .), ve III. díle, co máme činiti, by náš rozum byl osvěcen a vůle posilněna, ježto obojí bylo hříchem dědičným pokaženo. (Zjednávatí si milosti Ducha sv. . . .) Jednotlivé díly tedy těsně spolu souvisí; a v každém díle jest vše dobře rozčlánkováno a spojeno, takže z toho jasně vysvítá vnitřní souvislost všech pravd náboženských. A to jest velmi důležité; nebo čím lépe známe vnitřní souvislost jednotlivých pravd náboženských, tím lépe budeme moci v jednotlivé pravdy vniknouti.

2. **Tisk** v tomto katechismu **jest trojí**. Velký tisk jest jako **kostra**, prostřední tisk jest jako **maso** a malý tisk jako **krev** tohoto katechismu. Malý tisk by sice mohl odpadnouti, a katechismus tento by nicméně obsahoval pravdy katol. náboženství, — ale podobal by se člověku, jenž nemá téměř žádné krve. Takových chudokrevných katechismů jest dosti, ale jako člověk chudokrevný není k práci, proto také většina takovýchto katechismů až dosud nedovedla pohnouti srdcem lidským a zapáliti v něm oheň lásky k Bohu a bližnímu, čehož přece nezbytně musí docíliti dobrá náboženská kniha, dobré kázání, dobré vyučování náboženské. Takovým knihám chybí především přesvědčivá, k srdci mluvící vroucnost výrazu, čerstvá a oživující síla, která jest vlastní jen slovům Ducha sv.

3. Katechismus tento má za účel, všechny **tři mohutnosti duševní: rozum, mysl a vůli** stejnoměrně vzdělati. Proto hlavním cílem této knihy jest, vychovatí dobré křesťany, nikoliv náboženské filosofy. Vůbec bylo snahou spisovatelovou, podati pravdy náboženské ve formě populární a snadno pochopitelné. Výrazy jsou voleny prosté, nikoliv umělé a učené. Kniha tato není snad přepracováním několika starších katechismů a náboženských knih, nýbrž jest to samostatná práce na základech paedagogických

a praktických. Pravdy náboženské se v ní podávají názorně a zajímavě, v rouše zajímavém a vábném. Citáty ze sv. Otců jsou většinou jen dle smyslu uváděny, poněvadž jest to srozumitelnějším. Že to není chybou, je patrné z toho, že ani apoštolové neuváděli míst z Písma sv. St. Zák. vždy slovně, nýbrž dle smyslu.

4. Spracován jest tento katechismus na základě **paedagogiky**. Snahou spisovatelovou bylo, celou látku prakticky a přehledně podati, všechny myšlenky logicky spořádati, voliti výrazy snadno srozumitelné, krátké věty tvořiti a t. d. Bylo dbáno pokynů znamenitých biskupů a katechetů. Spojují se také všechna odvětví učení náboženského: katechismus, bibl. dějiny, liturgika, apologetika, církevní dějiny, takže vylíčení věci není suchopárným, nýbrž stejně poutá srdce i vůli. Že spisovatel nevolil ve svém díle formu otázkovou, jak se děje ve slovných katechismech, měl k tomu důležitou příčinu. Předně: víra pochází ze slyšení, nikoliv z tázání. Pravdy našeho sv. náboženství nejsou nikterak tak známy, bychom se mohli na ně jen vytazovati, spíše musejí býti sděleny formou přednášek. Co jest známo, na to se lze vytazovati. Mimo to otazování jest na úkor krátkosti a částečně i pochopení věci, neboť množství otázek stěžuje přehled celku. Forma přednášecí nutí člověka k důkladnému porozumění pravd. Pro malé děti ovšem jsou na místě knihy psané formou tázací, neboť tím jest práce dětí usnadněna a rodičům jest možno, jich se vytazovati a při učení jim pomáhati.

5. Při pracování tohoto díla byl rovněž zřetel brán k nynějším poměrům časovým. Spisovatel se snažil hlavně dle možnosti potírati sobecký a poživavý materialismus. Proto zvláště obsírně jedná o mravovědě. Proto také nespokojuje se pouhou definicí jednotlivých hříchů a cností, nýbrž ukazuje cnost v celé její kráse a se všemi jejími následky, hřích pak v celé jeho ohavnosti a zlobě, jakož i se všemi jeho zlými následky, připojuje hned také léky proti těmto neřestem. Rovněž byly obsírněji probrány nauky v nynější době důležité, o kterých se obyčejně v jiných katechismech nemluví: náboženská snášelivost, otázka alkoholová, povinnost práce, papež a zeměpán, volby, cena zdraví a života, sociální postavení ženy, sociálně demokratické zásady, vynakládání majetku, almužna, návštěva hospody, tanec, divadlo, noviny, pravidla slušnosti, civilní manželství, křesťanské spolky. Láska k Bohu, láska k bližnímu zvláště důkladně je probrána. Dále: utrpení, chudoba, vděčnost, sebezapírání, spalování mrtvol, sjezdy katolické, pašijové hry a j. časové věci se probírají. Nikdo tedy nemůže říci, že tento katechismus, ať formou, nebo obsahem náleží do středověku.

Dílo je věnováno Neposkvrněnému Početí, by mu zaručeno bylo požehnání boží, které patrně na díle tomto spočívá, nebo přes všechny překážky ve svém vzniku dočkalo se dílo toto neočekávaně velikého a rychlého rozšíření skoro do všech zemí.

Trutnov, v říjnu 1902.

František Spirago.

Přehled.

Jsme na světě, bychom oslavováním Boha došli **věčné blaženosti**; dosahujeme jí tímto:

I. Máme se snažiti poznati Boha **věrou** ve pravdy Bohem zjevené.

Zde se jedná o poznání Boha, o zjevení, o víře, o pohnutkách víry, o její protivě, o vyznání víry, konečně o znamení kříže.

Vykládá se 12 článků apošt. vyznání víry: 1. čl.: Boží jsoucnost, podstata, vlastnosti, Trojice. Stvoření světa a božská prozřetelnost. Andělé a lidé. Hřích dědičný. Zaslíbení Vykupitele. Příprava lidstva na Vykupitele. — 2. Ježíš jest Messiáš, Syn Boží, Bůh sám a Pán náš. — 3.—7. O vtělení Syna božího. Životopis Kristův. — 8. Duch sv. a nauka o milosti. — 9. Katolická církev, její zřízení, nejvyšší hlava, její rozšíření, známky, přednosti. — Obcování svatých. — 10. Hříchů odpuštění. — 11. a 12. Smrt. Soud zvláštní. Nebe. Peklo. Očistec. Vzkříšení mrtvých. Soud věčný.

Ku konci apošt. vyznání víry mluví se o darech, které máme doufati od Boha. Jedná se zde tedy o podstatě křesťanské naděje, o jejím užitku a protivě.

II. Máme zachovávat **příkázání Boží**, totiž:

Dvě příkázání lásky,	příkázání lásky k Bohu, jež se obšírněji vykládá v prvních 4 příkázáních desatera.	Bůh jakožto nejvyšší král žádá: klanění a věrnost v 1. úctu ve 2. službu ve 3. úctu k jeho zástup. ve 4.	Příkázání Boží.	Patero příkázání církevních jsou bližším vysvětlením 3. příkázání Božího.
	Příkázání lásky k bližnímu, které zakazuje bližšímu škoditi	na životě v 5. na nevinnosti v 6. na majetku v 7. na cti v 8. na statku v 9. a 10.		
	aporoučíjemu v nouzi pomáhati.	konáním skutků milosrdenství.		

Když se promluvílo o lásce k Bohu, pojednává se o lásce světské; po vysvětlení lásky k bližnímu, o lásce přátelské, o lásce k nepřítelům, o snášlivosti náboženské, o národnosti a o samolásce; po vysvětlení 1. př. B. o účte svatých, o přísaze, o slibu, při 3. přik. B. o práci, při 1. přik. círk. o církevním roku, při 4. př. B. o povinnostech k papeži a císaři a o povinnostech vrchností a představených, při 5. př. B. o lásce

ke zvířatům, při 9. př. B. o socialismu a o chudobě, při 10. př. B. o sociálním postavení ženy; při skutečích milosrdenství o vynakládání majetku, o povinnosti vděčnosti.

Plnění přikázání jeví se v konání **dobrych skutků a cností** a varováním se **hříchů a nepravostí**; konečně varováním se všeho, co k tomu svádí, zvláště **pokusem a příležitostmi**.

Nejhlavnější cnosti jsou 7 hlavních cností, jejichž protivou jest zase 7 hlavních hříchů či neřestí.

Bychom mohli přikázání velmi dokonale plniti, máme užívat **prostředků k dosažení dokonalosti**. (Všeobecné prostředky jsou pro všechny, zvláštní pak neboli 3 evandělické rady pro jednotlivce.)

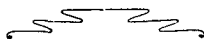
Takovým způsobem jsme již na zemi blažení. **8 blahoslavenství.**

Bychom mohli věriti a přikázání Boží plniti, je nám třeba milosti Boží. Té dosahujeme prostředky milosti.

III. Máme užívat **prostředků milosti**. Jsou to: **Oběť mše sv., svátosti, svátostiny a modlitba.**

Dříve než se mluví o mši sv., pojednává se o oběti a oběti kříže — Při pojednávání o mši sv. se vysvětluje: ustanovení, podstata, díly a obřady mše sv., poměr mše svaté k oběti kříže, užitek mše sv., obětování mše sv., pobožnost při mši sv., povinnost slyšeti mši sv., čas a místo mše sv., roucha a předměty při mši sv., barva rouch mešních, řeč a zpěv při mši sv. — Pak se mluví o poslouchání slova božího. — Pak následuje nauka o svátostech vůbec a o každé zvlášť. Při svátosti oltářní se jedná: o ustanovení a podstatě svát. oltářní, o přijímání a jeho účincích, o přípravě na přijímání a o tom, kterak se chovati při přijímání, potom o duchovním přijímání. — Při svátosti pokání se mluví o ustanovení, podstatě, potřebě, o zpovědníkovi; o účincích svátosti pokání, o zpovědi generální, o ustanovení a užitku zpovědi, o opětném pádu do hříchu a o odpustcích. — Při svátosti stavu manželského se jedná o ustanovení a podstatě manželství, o povinnostech manželů, o manželstvích smíšených, a o stavu svobodném. — Potom následuje nauka o svátostinách.

Při pojednávání modlitby se vysvětluje: podstata, užitek, potřeba, vlastnosti, doba, místo, předmět modlitby a rozjímání. Dále se vysvětlují: nejdůležitější modlitby (Otčenáš a modlitby k Matce Boží), nejdůležitější pobožnosti dopolední a odpolední, průvody, pouti, křížová cesta, vystavování nejsv. svát. oltářní, missie), sjezdy katolické, pašijové hry a nábožné spolky. (III. řád, bratrstva, nejdůležitější křesť. spolky podpůrné.)

Úvod.

1. K čemu jsme vlastně na světě?

Každá věc má určitý cíl; ná př. oko, ucho, ruka, noha. Jako však každý úd lidského těla má určitý cíl, tak musí mít i celý člověk určitý cíl. A tento cíl jest převznešený. Jako žák, studující jinoch, chodí do školy proto, by došel jistého cíle, totiž jistého postavení v životě, tak jest i člověk na světě, v této škole života, za tím účelem, aby dosáhl vznešeného cíle, totiž **věčné blaženosti**. Jako služebník musí sloužiti svému pánu a právě za tuto službu dostává své živobyті, právě tak se má i s člověkem: člověk jest na světě, aby sloužil, totiž **aby ctil a oslavoval Boha** a právě za tuto službu, za tu oslavu Boha dostává se mu po smrti věčné blaženosti.

Jsme na světě, bychom Boha ctili a chválili a tím věčné blaženosti dosáhli.

Čest a sláva Boží jest cílem veškerého tvorstva. Bůh proto stvořil všecko tvorstvo, by ono hlásalo Boží dokonalost a velebnost tvorům rozumným, andělům a lidem, a by Bůh právě od těchto rozumných tvorů byl cten a chválen. „Ze své nekonečné dobroty stvořil Bůh nebe i zemi, anděly i lidi, by Ho ctili a chválili, jak Bůh zasluhuje a pokud jest to v moci jejich. Ba i nerozumné a neživé tvorstvo, všechna totiž krotká i divoká zvířata, všechny stromy a rostliny, všechny kovy a nerosty chválí Boha svým způsobem a podle své možnosti a jsou takto ke cti a chvále Boží.“ (Cochem.) Vše, co vidíme, hlásá nám velebnost a dobrotu Boží! „Všecko učinil Bůh pro sebe“ (Přisl. 16. 4.). Ústy proroka Isaiáše praví Bůh: „Každého, jenž vzývá jméno mé, stvořil jsem ku své cti a slávě“. (Is. 43. 7.) Z toho jest patrnо, že i člověk jest stvořen k tomu cíli, by hlásal **velebnost a slávu Boží**. A v pravdě také hlásá každý člověk tuto velebnost a slávu Boží, ať chce či nechce, dobrovolně nebo proti své vůli. Krásné uspořádání těla lidského, vzácné dary a mohutnosti jeho ducha, odměny spravedlivých, tresty bezbožných — zkrátka všechno hlásá slávu a velebnost Boží: Jeho všemohoucnost, moudrost, dobrotu, spravedlnost a t. d. A proto i bezbožný člověk chtě nechtě musí Boha oslavovati. Zvláště však jest úkolem člověka, by jakožto rozumný tvor obdařený svobodnou vůlí Boha vědomě a dobrovolně oslavoval. A to činí tím, když Boha **poznává, miluje a ctí**. (Viz odstavec další!) A právě tím dosahuje člověk své blaženosti nebeské po smrti.

Nejsme tedy na světě, bychom jen o pozemské statky pečovali, po cti se honili, jedli a pili, nebo pozemských rozkoší užívali.

Statky pozemské nejsou našim cílem, nýbrž jen prostředkem k našemu poslednímu cíli. Kdo je považuje za svůj cíl životní, jedná tak pošetile, jako

služebník, který místo aby pánu svému sloužil, hledí malicherností a na hlavní své zaměstnání zapomíná; jedná tak pošetile, jako chlapec, kterého otec pro něco poslal, ale on, spatřiv něco cestou, zastaví se, daného rozkazu úplně zapomene a jediné si všímá toho, čeho si vůbec ani všimnouti neměl. (Lud. Gran.) Mnozí lidé si počínají jako oni pozvaní v evandéliu, z nichž jeden k vůli manželce, jiný k vůli dvoru, jiný k vůli volům nepřišel na velikou hostinu (Luk. 14. 16. násl.). Člověku, který myslí jen na peníze, významění a jiné pomíjející věci, mohlo by se jedenkrát napsati na hrob: „Zde odpočívá pošetilý člověk, který nevěděl, proč vlastně byl na světě.“ (Alb. Stolz.) Kdo nemyslí na svůj poslední cíl, podobá se plavci, jenž neví, kam se plaví a proto ovšem s lodí se žene do záhuby. (Sv. Alf.) Kristus připodobňuje takového člověka spícím u. (Mat. 25. 5.) Kdo však stále má před očima a na mysli svůj cíl poslední, toho přirovnává Kristus člověku bdícím u. (Mat. 24. 42.)

Kristus připomíná nám náš poslední cíl slovy: „Jednoho toliko jest potřeba“ (Luk. 10. 42); a dále: „Hledejte nejprve království Božího a spravedlnosti jeho a toto všechno (čeho potřebujete pro život časný) bude vám přidáno“. (Mat. 6. 33.)

Také svatí vždy důrazně připomínali lidem jejich poslední cíl. Tak na př. sv. Filip Ner., jemuž jistý mladík vykládal své dalekosáhlé plány do budoucnosti, tohoto mladíka neustále se vážně a povážlivě tázal: „A co potom?“ (Spirago, Příklady str. 3.) Věru směšna jsou mínění mnohých mudrců o cíli našeho života. Někteří praví, že prý vůbec ničeho nevíme o svém cíli a celý život prý je hádankou. Jeden z nich docela povídá: „Nevíme ničeho a nebudeme ani nikdy ničeho věděti.“ (Ignoramus et ignorabimus.) Alex. Humboldt docela se odvažuje tvrditi, že prý celý život lidský jest nesmysl. Jiní tvrdí, jako pohanští epikureové, že prý „požitek jest cílem života lidského“. Podle nich tedy jest nejšťastnější ten člověk, jenž má hojnost peněz a železné zdraví, by mohl užiti všeho, čeho svět poskytuje. (Schopenhauer.) Mnozí zase mní, jako Budhisté, že prý se člověk při své smrti rozpadá v nic. Zde patrně, jak pravdiva jsou slova Kristova, že Bůh skryl svou moudrost před moudrými a učenými tohoto světa, aby zjevil ji malíčkým. (Mat. 11. 25.)

Poněvadž člověk je určen k blaženosti po smrti, proto se nazývá často p o c e s t n ý m, a život sám nazývá se p u t o v á n í m.

Člověk je cizincem na zemi (Ž. 118. 19.). Podobá se tomu, jenž běží o závod. (1. Kor. 9. 24.). Život se podobá plavbě na moři, neboť plujeme do přístavu věčnosti (sv. Řeh. Vel.). Život jest putování (1. Mojž. 47. 19.), jest pouť ku společnému místu milosti (sv. Basil.) Nemáme zde na světě žádného místa stálého, nýbrž hledáme budoucí (k Žid. 13. 14.). Nebe je naše pravá vlast, země jen místem vyhnanství (Segneri). Poněvadž nás Bůh stvořil pro nebe a nikoliv pro tuto zem, proto také stvořil tělo naše tak, aby bylo vzpřímené a okem svým hledělo k nebi; zvíře však hledí okem do země. Povšimněme si i toho, že člověk, strom a rostliny rostou do výše, jakoby ukazovaly k nebi. I věž kostelní nám připomíná náš cíl poslední, neboť jako prst ukazuje k nebi; a právě velebné domy gotické, v nichž

všechno do výše se pne, jsou živým hlasem církve volající k nám: „Človče, jsi stvořen pro nebe!“

2. Čím si dobudeme věčné blaženosti?

Kdo chce dojít cíle, musí předně znáti cestu k němu, a pak musí se jí i bráti. Tak i my, chceme-li dojít blaženosti věčné, musíme předně cestu k nebi znáti a pak i cestou touto se bráti. Kde chybí jedno nebo druhé, tam nelze o dosažení tohoto cíle mluvit. „Tak byli pohané duševně slepí, poněvadž cesty spasení neviděli; židé pak byli duševně chromí, poněvadž cestu spasení sice znali, ale po ní nešli“ (sv. Řehoř Vel.).

Věčné blaženosti docházíme takto:

1. Musíme se snažiti poznati Boha věrou v pravdy Bohem zjevené.

Kristus praví: „Ten pak jest život věčný, aby poznali Tebe, jenž jediný jsi pravý Bůh, a kterého jsi poslal, Ježíše Krista.“ (Jan 17. 3.). Ku poznání Boha vede nás víra. „Víra předchází, vědění (poznání) následuje (sv. Ans.). Víra jest matkou poznání.“

2. Musíme plniti vůli Boží zachováváním jeho přikázání.

Kristus pravil ve své rozmluvě s bohatým mládcem: „Chceš-li vejít do života, zachovávej **přikázání**.“ (Mat. 19. 17.) Služebník také dostává mzdu jen za práci.

Pouhými silami svými však nemůžeme ani věřiti, ani přikázání zachovávat; k tomu potřebujeme **milosti** Boží.

Člověk již jakožto člověk potřebuje k dosažení svého cíle milosti Boží. Ano i Adam ve stavu své nevinlosti ji potřeboval. Rolník, jenž pole obdělává, nepořídí ničeho bez deště a světla slunečního. Tak se daří i člověku v jeho snaze po cíli věčném. „Jako země potřebuje slunce, které ji osvětluje a zahřívá, tak naše duše potřebuje milosti Boží“ (Sv. Chrysost.) Po pádu prvních lidí však potřebujeme této milosti Boží tím více, poněvadž hříchem tím jsme zkažení a zeslabeni. Vše, co jest slábo, potřebuje pomoci a opory. Slepý potřebuje vůdce, nemocný léků; tak potřebuje i člověk hříchem zkažený cizí pomoci, totiž milosti Boží, má-li dojít svého cíle. (Sv. Bonav.). Lidstvo se podobá člověku, jenž pro mdlobu cestou upadl a dále nemůže; vidí-li tento ubožák vozku s povozem, prosí, by ho svezl. Tak i my, poněvadž známe a cítíme svou mdlobu, musíme se ohlížeti po pomoci a té najdeme jen u Boha (Al. Stolz). Proto nám praví Kristus: „Beze mne nemůžete ničeho činiti.“ Písmo sv. praví „Nestaví-li Pán domu, marně pracují, kteříž staví ho; neostříhá-li Pán města, marně střeží, kterýž ostříhá ho.“ (Ž. 126. 1.). Lidé říkají: Bez Božího požehnání, marné naše namáhání.

Milosti Boží nabýváme hlavně prostředky milosti, které Kristus k tomu ustanovil. Z toho plyne:

3. Musíme užívatí těchto prostředků milosti, zvláště mše sv., sv. svátostí a modlitby.

Víra tedy jest jako cesta k nebi, přikázání nám ji ukazují, prostředky milosti jsou jako peníze na cestu. Cesta k nebi je úzká, strmá a trnitá a málo kdo ji kráčí. Naproti tomu „prostranná jest brána a široká cesta, která vede k záhubě, a mnozí jsou, kteří jí procházejí.“ (Mat. 7. 13.).

Kratšeji lze říci: blaženosti věčné docházíme náboženstvím.

Náboženstvím totiž rozumíme poznání Boha, jakož i život podle vůle Boží. Náboženství nikterak **nezáleží jen v rozumu a vědomostech**, neboli v pouhé znalosti věcí náboženských. Pak by byli i ďábli nábožní, neboť oni vědí, čeho Bůh žádá, ale jednají právě naopak. Náboženství se jeví hlavně v plnění přikázání Božích; jeví se tedy hlavně **ve vůli a ve skutku**. Slovo „náboženství“ znamená jako svazek vzájemný mezi Bohem a člověkem; nebo také znamená tolik, jako velebení nejvyšší bytosti, Boha. Proto také nazývají se lidé, kteří zvláště horlivě plní v životě svým vůli Boží, lidmi „nábožnými“, poněvadž oni právě takto nejvíce Boha velebí a oslavují (řeholníci zvláště).

Slovo „náboženství“ se zaměřuje někdy také se slovem „**vyznání**“, t. j. vyznání náboženské, jelikož náboženství a vyznávání toho náboženství nelze od sebe odtrhnouti. Není žádným pravým náboženstvím náboženství, které by jen v srdci bylo ukryto a nejevilo se zároveň i na venek slovem i skutkem. Kdo říká, že **nezáleží na vyznávání náboženství**, nýbrž že stačí, má-li jen člověk **n á b o ž e n s t v í** v srdci, mluví právě tak pošetile jako ten, kdo by říkal, že **nezáleží na tom**, co před soudem vypovídá, jen když si člověk to právě myslí. Není-liž to podvod a přetvářka, jinak mluvití a jinak myslití?

Nauka o víře, o přikázání a o prostředcích milosti nazývá se **nauka náboženská**.

Také lze říci: nauka náboženská jest **nauka o Bohu**. Vždyť nás učí, co jest Bůh a čeho Bůh od nás žádá. Nauka náboženská není nikterak náboženství samo, jak patrné z předešlého. Nauka náboženská jest první a nejdůležitější ze všech nauk, věd, nebo ona odpovídá na nejdůležitější životní otázky; ona nám dává odpověď na otázky: K čemu jsem na světě? Co se stane se mnou po smrti? Odkud se vzal svět? a t. d. Dokud člověk si nedovede na tyto otázky zprávně odpovědět, jest nevědomým a nespokojeným. I toho třeba si povšimnouti, že všechny náboženské pravdy nitřně spolu souvisejí; jsouť jako nějaká **budova**. Co jsou u budovy základy, to jsou v náboženství základní pravdy náboženské (o nejsv. Trojici, o vtělení Syna Božího, o hříchu dědičném a t. d.). A jako v budově cihla na cihle spočívá, tak v náboženství pravda ze pravdy plyne, nebo s ní souvisí. Jako budova má své zdi, tak náboženství má svou nauku o víře, nauku o mravech, nauku o počtě Boží. „Celý katechismus jest vnitřně zázračně související system zjevených základních pravd náboženských.“ (Ketteler).

3. Cena náboženství.

Zhusta lze za našich dnů slyšeti, že prý náboženství jest věcí s o u k r o m n o u, tedy jako vedlejší. Kdo tak mluví, ten také se domnívá, že vyučování v náboženství jest méně důležitým, než vyučování na př. čtení, psaní, počítání; ale mýlí se. Náboženství právě jest věcí nejdůležitější, nejužitečnější a nejpotřebnější pro život člověka.

1. Náboženství jest božské světlo k osvětlení našeho rozumu.

Náboženství jest **božské** světlo; neboť vědomosti, kterých nám náboženství poskytuje, jsou vzácnější nad všechny pozemské vědomosti. A tyto vědomosti také pocházejí od Boha, neboť On nám je zjevil. Náboženství jest tudíž **světlem** pro náš rozum, jelikož jím člověk poznává svůj cíl i cestu k němu. Kdo má náboženství, podobá se pocestnému, který ve t m a v é n o c i má s s e b o u světlo; kdo nemá náboženství, tápá v temnotách. Písmo sv. praví: „Sedí v temnotách a ve stínu smrti.“ (Is. 9. 2., Luk. 1. 79.). Takový člověk má oči, ale nevidí; jest jako slepec. Proto se nazývá sám Kristus, jenž nám právě náboženství přinesl, „světlem světa“; praví: „Já jsem světlo světa! kdo jde za mnou, nechodí v temnotách.“ (Jan 8. 12.). Proto při jeho narození ukázala se záře nad Betlemem, a hvězda na nebi. Proto hoří ve chrámě při mši sv. svíce, které nám hlásají, že na oltáři pod způsoby chleba a vína jest přítomno „světlo světa“. Proto hoří světla po stranách evandélní knihy, když se zpívá při slavné mši sv. evandélium. Světla ta znamenají: naukou Kristovou, tedy sv. evandéliem byl rozum náš osvětlen. A také ne nadarmo nařizuje církev třikrát denně zvoni: před východem slunce, po západu slunce a když je slunce nejvýše. Tím nám připomíná, že „světlo světa“, Syn Boží, stal se kdysi člověkem a 33 let mezi námi žil. Podobně slaví také církev n a r o z e n í P á n ě právě tenkrát, kdy světla denního začíná přibývat; jakoby chtěla říci: světlo světa přišlo na zem. A kostely se staví směrem k východu, takže kněz koná oběť mše sv. obrácen tváří k vycházejícímu slunci; to proto, že kostely mají sloužiti k oslavě světla světa. Ten jest tedy v pravdě osvětlený, kdo má náboženství; kdo ho nemá, jest nevědomý, byť o sobě sebe více se domýšlel.

2. Náboženství dodává naší vůli nadlidské síly ke konání skutků dobrých a ku potlačování zlého žádostí.

Náboženství jest jako **páka**. Pákou i dítě nejtěžší břemena zvedne. Tak i náboženství dodává slabému člověku síly nadlidské. Představme si jen katolického missionáře, který v zemích pohanických na spásu lidstva pracuje, nehledě ustavičného pronásledování a nebezpečí, bez nejmenší naděje na odměnu pozemskou. Víme, že v čas n a k a z l i v ý c h n e m o c í nemocní mnohdy od svých pokrevních přátel bývají opouštěni, ale kněží katoličtí a řeholníci je vyhledávají, navštěvují a laskavě ošetřují. Kdo dodává těmto lidem tolik zmužilosti? Náboženství jest to, které jim praví: co činite bližnímu, činite Bohu samému; obdržíte jednou odměnu v nebesích atd. A co sílilo

mučeníky, že raději statek i život obětovali, než by byli učinili něco zlého? Bylo to zase náboženství, které jim pravilo: „Bůh ví všechno; po smrti bude soud a spravedlivá odplata; všichni jednou vstaneme z mrtvých atd. A proto jest jisto, že náboženství více napomáhá k udržování pořádku ve státě, než policie. Pravdivá jsou slova, že „nejvyčvičenější policie nenahradí toho, co způsobí vyučování katechismu“. Policie a světská moc může totiž zakročit jenom tam, kde jest patrný zločin nebo přestupek, ale náboženství nabádá člověka, by jednal poctivě i tehdy a tam, kde žádné lidské oko nevidí; ono nás učí, že se jednou budeme zodpovídati před soudnou stolicí Boží i ze svých myšlének. Náboženství tedy to jest, jež činí člověka svědomitým. Kterak náboženství dovede člověka nadchnouti a vzmúžit, vidíme na křížácích ve středověku, na Ondřeji Hofrovi v Tirolsku za času válek napoleonských, na vídeňském vojsku křesťanském v r. 1683. Mnozí se pokoušejí napravit lidstvo tak zvanou naukou o povinnostech, která se opírá pouze o důvody rozumové (na př. ztratíš vážnost před lidmi, budeš zavřen a pod.). Takové důvody rozumové se rozplynou jako hromádka sněhu, jakmile na ni slunce zasvítí.

3. Náboženství vlévá útěchu v neštěstí a chrání před zoufalstvím.

Náboženství působí jako **olej**, který mírní bolesti a hojí rány. Proč byli Tobáš, Job a j. tak trpěliví v tak těžkém utrpení? Protože jim náboženství pravilo: „Bůh jest náš otec; neuloží nám více, než bychom unesli; když jest nouze nejvyšší, pomoc Boží nejbližší; Bůh obrátí vše k dobrému.“ A odkud zase na opak tolik sebevražď, kolikráté i pro nepatrná utrpení? Odtud, že chybělo náboženství a tedy i útěcha. Člověk, který má náboženství, podobá se dubu pevně zakořeněnému, jenž dovede vzdorovati každé bouři. Člověk bez náboženství jest však třtina větrem se klátící. Náboženství jest **kotvou**, která v bouři chrání loď před záhubou. Nedávno přinesli noviny zprávu: jistý sociální demokrat chlubil se v hostinci svým soudruhům, že se mu konečně po tříleté námaze podařilo, svou dříve tak zbožnou manželku úplně odvrátiti od náboženství. Ovšem že ho soudruhově nehorázně za to chválili. Když se večer vracel domů, viděl před svým obydlím množství lidu. Když se jich tázal, řekli mu, že se v domě stalo neštěstí. Vešel do svého příbytku a tu našel svou manželku a své tři děti na podlaze mrtvy. U mrtvoly jeho manželky ležel lístek, na němž bylo napsáno: Dokud jsem měla ještě náboženství, snášela jsem klidně všechna utrpení v naději na odplatu věčnou. Od té doby však, co můj muž mne o víru připravil, jsem nevyslovně nešťastná. Nechci, by moje děti byly tak nešťastny jako já, proto jsem je všechny otrávil. (Kreuz v. Calais 1897.) Zde viděti, co jest člověk bez náboženství, a čím jest, má-li náboženství; člověk bez náboženství jest podoben nebožáku, pod nímž se ztroskotala loď. Právem řekl jenerál Laudon: „Lidé bez náboženství v nemoci a nebezpečí jsou nejbídnější sketové (zbabělci), bez zmužilosti a síly.“

4. Náboženství zjednává člověku opravdovou spokojenost.

Čím jest **pokrm** tělu, tím jest náboženství duši; rozdíl je pouze v tom, že pokrm sytí tělo pouze na krátkou dobu, kdežto náboženství duši trvale

upokojuje. Kdo nemá náboženství, podobá se hladovému. Plní se na něm slova sv. Augustina: „Nepokojno jest srdce naše, dokud nespočine v Tobě, Bože!“ Člověk bez náboženství je jako ryba na suchu; třepe se, svíjí a kroutí, byt bychom jí dávali sebe více pokrmu; touží jediné po vodě, která je jejím životem; jen tam je jí dobře. Tak se má s člověkem, který se odtrhl od Boha. (Deh.) Odtud pochází, že mnozí lidé, ač je Bůh obdařil hojnými statky pozemskými, ano i velmi vzdělaní lidé cítí se nešťastnými a tuto nespokojenost ukazují v řeči, v písmu; ze všeho vane dech omrzlosti. I slavný Goethe vyznal ve svých spisech, že za svých 75 let zažil málo šťastných dnů a že celý život se mu zdá tak obtížným, jako by válel ustavičně těžký kámen. A Schiller napsal Körnerovi: „Musím k Vám, neboť teprve u Vás budu šťastným; posud jsem šťastným nebyl.“ Alex. Humboldt doznává: „Pouhá věda nečiní člověka ani klidným, ani spokojeným.“ Tedy majetek, čest, vědomosti a pod. samy v sobě nejsou s to, by učinily člověka spokojeným a šťastným. Toho dovede jen náboženství. A poněvadž nám jen nauka Kristova přináší pravý pokoj duševní, proto již proroci předpověděli o Kristu, že bude „**knížetem pokoje**“ (Is. 9. 6.), a andělé při jeho narození zvěstovali pokoj lidem. (Luk. 2. 14.) Proto i Kristus pozdravoval obyčejně své apoštoly slovy: „Pokoj vám!“ (Jan 20. 19.) I svým učeníkům sliboval Kristus pokoj za to, přijmou-li jeho učení a budou-li plniti jeho přikázání. Řekl jim: „Pokoj svůj dávám vám; ne jako svět dává, já dávám vám.“ (Jan 14. 27.) A dále: „Vezměte jho mé a učte se ode mne; neboť jsem tichý a pokorný srdcem, a naleznete odpočinutí duším svým.“ (Mat. 11. 29.) Nesčetní lidé již zakusili toho, čeho zakusil mudrc sv. Justin. Studoval všechny možné soustavy filosofské své doby, ale žádná ho neuspokojila. Trprve křesťanské náboženství uspokojilo jeho srdce († 166.).

Kdo tedy svého bližního připravuje o náboženství, podobá se ukrutnému vrahu, neboť ho žene do zoufalství a k sebevraždě.

Kdo bere bližnímu náboženství, jest ukrutnější, jako kdo bere pocestnému ve tmě světlo; bez světla může upadnouti do nebezpečí i život může ztratiti. Člověk bez náboženství může však ještě více pozbyti než život tělesný.

4. Na zemi není dokonalé blaženosti.

1. Pozemské statky, jako na př. bohatství, čest, požitky samy o sobě nemohou nás učiniti blaženými, neboť nemohou duši naši nasytiti, ztrpčují nám mnohdy život a konečně nás ponechávají smrti.

Pozemské statky a požitky **nemohou duši naši nasytiti**. Naše duše totiž potřebuje právě tak pokrmu jako tělo; nemůže však býti nasycena ničím tělesným právě tak, jako tělo nemůže býti nasyceno nižším duchovým. (Ketteler.) Proto pravil Kristus k Samaritáncé: „Každý, kdo pije z vody této, žízniť bude opět.“ (Jan 4. 13.) Požitky pozemské jsou jako kapka vody, která na oheň vržena jsouc, ohně neuhasí, nýbrž ještě více

rozdmychuje; neboť požitky ještě více rozněcují smyslné žádosti. Bohatstvím člověk nenasytí své duše právě tak, jako nelze ohně uhasiti dřevem, smolou, olejem, nebo žízň solí. (sv. Bonav.) Když v Římě za vlády císařů bylo neobyčejné bohatství a blahobyť, nic méně sebevražd den ode dne přibývalo. „V pravdě jen v poznání pravdy a svatosti života nachází člověk pokoj srdce“ (sv. Aug.). Statky pozemské a požitky **ztrpčují** mnohdy již samy sebou **život**. Věru trochu pravdy má v sobě řecká báje, která vypravuje takto: Jupiter svázal prý silným řetězem „Rozkoš“ a „Bolest“, které si stěžovaly do jakéhosi bezpráví.

A v pravdě: kde rozkoš, tam bolest. Pravdivé jest přísloví, že „v každé radosti jest aspoň kapka žalosti“. Pozemské statky jsou jako trní; kdo k nim srdcem svým přilne, zakusí od nich bolestí, jako ten, kdo trní do rukou sevře (sv. Chrysost). Jako všechna sladká voda řek vtéká do hořkého, slaného moře, tak se mění každá pozemská radost spíše nebo později v žalost a hořkost (sv. Bonav). Jakým neštěstím stihají teprve člověka zapovězené požitky. Vzpomeňme na zapovězené ovoce v ráji! Člověku se daří jako rybě na udici chycené; za krátkou rozkoš trpí bolest (sv. Aug.). „Zapovězené požitky pozemské jsou jako jedovaté plody, které se na oko zdají býti vzácným pokrmem, požitky však jsouce způsobují veliké bolesti, ba mnohdy i smrt. „Svět jest nepřitelem svých přátel“ (Segneri). — Pozemské statky **zanechávají nás smrti**. Ničeho sebou nevezmeme do hrobu (1. Tim. 6. 7.). „Svět pomíjí i žádost jeho“ (1. Jan 2. 17.) Proto volá Šalomoun: „marnost nad marnost, a všechno marnost! (Kaz. 1. 2.) Při korunovací papeže zapaluje se kousek koudelky a zpívá se: „Svatý otče, tak míjí sláva světa!“ — Člověku se daří jako pavouku. Pavouk celé dny vypřádá ze svého těla umělou pavučinu, aby polapil komára nebo mušku; tu přichází děvečka, metlou smete pavučinu a ubohý pavouk hyne třeba i s ní. Tak se moří mnohdy člověk dny i léta, by si udržel nějaký majetek, úřad, osobu, tu však se něco vyskytne, nemoc nebo i smrt a všechny plány jsou zmařeny; všechna práce byla marná. (Hunolt.)

Pozemské statky jsou jen k tomu, by nám pomáhaly dojití blaženosti věčné.

Veškeré tvorstvo jest jako řebř a každý tvor jest jako stupínek v něm, po němž vystupujeme k Bohu. (Weninger.) Jako v dílně malířově všechny věci, jako na př. štětky, barvy, olej a t. d. konečně mají sloužiti ku zhotovení obrazu, tak slouží všechny pozemské věci v poslední řadě k tomu, by nám pomáhaly dojití věčné blaženosti. (Deharbe.) Kdo tedy věcmi pozemskými úplně pohrdá a jim se vyhýbá, nedojde svého posledního cíle. Ale také kdo na nich přílišně lpí, rovněž svého posledního cíle nedojde. Statky pozemské jsou jako zápalka. Zápalka slouží k tomu, bychom pomocí ní rozžehli; kdo ji však příliš dlouho v prstech drží, popálí se. Tak jsou i statky pozemské jen prostředkem k dosažení světla věčné blaženosti; kdo se jimi příliš obírá, připraví si věčný plamen pekelný. (Wen.) Pozemské statky jsou jako nástroje nebo léky; neužívá-li se jich dobře, škodí, místo by prospívaly. (Deh.) Máme tedy statků pozemských užívatí jen potud, pokud nám slouží k dosažení našeho posledního cíle; pokud nám však překážejí u dosažení tohoto cíle, máme se od nich odloučiti (sv. Ign. z Loj.). Pozemské statky mají sloužiti nám, nikoliv my jim.

2. Jen evangelium Kristovo může nás na světě částečně šťastnými učiniti; neboť, kdo se řídí učením Kristovým, dojde vnitřní spokojenosti.

Znalostí a plněním nauky Kristovy dochází člověk pravé **spokojenosti**. Proto praví Kristus k Samaritánce: „Kdo se napije vody, kterouž já dám jemu, nebude žízniti na věky.“ (Jan. 4. 13.) A když přislíboval svátost oltářní v synagoze kafarnaumské pravil: „Kdo ke mně přijde, nebude lačněti.“ (Jan 6. 35.) Kdo je opravdu spokojeným, toho nemohou pozemská utrpení učiniti v pravdě nešťastným. Naproti tomu, kde není spokojenosti, tam není opravdového štěstí, právě tak, jako všechny pozemské statky člověka netěší, je-li válka. — Kdežto však Kristus těm, kteří jeho učení znají a plní, přislubuje spokojenost a štěstí, hlásají jiní jiné evangelium: epikureovci myslí, že pozemské požitky člověka učiní šťastným; sociální demokraté vidí štěstí a spokojenost v odstranění soukromého majetku, mnozí svobodomyslníci hledají štěstí v úplné nevázanosti. Tu věru musíme volati se sv. Petrem: „Pane, ke komu půjdeme? Ty jediný máš slova života věčného.“ (Jan 6. 69.)

3. Kdo Krista následuje, bývá sice pronásledován, ale pronásledování takové mu nemůže uškoditi.

Sv. Pavel praví: „A tak všichni, kdo chtějí pobožně živi býti v Kristu Ježíši, protiventství trpěti budou.“ (2. Tim. 3. 12.)

Život křesťana je pln křížů a utrpení, chce-li žíti v pravdě dle evangelia (sv. Aug.). Pravím zcela otevřeně a směle: Čím méně zbožně kdo žije, tím méně bývá pronásledován (sv. Řeh. Vel.). Kristus praví: „Nebude služebník nad pána“ (Mat. 10. 24.) t. j. služebník nemůže ničeho lepšího očekávati, než potkalo jeho pána, Krista. A opět praví Kristus: „Hle, já posílám vás jako ovce mezi vlky.“ (Mat. 10. 15.) Jako zlodějům se protiví světlo, tak se štítí hříšník spravedlivého (sv. Chrysost.). Zvláště světáci (t. j. lidé, kteří hledají svou blaženost na tomto světě), prohlašují opravdové křesťany za podivíny, ba za blázny, odsuzují je. Než, běda tomu, koho oni milují a koho chválí; neboť svět nemiluje nikoho, kdo miluje Krista (sv. Chrysost.). Zásady lidí světských přiči se úplně nauce Kristově. Svět prohlašuje za blázny a pošelilce ty, které Kristus blahoslaví. (Mat. 5. 3.—10.)

Kristus však praví: „... každý, kdo slyší slova má tato a plní je, připodobněn bude muži moudrému, kterýž vystavěl dům svůj na skále. (Mat. 7. 24.)

Kdo v Boha doufá, nikdy nezoufá. Josefovi všecka pronásledování neuškodila, ale prospěla. Kterak byl pronásledován zbožný David! Nejprve od krále Saula, potom od vlastního syna Absolona; ale zvítězil nade vším pronásledováním. Proto volá David: „Mnohát jsou souzení spravedlivých, ale ze všech těch vysvobodí je Hospodin.“ (Ž. 33. 20.) Bůh neopouští spravedlivého. (Ž. 36. 25.) — Právě zlobu nepřátel obrací Bůh k našemu dobru. Po Velkém Pátku následují slavné, radostné Velikonoce. „Dobry

křesťan se nemusí báti nikoho, ani člověka, ani ďábla. Nebo, když Bůh s námi, kdo proti nám? (Sv. Chrysost.)

4. Dokonalá blaženost není tedy na světě možná; neboť nikdo se nemůže vyhnouti všelikému utrpení.

Člověk světský, jak jsme viděli, upadá do bědy, spravedlivý pak bývá pronásledován. Mimo to nikdo neujde nemoci a nejhoršímu souzení, smrti. Země je slzavé údolí (Salve Regina). Země jest jako ohromná nemocnice, ve které je tolik nemocných, kolik je lidí na světě. Země je bojištěm, kde se bojuje proti ďáblu; náš život je bojování. (Job. 7. 1.) Země jest místem vyhnanství, které je daleko od naší vlasti (Segneri). Země jest moře stále se kolíhajícím, na němž nové a nové bouře povstávají (sv. Vinc. Fer.) — Štěstí a neštěstí, radosti a žalosti se střídají v životě lidském tak, jako ve přírodě se střídá svět slunce a déšť. Každé štěstí na zemi jest zároveň jakoby předzvěstí nastávajícího neštěstí. Když králi Filippovi Macedonskému byla na jedinou donešena trojí radostná zpráva, ulekl se a zvolal: „Ó, byl jsem příliš šťastný, tak to nemůže dlouho trvati.“ Štěstí jest jako řebř; po kolik stupňů člověk po něm vystoupí, po tolika musí zase sestupovati. Císař Karel V. vy-
zval: „Mé panování bylo šťastné, ale přece neměl jsem nikdy ani čtvrt hodiny nezkalené radosti; neboť na každou radost a vítězství následovaly nové starosti a úzkosti.“ — Náš život je jako plavba, na které námi vlny mořské smýkají brzy do vrchu, brzy do hloubky (sv. Ambrož). Podobá se putování, na kterém se ubíráme, brzy rovinou, brzy přes drsné hory (sv. Řeh. Vel.). Kdyby se nevím co dále pro blaho lidstva, lidstvo nikdy nebude zbaveno všeho utrpení; neboť trpěti a zapírati se jest údělem člověčenstva. Nedo-
stiznými jsou tedy snahy sociálních demokratů, kteří touží po životě bez bídy, plném klidu a požitků. (Lev XIII. 1891.)

První část katechismu: 0 víře.

---

1. 0 poznání Boha.

Poznání Boha jest poznání vlastností Božích a dokonalosti Boží, poznání Božího působení, Boží vůle, poznání prostředků, jež Bůh k dosažení milosti ustanovil a t. d. — „... rostouce ve známosti Boha.“ (1. Kolos. 1. 10.). „Nyní vidíme skrze zrcadlo v podobenství, ale tehdáž tvář v tvář.“ (1. Kor. 13. 12.).

1. Nejjasnější poznání Boha je v nebesích.

Poznání Boha jest podstatou blaženosti nebeské u andělů a svatých. Poznání Boha jest jejich pokrmem. Tento pokrm měl na mysli archanděl Rafael, když pravil Tobiašovi: „... já pokrmu neviditelného, a nápoje, kterýž od lidí nemůž viděn býti, požívám.“ (Tob. 12. 19.). Proto praví Kristus: „Tentot jest pak život věčný, aby poznali Tebe, samého pravého Boha, a kteréhož jsi poslal, Ježíše Krista.“ (Jan 17. 3.). Poznání Boha, které mají blažení v nebi, liší se však od poznání Boha, které máme my na zemi. Blažení mají **bezprostředné poznání**, tak zvané **patření na Boha**; oni vidí Boha „tvář v tvář“. My však poznáváme Boha jen prostředně, a sice z jeho působení a zjevení. Je to tak, jako když někdo vidí země jen na mapě (ten má jen prostředně a proto neúplné poznání těch zemí), kdežto jiný těmi zeměmi cestuje a je dokonale prohlíží (tento má bezprostředné a proto i dokonalejší poznání). Proto praví Spasitel o andělech: „Andělé v nebi patří vždy na tvář Otce mého, jenž jest v nebesích.“ (Mat. 18. 10.). Také svatí patří na tvář Boží, neboť jsou rovni andělům. (Luk. 20. 36.).

2. Poznání Boha jest důležité; neboť bez něho není pravého štěstí a dokonalého života.

Bez poznání Boha není pravého **štěstí**. Poznání Boha jest totiž pokrmem naší duše. Nemá-li duše toho pokrmu, trápí ji hlad, t. j. člověk jest nespokojen. „Chybí-li vnitřní pokoj, všechny statky pozemské jako bohatství, zdraví a p. nemohou nám býti v pravdě příjemny.“ (Sv. Řeh. Nyss). Je to tak jako za války; tu má člověk málo ze svých statků, neboť jich nemůže užívat. Člověk, který nezná Boha, je jako slepec; jako tento nemůže učiniti jistého kroku, tak i onen, jelikož nezná svého cíle, upadá ze hřichu do hřichu, nemá útěchy v neštěstí, žádné naděje při smrti. Spasitel přirovnává člověka, který jeho přikázání zná a je zachovává, muži, jenž si vystavěl dům na skále, takže ho bouře a příval nemůže zničit. Člověka bez náboženství

pak přirovnává muži, který si vystavěl dům na písku, takže se mu v čas bouře a přívalu sboří (Mat. 7. 24.). Proto lidé bez náboženství se sami vraždí, jelikož nemají v hídě žádné útěchy a pomoci. Kdo nezná Boha, jest nevědomým, byť byl sebe učenějším. „Nešťastný jest člověk, jenž všecko ví, ale Tebe, Bože, nezná.“ (Sv. Aug.). Bez poznání Boha není možný **žádný život**. Jako rostliny bez světla nemohou růsti, tak neobstojí cnost bez náboženství. Jako strom bez kořenů neobstojí, tak neobstojí mravnost bez znalosti Boha. A jako neobdělané pole neponese buď žádných, nebo jen nepatrné plody, tak člověk bez známosti Boha nemůže konati dobrých skutků, protože nezná pravých a nejmocnějších pohnutek náboženských (vševědoucnost a spravedlnost Boží, soud po smrti, odplata věčná atd.). A proto také neznalost Boha jest hlavní příčinou přemnohých hříchů. Proč lidé často tak lehkomyšlně a hříšně přísahají, proč se nemodlí, proč zanedbávají služby Boží, svaté svátosti, proč náruživě touží po penězích, cti, smyslných požitcích a drze přestupují Boží příkázání? Proto, že neznají Boha. Proč mnozí úředníci chovali se tak drze k císaři Josefu II. († 1790), jenž často převlečen mezi svými poddanými chodíval? Proto, že ho nepoznali. Byli by se k němu tak chovali, kdyby ho byli poznali? Tak se má i s Bohem. Proto volá prorok Oseáš: „... není umění Božího v zemi. Zlořečení a lež a vražda a krádež a cizoložství rozvodnila se.“ (Oseáš 4. 2.). A sv. Pavel praví, že by židé Krista, Pána slávy, jistě nebyli ukřižovali, kdyby ho byli znali. (1. Kor. 2. 8.). O Bože, ty radosti mé duše, kdyby tě lidé znali, nemohli by tě urážeti. (Sv. Ign. L.). Zkušenosť dosvědčuje, že zločinci v trestnicích jsou většinou lidé, kteří o Bohu ničeho nevědí. Když císař pruský Bedřich II. poznal, že neznalost náboženská jest příčinou vzrůstajících se zločinů, zvolal ku svému ministru: „Objednejte mně náboženství do země!“ — Než namítá se: „Jsou lidé nábožensky vzdělaní a přece žijí nemravně a naproti tomu lidé, kteří se o náboženství nestarají a žijí mravně.“ Možná. Ale takové případy jsou výjimky, které jen potvrzují pravidlo. Jisto jest, že člověk nábožensky vzdělaný mocněji jest zdržován od zlých skutků a k dobrým mocněji nabádán, neboť u něho působí mimo obyčejné lidské důvody (ohled na čest, zdraví a p.), ještě mnohem mocnější důvody náboženské. Podobá se tedy stromu se silnými kořeny, jenž nejen lepší ovoce nese, ale i bouři lépe vzdoruje, nebo vojínu, který má lepší zbraň a lépe je vycvičen. Hořejší námitka má do sebe jen tolik pravdy, že právě dosvědčuje, že znalost pravd náboženských není ještě dobrým životem dle náboženství. „V náboženství nezáleží jen na vědomostech a víře, nýbrž i, a to zvláště, na jednání a činnosti“ (biskup Schöbel).

3. K poznání Boha přicházíme jednak poněkud ze stvořených věcí, jasněji pak věrou v pravdy Bohem nám zjevené.

Ovšem přichází člověk k poznání Boha i tím, když rozumem **uvazuje o tvorech**. (Řím. 1. 20.) Neboť nebesa vypravují slávu Boží. (Ž 18. 2.) Ukazují moc, moudrost, dobrotu, krásu Boha. Poněvadž však rozum náš je slabý, nestačí sám nikterak ke správnému a jasnému poznání Boha. Jak pošetile představují si Boha a slouží Bohu pohané, kteří se řídí jen svým rozumem! „Je-li již tolik věcí na světě člověku nepochopitelných, čím větší

jest nebezpečí, že pobloudíme, pokusíme-li se chtít vyzkoumati to, co jest nad tímto světem.“ (Belarmin.) „Nikdo, komu Bůh nedá moudrosti a nesešle svého Ducha sv., nevyzkoumá toho, co jest na nebi.“ (Moudr. 9. 14.—16.) Této Boží pomoci se nám dostává věrou. **Věrou v pravdy Bohem zjevené** přicházíme ke správnému a jasnému poznání Boha. Proto praví sv. Augustin: „Věřím, abych rozuměl.“ Sv. Anselm: „Čím více jsme se živili věrou, tím více býváme nasyceni porozuměním. Víra jest počátkem všelikého vyššího poznání Boha.“ Víra se často nazývá Božským světlem (1. Petr. 2. 9.), které září do naší duše. (2. Kor. 4. 6.) Jako totiž světlo temnotu proniká, tak víra proniká křesťanská tajemství. (Sv. Chrysost.) Víra jest jasná hvězda, která nás učí znáti našeho Boha. Víra je jako rozhledna; odtud vidí člověk, čeho na rovině nevidí; věrou poznává člověk to, čeho nepoznává pouhým pozorováním díla Božího. Víra je jako dalekohled; jím vidí člověk, čeho pouhým okem nevidí; věrou poznává člověk i to, čeho rozumem nechápe. Víra je jako zrcadlo; v zrcadle člověk vidí docela dobře i největší věž; věrou poznává člověk zcela dobře i velebnost Boží. (Sv. Bonav.) Víra je jako hůl, kterou člověk podpírá třesoucí se tělo, by mohl lépe jíti; víra podporuje slabý rozum, by lépe poznával. (Sv. Chrys.).

2. 0 zjevení Božím.

Bůh dává velebnost svou poznati jednak přírodou, jednak zjevením.

V **přírodě**, t. j. ve viditelném světě, pozorujeme stopy Boží, neboť všechny bytosti živé i neživé svědčí o jeho velebnosti. Podivuhodné uspořádání lidského těla, zvláště srdce a oběh krve, oko, ucho atd. ukazují patrně moudrost Boží; vývoj jednotlivých bytostí ze semene, celá obloha ukazuje Boží všemohoucnost; nesmírné bohatství ve přírodě svědčí o dobrotě Boží atd. Ano příroda hlásá nám i mnohé pravdy náboženské, na př. trojbarevné světlo hlásá pravdu o nejs. Trojici, probouzení se přírody z rána a jara hlásá příchod z mrtvých vstání. Proto také Písmo o sv. tak často poukazuje ku přírodě, jako na př. ku hvězdám nebeským, ku mravenci, včele, a p. Proto také i náš Spasitel tak rád mluvil o tvorech: o lilii a trávě polní, o semenu a žni, o révě a ratolestech jejích, o ovcích a pastýři, o slunci a světle atd. Ze přírody bral svá nejkrásnější podobenství. Ve své zvláštní lásce ku přírodě vyvolil si za své obydlí Nazaret, který se nazývá „květem Galilae“, jezero genezaretské ku svým největším zázrakům, rozkošnou horu Olivetskou ku svému obyčejnému odpočinku a ku své noční modlitbě. Rovněž i svatí Otcové milovali a velebili přírodu. Přemýšleli horlivě o přírodě a ukazovali, která ona hlásá velebnost Boží a pravdy náboženské. Sv. Bernard praví, že prý nás stromy a řeky poučují lépe než nejlepší učitelé. A právě tato snaha, poznati velebnost Boží z děl rukou jeho, jest příčinou, že dnes děkujeme mnohým kněžím a mnichům za velkolepé vynálezy, jako na př. Kopernikovi, Kircherovi, sv. Albertovi Velik., Jesuitovi Sechi-mu a j.; z této příčiny právě i papežové tolik píle a péče věnovali hvězdářství a vědám přírodním. A poněvadž ve přírodě se jeví stopy Boží, proto také největší badatelé přírodní byli zbožnými a bohabojnými. Věhlasný Newton, jenž obnažoval vždy hlavu svou, kdykoliv vyslovil jméno Boží, položil prý jednou na poli

ruku na trávu a zvolal: „Tento nepatrný kousíček země mně stačí, bych žasl nad velebností Boží a jí se podívoval.“ Linneé pravil: „Všude, v říši nerostů, rostlin a zvířat nacházím stopy věčného, všemohoucího, moudrého a milujícího Boha. Pln úžasu a hrůzy padám před ním v prach země a klaním se jemu. Proto se nazývá příroda knihou, ze které lze čísti o velebnosti Boží. Druhá kniha, která nás ještě lépe seznamuje s velebností Boží, jest zjevení, které se obvykle jmenuje **nadpřirozené** zjevení, oproti zjevení **přirozenému**, jímž se rozumí hlásání velebnosti Boží tvorstvem.

1. Bůh se během tisíciletí velmi často lidem zjevoval. (Žid. 1. 1.—2.) t. j. mimořádným způsobem jim mluvil o sobě a svém působení.

Stojí-li někdo ve světnici za průzračnou záclonou, vidí zcela dobře lidi, kteří jdou na ulici; oni ho však nevidí. Prozradí-li se však svým hlasem, hned poznají, kdo asi za záclonou stojí. Tak se má i s Bohem, jenž nás dobře vidí, sám však se skrývá našim zrakům.. (Is. 45. 15.) Přece však se Bůh lidem velmi často dal poznati, jako na př. prvním rodičům, Abrahamovi (k němuž přišel v lidské podobě se dvěma anděly), Mojžíšovi v hořícím keři, židům na hoře Sinaj atd. Při tom dal Bůh lidem poznati své vlastnosti, své úmysly (na př. že pošle Vykupitele), svou vůli a poučil je o cíli člověka, o tom, co ho čeká po smrti atd.

2. Zjevení Boží dalo se obvykle takto: Bůh mluvil k jednotlivým mužům a pak jim poručil, by toto zjevení i jiným lidem oznámili.

Bůh mluvil k **jednotlivým** mužům, na př. k Noemovi, k Abrahamovi a jeho potomkům, k Mojžíšovi a j., a to proto, že k tomu byli zvláště způsobilí (Sv. Chrysost.). Noema poslal ke hříšným lidem před potopou světa, Mojžíše zase k Israelitům a k Faraonovi. Bůh tedy nikdy nechtěl, aby to, co zjevil, zůstalo tajným. — Jen výjimkou mluvil Bůh najednou **ku mnohým lidem**. Mnohým lidem najednou zjevil se Bůh, když dával svá přikázání na hoře Sinaj (zde mluvil k celému národu israelskému) a při křtu Ježíšově. (Zde Bůh Otec vydal hlas: „Tento jest syn můj milý, v němž jsem sobě zalíbil.“) Také **zkrze anděly** se zjevoval Bůh; tak poslal Rafaela k Tobiašovi. — Když Bůh k lidem mluvil, brával na sebe viditelnou podobu na př. podobu anděla, člověka, nebo mluvil ze mraku (na hoře Sinaj), z ohně, (k Mojžíšovi z hořícího keře), v zářícím světle (k Šavlovi), v šeleštění vánku (k Eliášovi), nebo zkrze vnitřní osvětlení (4. Mojž. 12. 6.—8.) Oni mužové, jímž se Bůh zjevoval a kteří potom jiným o tom svědčili (Jan 1. J.), nazývají se obvykle „**poslové Boží**“. Bůh si k tomu volíval obvykle jen tvory mravně dokonalé a dal jim pak také dar, zázraky činiti a prorokovati, by jim lidé věřili. Vzpomeňme na zázraky Mojžíšovy před Faraonem, na zázraky proroků a apoštolů.

3. Hlasatelé zjevení Božího byli zvláště tito mužové: patriarchové, proroci, Syn Boží Ježíš Kristus (Žid. 1. 1.) a apoštolové.

Zjevení není nic jiného, než **vychovávání** pokolení lidského. Čím jest vychování pro jednotlivého člověka, tím jest zjevení pro celé pokolení lidské.

Celé zjevení odpovídá tedy potřebám lidského věku jak se ponenáhlu jevily : době dětství, době mládí a mužnému věku. Patriarchové, jejichž povaha byla více dětská, nepotřebovali tolik zákonů, a Bůh obcoval s nimi po přátelsku ; národ israelský, kterýž jako nějaký jinoch byl více domýslivým, svéhlyvým a smyslným, musil býti vychováván neustálým poučováním a přísnými rozkazy ; když pak Bůh chtěl, aby lidstvo vstoupilo do věku mužného, přestaly přísné zákony, a Bůh dal skrze Syna svého zákon lásky. (1 Kor. 13. 11 ; Gal. 3, 24) — Mezi všemi hlasateli zjevení podal **Syn Boží nejvěrnější důkaz** o Bohu ; on byl „věrný svědek“ (Zjev. 1. 5.) a přišel proto na svět, aby vydal pravdě svědectví. (Jan 18, 37.) Co mluvil, mluvil tak, jak mu to řekl Bůh. (Jan 12. 50.) On mohl věrněji a jasněji mluvití, než všichni ostatní, poněvadž jest jednorozený syn Boha Otce a proto také jako nikdo jiný, vidí Boží podstatu. (Jan 1. 18.) On vydal svědectví o tom, co viděl, ale lidé svědectví jeho nepřijali. (Jan 3. 11.) — Také apoštolové hlásali zjevení. Oni měli svědčiti o tom, co viděli, zvláště o z mrtvých vstání Vykupitelové (Zjev. 80, 39 sl.), a to nejen v Jeruzalémě, v celé Judaeji a Samarii, nýbrž až na konec světa. (Zjev. 1. O.)

Proto také pravil sv. Pavel, že jeho úkol jest, by svědectví vydával evandéliu Kristovu. (Zjev. 20. 24.). — Zjevení skrze Krista a apoštoly stalo až v poslední době, kdy Bůh k lidem mluvil. (Žid. 1. 1.).

Tímto zjevením bylo uzavřeno veškeré zjevení, jež mělo býti celému lidstvu dáno.

4. Vlastní zjevení Boží trvalo jen po smrt svatých apoštolů. Ačkoliv Bůh i později ještě někdy lidem se zjevoval, předce toto zjevení není pokračování onoho zjevení, na němž naše víra se zakládá.

Zjevení až po dnes dostávají **lidé, kteří neobyčejně snaží se býti dokonalými**, jak jest známo ze životopisů, zvláště pak z processů o svatořečnění. Sv. Františku z Assisi ukázal se Kristus v chrámě (vznik odpustků porciunculových), sv. Antonínu Paduánskému ukázal se Ježíšek (odtud pochází známé vyobrazení tohoto světce s Ježíškem), sv. Teresie často viděla Krista, svaté anděly a mluvila s nimi atd. Zvláštní zjevení, (vidění a pod.) jsou darem Božím a mají hlavně ten účel, aby člověka, který se snaží po dokonalosti, od tohoto světa dokonale odvrátili a jej **k vyšší dokonalosti vedly** (Scar.). Svatost však nikterak nezáleží ve zjeveních a útěchách, nýbrž v hrdinských ctnostech a utrpení. Stávat se, že i bezbožní lidé dostávají zjevení ; vzpomeňme na Baltassara a pišící ruku na stěně (Dan. 5.). Proto nelze z toho, že někdo obdržel zjevení, ještě jistě uzavírali, že ten člověk vede ctnostný život. Jsou i zjevení, která mají za účel, aby **víru v lidu rozmnožila**. Důkazem toho jest původ poutního místa Lourdu v Jižní Francii, kde Matka Boží r. 1858 asi 20krát se zjevila chudé pasače, sebe nazvala „Neposkvrněným Početím“ a vytvořila pramen, který až po dnes nesčetná uzdravení působí. Nápadno jest, že papež Pius IX. čtyři léta před tím (1854) dal slavně prohlásiti článek víry o neposkvrněném početí Panny Marie. Jak tedy patrně, jest účelem takových zjevení, **pravdy již zjevené potvrditi** nebo také srozumitelnějšími učiniti. Takovými zjevenými dělá to Bůh jako malíř, jenž starý umělecký obraz obnovuje. Taková zvláštní zjevení nejsou tedy nikterak nová zjevení, nýbrž jsou jen obnovená zjevení dřívější. — Jako

s jedné strany není radno takovým zjevením ihned víry přikládati (Sir. 19. 4.), ježto v této příčině stalo se již mnoho podvodů, tak zase se strany druhé nemají býti šmahem zavrhována (Thess. 5. 20), jak to bohužel činí lidé tělesně smýšlející. — Tu třeba podotknouti, že skoro při všech takových zvláštních zjeveních působením zlého ducha klam jest velmi snadno možný. Proto také nikdo není povinen, přikládati těmto zjevením, byť i od církve potvrzena byla, (jako zjevení sv. Teresie, sv. Brigitty, sv. Gertrudy a j.) větší víry, než člověku věrohodnému. Ba z důvodů podstatných mohl by jim i nevěřiti. (Ben. XIV.).

5. Zjevení Božího bylo potřeba, protože lidé po pádu prvních rodičů nebyli by nikterak mohli poznati správně Boha a jeho vůli; a také proto, že lidstvo mělo býti připravováno na Vykupitele.

Svatí tři králové v dalekém východě nebyli by Krista nikdy našli, kdyby se jim nebyl zjevil zkrze hvězdu; tak také veškeré lidstvo, které po pádu daleko žilo od své vlasti, **nikdy** by nebylo **Boha správně poznalo**; kdyby se mu Bůh nebyl zjevil. „Jako tělesné oko potřebuje světla, by vidělo věci pozemské, právě tak potřebuje rozum, jenž jest okem duševním, zjevení Božího, by viděl věci Božské.“ (Sv. Aug.) Následkem hříchu dědičného a smyslných výstředností byl rozum lidský tak zaslepen, že nemohl Boha poznati z věcí stvořených (Moudr. 9. 16.). To dokazují dějiny pohanů, kteří uctívají tisíce bohů, ano i hříšné lidi, zvířata a modly a to způsobem nemravným a ukrutným; pomněme jen obětí lidských! Pohané představovali si bohy své se všemi slabostmi a nepravostmi, ba i jako strážce a ochránce těchto neřestí. I velcí duchové starého věku upadli do těžkých poblouzení (Cicero schvaluje sebevraždu, Plato pohazování dětí, pohrdání lidmi jiné národnosti, opilství ke cti bohů; o stvoření všichni klamně učili); vzájemně si odporují a každou chvíli jinak učí; zcela jinak pak žili než učili. (Sokrates učil, že jest jeden Bůh a že modloslužba jest pošestilá, ale přece před svou smrtí obětoval Aeskulapovi kohouta.) Přemnozí poznávali svou bídu a vyznali zjevně, že svým rozumem nemohou ničeho poznati o Bohu a Božských věcech, a že Bůh sám musí pomoci a svou vůli zjevit; tak mluví Sokrates a Plato. Kdyby Bůh nebyl dal lidem napřed své zjevení, nebyli by lidé **Vykupitele ani poznali, ani náležitě ctili**. Jako panovník, miní-li do některého města přijeti, již dávno před tím svůj příchod oznámí, tak učinil i Bůh. — Nuže, my již máme zjevení Boží, a za toto zjevení jsme Bohu povinni takovým díkem, jako slepec lékaři, který ho uzdravil. Politování hodný jest však člověk, který o zjevení nedbá; podobá se člověku, který za jasného dne uzavře všechny okenice a sedí po tmě.

6. Aby všichni lidé na světě mohli poznati zjevené pravdy, rozeslal Kristus své apoštoly do světa.

Kristus totiž pravil před svým nanebevstoupením sv. apoštolům: „Dána jest mi všeliká moc na nebi i na zemi. Protož jdouce, **učte všechny národy** a křtíte je ve jménu Otce i Syna i Ducha sv. . . a hle, já jsem s vámi po všechny dny, až do skonání světa“ (Mat. 28. 18. sl.). A proto nedali

si apoštolové a jejich nástupci žádnou světskou vrchností zabrániti, by nekázali evandělia Kristova. Když na př. vysoká rada židovská zakazovala apoštolům kázati, odpověděl jí Petr a ostatní jednoduše: „Více sluší poslouchati Boha než lidí“ (Sk. ap. 5. 29.). A proto ani dnes si nenechá církev v kázání a ve vykonávání učitelského úřadu, jež jí Kristus odevzdal, od žádné světské vrchnosti předpisovati a překážeti. Ve mnohých zemích totiž platilo až po naše časy tak zvané „zeměpanské placet“, dle kterého církevní nálezy, ba i prohlašování článků víry, záviselo na povolení státním. Je věru neuvěřitelné, že takový zákon ještě může býti v době, kdy podle svobodomyslných zákonů společovacích a tiskových každému přece je dovoleno, své mínění veřejně pověděti. Poněvadž církev má za úkol, všem národům světa hlásiti pravdy Bohem zjevené, proto vším právem se jmenuje církví „katolickou“ t. j. církví světovou a proto také ona posílá neustále missionáře k pohanům.

3. 0 hlásání zjevení Božího.

1. Představení církve hlásají národům světa zjevené pravdy pomocí živého slova.

Kdežto naše církev šíří a hlásá slovo Boží (zjevené pravdy) **pomocí živého slova**, hlásají mohamedáni svou víru mečem a ohněm, protestanté pak pomocí bible.

Mýlí se, kdo myslí, že jediné Písmo sv. má sloužiti k tomu, by všem národům země sděleny byly zjevené pravdy.

Bůh to tak chtěl, aby lidé **skrze kázání** a nikoliv, jak se protestanté domnívají, jen pomocí Písma sv., zjevené pravdy poznali a tak v Boha uvěřili. 1. Vždyť Kristus kázal a nepsal ničeho. 2. Apoštolům řekl: „Jdouce učte všecky národy“ (Mat. 28. 19.), a nikoliv: „píšte všem národům“. Proto také apoštolové, až na nepatrnou výjimku, jen kázali a nikoliv knihy psali. „Knihami věřících byli sami apoštolové“ (Sv. Ang.). 3. Sv. Pavel praví: „**Víra ze slyšení**“ (Řím. 10. 17), nikoliv tedy z pouhého čtení. 4. Poučování slovem živým odpovídá zcela potřebám lidským, neboť každý raději chce býti poučen, než-li aby namáhavým čtením a přemýšlením pravdu teprve poznal a našel. 5. Kdyby Písmo bylo jediným prostředkem ku poznání zjevených pravd, pak by lidé jednak v té době, kdy ještě Písma sv. nebylo (asi 2500 let před Mojžíšem a pak v době, dokud ještě evandělia nebyla napsána), nebyli vůbec mohli poznati zjevené pravdy (třebas jim kázal Kristus a apoštolové); jednak by jich také nepoznali za našich dnů lidé, kteří buď dobře čísti neumějí, nebo ve své bídě žádné bible si koupiti nemohou, nebo kteří nemají potřebných vědomostí, by rozumněli Písmu na mnoze těžko srozumitelném. (1. Tim. 2. 4.) — Písmo sv. by také musilo pozbýti v našich očích na své ceně, kdyby nám církev živým slovem nedokazovalo, že Písmo sv. je skutečně původu Božího a zcela nezměněným. Sv. Aug. praví: „Nevěřil bych evandéliu, kdyby mne k tomu nepohnula vážnost církve.“

Učení, o kterém církev katolická slavně prohlásila, že jest od Boha zjevené, nazývá se článek víry nebo dogma.

Jak sněmy obecné (shromáždění všech biskupů církve sv.), tak i papež sám má právo prohlásiti, že některá pravda je Bohem zjevená. Tak prohlásil sněm Nicejský (325.) za článku víry, že Kristus je syn Boží, rovněž tak prohlásil papež Pius IX. r. 1854. článek víry o neposkvrněném početí matky Boží. Tím však **nebylo vymyšleno nějaké nové učení**, nýbrž bylo jen prohlášeno, že tato pravda skutečně jest Bohem zjevena, a že tak ji církev katolická povždy věřila. „Nezasévá se nové símě do pole církve, nýbrž jen dozrává setba, od apoštolů zasetá.“ (Sv. Vinc. Lerin.) Zrovna tak nemění dítě své víry, rozšiřují-li se jeho náboženské vědomosti, jakož společnost věřících, církev, nepřijímá nového učení, jestliže jisté pravdy náboženské jasně předkládá a za povinnost ukládá v ně věřiti, jakmile nějaký blud proti nim povstane. Tvrdí-li někdo, že dogmata jsou zastaralá, měl by povážiti, že pravdy přece měniti nikterak nelze. Jako nikdo nemůže ničeho opravit na větě: $2 \times 2 = 4$, tak nelze ani na dogmatech, nebo článcích víry ničeho měniti. Pravda, kterou sice katoličtí křesťané vždycky věřili, které však církev ještě neprohlásila za zjevenou, nazývá se „zbožné mínění“. Takové zbožné mínění jest na př. víra, že tělo Panny Marie bylo vzato hned po smrti na nebesa.

2. Církev katolická čerpá zjevené pravdy z Písma Svatého a z ústního podání.

Písmo sv. a ústní podání mají stejnou cenu, a každý jest povinen přijímati je se stejnou vážností a úctou. (Sněm Trid. 4.) Písmo sv. je psané slovo Boží, ústní podání je nepsané slovo Boží. Proto napomíná sv. Pavel křesťany, by se nedrželi jen toho, co jim sdělil písemně, nýbrž i toho, co jim pravil ústně. (2. Thess. 2. 14.)

4. O Písmě sv. a ústním podání.

1. Písmo sv. nebo bible je 72 knih, které jednak před Kristem, jednak po Kristu na vybídnutí a z vnuknutí Ducha sv. od mužů Bohem osvícených sepsány a od církve za slovo Boží uznány byly.

Mnohdy si dá někdo psáti list advokátem nebo svým přítelem; řekne mu nejprve všechny své myšlenky. Tak jest i zde: Bůh dal psáti svaté psaní (písmo) všem lidem skrze svaté muže a vnukl jim všechno, co mají psáti. — Duch sv. však působil zcela zvláštním způsobem na pisatele Písma sv.: nejprve je vybídl, aby psali, a když psali, osvětloval je při tom; oni tedy psali **slovo Boží**. Písmo sv. je tedy vnuknuto Bohem (2. Tim. 3. 16.). To je patrné ze mnohých slov Kristových (Mat. 15. 3; Mar. 12. 36) a ze mnohých výroků sněmů církevních. Sněm Trid. (1546.) a Vatikánský (1870.) výslovně prohlásil, že Bůh je původcem celého písma sv. Sv. Aug. praví: „Je to tak, jakoby Kristus svou vlastní rukou byl psal evandělía“. Sv. Řeh. Vel.: „Písmo sv. je psaní, které posílá Bůh svým tvorům“. Sv. Antonín p.: „Písmo sv. je jako psaní, které jsme dostali z domova od svého otce.“ V tomto psaní se

nám povídá, co musíme činiti, bychom zase do své otciny se dostali a tam věčně byli blaženi. „Zkrze pisatele Písma sv. mluvil Duch sv.“ (Sv. Aug.) „Pisatelé Písma sv. byli jako hudební nástroj, na který hrál Duch sv.“ (Sv. Justin.) „Duch sv. jich užíval tak, jako hudebník užívá varhan nebo fletny“ (Athenag.). Přece však nebyli pisatelé Písma sv. mrtvými nástroji; neboť každý z nich mohl použití svých osobních vloh a nadání při spisování své knihy. Oni byli jako malíř, který si omalovává nějakou budovu, již za jasného dne vidí, sice zcela věrně, ale přece podle své větší nebo menší umělosti a podle toho, jak právě se mu to nejlépe dá. I svobodomyšlník Rousseau vyznal: „Vyznávám rád, že mne velebnost Písma sv. naplňuje úžasem.“ Všimněme si spisů, které napsali filosofové jakkoliv vzletnou řečí: vedle Písma sv. ztrácejí se úplně. Jest možno, by tak vznešená a přece tak prostá kniha byla napsána od pouhých lidí?“ (Emil 2. 200.) — Písmo sv. je **prосто každého poblouzení**. Přece však musíme mít na zřeteli více smysl slov v Písmě sv., než slova sama. (Sv. Jeron.) Pravda nespočívá tak ve slovech, jako ve věci samé. (Sv. Aug.) Nesmíme se tedy pozastavovati nad rčením jako na př.: „Slunce vychází“ a p., rovněž tak ne nad hyperbolami (nad-sázkami), jež se kladou v ústa Vykupitelova, jako na př.: „Spíše projde velbloud uchem jehly, než lakomec . . .“ Poněvadž Písmo sv. obsahuje slovo Boží, musíme mu vždy prokazovati **úctu**; z úcty před slovem Božím vstáváme při čtení evandělia a přísahajíce dotýkáme se knihy evandělní; při slavné mši sv. okuřuje se kniha evandělní, a po obou stranách se drží svíce, kněz pak ji líbá. Sněm Trid. ustanovil zvláštní trest na ty, kteří by slov sv. evandělia zneužívali k žertům nebo k jiným hříšným věcem (4. sez.). — Písmo sv. je nejstarší kniha na světě. Patery knihy Mojžíšovy byly sepsány asi 1500 let před Kristem.

Knihy Písma sv. (72) dělí se na 45 knih **starého** a 27 knih **nového zákona**. Obojí pak zákon obsahuje knihy dějepisné, poučné a prorocké.

Zákon starý: Dějepisné knihy obsahují ponejvíce vypravování dějepisná. Dějepisné knihy jsou na př.: 5ry knihy Mojžíšovy, které vypravují nejstarší dějiny lidstva, o životě patriarchů a dějiny národa židovského až do příchodu do země zaslíbené. Kniha Josue vypravuje o dobytí země zaslíbené. Knihy královské vypravují o událostech za panování králů židovských. Kniha Tobiašova vypravuje o životě Tobiašově v zajetí. Knihy Makabejské vypravují utrpení národa židovského za panování Antiochiava a o boji za svobodu národa židovského a j. — **Poučné** knihy obsahují většinou krásná naučení. Poučné knihy jsou na př. kniha Jobova, která hlásá trpělivost. Kniha Žalmů, obsahující 150 žalmů složených ponejvíce od krále Davida, jež se zpívaly ve chrámě židovském. Kniha Přísloví Šalamounových. — **Prorocké** knihy obsahují zvláště proroctví o Vykupiteli. Prorocké knihy jsou knihy čtyř velkých proroků, Jsaiáše, Jeremiaše, Ezchiela, Daniela a knihy dvanácti malých proroků, mezi nimiž zvláště vyniká Jonáš, Habakuk a j. **Nový zákon:** Dějepisné knihy jsou 4 evandělia a kniha Skutků apoštolských. — **Poučné** knihy jsou listy sv. apoštolů (21), z nichž sv. Pavel napsal 14. — **Prorocká** kniha jest Zjevení sv. Jana (Apokalypse), kterou napsal ve svém vyhnanství na ostrově Pathmos. Tato kniha jest nad míru těžko pochopitelná a líčí budoucí osudy církve sv. — Co se týká řeči, ve které bylo Písmo sv. napsáno, třeba podočknouti toto: Knihy, které byly

sepsány před Kristem, byly napsány většinou řečí hebrejskou (židovskou), které pak byly sepsány až po Kristu, byly napsány v řeči řecké. Latinský překlad Písma sv., jež z rozkazu papeže sv. Jeronym pořídil (asi kolem r. 400.) důkladně prohlédnuv a opraviv starší překlad latinský, nazývá se **Vulgata**, t. j. vydání, jehož se všeobecně užívá. Sněm Tridentský prohlásil toto vydání za autentický překlad původního textu Písma sv. Německý překlad Písma sv. od Allioliho byl ode všech biskupův i od papeže schválen.

Nejdůležitější knihy Písma sv. jsou: 4 sv. evandělia sv. Matouše, Marka, Lukáše a Jana a pak kniha Skutkův apoštolských od sv. Lukáše.

Čtyři sv. evandělia seznamují nás se životem a učením Kristovým; Skutky apoštolské seznamují nás s působením knížat apoštolských sv. Petra a Pavla.

Jsou čtyři evandělia, jakoby mělo být naznačeno, že učení Kristovo má být rozšířeno na všechny čtyři strany světa. (Sv. Aug.) Spisovatelé čtyř evandélií nazývají se evandelistové. Dva z nich byli zároveň apoštoly, totiž Matouš (dříve celný) a Jan, miláček Páně, jemuž bylo přislíbeno, že umře smrtí přirozenou, a který zemřel ve vysokém věku jako biskup efeský. Marek byl průvodčím sv. Petra; Lukáš (dříve lékař) byl průvodčím sv. Pavla.

Původ a účel evandélií: Sv. **Matouš** napsal sv. evandélium v řeči hebrejské pro židy palestýnské, a to tehdy, když mnil opustiti Palaestinu. Dokazuje, že Ježíš je slíbený Messiáš a ukazuje ustavičně, že se na Kristu vyplnila všechna předpovědění proroků. — Sv. **Marek** napsal své krátké evandélium pro křesťany v Římě; je to patrně jakýsi výtah z řečí sv. Petra. Dokazuje, že Kristus je *Syn Boží*. — Sv. **Lukáš** napsal své evandélium pro vznešeného Římana Theofila, by ho dokonale poučil o životě a učením Kristově. Je to patrně výtah z řečí sv. Pavla. Od sv. Lukáše také pocházejí zprávy o životě Panny Marie a překrásná podobnost Kristova. Knihu Skutkův apoštolských napsal sv. Lukáš rovněž pro Theofila. — Sv. **Jan** psal své evandélium již ve vysokém věku za tím účelem, aby proti tehdejšímu bludařům dokázal, že Kristus jest Bůh sám. Uvádí hlavně řeči, které patrně dokazují božství Kristovo.

Doba, kdy byly tyto knihy napsány: Sv. evandělia napsána byla pravděpodobně v tom pořádku, jak se v Písmě sv. uvádějí, a sice: Matouš asi kolem r. 40. po Kr.; Marek a Lukáš několik let před zbořením Jerusalema, tedy před r. 70. po Kr.; Jan kolem r. 90. Než teprve ve 2. století byly všechny tyto knihy v jednu knihu spojeny.

Podle vnitřní povahy 4 sv. evandélií lze dokázati, že byla napsána od učeníků Kristových a že je v nich obsažena čistá pravda. Rovněž lze dokázati z nejstarších opisů, překladů a citátů sv. evandélií, že během času se na nich nic nezměnilo. (Sv. evandělia jsou tedy **pravá, věrohodná a neporušená**.)

1. Z vnitřní povahy evandělíí poznáváme, že je napsali **učeníci Kristovi**. Vozmeme-li do rukou evandělíí psaná řecky, poznáme ihned, že je psali židé; neboť spisovatelé tito podrželi ve své řecké řeči způsob mluvy hebrejské. Říkají na př. „Pán viděl (místo: slyšel) hluk“ (Marek 5. 38.); lidské tělo nazývají „masem“ (Jan 6. 52.), duši „dechem“, svědomí „srdcem“ (Řím. 2. 15.). Kdyby byli psali Řekové, nebyli by tak mluvili. Spisovatelé tito žili nade vši pochybnost před zkázkou Jerusalema (před r. 70.), neboť ukazují neobyčejnou znalost židovských míst, osob a událostí. Mužové, kteří by byli psali až ve 2. století, tedy v době, kde Jerusalem již byl zbořen a Palaestina válkou úplně spustošena, nemohli toho znáti. Ani první 3 evandělístové nezmiňují se o zkáze Jerusalema. — Spisovatelé byli patrně mužové neučení; neboť vypravují větami jednoduchými, vůbec tak, jak mluví prostí lidé. — Spisovatelé evandělíí jistě sami viděli a slyšeli to, co vypravují; neboť vypravují neobyčejně živě a zázorně. Spisovatelé tito dokonce v knihách uvádějí i své jméno. Také neznámější svědectví dokazují, že evandělíí jsou pravá. Již nejstarší spisovatelé církevní jmenují tato evandělíí a uvádějí z nich některá místa; ba tak činili i bludaři.

2. Z vnitřní povahy sv. evandělíí poznáváme, že jejich spisovatelé **mluví pravdu**. Spisovatelé tito vypravují totiž zcela klidně a beze vši vášně (neukazují žádného rozhořčení nad nepřáteli Kristovými, nevyjadřují podivu zázrakům Kristovým a pod.); nezamlčují svých vlastních chyb; mluví o věcech, za které byli pronásledováni, ba mučení (kdo by lhal na svou škodu?); všichni vyličují Krista zcela stejně, ačkoliv psali na rozličných místech a v rozličných dobách; zdánlivé protivy (na př. ohledně hodiny ukřižování Krista, andělův u hrobu, pohanského setníka v Kafarnaum) dosvědčují, že spisovatelé tito nebyli domluveni; konečně jest zcela nemožno vymysleti si tak vznešený obraz, jako jest obraz Kristův. „Zvláště pak židovští spisovatelé nebyli s to, by hlásali takovou mravovědu, jakou nacházíme v evandělíích.“ (Rousseau.) — 3. Na sv. evandělíích nebylo během času **nic pozměněno**. Všechny opisy (v nejznamenitějších knihovnách nachází se na 700 opisů původního textu, z nichž mnohé pocházejí ze čtvrtého století) a všechny překlady Písma sv. z nejstarších dob, zvláště ze druhého století (Syrský „Pešito“ a latinský „Itala“, z roku 370 gotský překlad biskupa Ulfily, který jest nyní v Upsale, a jiné) souhlasí úplně s nynějším naším Písmem sv. Tedy za celých 17 století nezměnilo se ničeho na bibli. — V prvních dvou stoletích nebylo také nic změněno; neboť v této době čítávalo se Písmo sv. (tak svědčí sv. Justin kolem r. 138.) v obcích křesťanských při bohoslužbě a bylo zde přísné kontrolováno. A kdo by byl mohl všechny rukopisy Písma sv. na světě najednou a úplně stejně změnit? — Rovněž nacházíme ve spisech spisovatelů křesťanských z prvních století tak četné citáty ze sv. Písma, že by z nich bylo lze snadno celé Písmo sv. sestavit. A všechny tyto citáty úplně souhlasí s dnešní naší bibli. — Starý zákon zvláště již proto nemohl býti změněn, poněvadž ho zároveň užívali i židé, kteří ve své přesnosti i všechna písmena úplně měli sečtena. — Všemohoucí Bůh, jenž dal původ Písmu sv., zajisté se také postaral, by toto jeho dílo zůstalo neporušeno. „Bůh, jenž po 6000 roků jasné světlo sluneční udržuje, má také moc, neporušeným zachovati světlo víry, které ve sv. knihách jest rozžeto. Jako nestvořil slunce jen k vůli prvním rodičům, tak také nedal napsati Písmo sv. jen k vůli prvním křesťanům.“ (Deh.) Bůh nedá dílu svému zahynouti. Nebe a země pomínou, ale slova Boží nepomínou.

Čtení Písma sv. jest katolickým křesťanům dovoleno a užitečno; přece však má býti čten jen takový text, který jest od papeže schválen a aspoň vysvětlivkami církevními opatřen. (Bened. XIV. 13. června 1757.)

Kdožkoliv napsáno jest, k našemu naučení napsáno jest. (Řím. 15. 4.) Z Písma sv. učíme se Boha správně poznávati; vidíme jeho moc (vzpomeňme na stvoření a nesčetné zázraky v bibli), jeho moudrost (vzpomeňme, kterak vedl celé pokolení lidské i jednotlivé muže), jeho dobrotu (vzpomeňme na vtělení a utrpení Kristovo) ald. Zde vidíme nejvznešenější příklady ctnosti (Abraham, Josef, Tobáš, Job, Mojžíš a zvláště Kristus) a býváme takto mocně pobádáni, bychom konali dobré. Písmo sv. jest jako polnice, která vojákům dodává zmužilosti. (Sv. Efr.) Ukazuje nám cestu k blaženosti, jako maják ukazuje plavcům na nebezpečném moři jistou cestu do přístavu. — Písmo sv. ukazuje nám všechny zlé následky hříchu a varuje nás před nepravostí (vzpomeňme na hříšný pád v ráji, zkázu Sodomy, potopu, smrt synů Heliho, Absolona, Jidáše, Herodesa a j.). Mimo to ukazuje nám jako zrcadlo, co jest na nás zlého a učí nás, kterak bychom se polepšili. (Sv. Jer.) Čtení Písma sv. vytváříje čisté duše. (Sv. Jer.) Cokoliv užitečného může člověk kde nalézt, tomu se naučí z Písma sv., a mnoho užitečného, čeho nikde jinde nenajde, nachází zde hojně. (Sv. Aug.) Z Písma sv. se člověk nikdy nedoučí; byť ho četl člověk opět a opět, najde vždy něco nového, poněvadž přemnohá slova Písma sv. mají mnohonásobný význam. Písmo sv. jest jako pole, na kterém vždy bude žeň (sv. Efr.); jest jako pramen, který se ustavičně prýští, a čím více se z něho čerpá, tím jest bohatší. (Sv. Chrys.) Písmo sv. jest jako dobrá pastva; okusíme-li častěji, co jest v něm napsáno, býváme nasyceni a posílněni (sv. Ambr.). Kdo však chce Písmo sv. čísti a jemu rozuměti, musí míti v sobě téhož ducha, kterým byli naplněni jeho spisovatelé; jinak neporozumí smyslu slov. (Sv. Bern.) Duch sv. musí jemu smysl otevřít. (Luk. 24. 45.).

Není dovoleno čísti kterýkoliv text biblický z těchto dvou příčin: 1. Nezměněné Písmo sv. a jeho správný výklad nachází se toliko v katolické církvi; 2. Písmo sv. jest na mnoze těžko pochopitelné.

Jen v katolické církvi jest nezměněné Písmo sv. a správný jeho výklad. (Sněm Trid. 4.) Jen apoštolům totiž a jejich nástupcům, biskupům, tedy katolické církvi slíbil Kristus Ducha sv. (Jan 14.); jenom katolické církvi slíbil, že jí brány pekelné nepřemohou (Mat. 16. 18.). A proto není možno, by bylo pozměněno Písmo sv., z něhož církev katolická čerpá své učení. Naproti tomu bludaři ve svých bibliích mnohá místa Písma sv. ve svůj prospěch překroutili, nebo dokonce vynechali knihy nebo místa, jež se jim nehodila. Tak vynechal Luther list sv. Jakuba, poněvadž se v něm praví, že víra beze skutků jest mrtva. Proto žádný katolik nesmí čísti bible Lutherovy. — Písmo sv. jest na mnoze **těžko pochopitelné**. Řekněme upřímně, zdali dobře rozumíme epistolám, které se čtou při službách Božích? Zajisté nikoli; neb sám sv. Petr praví, že listy sv. Pavla jsou těžko pochopitelné (II. Petr 13. 16). I sám sv. Augustin vyznává: „V Písmě svatém jest daleko více míst, jímž nerozumím, nežli těch, kterým rozumím.“

Ani proroci, ani Spasitel nevyslovili božských tajemství tak jasně, by jim každý mohl rozuměti. (Klem. Alex.) Proto rozliční učitelé do jedné a téže věty Písma sv. vložili mnohdy nejrozmanitější smysl. Z té příčiny jest potřeba, by sama církev katolická vysvětlovala smysl těžkých slov Písma sv. „Kde jest zákonník, tam také musí býti úřad, který jej v pochybných případech vysvětluje. A takovým úřadem, který ustanovil Bůh k zachovávaní a vysvětlování Písma sv., jest církev katolická.“ (Deh.) Jí dal Bůh Ducha sv. (Jan 14. a 16.) Dítě jde s darovaným ořechem k matce, by mu rozlouskla skořápku; křesťan jde k církvi, by mu otevřela smysl Písma. (Sv. Efr.) Jen církvi náleží rozhodovati o pravém smyslu a výkladu Písma sv. (Sněm Trid. 4.) Proto má katolický křesťan čísti jen takovou bibli, která jest opatřena poznámkami, tedy i výkladem církevním. — Dobré a schválené vydání bible Nového Zákona lze obdržeti v katolickém tiskovém spolku v Solnohradě; stojí pouze 60 h = 50 fen. — Právili někdo, že církev katolická zapovídá čísti bibli, jest to správné jen potud, pokud zapovídá čísti bible falšované.

2. Ony zjevené pravdy, které nejsou v Písmě sv. napsány, nýbrž jen ústně byly potomstvu zachovány, nazývají se ústním podáním nebo tradicí.

Svatí apoštolové nedostali od Krista rozkazu, by všecko napsali, nýbrž rozkázal jim, aby všecko kázali. (Mat. 28. 19.) Proto jen někteří psali a ti byli k tomu okolnostmi donuceni. Jejich zprávy jsou velmi neúplné; vypravují totiž hlavně jen o činech a zázracích Kristových, velmi málo však o učení Kristově. Spisovatelé Písma sv. vyznávají zřejmě, že všeho nenapsali, nýbrž mnohé věci křesťanům jen ústně sdělili. (Jan 12.; 1. Kor. 11. 2.) Sv. Jan ku konci svého evandělia praví přímo: „Jestli pak i mnoho jiných věcí, které učinil Ježíš; kteréž kdyby měly každá zvláště psány býti, mám za to, že by ani svět nemohl obsáhnouti těch knih, kteréž by měly psány býti.“ (Jan 21. 22.) — Jsme tedy odkázáni na ústní podání. Z ústního podání víme na př., že Kristus ustanovil 7 svátostí, že se má světití neděle, že jest dovolen křest dětí; jen z ústního podání víme, které knihy patří k Písmu svatému. Právili protestanté, že se drží jen bible, proč světit neděli, když přece v bibli ničeho není o svěcení neděle, nýbrž o svěcení soboty?! — To, co bylo v církvi po všechny časy zachovááno, pochází od sv. apoštolů. (Vinc. Lerin.) Není-li některá nauka církevní obsažena v Písmě sv., je jistě obsažena v ústním podání neboli tradici. Jako ten, jemuž vodovod najednou přestal poskytovat vody, blíží se pořád ku prameni a touto cestou zkoumá, pokud až voda teče, tak můžeme činiti i my: můžeme zkoumati dějepisné prameny dřívějších století a jistě v nich najdeme tuto pravdu.

Ústní podání je obsaženo hlavně ve spisech sv. Otců, ve výročíh sněmů, ve vyznáních víry a v modlitbách církevních.

Svatí Otcové nazývají se mužové, kteří se vyznamenali velikou učeností a zbožností života, a kteří žili v prvých dobách křesťanství. Takoví byli na příklad sv. mudrlec Justin v Římě, neohrožený obhájce křesťanského náboženství († 166.), sv. Irenej, biskup Lyonský († 202.), sv. Cyprian,

biskup v Karthagu (258.) a j. Někteří z nich byli záky sv. apoštolů a jmenují se apoštolští Otcové, jako na př. sv. Ignát, biskup v Antiochii, († 107.) a sv. Polykarp, biskup ve Smyrně († 167.). Mužové, kteří se významávali velikou učeností a svatostí života, kteří však žili až v pozdějších dobách, nazývají se obyčejně **učitelé církevní**. Jsou 4 velcí učitelé církevní řečtí a 4 velcí latinští. Řečtí jsou: sv. Athanáš, biskup Alexandrijský († 373.), sv. Basil, biskup v Caesarei v Kappadocii († 378.), sv. Řehoř, biskup Nazianský v Kappadocii († 389.), a sv. Jan Zlat., biskup Konstantinopolitánský († 407.). Latinští jsou: sv. Ambrož, biskup Milánský († 397.), sv. Augustin, biskup Hipponský v sev. Africe († 430.), sv. Jeronym, kněz a překladatel Pisma sv. († 420.) a sv. Řehoř Vel., papež a oprávec církevního zpěvu († 604.). — Jsou dále 4 velcí učitelé církevní ze středověku: sv. Anselm, arcibiskup Canterburský v Anglii († 1109.), sv. Bernard, opat v Clairvaux a veliký ctitel Matky Boží († 1153.), sv. Tomáš Aqu., Dominikán († 1274.) a sv. Bonaventura, Františkán († 1274.). — V nově době vynikají sv. František Sales, biskup Ženévský († 1622.) a sv. Alfons Lig., biskup ve sv. Hátě u Neapole, zakladatel řádu Redemptoristů († 1787.). — Církev nazývá všecky muže, kteří vynikali učeností a svatostí a jejichž spisy schválila, učiteli církevními (tedy i sv. Otce); oni však mužové, kteří vynikali sice učeností, jejichž spisy však nemohly býti ve všech částech schváleny, nebo jejichž život nebyl úplně svatý, nazývají se **spisovatelé církevní**. Tak byl na př. Origenes, správce školy katechetické v Alexandrii († 254.), Tertullian, kněz v Karthagu († 240.).

(O koncilech viz při učení o církvi; o vyznáních víry při učení o víře.) — Modlitby církevní jsou obsaženy v knihách mešních a ve knihách, kterých se užívá při udělování svátostí a svátostin, a které se nazývají rituále. V mešních knihách nalézáme na př., že se vždy konávaly modlitby za zemřelé. Co z toho poznáváme?

5. O křesťanské víře.

Věřiti znamená: něco míti za pravdu proto, že to do-
svědčuje hodnověrný svědek.

Missionář z Evropy vypravuje lidem na rovníku, že v jeho vlasti voda v zimě tuhne, mrzne, takže i slon může jíti po řece. Těm lidem se to zdá býti neuvěřitelným, poněvadž něco podobného neviděli a ani si toho nedovedou představití. Poněvadž však vědí, že missionář je poctivý a upřímný muž, mají slova jeho za pravdu, nebo-li oni mu věří. Mnohé vědy zakládají se jen na víře, jako zeměpis, dějepis, přírodověda, rovněž i rozsudky soudní. Žák věří učiteli, soudce svědkům. Tak se má i s pravdami náboženskými; neboť i zde je víra nezbytna. Tuto víru nazýváme „křesťanskou vírou“.

1. Křesťanská víra jest pomocí Boží nabyté pevné přesvědčení, že je pravda všecko, čemu Kristus učil a čemu učí církev z jeho rozkazu.

Při poslední večeři řekl Kristus: „Totot jest tělo mé“, „Totot jest krev má“. Ačkoliv apoštolové viděli chléb a víno, byli přece pevně přesvědčeni,

že slova Kristova jsou pravdiva. Svatost života Kristova, nesčetné zázraky, které učinil, rozličné jeho předpovědi, které se již vyplnily, dodaly apoštolům jistoty, že On je Synem Božím, a že tedy nelze ani dosti málo pochybovati o pravdě jeho slov. — Abrahamovi slíbil Bůh četné potomstvo a potom mu dal rozkaz, aby obětoval svého jediného syna. Abraham se nerozpakoval vyplniti vůli Boží; bylť pevně přesvědčen, že Bůh přece svému slovu dostojí (Žid. 11., 19.; Řím. 4., 9.). Jaká to víra! Sv. apoštol Pavel nazývá víru prvním **presvědčením** o tom, čeho člověk nevidí (Žid. 11., 1.).

Křesťanská víra nečiní zbytečným vlastní přemýšlení; neboť křesťanská víra záleží v rozumu a vůli zároveň.

Dříve totiž, než někdo věří, zkoumá, zda-li skutečně Bůh zjevil to, čemu má věřiti. Takové zkoumání vyžaduje sám Bůh, neboť on vyžaduje rozumné služby (Řím. 12., 1.) a prohlašuje za lehkomyšlného toho, kdo bez rozmyšlení věří (Sir. 19., 4.). — Jakmile však jednou člověk nabyl jistoty, že to, čemu má věřiti, Bůh skutečně zjevil, pak se musí vůle jeho ihned podrobiti výroku Božímu, byť by toho snad ani svým rozumem nechápal. Ovšem může se tomu vůle také zpěčovati, pak ovšem člověk neuvěří. „Nenít možno, by uvěřil, kdo uvěřiti nechce“ (Sv. Aug.).

2. Křesťanská víra týká se takových věcí, kterých nemůžeme svými smysly poznati, nebo svým rozumem pochopiti.

Pravdy náboženské jsou většinou nadsmyslny t. j. nelze jich poznati smysly, jako na př. Boha, anděly, duši, a mnohé jsou úplně nepochopitelné, jako na př. tajemství o nejsv. Trojici a o svátosti oltářní. To pochází odtud, že Bůh jest nekonečný, takže ho naším slabým rozumem pochopiti nelze. Když už ve přírodě tolik věcí nechápeme, jak teprve pochopíme Boha a Božské věci! Když člověk svým okem nemůže pozorovati ani slunce, kteréž přece je tvorem Božím, čím méně pochopí teprve Boha! — A právě proto, že věříme tomu, čeho ani viděti, ani pochopiti nemůžeme, jest víra tak zásluhou a bohumilou. Proto praví Kristus k Tomášovi: „Blahoslaveni, kteříž neviděli a přece uvěřili“ (Jan 20., 29.). Proto praví bl. Klement Hofbauer: „Kdybych mohl tajemství naší víry uviděti očima, zavřel bych je, bych nepozbyl zásluhy pro víru.“ Víra jest tedy jako poplatek a pocta, kterou dáváme Bohu. Jakmile však něco svýma očima vidíme, nebo rozumem chápeme, pak by byla víra zbytečnou a ovšem i beze vsí zásluhy. Křesťanská víra liší se 1. od **smyslného poznání**, tedy od poznání zraken, sluchem atd., 2. od **poznání rozumového**, na př. $2 \times 2 = 4$. Víra je jistější, než obojí toto poznání; neboť naše smysly i náš rozum mohou nás klamati, Bůh však nikoliv. Kterak nás klame na př. jen oko; ohromné slunce nám ukazuje jako nepatrnou kouli, duhu jako barevný předmět, hůl ve vodě zlomenou; koleje železniční zdají se v dálce sbíhati; jedeme-li ve vlaku, zdá se nám, že stromy a předměty kolem nás ubíhají a p. A jako oko, tak nás klame mnohdy i rozum, poněvadž jest zatemněn následkem hříchu dědičného. Jako vidí člověk lépe dalekohledem než prostým okem, lépe ve světle slunečním než v matném světle svítilny, tak věrou poznává lépe než rozumem. „Věřiti“ nesmí se zaměňovati se slovem „míniti“ = domnívati se. „Domnívati se“ znamená: něco nevědět jistě; „věřiti“ však znamená: něco vědět jistě, poněvadž to řekl Bůh.

3. Nejednáme nerozumně, věříme-li křesťansky, neboť se spoléháme na pravdomluvnost Boží; pak i proto, poněvadž jistě víme, že pravdy našeho náboženství jsou zjeveny od Boha.

Mnozí praví, že jest vůbec nerozumným věřiti, čeho **nevidíme**. Podle toho bylo by veškero vyučování nemožným; neboť pak by se nesmělo věřiti ani učitelé, když vyučuje zeměpisu, dějepisu, přírodovědě. Pak by ani soudce nemohl vynéstí rozsudku; neboť by nemohl svědkům u soudu věřiti. Ba pak by byla uvolněna i rodina; neboť pak by děti nevěřily rodičům (jak praví sv. Aug.), že jsou jejich rodiči. Pak bychom musili považovati za blázna každého, kdo věří, že jest Londýn, Paříž, Řím a jiná města, kterých ještě nikdy neviděl. Tato zásada jest tedy lichá. Pouze tolik jest pravda, že by byl nerozumným, kdo by ihned někomu věřil a nepřesvědčil by se, je-li onen člověk také hodnověrným. Kdo však (jako Tomáš) ani hodnověrným svědkům nevěří, jedná pošetile. — Mnozí říkají, že prý jest nerozumno věřiti, čeho **nelze rozumem pochopiti**. Kdybychom však chtěli, jakožto nerozumné zavrhnouti všechno, čeho nechápeme, pak bychom musili i o mnohých vědeckých nálezích prohlásiti, že jsou proti rozumu. Pak by nám musilo býti směšným, že věda na př. pomocí drobnohledu dokazuje, že v jediné kapce vody žije mnoho set živočichů. Pak bychom se musili vysmáti tomu, kdo praví: Na konci drátu někdo mluví, a jiný, jenž několik set mil u druhého konce drátu stojí, slyší zcela zřetelně jeho slova, jak tomu skutečně jest u telefonu. Tak by se mohlo říci o přemnohých vynálezech v nové době, jako o telegrafii bez drátů, o fotografování pomocí paprsků Röntgenových. Tedy z toho, že některá pravda jest nepochopitelná, ještě nenásleduje, že jest také nerozumná. „Ačkoliv tedy mnohá nauka Kristova náš rozum přesahuje, není proto předece proti rozumu.“ (Sněm. vatik.) Rozum dal nám Bůh, a tentýž Bůh dal nám učení Kristovo a církevní. Bůh si však nemůže odporovati. Ovšem, kdo učení Kristovu a církevnímu **nerozumí**, nebo o něm jak se patří **neuvažuje**, najde mnoho protiv. (Sněm vatik. 3. 4.) Kdysi přišel nějaký šlechtic k audienci k papeži Řehořovi XVI. Na otázku, jak se mu líbil chrám sv. Petra, odpověděl tento cizinec: „Podle zevnějšku mne tato obrovská budova spíše ohromila než potěšila; teprve když jsem do něho vstoupil a v něm nějakou dobu meškal, velice se mně zalíbil.“ Papež odvětil: „Milý pane, právě tak se má s mnohými naukami katolického náboženství. Kdo se pozastavuje jen u toho, jak zní jejich slova, tomu se mnohá nauka nelíbí; vnikne-li však do ducha těchto nauk, pobude všech předsudků, a katolická nauka začne se mu líbiti.“ Kdo tedy slyší na př. slova: „Matka Boží“, „neomylnost papežova“, „samospasitelná církev“ a pod., snadno by v něm mohly vzniknouti pochybnosti a předsudky, které však zmizí, jakmile pozná smysl těchto slov. Biskup Korum Trevířský vyslovil toto: „Pozorujeme-li náboženství katolické a církev katolickou podle zevnějšku a povyhně, připadá nám jako malovaná okna nějaké katedrály, díváme-li se na ně z venku; není v nich viděti žádné harmonie a žádného obrazu. Teprve vstoupíme-li do vnitř a pozorujeme-li okno z vnitřku, vidíme krásný obraz.“ Právě tak mají se nepřátelé církve lépe podívatí na naše náboženství, pak také jasně poznají vznešenost církve. Baco trefně praví: „Špetka filosofie vzdaluje od náboženství,

mnoho filosofie přivádí člověka k náboženství.“ A básník Weber: „Polovičaté myšlení vede k ďáblu, celé myšlení vede k Bohu.“

Nikdo nedokáže, že nauky náboženské odporují výzkumům vědeckým.

Mnozí říkají, že nauky náboženské odporují vědě. Ovšem mělké a povrchní vědě, vědecké pyše a domýšlivosti. Kterak to, že právě **největší učenci**, kteří svými vynálezy o celé lidstvo se zasloužili, téměř všichni jako děti byli zbožní a věřili? Vzpomeňme jen na Newtona, Kepplera, Kopernika, Linéa a j. Znamení v oboru lékařském Pasteur v Paříži (zemřel 1895.) vyznal: „Svým studiem přišel jsem nyní k víře, jakou má bretaňský sedlák.“ Tito učencové nebyli by se stali následkem svých studií tak zbožnými, kdyby byli shledali, že nauky náboženské a věda sobě odporují. Nezapomeňme také, že přírodověda stojí většinou na domněnkách, které jako moda brzy se mění a jiným ustupují.

Kterak zde může býti spor mezi náboženstvím a vědou? Dejme si jen jeden příklad. O slunci až doposud se mínilo toto: Ve starověku pokládali slunce za kus žhavého železa (Anaxagoras), nebo za kus žhavého zlata (Euripides); v novější době mysleli, že slunce jest veliký oheň (Kant); potom po celé půl století udrželo se mínění, že slunce je tmavé a podle všeho i obydleno a že jest obklíčeno zářivými plyny; skvrny na slunci že prý jsou vrcholky slunečních hor (V. Herschel); od r. 1868 se uznává, že i vnitřek slunce jest plynový a nesmírně horký; že prý z vnitřku vyraží na povrch plyny, které mají méně síly světelné, a ty prý způsobují ony skvrny na slunci (tak učil Francouz Fey, a Vlach Secchi); když však pomocí spektrální analýzy bylo shledáno, že skvrny slunečné jsou klesající a chladnější hmoty, byly vynalezeny opět nové nauky o slunci. Tak se má s mnohými výzkumy přírodních věd! A takové výzkumy že si odporují s náboženstvím? Směšno! Ostatně však nezapomeňme, že až na nauku o stvoření a potopě není žádného bodu, v němž by náboženství a věda měly spolu co činiti.

4. Jednáme zcela rozumně, věříme-li slovům Kristovým, poněvadž Kristus jest Syn Boží, a proto nemůže ani se mýlit, ani lhát; dále i proto, poněvadž Kristus svým z mrtvých vstáním a mnohými zázraky pravdu svých slov potvrdil.

Člověk krátkozraký věří člověku, jenž má bystrý zrak, že ve vzduchu jest balon, jehož on sice nevidí. Slepce věří lidem vidomým, že na mapě, která před ním leží, jsou naznačena města, řeky, hory, třebaž jich nevidí a nemůže jich nahmatati. My sami věříme, že jest Řím, Paříž, Londýn, třeba jsme tam nikdy nebyli a snad tam nikdy nepřejdeme. Všichni ti to jednají rozumně, poněvadž věrohodní svědkové tyto pravdy potvrzují. Mnohem rozumněji však jedná, kdo věří Bohu. Lidé se mohou mýlit nebo mohou lhát, Bůh však nikoli. A poněvadž Kristus jest Syn Boží, nemůže tedy **ani se mýlit, ani lhát**. Sv. Augustin praví: „Bylo by rouháním, kdyby se někdo domnívali že náš Pán, jenž jest pravda sama, jen v jediné věci selhal“. Věříme-li tedy slovům Kristovým, máme větší jistotu, než kdybychom onu věc svými smysly pozorovali. Bl. Klement Hofbauer viděl na stěně obraz a pravil: „Pevněji věřím, že jest jeden Bůh ve třech osobách, než že tento obraz visí

na stěně. Moje smysly mohou mne klamati, Bůh však nikoliv.“ Kristus, chtěje potvrditi pravdu svých slov sám se odvolává na své **zázraky**, řka: „Nechcete-li věřiti mně (to jest mým slovům), skutkům věřte.“ (Jan 10. 38.) Největší zázrak Kristův jest **z mrtvých vstání**; tím podal Kristus největší důkaz pravdy svého učení! Proto praví sv. Pavel, že by naše víra byla marná, nestal-li Kristus z mrtvých. (I. Kor. 15. 17.) Proto také sv. apoštolové ve svém kázání hlavně poukazovali na to, že Kristus vstal z mrtvých, jako na př. o slavnosti Letnic. (Skutky ap. 2. 24.) S obzvláštním důrazem dosvědčovali, že Kristus vstal z mrtvých. (Skut. ap. 4. 33.) „Svědék z mrtvých vstání Kristova“ a „apoštol“ bylo apoštolům jedno a totéž. Vzpomeňme, jak mluvil sv. Petr před volbou apoštola Matěje. (Skut. ap. 1. 22.) Protestantský dějepisec a universitní professor Aug. Bedř. Gfrörer, jenž všecku víru pozbyl, začal také studovati o tom, jak povstalo křesťanství. Tu poznal, že žádná dějepisná událost starého věku není svědectvím nade vši pochybnost tak dokázaná, jako že Kristus vstal z mrtvých. Následkem toho stal se z něho věřící křesťan a později katolík. (Zemřel 1861.) „Kdož dobré vůle jsou, najdou vždycky dosti důvodů, by uvěřili; kdož pak zlé vůle jsou, by neuvěřili.“ (Kateř. Emmerichova.)

5. Zrovna tak rozumně jednáme, věříme-li, čemu církev učí, neboť Duch sv. církev řídí a od bludů chrání, a poněvadž Bůh až podnes zázraky dokazuje, že církev katolická učí pravdě.

Kristus pravil před svým na nebe vstoupením: „Já jsem s vámi po všechny dny až do skonání světa.“ (Mat. 28, 20.) A při poslední večeři: „A já prositi budu Otce, a jiného utěšitele dávám, aby s vámi zůstával na věky, **Ducha pravdy**.“ (Jan 14. 16.) Jako tedy byl Duch sv. o slavnosti Letnic v domě apoštolů, tak jest až dosud v církvi. — **Zázraky** koná Bůh v církvi katol. až posud. Vzpomeňme na nespočetné zázraky na poutním místě Lourdech ve Francii; dále na všechny ty zázraky, které musejí býti napřed nade vši pochybnost dokázány, má-li býti někdo prohlášen za blahoslaveného nebo za svatého. Vzpomeňme dále, na neporušená těla svatých na př. sv. Terezie († 1336.) v klášteře Klarisek v Coimbre v Portugalsku, sv. Františka Xav. († 1552.) v Goa v Přední Indii, sv. Kateřiny z Boloni († 1463.) v kostele Klarisek v Boloni, sv. Jana z Kříže († 1591.) v Segobii, sv. Maří Magdaleny z Pazzis († 1607.) ve Florencii, bl. Elekty († 1663.) v Praze v kostele Karmelitek (naproti arcibiskupské residenci), na jazyk sv. Jana Nepom. v dómě sv. Víta v Praze, který již přes 500 let je úplně neporušen (a každoročně, dne 16. května po 8 dni vystaven bývá v monstranci, ozdobeně 1200 diamanty), na jazyk sv. Antonína Pad.; dále na neporušené rámě sv. Štěpána uherského († 1038.) v zámecké kapli sv. Sigmunda v Budíně (každoročně 21. září koná se s ním průvod) a t. d. Tato těla nebyla snad balsamována; přemnohá z nich ležela dlouhá léta v zemi a nikdy nevydávala nepřijemného zápachu, ba právě mnohá vydávala líbeznou vůni; také nejsou tato těla tuhá, nýbrž ohebná. Světoznámý je také zázrak u San Gennaro v Neapoli, kde se uchovává ve dvou lahvičkách krev sv. Januaria z Beneventu, který byl stat r. 305, za panování Diokleciána. Jakmile se tato seschlá krev v lahvičkách přiblíží ku hlavě světcově, uchované v stříbrné skřínce, začne se tato sedlá

krev červeně pěníti. Vzdálí-li se od hlavy, začíná opět tuhnouti a schnouti. Dvakrát za rok lze tento zázrak viděti a to již po dlouhá století. Tento zázrak měl za následky, že se mnozí jinověrci vrátili do církve katolické, mezi nimi i luteránští superintendenti. (Viz zajímavou a lacinou knížечku „Unter Engeln und Teufeln“ od Dra Ackerla, na skladě u Jaxa v Linci.)

6. Křesťanská víra vztahuje se na všechny nauky církve katolické.

Kdo by jen jedině nauky církve katol. nevěřil, nemá dobré víry. Nebo kdo jedněm slovům Kristovým a církve věří, jiným pak nikoliv, ten nevěří vlastně, že Ježíš Kristus je Syn Boží, a že řídí církev.

Víra takového člověka nemá žádné ceny právě tak, jako dům, jehož základ se hýbe. Zvon ztrácí hlas, je-li v něm jediná puklina. Tělo je nemocno, trpí-li jen jediný úd. Jediný špatný ton kazí harmonii. Tak jest i s vírou; zavrhneme-li jedinou pravdu, celá naše víra nemá ceny. Jak praví sv. Jakub: „Kdoby pak koli celý zákon zachoval, ale přestoupil by v jediném (příkázání), učiněn jest všemi vinen“ (Jak. 2. 10.); tak lze říci i zde: kdo zamítá jedinou pravdu víry, prohřešuje se proti všem. — Proto nelze říci, že kacíři mají křesťanskou víru. Jako padělané víno není pravým vínem, právě tak víra kacířů není křesťanskou vírou. Poněvadž pak si kacíři křesťanskou víru přece osobují, proto nazýváme pravou víru Kristovu, která jest pouze v církvi katolické, vírou **křesťansko-katolickou**.

Ačkoliv musíme věřiti všem pravdám katolické církve, přec není ke spasení třeba, bychom je všechny věděli (uměli).

Věděti musí katolický křesťan aspoň tolik, že jest jeden Bůh, a že Bůh bude každého člověka spravedlivě souditi, dále, že jsou v Bohu tři osoby, a že druhá Božská osoba člověkem učiněna jest a nás vykoupila.

Sv. Pavel praví: „Nebo kdo k Bohu přistupuje, musí věřiti, že (Bůh) jest, a že těm, kteříž ho hledají, odplatitelem jest.“ (Žid. 11. 6.) Znáti učení o nejsv. Trojici nebylo sice třeba před příchodem Krista, bylo však třeba věděti aspoň poněkud, že přijde Vykupitel. (Lehmkuhl.) Než-jinak se má nyní s námi křesťany. Kdo by nyní těchto dvou pravd neznal, nesměl by býti ani připuštěn ke křtu, ani by nesměl dostati rozhřešení od hříchů. Výjimka by se učinila jen s umírajícími, kteří již o těchto pravdách nemohou býti poučeni.

Kdo však má příležitost, aby ve víře křesťanské byl vyučen, musí mimo to ještě věděti: apoštolské vyznání víry dle slov a smyslu, příkázání Boží a církevní, hlavní prostředky milosti a modlitbu Páně.

Musí tedy uměti katechismus v jeho hlavních rysech; tak toho žádá církev.

7. Křesťanská víra jest dar od Boha, neboť jenom milost Boží nás činí schopnými věřiti.

Víra jest dar Boží. (Efes. 2. 8.) Neboť Kristus praví: „... žádný nemůže přijíti ke mně, leč by jemu dáno bylo od Boha Otce mého.“ (Jan 6. 66.) Bůh nám dává víru již **na křtu sv.**; proto se nazývá křest „svátost víry“. (Sněm Trid. 6. 7.) Bůh nám totiž dává při křtu sv. současně s milostí posvěcující i **schopnost věřit** nebo-li cnost víry. Dokud však pokřtěný člověk nedošel užívání rozumu, nemůže ovšem této schopnosti užívat i a tedy ani víru svou skutky ukazovati. To lze teprve až po dosažení užívání rozumu za pomoci Boží a náboženského vyučování. Je to právě tak, jako se smyslem zrakovým, který s sebou novorozeně přináší na svět. Pokud dítě dřímá, nemůže tohoto smyslu užívat; teprve až procítne, bude pozorovati za pomoci světla předměty, které se jeví jeho zraku. — Hříšník pak dostává schopnost věřit **skrze pokání**. Poněvadž pak Bůh dospělým nedává svých milostí bez jejich spolupůsobení (Sněm Trid. 6. 7.), proto jest se strany hříšníka třeba jisté přípravy.

Zvláště dává Bůh svou křesťanskou víru těmto lidem: 1. těm, kteří upřímně pravdu hlásají; 2. kteří vedou bohabojný život; 3. kteří Boha prosí o pravou víru.

Kdo **upřímně pravdy hledá**, dojde jistě víry. Neboť Kristus praví: „Blahoslavení, kteří lačnější a žízňejší po spravedlnosti; neboť nasyceni budou.“ (Mat. 5. 7.) Dále praví Bůh: „... naleznete, když budete hledati mne celým srdcem svým.“ (Jerem. 29. 14.) Pravdu těchto slov zakusil na sobě mudrlec sv. Justin, jenž upřímně pravdy hledal († 166); stařec u řeky Tibery ho upozornil na vznesené pravdy náboženství křesťanského a poučil jej o nich. — Také ten dochází víry, kdo vede **bohabojný život**. Za konání dobrých skutků totiž dostává člověk milost Boží a osvětlení rozumu. Proto praví Kristus, že ti, kdož vůli Boží plní, poznají, že jeho učení jest z Boha. (Jan 7. 17.) Nečistě duši se pravda neukáže, kdežto duši v pravdě čisté se nemůže ukrýti. (Sv. Bern.) Kdyby někdo, jenž by byl vyrostl jen v lesích mezi dravou zvěří, jen svým rozumem se řídil, dobré by činil a zlého se varoval, lze o něm jistě říci, že mu Bůh oznámí, čeho věřití třeba, buď vnitřním osvětlením nebo skrze nějakého posla. (Sv. Tom. Aq.) Tak poslal Bůh ke Korneliovi, pohanskému setníkovi v Caesarei, posla víry, sv. Petra (Sk. ap. 10.) — Konečně i ten dojde víry, kdo Boha **o pravou víru prosí**. Kristus praví: „Kdo prosí, obdrží; kdo hledá, nalezne; kdo klepe, bude mu otevřeno.“ (Mat. 7. 8.) Protestant hrabě Bedř. Stolberg († 1819) po 7 leté modlitbě poznal pravdivost víry křesťanské a stal se znamenitým katolickým spisovatelem. (Meh. VI. 294.) — Bůh ve svém milosrdenství dává křesťanskou víru mnohy i nepřátelům pravého náboženství. Vzpomeňme na př. na obrácení sv. Pavla. „Přece však dává Bůh tuto mimořádnou milost jen těm, kteří, třeba bloudí, přece mají aspoň dobrý úmysl.“ (Sv. Alfons.)

Bůh, dávaje člověku křesťanskou víru, užívá k tomu buď obyčejných prostředků jako na př. kázání, nebo někdy i mimořádných prostředků, na př. zázraků.

Obyčejné prostředky mimo kázání jest také čtení nábožných knih a poučení od jiných lidí. Sv. Augustin poznal poněmhu víru posloucháním kázání sv. Ambrože, biskupa Milánského. Sv. Ignát z Loyoly poznal víru čtením životopisu Kristova a svatých (Spirago, Příklady, str. 174.) Svatý mudrlec Justin mučovník poznal víru následkem poučení, kterého se mu dostalo

od starce na břehu Tibery. — **Mimořádných prostředků** užíval Bůh zvláště na počátku křesťanství, mnohdy pak i za našich dnů. Pastýře na luzích Betlemských poučil andělem o Vykupiteli; sv. 3 krále přivedla k víře v Krista neobyčejná hvězda, která se jim objevila; sv. Pavla zázračný hlas a světlo s nebe (Sk. 9.); žalárníka ve Filipii zemětřesení a zázračné otevření se vězení (Sk. 16. 16.); císaře Konstantina Vel. ohnivý kříž, jenž se mu ukázal na nebi (v r. 312.); znamenitého missionáře Alfonsa Ratisbonna, bývalého žida a obchodního cestujícího z Elzaska, zjev Matky Boží v kostele sv. Ondřeje v Římě r. 1842. (Spirago, Příklady str. 198.); nevěrecký básník Klem. Brentano, pozdější spisovatel vidění, jež obdržela Kateřina Emmerichová, byl obrácen na víru tím, že přišel řízením Božím k loži této nemocné Kateřiny; osleplý advokát Pařížský Lasserre, pozdější spisovatel zázraků Lourdských, obrátil se proto, že zázračně byly oči jeho uzdraveny lourdskou vodou r. 1862. Zázračným bylo také obrácení pohanského jinocha Theofila při popravě svaté Doroty. Posměšně ji žádal, aby mu poslala růží a ovoce ze zahrady svého Božského ženicha. Skutečně po popravě její, spadly před něho květiny. Ihned byl obrácen a umučen byl r. 308.

Mnozí lidé však nedostávají daru víry, protože jim chybí dobrá vůle, nebo protože jsou příliš pyšnými.

Mnozí lidé nemohou nalézt víry, poněvadž **nemají dobré vůle**. (Sv. Aug.) Jako Bůh dává slunci svému svítiti na všechny lidi, tak také chce dáti každému světlo víry. (Sv. Aug.) Kristus, světlo světa, osvěcuje každého člověka přicházejícího na tento svět. (Jan 1. 9.) Lidé však zamítají toto světlo, aby k nim nevniklo; nechtějí věřiti, poněvadž by pak svého hříšného života musili zanechat. Milují více tmu než-li světlo (Jan 3. 19.); hřeší tedy proti Duchu sv. „Kdo zavírá oči nebo zamyká okenice, ovšem ničeho nevidí; čím však není vinno ani světlo denní, ani oči, nýbrž ten člověk sám, poněvadž tomu tak chce.“ (Sv. Euthym.) Tak činili fariseové za času Krista. — Také **pyšní** lidé nenacházejí víry proto, že Bůh užívá obyčejně prostých prostředků, chce-li někoho k víře přivést; nad tím se pohoršují pyšní lidé a proto víry také nedocházejí. Tak víme, že se Kristus nejen narodil v bídě a poníženosti, nýbrž úmyslně chtěl pocházeti z rozkříčeného Nazareta; tu židé pravili: „Což může býti z Nazareta dobrého?“ (Jan 1. 46) a zavrhlí slova Kristova. Ke znamenitému národu římskému poslal Bůh jako hlasatele víry jejich poddané, kteří byli prostými muži. Ke králi Herodesovi a k vysoké radě Jerusalemské poslal Bůh úmyslně pohany, totiž 3 krále, aby jim zvěstovali narození Kristovo. Tak činí Bůh až po dnes; nechává ponížovati a pronásledovati církev, která hlásá pravdu. Poklad slova Božího je tedy právem skryt v prostém poli (Mat. 13. 44.). Proto není divu, že pyšní lidé bývají zahanbeni. Před moudrými i opatrnými skrývá Bůh svá tajemství. (Mat. 11. 25.) Bůh se pyšným protiví. (1 Petr. 5. 5.)

8. Křesťanské víry jest ke spasení nevyhnutelně třeba.

Bez víry není spásy. Již Mojžíš nesměl vejíti do země zaslíbené, protože jednou neuvěřil. Kristus praví: „Kdo neuvěří, bude ztracen.“ (Mar. 16. 16.) Kdo zde nekráčí ve víře, nebude na onom světě patřiti na Boha. (Sv. Aug.) Bez víry není možno, Bohu se líbiti. (Žid. 11. 16.) Jako Petr

začal tonouti, jakmile začal pochybovati (Mat. 14. 30.), tak klesá do záhuby věčné, kdo ztrácí víru. Víra jest jako loď; jako bez lodi nelze dostati se přes moře, tak nelze bez víry dostati se do přístavu věčné blaženosti. Víra jest jako oblak, který ukazoval Israelitům cestu pouští do zaslíbené země (sv. Just.), nebo jako hvězda, která vedla sv. tři krále ke Kristu. — **Bez víry není také záslužných skutků.** Jako strom bez kořenů nemůže nésti ovoce, tak nemůže člověk bez víry konati dobrých skutků. Pošetilým tedy jest, domnívati se, že nezáleží na tom, co člověk věří, že prý stačí, když jen poctivě jest živ. Může strom bez kořenů nésti ovoce? Nikoliv. Pak také nemůže člověk bez víry býti poctivě živ. Přece však dobré skutky, třeba nevycházejí z nadpřirozené víry, nejsou ještě hříchy. (Alex. VIII.) Co platí o dobrých skutcích, totéž platí o cnostech. Jako nelze vystavěti domu bez základů, tak nelze býti cnostným a dokonalým bez víry. (Sv. Bon.) — Víra vede ke spasení, protože nás **pobádá konati dobré skutky.** Jako kořen nezůstává sám, nýbrž pučí z něho rostlina, tak vycházejí z víry dobré skutky. Jako klíč od spížírný otvírá nám cestu ku všem pokrmům, tak nás vede víra k naději, lásce a ke všem dobrým skutkům (Alb. Štolz). Víra ve věčnou odplatu dodává totiž člověku síly ke konání dobrého. Přesvědčení, že jednou vstanou z mrtvých, sílilo bratry makkabejské a všechny mučedníky. Proto byl Tobías a jiní světcové tak štědrými, poněvadž byli přesvědčeni o odměně na věčnosti. Víra nás také chrání v čas pokušení **ode hříchu;** vzpomeňme na Josefa Egyptského. Jako maják upozorňuje plavce na úskalí a tak ho chrání před záhubou, podobně upozorňuje nás víra na nebezpečí věčné, do něhož upadáme hříchem. Sv. Pavel praví, že štítem víry všechny ohnivé šípy nešlechetníka můžeme uhasiti. (Ef. 6. 16.) Jako štít chrání vojína proti nepříteli, tak nás chrání víra proti útokům ďábla. (Sv. Bon.) Víra chrání také v nouzi před zoufalstvím, víra jest jako jistina v pokladně tajně uložená, ze které si člověk v čas bídě bere úroky (Göthe). Podle toho, jak velikou víru máme, řídí se i milosti, jež nám Bůh dává. To dokazují Kristova uzdravení nemocných. Čím kdo z nich měl větší víru, tím rychleji a zázračněji ho uzdravil; proto častokráte, dřív než někoho uzdravil, tázal se na jeho víru. Všimněme si i slov Kristových: „Víra tvá tě uzdravila.“ (Mat. 9. 22.) Sněm Tridentský praví: „Víra jest počátkem spasení člověka, základem a kořenem veškerého ospravedlnění.“ (Sněm Trid. 6. 8.).

9. Víra sama o sobě nestačí však ke spasení; člověk totiž musí také podle víry žíti a víru na venek ukazovati.

Naše víra musí býti **živá,** to jest, musí působiti **dobré skutky.** Kristus praví: „Ne každý, kdož mi říká: Pane, Pane, vejde do království nebeského: ale kdo činí vůli Otce mého, který v nebesích jest.“ (Mat. 7. 21.) Kdo nečinil skutků milosrdenství, bude při posledním soudu od Krista zavržen (Mat. 25. 41.). Takový člověk má víru jako zlý duchové; neboť i tito věří, ale jednají zle. (Jakub 2. 19.) Víra, z níž nevycházejí dobré skutky, není vlastně žádnou pravou vírou. „Jen tam jest víra pravou vírou, kde člověk svými skutky neodporuje tomu, co slovy vyznává.“ (Sv. Řeh. Vel.) Jako tělo bez ducha jest mrtvo, tak jest i **víra beze skutků mrtva.** (Jak. 2. 26.) Víra beze skutků jest strom bez ovoce (sv. Chrys.), studna bez vody, lampa bez oleje, ořech bez jádra. Kdo sice věří, ale nekoná dobrých

skutků, podobá se nemoudrým pannám, které měly lampy bez oleje. (Svatý Řeh. Vel.) — Skutky pro nebe záslužné může konati pouze ten, koho Bůh miluje, a kdo tedy má milost Boží. (Viz nauku o milosti posvěcující a o dobrých skutečích). Z toho plyne: „Jenom ona víra vede ku spasení, která jest spojena s láskou Boží. Proto pravil sv. Pavel: „Kdybych měl všecku víru, tak že bych hory přenášel, lásky pak kdybych neměl, nic nejsem.“ (I. Kor. 13. 2.) Kdo tedy věří, ale nemá lásky k Bohu, bude zavržen. — Také jest třeba, bychom svou víru na venek ukazovali. „Neboť srdcem se zajisté věří k spravedlnosti: ale ústy se děje vyznání k spasení.“ (Řím. 10. 10.) Sběhllost v řeči nějaké ztrácí člověk víc a více, necvičí-li se v ní; tak ztrácí člověk i živost víry, neukazuje-li ji na venek. (Deharb.) Víra, která se necvičí, brzy se vytrácí. (Sv. Ambrož.) Člověk se skládá z duše a těla; proto musí Boha ctíti nejen vnitřně, ale i zevnitřně. Již sama přirozenost jej k tomu pobádá, by ukázal na venek, o čem jest v srdci přesvědčen. Těm, kteří víry své neukazovali, řekne Bůh v soudný den: „Amen, pravím vám, neznám vás.“ (Mat. 25. 12.) O vyznávání víry bude obsírněji pojednáno dále.

6. Pohnutky k víře.

1. Důvody, které nás pobádají, bychom věřili, jsou zvláště zázraky a proroctví; neboť těmito nabýváme úplné jistoty, že tyto nebo ony pravdy víry jsou skutečně od Boha zjeveny.

Především ovšem jest důvodem k věření **pravdomluvnost Boží**; neboť my věříme pravdám Bohem zjeveným proto, poněvadž víme, že Bůh je pravdomluvný a nemůže tedy ani se mýlit, ani klamati. Přece však rozumný člověk neuvěří některé pravdě, pokud neví zcela jistě, že tato pravda jest Bohem zjevená. A právě proto jsou ony **činy, kterými Bůh dokazuje, že skutečně k lidem mluvil**, pro nás lidi důležitou a nezbytnou pohnutkou k věření. Apoštolové právě proto, že tolik zázraků Kristových na vlastní oči viděli a tolik předpovědi Kristových a proroků viděli se vyplniti, beze všeho pochybování uvěřili při poslední večeři slovům Kristovým: „Totot jest tělo mé,“ „Totot jest krev má.“ Zázračný dar jazyků o slavnosti Letnic pohnul 3000 lidí, by přijali křesťanskou víru; zázrak u dveří chrámových obrátil jiných 200 lidí; četné zázraky apoštolů, kterými Bůh slova jejich potvrzoval (Mar. 16. 20.), pohnuly pohany, že přijali křesťanskou víru. Sv. apoštol Pavla pohnul ku přijetí víry jedině zázrak na cestě do Damasku, císaře Konstantina zářící kříž na nebi. A kolik asi lidí bylo pohnuto k víře nebo posílněno ve víře, když r. 70. viděli, kterak se plní předpovědi Kristovy o zkáze Jerusalema; nebo když r. 361. poznali pravdivost jiného proroctví, které chtěl směšným učiniti Julian odpadlík, pokoušeje se znova vystavěti chrám jerusalemský. — Jsou ještě jiné pohnutky k víře, jako na př. stálost a ten nesmírný počet mučovníků, zázračné rozšíření a pevné trvání křesťanského náboženství, 4 známky církve. „Již církev sama o sobě jest mocným a ustavičným důvodem, bychom věřili.“ (Sněm Vatik. 3. 3.) Vzpomeňme jen, že jí nelze rozbořiti a že mohutní každým novým pronásledováním. Všichni lidé nebyvají pohnuti stejným způsobem ku přijetí víry; jednoho pohne zvláště stálost mučovníků, jiného svátost kazatelova, opět jiného nějaký zázrak a konečně někoho trest, jímž Bůh trestá pronásledovníky církve. (Sv. Aug.)

Nejvíce zázraků dalo se na počátku křesťanství, poněvadž jich tenkrát bylo třeba k rozšíření víry.

Bůh se podobá zahradníkovi, který zalévá květiny; pokud jsou malé; pokud byla církev malá, svažoval ji Bůh zázraky. (Sv. Řehoř Vel.) Kdyby někdo chtěl popřít zázraky apoštolů, pak by bylo největším zázrakem to, že jim svět uvěřil bez zázraků. (Sv. Aug.). Zákony ve starém zákoně sloužily ponejvíce ku trestání lidí; neboť rány egyptské vytrhly Israelské z rukou Egyptanů, zázraky, kterými Bůh trestal Israelské na poušti, držely je na úzdě, tyto zázraky také ukazovaly okolním národům velebnost Boha israelského. Takových trestajících zázraků nevidíme v zákoně novém, nýbrž Bůh hledí zázraky svými lidstvu vštípit lásku. Zázraky starozákonní byly velkolepé; zázraky Kristovy ne tak velkolepé, jako vnitřně významné. Ve starém zákoně kupí se vody jordané před Israelskými; tomu odpovídá v novém zákoně utišení bouře na moři, které nebylo na oko tak velkolepým a které nám naznačuje pronásledování a zázračné vítězství církve. Ve starém zákoně sytí Bůh lid mannou; v novém zákoně setkáváme se s opětným nasycením tisíců lidu; v starém zákoně spatřujeme úchvatný sloup ohnivý na poušti, v novém zákoně vidíme v úplné tichosti zář nad luhy betlémskými.

2. Zázrak jest neobyčejný čin, který jest vykonán nikoliv silami přirozenými, nýbrž jedině všemohoucností Boží.

Neobyčejným nazýváme, co nás naplňuje úžasem, jelikož jsme toho posud neviděli, neslyšeli a ani si toho nedovedeme vysvětliti. Kdo jak živ neviděl železnice, parní lodi, žasne, uvidí-li je. Žasneme nad fonografem, jenž zcela věrně i dle zvuku napodobuje celé hudební kusy, řeči a p. Neobyčejnými jsou i mnohé úkazy přírodní, jako polární záře, vzdušné obrazy, zatmění slunce a měsíce, komety, meteory, ba i duha. Přece však tyto neobyčejné úkazy nejsou zázraky, třebas je i označujeme slovy: „zázračné“. Takové úkazy lze totiž zcela přirozeně vysvětliti. Jen ony neobyčejné činy jsou zázraky, které **nemohou nikterak býti způsobeny pouhými silami přirozenými**. Na př. vzkříšení mrtvého jest zázrak; neboť tu se děje jednak něco zcela jiného, než se děje obyčejně (tedy něco neobyčejného), jednak všichni učenci a umělci světa nedovedou silami přirozenými mrtvého vzkřísiti. Zde tedy patrně působila **všemohoucnost** Boží. Zázraky jsou výjimky (neobyčejné úkazy) od obyčejného běhu přírody; zdá se na oko, jako by byly proti zákonům přirozeným. V pravdě však tomu tak není; zákony přírodní sice tu působí, avšak tu bývá jejich působnost jinou silou, která zde zasáhla, přerušena. Padá-li kniha na zem a já ji rukou zachytnu, nebyl tu nikterak zrušen zákon přirozený. Podobně se děje i při zázracích, jenom že zde nevidíme oně síly, která tu zakročila.

Jsou pravé zázraky, jež jsou buď velké nebo jednoduché, a zdánlivé zázraky.

Velké zázraky jsou ony neobyčejné činy, jež vůbec nemohou býti způsobeny silami přirozenými, na př. vzkříšení mrtvého, trvalá neporušenost a ohybnost mrtvol. **Jednoduché** zázraky jsou ony neobyčejné činy, které sice mohou býti vykonány silami přirozenými, ale způsobem daleko

těžším. Jednoduchý zázrak na př. jest uzdravení nemocného pouhým slovem, okamžitá znalost cizí řeči. — Zdánlivé zázraky jsou ony neobyčejné činy, jež zlý duch pomocí sil přirozených tak dovedně provádí, že tím oklame naše smysly. (Domníváme se něco viděti, slyšeti a p., čeho tu ve skutečnosti není.) Zdánlivé zázraky podobají se umění eskamotérů (kteří polykají meče, vyplivují peníze a pod.), jen že zlý duch daleko předčí takové kouzelníky i chytrosti i dovedností. Takové zázraky konali pomocí ďábla již kouzelníci egyptští (Sk. 8. 9.); také Antikrist (2. Thess. 2. 8.) bude konati silami přirozenými zdánlivé zázraky. (Sv. Tom. Aq.) Tak lze vysvětliti i zmizení pohanských obětí, proměnění se Ifigenie v laň a p.

Pravé zázraky koná Bůh jen ku své slávě, zvláště pak na potvrzení pravdy.

Pravé zázraky koná tedy Bůh jen z těchto příčin: aby ukázal svou dobrotu a spravedlnost; nebo aby ukázal, že někdo je vyslancem Božím a že jeho slova jsou pravdivá; nebo aby potvrdil svatost některého zemřelého. Nikdy však se neděje od Boha zázrak na potvrzení nepravdy.

Každá listina (na př. školní vysvědčení) bývá opatřena pečeti toho úřadu, který ji vydává; tím se potvrzuje, že onen úřad tuto listinu skutečně vydal. Takovou pečeť má i Bůh a potvrzuje ji, že něco od něho pochází. Touto pečeti jsou jeho zázraky. Tato pečeť má i onu přednost, že ji nikdo nemůže napodobiti (Abel). Pravými zázraky ukazuje Bůh mnohdy svou **dobrotu a spravedlnost**. Vzpomeňme na vysušení moře Rudého, na rozdělení vod Jordánu, když tudy táhli Israelští, na mannu a vodu ze skály na poušti, na zachránění 3 mládenců v peci ohnivé Vzpomeňme dále na potopu světa, na náhlou smrt Annaniáše a Safíry. Bůh také svými zázraky dokazuje, že někoho **poslal** a že on mluví pravdu. Když Bůh poslal Mojžíše k Faraonovi a k Israelským, dal mu také ihned moc, činíti zázraky. Zázraky činili proroci, Kristus a apoštolové. Kristus se často dovolává svých zázraků, by dokázal své božské poslání. (Mat. 11. 4.—5.; Jan 10. 37.) Člen francouzského direktoria, jménem Lepaux, po dlouhém lámání hlavy vynalezl jakési nové náboženství (filantropické), ale nemohl nikoho pro ně získati. Přišel tedy ke státníkovi Talleyrandovi a stěžoval si na svou nehodu. Ten mu vhodně odpověděl: „Nepřekvapuje mne to, že nemůžete ničeho poříditi. Chcete-li něčeho docíliti, pak jděte a číňte zázraky: uzdravujte nemocné, křtěte mrtvé a pak se nechte ukřižovati a pochovati a vstaňte třetího dne z mrtvých.“ Pokořený mudrlec odešel. (Spirago, Příklady str. 11.) Jen zázraky svými vydobudou si poslové Boží víry. Tak se děje i pravé církvi. — Pravými zázraky potvrzuje Bůh dále **svatost zemřelých**. Proto se dějí zázraky na hrobech svatých (na př. na hrobě Elisea, 4. Král. 13.), na tělech světců (vzpomeňme na jejich neporušenost) a rovněž na přímlovu svatých. Má-li církev někoho prohlásiti za blahoslaveného, vyžaduje vždy nejméně 2 zázraků, které se musily státi po smrti onoho člověka na jeho přímlovu; má-li býti tento člověk prohlášen za svatého, vyžaduje církev nových zázraků. Ve starém zákoně činili svatí více zázraků za živa nežli po smrti; v novém zákoně pak však více po smrti než za živa. Svatým nového zákona jest totiž třeba zázraků, aby mohli býti od církve prohlášeni za svaté. (Bened XIV.) **Nikdy** však nedělá

Bůh zázraků **na potvrzení nepravdy**. Neboť pravé zázraky jsou vždy důkazem působení Božího a pravdy; kdyby měl ďábel moc, takové zázraky činiti, pak by Bůh dovolil, aby nepravda byla potvrzena, čehož však nelze o jeho dobrotě mysliti. (Sv. Tom. Aq.) Bůh však ovšem dovoluje ďáblu a zlým lidem konati zdánlivé zázraky. Ty však vyplývají ze spravedlnosti Boží a slouží ku potrestání nevěry. (Suarez.) Bůh však zase spravedlivým dopřává milosti, aby tento klam poznali. Ďábelského původu (a tedy jen zdánlivé zázraky) jsou ony zázraky, které nemají trvaní (uzdravení, která dlouho netrvají), které neprospívají ani duši ani tělu, které se nedějí na utvrzení víry a mravnosti, nebo se dějí s nerozumnými ceremoniemi (Sv. Tom. Aq.).

Bůh ke konání zázraků užívá obyčejně některého tvora, mnohdy i nehodného.

Tvor může učiniti zázrak jen tehdy, dá-li mu Bůh k tomu moc a sílu. (Sv. Tom. Aq.) Svatí konali zázraky vždy v síle (ve jménu) Boží, jen Kristus je konal ve svém jménu. — Milost činiti zázraky, jest milost zadarmo propůjčená a proto ji mohou dostati i **nehodní** lidé ku spáse jiných. (Mat. 7. 22.) Proto by mohli konati zázraky i pohané a nevěřící, ovšem toliko ku potvrzení pravdy. Vzpomeňme na „soudy boží“ ve středověku; mnozí prý (?) na potvrzení své nevinny šli po žhavém uhlí, nebo nesli vodu v síti a p. (Těmito zázraky měli býti lidé přesvědčeni o prozřetelnosti Boží.) — I ďábel může konati pravé zázraky, použije-li ho Bůh, by trestal zločince. (Sv. Aug.) V takovém případě ovšem i zázraky vykonané pomocí ďábla slouží ku potvrzení pravdy. — Nemáme však hned všechno považovati za zázrak a za působení všemohoucnosti Boží, kde lze účinek nějaký přirozeným způsobem vysvětliti. (Sv. Aug.)

3. Proroctví jest určitá předpověď takových budoucích věcí, o kterých nemůže věděti žádný tvor, nýbrž jen Bůh.

Proroctví musí býti především jasno a **určito**, takže nepřipouští kolikéroho výkladu. Proroctví se tedy liší od věštění pohanských věštíren. Na př. Kroisovi bylo věštěno: „Překročí-li Kroisos řeku Halys, zničí velikou říši.“ Nebylo řečeno, zničí-li vlastní říši (což se skutečně stalo), nebo cizí říši. Není žádným proroctvím na př. předpovídání povětrnosti od znaleců přírody, předpovídání zatmění slunce a měsíce od hvězdářů, předpovídá-li lékař brzké uzdravení nebo blížící se smrt, předpovídají-li státníci blížící se válku a p., neboť se předpovídá něco, co lze předvídati **z okolností stávajících**. Jest však proroctvím, předpoví-li někdo něco, co závisí pouze na svobodné vůli člověka; neboť to může věděti jen Bůh. Takové proroctví bylo na př. předpovědění pádu Petrova, apoštola to, od něhož by byl každý očekával spíše něco zcela jiného (Mar. 14. 31.). Proroctvím je předpovědění takových věcí, které závisí zcela na vůli Boží; jako na př. předpovědění o zkáze Jerusalema a znamení před posledním soudem. Proroctví by se mohla nazvati i „zázraky všemohoucnosti“ oproti „zázrakům všemohoucnosti“. Můžeme je právem nazývati zázraky, poněvadž jsou to rovněž věci, jejichž původcem může býti toliko Bůh. Vždyť přece budoucí události, které závisejí jen na svobodné vůli člověka, nemůže mimo Boha nikdo věděti (Js. 41. 23.;

46. 10.), jenž „zpytuje srdce i ledví“ (Jer. 17. 10.). Rovněž nezná nikdo tajných úradků Božích mimo Boha (1. Kor. 2. 11.).

Proroctví dějí se hlavně skrze posly Boží a sice proto, by byla pravá víra rozmnožena, nebo lidé napraveni.

Bůh předpovídal zkrze proroky mnoho o budoucím Vykupiteli, by lidstvo před Kristem ve **víře** ve Vykupitele udržoval a lidstvo po Kristu o pravdě křesťanského náboženství přesvědčil, tedy aby lidstvo buď ku víře pohnul nebo ve víře utvrdil. Zkrze Noema předpověděl Bůh potopu, aby bezbožné lidstvo **na-
pravil**. — Proroctví dějí se zpravidla jen zkrze **posly Boží**. Jen výjimkou sděluje Bůh budoucí věci bezbožným lidem a nevěrcům a užívá jich za nástroj ku blahu jiných. Králi Baltassarovi oznámil Bůh zvláštním zjevem zkázu; zjevila se mu píšící ruka na stěně (Dan. 5.). Pohanskému králi a lidu Moabskému oznámil Bůh zkrze Balaama příchod Vykupitele; proroctví ono zní: „Vzejde hvězda z Jakoba . . .“ (4. Mojž. 24.). Zpravidla však užívá Bůh za hlasatele proroctví jen vyvolené duše (Bened. XIV.). Tyto se dovídají ony budoucí věci buď vnitřním osvícením nebo viděním (zjevy), nebo od anděla. Tak oznámil archanděl Gabriel Danielovi v zajetí babylonském příchod Vykupitele; jest to proroctví o 70 týhodnech ročních (Dan. 9.). Přece však oznamuje Bůh lidem budoucí věci jen od případu k případu; nikdo nedostává schopnosti, aby již napřed věděl budoucí věci. Tuto schopnost měl jediný Syn Boží. Proto také ani nejosvícenější prorok nemůže odpovědět na všechny otázky (4. Král. 4. 27.). Samuel nevěděl, kdo jest nastávajícím králem israelským, dokud mu nebyl předveden David (1. Král. 16. 12.).

Proroctví tedy zpravidla jsou důkazem, že někdo jest poslán od Boha.

Proroctví však již se musila vyplniti, mají-li potvrditi, že je někdo od Boha povolán. (5. Mojž. 18. 12.) Rovněž nesmějí odporovati ani zjevené pravdě (5. Mojž. 13. 2.), ani svatosti Boží; musejí býti poučná, užitečná a spasitelná (1. Kor. 14. 3.) a musejí býti pronesena s úplným klidem a skromností; jen falešní proroci, prorokující, bývají pobouřeni a počínají si jako bez rozumu (Sv. Chrys.).

7. O ztrátě křesťanské víry.

Křesťanská víra jest cesta k nebi. Bohužel však nejdou všichni touto cestou, nýbrž mnozí jsou na zcestí.

Křesťanské víry nemají:

1. Nevěřci, t. j. ti, kteří zjevené pravdy poznali, ale přece je zavrhnou.

Nevěřícím byl apoštol Tomáš; ačkoliv ho apoštolové ujišťovali, nechtěl uvěřiti, že Kristus vstal z mrtvých, pokud nevložil prstů svých do ran na ruku Kristových a ruky své v bok Kristův. (Jan 20. 25.) Jako Tomáš jsou

mnozí lidé; chtějí věřit jen tomu, co vidí, co mohou rukama uchopit a čeho by snad mohli i okusit, všechno ostatní zavrhuji. „Nevěra jest písčitá půda, na které nic neroste, byť na ni sebe více přšelo.“ (Sv. Chrys.) Nevěrec dopouští se proti Bohu velikého bezpráví, poněvadž jeho slovům ani tolik nevěří, jako slovům lidským. Lidem věří, co mu vypravují; slovo Boží však nedůvěřivě posuzuje. Vždyť přece i ve věcech náboženských měli bychom si aspoň tak počínati, jak si rozumný člověk vždy v životě počíná. „O, jak mnoho musejí nevěrci věřit, aby nevěřili.“ (Bl. Klem. Hofb.)

Nevěra pochází z nedostatečné zkušenosti, pýchy nebo špatného života.

Nedostatek zkušenosti je často příčinou nevěry. Kdybychom divochům vypravovali o podivných nynějších vynálezech, jako na př. o železnicích, parní lodi, telegrafu, telefonu, fonografu, dalekohledu, Röntgenových paprscích a p., vysmáli by se nám. Kdybychom zase lidem na rovníku vypravovali, že na severu v zimě voda v řekách jest tak pevná, že i slon po ní může jíti a že tam v zimě voda s oblaků padá v bílých vločkách, budou nás považovati jistě za blázny. Ba i mnohý z nás snad by potřásl hlavou, kdybychom mu řekli na př., že v jediné kapce vody nachází se sta živočichů (a vidíme je mikroskopem), že se v krůpějí krve veliké jako špendlíková hlavička nachází asi 5 millionů krevních buníček; nebo kdybychom řekli, že v Tichém oceánu žije ssavec (velryba), v jehož tlamě se směštná malá loď, která však má přece tak malý hrtan, že jím sotva slaneček projde. Nuže, proč mnozí lidé nevěří? Poněvadž mají příliš nepatrné zkušenosti, ale za to hodně velikou domýšlivost a **pýchu**. Hloupost a pýcha rostou na jednom dřevě. To platí i o víře v pravdy náboženské. Proto obyčejně vel i učenci a znamenití mužové mívají zbožnost a víru jako děti.

Také **špatný život** je překážkou víry. Kdo špatně žije, nechápe pravdy. V čisté a klidné vodě odráží se slunce velmi dobře, nikoliv však ve špinavé vodě. Tak i člověk, je-li mravně nezkažen, snadno uvěří; „tělesný pak člověk nechápe těch věcí, které jsou Ducha Božího.“ (1. Kor. 2. 14.) Zaslé zrcadlo ukazuje špatně, nebo vůbec nic. Tak duše, je-li zakalena hříchem, nemůže pochopit pravost víry. Člověk hříšný nechce věřit. On by totiž, kdyby uvěřil, musil svůj život polepšiti; a to on nechce. Jemu je milejší okamžitá radost a požitek v životě, což vidí, než něco budoucího, čeho nevidí. Proto pravil jeden bezbožník ku zbožnému křesťanu: „Ó, ubohý křesťane, jak jsi oklamán, je-li nebe báchorkou.“ Křesťan mu odpověděl: „Ó, ubohý nevěřče, jak jsi oklamán, není-li peklo žádnou báchorkou.“ (Spirago, Příklady, str. 4.)

Kdo však byl vychován v pohanství a o pravém náboženství ničeho neslyšel, toho nevěra jest nezaviněna a proto není hříchem.

Proto praví Kristus: „Kdybych byl nepřšel a jím nemluvil, hříchu by neměli.“ (Jan 15. 22.) Není tedy správným nazývat pohany vůbec nevěrci.

2. Bludařům, t. j. těm, kteří jednotlivé zjevené pravdy tvrdě a šíjně zamítají.

Bludařství jest pokazená víra. Jest jako pohár vína, ve kterém je několik kapek jedu. **Bludaře** (poněvadž v některých pravdách víry bloudí)

třeba jest rozeznávat i od **širitelů bludů**. Širitelé bludů jsou ti, kteří jiné k bludařství svádějí. „Bludaři jsou moli, kteří drabocenný šat Kristův, církev, rozežirají.“ (Sv. Reh. Vel.) Uražená pýcha to obyčejně byla, která takové lidi na scestí přivedla. (Sv. Iren.) Takový širitel bludů byl na př. Arius, kněz Alexandrijský, jenž popíral božství Kristovo (za tou příčinou byl sněm Nicaejský 325.); Macedonius, biskup Cařihradský, jenž popíral božství Ducha sv. (za tou příčinou byl sněm v Konstantinopoli 381.); kněz Jan Hus v Praze, který hlavně popíral učení o církvi (sněm Kostnický 1414.); mnich Martin Luther z Wittenberka, který popíral hlavně božské ustanovení papežství a církevní úřad učitelský (sněm Trid. 1545.—1563.); král Jindřich VIII. anglický († 1547.), jenž se prohlásil za hlavu církve ze záští proti papeži, že nechtěl jeho platný sňatek prohlásiti za neplatný, a jenž zavedl v Anglii blud anglikánský (v Irsku se to nepovedlo), a katolíky hrozně pronásledoval. Jak viděti, byli širiteli bludů hlavně kněží. Širitelé bludu jsou jako penězokazi, kteří nemají práva peníze raziti, ale přece falešné peníze za pravé udávají. Jsou to vrahové, kteří člověku zamezují cestu, vedoucí k životu věčnému (tato cesta je víra), a ženou ho násilně na stezku vedoucí k věčné smrti. Kristus varuje před nimi a praví: „Pilně se varujte falešných proroků, kteříž přicházejí k vám v rouše ovčím (t. j. krásně a lichotivě mluví), vnitř pak jsou vlci hltaví (t. j. plní zloby): po ovoci jejich (t. j. po skutečích a životě jejich) poznáte je.“ (Mat. 7. 15. 16.) — K bludařům patří i **rozkolníci** (odloučenci), kteří vlastně jen neuznávají nejvyšší hlavy církve, ale při tom stále více a více do bludů upadají. Rozkolníky jsou na př. nesjednocení Řekové, kteří se z návodu ctizádostivého patriarchy Michala Caernlaria r. 1053. od Říma odtrhli; také ruská církev, která se r. 1587. odtrhla od církve řecké a od r. 1721. řízena je cárem. — Kacířství považovala církev vždy za největší **zločin**. Již sv. Pavel pravil: „Kdyby pak ... anděl s nebe kázal vám (něco jiného) mimo to, co jsme vám kázali, proklat buď.“ (Gal. 1. 8.) A sv. Jeron. praví: „Nikdo není tak bezbožným, aby ho kacíř bezbožností nepřevyšoval.“

Kdo však z nezáviněné nevědomosti žije ve bludu, není před Bohem bludařem.

Kdo tedy na př. v protestantismu byl vychován a nikdy neměl příležitosti, nechati se dokonale poučiti o pravdě katol. náboženství, jest jen podle jména bludařem; neboť u něho nemůže býti řeči o tvrdošíjném popírání poznané pravdy. „Je-li ochoten, přijati všecko, co Bůh zjevil, jest pravověřícím.“ (Sv. Aug.) On není právě tak bludařem, jako není zlodějem, kdo má u sebe nevěda cizí majetek.

3. Těm, kteří o pravdách víry úmyslně pochybují.

Jsou také rozumné pochybnosti, když totiž někdo se táže a námítky činí, by našel rozřešení. Taková pochybnost jest vlastně snaha, poznati pravdu a potom tím pevněji věřiti. Naproti tomu však jest nerozumné pochybování, pochybuje-li někdo o pravdě nějaké věci i tehdy ještě, když ho dostatečné důvody téměř nutí, ji přijati. Takové pochybování o víře je úmyslné. Kdo pak úmyslně popírá pravdy víry, nemá vůbec víry. Dům se musí shroutiti, pohnou-li se základy (jak se děje v krajinách s uhelnými doly);

tak se musí zřítiti i budova víry, oviklá-li se pochybováním. Kdo úmyslně pochybuje o pravdách víry, nemůže se Bohu líbiti, neboť Bohu nevěří. Tu vidíme na těchto mužích: Mojžíš pochyboval, splní-li Bůh svůj slib a dá-li reptajícímu lidu vody; za trest nesměl vejíti do země zaslíbené. (4, Mojž. 20.). Zachariáš pochyboval, když mu bylo zvěstováno narození Jana Křt., splní-li se slova andělova; za trest ihned oněměl (Luk. 1.). Ozve-li se v nás pochybnost, máme se ihned utíkat k modlitbě.

4. Těm, kteří se nestarají o to, čemu učí náboženství.

Kdo se z trestuhodné lhostejnosti o **víru** nestará, pozbuje víry úplně. Stane se mu to, co rostlině nezalívané; uschne; to, co svítlně nedolívané; shasne. Mnozí lidé starají se jen o to, co jim přináší pozemský požitek a užitek; o dosažení věčných statků se nestarají. To jsou oni pozvaní hosté v evandéliu, kteří k vůli dvoru, spřežení volů, ženě nechtěli jíti na nebeskou hostinu. (Luk. 14. 16) Podivno, že takoví lidé se ještě při tom všem považují za „osvícené“ a útrpně pohlížejí na ty, kdo svědomitě plní své náboženské povinnosti. Právě oni však jsou nevzdělaní a při tom nerozumní, poněvadž nemají smyslu pro nejdůležitější statky svého života a jsou nevědomci v nejdůležitějších věcech životních. Takoví lidé také vždy vedou špatný život. Vinice, není-li dlouho obdělávána, zpustne; tak i člověk, není-li vzděláván náboženským poučováním, zpohanší v životě i mravech. (Ludv. Gran.) Není-li tělo živeno, zemře hladem. Tak musí býti živena i duše, jinak zahyne. Pokrmem duše jest evandélium t. j. učení Kristovo. (Sv. Aug.) Ve své rozmluvě se ženou Samaritánkou nazývá Kristus své učení vodou, která navždy ukojuje žízeň ducha lidského. (Jan 4. 43.) A v synagoze v Kafarnaum pravil: „Já jsem chléb života; kdo ke mně přichází, nebude lačněti.“ (Jan 6. 35.) Kdo se tedy nestará o tento chléb života, o tento pokrm duševní, toho duše musí již nyní umírat. Kdo je lhostejný ke svému náboženství, jen ať neřká, že není nepřitelem Božím; ať si všimne slov Kristových: „Kdo není se mnou, proti mně jest.“ (Mat. 12. 30.) Kdo jest ve víře lhostejným, nebude míti v den soudný žádné odmluvy a nebude moci říci: „Já jsem toho nevěděl.“ Nebo, že toho nevěděl, jest jeho vlastní vina.

Žádný člověk, který svou vinou bez křesťanské víry umře, nebude spasen.

Kdo nemá víry, jest již nyní u b o h ý m; vzpomeňme na pohany. Takový člověk „sedí ve tmě a v stínu smrti“ (Luk. 1. 79.). Takovému člověku připadají pravdy náboženské jako báchorky (Bl. Klem. Hofb.) Kristus praví: „Kdo nevěří, bude **zatracen**“ (Mar. 16. 16.); a opět: „Kdo nevěří, již jest odsouzen“ (Jan 3. 18.). O kacířích praví sv. Pavel, že se svým vlastním soudem soudí. (Tit. 3. 11.) Proto modleme se, křesťané, denně za obrácení bludařů a nevěrců! Dělejme jako svatí. Bl. Klement Hofb. († 1820. ve Vídni) říkával: „Kéž bych měl milost, abych obrátil všechny nevěrce a bludaře; ve svých náručích a na svých bedrách nosil bych je do církve katolické“

8. O vyznání víry.

1. Bůh žádá, bychom svou víru také zevně

vyznávali; neboť Kristus poroučí: „Tak svět světo vaše před lidmi, ať vidí skutky vaše dobré, a slaví Otce vašeho, jenž jest v nebesích.“ (Mat. 5. 16.)

Musíme tedy svými řečmi i skutky jiným **ukazovati, že jsme katolickými křesťany**, a že si svého náboženství vážíme z přesvědčení. Jak ze slov Kristových výše uvedených vysvítá, máme býti ve světě tím, čím jest světlo ve světnici. Veřejným vyznáváním víry máme přispívati k tomu, by naši bližní Boha lépe poznali a jeho přikázání svědomitěji plnili. Jako kůň jdoucí pomalu ihned začíná utíkat, vidí-li utíkat jiného koně, tak i naše dobré skutky budou pobádati naše bližní ke konání podobných skutků. „I zpupnost nepřátel víry křesťanské bývá mnohdy zlomena, vidí-li, jak svobodně vyznáváme svou víru.“ (Lev XIII.) Sami však býváme vyznáváním víry ve víře utvrzeni; neboť cvičením se stáváme mistry. — Bohužel však jsou mnozí lidé **zbabělci**. Ze strachu, aby se jim bezbožní lidé nevysmáli, aby nepozbyli svého poštavení, aby neutrpěli škody, nepozbyli zákazníků, odběratelů a p., nemohou se odhodlati, víru svou neohroženě ukazovati nebo se postaviti posměvačům náboženství. Jsou jako chlapec, který jsa někam od rodičů poslán a vida na cestě štěkajícího psa, neodvažuje se jíti dále a s nepořízenou se vrátí domů. Tak to dělají lidé, pozemští poutníci; nazvou-li je lidé potouchlími, hloupými, blázny, potřeštěnci, hned se odvracejí od svých dobrých předsevzetí a od cesty spasení. (Sv. Vinc. Fer.) Jsou jako bázlívi zajíci, kteří se nechají zaplašiti od pokrmu každým strachákem. Lidé nepovází, že ti, kteří se nám nyní pro naši víru posmívají, v den soudu budou zahanbeni. (Moudr. 5. 1.) Také zapominají, že bez boje není odplaty, která náleží jen bojovníkům a vítězům Kristovým. (Lev XIII.) Kdo se neodváží zastati cti Boží, jest jako němý pes, který nemůže štěkati. (Is. 56. 10.) Považme, že i přívrženci lichého náboženství, jako mohamedáni, i na veřejných místech neohroženě svou víru vyznávají a nás katolíky zahanbují! Církev koná mnoho průvodů, na př. o Vzkříšení, o Božím Těle, by nám poskytla příležitosti, víru veřejně vyznávat.

Zevnější vyznání víry jest však nařízeno jen tehdy, kdyby zanedbání této povinnosti mělo za následek pohrdání náboženstvím nebo pohoršení bližního.

Není třeba, ba ani radno, víru vždy a všude vyznávati, poněvadž bychom tím náboženství jen v posměch uváděli; proto praví Kristus: „Nedávejte svatého psům, aniž metce perel svých před svině.“ (Mat. 6. 7.) Povinni jsme víru vyznávati pouze tenkrát, kdyby zanedbání tohoto vyznání mělo za následek, že by Bohu nebyla vzdána povinná čest, nebo bližnímu by bylo dáno pohoršení. (Sv. Tom. Aq.) — Proto nemusíme odpovídati na **dotěrné otázky** o naší víře, jaké nám dávají lidé bez víry; jednoduše jim **neodpovíme** nebo odejdeme. Host, který si v pátek poručil v hostinci postní jídlo a za to od hostinského posměšně tážán byl po své víře, odpověděl vhodně: „Starejte se raději o můj hladový žaludek a ne o mou víru.“ (Spirago, Příklady str. 14.) Táže-li se nás však oprávněná k tomu v r c h n o s t, musíme odpověděti, byť nás to stálo i život. Tak učinil také Kristus před Kaifášem. (Mat. 26. 63.) Zde platí slova Kristova: „Nebojte se těch, kteří tělo zabijejí, duše však zabiti nemohou.“ (Mat. 10. 28.) Kdo se bál více

lidí než Boha, neujde trestu Božímu. (Sv. Aug.) Také se nemáme pouštětí **do hádky** o víře s lidmi bez víry. Již bl. Kanisius pravil: „Náboženské hádky jen rozhoří mysli a zvětšují nepřátelství.“ Náboženství jest něco tak svatého, že i to, co člověk o něm mluví, velmi skromně a opatrně má říkati. (Salvian.) Tak hádky povstávají obyčejně v hospodách; zde však se máme stíci všeliké rozmluvy o náboženství.

2. Kdo svou víru před lidmi neohroženě vyznává, toho vyznamenává Bůh na zemi i po smrti.

Bůh **povyšuje** ty, kteří jeho víru neohroženě vyznávají. Petr vyznal před ostatními apostoly neohroženě, že Kristus je syn Boží; za to ho Kristus ihned blahoslavlil a učinil ho hlavou církve. (Mat. 16., 18.) Tři mládenci v Babyloně vyznali před králem a vším lidem víru v pravého Boha; za to je Bůh zachránil v peci ohnivě a byli pak povzneseni k vysokým úřadům. (Dan. 3.) Vzpomeňme také na hr. Rudolfa Habsburského, který na honě potkal kněze jdoucího s Pánem Bohem a vzdal velebné svátosti náležitou poklonu; několik let na to byl ve Frankfurtě od knížat německých povýšen na krále německého (1273.). Vždyť i pozemští vladařové vyznamenávají zmužilé vojáky. **Odplatu věčnou** slibuje Kristus slovy: „Kdo mne vyzná před lidmi, toho i já vyznám před Otcem svým, jenž jest v nebesích.“ (Mat. 10., 32.) — Kdo svou víru neohroženě vyznává, vynucuje si úctu i u svých bližních; kdo ji zapírá, upadá v neváznost.

3. Největší odměna v nebi očekává toho, kdo pro svou víru jest pronásledován nebo usmrcen.

Kdo musil pro svou víru veliká pronásledování trpět, nazývá se **vyznavač**. Kristus praví: „Blahoslavení jste, když vám zlořečítí a protivenství činití a všecko zlé o vás lhouce mluvíti budou, pro mne: radujte se a veselte se, nebo odplata vaše hojná jest v nebesích.“ (Mat. 5., 12.) Kdo byl pro víru usmrcen, nazývá se **mučovník**. Takový dojde jistě věčné blaženosti. Neboť Kristus praví: „Kdo ztratí život svůj pro mne, nalezne jej.“ (Mat. 10., 39.) Proto tak rádi umírali sv. mučovníci! „Dopouštěli bychom se krivdy, kdybychom se modlili za některého mučovníka“ (Innoc. III.). Mučovníci požívají nevyššího stupně lásky Boží, poněvadž se k vůli Bohu zřekli všeho pozemského, ba i nejdražšího pokladu pozemského, života. Každý mučovník je vítěz a proto se vyobrazuje s palmou, jest vítězem, protože došel toho, po čem toužil. — Nesmí však nikdo pronásledování nebo mučnickou smrt úmyslně vyhledávat. Mnozí, jenž tak učinili (na př. sami se udali, modly bořili a p.), v pokušení pak podlehli; církev sv. také takových lidí zpravidla nikdy nečtí jako sv. mučovníky. „Nemáme nikomu zavdávati příčiny, by jednal nespravedlivě.“ (Sv. Tom. Aq.) Ba Kristus i dovoluje, před pronásledováním utéci. (Mat. 10., 23.) I sám Kristus ušel i apoštolové i znamenití biskupové, jako na př. sv. Cyprian a sv. Athanas. Jen duchovní pastýřové nesmějí utéci, je-li třeba jejich přítomnosti pro spásu věřících. (Sv. Tom. Aq.) Nájemce utíká, vidí-li vika, nikoli však dobrý pastýř. (Jan 10., 12.) Jen tenkrát smí duchovní správce utéci, není-li jeho přítomnosti třeba a byla-li by právě příčinou ještě horšího pronásledování. (Sv. Cypr.) — Kdo však umírá za blud, není mučovníkem; neboť nemá lásky Boží, bez níž

ani mučnická smrt nemá žádné ceny. (1. Kor. 13., 3.) Tedy nebyl žádným mučnickem na př. Hus, jenž se nechal v Kostnici raději upáliti, než by byl svůj blud odvolal. († 1415.) Jest však mučnickem i ten, jenž pro svou víru byl poraněn a následkem toho poranění umře; kdo pro svou víru je odsouzen k doživotnímu žaláři nebo do vyhnanství; kdo k vůli některé křest. cnosti život ztrácí, jako na př. sv. Jan Křt., sv. Jan Nepom., jelikož cnost křestanská jest jakési vyznání víry. (Sv. Tom. Aq.) Počet mučnicků se udává na **16 millionů**. „Není žádným křestanem, kdo se bojí zapravdu umřít.“ (Sv. Cypr.)

4. Kdo však svou víru z bázně nebo lichého studu zapírá, nebo i docela od víry odpadá, tomu hrozí Kristus slovy: „Kdož by pak zapřel mne před lidmi, zapřím i já ho před Otcem svým, kterýž jest v nebesích“. (Mat. 10., 32.); dále: „— kdo by se styděl za mne a za řeči mé, za toho se bude stydět i Syn člověka, když přijde v slávě své“. (Luk. 9., 26.)

Kdo víru **zapírá**, podobá se Petrovi, jenž z velké bázně Krista zapřel. (Mat. 26., 69.) Tento hřích oplakával Petr až do své smrti. Za času pronásledování křestanů mnozí zapřeli víru a obětovali modlám. Dnes se stydí mnozí v chrámě udělati kříž, přijímati sv. svátosti, pokloniti se na ulici nejsv. svátosti oltáři, jde-li kněz k nemocnému a p. Mnozí zase se účastníují náboženských úkonů jinověrců, buď že uzavírají smíšené manželství před knězem jiné církve, nebo jsou za kmotry při křtu jinoverce, účastní se „večeře“ jinověrců a p. (Kdo však ze zdvořilosti jde na pohřeb, na svatbu jinověrců, nehřeší.) Kdo z bázně nebo lichého studu zapírá svou víru, pozbývá i u lidí vážnosti; zbabělců si nikdo neváží. Císař Konstantius, otec Konstantina Vel., poručil jednou, aby jeho křestanští dvořané obětovali modlám. Mnozí z bázně opravdu obětovali; o těchto se císař tímto přesvědčil, že jsou nevěrní a vyhnal je ze svých služeb. (Spirago, Příklady str. 16.) — Jestě nešťastnějším jest, kdo od víry **odpadá**. Král Šalomon k vůli svým pohanským ženám odpadl od pravé víry k pohanství a obětoval modlám. Císař Julian Odpadlík († 363.) odpadl od katolické víry a byl pak největším nepřítelem křestanů; chtěl i znova vystavěti chrám Jerusalemský. I dnes se stává, že katolíci přestupují k protestantismu nebo na židovství, nebo se prohlásí na bezvyznání, t. j. že nechťejí náležeti žádnému určitému vyznání náboženskému.

5. Katolíci mnohdy zapírají svou víru k vůli penězům nebo z jiných pozemských ohledů.

To se stává, má-li katolík vstoupiti v manželství s nekatolíkem, nebo ze záští proti svému duchovnímu správci. Však jen hříšní lidé odpadávají od víry. „Nikdo se nedomnívej, že hodní lidé odpadají od víry. Dobrého zrna vítr neodvane, nýbrž jen prázdné plevy.“ (Sv. Cypr.) Zdravého stromu vítr nesvalí, nýbrž jen práchnivý. Jistý protestant píše: „Kdykoliv papež pleje svou zahradu, hází nám vždy jen plevel přes zeď.“ Král Bedřich II. pruský pravil: „Stane-li se katolík protestantem, nezískáme ničeho; stane-li se však protestant katolíkem, pozbyli jsme mnoho.“ Kdo odpadá od víry, znova křizuje Krista (Žid. 6., 4), dopouští se tedy smrtelného hříchu. Katolický křestan nemá se nechati od víry odvrátiti žádným pokušením. Má býti jako strom pevně zakořeněný, jenž vzdoruje nejsilnější bouři; jako voják, jenž ani v bitvě svého místa neopustí. Ztratí-li kdo jmění, ztrácí mnoho; ztratí-li život, ztrácí mnohem více; ztratí-li víru, ztratí všecko.

9. 0 znamení sv. kříže.

Kříž nacházíme v celém **prostoru**. Tělo lidské jest utvořeno v podobě kříže; kříž má každý člověk na tváři; kříž tvoří letící pták, ryba plovoucí, přemnohé rostliny a stromy, nástroje jako kleště, kladivo, nebozez. nůžky a t. d.; kříž jest na jižním hvězdném nebi. Kříž na nebi rovněž bude zvěstovati příchod soudce k věčnému soudu. (Mat. 24., 30.) Katol. církev má sv. kříž ve velké úctě; užívá ho velmi často při oběti mše sv. a při udělování všech svátostí, při každém žehnání a svěcení; dává kříž na chrámové věže, na oltáře, na korouhve, na roucha mešní, staví ho na hroby zemřelých; staví chrámy rovněž v podobě kříže. Mimo to velmi často užívá znamení sv. kříže.

Katolický křesťan vyznává svou víru nejčastěji znamením sv. kříže.

Čím jest vojákovi nebo státnímu služebníkovu uniforma (stejnokroj), tím jest katol. křesťanu znamení sv. kříže; jím ukazuje, že se hlásí k učení Ukřižovaného. Židům a pohanům jest kříž předmětem nenávisti a potupy. (1. Kor. 1. 23.) Také protestanté nechtějí věděti o sv. kříži. Kříže tedy užívají jen katoličtí křesťané. Poněvadž znamení kříže jest stararé a v celé církvi všeobecně užívané, lze plným právem míti za to, že pochází od sv. apoštolů. Obvyčejně se dělá znamení kříže takto: děláme palcem pravé ruky křížek na **čele**, na **ústech** a na **prsou** (při čemž klademe levou ruku pod prsa) a říkáme: „Ve jménu Otce i Syna i Ducha sv. Amen.“ Tím slibujeme, že chceme v učení Ukřižovaného věřiti, je vyznávati a plniti. Zároveň prosíme Boha za milost, by mocí sv. kříže náš rozum osvětlil, naše rty v bázni lidské ku vyznání víry otevřel a naše srdce (vůli) k plnění přikázání Božích pohnul. Rovněž zasvěcujeme Bohu Otci původci všeho, své myšlení (proto děláme křížek na čele); Bohu Synu, Slovu z Otce vyšlému, svá slova, řeči (křížek na ústech); Duchu sv., duchu lásky, všecky city svého srdce (křížek na prsou, na srdci, sídle to lásky). Toto znamení kříže nazývá se obvyčejně **malý kříž**. Kněz dělá kříž **velký** nebo **latinský**, který nám připomíná kříž Petrův (+) a to, že náležíme k církvi Petrově, římské. Dělá se takto: dotýkáme se nataženými prsty pravé ruky nejprve čela a pak prsou, potom levého a posléze pravého ramene, při čemž levá ruka je pod prsou položena. (Táhneme ruku od levé strany ku pravé, poněvadž nás Kristus svým vykoupením přivedl se strany levé na pravou.) Někde dělají tento kříž i obvyčejní lidé. Dělejme ho však vždy pomalu; považme, koho při tom jmenujeme.

Ve jménu		Ve jménu	
Malý kříž.	1. (na čele) Ot † ce	Velký kříž.	1. (na čele) Otce
	i		⬇
	2. (na ústech) Sy † na		3. (levé ramě) 4. (pravé ramě)
	i		⬅ i Ducha ➡ svatého. Amen.
	3. (na prsou) Ducha † svatého.		
	Amen.		2. (na prsou) i ⬇ Syna

1. Znamením kříže vyznáváme, že věříme v Krista ukřižovaného a v trojjediného Boha.

Podoba kříže (+) připomíná nám kříž Kristův a naše vykoupení. — Trojí opakování křížku a slova při tom připomínají nám nejsv. Trojici. — Znamení sv. kříže jest takřka krátký výtah našeho křesť. náboženství.

2. Znamením sv. kříže dosahujeme Božího požehnání, t. j. ono nás chrání před ďáblem a rozličným zlem těla i duše.

Sv. kříž tedy není nějakým planým obrádem, nýbrž přináší s sebou **požehnání**, slouží k vyprošení Božího požehnání. Požehnání Boží záleží vždy v odvrácení zla a udělení dobra. Opakem Božího požehnání jest kletba Boží. Kletba Boží jest neštěstí v životě, při smrti a po smrti. — Sv. kříž **zahání zlého ducha** a jeho pokušení. Jako pes se leká a utíká před holí, kterou dostal bití, tak se děsí a utíká ďábel, vidí-li dělati někoho sv. kříž; neboť si vzpomíná na dřevo kříže, jímž byl přemožen. (Sv. Cyrill.) Jako ve válce nepřátelé nesmějí stříleti po těch, kteří mají na rameni bílo-červený kříž (jsou to kněží, lékaři a ošetřovatelé nemocných), tak nesmí i ďábel ublížiti těm, kteří se znamenají sv. křížem. „Sv. kříž jest znamením, mimo něj jde zlý duch, aniž by nám uškodil.“ (Sv. Jan Damasc.) Měděný had připevněný na kříži na poušti (4. Mojž. 21.) byl jen předznakem kříže Kristova (Jan 3., 14.) a přece již zachránil všechny, kdož na něj pohlédli, před smrtelným uštknutím jedovatých hadů; tak nás chrání sv. kříž, jenž jest jakoby sám kříž Kristův, před úklady pekelného hada. Vzpomeňme také, že nepřátelé byli poraženi dotud, dokud se Mojžíš modlil s rukama rozpjatými v podobě kříže. (2. Mojž. 17., 12.) Konstantin Veliký a jeho celé vojsko vidělo r. 312. ohnivý kříž na nebi s nápisem: „V tomto znamení zvítězíš.“ Dal tedy připevniť kříž na korouhve a zvítězil. (Odtud pocházejí naše kostelní korouhve.) Ta slova na nebi platí i o našem znamení sv. kříže. „Již pouhá vzpomínka na kříž Kristův zahání všechny naše neviditelné nepřátele a sílí nás proti jejich útokům.“ (Sv. Aug.) Proto svatí dělávali ihned sv. kříž, napadly-li jim hříšné myšlenky. Sv. kříž osvobozuje i od **zla tělesného**. Při nalezení sv. kříže Kristova přispěním císařovny Heleny, matky císaře Konstantina Vel., událo se zázračné uzdravení od nemoci pouhým dotknutím tímto křížem (325.). Hle, jakou moc má kříž Kristův! Podobnou moc má i znamení sv. kříže. Ó, jak snadno by dosáhl mnohý nemocný pomoci od Boha, kdyby se častěji žehnal sv. křížem. Víme také, že sv. mučníci před mučením velmi rádi se znamenávali sv. křížem, a že mnohdy muky pak jim docela nic neuškodily. Sv. Janu Ev. byl prý podán jednou pohár s otráveným vínem; sv. Jan ho požehnal křížem a vypil víno beze vší škody. Podobně se vypravuje o sv. Františku Xav., apoštolu Indů. Již ve starém zákoně bylo naznačeno, že znamení sv. kříže chrání ode zla. Proroku Ezechielovi ukázal Bůh jednou v duchu, kterak při jednom trestání lidu jerusalémského od Boha oni lidé, kterým posel Boží udělal na čele písmeno T, smrti unikli; toto písmeno totiž má podobu kříže. (Ezech. 9., 4.)

Kříž máme dělati často, zvláště vstávajíce a léhajíce,

před modlitbou, před jídlem, jdouce z domu a před každým důležitým dílem.

Ráno máme dělati kříž, bychom si zabezpečili požehnání Boží pro celý den; večer, bychom zapudili všechny zlé myšlenky; před modlitbou, bychom zahnali rozrůžnost; před důležitým dílem, by nám Bůh dal štěstí a t. d. První křesťané dělávali velmi často sv. kříž. Tertullian praví: „Počínajíce a konajíce každé dílo, vcházejíce a vycházejíce, oblékajíce se, jdouce spáti a při všem, co činíme, znamenáme čelo znamením sv. kříže.“ Také kněz v kostele začíná všechny důležité úkony jako na př. mši sv., kázání, veřejné pobožnosti sv. křížem. Kdykoliv děláme sv. kříž, získáváme 50 dní odpustků. (Pius IX. 28. čce 1863.) Sv. Editha, dcera krále anglického († 984.), znamenávala se velmi často sv. křížem; za 13 let po její smrti byl shledán její pravý palec úplně neporušený.

Jest užitečno, žehnati se svěcenou vodou v podobě sv. kříže.

Svěcená voda má zvláštní moc proti všem útokům zlého ducha; neboť za to se modlí církev, když vodu světí. Kdo se žehná svěcenou vodou v podobě kříže, získá odpustků 100 dní. (Pius IX. 23. března 1866.) U dveří v příbytcích i ve chrámech jsou kropenky. Bohužel však jest v nich v mnohých příbytcích místo svěcené vody prach a špína! Kropenka u dveří chrámových nám připomíná, že před modlitbou máme srdce své očistiti lítostí ode hříchů, že tedy s čistým srdcem máme se modliti. Není však třeba, ani radno, svěcenou vodou kropiti obličej; stačí jen prsty omočiti a udělati kříž. Jen bláhovec se stydí, dělati sv. kříž. „Dábel se raduje, vidí-li, jak někdo zapírá kříž; neboť kříž jest znamením jeho záhuby a znamením vítězství proti jeho moci.“ (Sv. Ign. Antioch.)

10. O apoštolském vyznání víry.

Kdykoliv apoštolové někde kázali a pobízeli ku přijetí křesťanství, přicházelo obyčejně mnoho lidí, žádajících sv. křtu. Nežli je apoštolové pokřtili, tázali se jich, věří-li opravdu v učení Kristovo. Musili tedy nejprve složit vyznání víry. Toto vyznání víry bylo z počátku docela kratičké, později však bylo rozšířeno. Tak povstalo apoštolské vyznání víry.

1. Apoštolské vyznání víry obsahuje krátce všechno, co má katolický křesťan věděti a věřiti.

V málo slovech jsou obsažena všechna tajemství. (Sv. Isid.) Apoštolské vyznání je jako tělo dítěte, které je sice malé, ale má již všechny údy lidské; nebo jako zrunko, které ač tak maličké, přece celý strom s jeho větvemi v sobě skrývá. — Apošt. vyznání víry nazývá se také symbolem (= znamení, podle kterého se někdo poznává), poněvadž v prvních dobách podle něho se poznal křesťan. Kdo tehdy chtěl býti na mši sv., musil odříkávati symbolem; neuměl-li ho, nebyl připuštěn. Apošt. vyznání víry nesmělo se vyzraditi žádnému neokřtěnému člověku. Zachovávalo se tedy tak, jako heslo u vojska.

Toto vyznání víry nazývá se apoštolským, protože pochází od sv. apoštolů.

Když sv. apoštolové chtěli se rozejítí, sestavili si určité pravidlo, podle kterého budou kázati, by, jsouce od sebe vzdáleni, přece v učení stejně pokračovali. (Sv. Aug.) Přece však pochází apošt. vyznání víry jen ve svých hlavních rysech od apoštolů. V době až do 6. století přidány byly ke mnohým slovům apošt. vyznání víry **přídavky** na vysvětlenou. Ke slovům „Otce všemohoucího“ přidáno bylo: „Stvořitele...“; ke slovu Ježíš: „jenž se počal z Ducha sv., narodil se...“; ke slovům „svatou církev“, slovo „obecnou“ a p. Toho bylo třeba, protože povstali rozliční bludaři. Jako však člověku, když roste, nepřibývá nových údů, tak také těmito přídavky nebyly vloženy do apošt. vyznání víry nové pravdy. Mimo apošt. vyznání víry, které se modlí při křtu, užívá se v církvi často také vyznání víry **nicaejského** (sestaveno bylo r. 325. na sněmu v Nicaei proti bludu Arioivu a rozšířeno bylo r. 381. na sněmu v Cařihradě) a **tridentsko-vatikánského** (které obsahuje učení sněmu Tridentského, r. 1564. od papeže Pia IV. prohlášeno a r. 1870. na sněmu Vatikánském rozšířeno bylo). Tridentské vyznání víry musí složit každý, kdo bere na se církevní úřad (na př. každý nově ustanovený farář) a každý, kdo se vrací nebo přestupuje do církve katolické.

2. Apošt. vyznání víry rozpadá se předně na tři hlavní díly.

První hlavní díl jedná o Bohu Otci a o stvoření.

Druhý hlavní díl jedná o Bohu Synu a našem vykoupení.

Třetí hlavní díl jedná o Duchu Sv. a našem posvěcení.

Myšlenky v apošt. vyznání víry jsou dobře spořádány. Na počátku apošt. vyznání víry stojí víra v **Boha**, která je základem všech pravd náboženských. Bůh se nazývá zde **Otcem**, čím se poukazuje na učení o nejsv. Trojici. Slovo „**všemohoucí**“ (= všecko oživující, Pán všeho) poukazuje na vlastnosti Boží; slovo „**Stvořitel**“ na dílo Boží (1. čl. v.). Pak se činí zmínka o **Ježíši Kristu**, jenž zase napravil jakožto Vykupitel ve tvorstvu pořádek porušený hříchem. Praví se o něm, co jest, hledíc k božství, totiž že jest **jednorozený syn Boha Otce**, a co jest, hledíc k člověčenství, totiž **naš Pán**. (2. čl. v.) Potom se vypravují dějiny vykoupění (3.—7. čl. v.). Pak se činí zmínka o **Duchu sv.**, jenž nám rozdává milosti, kterých nám vydobyl Vykupitel (8. čl. v.); pak o působení Ducha sv.: o rozšíření **církve** (9. čl. v.); o duchovním **vzkříšení** člověka skrze odpustění hříchů (10. čl. v.) a o tělesném vzkříšení (11. čl. v.). Pak se zakončuje tím, co jest konečný cíl stvoření, vykoupění a posvěcení, vyznáním víry ve **věčný život** (12. čl. v.).

3. Také se dělívá apoštolské vyznání víry ve 12 článků nebo dílů.

Článek jest částka celku. Jmenují se tak proto, že tvoří nerozdílný celek. Jako prsty na ruce jsou sečlánkované, tak sečlánkované jsou i 3 části apošt. vyznání víry. Z řetězu nesmí býti vyňat ani jeden článek, jinak se řetěz přetrhne; tak jest i v apošt. vyznání víry: nemá-li býti víra zničena, nesmí chyběti ani jeden článek. — Ve starém zákoně byla ta předobrazení 12. článků: nejvyšší kněz nosil náprsník se 12 drahokamy s nápisem: světlo a pravda (3. Mojžíš 8. 8.); při vchodu do svatostánku leželo 12 předkladných

chlebě na zlatém stole; oltář ze 12 kamenů byl vzdělán při vchodu do země zaslíbené. (5. Mojžíš 27. 5.) Články víry jsou v pravdě drahokamy, které šíří světlo a pravdu, a které nosíme v prsou, t. j. které máme věřiti; ony jsou duchovním pokrmem, který se nám podává při vstupu do církve, t. j. na křtu sv.; ony činí z našeho srdce oltář, kde se pak obětují Bohu modlitby a dobré skutky.

Apoštolské vyznání víry rozděluje se na 12 článků. by se naznačilo, že obsahuje tytéž pravdy, které hlásalo 12 apoštolů.

Každý křesťan má apoštolské vyznání víry uměti z paměti. (Svatý Aug.) Kdo se mu nehledí naučiti, hřeší. (Sv. Tom. Aq.) Z počátku nebyl nikdo pokřtěn, kdo nesložil apošt. vyznání víry; také přede mší sv. nebyl nikdo do kostela vpuštěn, kdo ho neuměl odříkati. — Neopomeň denně se modlití vyznání víry, i když vstáváš, i když uleháš. Oživuj svou víru. (Sv. Aug.) Vyznání víry jest obnovení smlouvy, kterou jsme s Bohem na křtu učinili. (Sv. Petr Chrys.). Ano jest jako pancíř, který nás chrání proti útokům ďábla. (Sv. Ambrož.) Jídlo samo ještě nestačí, nýbrž člověk ho musí častěji požívat, chce-li uchovati tělesný život; tak také sama víra nestačí, nýbrž člověk ji musí častěji vzbuzovati, chce-li uchovati duši při životě.

První článek víry. O Bohu.

1. O jsoucnosti nejvyšší bytosti.

1. Již z věcí stvořených poznáváme, že jest nejvyšší bytost. (Řím. 1. 19.; Moudr. 13. 5.)

Hvězdy nebeské a země se všemi tvory nemohly přece povstati samy od sebe; hvězdy nebeské nemohou se svou vlastní mocí pohybovati.

Již **tělesa**, která jsou **na nebi**, dokazují, že jest Bůh. Arab soudí podle stop v písku, my podle stop ve sněhu, že někdo tudy šel. Podobně z těles nebeských soudíme, že jest Bůh. Hvězdy nemohly právě tak samy od sebe povstati, jako se nemohlo město samo vystavěti. Hvězdář Athanas Kircher, jehož přítel popíral jsoucnost Boha, dal shotověti krásnou zeměkouli a postaviti ji do světnice. Když se ho přítel tázal, odkud ta zeměkoule jest, odpověděl hvězdář: „Sama od sebe.“ Když se mu přítel vysmál, řekl: „Jako ta malá zeměkoule nemohla povstati sama od sebe, tak ani ty velké tam na hoře nepovstaly samy od sebe.“ (Spirago, Příklady str. 17.) Světlo se nemůže samo rozsvítiti, a je-li rozžeto, shasne opět po několika hodinách. Na nebi však září skvoucí světlo, slunce, a za všecka století nepozbylo na své záři. A za jasné noci vidíš milliony a milliony světél na obloze. Kdo je všecky rozžehl a kdo udržuje jejich zázračné světlo? (A. Stolz.) David volá: „Nebesa vypravují slávu Boží a obloha zvěstuje moc jeho rukou.“ (Žalm 18. 2.) Hvězdář

Newton sklonil a obnažil svou hlavu, slyšel-li jmenovati jméno Boží. — Také jsoucnost tvorů pozemských dokazuje, že jest Bůh. Proto volá Job: „Zeptej se hovad, a naučí tebe: a ptactva nebeského, a oznámí tobě. Mluv zemi, a odpoví tobě: a vypravovati budou (tobě) ryby mořské. Kdož neví, že všechno to ruka Hospodinova učinila?“ (Job 12. 7.—9.) Nesmírný svět je tedy kniha, ve které čteme o nesmírné velebnosti Boží. (Sv. Ant. P.) Kdyby někdo na pustém ostrově našel krásnou mramorovou sochu, zajisté by řekl: „Zde byli lidé.“ A kdyby někdo tvrdil, že déšť a vítr strhly se skály balvan a daly mu tuto podobu, musili bychom jej považovati za blázná. Větším však bláznem jest, kdo tvrdí, že svět nemá žádného tvůrce. (Corn. a L.)

Také podivuhodný pořádek ve světě dokazuje, že jest nějaký jeho pořadatel, který má výtečný rozum.

Předně podivuhodný pořádek na obloze nebeské dosvědčuje, že musí býti někdo, kdo to všechno pořádá. „Pluje-li po moři bezpečně loď a blíží se přístavu, nepochybujeme nikterak, že ji řídí dovedný kormidelník. Tak také z podivuhodného pořádku ve všemmíru soudíme, že nějaká bytost nekonečně moudrá všechno to řídí. (Sv. Theof. Ant.) Kdo by tvrdil, že tělesa nebeská sama od sebe se pohybují svou drahou, mluví zrovna tak pošetile, jako ten, kdo by tvrdil, že z některého přístavu v Evropě vypluje úplně prázdná loď, plaví se sama sebou kolem země a pak zase vrátí do přístavu. Proto praví již Cicero: „Pozorujeme-li hvězdné nebe, poznáváme, že nějaká bytost neobyčejně rozumná všechno to řídí.“ — Také na naší zemi vidíme překrásný pořádek. Střídání se dne a noci, čtyř ročních počasí, překrásný pořádek v ústrojí nejmenšího živočicha, rostlinky a zvláště těla lidského (které jest jako svět v malém), dosvědčuje, že všechno řídí někdo, jenž má výtečný rozum. Pozorujme jen oko, ucho, srdce, nervstvo, ústrojí zaživací a p., jak nám je umělecké obrazy nebo modelly znázorňují, a mimovolně musíme zvolati: Toto umělecké zařízení nemohlo povstati samo od sebe. — Již nepatrný dům předpokládá rozumného stavitele, nejjednodušší hodiny předpokládají dovedného hodináře. Také písmena nějaké knihy, na př. bible nemohla se sama od sebe tak sestaviti. Tím méně tedy mohl tento nádherný pořádek ve všemmíru povstati od sebe.

Všichni národové země jsou vnitřně přesvědčeni, že jest nějaká nejvyšší bytost.

U všech národů země, i u těch, kteří vedou skoro zvířecí život, setkáváme se s uctíváním jednoho nebo několika bohů. Jsou města beze zdí, bez králů, bez písma, bez peněz, bez zákonů, ale není města bez chrámu, modlitby, oběti. (Plutarch.) V čem se přirozenost všech lidí shoduje, to musí býti pravdivým. (Cicero.) Úcta Boha nezakládá se na zevnějším pozorování (jako mínění, že slunce se otáčí kolem země), nýbrž na vnitřním přesvědčení člověka. „Přesvědčení, že jest Bůh, jest každému člověku do jisté míry vrozeno.“ (Sv. Jan Dam.), pokud totiž každý člověk velmi snadno může přijíti k tomuto poznání.

2. Bůh se také často lidem zjevil.

Mnohokrát a mnohými způsoby mluvíval Bůh k lidem (Žid. 1. 1.) a dával se jim poznati. Mojžíšovi se ukázal v hořícím keři a nazval se Bohem Abrahámovým, Isákovým a Jakobovým a na rozdíl od všech jiných

bytostí pravil o sobě: „jsem, kterýž jsem“ (2. Mojž. 3. 14.). Když dával zákon na hoře Sinai, řekl opět: „Já jsem Hospodin, Bůh tvůj... nebudeš mítí bohů cizích před obličejem mým... nebudeš se jim klanět, a nebudeš jich ctít.“ (5. Mojž. 5. 6—9.) Také na potvrzení své jsoucnosti učinil pravý Bůh mnoho **zázraků**, jako na hoře Karmél: 450 kněží Baalových po celý den marně vzývalo svého domnělého boha, by seslal oheň s nebe a zapálil oběť; když pak večer prorok Eliáš prosil Boha za oheň s nebe, byl ihned vyslyšen. (3. Král. 18.) Také zázraky v zajetí babylonském (3 mládenci v peci ohnivě, Daniel v jámě lvové) dokazovaly pohanům, že jest pravý Bůh.

3. Kdo popírá, že jest Bůh, jest pošetilec (blázen).

Písmo sv. praví: „Řekl nesmyslný v srdci svém: „Neni Boha.““ (Ž. 13. 1.) Řekl-li by někdo, že města, domy a p. povstaly samy od sebe, považovali bychom jej za potřebštěného. Tak jest i zde. Popírač Boha (atheista) patří tedy do blázince. Popírači Boha jsou lidé „kteří očima vidí a přece nevidí, ušima slyší a přece nerozumí“. Bezbožci se stávají obyčejně lidé pyšní a hříšní. „Právce se býti moudřími, učinění jsou blázny.“ (Řím 1. 22.) Jen ten popírá Boha, kdo by měl z toho užitek, kdyby Boha nebylo. (Sv. Aug.) Bezbožní mluví proti svému vlastnímu lepšímu přesvědčení; neboť ve velkém neštěstí právě oni nejvíc Boha volají. Jistý hostinský vysmíval se večer svým hostům, že ještě věří v Boha; když tutéž noc v jeho okolí vypukl požár, volal k Bohu o pomoc. (Spirago, Příklady str. 17.) Bezbožci se podobají chlapcům, kteří ve tmě pískají, aby se nebáli. Bůh je bude jednou souditi jejich vlastními slovy: ukáže jim, že pro ně není milujícího Boha a žádné spásy.

3. O podstatě Boží.

1. Co vlastně Bůh jest, poznáváme poněkud z tvorstva, jasněji však ze zjevení Božího.

Sv. Pavel praví: „Neviditelné vlastnosti jeho **ze stvoření světa** spatřiny bývají.“ (Řím 1. 20.) Tvorstvo jest zrcadlem, ve kterém se ukazuje Bůh. (Sv. Vinc. Fer.) Tak na př. z krásy tvorstva poznáváme, že ten, kdo je učinil, daleko krásnějším býti musí. (Moudr. 13. 1.) Z ohromné velikosti těles nebeských poznáváme zase velikou sílu, která je drží. Z nádherného zařízení a pořádku ve světě poznáváme zase moudrost Stvořitele. A t. d. Přece však touto cestou nepoznáme Boha jasně. „Podle krásného obrazu soudíme sice o dovednosti umělce, ale nepoznáme z něho jeho mravů, původu, vlasti a jména. Tak také ze tvorstva poznáváme sice moudrost a všemohoucnost Boží, ale mnoho jiného jasně nepoznááme. (Ludv. Granad.) Ve tvorstvu poznáme Boha jen jako v nejasném zrcadle. (1. Kor. 13. 12.) Bůh se v něm obráží asi tak, jako slunce v tekoucí vodě. — Poněvadž pak lidé před Kristem byli velmi hříšní, byl jejich rozum velmi zakalen; proto tím méně mohli poznati Boha z jeho díla. (Moudr. 9. 19.) Proto Bůh se **zjevoval**; mluvilal k lidem, zvláště skrze patriarchy, proroky a nejposléze skrze svého Syna Ježíše Krista. (Žid. 1. 1.) Dokonalého poučení o podstatě Boží dostalo se nám od Krista; ostatní lidé nemohli tak jasně mluvit, poněvadž podstaty Boží neviděli. (Jan 1. 18.) (O zjevení viz str. 11. a násl.)

2. Přece však ještě nemůžeme dokonale vysvětliti, co vlastně Bůh jest; a to proto, že Bůh jest nekonečný, my však sme jen bytosti konečné.

Jako nemůžeme moře přelíti do malé nádoby, tak také svým konečným rozumem **nevyčerpáme** nekonečné velebnosti Boží. „Aj Bůh veliký (jest), převyšující umění naše.“ (Job 36. 26.) Nikdo neví, co Bůh jest, jen Duch Boží. (1. Kor. 2. 11.) „Neboť nelze vyjádřiti slovy, čeho nelze pochopiti duchem.“ (Sv. Aug.) Mudřec Simonides byl tážán králem Syrakusánským Hieronem, co jest Bůh; tu vyžádal si na rozmyšlenou nejprve den, potom dva dny a pořád lhůtu dvojnásobně prodlužoval. Konečně vyznal králi, že té otázky nemůže zodpověděti; „čím déle o tom přemýšlím, tím méně tomu rozumím.“ (Cicero.) Snáze jest říci, co Bůh není, než co Bůh jest. (Sv. Aug.) Ani země, ani moře, ani vzduch, ani jejich obyvatelé, také ne slunce, měsíc a hvězdy jsou Bůh. (Sv. Aug.) Proto praví papež Innocenc III.: „Víme sice, že Bůh jest, nevíme však, co Bůh jest.“ Kdo by chtěl pochopiti velebnost Boží, **bude zahanben**. Moudrý Šalomon praví: „Jako kdo mnoho mezi jí, není mu dobře i tak kdo zkoumatelem jest velebnosti, zachvácen bude od slávy.“ (Přísl. 25. 27.) Řekové vypravují o Ikarovi, že prý si udělal vosková křídla a pomocí nich vyletěl až ke slunci; když pak se přiblížil slunci, rozpustila se křídla, a on padl do moře. Tak se děje i tomu, kdo chce pochopiti velebnost Boží; sítí se dolů do moře, totiž do moře pochybnosti a nevěry. Kdo se dívá dlouho do slunce, oslepne; hůře však, kdo chce pochopiti velebnost Boží. I andělové zakrývají před Bohem svou tvář. (Ezech. 1. 23.) Ani nejdokonalejší andělové nechápu velebnosti Boží. Patří sice na Boha, ale jen polud, pokud ho mohou chápati. (Sv. Cyr. Jer.) Podobají se člověku, který s výšiny hledí na moře; vidí sice moře, ale ne celého. A my bychom mohli, čeho andělé nemohou?

Můžeme jen **nedokonale** a neúplně vysvětliti podstatu Boží a sice takto:

Bůh jest náš neviditelný otec nebeský, jenž jest sám od sebe nekonečně dokonalý a blažený Tvůrce a ředitel celého světa.

Modlíme se k Bohu: „**Otče náš**, jenž Jsi na nebesích!“ Jmenujeme ho „Otče“, poněvadž On nám dal život. Bůh jest pro nás v tomto životě **neviditelný**, poněvadž jest duch. (Viz o tom na str. další.) Že je Bůh **sám od sebe**, jest patrno ze slov, která mluvil z hořícího keře k Mojžíšovi: „Jsem, který jsem“, (2. Mojž. 3. 14.) t. j. jsem sám od sebe. Poněvadž všcky ostatní bytosti pocházejí od Boha, tedy u přirovnání k Bohu, vlastně ani nejsou. Proto volá David: „Bytost má jest jako nic před tebou.“ (Ž. 38. 6.) „Všichni národové jako by nebyli, tak jsou před ním.“ (Is. 40. 17.) Proto židé označovali Boha jménem „Jehova“ — který jest. — Bůh jest **nejvyšší dokonalý**. Vidíme, že na zemi jsou některé bytosti **dokonalejší** než jiné; některé jen jsou, ale nežijí, jako kameny; jiné již mají jakýs život, poněvadž rostou; zvířata mimo to cítí a pohybují se; člověk má i duchový život, neboť může poznávati a milovati; ale i nad člověkem je celá řada čistých duchů, z nichž každý zase má svou zvláštní dokonalost. Tato řada nemůže

jíti do nekonečna, jelikož ji lze rozdělití a rozčláňkovati (něco nekonečného nelze dělití; neboť pak by to nekonečné bylo nedokonalé, čehož mysliti nelze). Musíme tedy konečně přijíti k bytosti nekonečně dokonalé, která má všechny možné dokonalosti. (Scheeben.) Vše, co dokonalého na tvorech obdivujeme, jest jen odleskem nekonečné velebnosti Boží. (Scupuli.) Nelze si mysliti něco většího, než jest Bůh. (Sv. Aug.) Není nic lepšího, než Bůh. (Sv. Aug.) Proto Bůh jest také nejvyšší **krásný**. Když již krása věcí pozemských člověka tak uchvátila, že je měl za bohy, oč krásnější musí tedy teprve býti Pán těchto věcí; vždyť on je tvůrcem krásy. (Moudr. 13. 3.) Kdyby on sám mnohem větší měrou neměl této krásy, nemohl by ji dáti jiným. Již Plato pravil: Bůh jest nejvyšší dobro, pramen všeho dobra a vši krásy. — Bůh jest **nejvyšší blažený**. (1. Tim. 6. 15.) Bůh žije ustavičně v nekonečných radostech, jež nejsou rušeny ani nejmenší nepřítjemností. Žádný tvor nemůže blaženosti Boží zmenšiti, ani zvětšiti. (Job 35. 6.) Proto také Bůh nepotřebuje pražádného tvora. (Sk. 17. 25.) Jako slunce nepotřebuje lesku, jelikož ho samo dává, tak také Bůh nepotřebuje nás; neboť všechno dobré, co bychom mu mohli dáti, máme od něho. (Sv. Aug.) Bůh jest **Stvořitel** celého světa; neboť on stvořil nebe i zemi i všechno, což jest. (Sk. 14. 14.) Bůh jest také vládce, Pán nebo **král** celého světa; neboť on podrobil všechno tvorstvo, které jest, pevným zákonům. (Ž. 148. 6.) Všecka tělesa nebeská musejí se pohybovati podle nezvratných zákonů. Na př. země musí za $365\frac{1}{4}$ dne obéhnouti kolem slunce a za 24 hodiny otočiti se o svou osu. Měsíc musí obéhnouti zemi za $27\frac{1}{3}$ dne. Tělesa nebeská zachovávají tyto zákony tak přesně, že již mnoho let napřed lze určití, kdy bude zatmění slunce nebo měsíce, nebo nápadné nějaké úkazy na nebi. Podle určitých zákonů šíří se světlo (42.000 mil za vteřinu), podle určitých zákonů šíří se zvuk (333 m. za sekundu), podle určitých zákonů padají tělesa k zemi atd. Také rozumné bytosti dostaly od Boha určité zákony neboli **přikázání**. Poněvadž pak tyto bytosti mají svobodnou vůli, mohou tato přikázání přestoupiti. Toto pak přestoupení přikázání Božích opět se posuzuje a trestá dle určitých zákonů. Bůh tedy právem jest králem (Ž. 94. 3.), jest „králem králů“ (1. Tim. 6. 15.), králem věčnosti. (Tob. 13. 6.) Majestát králů pozemských jest jen slabým odleskem nekonečného majestátu Božího. — Poněvadž tedy Bůh jest naším nejvyšším králem, musíme ho poslouchati. (Sk. 5. 29.) Bůh podmaní si každého buď proti jeho vůli a pak jest ubohý, nebo s jeho vůli a pak jest blažen. (Sv. Bernard.)

4. Bůh je tedy zcela něco jiného než svět.

Bůh jest nevýslovně povznesen nade všechno, co jest a co si lze mimo něho mysliti. (Sněm Vatik. 2., 1.) Sv. Pavel pravil v areopagu v Athenách, že si nesmíme mysliti, že jest Bůh nějaké zlato, stříbro, kámen a p. (Sk. 17. 29.). Mylí se tedy filosofové, kteří se domnívají, že svět se vyvinul z podstaty Boží, asi tak jako motýl se vyvíjí z housenky. Bůh je osobný Bůh a stojí nad světem, který z ničeho učinil.

5. Boha v tomto životě nemůžeme viděti, poněvadž jest duch, t. j. bytost rozumná, svobodná a nesmrtelná, která však těla nemá.

Kristus praví: „Bůh jest duch, a kteříž se mu klanějí, v duchu a pravdě mají se mu klaněti.“ (Jan 4. 24.). Poněvadž Bůh jest duch, bylo Židům zakázáno, jakkoliv si Boha zobrazovati. (2. Mojž. 20. 4.). Boha nemůže žádný člověk viděti. (1. Tim. 6. 16.). Mezi naším okem a božstvím jest jako závoj (Sv. Chrys.). Hvězdy jsou na nebi a přece jich ve dne nevidíme; teprve když se setmí, vidíme jich, není-li nebe zamženo. Tak nemůžeme viděti Boha, dokud trvají dny našeho života (2. Mojž. 33. 21.); teprve po smrti ho budeme viděti. (1. Jan. 3. 2.), budeme-li prosti hříchů těžkých. Náš Bůh jest skrytý Bůh. (Js. 45. 15.) Bůh bydlí v nepřístupném světle (1. Tim. 6. 16.).

Bůh však mnohdy se ukázal v rozličné podobě.

Na př. v podobě pocestného (Abrahamovi), v podobě holubice při křtu Ježíšově, v podobě ohnivých jazyků o Letnicích. Přece však v žádném z těchto případů neukázal se Bůh tak, jak skutečně jest. Jako naše myšlenka, která je skryta v našem rozumu, zvukem se stává slyšitelnou, tak také se ukazoval Bůh ve viditelné podobě. Ale jako slovo není myšlenka sama, tak také viditelná podoba, ve které se Bůh ukázal nebyl Bůh sám. (Sv. Aug.) Viditelnou podobou, ve které se Bůh ukázal, měla býti znázorněna jen ta neb ona vlastnost Boží. — Dále je nápadno, že Písmo sv. mluví často o očích, uších, rukou Božích atd. Těchto výrazů se užívá jen proto, bychom lépe rozuměli vlastnostem Božím. Smyslní lidé nemohou si Boha jinak představit než smyslného (Sv. Fulg.). Z takových výrazů lépe si dovedeme představit, že Bůh vidí, slyší atd. (Sv. Efr.).

6. Jeden toliko jest Bůh. (5. Mojž. 5. 6.)

Bytost nejvyšší dokonalá může býti totiko jedna. Pořádek ve světě připouští také toliko jednoho pořadatele. Zrovna tak nemůže býti více Bohů, jako na jedné lodi nemůže býti více kormidelníků, v jednom těle více duší. (Lakt.) I pohané ctili jedno nejvyšší božstvo, Římané Jova, Řekové Zéva. V nebezpečí, při přísaze, při blahopřání a díkyčinění vyzývali i pohané jednoho toliko boha. Jejich duše tedy podle přirozenosti své byla křesťanskou. (Tertul.) Mnohobožství povstalo tím, že lidé zjevování se Boha ve přírodě, síly přírodní, které je hrůzou naplňovali (blesk, hrom, oheň a p.), považovali za Boha. Také považovali dobré i zlé duchy za nižší bohy a klaněli se jim. Konečně i úplné zabřednutí lidstva do pouhé pozemskosti bylo příčinou, že považovali věci pozemské za „nejvyšší dobro“ a klaněli se jim.

3. 0 vlastnostech Božích.

Přičítáme Bohu rozličné vlastnosti, protože jediná Boží dokonalost rozličným způsobem ve tvorstvu se odráží.

Mnohdy vychází slunce červeně, mnohdy je bledé. Přece však jest světlo sluneční vždy jedno a totéž; jen páry vystupující ze země a nacházející se mezi sluncem a naším okem způsobují, že vidíme tyto rozličné barvy. Tak jest i s Bohem. Bůh má vždy jednu a touž dokonalost a není v něm rozmanitosti; toliko jeho skutky (díla) ukazují nám tuto jednu dokonalost rozmanitým způsobem (Sv. Fr. S.). Má se to asi jako s krajinou; pozorujeme-li ji s rozličných stran, jeví se rozličně, je však přece jedna a táž. **Vlastnosti**

Boží jsou tedy **rozličná označení jediné a nedílné Božské dokonalosti a podstaty**. Všecky vlastnosti tedy, které Bohu připisujeme, jsou v Bohu jedno a totéž; jeho dobrota jest všemohoucnost, jeho všemohoucnost jest moudrost, jeho moudrost jest spravedlnost atd. Proto tedy i vlastnosti Boží a jedna Božská dokonalost jest jedno a totéž. Bůh jest věčnost, on jest všemohoucnost, on jest moudrost atd., nikoliv však: on má věčnost, on má všemohoucnost. Bůh totiž jest nejjednodušší bytost, v něm není naprosto žádného složení. Jen my si svým rozumem myslíme, jakoby vlastnosti Boží byly od sebe odděleny.

Rozeznáváme tyto vlastnosti Boží: vlastnosti Božského bytí, Božského rozumu a Božské vůle.

Vlastnosti Božského bytí: Bůh jest věčný, všudy přítomný, neměnitelný. — Vlastnosti Božského rozumu: Bůh jest vševedoucí a nejvyšší moudrý. Vlastnosti Božské vůle: Bůh je všemohoucí, nejvyšší dobrotivý (proto i shovívavý a milosrdný), nejvyšší svatý a spravedlivý, nejvyšší pravdomluvný a věrný.

1. Bůh jest věčný t. j. Bůh byl vždy, jest a bude vždy (Sv. Řeh. Naz.).

Mnohé bytosti jsou pomíjející, jako na př. rostlina. Rostlina povstala a zase zaniká. Jiné bytosti jsou nepomíjející, jako na př. andělé a lidská duše. Tito sice povstali, nemohou však již přestat. Jediný Bůh jest věčný; on nikdy nezačal, nikdy také nepřestane. Proto řekl Bůh k Mojžíšovi: „Jsem, kterýž jsem“ (2. Mojž. 3, 14). — Bůh tedy nikdy nezačal. Boha nemohl nikdo učiniti; neboť není bytosti, která by nebyla buď Bůh sám, nebo bytost od Boha učiněná (Sv. Aug.). Také nemohl Bůh sám sebe učiniti. „Aby se někdo mohl sám udělati, musil by býti dříve než by byl.“ (Sv. Efr.). Bůh byl zde již před tímto světem (Ž. 89. 2.), jako stavitel musí býti dříve než dům, hodinář dříve než hodiny. — Bůh také nikdy nepřestane; proto se nazývá živý (Mat. 16., 16.), také nesmrtelný Bůh. (1. Tim. 1., 17.). Bůh byl dříve než byl čas, zůstane také navěky. — U Boha není nic minulého nic budoucího, nýbrž **ustavičná přítomnost** (Sv. Aug.). Proto Bůh vidí všecko přítomným (Sv. Řeh. Vel.), i to, co my nazýváme minulým anebo budoucím. U Boha nenásledují věci za sebou. U Boha není také žádného času. „Jeden den jest u Boha jako tisíc roků, a tisíc let, jako jeden den.“ (2. Petr. 3., 8) A proto ani nejdelší čas není částkou věčnosti. Kdyby ptáče každých tisíc let odneslo z oceánu jedinou kapku, přece jednou by ji konečně odneslo. Kdyby nějaká hora sáhala až do nebe a ptáče nějaké by každých tisíc roků odneslo z ní jediné zrnko písku, jednou ona skála by musila zmizeti; kdyby onen čas, který by takto uplynul, byl věčností, tu by jásali zavrženci, že jejich muky budou přece jednou míti konec (Sv. Bernardin). Toužíš-li po radosti věčné, drž se toho, jenž jest věčný (Sv. Aug.).

2. Bůh jest všudypřítomný, to jest na každém místě.

Když Jakob v poli měl onen sen o nebeském řebříku, vypukl ve slova: „V pravdě, Bůh jest na tomto místě, a já jsem nevěděl! (1. Mojž. 28. 16.) Tato slova lze říci o každém místě. Všudypřítomnost Boží znázorňuje se

okem v trojúhelníku, z něhož vycházejí paprsky na všechny strany. — Bůh však není snad jen svou mocí přítomen na každém místě (jako asi slunce na zemi svou silou přítomno jest), nýbrž On vyplňuje nebo-li proniká každé místo. „Bůh naplňuje nebe i zemi.“ (Jer. 23. 24.) „Duch Páně naplňuje okřeslek země.“ (Moudr. 1. 7.)

1. Bůh jest všudypřítomný, protože všechny stvořené věci jsou v Bohu.

Celý svět jest v duchu Božím tak, jako myšlénka jest v našem duchu. Jako naše myšlénka jest dílem našeho ducha, tak jest svět dílem Boha. Jako náš duch jest ještě širším než myšlénka, tak jest Bůh ještě širším než celý svět. Jako náš duch proniká myšlénku, tak proniká Bůh svět. Sv. Pavel pravil v Areopagu athénském: „V něm živi jsme, a hýbáme se, i trváme.“ (Sk. 17. 28.) „Žádné místo není bez Boha a každé místo jest v Bohu.“ (Sv. Hil. P.) Bůh však není nikterak smíšen se tvory; Bůh jest Bohem, a tvorové jsou tvory. „Bůh jest docela něco jiného než svět.“ (Sněm Vat.)

2. Přece však Bůh není uzavřen žádným místem, ba ani veškerým tvorstvem, poněvadž sám nemá mezí.

Král Šalamoun pravil při svěcení chrámu: „Nebo jestli-že nebe a nebesa nebes obsáhnouti tebe nemohou, čím méně dům tento, který jsem vystavěl.“ (Král 8. 27.) Nekonečný Bůh nemůže býti v prostoru změřitelném. (Orig.) Kdo všecko v sobě zavírá, není uzavřen žádným místem. (Sv. Petr. Chr.) Jen tělesa jsou místy uzavřena. Naproti tomu duchové nejsou sice místem uzavřeni, nemohou však současně býti na několika místech; jejich způsobnost jest tedy vázána na určitá místa; u Boha však tomu není tak — Bůh jest všudy, protože jest na každém místě a přece není nikde, poněvadž není uzavřen žádným místem. (Sv. Bern.) Jest nám blízko a daleko, v nás a přece ne v nás, veškeré tvorstvo jest v něm, a přece jest to tak, jako by on v něm nebyl. (Sv. Efr.)

3. Nic méně však nemá Bůh žádného místního rozměru a právě proto jest celý na každém místě přítomen.

Ačkoliv Bůh jest širší než celé tvorstvo, tož přece není snad tak obrovsky velikým, že by sahál s nebe až na zem a ještě dále; on jest beze všech rozměrů. Bůh tedy není snad v částech světa rozptýlen, snad polovice jeho na nebi a polovice na zemi. (Sv. Aug.) Bůh jest všudy a všudy celý. (Sv. Řeh. Vel.) Bůh jest celý na nebi a na zemi; v samém nebi jest celý, na samé zemi jest celý a na každém místě na nebi i na zemi jest celý. (Sv. Aug.) Tak také lidská duše vyplňuje celé tělo, je v každé části těla celá, přece však není žádným místem uzavřena.

4. Zvláštním způsobem jest Bůh přítomen: na nebi, ve svátosti oltářní a v duši spravedlivých.

V nebesích ukazuje se Bůh tváří v tvář. Ve svátosti oltářní jest přítomen Bůh — člověk pod způsoby chleba a vína, v duších spravedlivých přebývá Bůh skrze Ducha sv. Ačkoliv králové pozemští se zdržují v celém paláci, přece jenom v jediné světnici, sedíce na skvostném trůně, udílejí audience, rozdávají milosti. Totéž platí o Bohu.

5. Není místa, kde by nebyl Bůh.

Na všelikém místě jsou oči Hospodinovy, a spatřují dobré i zlé (lidí). (Prísloví 15. 2.) Před Bohem nikdo nemůže se ukrýti. (Jer. 23. 23.) Totéž dokazuje pád prvých lidí. „Ať chceš, nebo nechceš, Bůh tě vidí; před jeho očima se neukryješ.“ (Sv. Aug.) Proto také před Bohem nikdo neuteče, byť by vstoupil na nebe, sestoupil do pekla, nebo zaletěl v končiny mořské. (Ž. 138. 8.) Jonáš chtěl utéci před Bohem, ale nepodařilo se mu. — Chraň se tedy bedlivě každého hříchu. „Hle, je-li člověk při hanebném skutku dopaden jen od člověka, stydí se nevýslovně; u přítomnosti Boží však se člověk mnohdy nestydí konati nejhanebnější skutky. Jaká to bláhovost. (Sv. Aug.)

Máme tedy ustavičně pamatovati, že Bůh je stále při nás.

Pamatuj vždy na přítomnost Boží! „Jako nepřestáváme nikdy dýchat, tak také nemáme přestat na Boha mysliti. (Vianney.) Jako není okamžiku, v němž bychom nepoživali dobrodiní Božího, tak nemá býti okamžiku, kdy bychom na Boha nemyslili (Sv. Aug.). Blahoslavený, jenž vždy na Boha pamatuje, neboť bude jako anděl Boží na zemi (Sv. Cypr.). Jemu platí slova Kristova: „Blahoslavený služebník, kterého nalezne Pán jeho, an bdí (Luk. 12 36.).

Stálé pamatování na všudypřítomnost Boží přináší nám veliký užitek: odstrašuje nás mocně ode hříchu, uchovává nás v milosti Boží, pobádá nás ke konání dobrých skutků a činí nás neohroženými.

Pamatování na všudypřítomnost Boží dodává síly v pokušení a **zdržuje ode hříchu**. Vzpomeňme na Josefa Eg. „Již vojáci bojují mnohem statečněji, je-li král jejich přítomen, protože vědí, že je přítomen ten, jenž je může odměniti nebo potrestati“ (Sv. Alf.). Kterak slušně chová se člověk, ví-li, že je přítomno nějaké kníže; kterak se bude však člověk chovati, pováží-li, že je přítomen Bůh (Sv. Chrys.). Takový člověk právě tak neupadne do těžkého hříchu, jako neupadne ten, kdo se opírá o pevný předmět. — Ustavičné pamatování na všudypřítomnost Boží jest tedy nejlepším prostředkem ku setrvání **v milosti Boží**. Kdo stále kráčí v přítomnosti Boží (Sv. Tom. Aq.). On právě tak neztratí Boha, jako neztratí drahocenné věci ten, kdo je stále drží v zavřeně ruce (Sv. Fr. S.) — Pamatování na všudypřítomnost Boží **rozмноžuje naši horlivost** v dobrém a vede tedy ke všem cnostem. Víme-li, že náš představený jest na blízku, konáme mnohem lépe a horlivěji své povinnosti; neméně horlivými budeme, povážíme-li, že Bůh je při nás a pozoruje nás. „Čím blíže pramene, tím čistší voda; čím blíže ohně, tím větší horko; čím blíže budeme Bohu pamatujícíce stále na jeho všudypřítomnost, tím dokonalejšími budeme (Sv. Řeh. Naz.). Je-li ratolest při kmeni, nese hojné ovoce; tak také křesťan ponese hojné ovoce pro život věčný, bude-li, pokud lze, duševně spojen s Bohem (Sv. Řeh. Naz.). Pamatování na všudypřítomnost Boží činí nás **srdnatými**. Sv. Chrysostom odpověděl císařovně Eudoxii, když mu hrozila vyhnanstvím: „Jen tenkrát bys mne zastrašila, kdybys mne poslala na místo, kde není Boha.“ David pravil Bohu: „Kdybych kráčel uprostřed stínu smrti, t. j. ve smrtelném nebezpečí, nebudu se báti zlého, neboť jsi se mnou. (Ž. 22. 4.) Kdo se tedy bojí jíti někam sám, považ, že Bůh jest vsudy přítomen! Jde-li

někdo s bázlivým člověkem, nebojí se již; a my bychom se měli báti, vědouce, že stále je při nás onen všemocný Pán, bez jehož vůle žádný živý tvor se nemůže ani hnouti? (Sv. Fr. S.) — Bohužel člověk velmi snadno zapomíná na všudypřítomnost Boží. Děje se nám jako slepčům; řekne-li se jim, že s nimi u stolu sedí vznešený pán, chovají se velmi slušně; ale netrvá to dlouho, neboť za chvíli chovají se jako dříve; a to proto, že onoho pána nevidí a proto brzy zapomínají, že je přítomen (Sv. Fr. S.).

3. Bůh jest nezměnitelný, t. j. Bůh jest sám v sobě vždy týž. (Ž. 101. 28.)

Člověk se mění na těle; neboť tělo roste a jednou se rozpadne v prach. Člověk se mění i na duši; neboť duše se může nacházeti buď v milosti posvěcující, nebo ve stavu nemilosti. U Boha není žádného proměnění. Bohu nemůže býti nic přidáno ani umenšeno (Sir. 42. 21.); On se nelepší ani nehorsí; On neruší daného slova (4. Mojž. 43. 19.) atd. Bůh nemůže ničeho ztratiti a nepotřebuje ničeho, leda co již má; proto nemůže v něm býti žádné změny (Sv. Aug.). S Bohem se má jako s pravdou; pravda (na př. $2 \times 2 = 4$) se nemění. Že Bůh musí býti nezměnitelným, vyplývá již z jeho věčnosti, neboť co se mění, musilo povstati, není tedy věčným. — Ani tím, že stvořil Bůh svět, Bůh se nezměnil. Bůh totiž již od věčnosti ustanovil, stvořiti v čase svět. K novému skutku nepotřebuje Bůh nového, nýbrž odvěčného rozhodnutí (Sv. Aug.). Bůh mění sice svá díla, nikoliv však své úmysly (úradky) (Sv. Aug.). — **Vtělením** Syna Božího naproti tomu změnilo se sice lidstvo, stalo se totiž lepším, Božství však nemohlo na sebe přijati nic nového, poněvadž má v sobě všelikou možnou dokonalost. Božství také ničeho nepozbylo, jako slunce neztrácí ničeho, je-li zdánlivě mrakem zahaleno (Sv. Ambr.). Jako se nemění naše myšlénka, oděje-li se slovem a stane-li se slyšitelnou, tak také Bůh, že vzal na sebe lidskou přirozenost, nikterak se nezměnil. — Ani tím se Bůh nemění, že **trestá hříšníky**. Ne Bůh se mění, nýbrž člověk. Pokud Adam a Eva nezhřešili, byli blaženi; jakmile zhřešili, byli nešťastni. Lidé se změnili, Bůh se nezměnil, byl týž (Sv. Aug.). Je-li srdce lidské dobré, ukazuje se mu Bůh ve své lásce a přívětivosti; je-li však srdce zlé, domnívá se v tomto nezměnitelném Bohu viděti rozhněvaného a trestajícího soudce (Sv. Aug.). Jedno a totéž slouží lidem zlým ku potrestání, jako dobrým k radosti (Sv. Aug.). Je to jako s okem. Nemocnému oku se protiví světlo slunečné, na zdravé působí blahodárně. Slunce se tím nezměnilo, jen oko jest jiné. Nebo kdo, jsa rozhněván, pohlédne do zrcadla, vidí se jinak než když do něho pohlédne s tváří veselou; a přece je zrcadlo totéž, jen člověk se změnil. Prochází-li světo sluneční rozmanitě barevnými skly, přijímají paprsky na sebe barvu toho skla; slunce se nezměnilo, nýbrž jen světlo z něho vycházející. — Bůh se také nemění, odměňuje-li. Bůh nezměnil svého rozhodnutí, nýbrž člověk změnil svou činnost (Sv. Jeron.). Praví-li se v Písmě sv., že se Bohu zželelo, že učinil člověka, že se Bůh hněvá a p., mluví Písmo sv. takto jen proto, bychom lépe rozuměli smyslu těchto slov.

4. Bůh jest vševědoucí, t. j. Bůh ví všecko, minulé, přítomné i budoucí; ví i naše nejtajnější myšlénky (Jer. 1. 10.).

Bůh věděl, že Adam a Eva jedli se zapovězeného stromu. Kristus napřed věděl o zapření Petrově, o zkáze Jerusalema a mnoho jiného. Znal myšlenky farisea Šimona, jenž se horšil nad tím, že Kristus tak vlídně přijal veřejnou hříšnici (Luk. 7., 40.). Božství se podobá zrcadlu nesmírné velikosti a jasnosti; všechno, co děláme, obráží se v něm (Sv. Teresie). Bůh se dívá s nebe dolů; vidí všechny lidi (Žalm 32., 13.). Oči Boží jsou mnohem jasnější než slunce (Sir. 23., 26.). Kdo učinil ucho, nebude slyšeti? Kdo stvořil oko, nebude viděti? (Ž. 93., 9.). Před ním není skrytý žádný tvor (Žid. 74., 13.). Bůh vidí ve skrytě (Mat. 6., 18.). Co činím, vidí Bůh mnohem lépe než já, kterýž to činím (Sv. Aug.). „Kdekoliv jsem a cokoliv činím, vidí Bůh, Otec můj!“ Bůh vidí všechno: minulé, přítomné i budoucí **najednou** (současně), jako my s vysoké hory patříme na celou krajinu. „Před Bohem všechno budoucí již se stalo“ (Sv. Jeron.). Ačkoliv však Bůh zlé předvídá, přece není člověk nucen, zlé dělati. Je to tak, jako když se díváme z dálky, jak se někdo vraždí. Vidíme to, protože to dělá; ale nikoliv proto, že vidíme, on to dělá. Jako minulé věci, které mám v paměti, nestaly se proto, že jsou v paměti, tak také se nemusí to, co Bůh jakožto budoucí předvídá, nezbytně státi, poněvadž to Bůh ve svém duchu již předvídá (Sv. Aug.). Ačkoliv Bůh předvídá i zavržení člověka, přece není on vinen jeho záhubou. Také lékař předvídá podle stavu nemocného blížící se smrt, a není přece vinen na smrti nemocného. Učený Františkán Duns Scot slyšel jedenkrát, kterak rolník na poli pracující hrozně klel. I prosil ho, aby se přece tak lehkomyšlně nevrhal do pekla. Sedlák však odpovídal: „Bůh beztoho ví všechno již napřed. Rozhodl-li se Bůh, abych byl spasen, tedy přijdu do nebe. Rozhodl-li se, mne zavrhnouti, tedy mně všechno nic nepomůže.“ Tu pravil kněz: „Nuže, tedy nechte jedenkrát své pole neobdělávané; neboť, Bůh-li usoudil, dáti vám úrodu, tedy vám ji dá. Usoudil-li však, abyste neměli žádné úrody, tedy je všechna vaše práce marna.“ Tu poznal sedlák, že ne vševědouce Boží, nýbrž člověk sám jest příčinou svého časného a věčného blaha nebo neštěstí (Spirago, Příklady, str. 145.).

Bůh také ví, co by se za jistých okolností bylo stalo; proto mnohdy dopouští na nás utrpení, by nás od hroziícího většího zla osvobodil.

Kristus na př. věděl, že obyvatelé města Sidonu a Tyru byli by kovali přísné pokání, kdyby se byli u nich staly takové zázraky jako v Korozain a Bethsaidě (Mat. 11. 21.). — Bůh předvídá, že mnohý spravedlivý byl by sveden do světa; proto ho bere záhy z toho světa (Moudr. 4., 11.). Bůh předvídá, že bydlení v ráji bylo by prvním rodičům přineslo velikou škodu; proto je dal z ráje vyhnati (Sv. Chrys.). Bůh předvídá, že by někdo bohatství zneužil ke hříšnému životu; proto dopouští na něho bídu. Bůh předvídá, že by klidný a pohodlný život byl někomu na záhubu; proto dopustí, by ho lidé pronásledovali (Sv. Řeh. Vel.). Tedy přemnohá utrpení, která Bůh na lidi dopouští, dopouští z lásky. Povážíme-li toto, budeme utrpení trpělivěji snášeti.

Vševědoucí Bůh jednou všechny skryté věci vyjeví.

Kristus praví: „Nebo nic není tajného, co by nebylo zjeveno, ani co ukrytého, co by nebylo poznáno, a nevyšlo na jevo“ (Luk. 8., 17.). Bůh zvláště v naší hodině smrti a při posledním soudu vyjeví náš celý život a

učiní ho známým. Jako ranní slunce všechny předměty ozařuje a ukazuje jejich pravou podobu, tak nás ozáří jednou Kristus, slunce spravedlnosti, svou vševedoucností, t. j. bude nás souditi. „Zaznamenána je každá tvá modlitba, každá almužna, každý půst, zdrželivost, když to člověk k vůli Bohu vykonal“ (Sv. Cyr. Jer.). Nic není tajného pod sluncem!

Máme pamatovati na všemohoucnost Boží často, zvláště v pokušení a tenkrát, když nevinně trpíme.

Myšlénka, že nás Bůh vidí, zdržuje nás v **pokušení** ode hříchu. Člověk jakýsi šel do zahrady krást ovoce. Napřed se ohlédl na všechny strany, neviděl-li ho někdo. Tu na něho zavolal chlapec sedící na stromě: „Ohlížíš se na všechny strany. Proč se nepodíváš také k nebi?“ Zpomínka na vševedoucnost Boží působila na něho jako blesk a napravila ho (Hausbl.). Chlapec, přišedší do cizího domu, našel tam plný koš krásných jablek. Již chtěl sáhnouti po jablkách, poněvadž nikoho ve světnici neviděl. Tu si vzpomněl na vševedoucnost Boží. — I pravil hlasitě: „Ne, ničeho nesmím vzíti, neboť Bůh mne vidí.“ V tom zavolal na něho muž stojící za kamny: „Nyní si vem, co chceš! „Hle, jak byla dobrá ta vzpomínka! (Spirago, Příklady, str 18.). Kdo ví, že ho jeho okolí bystře pozoruje, uchová se čistým; kdo ví, že se Bůh na něho s nebe dívá, uchová duši čistou. „Buď živ tak, jakoby na celé zemi nebyl nikdo jiný, než Bůh a ty“ (Sv. Alf.). — Kdo **nevinně trpí**, toho potěší vzpomínka na vševedoucnost Boží. Když se Jobovi posmívala jeho manželka a přátelé, těšil se vzpomínkou na vševedoucnost Boží (Job. 16., 16.). Tak také Susanna (Dan. 13., 42). Bůh vyvede jako světlo (denní) spravedlnost tvou, a soud tvůj jako poledne (Ž. 35., 6.).

5. Bůh jest nejvyšší moudrý, t. j. Bůh pořádá vše nejlépe, by dosáhl svého cíle.

Cíl, jehož Bůh chce dosáhnouti, není nic jiného, než jeho **čest a sláva a blaho jeho tvorů**. Chce-li mítí rolník dobrou zeň, pilně přeorává pole, hnojí je, volí k setbě dobré semeno, koná vše v pravý čas a t. d. Takový rolník je moudrý, poněvadž vše co nejlépe pořádá, by došel svého cíle. Podobně činí i Bůh. Jak krásné vše zařídil, aby lidstvo na Vykupitele připravil. Vzpomeňme na vyvolení Abrahama, na cestu synů Jakobových do Egypta, na očistění Israelitů krutými ranami v Egyptě a na poušti, na poslání proroků, na odvedení Židů do zajetí, na prospěch pohanů a t. d. Moudrost Boží se jeví v životě jednotlivých mužů, na př. Josefa Eg., Mojžíše, sv. Pavla, jakož i v osudech mnohých národů a říší. „O hlubokosti bohatství, moudrosti a vědomosti Boží! Jak nepochopitelní jsou soudové tvoji a nevyzpytatelné cesty tvoje.“ (Řím 11. 33.)

1. Moudrost Boží jeví se hlavně v tom, že Bůh zlé obrací v dobré.

Život Josefa Eg. ukazuje, kterak Bůh zlé obrací k dobrému. Co my mnohdy považujeme za veliké neštěstí, jest dle úradků Božích právě velmi užitečno. Proto praví Bůh: „Nejsou zajisté myšlení má, myšlení vaše: ani cesty vaše, cesty mé.“ (Is. 55. 8.) Člověk míní, Pán Bůh mění! Přijde-li nezkušený člověk do dílny umělce, považuje mnohé nástroje, které vidí, za zbytečné a nepotřebné. Mistr se však tomu směje a pokračuje v práci. Tak

i lidé považují ve svém nerozumu ony věci, jichž velemoudrý stavitel světa ku svým tajným úmyslům užívá, za neužitečné, ba i za škodlivy. Člověk tomu chce lépe rozuměti, než moudrý Bůh na nebi (Sv. Aug.) Dítě vidělo, že si ovce trhala vlnu o trní a chtělo, aby otec trní vykopal. Než za chvíli vidělo dítě ono, jak si ptáček tuto vlnu nosili na stavbu hnízdečka. Hned přestalo prositi otce. (Spirago, Příklady str. 19.) Tak jest mnohdy i s námi. Mnohé věci ve tvorstvu zdají se nám na prvý pohled býti na škodu. Zkoumáme-li, poznáváme, že tato škoda je na prospěch tvorů.

2. Moudrost Boží jeví se i v tom, že Bůh právě nejnepatrnějších věcí užívá k oslavě svého jména.

Sv. Pavel praví: „Co jest u světa bláznivé, vyvolil Bůh, aby zahanbil moudré.“ Ze všech těles nebeských vyvolil Bůh nepatrnou zemi za jeviště svého zjevení, maličkou zem Palaestinu za kolibku křesťanství, stáj za místo svého narození, chudou pannu za svou matku, chudého tesaře za svého pěstouna, prosté rybáře za hlasatele evandělia, prosté muže (Josefa, Mojžíše, Davida, Daniela a j.) povýšil k nejvyšším důstojnostem. Chudým se hlásá evandélium (Mat. 11. 5.), před moudrými a opatrnými se skrývá. (Mat. 11. 25.) Pokorným dává svou milost, pyšným se protiví. (Jak. 4. 6.) Také užívá často velmi nepatrných prostředků, by nám pomohl. Sv. Felix a Nol. († 310.), jenž se před svými pronasledovateli ukryl do rozsedliny zbořeného zdi, osvobodil Bůh takto: Přišel pavouk a upředl pavučinu před rozsedlinou zdi; pronásledovatelé mysleli, že není možno, aby se tam někdo ukryl a šli dále. (Spirago, Příklady 20.) Kde Bůh pomáhá, tam jest pavučina zdi; kde Bůh nepomáhá, tam jest zeď jako pavučina (Sv. Paulinus). Chudá vdova měla podruhé zaplatiti veliký dluh, který její muž už zaplatil. Marně hledala kalendář, ve kterém její zemřelý muž poznamenal, kdy který dluh platil. Následujícího dne již bylo stání u soudu. Večer ještě se modlila ona vdova s dětmi k Bohu o pomoc. V tom přilétla oknem svatojánská muška a zalétla za skřín. Nejmladší dítě vši mocí chtělo viděti onu mušku. Matka tedy odstavila poněkud skřín a hle, dlouho hledaný kalendář padl na zem. (Spirago, Příklady str. 20.) Takovými nepatrnými prostředky pomáhá Bůh!

3. Moudrost Boží jeví se konečně v tom, jak účelně Bůh celý svět zařídil.

V pravdě moudře a důmyslně učinil Bůh celý svět. Všecky pozemské věci jsou ve **vzájemném poměru** k sobě; jsou vzájemně na sebe odkázány. Jako hodiny ihned se zastaví, vyjmeme-li z nich jediné kolečko, nebo dáme-li ho na jiné místo, pak by ihned povstal ve světě nepořádek, kdyby jen jediný předmět chyběl nebo byl pozměněn. (Sv. Chrys.) Kdyby na př. nebylo ptactva, rozmnožil by se nesmírně hmyz; rovnováha ve přírodě by byla porušena. Shledáváme dále, že zvířata, která slouží jiným za potravu, nesmírně se rozplozují, kdežto jiná, která jsou škodlivá, jako na př. lev, orel a p. mají velmi málo potomstva. Hle, jak všecko ve přírodě se shoduje! (Sv. Basil.) **Nic** na světě není **nadarmo** nebo **zbytečno**, třebaš na první pohled hned nepoznáváme užitek a potřebu toho. Jak užitečným jest na př. střídání se svitu slunečního a deště, dne a noci, ročních počasí. Jak dobrým jest, že všichni lidé nemají stejného nadání, zaměstnání a p.; to je právě příčinou, že lidé se vzájemně sblíží. Jako harmonie vyžaduje nižších a vyšších tónů, tak také toto nestejně nadání působí dokonalou harmonii v lidstvu.

(Sv. Aug.) Ani to nepatrné zvířátko, byť bylo sebe ohyznější a obtížnější, není bez účelu. Tak na př. obtížný a nesčetný hmyz očisťuje vzduch od nakažlivých plynů. Supové požírají mrchy, které by jinak hnily a zvláště v horkém pásmu by vzduch nakazily. Ano i to, co mnohým věru jest záhubno, jako blesk, krupobití, povodeň, zemětřesení, mor a p. nebudeme považovati již za škodlivé, považíme-li, že Bůh toho používá, by duše lidské zabránil od záhuby věčné. A přece i tyto věci mnohdy lidem mnohem více prospívají než škodí; jak užitečnými jsou na př. záplavy Nilu! A zda-li i bouře a vichřice nenapomáhají ke zúrodnění země? Když my se domníváme, že příroda ničí, ona zatím tvoří a požehnaně působí. A kterak teprve velebný jest pohyb těles nebeských. Vzpomeňme, kterak pohyb měsíce kolem země, otáčení se země, pohyb země kolem slunce jen k tomu slouží, by nám země byla v pravdě místem příjemným. A jak dobrým jest to, že osa naší země stojí šikmo na dráze zemské; kdyby to nebylo, nebylo by téměř žádné změny na zemi, a jen na jedné části země bylo by lze bydleti. A komu se zdá divným to, že na pólech slunce 6 měsíců nesvítí, ať si vzpomene na severní záři na severním a na jižní záři na jižním ledovém moři. Slyš-li kdo líbezný tón a podivuhodnou harmonii citory, musí vyznati, že na ní hraje dovedný mistr. Tak také, kdo pozoruje překrásný pořádek ve všemřím, musí vyznati, že ho řídí nejvyšší moudrý a dovedný umělec. (Sv. Ř. Vel.) Jak velicí jsou skutkové tvoji Hospodine! všecky věci s moudrostí jsi učinil (Žalm 103. 24.)

6. Bůh jest všemohoucí, t. j. Bůh může všecko, cožkoli chce, a sice svou pouhou vůlí.

Bůh může učiniti všecko, i to, co nám lidem se zdá nemožným; vzpomeňme na př. na zázračné vysvobození 3 mládenců z peci ohnivé a na vysvobození Petra ze žaláře. Podobné zázraky se staly za času pronásledování křesťanů. Proto praví Kristus: „U Boha není nic nemožného.“ (Mat. 19. 26.) A Gabriel pravil k Marii: „U Boha není nemožné žádné slovo.“ (Luk. 1. 37.) Nebyl by Bohem, kdo by nemohl, co chce. (Sv. Petr Chr.) — Bůh může sice všecko, ale on nechce všecko, co může. (Theoderet.) Bůh na př. nechce, co se protiví jeho nekonečné dokonalosti, na př. lež, podvod. Bůh také nechtěl činiti všeho, co mohl, nýbrž jen to, co stačilo. (Theodor.) Mohl by tedy stvořiti ještě krásnější svět, nebo jiné světy a mnohé jiné tvory. — Chtějí-li tvorové něco ničiti, mohou to činiti jen dle zákonů Bohem daných a jen v jistých mezích; Bůh však není ničím vázán. Bohu postačí jen chtít, a ihned jest učiněno, co chce. „Rekl a učiněno jest, přikázal a stvořeno jest.“ (Ž. 148. 5.)

Všemohoucnost Boží jeví se zvláště ve stvoření světa, v zázracích Kristových a v těch zázracích, jež Bůh činil před Kristem i po Kristu na potvrzení pravého náboženství.

Písmo sv. praví: „Dílo rukou jeho zvětšuje obloha.“ (Ž. 18., 2.) Zeměkoule má v obvodu 5400 mil, je tedy ohromné těleso. Slunce je ještě větší, neboť jeho průměr jest víc než 100krát větší, než průměr země. Ale přece jsou ještě mnohem větší tělesa na obloze; mnohá z nich, kdyby stála tam, kde stojí naše slunce a vyšla by o 6. hod. ráno, večer o 6. hod. ještě by se celá neukázala (nevyšla by na oblohu)! Jaká to obrovská tělesa! Naše země je od slunce vzdálena 21 millionů mil; koule dělová, která by

stále rychle letěla, potřebovala by 25 let, aby tuto dráhu urazila. Neptun, jenž rovněž obíhá kolem slunce, jest od slunce vzdálen 624 millionů mil. Dělová koule by potřebovala 800 let, aby doletěla z něho na slunce. Jsou však i hvězdy jiné, které nepatří do naší soustavy slunečné, a tisíckrát a millionkrát dále jsou. Světlo, které v sekundě urazí 42000 mil, potřebuje mnoho billionů let, aby z těchto hvězd přišlo až k nám. Jaká to ohromná vzdálenost těles nebeských! — Kolem našeho slunce obíhá 8 větších a (mezi čtvrtou a pátou) 280 menších planet (oběžnic). Slunci nejbližší oběžnice (Merkur) jest od slunce vzdálena 8 mill. mil, nejvzdálenější (Neptun) přes 600 mill. mil. Dále jest na nebi na 30 mill. stálic, samá to slunce a přemnohé mnohem větší než naše slunce. Kolem těchto opět obíhá mnoho jiných těles nebeských. Jaký obrovský prostor všehomíra! A to všecko Bůh učinil z ničeho. Jak nekonečně veliká je tedy moc nejvyšší bytosti. Cokoliv vidíme, jako by na nás volalo: Bože, jak veliký a mocný jsi! — Vzpomeňme dále na zázraky Kristovy, na př. na vzkříšení Lazara, na utišení bouře na moři atd.; vzpomeňme na zázračné vysvobození 3 mláďenců z peci ohnivé, na přemnohé zázraky na poutním místě v Lourdech ve Francii, na přemnohá neporušená těla světců atd. „Kdož vymluví mocné skutky Hospodiny, a učiní, aby slyšány byly všechny chvály jeho?“ (Ž. 105., 2.) Přecti si velebnou píseň církevní: „Bože, chválíme Tebe.“

Poněvadž Bůh je všemohoucí, můžeme i v největší nouzi od něho pomoci očekávat.

Bůh nám může pomoci tisícerým způsobem. On může poslati na pomoc i anděla, jako ho poslal Petrovi ve vězení, nebo může učiniti zázrak, jako na jezeře genezaretském; obyčejně však užívá Bůh nejnepatrnějších věcí k naší pomoci. Právě tím ukazuje Bůh svou moc. Josefa Eg. vysvobodil pomocí snu, město Bethulii pomocí ženy Judithy. U Boha není nic nemožného.

Poněvadž je Bůh všemohoucí, nemohou lidé zkaziti jeho díla, ani zmařiti jeho úmyslů.

Proto právem řek' Gamaliel ve vysoké radě vzhledem k naší církvi: „Nebo jestližet z lidí jest.... to dílo, rozpadneť se: pakliž Boha jest, nebudete ho moci zrušiti. (Sk. 5., 38.) Proto také zaslíbení Kristovo: „Brány nebeské jí (církve) nepřemohou.“ (Mat. 16., 18.) — Cokoliv lidé činí proti vůli Boží, napomáhá jen k uskutečnění jeho úmyslů. Židé postavili stráž ku hrobu Kristovu, by takto překazili jeho zmrtvých vstání; ale spíše to prospělo ku potvrzení pravdy, že Kristus v pravdě z mrtvých vstal.

7. Bůh jest nejvyšš dobrotivý, t. j. Bůh miluje všechny své tvory více, než dobrý otec své děti.

Otec miluje velice své dítě, Bůh nebeský nás však ještě více. Bůh miluje své tvory t. j. přeje jim jen dobrého a prokazuje jim dobrodiní. **Bůh jest láska sama.** (1. Jan 4., 8.) Láska náleží k přirozenosti Boží. Pramen nemůže jinak, než vydávati vodu; slunce nemůže jinak, než vysílati paprsky. Bůh nemůže jinak, než milovati a dobrodiní uděleti. „Tato láska Boží liší se podobně od lásky tvorů, jako se liší stěna, osvětlená sluncem, od slunce

samého. Stěna jest světlá jen proto, protože ji slunce osvětluje; slunce má netoliko světlo, nýbrž ono jest světlo a jasnost sama. Tak i tvorové jsou jen proto dobrými (láskyplnými), protože Bůh jim dává tuto lásku (dobrotu). Bůh však není jen dobrým, nýbrž on jest láska (dobrota) sama. (A. Stolz.) Proto praví Kristus: „Nikdo není dobrý, než jediný Bůh.“ (Mar. 10., 18.)

1. Láska Boží vztahuje se na všechny tvory.

Jako slunce osvětluje nezměrné prostory nebeské, tak láska Boží vztahuje se na všechny tvory. Ani nerozumná zvířata nejsou vyňata z jeho dobroty. (Sv. Chrys.) O vrabcích praví Kristus: „Ani jeden z nich není v zapomenutí před Bohem.“ (Luk. 12., 6.)

2. Obzvláště miluje Bůh lidi; neboť nám lidem prokazuje nesčetná dobrodiní, ano i Syna svého poslal na svět, aby vykoupil svět.

Veliká a nesčetná jsou **dobrodiní**, kterých se dostává lidem od Boha. Co jsme a co máme, jsme a máme od Otce nebeského. Jak krásně vytvořil Bůh naše tělo; dal nám smysly, řeč. Kolika dary obdaril naší duši; dal nám rozum, svobodnou vůli, paměť. Co všechno nám dává pro tělo; dává nám pokrm, nápoj, obydlí, šatstvo, zdraví a mnoho jiného. A jak krásně nám zařídil zem: světlo, teplo, vzduch, oheň, vodu, rostliny, stromy s tolika rozmanitými plody, nesčetná zvířata na zemi, ve vodě i ve vzduchu, a mnoho jiného stvořil Bůh k našemu blahu a k naší radosti. A jaká to rozmanitost na zemi; všimněme si jen střídání se ročních počasí, dnů a nocí, slunečna a deště. Kolik sil vložil Bůh do přírody, jichž všech máme využívat ku svému dobru. Vzpomeňme na př. na magnetismus, sílu elektrickou, na sílu páry. Kolik pokladů uložil Bůh již před tisíci lety do lůna naší země k vůli lidem; toho důkazem jsou ložiska uhelná, solná, drahokamy a p. V pravdě učinil Bůh člověka pánem tvorstva. (Mojž. 1., 26.) O jak převeliká jest dobrota Boží k nám lidem. — Ano. Bůh nás miluje mnohem více než my sami. (Sv. Ign. L.) Lásky Boží nelze přirovnati ani k lásce mateřské. (Is. 49., 15.) Láska všech tvorů k Bohu je daleko menší, než láska Boží k nám „Pramen jeho lásky zůstává vždy nevyčerpatelným a stejným, byť i milliony z něho čerpali.“ (Sv. Fr. S.) Nejvíce se však jeví láska Boží k nám v tom, že **vydal syna Svého za nás**. Kristus sám praví: „Tak Bůh miloval svět, že Syna svého jednorozecného vydal.“ (Jan 3., 6.) Abraham nemohl Bohu lépe ukázati, že ho miluje, než tím, že mu obětoval, co měl nejmilejšího, totiž svého syna. Totiž platí o Bohu; on nám daroval, co měl nejmilejšího, totiž svého Syna. (A. Stolz.) Kristus praví o sobě: „Většího milování nemá žádný nad to, by kdo život svůj položil za přátely své.“ (Jan 15., 13.) Kristus proto tolik chtěl trpěti na kříži, by nám ukázal prebohatou lásku svou (bl. Hofb.). Celá postava Ukřížovaného svědčí o jeho velké lásce. Hlavu svou naklonil, aby nás políbil, ruce své rozestřel, aby nás obejmul, srdce své otevřel, aby nás miloval. (Sv. Aug.) Ano ve svátosti oltářní chtěl Kristus ustavičně dlíti uprostřed nás; proto praví Bůh: „Rozkoš má, býti se syny lidskými.“ (Přísł. 8. 31.) Konečně Kristus slíbil ve své dobrotě, že vyslyší všechny naše modlitby, které k němu ve jménu jeho budeme vysílati. (Jan 14., 14.)

3. Mezi lidmi ukazuje Bůh svou lásku zvláště spravedlivým.

Jediná dokonalá duše je Bohu milejší, než tisíc nedokonalých. (Sv. Alf.) O jak dobrý jest Bůh Israelovi, těm, kteříž jsou přímého srdce. (Ž. 72., 1.) Navštěvuje je velikou vnitřní sladkostí (Ž. 30., 20.) Milujícím Boha všechny věci napomáhají k dobrému. (Řím. 8., 28.) Bůh Otec a Bůh Syn přebývají v něm skrze Duchu sv. (Jan 14., 23.) — Bůh odměňuje dobré skutky dobrých více než zasluhují; dává jim odměnu stonásobnou. (Mat. 19., 29.) Bůh miluje spravedlivé i vzdor jejich malým hříchům a nedokonalostem. Bůh jest jako matka, která miluje něžně a útrpně své dítě, třeba se jí jeho slabost a nemoc nelíbila. (Sv. Fr. S.)

4. I hříšníkům ukazuje Bůh svou lásku.

Až do jejich posledního dechu vzdor jejich hříchů prokazuje jim Bůh dobrodiní. „Velí slunci svému vzházeti na dobré i na zlé: a déšť dává na spravedlivé i na nespravedlivé.“ (Mat 5. 45.) Utrpení posílá na ně jen z lásky. „Bůh se podobá lékaři, který pálí a řeže, jen aby uzdravil.“ (Sv. Aug.) Bůh miluje hříšníky jen proto, že každý hříšník má na sobě přece něco dobrého a poněvadž se ještě před svou smrtí může obrátiti. Láska Boží však se nemůže ke hříšníkům nápadně ukazovati. Je to tak jako s velikým magnetem. Magnet přitahuje všechno železo, které je v jeho blízkosti; je-li mezi magnetem a železem nějaký předmět, tedy magnet ovšem železo také přitahuje, ale ono se mu nemůže přiblížiti. — Jen dáblů a zavržených lidí Bůh nemiluje. Než přece i v pekle je patrna láska Boží; neboť zavržení daleko netrpí tolik, kolik zasloužili (Sv. Tom. Aq.). Zhrzená láska Boží je také příčinou muk pekelných. Zavržení budou volati: „Ó, kéž by nás jen Bůh nebyl tolik miloval, pak by bylo peklo snesitelnějším.“ Ale také lásky požívati! Jaká to muka! (Vianney).

Poněvadž Bůh jest dobrotitv k nám, máme ho nade všechno milovati. (1. Jan. 4. 19.) Nemáme se před ním jako před násilníkem trásti nebo se báti jako otroci, nýbrž blížíti se mu s dětinnou důvěrou. (Řím. 8. 15.) Poněvadž je Bůh tak dobrotitv k nám, máme i my býti ku svým bližním, ba ke všem tvorům dobrotitivými. (Efes. 4. 32.) Proto nám dal Bůh přikázání lásky Boží, lásky k bližnímu a lásky k nepřátelům; dále nám přikázal konati skutky milosrdenství. — **Dobrota** Boží jeví se hlavně v tom, že Bůh k nám lidem je **shovívavý** a **milosrdný**.

8. Bůh jest nejvyšš shovívavý, t. j. Bůh poprává hříšníkovu času k polepšení.

Lidé obyčejně trestají ihned; Bůh si počíná jinak. Snáší dlouhou dobu vzpouru svých tvorů a pohrdání svými přikázáními: Bůh nechce smrti hříšníka, nýbrž aby se obrátil a živ byl. (Ez. 18. 27.) O Bohu platí slova proroka Isaiáše: „Trtiny zlomené nesetře a knotu kouřícího se neuhasí.“ (J. 42. 3.) Vidí-li tedy Bůh jen poněkud dobrou vůli ve hříšníku, nechce ho zahubiti, nýbrž hledí ho po dobrém přivesti ku spasení. Proto také Bůh dávno napřed oznamoval budoucí tresty a zvolna, ba skoro zdráhavě, konečně poslal oznámený trest. Vrstevníkům Noémovým popál Bůh 120 let na polepšení, Ninivetským 40 dní, obyvatelům Jerusalemským 37 let po na nebe vstoupení Páně. (Mat. 23. 37.) Také na obloze není viděti, že by tak hned mohlo uhoditi; nejprve se zatahuje obloha mračny, pak se blýská a hřmí, konečně uhodí. Obraťme to na Boha. — V podobenství o neúrodném stromě fíkovém líčí Kristus shovívavost Boží. (Luk. 13.) Kdyby Bůh nebyl Bohem, pak by

byl nespravedlivým pro svou přílišnou shovívavost k hříšníkům. (Sv. Aug.) Bůh jedná docela jinak, než lidé. My potřebujeme dlouhého času na vystavění budovy; zbořena však je brzy. Bůh však rychle staví, ale pomalu boří. V šesti dnech stvořil celý viditelný svět, na zboření města Jericha ustanovil sedm dní. (Sv. Chrys.) Také člověk neboří hned domu, vidí-li že je poškozen; nechá ho stát a hledí ho opravit. Tak činí Bůh s hříšnými lidmi. (Sv. Bern.)

Bůh je proto tak shovívavý, poněvadž má útrpnost s naší slabostí a poněvadž chce hříšníkovi usnadnit obrácení.

Bůh má s námi **útrpnost**. Bůh s námi zachází, jako matka se vzdorovitým kojencem; místo aby křičící dítě potrestala, přitlačí ho ještě více ke svým prsům a lichoť mu, až se upokojí. (Hunolt.) Bůh má s námi útrpnost i proto, že je náš Vykupitel. Věc, kterou člověk musil draze zaplatiti, na př. zlaté hodinky, nezahodí tak snadno, má-li nějakou chybu. Dá ji spravit. Tak činí i náš Vykupitel, jenž nás za drahou cenu vykoupil. — Bůh tě šetří, abys se **polepšil**, a ne proto, aby ve zlobě setrval. (Sv. Aug.) Nevíš-li, že dobrota Boží tě vede ku pokání? (Řím. 2. 4.) Bůh shovívá nám, poněvadž chce, abychom se obrátili ku pokání. (2. Petr. 3. 9.) U mnohých hříšníků shovívavost Boží nebyla také marna; neboť mnozí velcí hříšníci se obrátili a stali se ještě největšími světci; jako na př. sv. Maří Magdalena, sv. Augustin, sv. Maria Eg. atd. „Tito po svém obrácení vykonal větší skutky, než-li dříve napáchali hříchů.“ (Sv. Aug.) Mnohých hříšníků však ani tato shovívavost Boží neobrátil. Také paprsek sluneční podle toho, na jaký předmět padá, má rozličný účinek; hlinu vysušuje, vosk rozpouští. Tak i shovívavost Boží jedni bývají obrácení, druzí pak ještě zatvrzelejšími. — Kdyby Bůh nebyl shovívavý, skoro nikdo by nebyl spasen; nebo všichni hřešíme. Každý pak člověk déle nebo kratčeji setrvává ve hříchu a pak potřebuje dlouhé doby, než se dokonale polepší. „Kdyby Bůh zlé vždy ihned zahladil, pak bychom mu sloužili jen ze strachu před jeho trestem a nikoliv z lásky.“ (Sv. Brig.) Ačkoliv jest Bůh shovívavý, přece jest **nebezpečno odkládati s polepšením**. Náhle přijde hněv jeho. (Sir. 5. 9.) Vzpomeňme na podobenství o neúrodném říku. (Luk. 13.) Mlýny Boží melou pomalu, ale jistě a dobře; čeho zameškala Boží shovívavost, to dohoní pak jeho přísnost. „Čím déle byl trest odkládán, tím mocněji se potom přivalí. Je to jako u luku; čím dále do zadu tetiva byla natažena, s tím větší silou letí šíp.“ (Sv. Aug.) To dokazuje na př. hrozný konec ukrutného krále Antiocha Epifana. (2. Mach. 9.)

9. Bůh jest nejvyšší milosrdný, t. j. Bůh nám velmi rád odpouští, litujeme-li opravdu svých hříchů.

Urazí-li dítě otce a pak ho úpěnlivě prosí za odpuštění, odpustí mu dobrý otec trest. Tak činí i Bůh. Veliké milosrdenství Boží líčí Kristus v překrásném podobenství o marnotratném synu. (Luk. 15.) Sotva David, byv dojat káravými slovy proroka Nathana, hříchy své vyznal, hned mu oznamoval Nathan, že mu Bůh hříchy odpouští. (2. Král. 12. 13.) Sotva pocítí hříšník bolest nad hříchy, již je Nejvyšší umírněn. (Sv. Vavř. Just.) Bohu jest to zcela přirozeným, aby se smilovával a šetřil. (Modlitba církevní.) Milosrdenství Boží jest nekonečně veliké. „Moře má své meze, ale

milosrdenství Boží nemá mezí.“ (Sv. Chrysost.) Bůh od nás žádá, bychom svým bližním odpustili 77krát; jak teprve milosrdným je Bůh!

Milosrdenství Boží jeví se hlavně v tom, že Bůh hříšníka vyhledává utrpením i dobrodiním; že i největšího hříšníka vždy láskyplně přijímá; že mu konečně, když se obrátí, ještě větší blahovůli než před tím ukazuje.

Bůh jest dobrý pastýř, který hledá ztracenou ovci, až ji nalezne. (Luk. 15.) Na marnotratného syna poslal Bůh bídu; k Davidovi poslal proroka Nathana; na Petra pohlédl, aby ho vzpamatoval; Samaritanku vyhledal u studnice Jakobovy, by ji obrátil. Bůh se tedy podobá rybáři nebo myslivci, jenž rozmanité lsti a rozdivných vnaidel vymýšlí, aby ryby nebo ptáky do své sítě dostal. (Ludv. Gr.) — Bůh odpouští i největšímu hříšníkovi; on praví: „budou-li hříchové vaši jako šarlat, jako sníh zblění budou: a budou-li červení jako červec, jako vlna bílí budou.“ (Is. 1. 18.) Ba, čím větší hříšník, tím laskavěji ho Bůh přijímá, chce-li se polepšiti. Proto praví David Bohu: „Hospodine, milostiv buď hříchu mému, neboť jest mnohý.“ (Ž. 24., 11.). Bůh jako rybář jest tím raději, čím větší je ryba, kterou polapí. Neboť to jest právě tím větší ctí Boží, že odpouští i takovým lidem, kteří pro své veliké a mnohé zločiny téměř nehodni jsou odpustění. „Nikdo není proto zavržen, že příliš mnoho zlého učinil; ale mnozí lidé jsou v pekle pro jediný těžký hřích, kterého nechtěli litovati.“ (Vianney). Čiň jen, co můžeš, ostatní učiní Bůh, aby se s Tebou smířil. (Sv. Chrysost.) I Jidáš by byl došel odpustění, kdyby byl býval chtěl. Bůh odpouští hříšníkovi **ještě v posledním okamžiku** jeho života. Vzpomeňme jen na lotra po pravici Kristově. Proto však ať nikdo neodkládá s pokáním až do smrti. „Jednoho Kristus v posledním okamžiku ospravedlnil, aby nikdo nezoufal; ale také jenom jednoho, by nikdo obrácení až do smrti neodkládal.“ (Sv. Aug.) Obrácení na smrtelném lůžku jest vždy pochybno, nejisto; neboť zkušenost učí, že hříšníci na smrtelném lůžku všecko dobré slibují, ale uzdraví-li se, ničeho neplní, jak to učinil na př. nevěrec Voltaire. Hříšníci na smrtelném lůžku se obracejí obyčejně jen proti své vůli: dělají to jako lodníci, kteří, hrozí-li ztroskotání lodi, jen z nouze, jsouce donuceni, zboží metají do moře, nikoliv pak proto, že by ho nemilovali. „Směšným jest, kdo v mládí a v síle bojuje nechtěl a teprv pak, až sestárł a ani se hýbatí nemůže, má býti veden na bojiště.“ (Sv. Bernardin.) — Bůh dále přijímá **laskavě** každého kajícího hříšníka. Kterak laskavě přijal Kristus kající Magdalenu v domě Šimonově. (Luk. 7.); kterak laskavě ženu, kterou fariseové ve chrámě k němu přivedli a kterou chtěli kamenovati (Jan 8.); kterak laskavě lotra na kříži. (Luk. 23.) Kterak laskavě přijal otec svého marnotratného syna; tento dobrý otec je Bůh. (Luk. 15.) Bůh jest ochotnější hříšníkovi odpustiti, než hříšník toto odpustění přijati. (Sv. Aug.) Dříve než prosící se dočká brány, ti mu ji již, Pane, otvíráš! Dřív než on před tebou kleká, podáváš mu již ruku! (Sv. Efr.) Bůh se docela i raduje nad obrácením hříšníka. Neboť Kristus praví: „Větší jest radost v nebesích nad jedním hříšníkem pokání činícím, než nad 99 spravedlivými, kteří pokání nepotřebují.“ (Luk. 15. 7.) Tato radost pochází odtud, že obrácení hříšník obyčejně Bohu tím horlivěji slouží a vrouceněji jej milují. (Sv. Řehoř. Vel.) — Bůh obyčejně ukazuje hříšníku po jeho obrácení **větší blahovůli než před tím**. Otec dal marnotratnému synu zabiti tele

a přivést hudbu; tento otec jest Bůh. (Luk. 15.) Bůh obyčejně navštěvuje každého obráceného vnitřní útěchou, mnohého pak docela zahrnuje velikými milostmi; vzpomeňme na sv. Pavla, kterého docela až do třetího nebe povznesl. (2. Kor. 12. 2.) Odpustili lidé těm, kdož je urazili, obyčejně potom již jich tak nemilují, jako dříve. U Boha jest to však docela jinak. „On miluje více ty, kteří se k němu vrátili, než ty, kteří u něho zůstali.“ (Sv. Petr. Dam.). Z této příčiny nazývá sv. Augustin hřích dědičný „šťastnou vinou“.

Bůh jest nejvyšší svatý, t. j. Bůh miluje jenom dobré a zlého nenávidí. (Přisl. 15. 9.)

Pohané si představovali své bohy s chybami, ba jako ochránce neřestí. (Římané pohanští pokládali Baccha za ochránce nestřídmých, Venuši za ochránkyni zamilovaných, Merkura za ochránce zlodějů a p.). Pravý Bůh jest však jinaký; on sám jest úplně čist od každé poskvrny a nenávidí všeho zlého na tvorech. Tato svatost Boží není nic jiného, než-li láska jeho vlastní nekonečné dokonalosti. — Kdo miluje čistotu, je sám čistý od každé špiny a také hledí, aby i jeho okolí (jeho příbytek, dům, knihy a p.) bylo čisto. Tak se má i s Bohem. On sám jest čist od každé nejmenší skvrny a také chce, by jeho tvorové byli čisti od každé skvrny. Jak čistým jest modré nebe, na němž není jediného mráčku! Jak čistým jest běloskvoucí šat, na němž není nejmenší poskvrny! Bůh však jest mnohem čistší! Čistota Boží má se k čistotě andělů a svatých tak, jako jasné světlo sluneční ku světlu lampy. I na svých andělech našel Bůh zlobu. (Job 4. 18.) Všecka naše spravedlnost jest jako špinavé roucho před Tebou, ó Pane.“ (Is. 64. 6.) „Proto velebí andělé v nebi svatost Boží.“ (Is. 6. 3.) Proto právem se modlí církve: „Ty jediný jsi svatý.“ — Bůh chce, bychom i my, tvorové jeho, byli čistými od nejmenší poskvrny. Volá k nám: „Buďte svatí, neboť i já svatý jsem!“ (3. Mojž. 11. 44.) Proto dal každému člověku do srdce zákon přirozený (svědomí); proto oznámil lidem na hoře Sinai svou vůli; proto připojil k dobrým skutkům dobré následky, ku zlým zlé následky. A aby se lidé očistili od poskvrny, která na nich lpí, očisťuje je utrpením; on je jako vinař, který ořezuje úrodnou révu. (Jan 15. 2.) Také je očisťuje v očištění, jelikož do nebe nic nečistého přijíti nemůže. (Zjev. 21. 27.) Proč se objevují svatí a andělé vždy jen v běloskvoucím rouchu? Proč dostávají křtenci bílé roucho? — Buď svatým a čistým, budeš miláčkem Božím.

10. Bůh jest nejvyšší spravedlivý, t. j. Bůh odměňuje všecko dobré a trestá všecko zlé.

Spravedlnost Boží není jiného, než jeho dobrot a. Vždyť Bůh trestá jen proto, aby člověka napravil a šťastným ho učinil. Bůh je proto spravedlivým, poněvadž je dobrým. (Cl. Alex.)

1. Bůh odměňuje a trestá lidi částečně již na zemi, dokonale však až po smrti.

Dobré činy obyčejně již zde přinášejí člověku čest, bohatství, zdraví a pokojné svědomí (Ž. 118. 165.). Zlé skutky mají za následek opak tohoto všeho. Abraham, Noe, eg. Josef byl již zde odměněn, synové Heliho, Absolon byli již zde potrestáni. **Dokonalá odplata** však přijde až po smrti, až člověk **po smrti** bude souzen. Po z mrtvých vstání bude i tělo účastným odměny

nebo trestu. „Kdyby Bůh každý hřích trestal již zde na zemi, mohli by lidé mysliti, že již nic nezůstane k poslednímu soudu. Kdyby zase Bůh žádného hříchu zde na zemi netrestal, nevěřili by lidé v prozřetelnost Boží.“ (Sv. Aug.)

2. Bůh odměňuje i nejmenší dobré skutky, trestá i nejmenší hříchy.

Kristus sám slibuje, že odmění každou číši vody čerstvé, kterou poskytneme těm, kteří v něho věří (Mar. 9. 40.). Bůh nenechá bez odměny ani jediného pohledu k němu (Sv. Teres.). Kristus praví: „Ale pravím vám, z každého slova prázdného, kteréž mluvíti budou lidé, vydají počet v den soudný.“ (Mat. 12. 36.)

3. Bůh odměňuje a trestá člověka ponejvíce tím způsobem, jakým tento jednal.

„Čím kdo hřeší, tím bývá **trestán**.“ (Moudr. 11. 17.) Kristus praví: „Jakou měrou budete měřiti, takovou vám bude odměřeno.“ (Mat. 7. 2.) Absolon se chlubil svými vlasy, ty však také byly příčinou jeho záhuby. Bohatec hřešil nejvíce svým jazykem; na něm jest v pekle trápen. Židé musili v Egyptě na rozkaz krále všechny své novorozené chlapce utopiti; a hle, král egyptský s celým vojskem utopil se v Rudém moři. Král Antioch, jenž starce Eleazara, 7 bratří machabejských a jiné Židy pro jejich víru dal mučiti na těle, byl rozežrán od červů (2. Mach. 9. 6.). Oba lotři po straně Kristově vraždili jiné lidi, ale také jim byly hnáty polámaný. Perský ministr Aman chtěl dáti Mardochea, strýce královny Esthery, oběsiti, protože před ním neklekal; zatím však Aman sám byl na rozkaz krále oběšen (Esth. 5.). Matky Betlémské odepřely přístřeší Matce Boží a ukázaly takto se ukrutnými k Synu Božímu; a brzy na to zachoval se Herodes ukrutně i k jejich dítkám (Mat. 2. 16.). Jerusaleém byl r. 70. potrestán podobně, jako se prohřešil na Kristu. Mnoho tisíc Židů bylo od římských vojáků na kříž přibito (asi 500 denně po celého půl roku) a 2000 Židů bylo od Tita vedeno v bílém potupném rouchu do Říma. Císař Napoleon I. (+ 1821) byl právě tím potrestán, čím se prohřešil proti papeži Piovi VII., neboť ion byl dvakrát po sobě zajat (Spirago, Příklady, str. 40.). Někdo řekne: ano, to je pouhá náhoda! Než, věřící křesťan vidí zde prst Boží (Sv. Aug.) — Také dle toho, jak kdo konal dobré, **bude odměněn**. Štědrému Bůh žehná na majetku, tomu, kdo se postí, žehná na zdraví. Kdo je k bližním milosrdným, dojde i od Boha milosrdenství. Všimněme si 5. prosby Otčenáše a slov Kristových: blahoslavení milosrdní, neboť milosrdenství dojdou (Mat. 5. 7.).

4. Bůh při odměňování a trestání má zřetel ke všem poměrům člověka, zvláště k jeho úmyslu a ke schopnostem jemu propůjčeným.

Kdo koná dobré k vůli chvále lidské, neobdrží od Boha žádné odměny (Mat. 6. 2.). Lidé soudí dle zevnějšku, Bůh však hledí na srdce lidské (1. Král. 16. 7.). — Chudá vdova, která do pokladny chrámové vhodila 2 haléře, měla před Bohem větší zásluhu, než všichni boháči, kteří tam vhodili mnohem více. Proč? (Luk. 21.) Služebník, jenž znal vůli pána svého a jednal špatně, bude více trestán, než ten služebník, který neznal vůle pána svého (Luk. 12. 47.) t. j. čím lépe kdo Boha zná, tím více mu Bůh přičítá jeho hříchy. Bohatí a vysoce postavení budou mít větší zod-

povědnost, než chudí a nízeí. Neboť Kristus praví: „Nebo od každého, komu jest mnoho dáno, bude mnoho požadováno: a komu mnoho poručili, od toho více požádají.“ (Luk 12. 48.)

5. Přece však u Boha není přijímání osob.

Mnozí, kteří zde jsou prvními, budou na onom světě posledními (Mat. 19. 30.). To dosvědčuje příběh o boháči a Lazarovi. Vždyť i andělé byli zavrženi. Mnozí, kterým se dnes staví sochy, budou jednou ubožáky. Mnohý se stkví nyní svým jménem v konverzačním slovníku, ale v té knize, kterou vede Bůh, v knize to života, nebude.

Poněvadž je Bůh nejvýš spravedlivý, máme se ho báti.

Kristus nás napomíná: „Bojte se toho, kterýž může i duši i tělo zatratiti do pekelného ohně.“ (Mat. 10. 28.) K vůli jedinému hříchu, hříchu to dědičnému, musí tolik tisíc millionů lidí umírat i trpěti; nesčíslně mnozí mimo to budou i věčně nešťastní. Z toho poznáváme, jak velice spravedlivý je Bůh a jak těžké budou tresty v očistci. Totéž můžeme poznati z přehořkého umučení Kristova. Nuže, kdo by se tu Boha nebál? Než, naše bázeň nemá býti otrocká, nýbrž **dětinná** (Řím. 8. 15.) t. j. nemáme se tak báti trestu Božího, jako mnohem více urážky Boží. „Neboť kdo jen z bázně před trestem jedná dobře, ten hříchu ještě úplně nezanechal.“ (Sv. Řeh. Vel.) Dětinnou bázeň má však jen ten, kdo Boha miluje. Neboť: „dokonalá láska zahání bázeň“ (1. Jan 4. 18.). Než, čiň aspoň ze strachu před trestem to, čeho nemůžeš ještě konati z lásky ku spravedlnosti (Sv. Aug.).

Bázeň Boží přináší nám veliký užitek; zdržuje nás ode hříchu, vede nás k dokonalosti a k časnému i věčnému blahu.

Bázeň Boží **zapuzuje hříchy** (Sir. 1. 27.). Bázeň Boží zdržela starce Eleazara, aby proti zákazu Božímu nejedl vepřového masa; Eleazar pravil: „Ať bych nyní vytrzen byl od muk lidských, však bych ruky Všemohoucího ani živ, ani mrtev neušel.“ (2. Mach. 6. 26.) Kdo se Boha bojí, unikne každému pokušení zlého ducha (Sv. Efr.). „Kdož se bojí Pána, ničeho se nebude strachovati.“ (Sir. 34. 16.). Kdo se bojí Boha, nezneužije svých smyslů ke hříchu právě tak, jako člověk, kterému byly vraženy do těla hřeby, pro bolest svými údý ani nepohne (Sv. Bas.). Jako vítr zahání mraky, tak zahání bázeň Boží žádosti tělesné (Sv. Bern.). Kdo se boha bojí, setřásá se sebe všecko pozemské, právě tak, jako lodník odhazuje všecko z bázně před bouří (Job 31. 32; sv. Řeh. Vel.). — Bázeň Boží **chrání cnost** právě tak, jak zeď chrání vinici (Ludv. Gran.) Ona jest strážkyní cnosti a jest jako ozbrojený voják, který střeží dům, a kterého se zloději bojí (Sv. Chrys.). Jako jehla probodává látku a hedvábné nití dělá cestu, tak činí bázeň Boží (Sv. Aug.); ona razí cestu k lásce Boží. (Sv. Fr. S.) — Bázeň Boží jest počátek moudrosti. (I. 110. 10.) Bázeň před lidmi má v sobě hořkost, bázeň Boží však sladkost; ona činí z člověka otroka, tato však ho činí svobodným. (Kassiod.) Bázeň Boží přináší čest a slávu, bývá korunována radostí a jásotem, oblažuje srdce, dodává chuti, rozkoše a dlou-

hého života. (Sir. 1. 11.) Blahoslavený muž, jenž se Boha bojí. (Ž. 111. 1.) Tím méně se nám bude báti Božského soudce, jednou na věčnosti, čím více se ho nyní bojíme. (Sv. Řeh. Vel.)

Bázeň Boží jest zvláštní dar Boží.

Bůh praví: „A bázeň svou dám v srdce jejich, aby neodstupovali ode mne.“ (Jer. 32. 40.) Proto se modlí s Davidem: „O, Pane! Zbodni bázní svou tělo mé: nebo soudů tvých bál jsem se!“ (Ž. 118. 120.) Bázeň Boží jest darem Ducha sv.

12. Bůh jest nejvš pravdomluvný, t. j. Bůh mluví vždy pravdu. (Jan 8. 26.)

Bůh nemůže ani se mýlit ani lhát. Mýlit se nemůže, protože je vševědoucí; lhát nemůže, protože je svatý. „Ten, jenž zakázal lhát, tím méně bude sám lhát.“ (Sv. Klem. Řím.) Bůh není jako člověk, aby klamal: ani jako syn člověka, aby se měnil. (4. Mojž. 23. 19.) Proto máme věřit všemu, co Bůh praví, i tomu, čeho svým rozumem nechápeme; jako jsou tajemství křesť. náboženství, na př. Nejsv. Trojice, vtělení Božího, svátost oltární a j.

13. Bůh jest nejvš věrný, t. j. Bůh vyplní všecko co, slíbil a čím pohrozil.

Věrnost Boží není vlastně nic jiného, než pravdomluvnost Boží v jeho zaslíbeních. — Vzpomeňme, kterak se úplně vyplnila hrozba v ráji (1. Mojž. 2. 17.) a zaslíbení Vykupitele (1. Mojž. 3. 15.); taktéž r. 70. po Kristu od Krista předpověděná zkáza Jerusaléma. (Mat. 24.) Chram Jerusalémský všel dle předpovědění (Daniel 9. 27.), zůstati navždy rozbořen. Císař Julian však začal r. 361. chrám znova stavět, ale zemětřesení zničilo vystavěné zdivo a plamen ze země vyšlehlý zahnal dělníky. (Spirago, Příklady str. 23.) — Bůh užívá slibů a hrozeb často jen proto, by pohnul naši slabou vůli. Sám Kristus ve svých řečech neustále poukazoval na odměnu věčnou, nebo na věčný trest. Smyslným, zvláště nevzdělaným lidem jsou však takové hrozby téměř nezbytnými; neboť takoví lidé nechají se ovládati jen bázní. Také koně skrotíme jen bičem. Bůh však hrozí jen proto, že je dobrý. Kdo na tebe volá: „Pozor!“ ten do tebe jistě nechce narazit. Tak dělá i Bůh: hrozí trestem, aby nás nemusil trestati. (Sv. Aug.)

Proto také se vyplní všecko, co Kristus a proroci předpověděli a co se posud nevyplnilo.

Církev katolická tedy nikdy nepřestane, papežství nikdy nepřestane. (Mal. 16. 18.) Chrámy Jerusalémský již nikdy nebude vystavěn. (Dan. 9. 27.) Židé se stanou na konci světa údy církve katolické. (Os. 2. 5.) Poslednímu soudu budou předcházeti hrozná znamení na nebi i na zemi. (Mat. 24. 29.) — Proto řekl Kristus: „Nebe a země pominou, ale slova má nepominou.“ (Mat. 25. 35.) Společáme-li již i na své bližní, kteří nám na kuse papíru něco slíbí, oč více máme se spoléhati na Boha, který celé knihy, totiž Písmo sv., vyplnil svými sliby. (Sv. Petr. Chrys.) Nebe a země pominou, slova Boží nepominou.

4. 0 nejsvětější Trojici.

Necháme-li bílý sluneční paprsek procházeti hranolem, lomí se ve třech barvách: modré, žluté a červené. Jako v bílém paprsku slunečním jest trojí barva, jsou 3 osoby v jediné božské bytosti. Při křtu Ježíšově zjevily se všechny 3 osoby: Otec zkrze hlas s nebe, Syn při křtu, Duch sv. v podobě holubice. (Mat. 3. 16.)

1. Nejsv. Trojice jest jeden a týž Bůh ve třech osobách. Tři Božské osoby se jmenují: Otec Syn a Duch svatý.

Číslo 3 velmi často se vyskytuje v náboženství. Na věčnosti jsou 3 místa, každá svátost má 3 částky, sv. rodina měla 3 členy, v roce církevním jsou 3 velké svátky; 3 hodiny visel Kristus na kříži, 3 dny odpožíval ve hrobě; 3 léta konal svůj učitelský úřad; vykonával trojí úřad; učitelský, kněžský a královský atd. Číslo 3 zdá se býti i základním číslem ve přírodě. Vzpomeňme si na 3 říše tvorů: zvířectvo, rostlinstvo, nerosty; 3 stavy skupenství: pevné, tekuté, plynné; trojí čas: minulý, přítomný a budoucí. Také **číslo 4** velmi často se vyskytá v náboženství. Jsou 4 evangelia, 4 základní cnosti, 4 řeky rájské, 4 strany světové, odkud andělé svedou lidi k věčnému soudu, 4 tisíce let čekalo lidstvo na Vykupitele, 4hranný byl chrám Jerusalemský a t. d. Také **číslo 7** často se vyskytá. Jest 7 dní stvoření, 7 svátostí, 7 skutků milosrdenství, 7 hlavních cností, 7 darů Ducha sv. 7 svěcení až ku kněžství, 7 proseb Otčenáče, 7 slov Kristových na kříži a t. d., samé to tedy věci, která nás Bohu podobnými činí, nebo s Bohem spojují. Číslo 7 i ve přírodě často se naskytuje. Jest 7 základních barev světelných, 7 základních tónů v hudbě. — Číslo 3 jest totiž číslo Boha, číslo 4 číslem světa (k vůli čtyřem stranám světovým), číslo 7 znamená spojení Boha se světem.

2. Tuto pravdu nazýváme tajemstvím o nejsv. Trojici, poněvadž jí svým slabým rozumem nemůžeme pochopiti.

Nemůžeme pochopiti, kterak to možno, že jsou tři Božské osoby a přece jenom jeden Bůh. Trojice jest něco „nepochopitelného a nevýslovného.“ (4 sněm. Lat.). Uzpomeňme na legendu o sv. Augustinu, jemuž pravil pacholík na břehu mořském: že spíše (pacholík) přejele celé moře do důlku, než-li by on (Augustin) vyzkoumal tajemství o nejsv. Trojici. (Spirago, Příklady str. 23.). Kdo se dívá upřeně do slunce, oslní; kdo se nepřestane dívat do něho, oslepne docela. Tak jest i s vyzkoumáním tajemství víry: kdo je chce vypátrati, oslní, a kdo nepřestane o nich hloubati, pobude vši víry. (Sv. Aug.) Kdo by nechtěl tomuto tajemství věřiti, protože ho nechápe, podobá se slepci, který by popíral, že je slunce, protože ho nevidí.

Ačkoliv tato pravda je nepochopitelná, není proto nerozumná.

To by bylo nerozumné, kdyby se řeklo: Tři osoby jsou jedna osoba, nebo: Jedna bytnost jsou tři bytnosti. To by si samo odporovalo. Ale zatím

se praví: Jsou tři osoby, ale jedna toliko bytnost. Kdo tedy praví: Není možno, aby **tři bylo jedno a jeden aby byli tři**, dokazuje tím, že učení církevnímu nerozumí. Zde platí slova Písma sv.: „Proto tupí, že nerozumějí.“ (Žid. 10.) Lidé tupí nejvíce to, čemu nerozumějí. Učení o nejsv. Trojici se tedy nikterak nepřiči rozumu. — Také z toho, že něčeho nechápu, přece nenásleduje, že je to nerozumným. Neboť i ve přírodě nacházíme mnoho věcí, kterých nechápeme, a které přece jsou pravdivy. Zní to skoro pravdě nepodobně, slyšíme-li, že v jediné kapce vody je sta zvířátek, a přece se může člověk o pravdě toho přesvědčiti drobnohledem. Co teprve máme říci, že ether se kmitá za jedinou sekundu 430 billionkrát, sděluje-li našemu oku barvu červenou, a dvakrát tolikrát, sděluje-li nám barvu fialovou. (Billion by musil člověk počítati ve dne v noci 20.000 let!) A přece nikomu nenapadne říci, že toto tvrzení je nerozumné. A nejsou-li i světlo, elektrina, magnetismus a m. j. věci, jichž si nedovedeme vysvětliti? A je-li ve přírodě tolik věcí, jichž si nedovedeme vysvětliti, čím méně můžeme pochopiti věci, které se týkají Boha. Jeremiáš praví: „Veliký jsi, Bože, a nevystižitelný myšlením.“ (Jerem. 32. 19.) Kdo není Bohem, nikdy nepochopí, co jest Bůh.

Ve přírodě nacházíme mnohou podobnost s tajemstvím nejsv. Trojice.

Rozumem věrou osvíceným můžeme dospěti ku velmi užitečnému objasnění tajemství Božích, srovnáváme-li je s mnohými věcmi ve přírodě. (Sněm Vatik. 34.) Nacházíme tato nedokonalá podobenství: Jediný bílý paprsek světelný může se rozložit v červený, žlutý a modrý, je v něm tedy trojbarevné světlo. Slunce vidíme na obloze, ve vodě a v zrcadle, které držíme nad vodou; vidíme slunce třikrát, a přece je jenom jedno slunce. A metyst leskne se trojí barvou, díváme-li se na něj s rozličných stran: purpurově, fialově a růžově, a je to přece jeden kámen. (Sv. Isid.) Voda může býti buď tekutá, pevná, nebo jako pára, ovšem ne v téže době. Voda v prameni, v potoce a v řece je táž voda, jen se jinak jmenuje. (Sv. Dionys. Alex.) Vzpomeňme i na život, poznávání a chtění v duši lidské; nebo na to, že je možno, aby tři lidé měli tutěž myšlenku. Mnohdy se znázorňuje nejsv. Trojice i trojlístkem jetelovým na oltářích.

3. Tři božské osoby mají jednu a tutěž: bytnost, vlastnosti a skutky.

Jako tři různé osoby mohou míti jeden společný dům nebo nějaký předmět, tak jest i zde. Ona věc, kterou tři božské osoby mají společně, jest božská bytnost.

Proto tedy nejsou tři bohové, nýbrž jest jeden Bůh.

Otec je sice někdo jiný než Syn, neboť jakožto osoba jest rozdílný od Syna; ale není něco jiného, neboť není nijaká jiná bytnost. (4. sněm Later.) Otec a Syn nejsou sice jeden a týž, ale jsou jedno a totěž.

Proto jest jedna osoba právě tak věčná, vševědoucí, všemohoucí a dokonalá jako druhá.

Když Kristus mluvil o svém návratu k Otcí, řekl ovšem: „Otec jest větší než já“ (Jan 14. 28.); ale zde mluvil o sobě jako o člověku.

Proto svět stvořily, vykoupily a posvětily všechny tři osoby společně.

Přece však se říká: „Bůh Otec stvořil svět, Bůh Syn vykoupil svět, Bůh Duch sv. posvětil lidi. Proč se tak říká, viz další stranu.

4. Tři Božské osoby rozeznávají se od sebe svým původem.

U stromu vyrůstá z kořene kmen a z obojího vyrůstá ovoce; tak se má i s třemi Božskými osobami. Také lidskou rodinu, sestávající z otce, matky a dítěte, lze přirovnati k nejsv. Trojici. Tu však jest míti na mysli, že z Adama byla učiněna Eva, a z obojího vzalo původ dítko.

Otec nemá žádného původu a nevychází ze žádné jiné osoby; Syn však vychází z Otce a Duch sv. vychází z Otce i Syna zároveň.

Abychom naznačili pořad vycházení Božských osob, nazýváme Otce první, Syna druhou a Ducha sv. třetí božskou osobou. Ale třeba dobře pamatovati, že každý postup časový jest zde vyloučen; Syn vychází od věčnosti od Otce a Duch sv. vychází od věčnosti od Otce i Syna. Nebo kdyby v Bohu časem něco přibýlo, nebyl by Bůh již nezměnitelným, tedy nebyl by Bohem. — Syn jest splozen z věčné bytnosti Otce, dříve než něco bylo stvořeno (Ž. 109. 3.) a sice takto: Bůh Otec **poznáváním** sebe vytvořil podstatný obraz, právě tak jako my přemýšlením tvoříme si ve svém duchu obraz myšlenkový. Na vysvětlenou stůjž zde toto podobenství: Každý oheň září leskem; lesk jest vždy současný s ohněm. Kdyby byl nějaký věčný oheň, byla by i jeho věčná zář. (Sv. Aug.) Syn jest tedy jako odlesk věčného světla (Moudr. 7. 26.), odlesk slávy Otce. (Žid. 1. 3.) Osvojí-li si žák dokonale vědomosti učitelovy, mají oba tytéž vědomosti pouze s tím rozdílem, že vědomosti žákovy byly od učitele sděleny žákovi. Tak i Otec a Syn mají tutéž bytnost (moudrost), jenže Synu byla sdělena od Otce. (Sv. Klem. Alex.) Jako od hořící pochodně se zapaluje jiná pochodeň, aniž prvá pochodeň čeho pozbyla, tak vyšel i Syn od Otce, aniž by mu byl co odňal. (Tertian.) Syn Boží se nazývá také **Slovo** (Jan 1. 1.), poněvadž jest vyslovená a sama mluvící bytnost Boží Slovo jest věrný výraz myšlenky. A Bůh Syn jest podstatný obraz Otce. Bůh také skrze Syna svého mluvil k lidem a to, dle souhlasného mínění sv. Otců, již ve starém zákoně. Jako Syn má svůj původ skrze poznávání, tak má **Duch sv.** svůj původ **skrze lásku**. Na ozřejmení stůjž zde toto podobenství: Shlíží-li se někdo v zrcadle, vytvořuje tím svůj věrný obraz; pozoruje-li krásu svého obrazu, pocítí lásku k sobě. Také Bůh Otec shlížel se v zrcadle svého božství a vytvořil tím svůj podstatný obraz (Žid. 1. 3.); vzájemná láska mezi Otcem a Synem, vytvořeným to obrazem, jest Duch sv. (Sv. Aug., sv. Tom. Aq., sv. Ans.) Duch sv. jest tím více duchem lásky, poněvadž on to je, jenž působí v našem srdci lásku k Bohu a k bližnímu. Jméno „duch“ (dech) jest vhodně voleno, poněvadž tímto slovem se vyjadřuje vzájemná náklonnost, síla lásky. (Sv. Tom. Aq.) — Že duch vychází **od Otce i Syna**, praví sám Kr.; neboť jednou praví, že Otec pošle Ducha sv. (Jan 14. 26.), jindy zase, že on sám pošle Ducha sv. (Jan 16. 17.) Duch sv.

vychází z Otce a Syna tak, jako teplo vychází ze slunce a z paprsku. (Sv. Tom. Aq.) Jako plod vychází ze stromu a kořene zároveň, tak vychází Duch sv. z Otce a Syna. (Tert.)

Pro tuto různost původu připisují se Otci skutky všemohoucnosti, Synu skutky moudrosti, Duchu sv. skutky dobrotivosti.

Tyto všechny skutky mají totiž cosi podobného se zvláštnostmi osob, které právě podmíněny jsou jejich původem. Otec **splozuje** Syna. Proto se mu připisuje učinění věci pomíjejících z ničeho, t. j. stvoření. Proto ho jmenuje „všemohoucí Otec“. (Apošt. vyzn. v.) Také se mu připisuje milosrdnost, poněvadž nás hříšníky opět přijal za své děti. On jest „Otec smilování“. (2. Kor. 1. 3.) — Syn jest věčné poznání Otce, tedy **moudrost**. Proto se mu připisuje onen krásný pořádek ve tvorstvu. „Všecky věci skrze něho učiněny jsou.“ (Jan 1. 3.) Jako umělec svým důmyslným rozumem dělá plán na nějaké dílo, tak Otec skrze Syna vytvořil pořádek ve světě. Také se připisuje Synu opětné zavedení pořádku skrze vykoupění a to tím více, poněvadž za tím účelem přijal lidskou přirozenost. — Duch sv. jest vzájemná **láska** Otce a Syna. Jemu se tedy připisuje všecko dobrodiní Otce, zvláště udělení všeho života při stvoření. „Jako pták sedí na vejcích, by svým teplem v nich vzbudil život, tak při stvoření vznášel se Duch Boží nad vodami.“ (Sv. Jeron.) Proto také Duchu sv. se připisuje i sdělování života duševního skrze milost t. j. posvěcení člověka. Jemu, „prstu na pravici Boží“ připisují se zázraky; konečně i největší skutek lásky Boží, vtělení Syna Božího. „Dobrota Boží ujímala se vždycky lidí. Tato dobrota Boží však převýšila míru dřívějších dobrodiní, když vtělením Krista sestoupilo k hříšníkům milosrdenství, k bloudícím pravda, k mrtvým život.“ (Sv. Lev Vel.)

5. Tajemství o nejsv. Trojici známe ze slov Kristových, která řekl při svém na nebe vstoupení k apoštolům.

Ze tvorstva nemůžeme poznati Trojici Boží. To proto, že Bůh sice zde působil svou všemohoucností, moudrostí a dobrotou (tím, co všem osobám je společno), nikoliv však svou trojosobností. Proto také nemůžeme ani trojosobnost Boží poznati ze stvořených věcí. Je to jako se sluncem. Slunce působí na dva smysly: na zrak a cit, ale nikoliv na sluch, čich, chuť. Proto ho můžeme poznati jen dvěma prvními smysly, ostatními nikoliv. Jako tedy sluchem, čichem, chutí nemůžeme poznati slunce, tak svým rozumem nemůžeme poznati trojosobnosti Boží, poněvadž ona na rozum nepůsobí. (Sv. Efr.). Tajemství nejsv. Trojice můžeme znáti leč ze zjevení Božího. „Žádný nezná Otce, jedině Syn, a komuž bude chtíti Syn zjevití.“ (Mat. 11. 27.) Kristus řekl při svém na nebe vstoupení k apoštolům: „Jdouce, učte všechny národy, křtíce je ve jménu Otce, i Syna, i Ducha svatého.“ (Mat. 28. 19.) — Také ve **Starém zákoně** bylo poněkud známo tajemství o nejsv. Trojici. Když židovský kněz zehnal lid, musil třikrát vzývat jméno Boží. (4. Mojž. 6. 23.) Isaiáš pravil, že serafíni v nebi volají: „Svatý, svatý, svatý jest Pán zástupů.“ (1. Mojž. 1. 26.)

David pravil: „Řekl Pán Pánu mému: sed' na pravici mé.“ (Ž. 109. 1.) Ve Starém zákoně bylo tajemství o nejsv. Trojici jen mlhavě zjeveno, aby, až bude v Novém zákoně zjeveno, se nezdálo, že je nějak na odpor Starému zákonu. (Bell.) Církev zná toto tajemství, Židé v ně nevěří, filosofie jemu nerozumí. (Sv. Hilar.)

6. Víru v toto tajemství veřejně vyznáváme, dělajíce kříž, apoštolským vyznáním víry, křtem a ostatními svátostmi, každým svěcením a žehnáním a svátkem nejsvětější Trojice.

Tajemství nejsv. Trojice jest totiž základem našeho křesťanského náboženství, neboť bez znalosti této pravdy nerozumíme vykoupení skrze Syna Božího. Proto vzbuzuj často víru v toto tajemství, zvláště častým říkáním slov: „Sláva Otci i Synu i Duchu svatému, jakož byla na počátku, i nyní i vždycky a na věky věkův.“ Amen. Tak říkej, kdykoliv ti Bůh prokázal dobrodiní, ale i tenkrát, když na tebe sesíla utrpení.

5. 0 stvoření.

Dějiny stvoření vypravuje nám Mojžíš na počátku Písma sv.

Toto vypravování Mojžíšovo není žádná pohádka, nýbrž spočívá na pravdě. Mojžíš byl osvěcen Duchem sv. a napsal slovo Boží. Bůh mu asi v nějakém vidění ukázal postup zjevení. — Vypravování Mojžíšovo ostatně shoduje se s výzkumy přírodopytu úplně; zvláště zkoumání kůry zemské dokazuje, že organické bytosti povstaly v tom pořádku, jak vypravuje Mojžíš. Proto všichni znamenití přírodopytci až dosud divili se tomuto přes 3000 let starému vypravování Mojžíšovu. — Mojžíš však skoro výhradně vypravuje jen o oné tvůrčí činnosti Boží, která se týkala naší země.

1. Na počátku stvořil Bůh duchový a tělesný svět. (Sněm Vatik. 3. i.)

„Na počátku“, t. j. na počátku času, kdy mimo Boha ještě ničeho tu nebylo. Čas začal teprve se světem; před stvořením světa nemohl tedy žádný čas plynouti. (Sv. Aug.) Písmo sv. tedy nepraví, kdy byl svět stvořen, nýbrž praví jen tolik, že svět není věčný, nýbrž že byl jednou učiněn. Ovšem mohl svět povstati milliony let před stvořením lidí. To potvrzuje i okolnost, že my na naší zemi vidíme světlo ze mnohých těles nebeských, kteréžto světlo potřebovalo milliony let, aby k nám přišlo. „Stvořil“ t. j. učinil z něho. Kterak však duch Boží učinil hmotu a v ní spočívající sílu, jest a zůstane nám skrytým. — Místo: „duchový a hmotný svět“ praví sv. Pavel: „neviditelné a viditelné“. (Kolos. 1. 16.) Mojžíš praví: „Na počátku stvořil Bůh **nebe i zemi**.“ (1. Mojž. 1. 1.) Pod jménem „nebe“ nemyslí Mojžíš nebe hvězdné; neboť o jeho stvoření vypravuje až dále (verš 6.—8., 14.—19.). Myslí pod ním obydlí andělů a vyvolených. Jen pohané zaměňovali toto nebe duchové s nebem hvězdným (oblohou), neboť oni své hrdiny umístili ve hvězdách. Mojžíš nazývá tělesný svět zemí, poněvadž

právě země jest pro lidi nejdůležitější částí hmotného světa. Všimněme si i toho, že hned první slova Písma sv.: „Na počátku stvořil Bůh nebe . . .“ připomínají člověku jeho poslední cíl na věčnosti!

Duchový svět jsou andělé a jejich obydlí nebe.

Poněvadž andělé byli stvořeni před naší zemí, tedy jakoby za jitra naší země, nazývají se mnohdy „hvězdy jitrní“. (Job 38. 7.) — Peklo tedy nebylo v základech světa, jako nebe (Mat. 25. 34.), nýbrž Bůh ho stvořil teprve později, po pádu pyšných andělů.

Hmotný svět jsou všechny věci, které jsou ve viditelném všemíru.

Spojení ducha a těla je člověk; byl stvořen teprve později. (Sn. Lat. IV.)

2. Hmotný svět byl z počátku pustý, bez tvaru a světla.

Bůh z počátku stvořil jen prvky a z nich pak stvořil všechna tělesa. (Sv. Aug.) Věda zná doposud 70 prvků. Mojžíš je nazývá vody“. (Sv. Jeron., sv. Amb.) Prvky byly ve všemíru pomíšeny, jako písek na poušti, byly beze tvaru a světla. (1. Mojž. 1. 2) Toto všechno bylo téměř jako nic, neboť všechno bylo ještě neutvářeno; naopak však bylo to přece něco, jelikož to mohlo být utvářeno. (Sv. Aug.) Tato první hmota, kterou Bůh stvořil, měnila se ovšem pod vlivem zákonů přírodních od Boha daných; poslední však příčinou veškerých těchto změn byla vůle Boží, nebo-li tvůrčí slovo Boží: „Buď!“ — Přírodověda praví: Tato prahmota, kterou Bůh stvořil, musila prý být **plynová** a naplňovala prý celý vesmír. (Newton, Laplace, Kant.) Není to nemožným, jelikož všechny kovy a kameny ohromným žářem lze převést ve stav plynový, načež zaujímají větší prostor než dříve. Dále se shledalo pomocí spektrální analýzy, že slunce, oběžnice, ba i slálice skládají se z těchto prvků jako země. Z toho lze se dohadovati společného původu.

3. Hmotnému světu dal Bůh v šesti dnech nynější podobu. (1. Mojž. 1. 3.—31.)

Těchto 6 dní jsou pravděpodobně dlouhé doby, které trvaly mnoho tisíc let. (Sv. Cypr.) neboť sedmý den, den odpočinku, trvá až do soudu posledního, je to tedy také nesmírná doba. Ostatně nemohly být před 4. dnem, v němž teprve bylo stvořeno slunce, takové dny, jaké jsou nyní. Výraz „den“ byl volen proto, že týden stvoření měl být předobrazem týdne lidského.

První den stvořil Bůh světlo.

Mojžíš praví: „I řekl Bůh: Buď světlo! A učiněno světlo!“ (1. Mojž. 1. 3.) Bůh tedy stvořil zvláštní světelný prvek nebo **oheň**. (Praví-li se v dějinách stvoření: „Buď“, „vydej“ musíme uznati, že k těm původním prvkům přibýlo něco zcela nového.) Prvek světelný, také éther nazvaný, jest nosičem světla, jako vzduch jest nosičem zvuku. Prvek světelný nezávisí na slunci, nýbrž slunce na něm; neboť jest světlo i beze slunce, na př. plynové světlo, lampové světlo, severní záře a p. — Přírodověda praví: plynový prvek byl původně „bez tvarů“, t. j. bez všeho pohybu a sil. Tu vložil Bůh do něho sílu, tíži či gravitaci, pomocí jejíž všechny částice hmoty

vzájemně se přitahují, začaly se pohybovati a na jednotlivých místech se shuštovaly. Tímto **pohybem**, třením a hustnutím povstalo teplo a konečně oheň. (Totéž se děje, jak známo, třeme-li o sebe kousky dřeva.) První den pak povstal následkem pohybu **oheň**, hlavní to příčina světla, v massách všehomíra a učinil z nich ohnivě a zářící massy.

Druhého dne stvořil Bůh oblohu nebeskou.

Mojžíš praví: „Řekl také Bůh: Buď obloha uprostřed vod; a odděl vody od vod... I nazval Bůh oblohu nebem.“ (1. Mojž. 1. 6—8.) Druhý den stvoření obyčejně se vysvětluje takto: V tento den nastalo **rozdělení, uspořádání a upevnění** stvořitelné hmoty. Stvořitelné hmoty, které původně byly pohromadě, rozdělily se totiž na části rozličných vlastností a velikostí, rozprchly se na všechny strany a s rozličnou rychlostí a dostaly se na dráhy, které jim Bůh vymezil a kde je pak upevnil. Toto upevnění hmot světových v dalekém prostoru nebeském vymezením drah jednotlivým hvězdám, nazývá se obloha (firmament). Poněvadž pak tyto dráhy hvězdné v dalekém prostoru nebeském se nacházejí, proto se obyčejně i prostor nebeský s hvězdami a jejich drahami nazývá oblohou (firmamentem). „I nazval Bůh oblohu (t. j. upevnění hvězd v dalekém prostoru nebeském) nebem.“ (1. Mojž. 1. 8.), jak ho podnes nazýváme. Toto nebe je tedy **nebe hvězdné** oproti nebi duchovému. Jednu část z těchto hmot světových určil Bůh pro zemi; proto je i země utvořena z těchže prvků, jako ostatní tělesa nebeská. — O upevnění hmot světových píše Mojžíš dále: „I učinil Bůh oblohu, a oddělil vody, kteréž byly pod oblohou, od těch, kteréž byly nad oblohou.“ (1. Mojž. 1. 7.) Tím je patrně míněno, že Bůh ony hmoty světové, kterých bylo třeba ku stvoření hvězd do jistých zákonů se pohybujících, oddělil od těch, které měly vyplňovati prostor nad či lépe řečeno mimo ony hvězdy. — Přírodověda praví: Následkem zhustnutí stvořitelné hmoty povstaly **ohnivé plynové koule** rozličné velikosti a rozličných vlastností, které se **na vzájem přitahovaly** a tím se ocly v pevných drahách. Také naše země byla původně plyná, ohnivá koule, jakoby malé slunce, které své světlo a teplo do prostoru světového vyažovalo a přitahováno bylo mnohem větší koulí slunečnou.

Třetího dne stvořil Bůh suchou zemi a rostlinstvo.

Tělesa nebeská od té doby, kdy se počalo v prostoru světovém rozličným směrem pohybovati, nezůstala beze změny, nybrž pořád více se utvářela. Mojžíš však mluví již jen o tom, co jest nám nejbližším, totiž v naší zemi. O dalším utváření se hvězd vypravuje jen tolik, kolik bylo významným pro naši zemi. — Přírodověda praví: země, která byla původně ohnivá plynová koule, ztrácela poněmáhlu svého horka, poněvadž ji **chladný** (na 150°) **prostor světový ochlazoval**. Proto vodní páry, které se nacházely ve vzduchu, poněmáhlu se srážely a klesaly; celý povrch země byl tedy **pokryt hlubokým** (asi 4500 m) **mořem**. Poněvadž pak pod mořem byl oheň, voda **mořská** byla **vřelá**. A poněvadž vzduch a povrch země pořád ještě byl ochlazován chladným prostorem světovým, pozbývala voda pořád své horkosti a zároveň začaly pod vodou tuhnutí ony nerosty, které se velmi těžko taví, na př. křemen, hlina a j. Poněvadž však všechna tělesa, která se ochlazují, se stahují, povstaly v zeměkouli trhliny, jimiž pak pronikala voda. Tak se stalo, že někde bylo moře nesmírně hluboké

(až 18.000 m., tedy dvakrát tak hluboké, jako jsou vysoké nejvyšší hory), a kůra zemská místy byla čím dále tím více vody zbavena. Mimo to voda, která vnikla do nitra země, byla ohněm proměněna v páru a ta pak násilím vyhodila nebo aspoň pozdvihla ohromné plochy zemské kůry. Takto povstala **pohoří** a **pevnina** uprostřed moře. (Jaké hrozné boje tedy zuřily kdysi na zemi! Výbuchy sopek jsou jen jejich slabým obrazem.) Nyní mohly se již na pevnině, bez toho velmi vlhké, pod vlivem zemského tepla a světla, které již bylo, vyvinouti **organické bytosti**. Tyto však již nepovstaly z ničeho, jako prahmota, nýbrž z těch látek, které tu již byly. Bůh dal těmto již jsoucím látkám určitý tvar a sílu životní (druhé stvoření). Možná, že Bůh vložil již do hmoty potřebné síly ku vytvoření organických bytostí. Nikterak však nemohly organické bytosti povstati spojením určitých neorganických látek (prvotním plozením); neboť všichni učenci světa nejsou s to, vytvořiti rostlinu nebo zvíře spojením jistých látek. Dále také není možno, aby najednou sama sebou povstala tak podivuhodně utvořená tělesa; ani mrtvý stroj nepovstane sám sebou ze země; lidský rozum ho musí sestrojiti. Také není možno, aby již při stvoření prahmoty byly bývaly stvořeny prabuňky, z nichž by pak byly mohly povstati organické bytosti: neboť tyto prabuňky byly by musily vzíti za své v prostoru světovém následkem velikého chladna, na zemi pak následkem velikého horka.

Čtvrtého dne stvořil Bůh slunce, měsíc a hvězdy.

Čtvrtého dne byl dokonale uspořádán poměr mezi tělesy nebeskými a zemí. Ohně na zemi stále ubývalo a země by byla konečně bývala úplně temnou. Proto se Bůh postaral o její další osvětčování a zahřívání. — Přírodověda praví: Poněvadž ochlazování pokračovalo na zemi, pozbývalo moře stále své horkosti; proto již jen málo vodních par z něho vystupovalo. Mračen stále ubývalo a nebe se místy vyjasňovalo. Bylo viděti se země tělesa vydávající světlo; slunce nabylo vlivu na povrch zemský a způsobilo od té doby změny ročních počasí a střídání se dne a noci. Slunce původně jen velmi málo zářilo a teprve později, tedy 4. dne stvoření, utvářilo se, jak nyní jest. — Jsou-li tělesa nebeská obydlena živými bytostmi, Bůh nám nezjevil, poněvadž to nemá pro naše duševní blaho významu. Víme jen, že Bůh stvořením těles nebeských učinil radost andělům (Job. 38. 7.), a že tato tělesa jsou proto, by lidé z nich poznávali velebnost Boží. (Řím. 1. 20.) Mnozí se domnívají, že na hvězdách bydlí lidé; říkají totiž: „Vidíme-li v městě několik ulic domů a je-li první dům obydlen, můžeme rozumně se domnívati, že jsou i ostatní obydleny. Nač by bylo tolik prázdných příbytků? Na co by byly? Tak jest i s tělesy nebeskými.“ (Biskup Garula.) Jsou-li však skutečně na hvězdách živé bytosti, pak se musejí úplně lišiti od bytostí pozemských. Již na měsíci není žádného vzduchu, žádné vody, ohně, tedy ani žádného zvuku, větru, deště, květiny, stále černé nebe a konečně velmi dlouhá noc 350 hodin. Ó, jak krásně jest na zemi! Jaký dík za to náleží Bohu!

Patého dne stvořil Bůh ryby a ptáky.

**Šestého dne stvořil Bůh zvířata pozemská a na-
posled člověka.**

Zvířata jsou stvořena hlavně k tomu, by hlásala svým množstvím, rozmanitostí, velikostí, silou a obratností moc a sílu Tvůrce; také jsou proto, by prospívala člověku; slouží mu za pokrm, za oděv, lék a p. Skoro

každé zvíře tím, že má silně vtisknutý některý pud, jest živým obrazem některé ctnosti, nebo některého hříchu. (Liška jest obrazem lstivosti, pes obrazem věrnosti, ovce obrazem trpělivosti, včela obrazem pracovitosti a p.) Člověk jest sice nejmladším ze všech živých bytostí, ale všechny předčí svou důstojností. Člověk jest korunou tvorstva. Bůh také proto tak pozdě stvořil člověka, aby ukázal, jak velice si ho váží. Má-li přijíti do některého města král, jest posláno napřed všecko jeho služebnictvo, by připravilo všecko na jeho příchod. Tak také Bůh stvořil napřed to, co má člověku sloužiti a potom teprve člověka. (Sv. Chrysost.) Teprve když říše byla dokončena, mohl býti stvořen vládce. (Sv. Řeh. Naz.) Bůh učinil napřed palác, aby král mohl do něho přijíti. (Lach.) Bůh také tím ukázal, jak si váží člověka: Neřekl při stvoření člověka opět: „Buď!“ nýbrž jako by se sám u sebe radil.

4. Sedmého dne Bůh odpočinul. (1. Mojž. 2. 2.)

Bůh neodpočíval snad asi tak, jako odpočívá unavený řemeslník. Odpočívání Boží záleželo v tom, že Bůh nestvořil již žádného nového druhu tvorů, kteří by již nebyli nějak zahrnuti ve stvoření šestidenním. (Sv. Tom. Aq.) Odpočívání Boha nebylo nic jiného, než nařízení, aby pořádek jednou ustanovený byl zachován. (Cl. Alex.) Třeba však Bůh odpočívá, nepřestává jeho působení (Jan 5. 17.); nebo kdyby Bůh ustavičně nepůsobil, nemohlo by obstáti to, co stvořil. — Jako Bůh po dokonání díla svého odpočinul, tak i my jednou odpočineme po dokonání svého díla. (Sv. Aug.)

Z dějin stvoření poznáváme, že Bůh stvořil svět dle jistého plánu.

Bůh pokračoval od nižšího k vyššímu. — Bůh stvořil nejprve ony věci a bytosti, kterých bylo nezbytně třeba těm, které po nich měly přijíti, na př. napřed rostliny, potom zvířata, která, jak známo, požívají rostlinstvo. — V prvních třech dnech oddělil Bůh věci od sebe; ve třech následujících dnech vyzdobil, co již stvořil. — První tři dni stvoření odpovídají druhým třem dnům: 1. dne stvořil Bůh světlo, 4. dne tělesa nebeská, 2. dne oddělil vodu od vzduchu, 5. dne vyzdobil vodu rybami, vzduch ptactvem; 3. dne učinil suchou zemi, 6. dne ji ozdobil zvířaty čtvernohými.

Z dějin stvoření poznáváme dále, že svět není věčný.

Proto se modlil Kristus při poslední večeři: „Otče, oslaviž mne u sebe samého slávou, kterouž jsem měl u tebe, prve než-li byl svět. (Jan 17 5.) Pohané se domnívali, že svět povstal nahodilým shluknutím se věčných atomů t. j. velmi malých, nedělitelných tělísek. (Tak mínil **Epikur**.) Může-li však býti několik věčných bytostí? Může-li pak býti jedna bytost věčná odvislá od jiné bytosti věčné? (Atomy vzájemně se vážou, jsou tedy na sobě závisly). Mohou se atomy samy sebou spojit? Může náhodou povstati takový pořádek? (Shlukne se na př. množství vržených písmen tak, aby z nich náhodou povstala celá kniha?). Ze snad atomy původně byly, jest možno; ale nebyly věчны a také samy se nedostaly do pohybu. — Jiní se domnívali, že svět byl utvořen ze věčné prahmoty od Boha nebo od andělů; tedy Bůh prý není stvořitelem, nýbrž jest stavitelem světa. (Tak mínil **Aristoteles** a podnes materialisté.) Může-li však něco změnitelného a dělitelného, hmota, býti věčným? A kterak se mohlo ze hmoty vyvinouti něco duchového, na př. duše lidská? Odkud se vzal život organických bytostí? Opět jiní se domnívali, že svět se vyvinul z bytosti Boží, tak

jako z housenky se vyvíjí motýl: a proto prý všechno, co vidíme, jest Bůh. (Tak mýlili staří Indové a podnes **pantheisté**.) Než, kdyby svět byl Bohem, pak by musil býti nedílným a nezměnitelným, anebo aspoň nejméně by tu musily částčky světa býti nesmrtelnými; tomu však tak není. Pak by byl člověk Bohem a nemusil by poslouchati; z toho by vyplynulo úplné rozpadnutí se lidské společnosti. Pak by bylo i zvíře Bohem, — to by ještě ušlo, neboť Egypťané ctili zvířata jako bohy, — ale i žáby, komáři a mravenci byli by Bohem. To jest směšným. (Lach.) V této nauce jest pravda jen to, že všechno pochází od Boha, že se všechno poněmáhle vyvinulo, a že všechno, co jest, v Bohu jest a trvá. Ale všechno, co jest, jest od bytosti Boží zcela rozdílné.

Z čeho, proč a k čemu stvořil Bůh svět.

1. Bůh stvořil svět z ničeho; stačila jeho pouhá vůle.

Lidé mohou učiniti něco jen z něčeho, z nějaké látky. Bůh však učinil i onu látku, z níž všechno vytvořil. (Sv. Iren.) Lidé potřebují ku zhotovení nějaké věci nástrojů, musejí se namáhati a potřebují k tomu jisté doby. Bůh však jen chtěl, a již to bylo. (Ž. 148. 5.) Bůh nemusil při tom ani mluvit; jeho řeč není nic jiného, než jeho vůle. Celý svět se vši svou krásou učinil Bůh z ničeho! Epikur praví: z ničeho není nic. (Spíše by se mělo říci: zkrze nic). To jest ovšem pravda; svět však není z ničeho učiněn.

Vše, co Bůh stvořil, bylo velmi dobré.

Bůh sám chválil své dílo. (1. Mojž. 1. 31.) Svět byl dobrý, poněvadž se v něm neodchyloval od božské vůle, nýbrž úplně se s ní shodoval. (Sv. Ambr.) Bůh chválil své dílo, poněvadž my a všichni tvorové nemůžeme ho dosti chváliti. (Sv. Chrysost.) Chvalmež tedy i my Boha v jeho díle; činme podobně, jako 3 mládenci v ohnivé peci. (Dan. 3.) — Co se pokazilo, pokazilo se tím, že lidé zneužili své svobodné vůle. Žádná však věc, která jest, nemůže býti podle své podstaty špatnou. Vše, co jest, musí býti aspoň částečně dobrým. (Sv. Aug.)

2. Boha pohnula jeho veliká dobrota, by svět stvořil; chtěl totiž rozumné bytosti učiniti šťastnými.

Jako dobrý otec svým dětem ukazuje krásné obrazy, aby se radovaly a je milovaly, právě tak i Bůh chtěl ukázati svou velebnost rozumným tvorům, by se z toho radovali a byli šťastni. „Poněvadž je Bůh dobrotivý, proto jsme.“ (Sv. Aug.) Nic jiného nepohnulo Boha, než jeho dobrota, kterou chtěl jiným sděliti. (Sv. Tom. Aq.) Všecko pozemské je tedy stvořeno k našemu blahu: něco k zachování člověka (jako země, rostliny, zvířata), jiné k poučení (tělesa nebeská), jiné k radosti (barvy, vůně, zpěv), opět jiné ke zkoušení, jako chudoba, nemoc, neštěstí, dravci. (Sv. Bern.) Pane a Bože můj! Vše, co na zemi vidím, praví mně, že jsi to ty učinil k vůli mně a vybízí mne, bych tebe miloval. (Sv. Aug.) — Boha **nemohlo nic donutiti**, by stvořil svět. Bůh nepotřeboval světa. (Athenaz.) By ukázal, že jedná podle svého svobodného dobrozdání, nestvořil Bůh jednotlivé věci najednou, nýbrž po něčem za sebou. (Bossuet.)

3. Cíl světa však měl býti ten, by rozumným tvorům zjevena byla velebnost Boží.

Dílo mělo chváliti mistra a sice svou dokonalostí, jako krásný obraz oslavuje malíře. U každého díla třeba jest totiž rozeznávati: účel konajícího (to, co mistra ke konání pohnulo) a účel díla (to, k čemu ta věc je určena.) U hodin jest na př. účelem konajícího výdělek hodináře, účelem díla jest, ukazovati hodiny. U světa jest účelem (pohnutkou) konajícího převeliká **dobrota Boží**, účelem díla jest **oslava Boží** a blaho rozumných tvorů. Rozumní tvorové totiž měli tím, že jim Bůh ukázal svou velebnost, býti blaženými. Nesmírné množství a bohatá rozmanitost živých i neživých bytostí na zemi, dále nesmírný počet hvězd (Ž. 18. 1.) jest tedy jen proto, by andělé a lidé velebnost Boží poznali a jí se podívovali. Co vidíme, volá nám: jak veliký, jak dobrý jsi, ó Bože. — Andělé a lidé sami pak nejsou na světě ze žádné jiné příčiny, než aby velebnost Boží poznávali a chválili. (Is. 6. 3.) A o lidech praví sv. Aug.: „Ty jsi nás stvořil pro sebe, ó Bože! A nepokojno jest naše srdce, dokud nespočine v tobě, ó Pane?“ — Co se týče ďáblů, musejí i oni Boha oslavovati; neboť jednak ukazují tím, že jsou v pekle, jak veliká jest svatost a spravedlnost Boží, jednak zase pokušení jejich obrací Bůh ke své slávě a ke spáse lidí. — Co se týká zavržených, neztrácí Bůh jimi ničeho na své slávě; neboť vyvolení budou věčně oslavovati jeho milosrdnost, zavržení pak věčně oslavovati jeho spravedlnost. (Maria Lat.) Bůh učinil vše pro sebe. (Přísl. 16. 4.) Bůh nestvořil svět snad proto, aby rozmnožil svou slávu, nebo aby jí teprve nabyt. (Sněm Vatik. 1. 3.) Vždyť Bůh jest nejvyšší blažený a nepotřebuje tedy ničeho. — Bůh také není ctižádnostivým, neboť nechce cti, leč která jemu patří.

Poněvadž tedy tvorové jsou stvořeni k tomu, by Boha oslavovali, nemáme jich lehkomyšlně ničiti.

Tvorové jsou jako zrcadlo, v němž se ukazuje Tvůrce. Zvířata, rostliny a t. d. jsou tedy jako poslové Boží, kteří hlásají Boží všemohoucnost, dobrotu a t. d. Kdo jest toho pamětliv, nebude svévolně ničiti krásy přírodní, nebude ukrutným ke zpěvavému ptactvu a jiným živým bytostem; ba on ani neživých předmětů v přírodě nepoškodí.

A poněvadž i my jsme na světě k tomu, bychom Boha oslavovali, proto při všem svém konání máme úmysl, Boha oslavovati.

Proto nám přikazuje sv. Pavel: „Buďte že jíte, nebo pijete, neb cožkoli jiného činíte, všechno ke slávě Boží činite.“ (1. Kor. 10. 31.) Nic není moudřejšího, než oslavovati Boha, poněvadž i nejmenší věci můžeme konati ku cti Boží. (Sv. Chrys.) Vzbuzuj každodenně ráno a častěji za den dobrý úmysl; modlívej se modlitbu, kterou se vzbuzuje dobrý úmysl.

6. O prozřetelnosti Boží.

Prozřetelností Boží nazývá se zachování a spravování světa.

Žádná pravda se nepřipomíná v Písmě sv. tak často, jako prozřetelnost Boží.

1. Bůh zachovává svět, t. j. Bůh působí, že celé tvorstvo trvá.

V městech, kde hoří plynové nebo elektrické světlo, jest budova, kde se vyvozuje plyn nebo elektrický proud. Přestane-li se tam pracovati, shasne světlo ve městě. Tak by i celé tvorstvo zaniklo, kdyby se Bůh ustavičně nestaral o jeho trvání. Koule na niti zavěšená ihned spadne, pustíme-li niť. Tak by i země a celý svět ihned zanikl, kdyby ho Bůh, který jej svou všemohoucností stvořil, svou všemohoucností neudržoval. „Kterak by mohlo co zůstat, kdybys ty byl nechtěl? (Moudr. 11. 26.) Bůh nese všechno slovem síly své. (Žid. 1. 3.) Aby tvory mohly trvati, stvořil čeho ke svému trvání potřebují. Proto se opakuje každého roku zázračné rozmnožování chleba (Mat. 14.) na našich polích. (Sv. Aug.) Z jediného zrnka vyrůstá tu 30—100 nových zrněk, z malého bramboru 10—20 velkých bramborů. Z jádra třešňového, slivového a p. vyrůstá strom, který pak každoročně sta plodů přináší. „Denně se dějí zázraky, ale poněvadž je ustavičně vidíme, proto již na nás tak nepůsobí.“ (Sv. Aug.) Bůh zachovává také světlo **sluneční** a tělesa nebeská v jejich drahách; kdyby tomu tak nebylo, zahynuli bychom my a všechno, což jest na zemi. — Přece však jedenkrát celý svět viditelný ve své nynější podobě **přestane**. Neboť Kristus praví: „Nebe a země pomínou (Luk. 21. 33.); tím však není řečeno, že Bůh jednou svět zničí. To by se úplně přičilo jeho vlastnostem. Bůh přemění svět a sice v lepší svět. „Nového nebe a země očekáváme.“ (2. Petr. 3. 13.)

2. Bůh spravuje svět, t. j. pečuje o to, by tvorstvo sloužilo k oslavě jeho a k našemu blahu.

Jako kormidelník řídí loď, by došla cíle, tak řídí Bůh svět, by plnil svůj úkol. Úkolem světa jest oslava Boha a blaho tvorů. Bůh řídí zvláště tělesa nebeská dle jistých zákonů (Is. 40. 26.), takže obloha zvěstuje slávu Boží. (Ž. 18. 2.) Bůh řídí všechny národy (Dan. 4. 32.), zvláště řídil a vedl národ židovský. V životě mnohých lidí, jako na př. Josefa eg., Mojžíše a j. vidíme nápadně řízení Boží. Také osudy církve katolické ukazují, jak Bůh zakročil bezprostředně. Mnohdy však nemůžeme řízení Božího pochopiti hned na prvý pohled; jest pro nás hádankou. Řízení Boží jest nám nerozumným lidem právě tak záhadným, jako jest záhadným pozorovateli, jenž nemá ponětí o uměleckých hodinách, pravidelný chod ručiček na věžních hodinách. Vidíme-li směsici nití na rubu koberece, myslili bychom, že z té směsice nemůže povstati nic kloudného; a přece na lici je překrásný pořádek. Tak i nás mnohdy potkávají věci, které se nám z počátku zdají býti škodlivými. Bůh však je umí řídit tak, že slouží i k jeho oslavě i k našemu blahu. Proto mnohdy pak zvoláme jako David: „Od Hospodina stalo se to: a jest divné před očima našima.“ (Ž. 117. 23.)

Není na světě jediného člověka, o něhož by se Bůh nestaral.

Spíše zapomene matka na dítě, než Bůh na nás. (Is. 49. 15.) Bůh stará se dokonce i o zvířata a o neživé tvory. Kristus praví, že Bůh se stará i o ptactvo nebeské, o polní lilie a travu polní. (Mat. 6. 25.—30.) Není tvora, na něhož by se prozřetelnost Boží nevztahovala, ať onen tvor chce či nechce. (Sv. Aug.)

Bůh se stará zvláště o ty, kteří jsou poníženi a od světa nenáviděni.

Bůh učinil malého i velkého a jednostejně pečuje o všechny. (Moudr. 6. 8.) Ano Bůh jest velikým i v malých věcech. To dosvědčuje každá krupěj vody, pozorujeme-li ji drobnohledem, stavba nejnepatrnějších rostlin i nejmenšího červíčka. Bůh oslavuje sebe nejraději skrze věci nepatrné. (1. Kor. 1. 27.) Nízcí mužové, jako Josef, Mojžíš, David, Daniel a mnozí jiní povznesení byli od Boha z nízkosti k nejvyšším důstojenstvím; chudým pastýřům, nikoliv fariseům, zvěstoval skrze anděla narození svého Syna; prosté rybáře povolal za apoštoly; chudou pannu vyvolil si za matku; chudým dal evangelium zvěstovati. (Mat. 11. 5.); pokorným dává svou milost (Jak. 4. 6.) atd. Proto volá David: „Kdo jest jako Hospodin náš, kterýž na výsostech přebývá a ponížené patří.“ (Ž. 112. 5.) „Vyzdvihuje ze země nuzného, a z bláta povyšuje chudého. aby posadil ho s knížaty, s knížaty lidu svého.“ (Ž. 112. 7. 8.) — Proto jest pošetilý, kdo se domnívá, že se Bůh nestará o to, co se děje na zemi.

Nic se neděje v našem celém životě bez vůle nebo bez dopuštění Božího.

Proto pravil Josef ke svým bratrům: „Ne vaší radou, ale vůlí Boží jsem poslán jsem.“ (1. Mojž. 45. 8.) Kristus praví, že i vlasy na naší hlavě jsou sečteny, t. j., že se prozřetelnost Boží vztahuje i na nejnepatrnější události našeho života. (Mat. 10. 30.) Nic na světě neděje se tedy náhodou. My ovšem mnohdy neznáme příčin mnohých událostí, ale zná je Bůh, jenž ví všechno. „Kdo praví, že světem vládne náhoda, rouhá se Bohu.“ (Sv. Efr.) — Nelze však ovšem říci, že všechno to, co se na světě děje, Bůh chce. Kterak by mohl nejvyšší dobrotivý a svatý Bůh chtít, aby nás na př. někdo zabil, okradl, potupil a p.? Bůh však dopouští mnohé zlé, t. j. on mu nebrání, ačkoliv by mu mohl zabránit. Toto dopuštění není žádným dovolením, neboť to, co někdo dovoluje, to také schvaluje. Zlé dopouští Bůh proto, poněvadž dal člo, věku svobodnou vůli. Bůh však umí i zlé, jež dopouští, obracet k dobrému,

Bůh obrací zlé, jež dopouští, k našemu dobru.

Bůh, jenž nás nekonečně miluje (Jan 4. 16.), má zajisté při všem ten úmysl, aby nás učinil šťastnými. Proto obrací neštěstí, pokušení, ba i hříchy lidské k našemu dobru. (1. Mojž. 50. 30.) Vzpomeňme jen na Josefa eg.; byl prodán a uvězněn; to vše co však jen napomáhalo k tomu, by se stal králem, by zachránil celý národ od hladné smrti a své přibuzenstvo učinil šťastným. Odvedení Židů do zajetí sloužilo k tomu, by pohané poznali pravého Boha a příštího Vykupitele. (Sol. 13. 4.) Veliká pronásledování prvních křesťanů sloužila k tomu, by se křesťanství ještě více rozšířilo; pohané se podívovali stálosti křesťanů a přemýšleli o podstatě křesťanského náboženství. Stráž u hrobu Kristova sloužila k tomu, by z mrtvých vstání Kristovo bylo tím patrněji potvrzeno. Nevěra Tomášova více nám prospěla,

než víra ostatních apoštolů. (Sv. Aug.) Hřích Petrův měl Petra pokoriti a naučiti shovívavosti k ostatním apoštolům. Zrada Jidášova napomáhala při vykoupení lidstva. Jak tedy patrné, i ďábel může napomáhati k oslavě Boží a k našemu blahu. „Jak jsou nevyzpytatelní soudové jeho, a nevystižitelné cesty jeho!“ (Řím 11. 33.) Co jest od Boha, je dobře míněno, byť se i z počátku jinak zdálo. Čím nám lidé chtějí škoditi, to obrací Bůh k našemu spasení.

3. Nábožný křesťan v neštěstí má se tedy odevzdati do vůle Boží.

Proto nás učil Kristus k Bohu se modliti: „Buď vůle Tvá, jako v nebi, tak i na zemi.“ Sv. Petr nás napomíná: „Všelikou péči svou uvrhouce na něj, neb on má páci o vás.“ (1. Petr 5. 7.) Kdo má čisté svědomí, může volati jako David: „Byl se postavili proti mně vojenští stanové, nebudeť se báti srdce mé.“ (Ž. 26. 3.) Nemáme se především rmoutiti a rozčilovati nad maličkostmi, jako na př. není-li počasí podle naší chuti. Zvláště se máme odevzdati do vůle Boží v ranách, které nás potkávají a kterých nemůžeme změnit, jako v nemoci, ztratíme-li jmění, při smrti příbuzných, v pronásledování, v bídě, v čas války a p. Zvláště pak v hodině smrti máme se odevzdati do vůle Boží. Bohužel však mnozí následují Krista jen dokud rozdává chléb, mají-li však s ním píti kalich utrpení, opouštějí ho, jako apoštolové na hoře Olivetské. (Tom. Kemp.)

Kdo v neštěstí radostně se odevzdá do vůle Boží, nabývá pravého pokoje duševního, veliké dokonalosti a požehnání Božího.

Odevzdanost do vůle Boží vede k pravé **spokojenosti**. Kříž povstane jen tehdy, položí-li se na delší břevno kratší břevno. Ono delší s hora dolů jdoucí znamená vůli Boží, ono kratší, příční, znamená vůli lidskou. Tím, že se naše vůle přičí vůli Boží, povstává kříž, t. j. utrpení a nespokojenost. Kdyby se ono příční břevno nekladlo na přič na kolmé břevno, nýbrž s ním bylo rovnoběžné, nebylo by kříže. A kdyby se člověk podroboval vůli Boží, bylo by mnohem méně křížů a utrpení na zemi, poněvadž by člověk byl opravdu spokojeným. Duše oddaná Bohu podobá se magnetické střelce, která, ukazuje-li k pólům, je klidná, byť kolem ní byl neklid. (Rodr.) Člověk odevzdaný do vůle Boží necítí svého utrpení, poněvadž rád trpí, jelikož ví, že ono utrpení jest od Boha a jeho sv. vůle. (M. Lat.). Takový člověk jako by se svým křížem jel na voze, takže ho nepotřebuje nésti. Kdo nezná této výhody, musí namáhavě vléci svůj kříž. (Sv. Dorot.) Kdo svou vůli, pokud lze nejvíce, zapírá a snaží se co nejdokonaleji plniti vůli Boží, dospěje velmi rychle k nejvyšší **dokonalosti**. (Sv. Ter.) Nebo nemůžeme učiniti nic Bohu milejšího, nežli odevzdati se do vůle Boží. Tato odevzdanost je Bohu milejší než každý půst, každá přísnost a každá oběť. (M. Lat.) Člověk odevzdaný do vůle Boží dojde tedy jistě věčné blaženosti. Podobá se těm, kteří se plaví na moři a pohybují se jen směrem lodi; tak přijdou jistě do bezpečného přístavu. (Sv. Fr. Sal.) Ano, člověk odevzdaný do vůle Boží má již nyní **štěstí a požehnání**. Rolníka, jehož pole vždy více rodila než jiná pole, tázal se soused, kterak to přijde. Ten řekl: „Protože já mám vždycky takové počasí, jakého si přeji.“ Na otázku, jak se tomu má rozuměti, odpověděl: „Jsem

vždy spokojen s tím počasím, které Bůh pošle. To se líbí Bohu a proto žehná mým polím.“ Rozvaž také, kterak Bůh žehnal Jobovi.

Krásný příklad odevzdanosti do vůle Boží dal nám Kristus na hoře Olivetské.

Kristus se modlil na hoře Olivetské: „Otče, ne má, ale Tvá vůle se staň.“ (Luk. 22. 42.) Odevzdán do vůle Boží byl i šlechetný trpitel Job ve svém soužení. Mnoho milionů andělů nachází svou blaženost v tom, že plní vůli Boží. Sv. Magdalena z Pazzis říkala: S radostí bych snášela nejkřutější muky a nejhorší utrpení, kdybych věděla, že jest to vůle Boží.“ Tak mluvili i ostatní svatí.

Kterak se srovnává neštěstí nábožných a štěstí bezbožných lidí s prozřetelností Boží.

Neštěstí nábožných a štěstí bezbožných nesmí nás másti ve víře v prozřetelnost Boží; neboť to jest jen zdánlivé. „Štěstí těch, kteří se odívají purpurem, není mnohdy větší, než štěstí těch, kteří na divadle jsou ozdobeni žezlem nebo odznaky velitelovými.“ (Seneca.) Ve hříchu dospěje člověk konečně tak daleko, že nemá žádného požitku. (Sv. Bern.)

1. Žádnému hříšníku nevede se v pravdě dobře, a žádnému v pravdě zbožnému nevede se opravdu zle. Neboť ku štěstí patří vnitřní spokojenost; tuto má jen člověk v pravdě zbožný, nikoliv však hříšník.

Svět, t. j. bohatství, pokrm, nápoj, zábavy, vyznamenání atd., nemůže nás naplniti opravdovým pokojem; opravdového pokoje nabudeme jen věrným plněním učení Kristova. Vnitřní pokoj a blaženost z něho plynoucí jest ovocem Ducha sv., které vyrůstá jen ze cností. (Ludv. Gran.) Kdo pak má pokoj duševní, ten jest v pravdě bohatý; neboť není chudým na nejvznešenějších statcích. (Sv. Amb.) — Bezbožníci nemají žádného pokoje; oni jsou jako rozbouřené moře, které se nemůže utišiti. (Is. 57. 20.) Spravedlivý žije v ustavičné slasti, byť i byl oděn cáry a musil trpěti hlad. Jest mnohem šťastnější než ten, jenž diademem a purpurem se zdobí a v rozkoších tone. Veselost a radost nevychází totiž z velké moci, z množství pokladů, z tělesné síly, z drahocenných hostin a nádherných šatů, ani z jiných podobných věcí, nýbrž jediné ze ctnosti a z dobrého svědomí. (Sv. Chrys.) Není všecko zlato, co se třpytí.

2. Ostatně štěstí hříšníků jest jen pomíjející.

Řikává se: „Bůh nenechá stromů růsti do nebe.“ Kterak rychle pominulo štěstí císaře Napoleona, který k ukojení své ctižádosti miliony lidí připravil o život. Bezbožník se podobá vysokému cedru libanonskému, který již za několik dní jest poražen a zmizel s očí. (Ž. 36. 36.) Budova jeho štěstí stojí na písku; přijde příval a budova se sřítí. (Mat. 7. 27.) Štěstí hříšníkovo podobá se houbě, která za jedinou noc vyrůstá, ale také tak rychle zahyne.

3. Přiměřená odplata jest teprve po smrti.

Proto praví Kristus: „Mnozí pak první budou poslední, a poslední, první. (Mat. 19. 30.) Mnohý boháč a vznešený člověk bude na onom světě

státí pod tím, jenž nyní jako žebrák stojí u jeho dveří. Vzpomeňme na bohatce a chudého Lazara. „Bůh připravuje svým jiný život, mnohem krásnější a šťastnější, než jest tento život. Kdyby tomu tak nebylo, nebyl by dopustil, aby tolik bezbožníků žilo v samých radostech, naopak však tolik spravedlivých v samých strastech. Byl by se postaral, aby bezbožní již zde byli náležitě potrestáni, spravedliví pak náležitě odměněni.“ (Sv. Chrys.) Nyní se radují bezbožní a my jsme zarmoucení; potom však bude naopak; my se budeme radovati, bezbožní pak budou zarmoucení. (Tertull.)

4. Hříšník bývá již na zemi odměněn za skrovné dobro, jež vykonal. Tak také spravedlivý obvykle již na zemi bývá trestán za zlé, kterého se dopustil.

Proto praví Kristus: „Běda vám bohatým; neboť již máte potěšení své,“ t. j. již máte svou odměnu na zemi. (Luk. 6. 24.)

Kterak se srovnává hřích s Boží prozřetelností?

Ani hřích a jeho náledky nemohou nás mástí ve víře v Boží prozřetelnost.

1. Hříchem a jeho následky není vinen Bůh (Sněm. Frid. 6. 6.), nýbrž zneužití naší svobodné vůle.

Bůh stvořil člověka jakožto bytost svobodnou; proto nepřekáží jeho svobodnému jednání, ani když jest zlé! Bůh také má mnoho příčin, aby zlému nebránil. Kdyby totiž nebylo žádného zla na světě, neměl by člověk příležitosti, konati dobré; a kdyby člověk nikdy nemohl voliti mezi dobrým a zlým, nýbrž kdyby musil jednati jako stroj, nemohl by býti za vykonané dobré jednou odměněn. Vzpomeňme také na podobenství o koukole mezi pšenicí. (Mat. 13. 24.) Bůh by nikdy nepřipustil zla, které plyne ze zneužití svobody lidské, kdyby nemohl zlé obracet k dobrému. (Sv. Aug.)

2. Bůh ve své moudrosti obrací i hřích k dobrému.

Právem řekl Josef eg. svým bratřím: „Vy jste myslili o mně zlé: ale Bůh obrátil v dobré.“ (1. Mojž. 50. 20.) I zradu Jidášovu obrátil Bůh k dobrému; napomáhá při vykoupení lidstva. „Bůh považuje za lepší, zlé obracet v dobré, než vůbec nepřipouštět zla.“ (Sv. Aug.) Věla i z jedovatých rostlin dělá med; hrnčíř dělá i ze špatné hlíny skvostné nádoby. Podobně jest i u Boha.

3. Ostatně nesluší nám pátrati po skrytých úmyslech Božích; my bídni tvorové musíme se jim klaněti a s bázní a úctou se jim podrobovati.

Co platí o hříchu platí i o následcích hříchu, totiž o pozemských strastech.

7. Křesťan v utrpení.

Člověk může trpěti: na **těle**, na **duši**, nebo na obojím zároveň. Apoštolové při svém bičování trpěli na těle. (Sk. 5. 41.) Bratři Josefovi trpěli na duši, když je Josef tak těžce zkoušel. (1. Mojž 42. 21.) Job trpěl, když ho Bůh zkoušel, na těle i na duši. — Utrpení může býti buď zavinené, nebo nezavinené. Utrpení marnotratného syna bylo následkem jeho hříchů. Josef eg. a Job trpěli nevinně. Než i nezavinené utrpení je zaviněno hříchem dědičným.

1. Nikdo bez utrpení nedojde věčné blaženosti; neboť nikdo nebývá korunován, kdo neběží o závod. (2. Tim. 2. 5.)

Ze cesta k nebi je cesta utrpení, naznačil Kristus tím, že na hoře Olivetské, kde začal trpět, také vstoupil na nebesa. Všimněme si také slov Kristových, která řekl dvěma učeníkům jdoucím do Emaus: „Nemusil-liž Kristus toto trpět a tak vejít do slávy své?“ (Luk. 24. 26.) Nikdo nedobude království bez boje a vítězství; totéž platí o království nebeském. Proto praví Kristus: „Kdo **nebere na sebe kříže** svého, a nenásleduje mne, není mne hoden.“ (Mat. 10. 38.) Cesta k nebi je drsná. Budoucí kameny na stavbu Jerusalema nebeského musejí být zde otesány. (Sv. Fr. Sal.) Má-li být ze lnu, jenž roste na zemi, bílé plátno, musí být hněten, třen, napínán, poléván; tak i my musíme mnoho trpět, než-li se staneme podobnými běloskvoucímu plátnu. (Sv. Rup.) Klasy by nebyly na nic, kdyby z nich mlatec pšenici nevymlátil; tak i my bez utrpení nemáme pravé ceny. Utrpením Bůh vytváří z nás anděly. (Kresc. Höhs v. Kaufb.) Kdybychom chtěli být spaseni bez utrpení, pak bychom se podobali člověku, jenž vztahuje ruku po nějakém zboží, ale nenabízí žádné ceny. (Tertull.) Nechceš-li trpět, jest to znamením, že nechceš být spasen. (Gerson.) — Proto tedy dokonalost (svatost) a utrpení je nerozlučně spojeno. A proto i není dobrého skutku bez překážek; není cnosti bez boje.

Bůh nenechá žádného spravedlivého beze všeho utrpení.

Bůh dělá jako lékař: těm, u nichž již pozbyl vši naděje na uzdravení, dovoluje jísti všecko; těm však, jimž může ještě pomoci, zakazuje mnohé pokrmy a dává jim i léky. „Jako mléko jest pokrm dětí, tak protiventství jsou pokrmem vyvolených.“ (Sv. Vinc. Fer.) Který svatý byl korunován bez utrpení? Hledej a nalezněš, že každý snášel kříže a utrpení. (Sv. Jeron.) Bůh určil svým vyvoleným na zemi meč do srdce a v nebi korunu na hlavu. (A. Stolz.) Koho chce Bůh přesadit do své říše, toho vykopává za živa se všemi kořeny z této země. — Bůh však také nenechává spravedlivého trpět **beze vši útěchy**. Bůh se podobá matce, která nemocnému dítěti ukazuje krásné obrázky, by své bolesti tak necítilo. „Bůh sprádá v životě svých vyvolených podivuhodným způsobem utrpení a radost.“ (Sv. Chrysost.) To již vidíme v životě Matky Boží. Jaká to byla starost, když ji Josef chtěl opustit; avšak jaká to radost, když ji Bůh zachránil zkrze anděla, jež poslal k Josefovi; jaká to bolest, když nikde v Betlémě nenašla obydlí, jaká však radost, když pak pastýřové se klaněli dítěti a vypravovali, kterak se jim ukázal anděl. Jaká opět radost, když 3 králové přišli se svými dary a vyprávěli o zázračné hvězdě; jaká však bolest hned na to, když se roznesla zpráva o zamýšleném zavraždění od Herodesa a když je anděl vybízel k útěku do Egypta. Jaká bolest, když 3 dny nemohla nalézt Krista; jaká radost hned na to, když viděla, jak zákonníci žasnou nad moudrostí dítěte. Jaká to bolest, když viděla přehořké umučení Kristovo; ale jaká to radost po jeho vzkříšení.

2. Všechno utrpení jest od Boha (Amos. 3. 6.) a jest znamením lásky Boží.

Bůh sice neposílá utrpení sám, ale dopouští je; není tedy proti jeho vůli. — Zpravidla vidíme, že čím více dobrého kdo koná, tím více utrpení na něho přichází. Vzpomeňme na Tobiáše, na Joba. Utrpení se zdá býti jako by **odměnou za konání dobrých skutků.** „Utrpením odměňuje Bůh službu těch, kteří ho milují.“ (Sv. Alois.) Bůh nabízí svým zbožným služebníkům utrpení za konání dobrých skutků. Jsouť utrpení právě drahocenným statkem pro věčnost. (Meh.) Již to jest samo o sobě velikou odměnou, že můžeme něco k vůli Bohu trpěti. Kdo Boha miluje, rozumí mně co pravím. (Sv. Jan z Kříže.) Utrpení jsou dary našeho nebeského Otce. (Sv. Teres.) Koho Bůh nechá trpěti, tomu dává více, než komu dal moc, křísiti mrtvé. (Sv. Jan z Kř.) — Rodičové často kárají děti, by je odnaučili rozličným nezpůsobům. Vidí-li tyto nezpůsoby na cizích dětech, nedbají toho, protože o tyto cizí děti nemají starosti. Tak se má i s Bohem. **Děti, které Bůh miluje, káře** často utrpením. (A. Stolz.) Proto praví Rafael k Tobiášovi: „A že jsi byl příjemný Bohu, potřebí bylo, aby pokušení zkusilo tebe.“ (Tob. 12. 13.) A sv. Pavel praví: „Koho Pán miluje, toho tresce: i mrská každého syna, kteréhož přijímá.“ (Žid. 12. 6) Zlato a stříbro zkouší se v ohni; lidé pak (Bohu) příjemní v peci ponížení.“ (Sir. 2. 5.) Všichni světcové naší církve musili trpěti; čím větším světcem kdo byl, tím více trpěl. Maria, Matka Boží, musila trpěti nejvíce; ona jest „královna mučeníků.“ Také apoštolové musili nesmírně trpěti. Petr a Pavel z vězení téměř nevycházeli. „Není snad jistějšího znamení, že někdo náleží do počtu vyvolených, než když za svůj v pravdě křesťanský život mnoho musí trpěti a snášeti.“ (Sv. Alois.) Proto praví sv. Aug.: „Není většího neštěstí, než štěstí hříšníků“, a opět: „Není-li žádného kříže, jest veliký kříž.“ Ustavičné štěstí jest neštěstím. Kdo nyní netrpí, bude na onom světě trpěti.

Bůh však nesesílá utrpení, kterého bychom nemohli unést i.

Sv. Pavel praví: „Věrnýť pak jest Bůh, kterýž nedopouští vás pokoušeti nad to, co můžete snést i.“ (1. Kor. 10. 13.) I nejnevzdělanější člověk ví, co dobytce zmůže, a nenakládá mu nad jeho síly. A Bůh že by nám více nakládal, než můžeme unést i? Ani hrnčír nenechá udělané nádoby příliš dlouho v peci, by nepukla. (Sv. Efrem.) Kdo hraje na nástroji, nepřepíná strun, aby nepraskly, ale také zase jich nenatahuje příliš málo, poněvadž by nemohl hráti. Tak dělá Bůh s lidmi: nenechává jich ani úplně bez utrpení, ani jim neukládá příliš mnoho utrpení. (Sv. Chrys.) Jako lékař nedává nemocnému tak silného léku, který by nemocného zničil, tak i náš nebeský lékař umí lék utrpení tak přesně odměřiti, že to úplně odpovídá síle spravedlivých. (Ludv. Gran.) Mnozí lidé nemají žádného utrpení, ale dělají si utrpení sami, poněvadž kladou na těžkou váhu to, čeho nemají vážit i. (Suso.) V utrpení velmi naříkati jest znamením zbabělosti.

3. Na hříšníka sesílá Bůh utrpení, aby ho polepšil a od věčné smrti zachránil.

Proto se obrátil: marnotratný syn, když byl v nouzi, Jonáš v břiše ryby, Manasses v zajetí babylonském (2. Chron. 35.), sv. František Borgiaš před mrtvolou své přítelkyně, císařovny Isabelly. (Spirago, Příklady str. 32.) — Bůh jest jako otec, který neposlušným dětem metlou připo-

míná své rozkazy. (Sv. Bas.) Bůh je jako lékař, který řeže a pálí, aby uzdravil a před smrtí zachránil. (Sv. Aug.) Šaty velmi zaprášené vyklepáváme holí; tak vyklepává Bůh pozemským utrpením lidi plné hříchu. (Sv. Tom. Vill.) Utrpení má nejprve za následek, že hříšník se zoškliví věci pozemské; utrpení jako žluč mu učiní hořkými všechny radosti světa. Proto dopustil Bůh na Židy v Egyptě tolik utrpení, aby tím víc toužili po zemi zaslíbené. Tak i nás Bůh navštěvuje utrpením a soužením, bychom pozbyli radosti a záliby na tomto slzavém údolí a tím více hledali nebe. Hříšník v utrpení vidí dále svou opuštěnost a utíká se k modlitbě. Nouze učí modlitbě. „Utrpení, jež nás tíží, nutí nás, hledat Boha.“ (Sv. Řeh. Vel.) Jsme-li trestáni, poznáváme sebe a svou hříšnost. (Sv. Řeh. Vel.) Jako stromy po zimě kvetou a plody nasazují, tak i člověk po utrpení. (Sv. Bonav.) — Utrpení tedy, třeba je protivným, přece je nejjistější cestou k nebi. (Sv. Teres.)

Zvláště posílá Bůh na hříšníka tělesné nemoci, by uzdravil jeho duši. (Sv. Isid.)

U mnohých lidí nemoc tělesná měla skutečně za následek uzdravení duše; tak na př. u sv. Františka s Assisi (1226) a u sv. Ignáta z Loyoly. Nemocí těla léčí Bůh nemoc duše. (Sv. Řeh. Vel.) „Nemoc těžká strážlivou činí duši.“ (Sir. 31. 2.) — Bolestnou nemocí klepe Bůh na srdce člověka, aby mu ho otevřel. (Sv. Řeh. Vel.) I něžná matka dává dítěti hořký lék, aby ho uzdravila. Tak činí Bůh se hříšníkem. Trestá je na těle, aby takto zachránil jejich duši. Lidé jsou však tak bláhoví, že to, co vychází z milosrdenství Božího, považují za dílo hněvu Božího. (Maria Lataste.) Vždy se raduji, kdykoliv vidím, že některý hříšník onemocněl; neboť nemoc vede k Bohu. (Sv. Ign. L.)

4. Na spravedlivého sesílá Bůh utrpení, by ho zkoušel, miluje-li více Boha než tvory.

Job, jenž vždy žil bohabojně, pozbyl všecken svůj majetek, své děti, své zdraví, a ještě se mu posmívala i jeho manželka a přátelé. T o b i á š s vlastním nebezpečím života pochovával mrtvé a svou dobročinností se zmrzačil; tu zratil i zrak a nebyl s to, by si něco vydělal. Tak zkouší Bůh. V bouři se právě ukazuje, je-li strom pevný; a v utrpení se pozná, je-li člověk opravdu spravedlivý. Jako vítr, tak i utrpení ukazuje, co jest pleva a co je zrna. (Sv. Aug.) Zeliny nejvoňavější voní nejvíce, když je rozmačkáme; tak jest i s člověkem ctnostným. (Sv. Bonav.) — Bůh nám obyčejně bere to, co jest nám nejmilejší. Jakobovi vzal miláčka Josefa, Abrahamovi poručil obětovati svého jediného syna Isáka. Bůh nám bere také to, co je nám škodlivé; Bůh činí jako otec, který svému dítěti přes všecken pláč vyrvé z rukou nůž, jímž by se mohlo pořezati. (Sv. Aug.)

Utrpení však přináší spravedlivým zároveň veliký užitek: slouží jim k tomu, by již na zemi si odkáli tresty za hříchy: očišťují je od mnohých nedokonalostí, rozmnožují jejich sílu v konání dobrého, jejich lásku k Bohu, horlivost v modlitbě, často i jejich pozemské štěstí a konečně jejich zásluhu pro nebe.

Utrpením si **odpykáváme tresty za hříchy**. Proto se modlil sv. Aug.: „Pane, zde pal, zde řež, zde krájej, jen na věčnosti mne ušetř!“

Považuj se za šťastného, že bolestné tresty očištcové můžeš si vyměnit za utrpení pozemská. (Sv. Frant. Xav.) — Utrpení nás **očištuje od nedokonalostí**. Bůh je jako vinař. „Každou ratolest, kteráž nese ovoce, očistí, aby více ovoce nesla.“ (Jan 15. 2.) Jako pravé zlato z peci vychází očištěno, tak z utrpení **spravedlivý člověk**. Bůh nás čistí, jako se čistí zlato (Zach. 13. 9.), jako obilí provité jest čistší, tak i **spravedlivý**, jenž trpěl. Jako rozbouřené moře vyvrhuje nečistotu, tak i **spravedlivý**, je-li **znepokojován utrpením**. Čím je mýdlo pro tělo, tím je utrpení pro duši. Ostrý pilník sbírá rez, tak že se železo leskne. (Sv. Fr. Sal.) Utrpení jest jako pilník a kartáč. — Utrpení **rozmnožuje naši sílu**. „Utrpením nabývá člověk větší síly, jako strom pevnějších kořenů bouřemi.“ (Sv. Chrys.) Člověk pod utrpením jako železo pod kladivem stává se pevnějším. I kdo pracuje více, má větší sílu tělesnou. Sv. Pavel praví o sobě: „Když nemocen jsem, tehdáž jsem mocen.“ (2. Kor. 12. 10.) Proto se stáváme skrze utrpení **mocnějšími**, poněvadž náš nepřítel pozbývá svých sil. (Sv. Bern.) — Utrpení **rozmnožuje naši lásku k Bohu**. Jako vody archu Noemovu čím dále více k nebi povznášely, tak i ve člověku **spravedlivém** skrze utrpení není láska k Bohu hašena, nýbrž ještě více rozdmýchována. (Sv. Fr. S.) To pochází odtud, že utrpení naši přilnulost k věcem pozemským, tedy lásku ke světu, úplně ničí. Proto se modlil sv. Aug.: „Učiň, ó Pane, aby mně všechno bylo hořkým, bys Ty jediný zdál se býti duši mé sladkým.“ Utrpení **rozmnožuje i naši vděčnost k Bohu**; neboť zdraví a jiných darů Božích umí si člověk vážit teprve tehdy, když jich pozbyl. Utrpení nás **pokořuje**. Jest velmi třeba, aby **spravedlivý** byl skrze zlé zkoušen, by ho jeho cnosti neučinily pyšným. (Sv. Isid.) — Utrpení **rozmnožuje naši horlivost v modlitbě**. Nouze učí modlitbě. To vidíme na apoštolech na lodičce při bouři mořské. David se nejvíce modlil, když byl pronásledován; jeho žalmy se dosud v církvi modlí. Dlouhý klid činí člověka bezstarostným a nedbalým. Nemůže-li voda téci, hnuje a ryby v ní leknou; tak i duše, nehýbe-li ji utrpení, je línou v dobrém a poněáhu pozbývá cnosti. (Sv. Ambr.) Není-li ryba nasolena, hnuje; není-li kůň pobízen ostruhou, jde volně; tak jest i s člověkem, netrpí-li ničeho. -- Utrpení **rozmnožuje často i naše pozemské blaho**. Josef by se nikdy nebyl stal králem, kdyby nebyl býval prodán a uvězněn. Jobovi, protože byl tak trpělivý, vynahradil Bůh opět všechno. Bůh raní, ale hned zase hojí. (Tob. 12. 2.) Tem, kteří Boha milují, každý zármutek obrací se v radost. (Jan 16. 20.) — Utrpení konečně **rozmnožuje i naši budoucí blaženost**. Bůh proto dopustil na ubohého Lazara tolik utrpení, aby ho mohl po smrti oslavit. (Sv. Řeh. Vel.) „Toto nynější kratičké a lehké soužení naše působí v nás převelmi velikou váhu slávy věčné.“ (2. Kor. 4. 17.) Se **spravedlivými** jest to jako s drahokamy; broušením nabývají krásy. Utrpením uzrává **spravedlivý pro nebe**, jako parnem slunečním uzrává klas. Posilá-li Bůh na nás veliké utrpení, jest to znamením, že má s námi veliké úmysly a že chce, bychom se stali svatými. (Sv. Ign. L.) Čím více trpíme na tomto světě, tím větší bude naše odměna na onom světě. (Sv. Jeron.) Patříš-li k těm, kteří trpí, patříš také k těm, kteří jsou vyvoleni. (Sv. Aug.) „**Milujícím Boha všechny věci napomáhají k dobrému**.“ (Řím. 8. 28.) „Nech se, pokud jen lze, vésti od Boha; neboť on nedopustí na tebe, co by ti neprospívalo, třebaš toho ani nenahlížíš.“ (Sv. Aug.) Čím jest ořezování révě, tím jest utrpení člověku. — Čím jest železu kladivo, tím jest člověku nářek.

5. Utrpení tedy není pravým zlem, nýbrž dobrodiním Božím, neboť napomáhá k našemu časnému a věčnému blahu.

Který rolník by to považoval za neštěstí, kdyby na jeho pole přišlo krupobití diamantů a zničilo jeho úrodu? Podobně se má s utrpením, které sesílá Bůh; nepozbýváme jimi ničeho, nýbrž ještě nabýváme. (Wen) Co považujeme za neštěstí, to jest lékem. (Sv. Jeron.) Bůh, jenž nás nekonečně miluje, má při všem jen ten úmysl, aby nás učinil šťastnými. (Sv. Fr. Bor.) Není většího zla, než hřích. (Sv. Řeh. Naz.) Utrpením jako by se nám udělovala zvláštní jakási svátost, totiž viditelné znamení neviditelné milosti. (Sv. Mechť.) I zde praví řeční: V kříži jest spása. — Proto utrpení nemůže nás nikdy učiniti v pravdě nešťastnými; vzdor všemu utrpení může býti člověk nejvyšším šťastným. To dokazuje život Joba, Tobiáše. I sv. Pavel ve svém utrpení volá: „Mám hojnou radost ve všelikém soužení našem.“ (2. Kor. 7. 4.)

6. Proto máme býti v soužení trpělivými a odevzdati se do vůle Boží, ba máme se radovati z utrpení a děkovati za ně.

Máme říkati jako Job: „Jak se Hospodinu líbilo, tak se stalo; budiž jméno Hospodinovo požehnáno.“ (Job. 1. 21.), nebo jako Kristus na hoře Olivetské: „Ne má, ale Tvá vůle se staň!“ (Luk. 22. 42.) Máme si počínati jako rozumný nemocný, jenž se ochotně podrobuje nařízení dovedného lékaře. Nebo si máme počínati jako rozumný pocestný, jenž rád následuje zkušeného vůdce, byť byla cesta sebe obtížnější. Vždyť bůh nám usnadnil snášení utrpení nejen svým příkladem, nýbrž i tím, že nám přislíbil odměnu věčnou.“ (Lev XIII). Z nouze tedy máme konati enost. (Sv. Fil. Ner.) Vzpomeňme, kterak se apoštolové **radovali** z utrpení. (Sk. 5. 11.) Křesťan se má z utrpení radovati tak, jako řemeslník, jenž má mnoho práce a ví, že tím mnoho vydělá. (Sv. Chrys.) Rolník při svém potu se těší na žně; obchodník si nevšímá nepříjemností námořní cesty v naději na hojný zisk; tak i křesťan v utrpení se má těšiti na budoucí odplatu. (Sv. Chrys.) Kdyby měl kámen rozum, radoval by se, že je přeměněn v nádhernou sochu krále; tím více máme se radovati my, že utrpením býváme ušlechťeni. (Corn. a L.) Utrpení se musí člověk chopiti tak, jako kopriv; ne jemně a bojácně, nýbrž pevně a zmužile; tak nám neškodí. V utrpení nesmíme prasknouti jako sklo při prvním nárazu. (Sv. Chrys.) Proto i v nejmenším utrpení říkej: „Sláva Otci i Synu i Duchu sv.“ atd. — Bohužel však mnozí lidé v utrpení reptají a jsou netrpěliví. „Žádá-li někdo od nás vypůjčenou věc nazpět, děkujeme mu; žádá-li ji však Bůh, tu reptáme.“ (Sv. Fr. Borg.) Mnozí lidé jsou jako vojáci, kteří chtějí sloužiti Bohu jen v míru, ve válce však utíkají. Ničeho nepořídí, kdo je v soužení netrpělivý, trpí dvojnásobně a uráží Boha. Netrpělivému se vede jako chycené rybě na udici, která by se ráda utrhlá; poraní se ještě více. Není však hříšné, v utrpení plakati nebo se rmoutiti; vždyť i Kristus plakal a byl zarmoucen na hoře Olivetské. Ne zoufej v utrpení, neboť po bolesti přichází radost.

Trpělivým snášením utrpení docházíme rychle veliké **dokonalosti** a shromažďujeme si veliké zásluhy.

Odevzdáme-li se v protivensvích života trpělivě do vůle Boží, spějeme v duchovním životě právě tak rychle ku předu, jako na moři loď, která se pohybuje po proudu nebo po větru. (Wen.) Kdo se ve svém utrpení trpělivě odevzdává do vůle Boží, letí Bohu naproti. (Alvarez). „Blahoslavený muž, který snáší pokušení; neboť když bude zkušén, vezme korunu života. (Jak. 1. 12.)

Podle toho, jak ochoten jest někdo trpěti, lze poznati, jak daleko člověk ten pokročil v dokonalosti.

Libou vůni kadidla poznáme, zapálíme-li ho; tak se pozná cnost člověka v utrpení. (Sv. Řeh. Vel.) Také statečnost bojovníka se nepozná v míru, nýbrž ve válce. (Sv. Chrys.) Hříšník v utrpení reptá, začátečník se rmoutí, ale hned toho lituje; pokročilý se leká, ale hned se vzmužuje a chválí Boha; dokonalý nejen očekává utrpení, nýbrž jde mu zmužile vstříc. (Fr. S.) Kdo dospěl k dokonalosti, nikdy neprosí Boha, by ho osvobodil od pokušení a utrpení, neboť on po něm touží a váží si ho tak, jako světáci si váží bohatství, zlata, drahokamů. (Sv. Teres.) Spravedlivému není utrpení souzením, nýbrž radostí. (Hugo.) Proto říkávala sv. Teresie a mnoho jiných: „Pane, buď trpěti, nebo umřítí.“ „Kdo dovede libati ruku Boží, ať rozdává dobrodiní, nebo trestá, ten dosáhl vrcholu křesťanské dokonalosti a najde v Bohu své blaho.“ (Fr. S.)

8. 0 andělech.

1. Andělé jsou pouzí duchové, kteří mohou na sebe vzíti viditelnou postavu.

Andělé jsou duchové (Žid. 1. 14.) a nemají těla. (Sv. Řeh. Naz.) Andělé mají jen ducha, lidé pak mají ducha i tělo zároveň. (Sv. Řeh. Vel.) — Andělé však mohou **vzítí na se** ze vzduchu aetherické tělo. (Sv. Řeh. Vel.) Tak na př. archanděl Gabriel, průvodce mladého Tobíáše, vzal na se podobu vznešeného Žida Azariáše. (Tob. 5. 18.) U hrobu vzkříšeného Vykupitele objevili se andělé v podobě jinochů (Mar. 16. 5.), při na nebe vstoupení Páně v podobě mužů. (Sk. 10.) — Tělo andělů jest jen zdánlivé. Není spojeno s duchem, jako je spojena lidská duše s tělem; toto zdánlivé tělo jest jen jako nějaký závoj, jímž je anděl zastřen, který však ihned mizí, jakmile anděl vykonal svůj zvláštní úkol.

Andělé jsou vznešenější než lidé; neboť mají veliké vědomosti a velikou moc.

Andělé svou dokonalostí předčí všechny tvory, jež Bůh stvořil. (Sv. Aug.) Kristus řekl, že ani andělé neznají dne a hodiny posledního soudu (Mat. 24. 36.); podle toho tedy andělé vědí více než lidé. Andělé mají velikou **moc**; proto Písmo sv. nazývá je mnohdy „síly a mocnosti“. (1. Petr 3. 22.) Anděl smrti zahubil v Egyptě všecko prvorozené. Jiný anděl způsobil, že za jednu noc zemřelo na 200.000 assyrských vojáků v ležení Sennacheriba, jenž se rouhal pravému Bohu. (Is. 37.) Andělé mají zvláštní moc nad živly; to pochází odtud, že Bůh skrze vyšší síly působí na nižší. Andělé tedy mají zvláštní moc nad ohněm; proto chránil anděl tři mládence v Babyloně v ohnivě peci. (Dan. 3. 49.) Andělé mají zvláštní moc nad

vodou; proto pohyboval anděl vodou rybníka bravného a působil, že kdo první po pohnutí vody do rybníka sestoupil, byl zdrav. (Jan 5. 4.) Andělé mají zvláštní moc nad vzduchem; proto přenáší anděl bleskurychle proroka Habakuka k Danielovi do jámy lvové, by mu donesl pokrmu. (Dan. 14. 35.) Něco podobného přihodilo se jáhnu Filippovi, když pokřtil komorníka, (Sk. 8. 39.) Andělé mají zvláštní moc nad zemí; proto se zatřásla země, když anděl sestoupil ke hrobu, z něhož Kristus vstal z mrtvých. (Mat. 28. 2.)

Bůh stvořil anděly ke své cti a chvále a ku své službě, jakož i k jejich věčné blaženosti.

Andělé **oslavují Boha**. Poněvadž, ze všech tvorů jsou Bohu nejpodobnějšími, září v nich nejvíce Boží dokonalost. Jako krásný obraz je ke cti malíři, tak andělé, tyto vznešené obrazy Boží, jsou ke cti Bohu. Oni také oslavují Boha v nebi svými ustavičnými chvalozpěvy. Andělé jsou stvořeni také **ke službě Boží**. Všichni andělé jsou služební duchové; jsou totiž od Boha posláni, by pomáhali lidem dojítí věčné blaženosti. (Žid. 1. 14.) Již jejich jméno naznačuje, že jsou služebníci Boží; neboť „anděl znamená totéž, co „posel“. Uvažme i třetí prosbu Otčenáše. — I zlí andělé oslavují Boha; neboť jejich počínání obrací Bůh ku své cti a k našemu blahu. Právem nazývá Goethe satana „mocí, která stále chce jen zlé, ale stále jen dobré způsobuje“.

Počet andělů jest nesmírně veliký.

Daniel popisuje trůn Boží a praví: „Tisícové tisíců sloužili jemu, a deset tisícrát sto tisíců stálo před ním.“ (Dan. 7. 10.) Písmo sv. mluví o nebeském **vojsku**. (Luk. 2. 13.; 3. Král. 22. 19.; 2. Par. 18. 18.) A Kristus praví na hoře Olivetské, že by mu Bůh mohl poslati na pomoc více než 12 legií (12 × 6000) andělů. (Mat. 26. 53.) Počet andělů převyšuje počet všech hmotných bytostí (sv. Tom. Aqu.), tedy i počet všech lidí, kteří kdy žili a žiti budou. „Počet andělů jest větší než počet hvězd nebeských, píska mořského a listů na stromech.“ (Sv. Dion. Areop.)

Všichni andělé nejsou stejně dokonalí; jest **devět kůrů**, nebo tříd andělů.

Nápadno jest, že kolem našeho slunce krouží také devět oběžnic; jen místo páté jest asi 250 menších oběžnic. Také mezi služebníky církve jest jistý pořádek, jenž se řídí dle rozličných úřadů: nejvyšší hlavou církve jest papež; ten má po boku 70 kardinálů; od papeže vyslaní biskupové řídí diecese a jejich pomocníci, duchovní správcové, řídí jednotlivé obce. — Třídy andělů řídí se dle toho, jaké dary od Boha dostali a jaké povinnosti jsou jim přiřknuty. Někteří andělé Boha hlavně oslavují, jiní mu hlavně slouží. (Dan. 7. 10.) Nejblíže trůnu Božímu jsou **serafové** t. j. planoucí, poněvadž láskou k Bohu téměř planou; po nich jsou **cherubové**, kteří se vyznačují velikou znalostí. Písmo sv. jmenuje také **archanděly**, zvláště Michala (jenž bojoval proti pyšným andělům v nebi), Gabriela (jenž zvěstoval narození Kristovo a Jana Křt.), Rafaela (průvodce Tobíašova). — Ovšem že i mezi padlými anděly jsou třídy (Efes. 6. 12.), neboť ze všech devíti kůrů andělé padli.

2. Všichni stvoření andělé byli z počátku Bohu milými. Než mnozí zpyšněli a byli

proto od Boha na věky do pekla zavržení.

(2. Petr 2. 4.)

Všichni andělé měli z počátku v sobě Ducha sv. Když je Bůh stvořil, dal jim i milost posvěcujících. Mohlo se o nich říci to, co o lidech: „Láska Boží byla v nich rozlita skrze Ducha sv., jenž jim byl dán“ (Sv. Aug.). Poněvadž pak Bůh nekorumuje nikoho, kdo napřed nebojoval (2. Tim. 2. 5.), podrobil všechny anděly **zkoušce**, aby si věčnou blaženost jakožto odměnu zasloužili. Bůh učinil s ním právě tak, jako později s lidmi. Při této zkoušce však mnozí andělé neobstáli a pozbyli Ducha sv. a s ním i milost posvěcujících. Spasitel praví, že nestáli v právdě. (Jan 8. 44.) **Ochtěli totiž býti Bohu rovnými.** Prorok Isaiáš naráží na jejich hřích a praví: „Kterak jsi spadla s nebe, dennice, ... Ješto's říkával v srdci svém: na nebe vstoupím, nad hvězdy Boží vyvýším stolicí svou, ... budu podobný Nejvyššímu.“ (Is. 14. 12.) Veliký boj povstal v nebi. **Michael a jeho andělé** bojovali s drakem a anděly jeho. A drak byl svržen a s ním andělé jeho, aniž jest místo jejich na nebi nalezeno. (Zjev. 12. 7—9.) Když andělé dobří bojovali se zlými, volali na ně: „Kdož jako Bůh?“ (židovsky = Mi-cha-el). Zlí duchové však nejsou všichni ustavičně v pekle; mnozí jsou aspoň občas v našem ovzduší (Efes. 22.), kde ovšem trpí muky pekelné. „Dáblu, jenž svého místa v nebi pozbyl, stalo se jako onomu psu v pohádce Řeků, jenž pozbyl maso, poněvadž chňapl po stínu masa ve vodě.“ (Sv. Asterius). Padlí andělé se jmenují **ďábli** nebo **zlí duchové**, jejich vůdce **satan**, také lucifer, t. j. světloňoš, poněvadž patrně byl z nejvyšších andělů. Že zlí duchové mají vůdce, jest patrné již ze slov Kristových, jenž při soudu věčném řekne k zavrženým: „Odejděte ... do ohně věčného, jenž jest připraven ďáblu a andělům jeho.“ (Mat. 25. 11.) Počet padlých andělů jest menší než počet těch, kteří zůstali věrnými. (Sv. Tom. Aq.) Pád andělů měl proto tak zlé následky, že napřed byli tak vysoce postaveni. Pád z vyššího patra je vždy horší. V soudný den budou i zlí andělé souzeni a jejich zloba a trest bude zjeven celému světu (Jud. 6., 2. Petr 2. 4. Kdo popírá jsoucnost zlých duchů, popírá křesťanskou víru, ba nevěří ani výslovným slovům Kristovým.

3. Zlí duchové jsou naši nepřátelé;

závidí nám, hledí nás mnohdy svést ke zlému a mohou nám z dopuštění Božího škoditi na těle nebo na časných statcích.

Duchové zlí jsou naši **nepřátelé**. Mnozí svatí tvrdí, že lidé obdrží blaženost, kterou andělé opustili, a že zaujmou jejich místa. Odtud ona **závist** zlých duchů. „Závist toho, že tvor učiněný ze země má přijíti na jeho místo do nebe, působí ďáblu větší bolest než pekelný oheň.“ (Sv. Tom. Aq.) Poněvadž ďábel nemůže ničeho poříditi proti Bohu, obrací svůj vztek proti lidem, kteří jsou obrazem Boha. (Sv. Basil.) Jediný pohled do dějin lidstva ukazuje, že ďábel chce lidem urvatí všechno: pravé náboženství, svobodu, vzdělání, blahobyt, pokoj, zkrátka všechny statky. — Ďábel se pokoušel na př. Krista **svést ke zlému**; svedl skutečně první lidi v ráji a Jidáše. (Jan 13. 27.) — Ďábel může z dopuštění Božího **škoditi na časných statcích**; škodil Jobovi na statku i na těle. Jak víme ze slov Kristových, snaží se ďábel nejvíce zahubiti církev. (Mat. 16. 18.), rovněž tak zahubiti nejvyšší

hlavu a služebníky církve. Již Kristus pravil k apoštolům: „Satan žádal o vás, aby vás tříbil jako pšenici.“ (Luk. 22. 31.) To pochází odtud, že právě sluhové církve ničí říši ďáblu na zemi. Satan také ví, že jedenkrát se svými anděly bude souzen od služebníků Kristových. (1. Kor. 6. 3.) Proto jim činí úklady, aby je zničil. (Tertul.) Ďábel se podobá řvoucímu lvu, jenž obchází a hledá, koho by pohltil. (1. Petr 5. 8.) Jako Bůh každému člověku při jeho narození dává anděla strážného, tak určuje Lucifer, jenž jako sprostá opice chce napodobovati všecka díla Boží, každému člověku při jeho narození ďábla, aby ho v jeho životě svým pokušením obtěžoval. (Petr Lomb.) Musíme si tedy ve svém životě počínati tak, jako Židé, když znovu stavěli rozbořeně zdi Jerusáléma: jednou rukou musíme pracovati, druhou se brániti proti nepřátelům. (2. Esdr. 4. 17.)

Přece však nemůže zlý duch v pravdě uškoditi tomu, kdo zachovává přikázání Boží a hřešiti nechce.

Uvázaný pes může sice na toho, kdo se mu nepřiblíží, štěkati, ale nemůže ho kousnouti. (Sv. Aug.) Ďábel podobá se uvázanému psu, protože ho Bůh uvázal řetězi. (Žid. 6.) Může sice působiti na naše **myšlení** a na naši **obraznost** t. j. může nás více pokouseti, ale nikdy nemůže náš rozum a naši vůli přinutiti ke zlému. Sv. Aug. praví: „Ďábel může škoditi jen přemlouváním, nikoliv donucením; neboť nás nemůže donutiti, bychom svolili.“ Ďábel se tedy podobá rybáři, který hází do vody udici s vnařidlem. — Musíme tedy zlým myšlenkám, které nám ďábel vnuká, ihned statečně **odporovati**. Proto praví sv. Jakub: „Odporujte zlému duchu a uteče od vás.“ (Jak. 4.) Kristus krátce odbyl ďábla slovy: „Odejdi, satane!“ (Mat. 4. 10.) Ještě lépe působí, když si zlých myšlének vůbec ani nevšímáme. (Sv. Fr. S.) Nemáme si všímati ani pokušení, ani pokoušitele, nýbrž mysl ihned obrátiti k jiným věcem a nenechati se vyrušiti, nebo se rmoutiti. (Sv. Chrysost.) — Kdo však se obírá zlými myšlenkami, blíží se k uvázanému psu a bývá od něho pokoušán. „Jen hřích jest příčinou toho, obdrží-li ďábel moc nad člověkem.“ (Sv. Chrysost.) Kdyby však ďábel dostal svou úplnou moc, žádný člověk by nebyl spasen. (Sv. Vavř. J.); neboť ďábel pozbyl jen svou vnitřní blaženost, nikoliv však velikou moc své přirozenosti. (Sv. Řeh. Vel.)

Bůh dal ďáblu obzvláštní moc nad některými lidmi.

1. Bůh totiž mnohdy dopustil, aby lidé, snažící se po veliké dokonalosti, jež chtěl pak zvláště o milostniti, dlouhá léta neobyčejným způsobem byli od ďábla trápeni, by od svých slabostí byli úplně očištěni a náležitě pokořeni.

Uvázaný pes může totiž také škoditi, odváže-li ho pán. (Scar.) Bůh skutečně ďáblu řetězy uvolňoval, chtěl-li své vyvolené očistiti; Bůh chce, aby moc v nemoci se zdokonalila. (2. Kor. 12. 9.) Tak se stalo, že mnozí světcové po dlouhá léta mnohými ďábli stále obléháni a neobyčejným způsobem (tedy ne obyčejnými pokušeními), byli mučeni. Ďábli si počínali jako vojevůce, jenž obléhá nepřátelské město. Takové soužení bylo obyčejné: ďábli se ukazovali v ohydných postavách, nejčastěji jako divoká zvířata, trápili hlomozem a ohavnými řečmi, také ranami, mnohdy způsobili i nemoci. Nejohrožnější však byla pokušení proti 3 božským a proti mravným cnostem. Nikdy však nedostal ďábel moc na síly duševní, ačkoliv mohl svým vlivem

i obrazotvornost ve zmatek uváděti. Toto obléhání od ďáblů se nazývá **obsednutí**. Job byl dlouho pokoušen ďáblem, tak i Vykupitel na poušti. (Mat. 4.) a za svého utrpení od „mocností pekelných.“ (Luk. 22. 53.), sv. Antonín p. na poušti, sv. Teresie, sv. Magd. z Pazzis, v nejnovější době Maria Mörlová v Tirolsku († 1868), farář z Vianney v Arsu. († 1859.) Poněvadž tyto zbožné duše věděly, že Bůh nedopustí na člověka nad jeho síly (1. Kor. 10. 13.), a že ďáblu jest povoleno jen tolik činiti, kolik člověku prospívá (Sv. Aug.), byly většinou odevzdány do vůle Boží a svou neohrožeností vypudili ďábla mnohdy na dlouhý čas. Když ďáblové na př. sv. Kateřinu Sien. na životě ohrožovali, pravila ona: „Nuže dělejte, co můžete; co je Bohu milé, jest i mně milé.“ Sv. Magd. z Pazz. jim řekla: „Vy ještě pořád nepoznáváte, že ze mne činíte znamenitého vítěze.“ Sv. Antonín p. říkával: „Ó jací zbabělci to jste; přicházíte zrovna v takovém množství.“ Jiní opět rozkazem je donutili, klaněti se Bohu. „Postavíme-li se proti ďáblům se lví ukrutností, stávají se bázlivými zajci; je-li však člověk jako bázlivý zajec pak oni jsou jako zuřivý lev.“ (Scar.) Také církevními prostředky milosti, jako vyzváním jména Ježíš a Maria, znamením sv. kříže, svcenou vodou, sv. ostatky, horlivou modlitbou, častým přijímáním sv. svátostí, zaklínáním a t. d. byli ďáblí na další nebo kratší dobu zahánáni. Čím větší muka kdo musil od ďáblů snášeti, tím větší bylo i mimořádné přispění Boží; tito lidé v této době zkoušky mívali zvláštní zjevení, vidění andělův a svatých a p. Poněvadž však v této věci stalo se již mnoho podvodů, je církev velice opatrná ba nedůvěřivá. Kdo považuje tyto věci, o kterých nám životy svatých nebo církevní hodinky tolik vypravují, za nemožné nebo se jim směje, ten jest v duševních věcech velmi nezkušeným, byť byl kdokoliv. Také se proto nemusí obávat, zvláště vede-li život světácký; neboť s takovým člověkem se ďábel neobírá, jelikož ho dostane jistě později. Jen svatí jsou pochoutkou pro ďábla. (Hab. 1. 16.) Jen lidé duchovně smýšlející bývají trápeni od ďábla, nikoliv lidé tělesně smýšlející. (Sv. Bern.)

2. Také se často stává, že Bůh zlými duchy přísně káře nebo docela ve zmatek uvádí lidi velmi hříšné nebo lidi bez víry.

Bůh mnohdy dopustil, aby těla lidí, kteří svým hříšným životem svou duši ďáblu již úplně zadali, od ďábla byla úplně opanována, jako vojevodce opanovává nepřátelské město. Tento stav se nazývá posednutí. Za času Krista bylo mnoho posedlých; tito byli následkem posednutí němí (Mat. 9. 32.), slepí (Mat. 12. 22.), vztekli (Mat. 8. 28.) a p. Syn Boží to úmyslně dopustil, aby za času, kdy on na zemi dlel, ďábel se ukázal v celé své moci. On jednak chtěl ukázati, jak malomocným jest ďábel v boji s Ním, „lvem z Judy“, jednak mělo lidstvo poznati, že jsou duchové, a že On, jenž má moc nad ďábly, jménem Božím působí. — Od obsedlých a posedlých, kteří proti své vůli musili od ďábla trpěti, jest rozeznávati ty, kteří mají ďábla ustavičně v sobě, poněvadž s ním uzavřeli přátelskou smlouvu. (Sk. 16. 16.; 1. Král. 28.) Takové případy nacházíme dnes jen v pohanstvu. — Zkrze zlé duchy nechává Bůh ve zmatek uvést zvláště ty, kteří provozují **spiritismus**. Spiritismus jest vyzváním duchů za příčinou výzkoumání něčeho skrytého. Velmi často to bývá pouhý podvod. „Bůh však mnohdy dopouští se svým spravedlivým soudem, že s těmi, kteří chtějí pomoci duchů vyzkoumati věci skryté, stávají se věci podivuhodné, čímž oni se stávají

ještě zvědavějšími a ještě více zapleteni bývají do osidel bludu. (Sv. Aug.) Tyto podivuhodné věci jsou však všechny dílem zlého ducha, nikterak dílem svatých andělů. Zvláště co se týká zjevování skrytých věcí, třeba poznamenati, že svatí andělé nikdy se nepropůjčují k tomu, aby zjevovali věci skryté k ukojení zvědavosti, nebo snad i pro chloubu. (Bona.) Bylo-li skutečně něco skrytého oznámeno, vždy mnoho z toho byla lež. Vždyť ďábel jest otcem lži. (Jan. 8. 44.) Spiritisté obvykle pozbývají klidu své duše i svého zdraví: mnozí svůj blud i životem již zapltili. Spiritisté byli mnohdy tak zaslepeni, že i největší zločiny a pošestlosti prováděli.

4. Andělé, kteří zůstali Bohu věrnými, patří ustavičně na Boha tváří v tvář a chválí Boha.

O strážných andělech dítek praví Kristus: „Pravím pak vám, že jejich andělé v nebesích patří ustavičně na tvář Otce mého, jenž jest v nebesích.“ (Mat. 19. 19.) Poněvadž andělé jasně patří na velebnost Boží, propukají ve své radosti a nadšení ve chvalo zpěvy. Vzpomeňme na troji „svatý“ Serafinů, (Is. 6. 3.) a na zpěv andělů nad luhy betlémskými. Sv. andělé se vyobrazují: jako děti, poněvadž jsou nesmrtelní, tedy vždy mladí; s křídly, poněvadž ve službě Boží jsou rychlí jako myšlenka; s harfou, poněvadž Boha oslavují; s lilijemi v ruce, poněvadž jsou nevinní; s dvojím obličejem, poněvadž mají velké vědomosti; s hlavou bez těla, protože těla nemají; jejich obrazy jsou na oltářích, protože jsou neviditelné přítomni při nejsv. oběti. — Svatí andělé jsou **nad míru krásní**. „Kdyby někdo uviděl anděla v celé jeho kráse, musil by býti jeho září oslněn.“ (Sv. Brig.) Kdyby se na obloze objevil viditelně anděl a vedle něho tolik sluncí, kolik jest na nebi hvězd, zmizela by všechna slunce v záři anděla tak, jako mizí hvězdy v záři slunce. (Sv. Ans.) Proto také nemohli se andělé, když se zjeví lidem, nikdy objeviti v celé své kráse. — Sv. andělé budou v nebi **našimi společníky**. Proto oni se těší na nás. „Večeřadlo je přichystáno, ale dům není ještě naplněn, očekává se ještě více hostí.“ (Sv. Bern.) A proto mají sv. andělé takovou účast na našem životě duševním. Spasitel praví, že se radují nad hříšníkem, pokání činícím. (Luk. 15. 10.) Ba oni docela i mnohdy zasahují do našeho duševního a tělesného života, jen když jim svými hříchy nepřekážíme.

5. Svatí andělé nazývají se také andělé strážní, protože nás ostríhají. (Žid. 1. 14.)

Řebříkem Jakobovým byla naznačena **služba**, kterou nám konají sv. andělé. Andělé totiž sestupovali a vzestupovali po řebří, jenž sáhal s nebe na zem a na němž na hoře byl Bůh; oni totiž sestupují k naší ochraně a vystupují opět, aby oslavovali Boha. (1. Mojš. 28. 12.) Sv. andělé jsou průvodcové, které nám dal Otec nebeský za vůdce na této nebezpečné cestě životem pozemským. (Segneri.) Sv. Andělé nás opatrují tak věrně, jako pastýř své stádo. (Sv. Bas.) Andělé to považují za svou nejzvěnější službu, že svou službou napomáhají nám ku spáse duše. (Sv. Dion. Areop.) Mohlo by se nám zdáti podivným, že andělé jsou ustanoveni k naší službě; než pomněme, že ani Stvořitel a král andělů nepřišel, aby mu bylo slouženo,

nýbrž aby sloužil a život svůj vydal za mnohé. (Sv. Bern.) Služba, kterou nám andělé prokazují, nepůsobí jim ani obtíží ani starostí, nýbrž spíše radost a jest částí jejich blaženosti; nebo poněvadž Boha nade všechno milují, nemůže býti pro ně nic příjemnějšího, než napomáhati ku záchraně duší a tím k oslavě Boží. — Učitelé církevní míní, že **každý člověk** má anděla strážného. „Ó, veliká důstojnost lidské duše, která hned ode dne narození má anděla za ochránce.“ (Sv. Jeron.) Důstojnost anděla strážce řídí se dle hodnosti člověka jemu svěřeného pod ochranu. Obyčejní křesťané mají anděla obyčejného řádu, anděla vyššího mají kněží, vyššího biskup, papež pak má za anděla strážce jednoho z nejmocnějších duchů dvora nebeského. Právě tak se má i se světskou vrchností, s knížaty a krály pozemskými. (Maria Lat.) Ale nejen jednoliví lidé mají svého anděla strážce, nýbrž i každé město, každá říše, každá rodina, farnost, klášter. (Maria Lat.)

Andělé strážní pomáhají nám takto:

1. Vnukají nám dobré myšlenky a pobádají naši vůli k dobrému.

Andělé na luzích betlémských, andělé u hrobu Kristova a při jeho na nebe vstoupení mluvili k lidem; zpravidla však působí andělé na člověka neviditelně, aniž by k němu viditelně mluvili. V jedné obci u Liberce v Čechách podnikly školní děti r. 1890 výlet do lesa. Zde je překvapila bouře. Za lijavce postavily se pod strom. Najednou jedno dítě bylo vnitřně puzeno, aby od onoho stromu uteklo; všechny ostatní děti ho následovaly. Sotva se vzdálily, udeřil blesk do stromu a rozbil jej úplně. Rodičové z vděčnosti k andělu strážnému dali postaviti na onom místě kříž. Kdo vnukl oněm dětem onu dobrou myšlenku? (Spirago, Příklady str. 27.) — Myšlenky však, které nás velice znepokojují, nejsou od Boha, tedy ani od svatých andělů. Bůh zajisté jest Bůh pokoje. (Sv. Teres.)

2. Andělé přednášejí Bohu naše modlitby a dobré skutky.

Rafael, jak sám pravil, přednášel Bohu modlitby Tobiašovy. (Tob. 12. 12.) Při každé mši sv. modlí se kněz, aby Bůh skrze svého anděla dal přinést tuto oběť před svůj nebeský trůn (třetí modlitba po proměňování). Svatí andělé nepřednášejí Bohu naše modlitby proto, žeby Bůh snad o nich nevěděl, (neboť Bůh ví všechno, dříve než se to stalo), nýbrž proto, aby s našimi modlitbami spojili svá sv. přání a naší modlitbě dodali větší ceny. (Sv. Bonav.) Na každém dobrodiní, které nám Bůh uděluje, má anděl strážce jistý podíl, neboť nám pomáhá je vyprosití. (Sv. Tom. Aqu.)

3. Andělé nás chrání v neštěstí.

„Andělům svým přikázal o tobě: aby ostrážili tě na všech cestách tvých.“ (Ž. 90. 11.) Andělé chránili na př. Petra v žaláři (Sk. 12.), tři mládence v peci ohnivé (Dan. 3.), Daniela v jámě lvové (Dan. 14.). Zvláště bývá slyšeti, že děti, které spadly s vysokých poschodí, zůstaly bez úrazu. Tak oznamovaly noviny, že 3. května 1893 v Paříži v ulici Rue de Clignancourt č. 47. spadlo tříleté děvče Henriette Ferry z 5. poschodí a ničeho se mu nestalo. Dne 9. července 1895 vypadl tříletý synáček prince Alexandra Salma na dráze za Vídní ze vlaku, jelikož vichor otevřel dvře železničního vozu. Dítě zmizelo pod jedoucím vlakem. Bylo dáno znamení na poplach a vlak se zastavil. Ke všeobecnému úžasu chlapec běžel za vlakem. (Spirago, Pří-

klady, str. 28.) — Sv. anděl strážný může nás zvláště **uchrániti** před **úklady zlého ducha**; neboť svatí andělé mají moc nad zlými duchy; to dokázal na př. archanděl Rafael. (Tob. 8.) Objevení se dobrého anděla postačí, aby byl zapuzen zlý duch. (Sv. Františka Řím.) To plyne odtud, že Bůh dává tvorům podle toho, jak blízko nebo daleko k němu stojí, jistý podíl ve svém řízení světa. Dokonalí tvorové mají tedy vliv na méně dokonalé. Největší dokonalost jest patření na Boha. A proto má anděl nižšího řádu i nad zlým andělem vyššího řádu moc. Jen takových úkladů zlého ducha nemůže překaziti, které napomáhají k naší spáse. (Sv. Tom. Aqu.) Vyprošuj si tedy ochrany sv. anděla zvláště před nějakou cestou! Této ochrany přál Tobíáš na cestu svému synu; pravil: „Anděl Boží sprovázej tebe.“ (Tob. 5. 21.)

4. Andělé oznamují mnohým lidem vůli Boží.

Vzpomeňme na oběť Abrahamovu, na poselství Gabrielovo u Zachariáše a u Panny Marie v Nazaretě. — Každé zjevení a vidění svatých andělů nejprve naplňuje leknutím a hrůzou, potom teprv naplňuje radostí a útechou. Kterak se ulekli pastýřové, kterak se ulekla Maria, Zachariáš, Tobíáš, když se jim zjevil svatý anděl! Proto sami svatí andělé musili je těšiti. Objeví-li se zlý duch, děje se pravý opak. Nejprve panuje pokoj, potom zmatení a hrůza. — Svatí andělé objevují se vždy v postavě lidské, dábli však v rozličných postavách, zvláště v podobě zvířecí (vyjímajíc podobu beránka a holubice); ba objevují se i v podobě andělů dobrých, nebo Matky Boží nebo Krista. (Bened. XIV.) Zpravidla se objevují takovým lidem, kteří ze zvědavosti nebo pýchy touží po neobyčejných věcech, by je zmátli; vzpomeňme na př. na spiritisty.

By nás svatí andělé chránili, máme se snažiti, svatým životem jim se podobati; dále máme je ctíti a velmi často je o pomoc v zývati.

Zkušenost učí, že zvláště nevinné děti se těší podivuhodné ochraně andělů; z toho plyne, že právě **nevinnost** nás činí přáteli svatých andělů. „Láska k Bohu to jest, která nás činí andělům milými“ (M. Lat.) Hřích však zapuzuje svaté anděly tak, jako kouř včely. (Sv. Bas.) Bude tedy svatý anděl ochraňovati chlapce, který leze na vysoký strom, aby zničil ptačí hnízdo? Nebo dělníka, jenž bez potřeby v neděli na poli pracuje? Zajisté nikoliv! Je známo, že právě takovým lidem mnohdy se přihází neštěstí. — Rozumí se samo sebou, že nás svatí andělé tím více ochraňují, když na ně dorážíme modlitbou. Ostatně i Bůh rozdává nejraději své milosti tehdy, když za ně **prosíme**. Podle toho se musejí řídit i sv. andělé. Modlívej se tedy denně k sv. andělu strážnému; pozdravuj ho vstupuje do domu; blahopřej mu, že ti zůstal věrným; děkuj mu za obdržené dobrodíní. Našemu andělu strážnému náleží ještě větší dík, než naší matce; nebo on se stará nejen v našem dětství, nýbrž pro celý život o naše smrtelné tělo, nýbrž o věčnou spásu naší duše. (Hunolt.) Buď sv. andělu strážnému tak vděčným, jako Tobíáš, jenž pravil: „Otče, kterou mzdu dáme jemu? aneb co hodné může býti za dobrodíní jeho?“ (Tob. 12. 2.) Církev slaví 2. října svátek andělů strážných (na mnohých místech se slaví 1. neděli v září) a zasvětila každý pondělek úctě andělů strážných. Ctěme i **obrazy** anděla strážného! Obvyčejně vidáme tyto obrazy anděla strážného: 1. V kolébce leží spící dítě a u něho stojí modlící se anděl (anděl jakožto ochránce v životě). 2. Dítě jde po úzké lávce

a anděl je vede (anděl průvodce k nebi). 3. Dítě jde volně a vedle něho se plazí had, který je chce uštknouti. Anděl je táhne stranou a zachrání před hadem (anděl pomocník v pokušení). 4. Anděl letí k nebi nesa v náručí dítě (anděl pomocník v hodině smrti).

9. 0 stvoření člověka.

O stvoření člověka vypravuje Mojžíš na počátku své první knihy. — Písmo sv. nepraví, kdy Bůh prvního člověka stvořil. Skoro všeobecně se má za to, že asi 4000 let př. Kr.; čtyři neděle adventní poukazují, že i církev se drží tohoto mínění.

1. Bůh učinil ze země tělo člověka a vdechl do něho duši.

Že je v člověku duše, poznáváme z toho, že se tělo pohybuje. (Sv. Theof. Ant.) Písmo telegrafní předpokládá myslící osobu; právě tak předpokládají slova, která pronášejí ústroje mluvní jsouce v pohyb uvedeny nervy, že v těle je nějaká myslící bytost. Kdosi myslil, že nemá duše, protože jí nevidí; tu mu odpověděl jiný: „tu nemáš ani rozumu, protože ho také nevidíš.“ — Místo „duše“ říkáme také „duch“. Říkáme „duše“ k vůli jejímu spojení s tělem, „duch“ k vůli jejím duchovým mohutnostem, totiž rozumu a vůli. — Jest v těle jenom **jedna** duše a to obdařená rozumem a svobodnou vůlí. (Sném Konst. IV. 869.) Z toho, že člověk má rozličné náklonnosti, na př. že jednak je puzen ke smyslným požitkům, jednak zase je puzen, aby je přemáhal, uzavírali mnozí, že má člověk dvě duše, jednu smyslnou a jednu duchovou. Než tyto rozličné náklonnosti pocházejí odtud, že tu jedinou duši lákají rozličné věci, smyslné a duchové.

Mýlí se, kdo se domnívá, že lidské tělo se vyvinulo z nižších bytostí.

Mnozí tvrdí, že člověk, aspoň prý tělo lidské vyvinulo se z jiných nižších bytostí. Praví, že prý lze v tomto smyslu vykládati slova Písma sv.: „Bůh učinil člověka ze země.“ (1. Mojž. 2. 7.) Tento výklad však církev zavrhlá. K takovým mužům náleží zvláště **Darwin**, anglický přírodopysce († 1882.), jenž se domníval, že člověk poněmáhle se vyvinul z **opice**. To je právě tak nemožno, jako že na př. ze hrachu se poněmáhle vyvinul kaštanový strom; vždyť člověk a opice podstatně od sebe se liší, zvláště stavbou těla a útvarem lebky. Huxley praví: „Každá jednotlivá kost gorilly má známky, kterými ji lze rozeznati od příslušných kostí lidských. Rozdíl mezi lebkou lidskou a lebkou gorilly je nesmírný.“ Dále jest mozek nejnižšího člověka značně větší a těžší, než mozek opice. Člověk má řeč, opice nikoliv. Nejušlechtlejší city a nejrozmanitější stavy duševní obrazy se na tváři člověka, u opice nikoliv. Opice se také nemůže smáti. Člověk má přímou chůzi, opice nikoliv. Člověku je třeba ke vzrůstu mnoha let a mládí jeho trvá dlouho, opice však rychle dospívá. Člověk může se dožítí přes 100 roků, opice i člověku nejpodobnější nejvýše 30ti roků. I nejzanedbanější lidé jsou schopni vzdělání, opice však ne. Také zkušenost učí, že zvířata a rostliny samy sebou se neušlechťují, nýbrž čím dále tím více divočí. Badatelé ve starožitnostech čili paleontologové nenašli nikde v zemi nějaké kostry,

kteřá by poukazovala na přechod mezi opicí a člověkem; poznali právě, že během tisícletí nestala se na lidském těle ani nejmenší změna; také poznali z nejstarších uměleckých a vědeckých památek, že lidé nikterak nezačali se stavem zvířecí surovosti. Památky a i řeči jednotlivých národů poukazují spíše na lepší časy a poměry a dokazují jistý stupeň duševního vzdělání, z něhož lidé následkem hříchu vždy hlouběji klesali. Konečně opice, které se člověku podobají, podobají se člověku jen v jediné věci na př. rukou, nohou, útvarem lebky a p., ve všem ostatním liší se podstatně od člověka. Dále opice, které se člověku podobají, orang-utan a gorilla, podobají se člověku ve svém mládí, čím více dospívají, tím méně jsou mu podobny. Lze tedy říci: „Čím více se opice vyvíjí, tím zvířetější jest.“ (Dr. Virchow 1896.) Zdá se, že opice, zvláště ty, které se člověku podobají, pro svou hloupost a sprostotu jsou od Boha proto stvořeny, aby připomněly člověku, čím by byl beze své nesmrtelné duše a jak velikými díky je Tvůrci zavázán. — „Nemohu uvěřiti, že člověk povstal z opice; jen tolik je pravda, že mnozí lidé stávají se opicemi.“ (Šeb. Brunner.) Děti a mladí lidé, kteří hřeší proti šestému přikázání Božímu, nabývají v obličeji podoby opic. (Alb. Stolz.) Darwinovi, který tedy považuje člověka jen za vyvinuté zvíře, platí slova Písma sv.: „A člověk, když byl ve cti, nesrozuměl; přirovnán jest hovědům nemoudrým a učiněn jest podoběn jim.“ (Žal. 48. 13.)

2. První lidé, které Bůh stvořil, jmenovali se Adam a Eva.

Eva byla učiněna ze žebra spícího Adama. (1. Mojž. 2. 21.) Dle mínění sv. Otců byl spánek Adamův vytržením, jelikož Adam potom dobře věděl, co se s ním dělo. — Všeobecně skoro se má za to, že kolébka lidstva byla v Asii a to poblíže Mesopotamie (tedy tam, kde je řeka Eufrat a Tigris). Jisto však je pouze to, že po potopě světa lidé z této krajiny se rozešli do ostatních zemí. Bůh ne bez přičiny postavil pokolení lidské do oné mírné a úrodné krajiny asijské. Lidé totiž z počátku byli zcela neobratnými v důmyslném vyhledávání potravy, oděvu a obydlí a nebyli by se tedy mohli nikterak uchovati v nějaké neúrodné krajině. Teprve když následkem vzrůstající se vzdělanosti nabyli větší obratnosti, nic již nepřekázelo, by nerozešli se i do jiných nepřihodných krajin. Všimneme-li si mapy Asie, vidíme dále ihned, že právě z Mesopotamie bylo rozšíření lidstva do všech částí světa nejsnadnějším.

3. Od Adama a Evy pocházejí všichni lidé.

Sv. Pavel pravil v areopagu athénském: „Bůh učinil z jednoho všecko pokolení lidské, aby přebývalo na vší tváři země.“ (Sk. 17. 26.) Všichni lidé tedy tvoří jednu rodinu a jsou dětmi jednoho a téhož otce. (Sv. Chrys.) — Jednotlivá **plemena lidská** (obyčejně se jich počítá 5, která však tak jako barvy duhové do sebe přecházejí) nejsou od sebe podstatně rozdílná. Různost barvy kůže a útvaru lebky jest výsledkem různého podnebí a různého způsobu života. Neboť změna místa má za následek i poněkud mizení různosti plemen v potomstvu. Pozorujeme i na zvířatech, že změna místa má za následek docela jinou postavu těla; skot ztrácí na severu rohy a i útvar lebky se tedy mění; ovce v Quiney na záp. břehu Afriky dostávají úplně podobu psa; v Angoře skoro všechna zvířata mají dlouhou hedbávnou srst a t. d. Nejdůležitější zvláštnosti těla,

jako jeho stavba, délka věku, teplota těla, rychlost tepny, náchylnost k chorobám a p. jsou všem lidem společny; všichni lidé mají také tytéž síly duševní, rozum vůli, paměť a t. d. Z řeči a nejstarší pověstí národů, jako o hříchu dědičném, o potopě lze rovněž souditi na společný původ. Také potomci z lidí různých plemen mají zase potomky. (Kříženci však nemají potomstva.)

Lidé však jen dle těla pocházejí od Adama; neboť duše lidská stvořena jest od Boha.

Duše každého člověka jest stvořena od Boha. Ne člověk, nýbrž Bůh dává tělu duši. (Sněm Lat. V.) Bůh tvoří ducha ve člověku. (Zach. 12. 1.) Kristus také praví, že Bůh Otec i on sám až dosaváde dělá (Jan 5. 17.) Jako Duch sv. při křtu nebo pokání do člověka vstupuje a jej duchovně oživuje, tak i Bůh každému počatému tělu lidskému dává duši a tím ho oživuje. Jako Bůh do těla Adamova, když ho učinil vdechl duši, tak ji až podnes vdechuje do těla každého člověka, jakmile bylo počato. Teprve v tom okamžiku, v němž Bůh do těla duši vdechuje (vlévá, dává), jest duše ona stvořena. **Vdechnutí duše jest zároveň jejím stvořením.** (Sv. Bonav.) Mýlí se tedy (Plato, Origenes), kdo se domnívá že Bůh již na počátku stvoření, zároveň s anděly stvořil lidské duše. Také jsou na omylu oni (Tert.), kteří míní, že duše dítěte povstává z duše otcovy, jako světlo jedné svíce ze světla svíce jiné. Mnozí byli dokonce tak bláhoví, že dokazovali, že prý všichni lidé mají jednu a touž duši. Pak by přece musili míti všichni lidé jedno a totéž sebevědomí, což však nikterak není.

10. O duši lidské.

1. Duše lidská tělo oživuje a je řídí, tělo pak jest příbytkem a nástrojem duše.

Duše jest to, co **oživuje** tělo, t. j. jemuž dává život. Jako pára privádí do pohybu stroj, tak onen duch, Bohem do těla lidského vdechnutý, působí, že tělo je živo. Teprve když Bůh vdechl do těla duši, byl člověk živou bytostí. (1. Mojž. 2. 7.) A jakmile duše z těla vyjde, přestává tělo žiti a rozpadá se v zem. (Kaz. 12. 7.) Tělo bez ducha jest mrtvo. (Jak. 2. 26.) Duše **řídí** tělo. Čím jest vozka na voze, kormidelník na lodi, tím jest duše v těle. (Sv. Chrysost.) Jako voják řídí koně, tak duše má tělo řídit i a je krotit. (Sv. Vinc. Fer.) Bohužel mnohdy se nechává duše řídití hřísnými žádostmi těla a činí tak člověka zvířeti podobným a na věky nešťastným. „Považ, jaká to převrácenost, jest-liže paní slouží a služka poroučí.“ (Sv. Bern.) Tělo jest **obydlím** nebo **příbytkem** duše. Jako se nachází ve skořápce ořechové jádro, v dřevěném pouzdru drahokam, v šatech člověk, v poustevně poustevník, tak se nachází v těle duše. Tělo jest **nástrojem** duše, a duše má ho užívati k větší spáse své. Čím jest tesař pila, hoblík, kladivo, čím jest malíř štětec, čím jsou varhaníkoví varhany, tím jest duši tělo. Tělem má duše konati dobré skutky a tak si zasloužiti věčné blaženosti. — Duše lidská liší se **podstatně od duše zvířecí**; neboť tato má zcela jiné schopnosti a potřeby, než duše lidská. Duše zvířecí jest neschopna, snažiti se po zdokonalení (vlaštovka po všechny věky staví hnízdo stále

stejně); ona nemůže pátrati po příčinách věcí, proto ani nemůže dospěti k poznání Stvořitele. Poněvadž je vedena jen přirozeným pudem (instinktem), nemůže si počet klásti ze svého jednání. Zvíře nemá dále žádných duševních potřeb a žádné touhy po vyšší blaženosti; jest úplně spokojeno smyslnými požitky. Duše zvířecí nemůže tedy býti nikterak duchovou, jako jest duše lidská. Můžeme tedy říci: zvíře má duši, ale ne ducha.

2. Duše lidská jest obrazem Božím, poněvadž jest Bohu podobný duch.

Každé dílo se podobá svému tvůrci. Proto i člověk se podobá Bohu. Člověk však podobá se Bohu vždy mnohem více, než každý jiný viditelný tvor. Kdežto ostatní viditelné tvory jsou jen stopami Božími, jest člověk obrazem Božím. Proto také Bůh sám řekl než stvořil člověka: „Učiňme člověka k obrazu a podobenství svému, ať panuje nad zvířaty a nad celou zemí...!“ (1. Mojž. 1. 26.) Podobnost Boží na člověku jeví se hlavně na **duši** lidské. Jako uměle zhotovený **globus** jest krásným, ale ovšem jen slabým obrazem země, tak jest duše lidská slabým odrazem Božství. Duše lidská má s Bohem toto podobné: má jako Bůh **rozum** a **svobodnou vůli** a tím jest schopna krásné a dobré poznávati a milovati a mimo to obojí touto schopností viditelný svět **ovládati**, takže člověk v pravdě je králem viditelného tvorstva, jako Bůh je králem všehomíra. Ne tedy nadarmo zmínil se Bůh před stvořením člověka o jeho podobnosti s Bohem a tím také o jeho panství nad zemí. (Viz výše uvedená slova Boží.) Ještě dokonalejším obrazem Božím jest člověk tehdy, vede-li **svatý život**, plní-li přikázání Boží, je-li pokorným, tichým, milosrdným, štedrým atd. jako jest Bůh. „Přikázání Boží jsou zrcadlem, v němž člověk poznává, jak dalece obrazu Božímu se podobá nebo nepodobá!“ (Sv. Řeh. Vel.) Kdo vede život svatý, je **ve stavu milosti Boží**. V jeho duši pak přebývá Bůh. Jako železo do ohně položené, je ohni úplně podobno, tak i duše, která svatým životem je s Bohem úplně spojena, je Bohu úplně podobná. Tedy duše, která již od přirozenosti jest přirozeným obrazem Božím, může se státi svatým životem a milostí i **nadpřirozeným** obrazem Božím. Přirozený obraz Boží má se k nadpřirozenému obrazu Božímu asi tak, jako podobizna, která jen v černých rysech je na papíře zachycena, k obrazu, který je barvami umělecky proveden. Duše jest dokonce i obrazem nejsv. Trojice; duše totiž má 3 mohutnosti: paměť, rozum a vůli, a přece jen jednu bytnost; paměť podobá se Bohu Otci, rozumem Bohu Synu, vůlí Duchu sv. (Sv. Bern.) Podle toho mají slova, která řekl Bůh než stvořil člověka: učiňme... (množné číslo poukazuje na Trojici) hluboký význam; Bůh tím chtěl naznačiti, že nejs. Trojice chce vtisknouti člověku svůj obraz. Veliká jest tedy cena duše lidské před očima Hospodinovými. To dokazuje vykoupení. Jediná duše lidská má větší cenu, než všechna nebeská tělesa dohromady. (Sv. Chrysost.)

Tělo lidské není obrazem Božím; než i na těle jeví se podoba člověka s Bohem.

Tělo není obrazem Božím; neboť Bůh nemá těla, jelikož jest pouhý duch. Tedy jen dle duše podobá se člověk Bohu. Než i na těle nástroji duše, jeví se podobnost člověka s Bohem. Zvláště svou přímou postavou a celým zřízením těla jeví se člověk jakožto **král tvorstva**.

Jeho ruce jsou způsobilé ke všem pracím, a člověk může svýma rukama každý nástroj a zbraň snadno držeti a takto si vydobyti panství nad každým zvířetem. Proto volá David: „Hospodine, Pane náš, což jest člověk, že jsi naň pamětliv? . . . Učinils ho málo menším andělů, slávou a ctí korunoval jsi jej a ustanovil jsi jej nad dílem rukou svých.“ (Ž. 8. 2.—7.) Také **lidská rodina** má podobnost s Bohem. Lidská rodina, která pozůstává z otce, matky a dítěte, jest totiž obrazem nejsv. Trojice.

Duše lidská jest nepomíjitelná, t. j. nemůže přestati býti.

Také se říkává: duše jest nesmrtelná. Tím se jen míní, že duše jest nepomíjející. „Duše může umříti a také nemůže umříti. Nemůže umříti, poněvadž již nikdy nepozbude svého svědomí, a může umříti, když totiž opouští Boha.“ (Sv. Aug.) Duše tedy **může přestati žíti**. Duše totiž může se těžkým hříchem od Boha odloučiti a tím svůj život, milost posvěcující, ztratiti. Pak je duše duchovně mrtva; umře-li člověk v tomto stavu, pak jest duše věčně mrtva. S duší se má jako s větví. Větev od stromu oddělená schne a odumírá, ale jest ještě pořád. Právě tak jest s duší, která se dopustila těžkého hříchu; je oddělena od Boha, tedy mrtva, a přes to ještě jest. S duší se má také tak, jako s tělem. Tělo se nikdy nemůže rozpadnouti v nic, ale ovšem přestává jednou žíti, a sice tenkrát, když ho duše opouští. Právě tak jest s duší: ona nemůže ovšem nikdy přestati býti, ale může přestati žíti. To jest tehdy, dopustí-li se člověk těžkého hříchu; neboť tenkrát opouští Bůh duši. „Hříšníci jsou mrtví, třeba žijí; spravedliví žijí i když umřeli.“ (Sv. Chrys.) Abychom ukázali, že duše nepomíjí, sázíme na hrobech svých drahých břečtan a zimozráz. Tyto rostliny jsou zelené i v zimě, když život v přírodě odumírá; tak i duše ustavičně žije, i když tělo je mrtvo. Tělo brzy umírá, duše na věky zůstává.

Že duše lidská nepomíjí, víme ze slov Kristových.

Kristus totiž praví: „Nebojte se těch, kteří zabíjejí tělo, ale **duši zabíjí nemohou** (Mat. 10. 28.); dále pravil ke kajícímu lotrovi: „Ještě dnes se mnou budeš v ráji.“ (Luk 23. 43.) Také svým podobenstvím o boháči a Lazaru učil Kristus, že je duše nesmrtelná. (Luk. 26. 19.) Kristus praví, že Bůh Abrahámův, Isákův a Jakobův není Bohem mrtvých, ale živých. (Mat. 22 32.)

Také již nesčíslněkrát se zemřelí zjevíli.

Při proměnění Kristově na hoře Tábor ukázal se **Mojšíš**, který již byl dávno mrtev (Mat. 17. 3.). Při smrti Kristově mnozí zemřelí ukázali se v Jerusalemě. (Mat. 27. 53.) Prorok Jeremiáš a nejvyšší kněz Oniáš ukázali se vojevůdci Judovi před bitvou. (2. Mach. 15.) Blahoslavená Panna Maria během věků se často zjevila; vzpomeňme jen na př. na zjevení v Lourdech r. 1858. „Po příchodu Kristově nebylo jediného století, v němž by se nebyly zjevily mnohé svaté duše, které buď s nebe přišly potěšiti žijící, buď z očištěcí přišli prositi za přímluvu.“ (Scar.) Tak na př. zjevil se bl. Klement Hofbauer, apoštol vídeňský, svému příteli Zachariáš Wernerovi ve Vidni; skvěl se, měl v ruce palmu, liliji a olivovou ratolest a zvěstoval mu brzkou smrt (1820). Podobně se stalo po smrti mnohých svatých. Jen zjevení se zavržených není dle mínění většiny svatých mužů možným;

z pekla nikdo ven nemůže. Nejvýše by se mohlo státi, že by ďábli vzali na sebe podobu zavržencovu a v ní se objevili. — Je-li možno, že my pomocí dalekohledu vidíme nejvzdálenější krajiny, tedy i Bůh může svou všemohoucností způsobiti, bychom duchy z onoho světa před sebou viděli. (Scar.) — Ačkoliv takovým věcem nemáme tak lehcě věřiti (mámeť věc nejprve dobře zkoumati), tedy nesmíme zase každé zjevení, o němž slyšíme, považovat za blouznění mozku a jemu se vysmívat. Kterí lidé tak činí, podobají se zvířatům, pro něž také existuje jen to, co ona vidí. (Scar.) Mnozí proto nechtějí o zjeveních ničeho věděti, protože by musili změnití svůj život, kdyby tato zjevení podroběji zkoumali; ale to oni nechtějí,

I náš rozum nám praví, že duše musí býti nesmrtelná.

1. Člověk má v sobě pud nebo touhu po trvalé a dokonalé blaženosti. Tento pud je všem lidem společný, tedy sám Stvořitel vložil ho do člověka. Než na zemi nemůže tento pud nikdy býti dokonale upokojen, ani všemi pozemskými statky a požitky. Kdyby pak vůbec nikdy nemohl býti upokojen, pak by byl člověk nešťastnější než zvíře, které tento pud netrápí; pak by nebyl Bůh, bytost nejdokonalejší, dobrým, nýbrž ukrutným. Toho si však nelze mysliti. 2. Kdyby lidská duše byla smrtelná, pak zlosyn, který na zemi páše jen špatnosti, byl by bez trestu. Zbožný člověk, jenž si zapíráním sebe pozemský život ztrpčil, byl by bez odměny. Pak by byl Bůh, bytost nejdokonalejší, nespravedlivým. Toho nelze mysliti. Je-li tedy Bůh, musí duše býti nesmrtelná. — 3. Své sebevědomí, vzpomínky z mládí, svědomí máme ještě i tehdy, když po 7 asi letech všechny látky našeho těla se vyměnily a novými byly nahrazeny; máme je i tehdy, kdybychom důležité části těla na př. ruku, nohu, oči, ztratili. Musí tedy býti v těle něco, co je nezávislo na změnitelné hmotě a vzdor všeliké změně těla, tedy i smrti, nemůže býti zničeno. — 4. K témuž závěru přijdeme, uvážíme-li, že duch lidský vzdor vysokému stáří a křehkosti tělesné ničeho netratí. To vidíme zvláště na slavných učencích, vojevůdcích a státnících. Alexander Humboldt byl stár 90 let a ještě před svou smrtí psal učená pojednání; znamenitý přírodopysce Linné psal v 70tém roce učená díla; slavný vojevůdce Radecký ještě jako 83letý stařec dobýval skvělých vítězství. — 5. Ve snu vidíme, slyšíme, mluvíme, třeba naše oči, uši, ústa jsou nečinný. Právě tak budeme i po smrti žiti a cititi, třebas naše tělesné smysly staly se nečinnými. Sv. Augustin vypravuje, že lékař Gennadius v Karthagu, jenž nechtěl věřiti v nesmrtelnost duše, měl ve snu toto vidění: viděl před procitnutím překrásného, bíle oděného mladíka státi před sebou. Ten se ho tázal: „Vidíš mne?“ On řekl: „Ano, vidím tě.“ Mladík se ho tázal dále: „Vidíš mne svýma očima?“ Lékař odpověděl: „Nikoliv, vždyť ony spí.“ Mladík pravil: „Čím tedy mne vidíš?“ Lékař odpověděl: „Toho nevím.“ Potom se tázal jinoch dále: „Slyšíš mne?“ Lékař odpověděl: „Ano.“ Jinoch se tázal dále: „Slyšíš mne svýma ušima?“ Lékař pravil: „Nikoliv, neboť ony spí.“ I tázal se jinoch: „Čím tedy mne slyšíš?“ Lékař odpověděl: „Toho nevím.“ Konečně se tázal jinoch: „Mluvíš nyní?“ — „Ano.“ — „Svými ústy?“ — „Nikoliv.“ — „Čím tedy?“ — „Toho nevím.“ Tu pravil konečně jinoch: „Nuže viz, ty nyní spíš a přece vidíš, slyšíš a mluvíš. Přijde hodina, kdy budeš úplně mrtev a přece budeš viděti, slyšeti, mluvit i cititi.“ Lékař procitl a poznal, že ho Bůh skrze anděla poučil o nesmrtelnosti duše. (Spirago, Příklady str. 29.) — 6. Ani nejmenší prášek ve přírodě nepřichází

na zmar. Hmota sice nabývá rozmanitých tvarů, ale přece ve přírodě jest stále totéž množství hmoty. Proto ani tělo nemůže býti zničeno. Nuže, a duch lidský, povýšený nad veškeren viditelný svět, měl by mítí horší osud než mrtvá hmota, než bídné tělo? Hvězdy nad námi a země pod námi, jež ani nemyslí, ani necítí, ani nedoufají, po dlouhou řadu let podržují svou zevnější podobu: a člověk, koruna tvorstva, měl by býti stvořen jen pro několik hodin?

Všichni národové země věří v nesmrtelnost duše.

Tak Židé; Jakob chtěl sestoupiti ke svému synu do hrobu. (1. Mojš. 37. 35.) Židům bylo zakázáno zapřísahati se při mrtvých. (5. Mojš. 18. 11.) Řekové mluvili o tartaru a elisiu (o podsvětí a ráji). Egypťané věřili ve tři tisíce let trvajících stěhování duší. Domnívali se, že duše zemřelých lidí jsou uzavřeny v tělech zvířat, by takto trpěly za své hříchy, jak i podnes věří mnozí národové asijských. (Proto se neodvažují zabiti ani hmyz.) Obyčeje národů, na př. uctivé pochovávání mrtvol, oběti za zemřelé, poukazují, že ti národové věří v nesmrtelnost duše. „Věra v budoucí život je tak stará, jako svět, tak rozšířená, jako lidské pokolení.“ (Gamne.) — Mnozí lidé sice říkají: „Po smrti je všemu konec.“ To však jsou jen tací, kteří žijí ve smrtelných hříších a bojí se budoucí odplaty. Chtějí takovými řečmi zahnati svou tajnou bázeň; podobají se chlapeč, který si ve tmě píská, aby svůj strach před strašidly ukrýl a zahnal. Co říkají jednotlivci, není nikdy směrodatným; někdo může mítí špatnou chuť, ale všichni nikoliv. Kdo chce raději žít jako zvíře, ten si ovšem nepřeje žádného života po smrti. „Ani sebevrah, jenž jest příliš zbabělým, než aby snášel strasti životní, daleko nemíní sebe úplně zničiti; chce jen naléztí pokoje, kterého zde marně hledal.“ (Sv. Aug.)

11. O darech nadpřirozených.

První lidé byli skoro tak blažení, jako svatí andělé. David pravil k Bohu: „Učinils ho málo menším andělů, slávou a ctí korunoval jsi jej.“ (Ž. 8. 6.) Všichni pohanští národové bájí o nadmíru šťastném stavu prvních lidí; Římané ho nazývali zlatým věkem Hesiod praví: „První pokolení lidské žilo jako bohové v dokonalé blaženosti.“

1. První lidé byli obdařeni Duchem svatým a skrze něho měli zvláštní přednosti na duchu i na těle.

Byli účastni přirozenosti Boží. (2. Petr. 1. 4.) Adam byl spravedlivý a svatý. (Sněm Trid. 5. 1.) Tuto svatost a spravedlnost neměli lidé sami ze sebe, nýbrž tu jim musil dáti Bůh; je to jako s okem: oko netvoří světla, nýbrž světlo mu musí býti sděleno, jinak nevidí. (Alb. Stolz.)

Zvláštní přednosti **ducha** byly tyto: měli rozum velmi osvětlený, dokonalou vůli a posvěcující milost; proto byli Bohu milými, dítkami Božími a dědici království nebeského.

Rozum prvních lidí byl **velice osvětlen**. (Sir. 17. 5.—6.) To se jevílo tím, že Adam mohl dáti všem zvířatům taková jména, která jejich

nejvnitřnější podstatu úplně označovala. Poznal také z vnuknutí Ducha sv. i nerozlučnost manželství. (Sněm Trid. 24.) Mohl by někdo říci: Rozum lidí nyní žijících jest asi nejvíce osvícen, jelikož nyní lidé tolik věcí vynalézají. Než není tomu tak. Vzdor všem vynálezům, lidé v poznání věcí Božských couvají a právě v nejdůležitější věci života často jsou velmi nevědomými. Kdyby lidé nebyli onoho velice osvíceného rozumu Adamova ztratili, byli by již mnohem dříve všecko to objevili a mimo to ještě mnoho jiného. **Vůle** prvních lidí nebyla **seslabena žádnými smyslnými žádostmi**. Neboť neměli oděvu — ovšem pak odění byli milostí, která s nebe pochází (Sv. Chrys.) — a nestyděli se; nebylo u nich tedy žádných smyslných žádostí, jež by byly jejich údy proti jejich vůli zmítaly. (Sv. Aug.) A proto dříve zrovna tak těžce bojovali, by zhřešili, jako nyní musejí bojovati, by konali dobré — První rodičové měli proto, že v nich bydlel Duch sv., **milost posvěcující**; byli tedy Bohu podobní a milí. Proto také měli velikou lásku k Bohu, která je vždy nerozlučně spojena s milostí posvěcující. — Poněvadž první lidé měli Ducha sv. a tak i milost posvěcující, proto byli **dítkami Božími**; neboť „kteřížkoli Duchem Božím vedeni bývají, tiť jsou synové Boží.“ (Řím. 8. 14.) A jest-li že synové, tedy i dědicové, dědicové zajisté Boží, a spolu dědicové Kristovi.“ (Řím. 8. 17.) Děti mají vždy nároky na dědictví po otci.

Zvláštní přednosti **těla** byly tyto: neměli umřítí a byli prosti každé nemoci; žili v ráji a měli dokonalé panství nad nižšími tvory.

Bůh stvořil člověka **nesmrtelného**. (Moudr. 2. 23). Že tělo člověka nemělo umřítí, plyne již z toho, že Bůh pohrozil smrtí jakožto trestem, když řekl o stromu vědění dobrého a zlého: „nebo v kterýbykoli den z něho jedl, smrtí umřeš.“ (1. Mojž. 2. 17.) Že zde Bůh mínil zvláště tělesnou smrt a ne snad jen smrt duchovní, plyne ze skutečného vyplnění onoho trestu, jímž bylo pohroženo; neboť Bůh řekl po pádu: „Prach jsi a v prach se navrátíš.“ (1. Mojž. 3. 19.) Člověk byl původně **prost každé nemoci**. Nemoci totiž jsou předchůdcové smrti. Neměla-li však býti žádná smrt, tedy ani její předchůdcové. Ovšem měli první lidé v ráji pracovati, ale práce tato byla právě částí jejich blaženosti. „Práce jim působila radost a neza-nechávala ani nejmenší únavy.“ (Sv. Aug.) Proto po práci dobrovolně toužili jako po nějakém požitku. (Lev XIII.) — **Ráj** byla přerokovaná zahrada, ve které byly nejkrásnější stromy s nejlepším ovocem, rozmanitá krásná zvířata a pramen dělící se ve čtyři řeky. V ráji mimo strom poznání (na němž se měla osvědčiti poslušnost prvních lidí) byl také strom života; jeho plody měly chrániti člověka před smrtí. (Nyní máme místo tohoto ovoce nejsv. svátost oltářní.) Mnozí se domnívají, že ráj byl na blízkou Eufratu a Tigridu. Podle vznešených vidění Kateřiny Emmerichové nebyl prý ráj, jenž prý posud trvá, na této zemi; teprve po pádu byli prý lidé dáni na zem a přišli na ono místo hory Olivetské, kde se Kristus celé noci modlival a na Zelený čtvrtek večer smrtelnou úzkost ctil. (Brentano.) — Lidé měli v ráji **panství nad zvířaty**. Zvířata totiž chovala se k Adamovi jako by byla krotká; objevovala se před ním, aby je viděl a příhodnými jmény pojmenoval. (1. Mojž. 2. 19.) Odkud asi pocházela tato krotkost zvířat? V zevnějšku člověka totiž jevila se jistá velebnost a vznešenost, která měla na zvířata mocný vliv. „Bůh položil strach jeho na všeliké tělo.“

(Sir. 17. 4.) Ano i nyní ještě zůstala člověku částečně tato velebnost; člověk svým zjevem mnohdy naplňuje zvířata strachem a hrůzou; proto pravil Bůh k Noémovi: „Strach váš a hrůza budiž na všechny živočichy země.“ (1. Mojž. 9. 2.) Že člověk svým zjevem mnohdy i nejdravější zvířata ovládá, dokazují na př. krotitelé zvíře. Přece však naše nynější vláda nad zvířaty proti oné dřívější jest jen nedokonalá. O mnohých svatých však, jako na př. o sv. Františku z Assisi se vypravuje, že nejrozmanitější zvířata chovala se k němu jako krotká. To je tedy patrně výsledek jejich veliké svatosti. Jako by Bůh těmto svým věrným služebníkům, kteří oné rajske nevinnosti byli tak blízcí, vládu nad zvířaty byl vrátil.

2. Tyto zvláštní přednosti prvních lidí se nazývají nadpřirozenými dary, poněvadž byly k přirozenosti lidské přidány.

Na vysvětlenou stájeť zde tato přirovnání; Panovník dá z útrpnosti vychovati chudého sirotka přiměřeně jeho poměrům; stará se o jeho pokrm, oděv, obydlí, vyučování, vycvičení k nějakému zaměstnání. (Tak i nám Bůh dal přirozené dary, kterých člověk jakožto člověk potřeboval.) Než panovník jde ve své štedrosti dále; on onoho sirotka přijme za svého vlastního syna; dá mu k obývání královský zámek, odívá ho po knížecku, nechá ho jisti u královského stolu, dá mu právo na trůn královský atd. Takto povznesl ono dítě nad jeho stav. (Tak i Bůh dal člověku dary nadpřirozené, které ho povýšily na vyšší stupeň života.) — Voda se skládá z kyslíka a vodíka. Kdybychom z ní jednu (tu neb onu) součástku vyloučili, přestala by býti vodou, protože by pozbyla, co náleží k její přirozené podstatě. (Tak náleží k přirozenosti člověka: rozum, svobodná vůle a nesmrtelnost duše; bez tohoto by klesl člověk na zvíře a přestal by býti člověkem.) Dáme-li však do vody cukru a přilejeme-li do ní i vína, stane s vodou změna: chutná lépe, vypadá lépe, působí silněji, má větší cenu. (Tak i Bůh k přirozenosti Adama a Evy přidal ještě mnohé, co jejich přirozenost zlepšilo, okrášlilo, ušlechtilo a povzneslo. Byly to nadpřirozené dary t. j. takové dary, které nenáleží nezbytně k přirozenosti člověka a proto také každý okamžik mohou býti ztraceny, aniž by proto člověk přestal býti člověkem.) Tyto nadpřirozené dary učinili člověka **Bohu neobyčejně podobným**. Bez těchto darů ovšem byli by bývali také Bohu podobnými (poněvadž měli rozumnou, svobodnou, nesmrtelnou duši), ale nikoliv v tak vysokém stupni. Jiné přirovnání: Malíř může černými rysy na papíře zcela dobře nakreslit podobu člověka. Vezme-li však na pomoc barvy, udělá-li na obraze oči modré, lice červené, vlasy hnědé atd., je onen obraz člověku ještě podobnější, je také mnohem krásnější a lepší. Právě tak se to má s přirozenými a nadpřirozenými dary člověka. Ony prvnější tvoří přirozený obraz, poslední pak **nadpřirozený obraz Boží**. Když Bůh před stvořením člověka řekl: „Učiním člověka k obrazu a podobenství svému,“ tedy nazývá člověka „obrazem“ k vůli jeho přirozeným přednostem, „podobností“ pak k vůli jeho nadpřirozeným darům. (Bellarmín.)

12. O hříchu dědičném.

O pádu prvních lidí vypravuje Mojžíš. Celému vypravování třeba jest

rozuměti doslovně jakožto dějepisné události, nikoliv obrazně jako bajce. Tak praví (tvrdí) všichni učitelé církevní.

1. Aby si lidé věčné blaženosti jakožto odměny zasloužili, dal jim Bůh přikázání. Zakázal jim totiž jísti ovoce se stromu uprostřed ráje.

Lidé ovšem, poněvadž zkrze milost posvěcující byli dítkami Božími, měli obdržeti věčnou blaženost jakožto dědictví nebo dar. Poněvadž pak zasloužená blaženost více oblažuje, je tedy vyšší blažeností, proto chtěl Bůh ve své dobrotivosti, aby si ji lidé zároveň **zasloužili jakožto odměny**. — Jako strom onen stál uprostřed ráje, tak i člověk stál uprostřed mezi Bohem a ďáblem, mezi životem a smrtí. (Sv. Chrysost.) Onen pokrm nebyl zlý; nebo kterak by byl mohl Bůh v tak rozkošném ráji stvořiti něco zlého? Onen pokrm byl jen proto zlý a škodlivý, protože byl zakázán. (Sv. Aug.) — Kdyby první lidé onoho přikázání nebyli přestoupili, byli by všichni lidé (tak jako Matka Boží) přišli na svět ve stavu posvěcující milosti Boží a byli by, jestliže by Bohu věrně sloužili, beze smrti přišli do nebe. (Sv. Tom. Aqu.) Ovšem byli by mohli i potomci Adamovi, třebaž by se byli bývali narodili ve stavu spravedlnosti, hřešiti; pak by ovšem byli zemřeli, jako zemřel Adam. (Sv. Tom. Aqu.) Ale na děti by nebyl onen hřích přešel; neboť zde záleželo jen na tom, jak se zachová praotec pokolení lidského. (Sv. Tom. Aqu.)

2. Lidé však nechali se svést od ďábla a přestoupili toto přikázání Boží.

Ďábel záviděl prvním lidem, kteří byli tak nevýslovně blaženi. „Závistí ďábla přišla smrt na okrslek země.“ (Moudr. 2. 23.). Ďábel byl vrahem od počátku. (Jan 8. 44.) Ďábel použil proti Evě lži. Proto praví Kristus: „Ďábel jest otcem lži.“ (Jan 8. 44.) Ďábel vzal na sebe viditelnou postavu. Všichni duchové, dobří i zlí, i sám Bůh, často se ukazoval viditelně, když se zjevovali lidem. Ďábel vzal na sebe podobu hada, protože mu Bůh nedovolil vzít jinou podobu, než podobu zvířete, jež jest zakrouceno a jedovaté a tedy případným obrazem lsti a jedovaté zlomyslnosti ďábelské. (Sv. Aug; sv. Tom. Aqu.) Ďábel musil na sebe vzít viditelnou podobu a zvenku působiti na první lidi, protože vnitřně na ně neměl ještě vlivu; neboť jejich přirozenost byla ještě úplně nezkažena. Že Bůh toto pokušení dopustil, pochází odtud, že první lidé již zasluhovali trestu. Dříve totiž než hřešili neposlušností, již počali býti tajně zlými; málo dbali Boha a rozptylovali se pozorováním viditelných věcí. (Sv. Aug.) Proto přišlo hned pokušení. (Ecc. 7. 30.) Veliké štěstí učinilo první lidi neprozřetelnými. Krásný jest příběh o dřevaři v ráji. (Spirago, Příkl. str. 30.) Jistý dřevař totiž u přítomnosti knížete, u něhož pracoval, hrozně nadával na Adama a Evu, že tak lehké přikázání přestoupili a takové neštěstí na své potomky uvalili. „Já a má žena jistě bychom nebyli bývali tak bláhoví,“ pravil. Kníže odvětil: „Nuže dobře, uvidíme! Ode dneška ty a tvá žena budete se u mne mti jako v ráji; ale přijde také den zkoušky.“ Manželé dostali krásný příbytek a oděv, nemusili již pracovati, byli každého dne pozváni ke knížecímu stolu, zkrátka již nevěděli ničeho o slzách a potu. Nadešel den zkoušky. Na jeden velký svátek dal onen pán nositi na stůl nejvybranější jídla a konečné jídlo, které bylo talířem

přikryto. Zároveň řekl: „Ze všech jídel můžete jísti jenom z tohoto nikoliv, dokud se nevrátím; ba ani dotknouti se ho nesmíte; neposlechnete-li, bude konec vašemu štěstí.“ Pak odešel do zahrady a dlouho se nevracel. V obou lidičcích zvědavost rostla víc a více; žena se již nemohla udržeti a pozvedla zlehka horní talíř. Ale již bylo neštěstí hotovo; krásný ptáček vylétl z mísy a rychle oknem ven. Tu však již také přišel onen pán a vyhnal oba ze svého zámku, při čemž jim ještě ovšem dal moudré ponaučení na cestu. — Tu viděli obraz lidské křehkosti! — Většina církevních učitelů míní, že první hřích byl spáchán ještě šestého dne stvoření, téhož dne a téže hodiny, jako vykoupení, tedy v pátek o 3. hod. Podivno jest, že se v Písmě svatém praví, že Bůh, jenž padlé lidi ihned k zodpovídání volal, procházel se po polední při větěrku v zahradě. (1. Mojž. 3. 8.)

3. Přestoupení tohoto přikázání mělo velmi zlé následky; lidé ztratili nadpřirozené dary; mimo to utrpěli škodu na těle i na duši na darech přirozených.

Hříchem stalo se Adamovi něco podobného, jako člověku, jenž upadl do bahna; je pošpiněn a znetvořen. (Sv. Reh. Nyrs.) Jako onen žid, jenž na cestě z Jerusaléma do Jericha upadl mezi lotry, nejen byl oloupen o svůj majetek, nýbrž od lotrů i poraněn, tak se stalo i lidem; ztratili dary nadpřirozené a přirozené dary mimo to byly pokazeny. Jinými slovy: člověk **ztratil nadpřirozený obraz Boží, a přirozený obraz Boží** v něm byl **znetvořen**. (Sném Trid. 5. 1.) — Neposlušnost prvních lidí byla proto tak přísně potrestána, protože ono přikázání bylo tak lehké (Sv. Aug.) a protože první lidé měli veliké poznání. První lidé se dopustili **těžkého hříchu**. Že hřích prvních lidí byl hřích těžký, poznáváme z toho, že Kristus — Bůh musil umřít, aby hřích onen napravil. Podle velikosti léku soudím na velikost rány, a protože lék byl tak drahocenný, soudím, jak velká a těžká byla ona nemoc. (Sv. Bern.).

Hřích uškodil prvním lidem na **duši** takto: 1. Jejich rozum se zatemnil. 2. Jejich vůle byla seslabena a ke zlému nakloněna. 3. Ztratili milost posvěcující; proto se Bohu stali protivnými a nemohli již přijíti do nebe.

Jejich **rozum se zatemnil**, t. j. již nepoznávali tak dobře Boha, jeho vůli, cíl svého života a t. d. — Jejich **vůle** byla **seslabena**. Poněvadž člověk svým hříchem porušil shodu mezi svými duševními a tělesnými mohutnostmi, proto již smyslné náklonnosti nepodrobovaly se bez vzpírání se nadvládě rozumu a vůle. „Za trest, že člověk se vzbouřil proti Bohu, stalo se, že jeho vlastní tělo se vzbouřilo proti němu, a proto se stydí člověk za své vlastní tělo.“ (Sv. Eucharisus). Proto praví sv. Pavel: „Vidím jiný zákon v údech svých, kterýž odporuje zákonu mysli mé.“ (Řím. 7. 23.) Tělo žádá proti duchu. (Gal. 5. 17.) „Jako kámen jest svou tíží stále tažen k zemi, tak i pokazená vůle lidská jest obrácena k věcem pozemským.“ „Smysl a smýšlení lidského srdce ke zlému nakloněna jsou od mladosti jejich.“ (1. Mojž. 8. 21.) Zvláště pak hříchem dědičným byly v nás probuzeny jisté špatné

náklonnosti a sice ony, které satan v prvních lidech vzbudil; pochybování o pravdě Boží nebo nevěra, pochybování o spravedlnosti Boží nebo lehkomyšlnost, pýcha a smyslné žádosti. Po Evě, která zvědavě pohlížela na stromy rajske, která se nejprve s hadem a pak s mužem pustila do hříšné rozmluvy, která dříve chtěla být jako sám Bůh, zdědili i potomci jejího rodu náklonnost ke zvědavosti, k marnému mluvení a strojivosti. My se nyní podobáme oviklanému hřebíku, který ihned ze zdi vypadává, jakmile na něj zavěsíme něco těžšího. Nebo každé větší pokušení jest s to, otrástit naší vůli. Duševní síly člověka, rozumu a vůle byly však hříchem dědičným **jen zeslabeny**, nikoliv však (jak mní Luther), ztraceny. Člověk i nyní po hříchu dědičném má vždy ještě svobodnou vůli. (Sněm Trid. 6. 5.) Kdyby neměl svobodné vůle, nač by uvažoval o svých činech, proč by cítil mnohdy po skutku lítost? Proto praví sv. Aug.: „Kdyby duše hned od začátku byla bývala od Boha stvořena takovou, jakou nyní jest, měla by nicméně ještě značnou dokonalost a my bychom byli i takto Stvořiteli díky povinni.“ — První lidé **ztratili milost posvěcující**, tedy spravedlnost a svatost, ve které byli stvořeni. (Sněm. Trid. 6. 1.) a proto i přátelství Boží. Kdo ve hříchu dědičném umře, nemůže dojít patření na Boha; ovšem proto není ještě odsouzen do pekla.“ „Trest za hřích dědičný jest ztráta patření na Boha, trest pak za hřích osobní jsou věčné muky v pekle.“ (Pap. Innoc. VI.) Co tedy máme souditi o dětech, které zemřely, dříve než byly pokřtěny?

Na **těle** uškodil hřích prvním lidem takto: 1. Musili umřítí a byli podrobeni nemocem. 2. Byli vyhnáni z ráje a musili těžce pracovati, žena pak byla poddána muži. 3. Síly přírodní a nižší tvorové mohli člověku škoditi; konečně od té chvíle mohl je zlý duch snadněji ke hříchu pokouseti a z dopuštění Božího i na jejich časných statcích jim škoditi.

Člověk byl za hřích dědičný **odsouzen ke smrti**. Bůh řekl Adamovi: „V potu tváře své jísti budeš chléb, dokaváž se nenavrátiš do země, ze které jsi: nebo prach jsi, a v prach se navrátiš.“ (1. Mojž. 3. 19.) Tato slova nám připomíná církev na Popelečnou středu; tu říká kněz, klade popel na naše čelo: „Pomni, človče, že prach jsi a v prach se navrátiš.“ Smrt jest nejhorší následek hříchu dědičného. Než tělesná smrt jest jen obrazem daleko hroznější smrti duševní a věčné, již lidé propadli a od které jen vykoupení a pokání je mohlo osvoboditi. — I **vyhnání z ráje** mělo svůj význam. „Brány pozemského ráje se zavřely na znamení, že zavřen jest ráj nebeský.“ (Sv. Tom. Aq.) Od té doby musili lidé **těžce pracovati**. Neboť Bůh řekl k Adamovi: „Zlořečena bude země v díle tvém . . . Trní a hloží tobě ploditi bude . . . V potu tváře své jísti budeš chléb.“ (1. Mojž. 3. 17.) Pro tuto kletbu, kterou Bůh nad zemí vyslovil, užívá církev tolika žehnání. **Žena** od té doby musí **poslouchati muže**, proto že ho svedla ke hříchu; neboť Bůh k ní řekl: „Pod mocí muže budeš, a on panovati bude nad tebou.“ (1. Mojž. 3. 16.) Také má mít žena mnoho soužení s dětmi (1. Mojž. 3. 16.), protože svou neposlušností je učinila nešťastnými. — **Nižší tvorové** mohou od té doby člověku **škoditi**. Člověk se vzepřel proti Bohu, svému pánu, proto je spravedливо,

že se nyní nižší tvorové proti němu, pánu přírody, vzpírají. Proto Bůh již nechrání člověka před škodlivým vlivem živelů, rostlin, zvířat; proto tolik nehod následkem ohně, vody, dravé zvěře a p. Zvířata skoro všechna jsou nyní ke člověku plachá, ne-li jemu docela nepřátelská. „Lidé, kteří dříve bázní naplňovali všechno, bojí se všeho.“ (Sv. Chrys.) — **I zlý duch** má nyní **veliký vliv** na člověka dle pravidla: „Od koho kdo jest přemožen, toho jest i otrokem.“ (2. Petr. 2. 19.) Dábel může nyní člověka, zvláště poněvadž je nyní ke hříchu velmi nakloněn, mnohem snadněji pokoušeti a k těžkému hříchu svěsti (vzpomeňme na Jidaše), ba z dopuštění Božího může mu i na pozemských statečích škoditi (vzpomeňme na Joba). Proto se nazývá dábel „kníže světa“ (Jan 12. 31.; 14. 30.), jenž má vládu smrti. (Žid. 2. 14.) Lidé v nynějším životě jsou jako pocestní na cestě, kterou zlí duchové jako lupiči obléhají. (Sv. Reh. Vel.) Svět všecken ve zlém jest postaven. (1. Jan 5. 19.) Jho těžké stvořeno jest na syny Adamovy ode dne, v němž vyšli z života matky své až do dne pochování. (Sir. 40. 1.) Právem tedy pláče dítě hned po svém narození. — Tyto tresty, které přišly na lidi, byly lékem pro ně. Nemoci, smrt, nucená práce, vzájemné podřízení lidí měly na uzdě držeti pýchu a smyslnost lidskou. Z ráje pak byli proto vypuzeni, protože by tam byli mohli snadno zase jísti ovoce se stromu života a takto by pak nebyli mohli umřítí, nýbrž by byli bývali zůstali na věky v tomto bídném stavu. Vyhnání z krásného ráje bylo také mocným prostředkem, by lidé hříchu svého litovali.

4. Hřích prvních lidí i se zlými svými následky přešel na všechny lidi. (Sněm Trid. 5. 2.)

Denně pociťuji **trest** za hřích a protože onen **trest** pociťuji, vzpomínám si také na provinění. (Sv. Reh. Vel.) Než nejenom tresty, nýbrž i **hřích** sám nebo-li vinná Adamova přešla na nás; byloť by bezbožným domnívati se, že by Bůh chtěl potrestati někoho, jenž by byl prost všeliké vinný. (Sv. Prosp.) My jsme od přirozenosti ditkami hněvu. (Efes. 2. 3.) My všichni jsme zhřešili v Adamovi. (Řím. 5. 12.) Zhřešili jsme v Adamovi právě tak, jako hřeší zároveň i údové těla, když duše byly přivedeny ke hříšným úkonům. (Sv. Tom. Aq.) Jest způsob, jímž lze otrávití všechno ovoce na stromě, když by totiž někdo dovedl vpraviti jed do kořene. Takový způsob se podařil dáblu v ráji. (Segneri.) Král by propůjčil služebníkoví statek pod tou podmínkou, zůstane-li mu věrným. Zpronevěří-li se však, pozbude ho, však nejen on, nýbrž i celé jeho potomstvo. Něco podobného se stalo hříchem Adamovým. (Sn. Trid.) Otec by byl hrabětem. Urazil by velice krále. Král mu vezme za trest šlechtictví i statky. Zda-li pak potom také zdědí děti šlechtictví a statky? Ano, ony dědí po otci, jeho chudobu a bídu. Hřích dědičný jsme zdědili tak, jako se dědí mnohé tělesné nemoci v potomstvu. — Mýlí se, kdo se domnívá, že jsme proto v Adamovi zhřešili, že hřešíme podobně jako Adam. Kterak lze potom vysvětliti, že umírají i děti, které přece Adama v jeho hříchu nenapodobovaly? Proto církev tento blud zavrhl. (Sn. Trid. 5. 3.) Jak tedy patrno, jest a zůstane učení církevní, že my jsme v Adamovi zhřešili, tajemstvím víry.

Protože tento hřích od Adama dědíme, jmenujeme ho hříchem dědičným.

Dříve než vdychneme tento vzduch, již jsme nakaženi hříchem. (Sv. Ambr.) Naše početí jest ve hříchu (Ž. 50. 7.), protože býváme počati tím, že vzniká žádost. (Sv. Ambr.) I křesťanské děti se rodí na svět s hříchem dědičným. (Sn. Trid. 5. 4.) Nerodí se křesťané, nýbrž křesťany se musíme státi. (Sv. Jeron.) Má se to jako s olivami; z jádra olivy plané i ušlechtělé vyrůstá jen planá oliva. (Sv. Aug.)

Ježíš Kristus a nejblahoslavenější Panna Maria neměli hříchu dědičného.

Oba byli počati beze hříchu dědičného. Kristus proto, že jest Bohem. Maria pak zvláštní milostí Boží. Proto slavíme svátek „Neposkvrněného početí“ 8. prosince. Někteří se domnívají (podle slov sv. Luk. 1. 15.), že sv. **Jan Křtitel** a (dle slov u Jerem. 1. 5.) prorok Jeremiáš nebyli sice počati beze hříchu dědičného, ale narodili se bez něho. (Sv. Ambr., sv. Athanás.) Ostatní lidé jen zkrze křest (křest vody, žádosti a krve) bývají očištěni od hříchu dědičného. — Ne bez příčiny oslavuje církev **Narození Kristovo** (25. prosince), narození P. Marie (8. září) a narození sv. Jana Křtitele. (24. června.) U ostatních svatých se oslavuje den úmrtí, protože jejich svatost byla jista teprve při jejich smrti. Také třeba jest si povšimnouti, že tělo Kristovo a tělo Matky Boží **z mrtvých vstalo**; proto se slaví Vzkříšení a slavnost Nanebevzetí P. Marie. Poněvadž smrt jest pokuta hříchu, proto Kristus a P. Maria, kteří povždy byli prosti hříchu dědičného, dříve vstali z mrtvých (byli vykoupěni od smrti tělesné) než ostatní lidé.

5. Následkem hříchu dědičného jest tedy náš lidský život ustavičným pokáním.

Tedy nemoci, smrt, namahavou práci a t. d. musíme považovati za **pokání**. A pravdivá jsou slova: „Kdekoliv se budeš nacházeti, tam budeš trpěti.“ (Sv. Ign. L.) Svobodomyšlníci říkají, že prý nemoc, utrpení a smrt jsou vlastnostmi lidské přirozenosti a člověk prý přichází na svět úplně nevinný. Protestanté učí o tom právě na opak; říkají, že prý hřích dědičný oloupil člověka úplně o jeho svobodu a o jeho podobu s Bohem a že prý zničil úplně jeho síly duševní. Katolická církev se drží střední cesty mezi obojím tímto názorem. „Kdo popírá učení o hříchu dědičném, tomu jsou dějiny lidstva nepochopeným tajemstvím; jen ten, kdo toto učení uznává, rozumí sám sobě a dějinám lidstva.“ (Ketteler.)

Hřích dědičný to vysvětluje, když zde na zemi vedle rozmanité krásy shledáváme i velikou bídu.

Jak **krásná** jest příroda! Člověk pozoruje večer nádherné hvězdné nebe, ve dne jas sluneční na jasné obloze, slyší libezný zpěv rozmanitého ptactva, podivuje se jich pestrosti a zvláštnostem, těší se z voňavých a léčivých rostlin s jejich barvami rozmanitými, okouší nesčetných druhů ovoce, dívá se nádherné době květu na jaře a zase kouzlům zimy, raduje se z dobrosrdečnosti tak mnohých šlechetných lidí, kteří mají život zpříjemniti a t. d. Než vedle toho vidíme zase mnoho **bídy** na zemi: Surovost a zlomyslnost mnohých lidí, nemoci (tak mnoho nakažlivých a bolestných), smrt, války, hlad, zemětřesení, požáry, blesk, průtrže mračen, povodně, krupobití, jedovatá zvířata, dravou zvěř, dravé ptactvo, housenky a škodlivý hmyz, mrtvorozené děti,

mrzaky, bolesti porodní, otroctví, týrání zvířat a t. d. Ó, jak veliká jest bída, kterou způsobil v lidstvu hřích dědičný. A přece přemnoží lidé nechtějí uznati své bídy, ba dokonce cítí se i šťastnými na zemi. Podobají se dítěti, které se narodilo v tmavém vězení a hraje si, žertuje a raduje se, protože o světle ničeho neví. Matka však, která ví, jak milé jest světlo, rmoutí se a lká. Tak lidé světáčtí jsou plni radosti, svatí však, kteří znali radosti nebeské, rmoutili se a lkali na této zemi. (Didac.)

2.—7. čl. víry: O Ježíši Kristu.

1. O Vykoupení.

Ježíš Kristus, náš Vykupitel, osvobodil nás od zlých následků hříchu dědičného.

Padlý **člověk sám nebyl s to**, aby si z nova vydobyl dřívější svatost a spravedlnost a s ní spojené statky. Kdo je tělesně mrtev, nemůže se sám vzkřísiti; zrovna tak se nemůže duchovně mrtvý sám znova probuditi k životu duchovnímu. „Když člověk spravedlnosti, kterou obdržel, bez milosti Boží ani si uchováti nemohl, kterak si ji mohl opět vydobyti, když ji byl ztratil?“ (Sv. Aug.) Člověk po pádu podobal se nemocnému, který sice může hýbat rukama i nohama, ale přece bez cizí pomoci ze svého lůžka nemůže povstati a jíti, kam by chtěl. (Sv. Tom. Aq.) Čím byl milosrdný Samaritán Židu, jenž upadl mezi lotry, tím byl Kristus pro lidstvo, které lstí ďablovou bylo poraněno a o své nadpřirozené dary oloupeno. Proto se Kristus nazývá hojitel, nebo **spasitel** lidstva, protože lidstvu, hříchem dědičným onemocnělému, přinesl lék. (Sailer.)

Kristus nás osvobodil od **duševních** následků hříchu dědičného takto: 1. Svým učením **osvít**il náš rozum; 2. svými **příkázáními** a **zaslíbeními** naklonil naši vůli k dobru; 3. svou obětí kříže **zjednal** nám **prostředky** milosti, jimiž můžeme milosti **posvěcující** opět **nabyti**, **dítkami** Božími a **dědici** **království** Božího se **stati**.

Kristus tedy **vykonával** **trojí úřad**: **prorocký** nebo **učitelský**, **královský** nebo **pastýřský** a **velekněžský** nebo **kněžský**. Kristus je tedy náš **učitel**, **král** a **nejvyšší kněz**. Všimněme si tří částí katechismu: v 1. části katechismu se jeví Kristus hlavně jako učitel, ve 2. části jako král, ve 3. části jako nejvyšší kněz. Proč to? Tento trojí úřad si Kristus připisuje rozličnými výrazy. Nazývá se na př. „**světlem světa**“, poněvadž totiž svým učením náš rozum osvětlil. (Jan 12. 46.) Jako světlo ve tmě vzdálené předměty osvětluje a zřejmými činí, tak činí i Kristus: nejvzdálenější předměty, totiž život na onom světě a věčnost, jasně nám ukazuje. Před Pilátem se nazývá králem, jehož království není z tohoto světa. (Jan 18. 36.) Dále se nazývá „**dobrým pastýřem**“, jenž i život svůj dává za ovoce své. (Jan 10. 11.) Častěji se přirovnává k vůdci a vybízí nás, bychom jeho následovali. (Jan 14. 6.; Mat. 10. 38.) My zde na zemi jsme jen pocestní, kteří zde nemají místa

stálého, nýbrž budoucího hledají. Cesta do něho je drsná, příkrá, mezi propastmi, a přemnozí, nejsouce cesty oné znali, zbloudili a zahynuli. Než na této cestě máme vůdce, toho, jenž sám o sobě řekl: „Já jsem cesta, pravda a život. (Jan 13.) Následujeme-li tohoto vůdce a nespustíme-li se jeho stopy, nemůže s pravé cesty zblouditi. (Ludv. Gran.) — Sv. Pavel nazývá Krista velikým „biskupem“ (Žid. 2. 17.), který nepotřebuje nejprv za své hříchy oběti konati, potom za hříchy lidu (Žid. 7. 27.), jenž neobětoval zvířata, nýbrž své tělo jednou pro vždy obětoval (Žid. 10.) a jenž proniká nebesa. (Žid. 4. 15.) Svou poslušností shladil neposlušnost Adamovu (Řím. 5. 19.); byl poslušen až ke smrti kříže. (Filip. 2. 8.) — Poněvadž nám Kristus svou obětí na kříži zjednal prostředky milosti, kterou opět si můžeme vydobyti milostí posvěcující a tím i synovství Božího (Gal. 4. 5.) a práva na nebe (Gal. 4. 7.) (kteréžto prostředky milosti jsou zvláště mše sv. a sv. svátosti), říkáme: Kristus nám **opět otevřel nebe**. Poněvadž nám Kristus svým vykopením nebe opět otevřel, roztrhla se při jeho smrti opona, jež ukrývala vešvatyni. (Mat. 27. 51.) Máme pevnou naději, že skrze krev Kristovu přijdeme do svatyně t. j. do nebe. (Žid. 10. 19.) Kříž jest klíčem k nebi. (Sv. Chrys.)

Kristus nás osvobodil od **tělesných** následků hříchu dědičného takto: 1. On pro nás umřel a takto nám zasloužil, bychom mohli vstáti z mrtvých; 2. svým slovem i příkladem nás poučil, co máme činiti, bychom již na zemi tak blaženě jako v ráji žili a nad světem panovali a vítězili; 3. konečně nám dal prostředky, jimiž bychom zlého ducha zapuzovali a přemáhali.

Kristus byl prost každého, i dědičného hříchu. Proto nebylo třeba, by umřel, jelikož smrt je trestem za hřích dědičný. On dobrovolně pro nás umřel. A proto je spravedливо, bychom život opět obdrželi a po smrti z mrtvých vstali. Na vysvětlenou toto podobenství: Jsme dlužní jistý obnos. Přítel ho zaplatí a potom i my ho zaplatíme. V tomto případě je spravedливо, bychom peníze dostali zpět. Kristus jest „vzkříšení i život.“ (Jan 11. 25.) Kristus svým vzkříšením chtěl ukázati, že i my vstaneme z mrtvých. (1. Kor. 15.) Zkrze jednoho člověka přišla smrt a zkrze jednoho člověka vzkříšení ze smrti. (1. Kor. 15. 21.) — Následujeme-li učení Kristova, dojdeme spokojenosti (vzpomeňme na slova Kristova k Samaritance, Jan 4. 13.) a máme ráj již na zemi. — Konáním cností, jimž Kristus učil, a které sám konal, zvláště pokorou, mírností, štědrostí, čistotou a plněním evangelických rad můžeme zapudití pokušení a soužení zlého ducha, ale jen ta, která by škodila našemu spasení. Kristus tedy moc ďábla jen zlomil (Zjev. 12. 8.); úplně ji zničí až na konec světa. (1. Kor. 15. 24.) Poněvadž Kristus svrhl ďábla s výše jeho moci, proto pravil: „Viděl jsem satana, jako blesk s nebe padajícího.“ (Luk. 10. 18.) Zkrze našeho Spasitele Ježíše Krista obdrželi jsme tedy zase skoro všechno to, čeho jsme hříchem dědičným pozbyli. Ovšem mnohé následky hříchu dědičného zůstaly; tak na př. zlá žádostivost v nás, nemoci, smrt. Než za to, jako za náhradu, zkrze zásluhy Kristovy obdrželi jsme více a většího, než jsme zavinili ďábla pozbyli. (Sv. Lev Vel.) Hřích se rozhojnil, než milost ještě více se rozhojnila. (Řím. 5. 20.) Sv. Augustin volá pln radosti: „O šťastný hřích, jenž nám tak vznešeného a velikého Vykupitele přinesl!“

2. 0 zaslíbení Vykupitele.

Bůh padlým lidem odpustil, ačkoliv padlým andělům kdysi neodpustil. Hřích lidí totiž nebyl tak trestuhodným, jako hřích andělů. Lidé neměli takového poznání jako andělé a byli od ďábla svedeni. Lidé také aspoň částečně svou chybu uznali a ji litovali. (Jen neměli své viny na jiného svalovati!) Konečně Bůh nechtěl pro vinnu jediného člověka, celé pokolení lidské uvrhnouti do neštěstí.

1. Hned po pádu do hříchu slíbil Bůh lidem Vykupitele. Bůh totiž řekl k pekelnému hadu: „Nepřátelství položím mezi tebou a ženou, mezi potomstvem tvým a jejím; ona potře hlavu tvou.“ (Mojž. 3. 15.)

Smysl těchto slov jest tento: Nepřátelství položím mezi ďáblem a mezi nejčistší Pannou **Marií**, mezi stoupenci ďáblými a mezi Synem Panny, Kristem (Gal. 3. 16.); Panna Maria porodí toho, jenž zničí moc ďábla, t. j. jenž pokolení lidské, nad nimž ďábel následkem hříchu dědičného obdržel vliv, opět z moci ďábla vysvobodí. Mýlí se, kdo se domnívá, že Bůh těmito slovy člověku jen vštípil nepřátelské smýšlení nebo odpor proti hadu. Vždyť mějme na mysli, že Bůh řekl tato slova ke svůdci lidí a ne k jeho nástroji, hadovi. — Tato slova Boží nazývají se prvním evandéliem t. j. prvním radostným poselstvím o Vykupiteli. — Než Vykupitel **nepřišel hned**, jelikož lidé byli nazkrze smyslní a proto neschopní, obdržeti takovou milost. Bůh je musil na opak často citelně trestati. Vzpomeňme na potopu, na zkázu Sodomy a Gomorhy, na stavění věže Babylonské.

2. Dva tisíce let později slíbil Bůh **Abrahamovi**, že Vykupitelem bude jeden z jeho potomků.

Abraham bydlel nejprve v městě Ur (ohnivé město) v Chaldaei a později v městě Haran v Mesopotamii. Uprostřed modlářů zachoval si víru v jediného pravého Boha. Tu mu dal Bůh rozkaz, aby opustil své příbuzné a odešel do země Kanaan nebo-li do Palaestiny. Za jeho poslušnost mu Bůh slíbil, že v něm budou požehnána všechna pokolení země. (2. Mojž. 12. 2.—3.) Mimo to slíbil mu velmi četné potomstvo (Abraham jest duchovní otec všech věřících, Řím. 4. 11.) a daroval jemu a jeho potomkům úrodnou zemi Palaestinu. (1. Mojž. 12. 7.) Totéž zaslíbení opakoval Bůh Abrahamovi, když se dvěma anděly u něho byl hostem (1. Mojž. 18.) a když Abraham, jsa poslušen Boha, chtěl obětovati syna svého Isáka. (1. Mojž. 22.)

Totéž zaslíbení, které učinil Bůh Abrahamovi, učinil také **Isákovi**, **Jakobovi** a asi tisíc let později **králi Davidovi**.

Isákovi se ukázal Bůh, když k vůli hladu chtěl odejti do Egypta. (1. Mojž. 26. 2.) Jakobovi, když utíkal z domu otcovského a viděl ve snu řebřík nebeský. (1. Mojž. 28. 12.) Králi Davidovi (panoval 1055—1015) oznámil prorok Nathan z rozkazu Božího, že jeden z jeho potomků bude synem Božím a založí věčnou říši. (2. Král. 7. 12.) Oni mužové, z jejichž

pokolení Vykupitel vyšel a kteří žili v prvních dobách člověčenstva, nazývají se **patriarchové** nebo praotcové. Bylo 10 patriarchů před potopou (první byl Adam, poslední Noě) a 12 po potopě (první byl Sem, poslední byli Abraham, Isák a Jakob). Všichni patriarchové dožili se vysokého věku. Patriarchové před potopou byli staří na 1000 let, po potopě 400 let, nejméně 150 let. (Příčinou toho byl prostý život, zdržování se ve volné přírodě, příznivé poměry přírodní před potopou, zvlášť však moudrá prozřetelnost Boží, která jich používala k vychovávaní pozdějšího lidstva. Čím je pro nás nyní učitelský úřad církve a Písmo sv., tím byli tehdy praotcové.)

3. Později poslal Bůh proroxy a zkrze ně mnoho věcí o příchodu, osobě, utrpení a oslavení Messiašově podrobně předpověděl.

Proroci byli Bohem osvětlení mužové („mužové Boží“), kteří z rozkazu Božího a jménem Božím mluvili k národu israelskému. Hlavním úkolem proroků bylo, lid od hříchu odvracet (jej kárat, hřešil-li) a na Vykupitele připravovat (o Vykupiteli prorokovat). Bůh si vyvolil proroky z rozličných stavů. (Isaiáš byl z rodiny královské, Amos byl pastýřem, Eliseus byl povolán za proroka od pluhu) a dal jim dar zázraky činiti a prorokovati (o budoucím trestu, o událostech ze života Messiašova), by ihned bylo poznati, že jsou od Boha posláni. Všichni vedli přísný život kajicný; většina z nich nebyli ženati, jako Eliáš, Eliseus, Jeremiáš. Proroci mluvili velmi neohroženě, a lid si jich velice vážil; všichni však byli pronásledováni a většinou násilně usmrceni. (Mat. 23. 30.) Celkem bylo asi 70 proroků. Již Mojžíš byl velkým prorokem (5. Mojž. 34. 10.); největším byl Isaiáš, jenž tak určitě předpovídal o Vykupiteli, že mohl býti nazván evandelistou starého zákona. (Sv. Jeron.) Posledním prorokem byl Malachiáš, který prorokoval kolem r. 450. př. Kr. Mnozí proroci zanechali po sobě spisy; proto se mluví o čtyřech velkých a dvanácti malých prorocích.

I. O příští Messiašově předpověděli proroci toto:

1. Messiaš se narodí v Betlémě.

Michaeáš praví: „A ty Betléme Efrata maličký jsi v tisících jüdských: z tebe mi vyjde, jenž bude panovníkem v Israěli, a východové jeho od počátku, ode dnů věčnosti.“ (Mich. 5. 2.) — Proto dostalo se sv. třem králům v Jerusalemě odpovědi, že Vykupitel se asi narodil v Betlémě. (Mat. 2. 5.)

2. Messiaš přijde, pokud ještě bude státi chrám jerusalemský.

Když Židé po návratu ze zajetí babylonského počali znova stavěti chrám, tu starci, kteří ještě viděli starý chrám, počali hlasitě plakati. Již při kladení základů viděli, že druhý chrám nebude ani tak veliký, ani tak krásný, jako byl chrám první. Tu je těšil prorok Aggaeus, zvěstuje, že do tohoto chrámu vejde Vykupitel, že tedy tento chrám bude slavnějším, než byl prvý. (Agg. 2. 8.—10.) — Tento chrám však byl od Tita v r. 70. po Kr. rozbořen a již nikdy nebyl vystavěn.

3. Messiaš přijde, pokud ještě trvati bude království jüdské.

Jakob před svou smrtí zehnal synům svým a pravil k Judovi: „Nebude odňata berla (království) od **Judy**, až přijde ten, jenž jest očekáváním národů.“ Království židovské přestalo po rozboření Jerusáléma r. 70. po Kr.; neboť od této doby jsou Židé rozptýleni po celé zemi.

4. Daniel (605—530) docela předpověděl, že od nového opevnění Jerusáléma (453) až po veřejné vystoupení Messiašovo uplyne 69 ročních týhodnů a až ke smrti Messiašově 69 $\frac{1}{2}$ týhodne.

Tohoto se dověděl od archanděla Gabriela, když jednou odpoledne o 3. hod. obětoval a za vysvobození ze zajetí babylonského se modlil. (Daniel 9. 21.) — Král Cyrus dal Židům, v zajetí babylonském žijícím, r. 536 jen dovolení, aby znova vystavěli Jerusálém a chrám. Poněvadž pak jim nebylo dovoleno města svého opevniti, byli od svých nepřátel a krále perského očerněni, že prý chtějí stavěti i hradby. (1. Esdr. 4. 12.) — Teprve perský král Artaxerxes dal ve 20. roce své vlády (453) svému číšníkovu Nehemiášovi povolení, by Jerusálém byl opět ohrazen a branami opevněn. (2. Esdr. 2. 1.—8.) Připočteme-li tedy k roku 453 69 $\times$ 7 čili 483 roky, nebo 69 $\frac{1}{2}$ $\times$ 7, tedy 486 $\frac{1}{2}$ roku, tedy obdržíme rok 30 (nebo 33 $\frac{1}{2}$) po narození Krista. Jaké to velkolepé proroctví!

5. Messiaš se narodí z Panny, pocházející z rodu Davidova.

Bůh dal zkrze proroka Isaiáše králi Achazovi oznámiti, aby žádal od Boha nějaké znamení Boží všemohoucnosti. Král však nežádal žádného znamení. Tu pravil prorok: „Protož sám Bůh dá vám znamení. Až panna počne a porodí syna, a nazváno bude jméno jeho Emmanuel (Bůh s námi).“ (Isaiáš 7. 14.) — Zkrze proroka Jeremiáše oznámil Bůh: „Vzbudím Davidovi kmen spravedlivý: a kralovati bude jako král... a toto jest jméno, kterýmž ho nazývati budou: Hospodin spravedlivý náš.“ (Jerem. 23. 5.—6.)

6. Messiaš bude míti **předchůdce**, jenž bude žíti na poušti a povede andělský život.

Isaiáš praví o tomto předchůdci: „Hlas volajícího na poušti: Připravte cestu Hospodinovu, přímé učíte na pustině stezky Boha našeho. Všeliké údolí povýšeno bude, a všeliká hora a pahrbek ponížen bude.“ (Is. 40. 3.) Malachiáš praví: „Až, já posílám anděla svého, a připraví cestu před tváří tvou. A hned přijde do chrámu svého Panovník, kteréhož vy chcete.“ (Malach 3. 1.) — Tento předchůdce byl Jan Křtitel.

7. Až se narodí Messiaš, vzejde nová hvězda.

Věstec Balaam prorokoval moabskému králi Balákovi, když Israělští pod vedením Mojžíše přišli na pomezí jeho: „Vidím ho, ale ne nyní; patřím na něho, ale ne z blízka. Vzejde hvězda z Jakoba, a povstane prut z Israele.“ (4. Mojž. 24. 17.)

8. Messiašovi se budou klaněti králové z dalekých zemí a přinesou mu dary. (Ž. 71. 10.)

9. V době, kdy se narodí Messiaš, bude povražděno mnoho dětí.

Jeremiáš předpovídá: „Hlas nářikání, žalosti a pláče slyšán jest na výsosti: Ráchel pláče synů svých a nechce se potěšiti nad nimi, protože jich není.“ (Jer. 31. 15.) Ráchel, která byla matkou největšího pokolení, zastupuje zde místo židovského národa. Ráchel zemřela a byla pochována v Betlémě. (1. Mojž. 35. 19.)

10. Messiáš bude utíkat do Egypta (Is. 19. 1.) a opět se odtud navrátí. (Os. 11. 11.)

II. O osobě Messiášově předpověděli proroci toto:

1. Messiáš bude Synem Božím.

Davidovi zaslibuje Bůh zkrze proroka Nathana Vykupitele a praví: „Já budu jemu za otce, a on mi bude za syna.“ (2. Král. 7. 14.) V žalmu jednom oslovuje Bůh Messiáše: „Syn můj jsi ty, já dnes zplodil jsem tebe.“ (Ž. 2. 7.)

2. Bude Bůh a člověk zároveň.

Isaiáš praví: „Maličký narodil se nám, a syn dán jest nám... a nazváno bude jméno jeho (= on bude) Podivný, Rádce, Bůh.“ (Is. 9. 6.) „Bůh sám přijde a spasí vás.“ (Is. 35. 4.)

3. Bude činiti veliké divy.

Isaiáš praví: „Bůh sám přijde a spasí vás. Tehdáž otevrou se oči slepých, a uši hluchých otevřeny budou. Tehdáž poskočí kulhavý jako jelen, a rozvázán bude jazyk němých“ (Is. 35. 6.)

4. Bude knězem jako Melchisedech.

David nechává Boha otce takto oslovovati Messiáše: „Ty jsi knězem na věky podle řádu Melchisedechova.“ (Ž. 109. 4.) — Kristus obětoval chléb a víno při poslední večeři a obětuje ho každodenně zkrze své zástupce, kněze.

5. Bude velikým prorokem a učitelem.

Již Mojžíšovi slíbil Bůh: „Proroka vzbudím jim z prostředku bratří jejich, podobného tobě.“ (5. Mojž. 18. 18.) Proto Židé nazývali Messiáše vůbec „prorokem, jenž má přijíti na svět“. (Jan 6. 14.) — Jakožto prorok měl tedy Messiáš prorokovati a učit. On měl býti učitelem pohanů (Is. 49. 1.—6.)

6. Bude králem nové říše (Jer. 23. 5.), která bude nezničitelná a všechny ostatní říše bude objímati. (Dan. 2. 44.)

Tato říše je církev katolická nebo obecná. Proto se nazývá Kristus před Pilátem králem (Mat. 27. 11.), praví však: „Mé království není z tohoto světa.“ (Jan 18. 36) t. j. má říše jest duchovní říše.

III. O utrpení Messiášově předpověděli proroci toto:

1. Messiáš, sedě na oslici vjede do Jerusalema. (Zach. 9. 9.)

2. Bude prodán za 30 stříbrných.

Zachariáš předpověděl: „I odvážíli mzdu mou třiceti stříbrných. I řekl Hospodin ke mně: Vrz to před hrnčáře, krásnou mzdu, kterouž jsem oceněn od nich! I vzal jsem třiceti stříbrných a uvrhl jsem je do domu Hospodina před hrnčáře.“ (Zach. 11. 12.) Tak se také stalo: Jidáš hodil peníz zpět do chrámu, a pak bylo za ně koupeno pole hrnčářovo, na němž se měli pochovávat cizinci. (Mat. 27. 57.)

3. Bude zrazen od jednoho z těch, kteří s ním jedli u stolu. (Ž. 40. 10.)

Jidáš vyšel od stolu ven a ihned zradil Pána. (Jan 13. 30.)

4. Jeho učenci jej v jeho utrpení opustí. Zach. 13. 7.)

Když byl Ježíš zajat, opustili ho všichni učenci a utekli (Mar. 14. 50.); jen Petr a Jan zdaleka ho následovali až do předsíně velekněžovy. (Jan 18. 15.)

5. Bude tupen (Ž. 21. 7.), bit, uplván (Is. 50. 6.), bičován (Ž. 72. 14.), trním korunován (Píseň Šal. 3. 11.), octem a žlučí napájen. (Ž. 68. 22.)

Kterí šli mimo kříž Kristův, rouhali se jemu a potřásali hlavami (Mar. 15. 29.) Podobně posmívali se jemu i vysocí kněží a zákoníci a pravili k sobě vespolek: „Jiným pomáhá, sobě pomoci nemůže.“ (Mar. 15. 31.) Již před nejvyšším knězem Annášem dal služebník jeden Kristu políček, protože se mu jeho odpověď nelíbila. (Jan 18. 22.) Když Kristus před Kaifášem vyznal, že je Synem Božím, plili mu někteří do tváře, bili ho pěstmi, jiní pak ho políčkovali. (Mat. 26. 67.) Pilát dal Krista bičovati. (Jan 19. 1.) Pak mu vsadili vojáci na hlavu trnovou korunu, oblékli mu červený plášť, tloukli ho do hlavy třtinou, políčkovali ho a posmívali se jemu. (Mar. 15; Jan 18.) Na Golgotě mu dávali víno se žlučí (vlastně myrrhu, Mar. 15. 23.) píti. Když ho okusil, nechtěl píti. (Mat. 27. 34.)

6. O jeho oděv budou metati los. (Ž. 21. 19.)

Vojáci rozdělili šat Kristův na 4 díly a každý z nich obdržel jeden díl; sukně však nechtěli rozstříhnouti, protože byla celá tkaná a beze švu. (Jan 19. 23.) Proto o ni metali los.

7. Ruce a nohy jeho budou probodeny. (Ž. 21. 17.)

Kristus skutečně byl na kříž přibit; proto mohl ukázati Tomášovi rány na svých rukou a říci jemu: „Vlož prst svůj sem.“ (Jan 20. 27.) Odsouzcenci bývali obyčejně jen provazy přivázáni na kříž. (Takto byli prý ukřižováni oba lotři, jakož i později sv. Petr a sv. Ondřej.)

8. Umře mezi zločinci.

Isaiáš totiž praví: „A dá bezbožné za pohřeb a bohaté za smrt svou.“ (T. j. mezi zločinci určen jest mu pohřeb, ale u bohatého nalezl hrob svůj.) (Is. 53. 9.) Kristus umřel mezi dvěma loupežníky, kteří zároveň s ním byli ukřižováni. (Luk. 23. 33.)

9. Bude ve svém utrpení trpěl i vý jako beránek (Is. 53. 7.), ano bude se i za své nepřátele modlití. (Is. 53. 15.)

10. Umře dobrovolně, a to pro naše hříchy. (Is. 53. 4—7.)

IV. **○ oslavení** Messiasově předpověděli proroci toto:

1. Nalezne svůj hrob u bohatého (Is. 53. 9.) a hrob jeho bude slavný. (Is. 11. 20.)

2. Jeho tělo nezhnije ve hrobě. (Ž. 15. 10.)

3. Navrátí se do nebe (Ž. 67. 34.) a bude seděti na pravici Otce. (Ž. 109. 1.)

4. Jeho učení se rozšíří z Jerusalema, a to s hory Sionu (Is. 2. 28.) po celém světě. (Is. 2. 3.)

Večeřadlo totiž, kde apoštolové obdrželi Ducha sv., nacházelo se na hoře Sionu.

5. Všichni pohanští národové na světě vejdou do jeho říše a budou se jemu klaněti. (Ž. 2. 28.—29.)

6. Národ židovský, který Messiáše usmrtil, bude krutě trestán a rozptýlen mezi všechny národy světa. (5. Mojž. 28. 64.)

Město Jerusalema i s chrámem bude rozbořeno, přestanou židovské oběti i kněžstvo, chrám již nikdy nebude vystavěn. (Dan. 9. 26.—27; Is. 3. 4.)

7. Na každém místě na světě bude mu přinášen oběť čistá. (Mal. 1. 11.)

8. Bude kdysi souditi všechny lidi (Ž. 109. 6.) a před tímto soudem pošle na svět Eliáše. (Mal. 4. 5.)

4. Také život Messiášův byl naznačen mnohými předobrazy.

Plán stavební ukazuje již napřed, jak bude stavba vypadati. Dlouhý stín vycházející od pocestného, již napřed ho prozrazuje. Červánky zvěstují, že vychází slunce. Právě tak skoro každý důležitější úkon patriarchů naznačoval jisté úkony Kristovy; a téměř všechny důležitější obřady židovské naznačovaly jisté úkony křesťanské. (1. Kol. 2. 17.) Proto starý zákon má se k novému, jako stín ke skutečnému předmětu (Žid. 10. 1.), jako obraz k zobrazenému předmětu. Celý starý zákon byl závojem nového zákona. (Sv. Aug.) Nový zákon jest ukryt ve starém, a starý v novém jest objasněn. (Sv. Aug.) Předobrazy se nazývají tedy osoby a věci, které něco budoucího již napřed jako na obraz ukazovaly.

Předobrazy Messiáše byly:

Předobrazy jeho utrpení a smrti: Abel, Isák, Jakob, Josef Eg., David, beránek velikonoční, oběť na den smíření a měděný had.

Abel je první spravedlivý mezi všemi lidmi (Kristus prvním mezi všemi svatými); jest pastýřem; přináší oběť Bohu milou; jest nenáviděn od svého bratra a zabit (Kristus od svých bratří, Židů), ale při tom byl jako beránek. (1. Mojž. 4.) — **Isák** jest jediným, vroucně milovaným synem svého otce, sám si nese dříví na horu, trpělivě se chová na oltáři obětním a jest opět navrácen svému otci. (Kristus vstal z mrtvých.) (1. Mojž. 22.) — **Jakub** jest pronásledován od svého bratra, konečně však se s ním smíří. — (Kristus jest pronásledován od svých bratří, Židů, na konci světa však se s nimi smíří.) Ačkoliv byl synem bohatého otce, putuje chudý do cizí země, aby si přivedl bohobojnou manželku. (Kristus přišel na svět, aby si zde vybral svatou nevěstu, církev.) K vůli své nevěstě slouží dlouhá léta za služebníka. (K vůli církvi vzal na sebe Kristus podobu služebníka a 33 roků sloužil lidstvu) Jakob měl 12 synů, mezi nimiž miláčka Josefa. (Kristus měl

12 apoštolů, mezi nimi miláčka sv. Jana.) (1. Mojž. 25.—33.) — **Josef**, miláček otcův, jest nenáviděn od svých bratrů a za několik stříbrných prodán; trpěl mezi dvěma zločinci ve vězení (Kristus na kříži), z nichž jeden obdržel milost, druhý byl popraven; po velikém ponížení jest povznesen k nejvyšší důstojnosti; svou radou zachránil lid od hladné smrti (Kristus hlásáním svého evandělia a od smrti duchovní); hlasatelé vybízeli lid, aby před ním klekal (Apoštolové požadují též ctí pro Krista); konečně se smíří se svými bratry. (Také Kristus se Židy na konci světa.) (1. Mojž. 37.—45.) — **David** se narodil v Betlémě, ztrávil své mládí v poníženosti, jde proti obru Goliášovi, nepříteli vyvoleného národa, s holí (dřevem) a 5 kameny a přemůže ho (Kristus přemohl ďábla na dřevě kříže svými 5 ranami), stal se králem (Kristus králem církve), musil mnoho trpěti, ale vždy slavil vítězství. (1.—2. Král.) — **Beránek velikonoční** byl zabit před vyjitím z Egypta, tedy večer před velikou sobotou velikonoční; byl obětován a také požíván, byl bez poskvrny, v nejlepším stáří; nebyla mu zlomena žádná kost; jeho krev na veřejích dveří našplicháná chránila před smrtí tělesnou (krev Kristova před smrtí duchovní); požíván byl při odchodu do zaslíbené země. (Kristus ve svátosti oltářní při odchodu na věčnost.) Byl trpělivý (Kristus také). (2. Mojž. 13.) — **Oběť na den smíření**: Velekněz vzkládal ruce na kozla, při čemž vyznával hříchy všeho lidu, načež byl kozel vyhnán na poušť, kdež zahynul. (Také na Kristu spočívají hříchy všeho lidstva a proto odešel na poušť toho světa, vstříc smrti) (4. Mojž. 29.) — **Měděný had** byl na poušti vztýčen na dřevo; kdo naň pohlédl byl uzdraven od smrtelného uškntutí jedovatých hadů. (Také Kristus byl povýšen na kříž; kdo v něho věří, bude spasen) (4. Mojž. 21. 6.—9.) Proto praví Kristus: „Jako Mojžíš povýšil hada na poušti, tak musí povýšen býti syn člověka, aby nižádný, kdo v něho věří, nezahynul, ale měl život věčný.“ (Jan 3. 14.)

Předobrazy jeho učitelského úřadu: Noe, Mojžíš a archanděl Rafael.

Noe byl jediný mezi svými vrstevníky spravedlivým (Kristus jediný beze hříchu); staví za ustavičného kázání archu (Kristus církev), zachránil od záhuby pokolení lidské (Kristus od věčné smrti) přináší oběť Bohu milou, když vyšel z archy (Kristus na odchodu z toho světa)! prostřednictvím Noemovým uzavírá Bůh s lidstvem novou úmluvu, jejíž zárukou jest duha. (Tak i prostřednictvím Krista, a zárukou jest svátost oltářní). (1. Mojž. 6.—9.) **Mojžíš** ušel jako dítě krutému rozkazu královi, ztrávil mládí v Egyptě, postil se 40 dní před dáním zákona na Sinaji (Kristus před hlásáním svého evandělia), osvobodil Israelské z otroctví a vedl je do zaslíbené země (Kristus nás vysvobodil z otroctví ďábla a uvedl nás do církve), konal zázraky na důkaz svého božského poslání, modlil se stále za svůj lid, ukázal se na hoře Sinai (Kristus na hoře Tábor) s obličejem zářícím a byl prostředníkem starého zákona (Kristus nového). (2. Mojž.) — Archanděl **Rafael** sestoupil s nebe, by byl vůdcem člověka (Kristus celého lidstva), dlouhou dobu s ním obcuje (Kristus 33 let), uzdravuje od slepoty (Kristus od duchovní slepoty) a od ďábla. (Tob.)

3. Předobraz jeho kněžského úřadu: Melchisedech.

Melchisedech, t. j. král spravedlnosti, byl králem Salemským t. j. králem pokoje (také Kristus je věčným králem spravedlnosti a pokoje); je králem a knězem zároveň; obětuje chléb a víno. (1. Mojž. 14.)

4. Předobraz jeho vzkříšení: Jonáš.

Jonáš byl tři dny v břiše ryby (Kristus v zemi, Mat. 12. 40) a káže pokání Nínivským (Kristus Židům). (Jon.)

5. Předobraz jeho církve: archa.

Archa dřevěná zachránila lidi od smrti. (Tak zachraňuje lidstvo církev tím, že nás činí účastnými zásluh, dobytých na dřevě kříže.) Mimo archu nebylo záchrany. (Mimo církev není spásy.) V arše byli tvorové všeho druhu. (V církvi jsou všichni národové.) Vlny jen povznášely víc a více archu k nebi. (Pronásledování jen očišťovala a upevňovala církev.) Archa se zastavila na skále. (Církev je vystavěna na skále Petrově.) (1. Mojž. 7.)

6. Předobraz nejsv. svátosti oltářní: manna.

Manna byla bílá (jako hostie), každého dne ráno padala s nebe (Kristus každého dne ráno přichází na naše oltáře), trvala jen pokud byli Židé na poušti. (Svátost oltářní jen pokud budeme na zemi.) Spasitel praví, že manna se liší tím od svátosti oltářní, že manna není chléb nebeský jako svátost oltářní; „neboť chléb Boží jest ten, kterýž s nebe sestoupil a dává život světu“. (Jan 6. 33.)

3. O přípravě lidstva na Vykupitele.

1. Bůh si vyvolil zvláštní národ a sám jej připravoval na Vykupitele; tento vyvolený národ byli potomci Abrahamovi. Nazývají se obyčejně národ israelský nebo židovský.

Asi 1650 let po stvoření světa byla potopa. Tři sta let později narodil se Abraham, tedy asi 2050 let před Kr. Jej povolal Bůh z jeho otčiny do sv. země Palaestiny. (1. Mojž. 12.) Jeho potomci, národ židovský, měl býti jednou národem kněží pro všechny lidi. (2. Mojž. 19. 16.) Tedy vyvolení jednoho národa nebylo nikterak zavržením jiných národů, nýbrž právě důkazem, že i o ně Bůh pečuje. Proto taky Bůh při každickém zaslíbení Vykupitele říkal, že Vykupitel oblaží všechny národy. (Mojž. 12. 3.; 29. 4.; 28. 14.)

Bůh připravoval vyvolený národ na Vykupitele takto: Trpce jej zkoušel, dal mu přísné zákony, činil před jeho očima mnoho zázrakův a poučoval ho prostřednictvím proroků.

Vyvolený národ byl totiž velmi smyslný. Miloval více egyptské hrnce masa, než svou svobodu. (2. Mojž. 16. 3.) Proto jej Bůh **zkoušel** tím, co by bylo jeho velikou smyslností vyléčilo. Takové zkoušky byly: rozkaz Faraonův, aby všichni chlapi byli usmrceni; hlad a žízeň na poušti; konečně později odvedení do zajetí a utlačování od ukrutných králů. Poněvadž národ byl velmi smyslný a hrubý, dal mu Bůh **zákony** za hromu a blesku a připojil k nim hned také pohrůžku a příslibení. (Sv. Chrysot.) — Národ ten byl také velice nakloněn k modloslužbě. Vzpomeňme na př. jen na klanění se zlatému teleti. (2. Mojž. 32., 1.) **Zázraky** měly jen za účel utvrditi

víru a důvěru v jediného pravého Boha. Vzpomeňme na zázraky v Egyptě, na zázračný přechod Rudým mořem a později Jordánem, na mannu na poušti, na vodu ze skály, na rozboření zdí jeriškých atd. Také **proroci** měli víru v jediného pravého Boha upevňovati a touhu po příštím Vykupiteli vzbuzovati.

Z dějin národa Židovského víme toto:

1. Potomci Abrahamovi byli nejprve v Palaestíně a pak přišli do Egypta, kde žili 400 let a velmi byli utlačováni.

Kolem r. 2000 př. Kr. povolal Bůh **Abrahama** a uvedl jej do Palaestiny. Zde se usadil u Hebronu (záp. od nynějšího Mrtvého moře). Abraham měl syna **Isáka**, kterého měl obětovati na hoře Moria. Isák měl 2 syny, Esaua a **Jakoba**; Jakob oklamal svého bratra o otcovské požehnání a o prvorozenství a musil utéci z domu otcovského. Jakob (také Israěl nazvaný) měl 12 synů; jeden z nich, **Josef**, stal se králem v Egyptě a povolal pak své příbuzné, počtem 66, k sobě a daroval jim úrodnou krajinu Gossen, ležící východně od ústí Nilu. (Kolem r. 1900 př. Kr.) Zde se Židé velmi rozmnožili a mnoho musili trpěti od králů egyptských. Nazýváni byli obyčejně „Synové Israěle“ nebo Israělité.

2. Mojžíš vyvedl Židy z Egypta, načež byli 40 let na poušti.

Asi 2 milliony lidí, mezi nimi 600.000 bojovníků, přešlo Rudým mořem (kolem r. 1500 př. Kr.) a přišli na poušť arabskou; zde je Bůh živil mannou a dal jim na hoře Sinai 10 Božích přikázání. Bůh dělal před jejich očima mnoho zázraků. Mojžíš umřel na hoře Nebo.

3. Pod Josuem opanovali zaslíbenou zemi, musili však ještě přes 300 let pomocí soudců bojovati proti nepřátelům (1450 — 1100 př. Kr.)

Josue, nástupce Mojžíšův, rozdělil celou zem mezi 12 pokolení. — Soudcové byli udatní mužové, které Bůh v čas potřeby vzbuzoval; vedli ve válce lid (také soudili) a přemáhali nepřátele. Takoví soudcové byli: Gedeon, Jefta, Samson a poslední byl Samuel.

4. Potom vládli židům králové a sice Saul, David a Šalomon (1100—975 př. Kr.)

Saul byl ukrutný muž a sám se v bitvě usmrtil. — Jeho nástupce **David** (1055—1015) vynikal velikou zbožností. Složil mnoho žalmů a obdržel od Boha zaslíbení, že z jeho pokolení se narodí Vykupitel. Když upadl lehkomyslně do 2 velkých hříchů, konal přísné pokání. Proti němu marně povstal vlastní syn Absolon. — Po něm následoval jeho syn **Šalomon**; ten vystavěl v Jerusalemě nádherný chrám (1012) a byl znám pro nádheru svého dvora. Byl velmi moudrý a napsal knihu Přísloví.

5. Po smrti Šalomonově rozdělila se říše ve 2 části: ve království israělské na severu (975—722) a ve království judské na jihu (975—588).

Po Šalomonovi následoval v království jeho syn Roboam. Ten uložil lidu ještě větší daně, než jeho otec Šalomon. Proto se od něho odtrhlo 10 pokolení severních a utvořili království Israělské. Jen jižní dvě pokolení Judovo a Benjaminovo, zůstala Roboamovi věrna a tvořila království Judské.

6. Poněvadž obyvatelé obou říší opustili pravého Boha, dopustil Bůh, aby obojí říše byla ztroskotána a jejich obyvatelé do zajetí odvedeni.

Království **Israelské** mělo celkem 19 králů. Ti sváděli lid k modlářství, by neputoval do Jerusálema. Proto poslal Bůh k tomuto národu proroky, kteří je měli kárati. Konečně r. **722** přišel **assyrský** král Salmanassar, zničil říši Israelskou a odvedl její obyvatelé, mezi nimi Tobjáše, do zajetí assyrského. R. 606 po pádu říše assyrské přišli tito zajatci pod vládu babylonskou a r. 538 pod vládu perského krále Cyra. Království Judské mělo celkem 20 králů a udrželo se déle. Teprve **babylonský** král Nabuchodonosor si je podmanil, a když se bouřilo, odvedl mnoho Židů, mezi nimi i Daniela, do zajetí (**606—599**) a konečně r. 588 vyvrátil Jerusálém a chrám. Než i potom obětovalo se na zříceninách chrámu. (Bar. 1. 10.)

7. Po návratu se zajetí (536) žili Židé pokojně, až konečně dostali se pod nadvládu ukrutného krále syrského **Antiocha** (203).

Od r. 606 měli obyvatelé obojí říše, israelské i judské, společného panovníka a musili bydleti vedle sebe; proto se zase brzy sprátelili. Od té doby se obyčejně nazývají Židy. **Perský** král Cyrus, jenž si podrobil r. 538 říši babylonskou (král Baltazar byl usmrcen též noci, ve které zneuctil posvátné nádoby), dovolil Židům r. **536** navrátiti se do vlasti a opět stavěti si chrám (516 byl dostavěn). (Vzpomeňme na útěchyplná slova proroka Aggaea, když byl kladen základní kámen!) R. **453**. dostali Židé od perského krále Artaxerxa také dovolení, aby **Jerusalém** opevnili **hradbami**. (Vzpomeňme na proroctví Danielovo o 69 ročních týhodnech.) Pod nadvládou perskou zůstali Židé přes 200 let a dobře se jim vedlo. R. 330. přišli Židé pod panství Alexandra Vel., krále Macedonského, který zničil říši Perskou. Po jeho smrti měli nad sebou Židé rozličné panovníky, až konečně (r. 203) byli podrobeni králi Antiochovi Epifanovi IV. Tento je pronásledoval pro jejich víru; on nutil na př. 7 bratří makkabejských a Eleazara, jísti vepřové maso a dal je mučiti; také do chrámu dal postaviti modly.

8. Po krutém boji dobyli si Židé svobody a měli pak po 100 roků nad sebou krále židovského. (140—39 př. Kr.)

Pod vedením statečných Makkabejských (Mathatiáš se svými 5 syny) počali Židé boj za svobodu a úplně strášli se jha syrského. (V boji padlo mnoho Židů, kteří měli u sebe modlářské předměty; Juda Mak. dal za ně obětovati oběti). Jeden z bratří makkabejských, Šimon, byl králem a veleknězem v Judsku (r. 140). Po něm následovali ve vládě jeho potomci. R. 64. zastavil se Římský vojevůdce Pompejus na své výpravě na východ také v Judsku a podrobil krále židovského panství **římskému**.

9. R. 38. př. Kr. byl králem židovským pohan Herodes.

Když totiž Židé se vzbouřili, sesadili Římané krále židovského a králem židovským učinili pohana, jménem Herodesa Velikého (r. 39. př. Kr.) Herodes tedy byl králem Židů, ale nebyl Židem. Za něho se narodil Messiaš. Herodes dal povraždit pacholátka Betlémská; zemřel r. 3. po Kr. — Po Herodesovi následoval jeho syn Herodes Antipas. (3. —40. po Kr. —

To jest ten Herodes, jenž dal stíti sv. Jana Křt. a jenž potupil Krista. Po něm následoval vnuk Herodesa Velikého, Herodes Agrippa; tento dal stíti sv. Jakoba ap. a uvězniti sv. Petra; Dal se nazývati Bohem a byl za živa sežrán od červů. (44. r.) — R. 70. byl Jerusálém zbořen od Tita, a Židé se rozprášili mezi všechny národy.

2. Ostatní národy světa připravoval Bůh na Vykupitele jednak prostřednictvím vyvoleného národa a šlechetných mužů, jednak způsobem mimořádným.

Židé již k vůli svému čilému obchodu stýkali se často s pohanými národy. Proto i Písmo sv. záhy se dostalo do rukou pohanů a bylo přeloženo do cizích řečí. Řízením Božím se stalo, že Židé přišli do zajetí a zde dlouho museli žiti pohromadě s pohany. Od nich poznali pohané pravého Boha a proroctví o Vykupiteli. Proto pravil Tobiaš, osvícen Duchem sv.: „Vyznávejte se Pánu, synové israelské a před obličejem národů chvalte ho: nebo proto rozptýlil vás mezi národy, kteříž neznají ho, abyste vypravovali divné věci jeho a je naučili, že není jiný Bůh všemohoucí kromě něho.“ (Tob. 13. 3.) Bůh také mezi pohany vzbudil **šlechetné muže**, nebo poslal k nim takové muže. Vzpomeňme na Sokrata v Řecku (on učil, že jest jen jeden Bůh a ten že stvořil svět, ukazoval, jak bláhová je modloslužba, byl velmi střdmý, nezištný, mírný a neohrožený; byl pro své učení r. 399 př. Kr. odsouzen na smrt); vzpomeňme dále na Joba v Arabii, na Josefa v Egyptě, na Jonáše v Ninive, na Daniela v Babyloně a j. Z jejich cností, dlelím také z jejich neohroženého vyznávání víry a ze zázraků, které Bůh mnohdy na jejich ochranu činil (vzpomeňme si na zachránění 3 mláďenců v peci ohnivé, Daniela v jámě lvové), musili pohané poznati, který Bůh je pravým Bohem. Proto i mnozí pohané přijímali náboženství židovské; říkalo se jim proselyté. — Ale také **mimořádným způsobem** Bůh poučoval pohany; tak na př. 3 krále zázračnou hvězdou (Mat. 2. 3.), setníka Kornelia v Caesarei a dělem (Sk. 10. 3.), krále Baltassara tajemnou rukou na stěně (Dan. 5.), krále Nabuchodonosora zázračným snem, jenž se vztahoval na pravého Boha a Messiáše, (Dan. 2.), Balaama oslicí. (4. Mojš. 22. 28.) Proto také v pravdě shledáme se u pohanů s touhou po Vykupiteli. (Viz další!)

3. Dříve než Bůh poslal Vykupitele, dopustil, aby všichni národové země upadli do veliké bídy, by tím více po Vykupiteli toužili a tím radostněji jej uvítali.

Mezi Židy byla veliká různost ve věcech náboženských; vzájemně se potírali 3 náboženské strany čili sekty: Saduceové, boháči židovští, kteří nevěřili v život věčný; Fariseové, kteří zevně co nejprísněji zachovávali všecky předpisy náboženské; Essenové, kteří se úplně vzdalovali světa a vedli přísný kající život. — Mezi pohany vzdor vši moudrosti panovala úplná nevědomost ve věcech náboženských a nesmírná mravní spustlost.

Počet bohů pohanských byl takový, že dějepisec Hesiod praví, že by člověk musil si pozoufati, kdyby měl všechny spočítati. Zbožňovány byly sochy, hříšní lidé, ba i zvířata. Pohané považovali tyto bohy za ochránce neřestí a domnívali se, že je nejlépe uctít hříšnými a nemravnými skutky, ba i lidskými oběťmi. Pohané však poznávali svou hlubokou bídu a toužili po pomoci. Římský básník Horác (v jedné odě) si stěžuje na války občanské a praví: „Přijď konečně, synu vznešené Panny, zůstaň dlouho ve svém lidu, vrať se pozdě do nebe a zalib sobě, abys zde byl nazýván otcem a panovníkem.“ Již před tím vyslovil Sokrates v Řecku naději, že přijde s nebe prostředník a že nás určitě poučí o našich povinnostech k Bohu a k lidem. Právem tedy nazvali kdysi umírající Jakob (1. Mojž. 49. 10.) a proroci (Agg. 2. 7.) Vykupitele „**očekáváním všech národů**“. — Národové světa před příchodem Krista podobali se nemocnému, který proto žádal si lékaře, protože svou bolest velice pociťoval; uvadlé květině, která touží po obcerstvující rose; člověku, jenž upadnuv do jámy, touží po zachránci, protože přese všechnu námahu nemůže se dostat ven (Alb. Stolz); královskému synu, jenž musí žít ve veliké nouzi a jest nespokojen se svým osudem, protože ví, že je určen k čemusi lepšmu. (Alb. Stolz) — Až podnes tak Bůh činí ve své moudrosti; dopouští na mnohé lidi napřed největší bídu, než-li na ně začne působiti Duchem svatým. To dokazuje život Pavlův, Augustinův. Lidé totiž, kteří se nacházejí v tak bídném stavu, jsou přístupnější působení Ducha sv. a po svém obrácení mnohem horlivěji Bohu slouží.

4. Kdy a kde žil Vykupitel?

1. Vykupitel žil asi před 1900 let 33¹/₂ roku na naší zemi.

Od času narození Krista počíná náš **křesťanský letopočet**.

V prvních stoletích křesťanských počítala se léta do panování vládců nebo dle římských konsulů. Od doby velikého pronásledování křesťanů od Diokleciána začalo se počítati mezi křesťany od nastoupení vlády tohoto císaře (284). Tento letopočet se jmenuje doba mučeníků. Římský opat Dionysius první začal r. 525 počítati léta od vtělení Kristova t. j. od zvěstování Panně Marii. Císař Karel zavedl toto počítání let (letopočet křesťanský) v Německu, ale nepočítal od vtělení, nýbrž od narození Kristova. — Než není tento letopočet úplně správný, jelikož opat Dionysius klade narození Kristovo o 4 léta později. Kristus se tedy narodil již 4 roky před 1. rokem našeho letopočtu. — Židé mají jiný letopočet; oni počítají od stvoření člověka. U Židů začal roku 1902 židovský 5663 rok. Toto počítání není správné; neboť od stvoření člověka až po Krista jsou 4000 roků a po Kristu uplynulo 1900 roků.

Dobu před Kristem nazýváme obyčejně starý zákon nebo starou úmluvu, dobu po Kristu nový zákon nebo novou úmluvu. (Žid. 9. 15.—17.)

Doba před Kr. a po Kr. nazývá se cizím slovem „testament“ (t. j. zjevení vůle a přislíbení dědictví v případě úmrtí), protože Bůh v době před

a po Kr. lidem svou svatou vůli zjevoval a jim slíboval dědictví, které obdrží smrtí Kristovou. Židům slíbil za dědictví zaslíbenou zemi, křesťanům nebe. — Dobu před Kr. jmenujeme **starou** úmluvou, protože Bůh v té době s mnohými muži uzavřel úmluvu, jako na př. s Noemem, Abrahamem, Jakobem a s lidem israelským na hoře Sinaj prostřednictvím Mojžíšovým. Pod horou Sinaj slíbil lid israelský, že bude zachovávatí přikázání, která právě uslyšel. Bůh mu za to slíbil svou ochranu a požehnání. Úmluva byla potvrzena krví obětovaných zvířat. Dobu po Kristu jmenujeme **novou** úmluvou, protože Bůh slibuje lidem v této době žijícím prostřednictvím svého Syna život věčný, budou-li zachovávatí dvě přikázání lásky. Tato úmluva byla zpečetěna krví Kristovou. Starým Zákonem nazývají se také svaté knihy, které byly sepsány před Kristem. Svaté knihy sepsané po Kristu, jmenujeme Novým Zákonem. Právem se tak nazývají tyto knihy, poněvadž v nich je oznámena vůle Boží a přislíbeno dědictví.

2. Vykupitel působil hlavně v Palaestíně. (Viz mapu Palaestiny!)

O jméně „Palaestina“ jest pamatovati: Palaestina se původně jmenovala **Kanaan**, později také Judaea, obyčejně však „Zaslíbená země“ (t. j. od Boha slíbená), nebo také „Svatá země“ (t. j. od Krista jeho pobytem v ní posvěcená.) — O velikosti a povaze její jest známo: Palaestina byla malá země (asi 500² mil, tedy asi poloviční jako Švýcarsko), takže se pohané posmívali Židům, že prý Bůh židovský je asi nějaký malý Bůh, když svému národu nemohl dátí větší země. Dlouhá byla tato zem asi 40 hodin, široká asi 30 hodin. Přes to však byla Palaestina pro svou příhodnou polohu uprosřed starého světa velmi způsoblou k rozšíření pravé víry. Byla velmi úrodná, takže oplývala mlékem a medem. (2. Mojž. 3. 8.), takže její obyvatelé nebyli odkázáni na jiné národy. Byla ohražena se všech stran buď mořem, buď pouští, nebo horami, takže její obyvatelé nemohli se spráteliti s pohanskými národy. — O byvatelstva počítala Palaestina za času Krista 5 mill.; v hlavním městě Jerusalemě bydlelo jich 1 mill. Dnes čítá Palaestina asi $\frac{1}{2}$ mill., Jerusalema pak jen 25.000 obyvatel. — Co se týká polohy Palaestiny:

Palaestina leží na pobřeží moře Středozevního po obou březích řeky Jordánu.

Větší polovice ležící mezi mořem Středozevním a řekou Jordánem, nazývá se západní Země Jordánská, menší polovice za Jordánem nazývá se východní Země Jordánská. Hranice Palaestiny jsou: na severu hraničí Foenicií, na východě pouští syrsko-arabskou, na jihu s Arabií, na západě s mořem Středozevním. **Jordán**, jenž jest 80—150 kroků široký, dravý a barvy nažloutlé (jímž Židé přešli suchou nohou, a v němž Kristus byl pokřtěn), protéká mnohým jezerem Meromským, potom jezerem Genezaretským, 5 mil dlouhým, (zde bylo utišení bouře, kázání na jezeře, bohatý rybolov; zde kráčel Kristus po vodě a odevzdal Petrovi úřad pastýřský) a pak vtéká do moře Mrtvého, 10 mil dlouhého (které jest u bývalých měst Sodomy a Gomorrhý slané, hořké a beze všech živých tvorů). Před vtokem do moře Mrtvého vlévá se do Jordánu potok Karith, u něhož se zdržoval Eliáš. Do Mrtvého moře vlévá se také potok Cedron, který teče od Jerusalema. (Přes něj utíkal David, přes něj šel Kristus před svým utrpením.)

Části Palaestiny se jmenují: Jižní Judsko, střední Samaria, severní Galilaea, a východní za Jordánem Peraea (s Itureou a krajinou Trachonitskou).

Obyvatelé Judska zachovávali většinou pravou víru, obyvatelé Samaršti klaněli se modlám a proto jich Židé nenáviděli; obyvatelé Galilejští z části, zvláště na severu, byli pohané, a proto jimi Židé pohrdali. („Galilejský“ bylo nadávkou. Bylo je snadno lze rozeznávat podle jejich hrubé řeči, jak víme o Petrovi v předsíni veleknězově.)

Nejdůležitější město Palaestiny byl Jerusale m, v němž byl chrám.

Jerusale m (t. j. místo pokoje) nazývá se také město čtyř pahrbků, protože je vystavěno na 4 pahorcích; nejvyšší jest hora **Sion**, z něhož velebně se vypínal hrad Davidův a kde bylo i večeřadlo; východně jest hrad Akra s pramenem a rybníkem Siloe na jižní části (zde byl uzdraven slepý od narození); severně odtud jest hora **Moria**, na níž byl chrám a kde kdysi měl býti obětován Isák; ještě severněji jest vrch Bezetha s novým městem. Západně od Morie za hradbami města jest **Golgota**, také zvaná Kalvaria, na níž byl ukřižován Kristus. Tyto hory leží mezi dvěma údolními; západní se jmenuje údolí Gennon (peklo, protože zde kdysi bezbožní Israelité obětovali Molochovi své děti), východní se jmenuje údolí Josafat (soud Boží, poněvadž se má za to, že zde se bude konati poslední soud), jímž protéká potok Cedron. Východně od údolí Josafat jest **hora Olivetská**, zamilované místo Kristovo, se zahradou Getsemanskou. — Jerusale m stál již za času Melchisedecha, jenž byl králem jeho (asi 2000 r. př. Kr.), za Davida (asi 1000 r. př. Kr.) bylo sídlem židovských králů, 400 let později (536) úplně vyvráceno od babylonského krále Nabuchodonosora, za více než 50 let (536) opět vystavěno a r. 70. po Kr. od Římanů pod vůdcem Titem opět rozbořeno. — **Chrám** na hoře Moria tvořil podlouhlý obdélník a byl vystavěn hlavně z bílých kvádrů. Z daleka vypadal jako zasněžená hora a pohled na něj byl velebný. (Proto ona slova apoštolů u sv. Luk. 13. 1.) Měl předsín pro lid, potom dále uvnitř předsín pro kněze, v níž byl oltář obětí zápalných a uprostřed této předsíně na vyvýšeném místě byl vlastní chrám, který byl asi 30 m. dlouhý, 10 m. široký a 15. m. vysoký a pokryt plochou střechou ze dřeva cedrového. Chrám se skládal z předsíně, ze svatyně a velesvatyně. Poslednější dvě místnosti měly stěny pokryty silnými zlatými deskami a byly od sebe odděleny oponou, která při smrti Kristově se roztrhla. Ve velesvatyni byla archa úmluvy s dvěma pozlacenými cherubíny, v níž byly desky přikázání Božích, nádoba s mannou, hůl Aronova a zákonník židovský. Zde bydlel Bůh ve mraku (jenž však nebyl způsoben kouřem kadidlovým). — Chrám vystavěl král Šalomon kolem r. 1000, 400 let později (588) ho rozbořil Nabuchodonosor, za 70 let (516) po návratu ze zajetí babylonského znova ho vystavěl vůdce Zorobabel (ale archa už v něm nebyla) a za času Kristova ho znovu opravil král Herodes. R. 64 po Kr. byla oprava dokončena, r. 70. byl znova rozbořen Římány. Císař Julian pokoušel se r. 361 chrám opět vystavěti, ale zemětřesení zničilo zdivo a oheň ze země vyšlehlý zahnal dělníky. Až do konce světa nebude chrám vystavěn. (Dan. 9. 27.)

Mimo Jerusale m jsou nejpamátnejší města Betlé m a Nazaré t.

Důležitá místa v **Judsku**: Jižně od Jerusalema jest **Betlém**, rodiště Kristovo; ještě jižněji Hebron, obydlí Abrahamovo, Isákovo a Jakobovo, jakož i rodičů sv. Jana Křt.; východně od Jerusalema jest Bethanie, obydlí Lazarovo, a poušť Quarantania, kde se Kristus 40 dní a nocí postil; severovýchodně od Jerusalema jest palmové město Jericho, kde bydlel kající celník Zacheus; severně od Jerusalema je Emaus, kde se ukázal Kristus po svém vzkříšení; u moře leží znamenité město foenické Joppe, známé z křížáckých válek, kde Petr vzkřísil Tabithu a kde byl povolán k pohanskému setníkovi Korneliovi; jižně odtud na pobřeží bývala krajina filistinská s městy Gazou a Askalonem. Západně od Mrtvého moře jest poušť judská nebo poušť sv. Jana, kde se zdržoval sv. Jan Křt., předchůdce Páně. — Důležitá místa v **Samarii**: asi uprostřed hlavní město Samaria; jižně od něho studnice Jakobova u Sichema, kde rozmlouval Kristus s ženou Samaritánkou; východně odtud hora Garizim, kde měli Samaritáni chrám modlářský; na jihu Silo, kde byla archa úmluvy od Josua po 350 let; podél moře Středozemního rozkládá se úrodná rovina Saronská; u moře leží Caesarea t. j. město císařské, kde sídlili římsí místodržitelé; severozápadně u moře na hranicích jest 300 m vysoké, krásné a úrodné pohoří Karmel se svými 1000 jeskyněmi, kde se zdržovali poustevníci a kde se kdysi konala oběť Eliášova a kněží Bálových. — Důležitá místa v **Galilaei**: Nazaréť (město květů), bydliště Matky Boží, když jí bylo zvěstováno narození Kristovo a bydliště Kristovo až do 30. roku; jižně odtud hora Tábor, kde se Kristus proměnil; vedle Naim, kde Kristus vzkřísil mládence; vých. od Nazaréta Kána, kde Kristus učinil při svadbě první zázrak. U jezera Genezaretského leží: Kafarnaum, „město Kristovo“, kde se Kristus tak rád zdržoval a kde tolik zázraků učinil, na př. uzdravil služebníka pohanského setníka, vzkřísil dceru Jajrovu; zde zaslíbil svátost oltářní a povolal apoštola Matouše; jižně odtud jest Bethsaida, odkud pocházel apoštol Ondřej a Filip; potom Magdala, kde bydlela hříšnice Magdalena; u jezera leží Tiberias. Na severu Galiley jest Caesaria Filippova, kde dostal Petr moc klíčů. Až za hranicemi Galiley ve Foenicii na pobřeží jsou města Sidon a Tyrus, kde se Kristus častěji zdržoval (Mat. 15. 21.; Mar. 7. 24.); na hranicích Galiley jest 3000 m vysoké a věčným sněhem pokryté pohoří Libanonské (bílé pohoří) se svými vysokými cedry (nyní jest jich již jen asi 300) a vých. odtud veliký Hermon, vysoký asi 2900 m. Ještě východněji Damašek, před nímž byl obrácen Pavel. — Důležitá místa v **Peraey**: u Mrtvého moře východně od ústí Jordánu jest město Bethabara (Bethania), kde křtil Jan Křt.; zde ukázal na Krista a nazval jej beránkem Božím; vých. odtud jest hora Nebo, kde umřel Mojžíš; jižně od jezera Genezaretského jest město Pella, kam se utekli křesťané, když r. 70. byl Jerusálém obléhán.

5. Ježíš Nazaretský jest Vykupitel nebo Kristus.

Židé nazývali příštího Vykupitele obyčejně Messiášem nebo Kristem t. j. Pomazaným. „Pomazaný Páně“ nazývali se u Židů proroci, kněží a králové, poněvadž na svou důstojnost byli mazáni, na znamení, že jsou od Boha poslání. (Mazání naznačovalo osvětlení a posílení od Ducha sv., jež obdrželi, a bylo pro ně napomenutím k mírnosti.) Příští Vykupitel měl však

býti nejvyšším prorokem, knězem a králem zároveň; proto jej Židé nazývali obyčejně jen „Pomazaný Pán“ (hebrejsky „Messiáš“, řecky „Kristus“). Než Vykupitel nebyl skutečně pomazán olejem zevně, nýbrž vnitřně Duchem sv. (Ž. 44. 8.); on měl plnost Ducha sv. v sobě. (Sk. 10. 38)

1. Ježíš Nazaretský jest Vykupitelem, poněvadž na něm se vyplnily všechny předpovědi proroků.

Kristus ve své řeči často na to poukazoval (Jan 5. 39.; Luk. 18. 31.), zvláště když po svém vzkříšení šel se dvěma učenníky do Emaus. (Luk. 24. 26.) Také sv. evandělista Matouš dokazuje ve svém evandéliu, že se na Kristu vyplnila všechna proroctví. Proto říkával často: „To se stalo, aby se naplnilo...“ Již mnozí Židé se obrátili, když srovnávali život Kristův s předpověďmi proroků; tak na př. znamenitý Veith, jenž byl později znamenitým kazatelem ve Vídni.

2. Že Ježíš Nazaretský jest od Boha poslaný Messiáš, plyne i z toho, že jím založená říše na zemi ustavičně trvá.

Falešní messiášové měli obyčejně zpočátku mnoho přívrženců, ale později jich úplně pozbyli. Ježíš Nazaretský má však své stoupence po všechna staletí. Kdyby říše, jím na zemi založená, totiž církev, byla dílem lidským, dávno by byla zahynula. Poněvadž pak vzdor všem pronásledováním nehyne, nýbrž stále trvá, musí býti dílem Božím; a její zakladatel tedy musí býti od Boha poslaným Messiášem. Vzpomeňme na moudrá slova Gamalielova ve vysoké radě. (Sk. 5. 38.)

3. Ježíš sám se nazýval Vykupitelem, totiž v rozmluvě se ženou Samaritánkou a před veleknězem Kaifašem.

Žena Samaritánka řekla Kristu u studnice Jakobovy: „Vím, že Messiáš přijde, (kterýž slove Kristus). Tu pravil jí Kristus: „Já jsem (to), kterýž mluvím s tebou.“ (Jan 4. 25.) — Velekněz Kaifáš pravil Kristu: Zaklínám tě zkrze Boha živého, abys nám pověděl, jsi-li ty Kristus Syn Boží? Dí jemu Ježíš: „Ty jsi řekl (= jsem). (Mat. 26. 64.) Třeba jest také všimnouti si toho, že Kristus chválil Petra, když jej Petr nazval „Kristem, Synem Boha živého“. (Mat. 16. 16.)

4. Také andělé jej oznamovali jako Vykupitele a to: anděl na luzích betlémských a anděl, jenž se zjevil sv. Josefovi.

Anděl se ukázal pastýřům na luzích betlémských a pravil: „Nebojte se, nebo aj zvěstuji vám radost velikou, kteráž bude všemu lidu; nebo narodil se vám dnes spasitel, jenž jest Kristus Pán...“ (Luk. 2. 10.) — Josefovi, když chtěl propustiti Marii, oznámil ve snu anděl, že se narodí Kristus a pravil: „Nazveš jméno jeho Ježíš: onť zajisté vysvobodí lid svůj od hříchů jejich“. (Mat. 1. 21.) — Poněvadž Ježíš Nazaretský jest Kristus nebo Messiáš, jmenujeme ho „Ježíš Kristus“. Tak se také sám Spasitel nazýval. (Jan 17. 3.)

6. Životopis Kristův.

Dětství Kristovo.

Narození Kristovo bylo nejblahoslavenější Panně Marii v Nazaretě od archanděla Gabriela zvěstováno. (Luk. 1. 25.)

Toto zvěstování nám připomíná svátek „Zvěstování Panny Marie“ 25. března, dále troje zvonění za den a první díl Pozdravení andělského, jež obsahuje slova andělova. — Po zvěstování narození Kristova navštívila Panna Maria svou příbuznou, sv. Alžbětu. Tato ji pozdravila slovy, která se modlíme ve druhé části Pozdravení andělského. U sv. Alžběty zanotila Panna Maria chvalozpěv „Magnificat“. (Luk. 1.) „Navštívení Panny Marie“ (jež v málo které zemi je svátkem zasvěceným) světlí církev 2. července (na mnohých místech první neděli v červenci, tedy teprve po oktávě narození sv. Jana Křt., z čehož lze souditi, že Panna Maria zůstala u sv. Alžběty, až se narodil sv. Jan Kř.) — Také sv. Josefu, ženichovi Panny Marie, zvěstoval anděl narození Kristovo. (Mat. 1. 18.—25.) Josef totiž chtěl Pannu Marii propustiti od sebe z důvodu, jež uvádí sv. Mat. 1. 18.; proto poslal Bůh k němu anděla.

Krista porodila nejblahoslavenější Panna Marie v Betlémě ve chlévě.

Maria musila odejít s Josefem do svého domova, do Betléma, protože císař Augustus nařídil spočítati lid. (Luk. 2. 1.) Vladaři často nařizují a nevědí, k čemu Bůh těchto rozkazů použije. Maria musila jíti do chléva, protože v Betlémě již nebylo místa. (Luk. 2. 7.) Tento chlév byl podzemní sklep za městem Betlémem; sklepy, které zde byly, pocházely prý z jednoho rozbořeného paláce Davidova, a pastýři v nich mívali svá stáda za nepohody. (Kat. Emm.) Jako při početí, tak i při narození Kristově stala se výjimka od obyčejného běhu přírody. (Ř. K.) Maria byla osvobozena od následků hříchu dědičného, jež se vypočítávají u Mojž. I. 3. 16. (Ř. K.); proto byla jich prostá, protože počala bez tělesné žádosti. (Sv. Bern.) Sv. Aug. volá: „Hle, kterýž drží svět, leží v jeslích! Ten, jenž krmí anděly, jest krmen matkou. Síla se stala slabou, a slabost se sesílila.“ A opět: „Veliký lékař sestoupil s nebe, protože na zemi byl veliký churavec. On léčí zcela novým způsobem, nebo on vzal naši nemoc na sebe.“ „Jsa bohatým, učiněn jest pro nás chudým, abychom my chudobou jeho zbohatli.“ (2. Kor. 8. 9.)

Všechny události při narození Kristově mají hluboký význam.

1. Kristus se narodil v Betlémě (česky = místo chleba), protože jest živým chlebem nebeským. (Sv. Jeron.) Nenarodil se v Nazaretě, nýbrž v cizině, protože s nebe, své pravé vlasti, sestoupil na zem a zde mnohým lidem docela cizím jest. 2. Narodil se mezi pastýři a ovcemi, protože sám jest dobrým pastýřem (Jan 10. 11.) velkého stáda. 3. Narodil se ve chlévě, protože země, na kterou sestoupil, u přirovnání k nebi jest téměř chlévem. Nenarodil se v domě, nýbrž ve chlévě, aby si každý troufal, k němu se přiblížiti. (Sv. Petr Chr.) 4. Narodil se ve skrytě, protože jest „Bůh skrytý“ (Is. 45. 15.), jehož v tomto životě nemůžeme viděti a protože má rád skutky dobré ve skrytě konané. (Mat. 6. 1.—6.) 5. Nechal se položiti do jesliček, kam se klade zvířatům potrava, protože i on jest pokrmem lidí; nechal se položiti na dřevo, aby ukázal, že proto přišel na svět, by zemřel na dřevě. (Podobně jest i v tabernáklu.) 6. Narodil se v temné noci, protože většina lidí tehda tápala v temnotách a o pravém Bohu ničeho nevěděla. 7. Narodil se v zimě a ve chladné noci (v Palaestině panuje v noci chlad), protože tehdy bylo v srdci lidí velmi studeno, jelikož jim láska k Bohu a bližnímu byla úplně

neznáma. 8. Kristus přišel v noci s nebe, jako rosa (Is. 45. 8.), protože právě tak občerstvuje lidstvo, jako rosa rostliny. 9. Při jeho narození byl v Římě zavřen chrám boha Janusa, byl tedy pokoj na celé zemi, protože Kristus jest kníže pokoje (Is. 9. 6.) a Bůh pokoje. (1. Kor. 14. 33.) 10. Vykupitel přišel na svět jako dítě a ne jako dospělý muž, by nás tím více k sobě vábil; před velkým pánem člověk ostýchavě ustupuje, ale k dítěti se blížíme beze vši bázně, ba člověk má s ním útrpnost, slyší-li ho plakati. 11. Kristus se narodil v bídě a odříkání, aby nám ukázal, že cesta k nebi není cesta požitků a smyslných radostí, nýbrž cesta utrpení a zapírání. Také chtěl Kristus ukázati, že jest velkým přítelem chudých, k nimž se obrátí na prvním místě, až bude hlásati své evandélium. (Luk. 4. 18.) 12. Kristus dal zazářiti světlu na luzích betlémských na znamení, že přišlo světlo světa (Jan 8. 12.), které bude osvécovati temnosti. (Jan 1. 5.) 13. Chvalozpěvem andělů jako by zvěstoval, proč s nebe přišel. Chce oslaviti Boha (Jan 13. 32.) a lidem přinésti pokoj (Jan 14. 27), totiž pokoj s Bohem (smíření s Bohem smrtí na kříži), pokoj se sebou samými (pravou spokojenost, které nabýváme znalostí a plněním učením sv. evandělí) a pokoj s lidmi (přikázáním lásky k bližnímu, k nepřátelům, mírností). 14. Svě narození dal oznámiti andělem pastýřům a ne pyšným fariseům a zákonníkům, protože svá tajemství skrývá před moudrými a učenými, ale zjevuje je malíčným (Mat. 11. 25.), protože pokorným dává svou milost, ale pyšným se protiví. (1. Petr 5. 5.) Zároveň tím mělo býti naznačeno, že tak bude po všechny časy; lidem pyšným, i největším učencům, jsou nauky Kristovy zavřenou knihou, nižší a pokorní však jsou od Boha osvíceni. 15. Ke svým jesličkám povolává nejprve Židy, totiž pastýře, potom pohany, totiž 3 sv. krále. Chce ukázati, že do své církve povolá nejprve Židy (Mat. 15. 24.) a potom svými apoštoly i pohany. 16. Zázračná hvězda na nebi měla lidem ukázati, že Kristus divotvůrce (Is. 9. 6.) s nebe sestoupil. 17. Sčítání lidí při narození Kristově připomíná nám velice sčítání lidu při jeho druhém příchodě. „Kristus tedy již při svém narození začal vyučovati, dříve ještě než jediný hlas ze sebe vydal.“ (R. K.)

Na památku narození Kristova slavíme hod Boží Vánoční.

Hod Boží Vánoční jest 25. prosince, tedy za 9 měsíců po zvěstování Panně Marii: Jméno „Vánoce“ pochází odtud, že pohané v této době (kdy jsou noci velmi dlouhé) slavili k počtě boha slunce tak zvané „veliké (= posvěcené = svaté) noci“. Církev dala těmto pohanským posvátným nocem význam křesťanský. Právem byla noc, v níž se Kristus narodil, nocí posvátnou (= svatou), velikou (= veliká noc = Vánoce). Že pak i na konci prosince den se opět natahuje a světla přibývá, tím se naznačuje, že přišlo „světlo světa“. Den předešlý se jmenuje „Svatý večer“ (= Štědrý večer, Štědrý den) a jest přísný půst. Na Štědrý den se pojídají v přemnohých zemích ryby. Ryba, která se zabíjí a nám za pokrm slouží, byla od dáвна obrazem Krista, jenž se za nás na kříži obětoval a ve svátosti oltární jest našim pokrmem. V noci před Hodem Božím Vánočním slouží se o 12. hod. (někde později) slavná mše sv. Tento obyčej pochází odtud, že křesťané v prvotních dobách v neděle a svátky již předešlé noci se scházeli v podzemních skrýších, zvaných katakomby, kde se o půl noci sloužila mše sv. To činili proto, by ušli úkladům pohanů. Takto v noci se sloužovala mše sv. i později,

když už pronásledování křesťanů úplně přestalo. Poněvadž pak v takové noci stávalo se často neštěstí (požár, krádeže) i zlořády (opilství, rvačky), byla dovolena pak pouze mše sv. v noci Vánoční. Na Vánoční Hod Boží smí každý kněz sloužit tři mše sv.; tyto 3 mše sv. nám připomínají troji příchod Kristův: jakožto člověka v Betlémě, pod způsobem chleba na oltář a v jeho moci a slávě v poslední den. Tyto 3 mše sv. také nám připomínají jeho troje narození, totiž věčné z Otce, časné z Marie Panny a duchovní v našem srdci. Skoro ve všech kostelích se staví jesličky. První jesličky postavil sv. František z Assisi. (Viz díl III. „Pašiové hry.“) Ve mnohých domech se staví **vánoční stromek**; připomíná nám osudný strom rajský (proto jsou na něm jablka), ale také strom kříže (proto jsou na něm vzácné dárky a světla). Stavění stromku vánočního jest obyčej německý. Germáni totiž ve „svatých nocích“ stavívali před svými domy jedlové stromky a dávali na ně světla ku počtě boha slunce. Církev však dala tomuto pohanskému obyčeji význam křesťanský. (Často se stalo neštěstí s vánočním stromkem, když se totiž dal do kamen; plyny vzniklémi byla kamna roztržena.) Dárky vánoční připomínají dary, které toho dne obdrželo lidstvo od Otce nebeského; lidé na tento den těmito dárky chtějí napodobovati dobrotu a milosrdenství Boha, jenž nám poslal Syna svého, by nás vykoupil. Po Božím hodu Vánočním následuje svátek sv. Štěpána, prvomučeníka, potom památka sv. Jana a Mláďátek. Církev jakoby chtěla říci: Chceš-li za Kristem přijíti, musíš býti mučeníkem jako byl sv. Štěpán, když i ne krvavým, tedy aspoň nekrvavým zkrze sebezapírání a utrpení; musíš milovati Boha a bližního jako sv. Jan a musíš konati zvláště skutky milosrdenství; musíš konečně býti před Bohem jako dítě. Čtyři týdny před Vánocemi nazývají se **advent** (adventus = příchod) t. j. příchod Páně; jimi se naznačují 4000 let před příchodem Krista. Advent, jenž nám připomíná bídu pohanstva a pád lidstva, byl vždycky považován za dobu kajicnou; proto bylo nařízeno již záhy (kolem r. 480.) v adventě se postiti třikrát týdně; o nedělích adventních se předčítalo, jakožto evandělí, kázání sv. Jana Kř. a mše sv. se konala v barvě fialové. Čtením evandělí o posledním soudu na první neděli adventní, církev nám hned na počátku roku na smysl uvádí náš poslední cíl. Advent končí 24. prosince památkou Adama a Evy. Tímto postavením vedle sebe prvního Adama (24. prosince) a druhého Adama (25. pros.) připomíná nám církev nesmírné milosrdenství Boží, jež se ukázalo ve vtělení Syna Božího. Advent padá do doby, kdy je v přírodě tma a zima, protože v oněch 4000 letech před Kr. byla tma v duši a chladno v srdci lidstva. (Vzpomeňme jen na modlářství, otroctví, oběti lidské). Radostné roráty, které se konají denně v adventě časné z rána, připomínají, že uprostřed temnosti pohanské přece aspoň patriarchové a vyvolení národ měli světlo pravé víry a těšili se na Vykupitele toužebně volající: „Rosu dejte nebesa a oblaka deštěte spravedlivého.“ (Is. 45. 8.) V prostředí adventu připadá svátek „Neposkvrněné Početí Panny Marie“ (8. pros.), protože v oněch 4 tisících letech čekalo lidstvo na onu přecistou ženu, která měla potříti hlavu hadovu.

Novorozenému dítěti klaněli se nejprve pastýři a potom sv. tři králové.

Pastýři, kteří na luzích betlémských bděli u svých stád, dověděli se od anděla, že se narodil Kristus. (Luk. 2. 9.) Sv. tři králové od východu (t. j. země ležící východně od Palaestiny) uviděli zázračnou hvězdu, která

je vedla k jesličkám. (Mat. 2. 9.) Nebyla to tedy obyčejná hvězda, neboť se pohybovala na nebi různým směrem. Kateř. Emmer. praví ve svých zjeveních, že v té hvězdě bylo viděti mnoho obrazů, na př. hned dítě na kříži, hned zase paní s dítkem, opět kalich s hrozny a klasy, chrám, písmena „Judsko“ a t. d. Svatí tři králové svými dary ukázali, kdo jest ten, jemuž se klaněli. (Sv. Iren.) Přinášejí mu zlato, obraz to věrnosti, prože je králem; kadidlo, obraz to modlitby, protože jest Bohem, trpkou myrrhu, odznak to zapírání, protože je Vykupitel a jakožto Vykupitel bude mnoho trpěti. Sv. tři králové vrátili se do svého domova jinou cestou, čím se naznačuje, že my hříšní lidé jen tehdy můžeme se navrátiti do své pravé vlasti, do ráje, opustíme-li cestu, kterou jsme posud kráčeli a nastoupíme-li cestu pokání, poslušnosti, sebezapírání. (Sv. Řeh. Vel.) — Pastýřové byli zástupci Židů (také chudých); sv. tři králové zástupci pohanů (také boháčů). Ostatky sv. tří králů dal převést císař Barbarossa do Kolína (1162), kdež jsou uloženy v chrámě kolínském. — **Svátek sv. tří králů** jest 6. ledna; den před ním bývali na východě křtěni pohané. Až podnes se světí v mnohých krajinách na ten den voda (tříkrálová), pak křída a sůl. Na dvěře se píší začáteční písmena jmen sv. tří králů, by ostríhali náš příbytek. Svátek sv. tří králů jmenuje se také „Zjevení Páně“, protože hvězda, zjevíví se sv. třem králům, vedla je ke Kristu, a protože dříve na tento den konala se památka narození Páně, tedy zjevení se Kristova na zemi. (V řecké církvi z této příčiny trvá Advent až ke svátku Zjevení Páně.) Tento jest i tím památný, že na tento den byl Kristus pokřtěn v Jordáně, a protože na týž den později učinil svůj první zázrak v Káně. Na tento svátek viděti v kostelích u jesliček sv. tři krále znázorněny. Bývají obyčejně zobrazeni, že se jimi představují hlavní tři plemena lidská (bílé, žluté a černé). Mouřenin stojí obyčejně v zadu, protože potomci Chámovi nejpозději se obrátili ke Kristu.

Když bylo dítě staré 8 dní, bylo obřezáno a při tom obdrželo jméno „Ježíš.“ (Luk. 2. 21.)

Obřezání byl obřad, který vybízel k očištění se od nepravosti. (Sv. Ambr.) Ježíš (hebrejsky: Ješuah) znamená „Spasitel“ nebo-li Vykupitel. Toto jméno jest, jak praví sv. Pavel, nade všechna jména. (Filipp. 2. 9.) Bůh sám ho totiž ustanovil a Marii Panně zvěstoval. (Mat. 1. 21) Toto jméno má také obzvláštní moc. Vyzvání tohoto jména přináší pomoc v pokušení a neštěstí, duchové pekelní před ním utíkají. (Mar. 16. 17.) Proroci jmenovali obyčejně příštího Vykupitele „Emanuel“ t. j. „Bůh s námi.“ (Is. 7. 14.) — Svátek obřezání Páně dne 1. ledna jest zároveň **počátkem nového roku**. Tím nás církev napomíná, bychom všechno ve jménu Ježíš počínali a srdce své obřezali ode všeho hříchů a nečistoty. (Kol. 1. 11.), má-li se nám v novém roce dobře dařiti. Teprve papež Innocenc XII. r. 1691. ustanovil, že 1. ledna má začínati nový rok. Před tím obyčejně začínal nový rok na Hod Boží Vánoční. Den před novým rokem, památka sv. Sylvestra, býval dříve zasvěceným svátkem. Proto až podnes se konají na onen den slavné služby Boží za příčinou skončení roku starého. Ostatně jest služno, poděkovati Bohu na konci roku; za to obdržíme nových milostí pro budoucí rok. Jen poštelci zakončují tento rok zábavami.

Čtyřicátého dne bylo dítě ve chrámě obětováno. (Luk. 2. 39.)

Maria vyplnila předpis zákona Mojžíšova (3. Mojž. 12.), ačkoliv, jsouc prosta všeho hříchu, očisťování nepotřebovala. Maria obětovala Krista, protože Bůh si vymínil všechno prvorozené u Židů za to, že povraždění byli všichni prvorození pouze u Egyptanů. (4. Mojž. 8. 17.) Matky křesťanské napodobují matku Boží tím, že dítě své Bohu obětují (úvod matky) a při tom přinášejí Bohu dar, obvyčejně dvě svíce. Kněz při tom žehná matku i dítě. — Svátek „Očisťování Panny Marie“ 2. února nazývá se také „**Hromnice.**“ Na tento totiž přede mší sv. koná se v kostele průvod s hořícími svícemi, protože starce Simeon ve chrámě Jerusalemském nazval Krista „světlem k osvětlení pohanů.“ (Luk. 2. 32.) Tento průvod byl zaveden proto, protože pohané v únoru, kdy světla na naší zemi nápadně přibývá, k počtě svých bohů pořádali průvody s pochodněmi. Tento pohanský obyčej měl býti zatlačen tímto průvodem. Před průvodem se světí v kostele svíce. Při tom prosí kněz za osvětlení a ochranu všech, kteří budou v úctě chovati tyto svíce. Není to tedy pověra, rozžihají-li se tyto svíce za bouře nebo v hodině smrti a prosíme-li Boha vzhledem k oné modlitbě kněze za ochranu. Den po Hromnicích jest, 3. února, památka sv. **Blázeje.** Na tento den žehná kněz věřící dvěma hořícími svícemi svázanými v podobě ondřejského kříže (X), protože sv. Blázej podobným způsobem zázračně uzdravil chlapce od nemoci krčň. (Tento obyčej však jest jen v Německu a Rakousku; v Římě maže kněz krk sv. olejem.) Hořící svíce po oba tyto dny znamenají Krista „světlo světa“. Vzpomeňme na slova Simeonova, která řekl při obětování Krista ve chrámě.

První léta svého dětství ztrávil Kristus v Egyptě, a potom žil až do 30. roku svého věku v Nazaretě. (Mat. 2.)

Anděl vyhlásil Josefa, aby utekl, protože Herodes chtěl dítě zabít. (Mat. 2. 13.) Potom dal Herodes povražditi všechny chlapce do 2 let v celém okolí Betléma. (Mat. 2. 16.) Tento trest dopustil Bůh na matky betlémské, protože byly nemilosrdné k Synu Božímu, jenž se stal člověkem; neboť ony tehdy nedaly přístřeší Matce Boží a sv. Josefu, když jich prosili. Než nemluvnátka svou mučednickou smrtí ničeho nepozbyla; neboť svým křtem krve dosáhla radosti nebeské. V předměstí města Kaira (tehdy zvaného Heliopolis) podnes se uctívá místo, kde se zdržovala sv. Rodina. Egypt takto posvěcený přítomností Kristovou stal se později obydlím tisíců mnichů, kteří vedli život andělský. Vzpomeňme na př. na sv. Antonína poustevníka, na sv. Pavla thebského. Zde také byl založen od sv. Pachomia na jednom ostrově nilském první klášter (340). — Po návratu z Egypta žil Kristus v Nazaretě. Kristus si vyvolil právě onu zemi a ono město za obydlí, jež nejvíce bylo od Židů nenáviděno; tím nás chtěl učiti pokoře. Až do 30. roku svého věku vedl život skrytý, by nás učil vzdalovati se světa. V Nazaretě pomáhal pracovati svému pěstounu, tesaři Josefovi. Proto pravili lidé, když později Kristus kázal v synagoze svého otcovského města: „Zda-liž není tento syn tesařův?“ (Mar. 6. 3.)

Když bylo Kristu 12 let putoval do Jerusalema do chrámu.

Zde naplnil zákoníky úžasem nad svou moudrostí (Luk. 2. 41) Odpovědi, kterou Kristus dal ve chrámě svým rodičům, dal jim na srozuměnou,

že nemají práva, překážeti mu v povolání od Boha jemu vytčeném. On také bez jejich vědomí zůstal v Jerusalemě, by neměli příležitosti, překážeti mu v jeho povolání Bohem mu vytčeném a aby se nezdálo, že jich není poslušen. (Beda.) O Ježíškově se praví: „Prospíval moudrostí, věkem a milostí,“ (Luk. 2. 52.) t. j. čím byl starší, tím více ukazoval svou moudrost a milost, která byla v něm.

Když Kristus dospěl, hlásal Jan Křtitel na poušti o jeho veřejném vystoupení.

O Janu Křt. víme: Archanděl Gabriel zvěstoval narození Jana Křt. otci Zachariášovi, když ve chrámě obětoval. Zachariáš nechtěl uvěřiti a za to oněměl. (Luk. 1.) Při narození dítěte nabyt opět řeči a modlil se překrásný chvalozpěv Benedictus. (Luk. 1. 57. — 80.) Jan Křtitel žil již od svého útlého mládí na poušti a připravoval se zde přísným pokáním na svůj úřad, jakožto předchůdce Páně. Konečně, když bylo Kristu asi 28 roků (Luk. 3. 1.), vyšel na rozkaz Boží ze samoty a přísně kázal u Jordánu lidu k němu se v zástupech valícimu, zvěstoval příštího Vykupitele a křtil. (Mat. 3. 1.) Jedenkrát viděl přicházeti Krista; tu zvolal: „Ejhle, beránek Boží, který snímá hřích světa.“ (Jan 1. 29.) Poněvadž Jan káral krále Herodesa pro jeho hříšný život, dal ho Herodes uvězniti (Mar. 6. 18.) a později u příležitosti hostiny stíti. (Mat. 14.) Jan jest předobrazem poustevníků. Církev slaví narození Jana Křt. 24. června, tedy v čas slunovratu, protože sv. Jan jest na rozhraní starého a nového zákona. Slaví se jeho narození (u jiných svatých úmrtí), protože Jan Křt. již při svém narození byl posvěcen. (Viz str. 97.)

II. Veřejné působení Kristovo.

Když bylo Kristu 30 roků, dal se od Jana v řece Jordáně pokřtiti a potom se postil 40 dní na poušti, kde se nechal pokoušeti od ďábla. (Mat. 3. 4.)

Všichni mužové apoštolští odebrali se do samoty, dříve než veřejně vystoupili, jako na př. Mojžíš, Jan Křt., apoštolové před slavností Letnic. Svým postem a vítězným bojem s ďáblem chtěl Kristus jakožto nový Adam učiniti dosti za hříšné pozití zapovězeného ovoce v ráji a za pád Adamův v pokušení. — Číslo 40 přichází často v náboženství. 40 jest číslem pokání; 40 dní přšelo v čas potopy, 40 dní se postil Mojžíš a Eliáš, 40 dní měli Ninivetští k obrácení, 40 dní zůstal Kristus po svém vzkříšení na zemi, 40 let byli Židé na poušti. — Na památku postu Kristova ustanovila církev 40 denní půst. V prvních dobách křesťanských začínali lidé 40denní půst již 70. dnem před Velikonocí, jinde 60. dnem, opět jinde 50. dnem. Totiž na některé dny v týdnu se půst vynechával, takže celý půst trval přece jen 40 dní. Odtud název **septuagesima**, **sexagesima**, **quingagesima** (= první neděle 70denního postu, 60denního postu, 50denního postu) pro ony 3 neděle, které jsou před naším 40denním postem. Nyní počíná všude **Popelečnou středou**, dnem to 46. před Velikonocí. Poněvadž 6 neděl postních nejsou dny postními, trvá tedy půst jen 40 dní. „Popelečná středa“ říkáme proto, že na tento den sype kněz věřícím na čelo popel říkáje: „Pomni, člověče, že prach jsi a v prach se navrátíš.“ Tato slova,

kteří řekl Bůh po pádu Adamovi (1. Mojž. 3. 19.) a popel připomínají nám živé smrt a hrob a církev nám chce téměř říci: „Až umřeš, nebudeš mít ze všech pozemských požitků ničeho; proto raději se posti, nebo tím si získáš pokladů věčných.“ Věřící pak, kteří si dávají popel na čelo sypati, ukazují tím svou pokoru před Bohem; jest to, jakoby říkali: Bože, jsme jen bezcenným popelem před Tebou a proto vroucně voláme k Tobě o pomoc. Tento popel jest ze spálených ratolestí palmových, které byly minulého roku na Květinou neděli posvěceny, bychom takto ještě jasněji si představili marnost všeliké pozemské radosti a slávy. Doba postní trvá od Popelečné středy až do hodů Božího velikonočního. V této době mají se dospělí jen jednou za den do syta najísti (3. přík. cír.) a všichni křesťané mají se vystříhati hlučných radovánek (5. přík. cír.) a rozjímati o utrpení Páně. (Proto se konají postní kázání a zahalují se obrazy oltární.) Kněz slouží v neděli mši svatou v rouchu fialovém, by nás takto vybízel ku kajenosti. Místo slovy *Ite missa est* propouští lid po mši sv. slovy *Benedicamus Domino* (= chvalte Hospodina). Jakoby řekl: Nezapomínejte v této době horlivě se modliti. Ve mnohých kostelích jest odpoledne svaté požehnání a při něm se zpívá kající žalm Davidův *Miserere*. Tři dny před popelečnou středou se jmenují **ostatky**. Tyto tři dny se jmenují také masopust (karneval, od latinského: *caro vale* = maso s Bohem). Aby nás církev v těchto dnech zdržela od divokých radovánek a aby učinila dosti Bohu za přecetné urážky těchto dnů, vystavuje velebnou svátost oltární a koná tak zvanou 40 hodinnou pobožnost. Přemnohá bláznovství, která se provádějí před Popeleční středou (zvláště průvody maskové a tance maskové) pocházejí z doby pohanské. Pohané totiž slavili v únoru, kdy dne zase nápadně přibývá, nový rok, neboli návrat boha Slunce, o němž se domnívali, že jede na zářícím voze. Na 5. neděli postní se zahalují kříže, aby se naznačilo, že se Kristus musil před svým utrpením ukryti, by ho již dříve nezabili. (Jan 11. 54.) Tato neděle se jmenuje **Smrtná neděle** (neděle utrpení), protože se církev úplně pohřžuje do utrpení Kristova. Proto také čtou se v týdnu před Velikonocí čtyřikrát pašije, t. j. popsání utrpení Páně podle 4 evangelistů a mimo to konají se žalostivé hodinky t. j. zpěvy, které se vztahují na utrpení Kristovo.

Potom chodil Kristus po zemi židovské a učil 3 $\frac{1}{2}$ roku; při tom shromáždil kolem sebe 72 učeníků a vyvolil si z nich 12 apoštolů.

Svou působnost učitelskou začal Kristus při svadbě v Káně, kde také učinil první zázrak, aby naznačil, že království nebeské, do něhož on lidi vede, podobá se hostině svatební. (Mat. 22. 1.) Kristus kázal mnohdy před tisíci lidu; celník Zacheus musil vylézt na strom, aby ve množství lidu mohl uviděti Krista. Stálí průvodcové Kristovi byli apoštolové a učenci. Tito viděli všechny jeho zázraky a slyšeli všechna jeho slova, by je mohli potom hlásati všem národům země. Apoštolové jsou předobrazem biskupů, učenci předobrazem kněží, pomocníci apoštolů. „Apoštol“ znamená totiž co „posel“. — Učení Kristovo nazývá se právem **evangélium** t. j. radostné poselství; neboť ono oznamovalo zrušení zaslouženého trestu a dědictví nebeské.

(Sv. Chrysostom.) — Kristus jest mistrem mezi učiteli. On učil, jako moc mající, takže lid se divil jeho učení. (Mar. 1. 22.; Mat. 7. 29.)

Kristus mluvil tak, že mu každý mohl snadno rozuměti; mluvil totiž prostými slovy a znázorňoval své řeči ustavičně znameními, podobenstvími a poukazováním na předměty v přírodě.

Učení Kristovo jest jako poklad, jenž byl skryt v poli **jednoduchých slov**. (Mat. 13. 44.) Všichni mužové apoštolští mluvili prostě; nechťeli se zalíbiti, nýbrž aby se jim rozumělo a aby prospěli. Oni mluvili jen ze srdce; a řeč srdce jest vždy prostá: — **Znamení**, jichž Kristus užíval, byla: dechl na apoštoly, když jim uděloval Ducha sv. (neboť Duch sv. jest jako dech, jenž vychází z božství); pozdvihl své ruce (Luk. 24. 50.), když jim před svým na nebevstoupením dával moc, učiti a křtiti (pozdvížení rukou znázorňuje sdělení = dávání, neboť rukama se něco dává = uděluje); když uzdravoval slepého od narození (Jan 9. 6.), plivnul, udělal bláto, pomazal oči slepého a poslal ho k vodě. (Chtěl tím říci: když se živá voda, která vychází z mých úst, t. j. mé učení, spojí s prachem země, s lidmi, bude jeho duchovní slepota vyhojena, ale musí se člověk dáti také pokřtiti). — **Podobenství** Kristova jsou na př.: marnotratný syn, milosrdný Samaritán, boháč a chudý Lazar, publikán a farisej ve chrámě, moudré a nemoudré panny, dobrý pastýř, nemilosrdný služebník, nepoctivý správce, hřivny, ztracená ovce, ztracený peníz, strom fíkový, dělníci na vinici, hostina královská, velká večeře; sedmero podobenství o království nebeském, a sice o rozsévaci, o pšenici a koukole, o zrnu hořčičném, o kvasu, síti, pokladu v poli a o perle. Podobenstvími Kristus objasňoval své učení. — Kristus stále poukazoval na předměty ve **přírodě**, které viděl kolem sebe: lilie a travu polní, vrabce na střeše, na semeno a koukol, na fíkový strom, na vinici, na ovce, na pastýře a t. d. Příroda a křesťanské náboženství má totiž mnoho podobného; neboť obojí jest dílem Božím.

Kristus kázaje své evandélium, obracel se nejprve k **chudým**.

Kristus sám pravil ve své řeči k učeníkům Janovým: „**Chudým** se zvěstuje evandélium.“ (Mat. 11. 5.) A v synagoze v Nazaretě slova prorokova: „Bůh poslal mne, kázati evandélium **chudým**,“ vztahoval na sebe, jakožto Messiáše. (Luk. 4. 8.) Chudí jsou již částečně *odtrženi od statků pozemských*, a proto lépe připraveni na přijetí nauky Kristovy.

Základní myšlenka všeho téměř vyučování Kristova byla: „**Hledejte království Božího.**“

Kristus napomíná v kázání na hoře: „**Hledejte nejprve království Božího**“ (Mat. 6. 33.), t. j. snažte se dosáhnouti věčné blaženosti. Sv. evandelistové rovněž shrnují učení Kristovo ve slova: „**Čiňte pokání a věřte v evandélium**; neboť přiblížilo se král. nebeské.“ (Mat. 4. 17.; Mar. 1. 15.)

Kristus učil **novým pravdám víry**, dal **nová přikázání**, ustanovil nové prostředky milosti.

Učil na př. o tajemství nejsv. Trojice, o svém božství, o posledním soudu; dal dvě přikázání lásky a doplnil 10 přikázání Božích (zakazoval i hněv, nadávky a p.); ustanovil oběť mše sv. a 7 svátostí a naučil nás Otčenáši.

Ke hříšníkům ukazoval Kristus největší laskavost.

Kristus netrpí přísného posuzování a pyšného pohrdání hříšníky. To viděti z tohoto: Zastal se proti Šimonovi fariseovi u svých nohou ležící a plačící hříšnice Magdaleny (Luk. 7. 40.); rovněž se ujal ženy ve chrámě, kterou chtěli Židé ukamenovati pro nemravnost. Řekl tenkrát k jejím žalobcům: „Kdo z vás je beze hříchu, hoď na ni kámen.“ (Jan 8. 7.) S podivuhodnou laskavostí choval se k ženě Samaritánce u studnice Jakobovy. (Jan 4. 6.) On nepohrdal hříšníky v pyšné domýšlivosti jako fariseové, nýbrž je vyhledával, nechal se od nich zváti na hostinu, říkáje: „Zdraví nepotřebují lékaře, ale nemocní!“ (Mat. 9. 12.) — Kristus také vykládá zákon Mojžíšův ve smyslu snesitelném, na př. ve příčině svěcení s o b o t y. (Mat. 12. 6.) Horší se nad tím, že fariseové stěžují zbytečně lidu cestu k nebi a proto jim praví hrozné „běda“. (Mat. 23. 13.) Právem tedy mohl říci Kristus: „Jho mé jest sladké a břímě mé lehké“ (Mat. 11. 30.), a: „Pojďte ke mně všichni, kteří pracujete a obtíženi jste, já vás občerstvím.“ (Mat. 11. 28).

Kristus p o t v r z o v a l své božské poslání a pravdu svého učení mnohými z á z r a k y, svou vševědoudností a s v a t o s t í svého života.

Kristus sám se odvolával na své zázraky, praví: „Nevěříte-li mně (t. j. mým slovům), tedy věřte mým skutkům.“ (Jan 10. 3.). Nikodem ze zázraků Kristových nabyl přesvědčení, že Kristus jest od Boha poslán; praví: „Žádný nemůže těch divů činiti, kteréž ty činíš, leč by Bůh byl s ním.“ (Jan 3. 2.) Kristus konal všechny zázraky z vlastní moci, kdežto jiní konali zázraky vždy jen ve jménu Božím nebo ve jménu Krista. — (O zázracích Kristových viz dále při učení o božství Kristově.) — Kristus byl vševědoudcím. Již tenkrát, když jako 12letý pacholik ve chrámě mluvil, pravili lidé: „Kterak umí tento Písmo, neučiv se?“ (Jan 7. 15.) Kristus znal nejtajnější hříchy lidské: hříchy Samaritánky u studnice Jakobovy; oněch fariseů, kteří k němu do chrámu přivedli ženu; on znal úmysl Jidášův, budoucí hříchy Petrovy, předpověděl mnohé okolnosti svého umučení, které se úplně vyplnily. Na Kristu nacházíme největší svatost; nebo on ukázal jako nikdo před ním a po něm nevýslovnou trpělivost, mírnost, pokoru, lásku k bližnímu atd. Jak by byl mohl člověk, který vedl tak svatý život, mluvit lež?

Zázraky Kristovy jsou i proto významnými, protože se jimi znázorňují jisté pravdy náboženské.

Zázračné utišení bouře na moři mělo naznačovati pronásledování a zázračné vítězství církve; proměnění vody ve víno při svatbě v Káně proměnění vína v krev Kristovu při poslední večeři; vzkříšení Lazara budoucí vzkříšení z mrtvých; zázračný rybolov četná obrácení následkem kázání apoštolů atd.

Fariseové a zákonníci nenáviděli a pronásledovali Krista, protože nesouhlasil s jejich smyslným očekáváním Vykupitele a veřejně káral jejich hříchy; ba po vzkříšení Lazara se odhodlali zabít jej.

Ve chrámě ho chtěli kamenovati (Jan 8. 59.; 10. 31.), v Nazaretě se skály shoditi (Luk. 4. 29.); tupili ho; říkali o něm, že je společen s ďáblem

(Mat. 12. 24.), že bouří lid, že ruší sobotu; činili mu úklady, by ho poplátili (na př. otázka, sluší-li dávatí daň císaři). Tak již veškeré vyučování Kristovo bylo velikou obětí. — Židé se domnívali, že Messiáš bude mocným králem pozemským, který je osvobodí od jha římského; domnívali se, že je obohatí statky pozemskými. Tu přišel Kristus v poníženosti a chudobě a k tomu ještě přikazoval sebezapírání, skutky milosrdné a p. Mimo to vyčítal Kristus fariseům jejich pokrytectví a zdánlivou svatost; nazýval je obilnými hroby (Mat. 23. 27.) a dítkami ďábla. (Jan 8. 44.) Proto brojili proti němu i proti jeho učením. Když pak nejvyšší kněží a fariseové uslyšeli o vzkříšení Lazara, pravili: „Tento člověk činí mnohé divy. Necháme-li ho tak, všichni uvěří v něho.“ (Jan 11. 47.—53.) Proto se usnesli, že ho usmrtí.

III. O utrpení Kristově.

(Čti krásná zjevení Kateřiny Emmerichové o přehořkém utrpení Kristově, kteráž byla vydána Brentanem!)

V neděli před slavností velikonoční, vjel Kristus slavně do Jerusáléma a učil následujícího dne ve chrámě.

Kristus se ukázal ještě jednou před svou smrtí ve své slávě, by ukázal, že umře dobrovolně; také tím chtěl říci, že sláva a utrpení jdou těsně spolu. — Neděle před Velikonocí jmenuje se Květná neděle. Bohoslužebné úkony na Květnou neděli jsou promíchány radostí a smutkem; radostí k vůli slavnému vjezdu Kristovu, smutkem k vůli blízké smrti Kristově. Na památku slavného vjezdu Kristova do Jerusáléma světi se palmy a koná se s nimi průvod kolem kostela. Při mši slavné modlí se kněz u oltáře pašije (popsání utrpení Kristova) podle sepsání sv. Matouše a na kůře je zpívají zpěváci; tím nám chce církev připomenouti, že k vítězství dojití lze jen utrpením. Palmy (kočičky) dávají se obyčejně do polí a zastrkávají se za veřeje, by Bůh žehnal našim polím a našemu počínání. Činí se to proto, že kněz, když světi palmy, prosí Boha, by chránil hříchu a neštěstí ty, kteří palmy nesou a v uctivosti je chovají. Týden po Květné neděli se jmenuje **svatý** týden, nebo-li pašijový týden, protože v něm připadá památka umučení Kristova.

Večer na Zelený čtvrtek jedl Kristus se svými učeníky beránka velikonočního, umýval jim nohy, potom ustanovil nejsv. svátost oltářní, načež šel na horu Olivetskou, kde trpěl smrtelnou úzkost.

Než ustanovil Kristus svátost oltářní, umýval apoštolům nohy. Umýváním nohou chtěl nás Kristus naučiti poníženosti a pokoře. Na hoře Olivetské pak zase nás učil pokorné modlitbě, odevzdanosti do vůle Boží a mírnosti k nepřítelům. „Na hoře Olivetské vzal Pán na sebe svůj zármutek, by mně daroval radost.“ (Sv. Ambr.) Vidím na největším hrdinovi bázlivé třesení, pozoruji, že slepice jest nemocna k vůli svým kuřátkům; tvé třesení,

Pane, má nás učiniti silnými, tvůj zármutek veselými. (Sv. Bern.) — Skoro ve všech kostelích o 8. h. večer zvoní se na památku smrtelné úzkosti Kristovy. Na **Zelený čtvrtek** konávají se tyto obřady: Papež umývá 12 kněžím (od dob Řeh. Vel. 13ti) nohy. Biskupové a katoličtí vladaři (někde i faráři a knížata) umývají 12 starcům nohy. Duchovní a světší představení napodobují tímto obřadem pokoru Kristovu. Při slavných službách Božích zvoní se při gloria všemi zvony a kněží i lid slavnostně přijímají. Tím se má ukázati ustanovení svátostí oltářní. Než církev neplesá dokonale, nýbrž hned na to odává se smutku. Přenáší se velebná svátost na boční oltář nebo do kaple, čímž se znázorňuje cesta Kristova na horu Olivetskou. Také odhalování oltářů a umlknutí zvonů jest znamením smutku nad utrpením Kristovým. Odhalování oltářů nám připomíná, že Kristus byl svlečen ze svého roucha a obnažen; zvony umlkají, protože umlkla i ústa Kristova. Za to se ozývají dřevěné řehtačky, které znázorňují křik Židů: „Na kříž s ním“ (dřevo kříže). V biskupských kostelích od dávných dob se světí sv. oleje. Z toho lze souditi, že Kristus Pán při poslední večeři asi ustanovil ony svátosti, při nichž se užívá sv. olejů (břimování, poslední pomazání, svěcení kněžstva). — Jméno „Zelený čtvrtek“ pochází odtud, že na ten den se požívalo dříve jen zeleného hořkého salátu. Na tento den bývali také veřejní kajcníci, kteří byli z církve vyloučeni, opět slavnostně do církve přijímáni. Zelený čtvrtek není proto zasvěceným svátkem, protože tímto dnem počíná již utrpení Kristovo a tedy i živá vzpomínka na naše hříchy, nad čímž máme býti spíše zarmoucení než veseli.

Na hoře Olivetské byl Kristus od vojáků zajat, potom byl veden k veleknězi a tam na smrt odsouzen.

Ve středu, ve čtvrtek a v pátek v týdnu pašijovém konají se temné **žalostné hodinky**. Před oltářem na podstavci v podobě trojúhelníku jest 14 žlutých svící a nejvyšší uprostřed bílá. 14 svící znamená apoštoly a učeníky Kristovy a bílá znamená Krista. Zpívají se žalmy (smutečné zpěvy nad našimi hříchy), a po každém žalmu se shází jedna svíce, by se naznačilo, jak apoštolové a učenci při zajetí Krista utíkali. Bílá svíce se ku konci schová za oltářem a za hlomozu se opět vynese. Tím se znázorňuje smrt a vzkříšení Kristovo a zemětřesení, které se při tom událo.

Odtud ho vedli Židé ráno na Velký pátek k římskému vladaři Pilátovi Pontskému, by potvrdil rozsudek smrti.

Židé totiž neměli práva, někoho popraviti; k tomu jim bylo třeba potvrzení od římského vladaře. (Jan 18. 31.) Pontský Pilát však nenalezl na Kristu žádné viny a několikrát se pokusil jej osvoboditi. Poslal Krista k Herodesovi, aby zodpovědnost svalil na něho a aby se tím zároveň Herodesovi zavděčil; potom dal Krista bičovati, aby zuřivost Židů poněkud ukojil; potom jim Krista hrozně zohaveného předvedl (Ecce homo — Ejhle člověk!), by jejich útrpnost vzbudil; potom postavil Krista vedle Barabáše, by probudil v Židech cit spravedlnosti; konečně se dotkl i jejich národního citu řka: „Ejhle, král váš!“ (Jan 19. 14.) Ale všechno to nepomohlo.

Poněvadž Židé Pontskému Pilátovi hrozili, že ho obžalují u císaře, odsoudil Pilát Krista ke smrti kříže.

Cesta na horu Kalvárii znázorňuje se 14 obrazy křížové cesty. Cesta na horu Kalvárii byla dlouhá asi 1300 kroků.

Na Velký pátek v poledne byl Kristus na hoře Kalvárii za městem Jerusalemem ukřižován a zemřel na kříži o 3. hod. odpoledne.

Ukřižování bylo za tehdejší doby nejpotupnějším a nejzlozvěšším trestem. (Cicero.) K smrti kříže bývali odsouzeni jen největší zločinci, jako loupežníci, vrahové. Kříž byl tehdy asi tím, čím jest dnes šibenice nebo stínadlo. Proto učení o Ukřižovaném bylo Židům pohoršením a pohanům bláznovstvím. (1. Kor. 1. 23.) Považme, jaké cti požívá dnes kříž; zdobí na př. koruny královské a prsa zasloužilých mužů. **Kříž Kristův** prý měl podobu písmene velkého širokého Y, takže Kristus na kříži podobal se člověku plovoucímu, nebo s rozpjatýma rukama se modlícímu. (Sv. Jeron.) Kříž Kristův i s nástroji mučednickými byl od Židů zakopán na hoře Kalvárii. R. 325 dala sv. Helena, matka císaře Konstantia Vel., kříž Kristův vykopati, když se byla dověděla o jeho místě, **pohrozivši Židům napřed velikými tresty.** Velmi těžce nemocná žena sotva se dotknuvši sv. kříže, byla ihned uzdravena. (Proto se slaví přestará svátek „Nalezení sv. kříže“ 3. května.) Kříž Kristův byl uložen ve chrámě sv. Kříže, jež dal císař Konstantin vystavěti nad hrobem Kristovým. R. 615 perský král Chosroes II. poplenil Palaestinu a odnesl sebou sv. kříž do Persie. R. 628. syn Chosroev byl přemožen východořímským císařem Herakliem, uzavřel s ním mír a vydal mu kříž Kristův. Heraklius nesl na vlastních ramenou kříž zpět na Kalvárii. Vypravuje se, že u brány městské jej zadržela jakási neviditelná moc. Teprve, když na radu biskupovu svlékl svůj nádherný šat, mohl nésti kříž dále. (Proto se slaví každoročně slavnost „Povýšení sv. kříže“ 14. září.) Je dokázáno, že všechny ostatky sv. kříže, jež jsou do celého světa rozeslány, činí asi jednu šestinu sv. kříže. — Na dřevě byl spáchán první hřích, na dřevě kříže bylo dokonáno vykoupení od každého hříchu. (Sv. Athan.) Odkud povstala smrt, odtud povstal i život (slova praeface). Kristus nedopustil, aby byl sťat nebo rozčtvrcen, by naznačil, že jeho tělo, církev totiž, nesmí býti žádným rozkolem rozštěpeno. (Sv. Athan.) Svou hlavu sklonil, jakoby nás líbal, ruce své rozepjal, by nás objal, srdce své otevřel, by nás miloval. (Sv. Aug.) Srdce Kristovo bylo otevřeno, by touto viditelnou ranou byla naznačena neviditelná rána jeho lásky k nám. (Sv. Bern.) Ne vojáci, ale veliká láska Kristova k nám přibila jej na kříž. (Sv. Aug.) Pod křížem prý byl pochován Adam, proto pod křížem viděti často umřelí hlavu. Jméno Kalvária (=hora lebek) pochází prý odtud, protože dle ústního podání tam byl pochován první člověk, Adam. (Sv. Ambr., sv. Jeron.)

Po celé ony tři hodiny, když Kristus visel na kříži, bylo veliké zatmění slunce na celé zemi, vzdor tomu, že při úplňku měsíce zatmění vůbec není možno.

Slunce zármutkem skrylo své paprsky, neboť nemohlo se dívat na potupení svého Tvůrce. (Sv. Chryst.) Tím mělo býti také naznačeno, že shaslo světlo světa. O tomto zatmění slunce píš i pohanští spisovatelé, jako Phlegon.

Při smrti Krista třásla se země, skály pukaly, opona chrámová se roztrhla a mnozí mrtví vstali z mrtvých a objevili se v Jerusalemě.

Hle, všechno tvorstvo trpí s Kristem! (Sv. Jeron.) Mrtvé bytosti mají podíl na utrpení Kristově a takto odsuzují zatvrzelost a tvrdšijnost Židů. Ne bez příčiny řekl tedy Kristus o slavném vjezdu na Květnou neděli fariseům: „Pravím vám, že budou-li tito mlčeti, kamení bude volati.“ (Luk. 19. 40.) Z těchto zázraků mnozí se přesvědčili, že Kristus jest Bohem, jako na př. setník, jenž zvolal: „Jistě Syn Boží byl tento.“ (Mat. 27. 54.)

S kříže promluvil Kristus 7 posledních slov.

Posledních 7 slov jest: 1. Otče, odpust jim. 2. Ještě dnes budeš se mnou v ráji. 3. Hle, matka tvá. 4. Bože můj, Bože můj, proč jsi mne opustil. (Těmito slovy začíná Ž. 21., kde se zcela jasně předpovídá ukřižování a přehořké utrpení Kristova. Kristus chtěl tedy okolostojící lid na tento žal upozorniti a říci: „Já jsem onen Vykupitel.“ Rovněž chtěl říci: „Nyní jsou muka má největší.“ Považovati tato slova za výraz zoufalství, jest bláhovo.) 5. Žízním (t. j. po spáse lidstva). 6. Dokonáno jest. 7. Otče, v ruce tvé poroučím ducha svého. Velikým hlasem, jež Kristus před svou smrtí vydal, ukázal, že umírá dobrovolně; neboť měl ještě dosti sil, by mohl dále žiti. Také tím, že dříve naklonil svou hlavu a potom teprve vypustil ducha, naznačil, že umírá dobrovolně.

Kristus na kříži nejen pro nás trpěl, nýbrž nám i kázal.

Kříž není jen místem utrpení, nýbrž i kazatelnou učícího Krista. (Sv. Aug.) S kříže učil Kristus zvláště: lásce k nepřítelům (vzpomeňme na jeho modlitbu za nepřátele), mírnosti a trpělivosti (jest trpělivý jako beránek, v pravdě to „Beránek Boží“), poslušnosti (neboť smrtí na kříži vyplnil vůli svého otce), milosrdenství Božímu (vsimněme si slov Kristových k lotru na pravici), dobrotě Boží (kterýž vydal Syna svého za nás služebníky), spravedlnosti Boží (který požadoval tak velikého smíření za hřích dědičný), všemohoucnosti Boží (vsimněme si zázraků při smrti Kristově), o posledním soudu (ježto lotr na pravici obdržel milost, lotr na levici však byl zatracen) a že vstaneme z mrtvých (vsimněme si, že při smrti Kristově mrtví vstali ze hrobu). Proto máme zvláště v utrpení a při smrti pohlížeti ke Kristu ukřižovanému. Proto znamenitý římský hvězdář a řeholník Sechi († 1878.) žádal, když pozoroval, že se blíží jeho konec, by ho položili na zem, poněvadž není hoden umřítí na lůžku, kdežto náš Vykupitel umřel na kříži. — Také církev svými významnými obřady v úmrtní den Kristův káže nám mnohé pravdy. Na kostelích se zvoní v pátek o 3. hod. na památku smrti Kristovy. Poněvadž pak Kristus právě v pátek za nás obětoval své tělo, proto církev zapovídá v pátek požívati maso. (3. přík. cír.) Velký pátek pak jest přísným postním dnem. U protestantů jest Velký pátek dnem největší radosti a proto jest jim dovoleno požívati masa. Než zajisté jest nepřirozeno, ukazovati radost v den, v němž Spasitel pro naše hříchy tak hořce musil trpěti. Které pak hodné dítě bude se radovati v úmrtní den svého otce? — Obřady **Velkého pátku**: V církvi jeví se největší smutek. Oltáře jsou odhaleny (jako Kristus byl zbaven svého oděvu), nchoří věčné světlo (protože „světlo světa“

na tento den shaslo), neslyšeti hlasu zvonů (neboť i ústa Kristova umkla) a kněží v černém rouše vrhají se na stupních oltáře na svou tvář (poněvadž i Kristus na hoře Olivetské ve své smrtelné úzkosti vrhl se na svou tvář). Kněz se slavnostně modlí za všechny lidi, i za Židy a pohany; neboť i Kristus na tento den umřel za všechny lidi. Kříž se odhaluje, pozdvihuje (tím se připomíná obnažení Kristovo a vztýčení jeho kříže.) Potom klade kněz kříž na zem a líbá rány Kristovy. I lid potom líbá rány Kristovy. Na Velký pátek neslouží mši sv. nikdo na celém světě, ani papež v Římě. Tím chce církev naznačiti, že mše sv. jest památka na obět kříže, a proto na ten den, kdy byla přinešena skutečná obět kříže, není třeba konati její památky. Než ve farních kostelích koná se obřad podobný mši sv., při němž se požívá hostie, která byla den před tím proměněna. Tento úkon není proto obětí, protože při něm není proměňování. V kostele se staví Boží hrob, kamž se přenáší Tělo Páně (sv. hostie). Velký pátek není svátkem zasvěceným, protože se nám na tento den živě připomínají naše hříchy, jakož i bída a zloba lidská. — Na Velký pátek máme konati hlavně pobožnost křížové cesty, nebo se modliti bolestný růženec.

V pátek večer byl Kristus s kříže sňat a položen do hrobu ve skále, jenž náležel Josefovi z Arimathie.

Na Bílou sobotu, tedy v největší svátek židovský, odpočíval Kristus ve hrobě.

Na **Bílou sobotu** se světí u kostela o heň, který se vykřesává z kamene (znamení to, že Kristus vyšel z kameného hrobu) a z něho se zažehne trojkrucel a konečně věčná lampa. Jedna svíce na trojkrutci se rozžihá u vchodu do kostela, druhá uprostřed kostela a třetí před hlavním oltářem, protože 3 Božské osoby se ponenáhlu zjevily lidstvu. Tento den se také světí paškál; pět zrn kadidlových nám připomíná 5 ran Kristových; proto také se rozžihá až do slavnosti na nebe vstoupení Páně při hlavních bohuslužbách. Dříve se světíval paškál v noci před nedělí velikonoční. Tím chtěla církev znázorniti, že Kristus, „světlo světa“, svým vzkříšením přemohl moci temnoty, peklo. Svěcení křestní vody připomíná nám slavný křest katechumnů v dřívějších dobách. Při svěcení vody na Bílou sobotu čtou se částky z Písma sv. (prorocství), z nichž jest patrné, že voda jest v rukou Božích prostředkem ku potrestání i k milosti. Každý křesťan by měl při tomto svěcení vody obnoviti svůj křestní slib. Původně se nesloužila ráno na Bílou sobotu žádná mše sv. na znamení, že Kristus odpočíval ve hrobě. Slavné služby Boží konaly se teprve o půl noci se soboty na neděli velikonoční. By však nebyl tak náhlý přechod v nejvyššího smutku k největší radosti, proto církev, když zrušila noční bohoslužby, přeložila tyto služby Boží na dopolední bílé soboty. Ve mnohých zemích koná se již večer průvod vzkříšení na vyznání víry ve vzkříšení Kristovo i naše jednou.

IV. O oslavení Kristově.

Kristus se pokořil a byl poslušen až ke smrti, a to ke smrti kříže. Proto jej Bůh oslavil. (Filip. 2. 8.) Oslavení Kristovo vstahovalo se jen na jeho člověčenství; jakožto Bůh požíval Kristus bez toho již všemožné blaženosti a nebyl již ani schopen oslavení. (Sv. Chrys.) Nikoliv Nejvyšší, nýbrž jen člověčenství Nejvyššího bylo oslaveno. (Sv. Cyr. Jer.)

Hned po smrti Kristově sestoupila duše Kristova vítězně v místo, kde se zdržovaly duše spravedlivých starého zákona. (Sv. Lat. IV.)

Toto místo se jmenuje **předpekli**. Předpekli jest jiné místo než očištěc (v obojím místě nepatří duše na Boha; v očištěci však se musejí trpěti časové tresty, v předpekli pak nikoliv) a jiné místo než peklo (v obojím místě nepatří duše na Boha, než v pekle jsou věčná muka, v předpekli nikoliv). Duše v předpekli netrpěly žádných bolestí. (Ř. K.) Také asi nebyly zbaveny všeliké radosti, jak vidíme z podobenství o chudém Lazarovi, jenž se v předpekli „těšil“. (Luk. 16. 25.) Vždyť jim byla při soudu soukromém připověděna věčná blaženost. Nemohly však vejíti do věčné radosti nebeské, protože bylo ještě zavřeno. (Ž. d. 9. 8.) Proto ony ustavičně toužebně očekávaly Vykupitele. Předpekli nazývá se v příběhu o „Boháčovi a Lazarovi“, „lůnem Abrahamovým“ (Luk. 16. 22.); také se jmenuje „žalářem“ t. j. stavem žalářovým (1. Petr. 3. 19.), protože duše odtud nemohly před smrtí Kristovou vyjíti. Vykupitel na kříži nazval toto místo „rájem“ (Luk. 23. 43.), protože příchodem Kristovým do předpekli proměnil se tento žalář v ráj oněm dušem. (Ř. K.) Po smrti Kristově přestalo předpekli. V předpekli byli tedy na př. ti to spravedliví: Adam a Eva, Abel, Noě, Abraham, Isák, Jakob, Josef, David, Isaiáš, Daniel, Job, Tobiaš, pěstoun Kristův a m. j.; zvláště pak oni hříšní vrstevníci Noěmovi, kteří, když se potopa blížila, ještě pokání **honem** činili. (1. Petr. 3. 20.)

Kristus vstoupil k duším v očištěci, by jim oznámil, že jsou vykoupeny a by je vysvobodil.

Kristus sestoupil k duším v předpekli, by jim oznámil, že dokonál vykoupení (1. Petr. 3. 19.) Duše Kristova ve spojení s božstvím vstoupila do předpekli. (Sv. Epif.) Kristus zůstal 3 dny v předpekli. (Sv. Iren.) Sám sestoupil do předpekli a s velikým zástupem opět z něho vyšel. (Sv. Ign. Ant.) Kristus se podobal mocnému králi, jenž dobyl pevnosti, kde byli jeho věrní zajati. (S. Cypr.) Východ z předpekli jest předobrazem slavného vchodu do nebe, který bude Kristus jednou v den soudný s vyvolenými slaviti. Také zavržencům v pekle se zjevil Kristus a donutil je, by se mu klaněli. (Filip. 2. 10.)

V neděli velikonoční ráno před východem slunce vstal Kristus slavně ze hrobu a to svou vlastní mocí.

Hodina vzkříšení Kristova jest neznáma; víme jen, že Kristus vstal z mrtvých „před východem slunce“ (Luk. 24. 22.) a sice „když začalo se rozednívatí.“ (Mat. 24. 1.) Anděl sestoupil s nebe a odvalil kámen. (Mat. 28. 2.) Podle učení všech sv. Otců neučinil tak anděl snad proto, by Kristus mohl vyjíti ze hrobu, neboť Kristus byl již vyšel ze zavřeného hrobu. Kámen byl teprve potom odvalen a jen k vůli lidem, kteří přišly ke hrobu. — Ve hrobě zanechal Kristus plachty, a stáli tam 2 andělé, když ženy přišly ke hrobu. (Luk. 24.) Kristus tedy byl ve hrobě od pátku večer přes sobotu do neděle ráno, tedy 3 dny. Kristus často předpověděl, že třetího dne zase vstane

z mrtvých (Luk. 17. 33.); přirovnával se k Jonášovi (Mat. 12. 40.) a když vyčistil chrám, řekl: „Zrušte tento chrám (totiž mé tělo), a já ho opět ve třech dnech vystavím.“ (Jan 2. 19.) Kristus řekl, že má moc život si vzíti a opět si jej dátí. (Jan 10. 18.) Práví-li se, že Otec ho vzkřísil, praví se tak proto, že je Kristus téže podstaty s Otcem, a tedy všecko, co činí Kristus, činí i Otec. — Vzkříšení Kristovo jest jisto nade vši pochybnost. „V tom nezáleží zásluha křesťanů, že věří, že Kristus zemřel, nýbrž že věří, že vstal z mrtvých.“ (Sv. Ambr.) Židé pravili, že prý učeníci ukradli tělo Kristovo. (Mat. 28. 13.) Než na takový čin byli učeníci příliš bojácní a také příliš poctiví. Není přece možno, aby se nebyl probudil ani jeden strážce, když by oni kámen odvalovali. Spící strážcové ostatně nemohou vydávati žádného svědectví. (Sv. Aug.) Velmi nápadným jest, proč nebyli vojáci trestáni za zanedbání své povinnosti! — Mnozí svobodomyšlníci říkají, že prý Kristus byl **zdánlivě mrtev** a třetího dne prý ze mdloby procitl a ze hrobu vyšel. Než již ony hrozné muky a ztráta krve při bičování a ukřižování musily mítí za následek brzkou smrt; ba jediné probodnutí boku Kristova, do jehož jizvy Tomáš chtěl vložití celou svou ruku, bylo by postačilo Krista usmrtití. Již tenkrát, když Kristus nesl kříž na horu Kalvarii, nemohl ho unéstí. Kterak se mohl teprve po 36hodinném odpočívání ve hrobě vyprostití ze hrobu, kámen odvaliti a s nohama probodenýma rychle choditi? Tomu může věřiti jen blázen. Smrt Kristova byla úředně potvrzena zprávou setníka, donesenou Pilátovi (Mar. 15. 45.); již vojáci, když prohlíželi ukřižované, nezlámali hnátů Kristu, poněvadž viděli, že je mrtev. (Jan 19. 33.) Krev a voda, která vytekla z probodnutého boku Kristova, byla nejjistějším důkazem, že smrt nadešla. (Jan 19. 34.) Matka Boží a přátelé Kristovi jistě by nebyli Krista pohřbili a hrob přikryli těžkým kamenem (Mat. 27. 60), kdyby Kristus nebyl býval mrtev. Smrt Kristovu dokazují také všichni evandělístové jednomyslně.

Vykupitel po svém vzkříšení měl na svém těle oněch 5 ran, a tělo jeho zářilo, mohlo pronikati zkrz věci, rychle se pohybovati a bylo nesmrtelné.

Kristus měl 5 ran na těle; neboť on vyzval nevěřícího Tomáše, by vložil prst svůj v bodení hřebů a ruku svou v bok jeho. (Jan 20. 27.) Kristus proto podržel svých 5 ran na svém těle, protože rány jsou znamením udatnosti a vítězství a tedy nejlepší ozdobou hrdiny. I proto podržel Kristus své rány, by nám ukázal že na nás nechce na nebi zapomenouti, ježto nás svou vlastní krví do svých sv. rukou má zapsané. (Sv. Bern.) Kristus chtěl dále i proto mítí své rány i v nebi, by svému nebeskému Otci ustavičně ukazoval cenu, za kterou nás vykoupil (Sv. Amb.), by ukazováním svých ran jaksi svou oběť na kříži i v nebi ustavičně obnovoval. (Žid. 8. 1.—6.) Ránu v boku podržel Kristus proto, by nám naznačil, jak velice nám byl přístup do jeho srdce jeho utrpením usnadněn. (Sv. Bern.)

Vykupitel vstal z mrtvých proto, by dokázal, že jest Bohem, a že i my jednou z mrtvých vstaneme.

Kristus jest první, jenž vstal z mrtvých. (1. Kor. 15. 20.) Kristus jest naším vzorem ve všem. (Deh.) Jako vstal z mrtvých Kristus, naše hlava, tak i my všichni vstaneme z mrtvých. (Sv. Iren.) Kristus vzkřísil nejprve své tělo, potom vzkřísil i údy svého těla. (Sv. Athan.) Budoucí vzkříšení bylo útěchou

Jobovou v největším soužení. (Job 19. 25.) — My křesťané slavíme na památku vzkříšení **slavnost velikonoční**. Ve starém zákoně se slaví Velikonoce na památku vysvobození z otroctví egyptského. Křesťané slaví Velikonoce první neděli po jarním úplňku měsíce. (Tak ustanovil sněm Nic. 325.) Neslaví se tedy Velikonoce každý rok v téže době; ale slaví se každý rok v době mezi 22. březnem až do 25. dubna. Podle toho, kdy připadají Velikonoce, řídí se: 46. den před Velikonocí, totiž Popeleční středa; potom 40. den po Velikonoci, totiž slavnost na nebevstoupení Páně, dále svátky Svatodušní (50. den po Velikonoci) a slavnost Božího Těla (61. den po Velikonoci.) Pohané o Velikonoci bývali duchovně vzkříšeni z mrtvých, totiž křtem svatým; proto podnes se světí křestní voda na Bílou sobotu. Všichni máme z mrtvých povstati velikonoční sv. zpovědí a přijímáním (Řím. 6. 4.); to také nařizuje proto 4. př. cír. Abychom jednou povstali ze hrobu v zemi, musíme již nyní povstati ze hrobu hříchu. (Sv. Ambr.) Kraslice jsou obrazem vzkříšení. Jako ze skořápky vychází kuřátko, tak my jednou povstaneme ze země. Již pohané mívali kraslice o Velikonocích na znamení, že v přírodě, zvláště z jara, z malých a nepatrných počátků se vyvíjí život. Maso a pokrmy, které se ve chrámě světí, připomínají beránka a nekvašené chleby, kterých Israelští požívali při východu z Egypta. Na mnohých místech se pálí o Velikonocích ohně. U Germánů bylo totiž obyčejem, po dobytém vítězství zapalovati na kopečích oheň. Tento oheň velikonoční tedy znamená vítězství Kristovo. Kolem Velikonoc probouzí se i příroda k novému životu. Kdežto doba před Velikonocí, půst, znázorňuje nám život pozemský, plný pokušení a strastí, představuje nám doba po Velikonoci blaženost, která bude následovati po smrti, zvláště po vstání z mrtvých. Proto v době před Velikonocí se postíme a truchlíme, po Velikonoci pak radostně zpíváme. (Sv. Aug.) Vzpomeňme jen, jak často se zpívá allelujah (= chvalte Pána; halal = chváliti, Jah, zkrácenina slova Jehova).

Vykupitel po svém vzkříšení zůstal na zemi 40 dní a **zjevoval se** v té době často apoštolům.

Kristus se zjevil nejprve asi své Matce (Sv. Amb.) a z apoštolů nejprve Petrovi (Luk. 24. 34.); v neděli velikonoční ráno Maří Magdaleně u hrobu v podobě zahradníka (Mar. 16. 9.; Jan 20. 15.) a potom nábožným ženám, které odešly od hrobu (Mat. 28. 9.); v pondělí velikonoční večer dvěma učenníkům jdoucím do Emaus (Luk. 24.) a hned potom apoštolům, shromážděným ve večeradle, před jejichž očima jedl pečenou rybu a koláč s medem a jimž udělil moc odpouštěti hříchy. (Jan 20.) V neděli potom opět se jim ukázal v témž domě a oslovil Tomáše, jenž nechtěl věřiti, že Kristus vstal z mrtvých. (Jan 20.) Na jezeře Genezaretském se ukázal 7 učeníkům a odevzdal Petrovi nejvyšší moc nad apoštoly i věřícími; také předpověděl Petrovi a Janovi, jakou smrtí zemrou. (Jan 21.) Zvlášť slavnostní bylo zjevení se Krista na jedné hoře v Galilei, kde se Kristus ukázal 11 apoštolům a více než 500 učeníků a jim rozkázal, aby všechny národy učili a je křtili. (Mat. 28. 16.) V těchto 40 dnech mluvil často se svými učeníky o říši Boží. (Sk. 1. 3.) Naposledy se ukázal při svém vstupování na nebesa. — Kristus tedy se neukazoval v temné noci, nýbrž za jasného dne; ne jednou, nýbrž často; ne na jednom, nýbrž na mnohých místech; v zahradě Getsemanské, ve světnici v Jerusalemě, na jezeře Genezaretském, na hoře v Galilei, na hoře Olivetské. Taková zjevení Kristova netrvala jen

několik okamžiků, nýbrž delší čas; neboť Kristus mluvil dlouho s apoštoly. — Apoštolové se také dokonale přesvědčili o vzkříšení Kristově. Nevěřili nábožným ženám, které přišly od hrobu a vypravovaly o zjevení a o slovech andělů. (Luk. 24. 11.) Věřili ještě, že tu možný klam smyslů, když se jim Kristus zjevil; proto jim ukázal Pán své rány, nechal se od nich dotýkati a jedl před jejich očima. (Luk. 24. 38.) Tomáš však nechtěl věriti ani desíti apoštolům. (Jan 20. 25.) Nevěra Tomášova více nám prospěla k víře, než víra desíti apoštolů. (Sv. Řeh. Vel.) O žádné pravdě nebyli apoštolové více přesvědčeni, než o vzkříšení Kristově; proto také všude hlásali nejprve o vzkříšení Kristově, jako o slavnosti Letnic, před vysokou radou, ve chrámě po uzdravení chromého od narození atd.

Čtyřicátého dne po svém vzkříšení vstoupil Kristus s hory Olivetské na nebesa a sedí na pravici Boha Otce.

Kristus vstoupil na nebesa v poledne; dříve než vstoupil, pozvedl svých rukou, žehnal apoštoly, nařídil jim kázati evandélium všem národům a přislíbil jim svou pomoc až do skonání světa. (Mat. 28. 18.; Luk. 25. 50.) Dva andělé se ukázali po jeho vstoupení na nebesa a těšili apoštoly. (Sk. 1. 9.) Od pradávna se ukazují poutníkům šlépěje, jež Kristus na hoře Olivetské zanechal. (Sv. Jeron.) Podnes však jest viděti jen levou šlépěj, pravá byla asi před 200 lety Turky zničena. Z této šlépěje lze poznati, že tvář Kristova při jeho na nebe vstoupení právě tak jako při jeho ukřížování byla obrácena k Evropě. Kristus vstoupil na nebesa tam, kde začal trpěti, by ukázal, že cesta utrpení je také cesta k nebi. Kristus vstoupil na nebesa jako člověk, nikoliv jako Bůh; neboť jako Bůh byl stále na nebi. Kristus vstoupil na nebe vlastní mocí a nepotřeboval cizí pomoci; nevstoupil na nebe na voze jako Eliáš (4. Král. 2. 11.), ani pomocí andělů jako prorok Habakuk (Dan. 14. 36.), nýbrž vlastní mocí své božské přirozenosti přenesl své oslavené tělo do nebe. (Sv. Cypr.) Když vstupoval Kristus na nebesa, vzal s sebou duše z předpekli vysvobozené. (Ef. 4. 8.) Od této doby, ačkoliv se později ukázal ještě mnohým svatým, se svým tělem již s nebe nesestoupil, leda při mši sv.; tak míní všichni svatí otcové. (Scar.) Dne 40. po Velikonoci jest **slavnost »Na nebe vstoupení Páně«**. Po tři dny před tímto svátkem se konají křížové průvody.

Kristus vstoupil na nebesa proto, by i jako člověk vešel do své slávy (Ef. 4. 10.), by nám poslal Ducha sv. (Jan 16. 7.), by prosil za nás Otce (Jan 14. 16.), a nám nebe otevřel (Jan 14. 2.).

Kristus jest prostředníkem mezi Bohem a lidmi (1. Tim. 2. 5.) a náš přímluvec u Otce (1. Jan 2. 1.). Netroufáš-li si obrátiti se na Boha Otce, obrať se na Ježíše Krista, jenž jest nám dán za prostředníka. Čeho by takový syn nedosáhl od takového Otce? (Sv. Bern.) Kristus se často připodobňoval světlu, neboť je právě slunce duchovní. Jako slunce, i když výš a výše vystupuje, ničeho na svém teple netratí, ba na opak, právě čím výše jest, v poledne, tím více působí (hřeje), právě tak i působení Kristovo po jeho vstoupení na nebe se nezmenšilo, nýbrž se ještě zvýšilo. (Wen.)

Kristus sedí **na pravici Boží**, t. j. má na nebesích i jako člověk největší slávu a má i jako i člověk největší moc nade všemi tvory.

Chceme-li někoho obzvláště vyznamenati, dáváme mu místo po své pravici. (3. Král. 2. 19.) Proto znamenají slova: „Kristus sedí na pravici Boží“ tolik jako: Kristus má u Boha nejvyšší důstojnost. Kristus je tedy povýšen nade všechny anděly. (Efes. 1. 21.) Pravice Boha Otce není nic jiného než věčná blaženost; levice však znamená věčné trápení, které očekává bezbožné. (Sv. Aug.) Bůh Otec nemá ničeho tělesného; proto výrazem „pravice Boží“ označujeme slávu jeho božství, které se stal Syn Boží i se svým tělem účastným. (Sv. Jan Damasc.) Slovo „seděti“ znamená, že Kristus má královskou a soudcovskou moc. Králové sedí na trůně, dávají-li rozkazy a přijímají-li hold svých poddaných. Soudce (také zpovědník a Kristus na soudě věčném) prohlašuje rozsudek sedě. Kristus sám pravil před svým na nebe vstoupením: „Mně jest dána všeliká moc na nebi i na zemi.“ (Mat. 28. 18.) Proto všichni tvorové musejí mu vzdávati božskou poctu. (Filip. 2. 9.—11.)

Desátý den po svém na nebe vstoupení seslal Kristus na apoštoly Ducha sv.

Duch sv. sestoupil na apoštoly v neděli o 9. hod. před polednem. (Sk. 2. 25.) Znamení, pod nimž Duch sv. sestoupil, naznačují působení Ducha svatého; vichor znamená posilnění vůle, oheň znamená osvětlení rozumu, jazyky dar řeči a rozšíření evandělia mezi všechny národy. Letnice jsou dnem založení církve, neboť na tento den začala církev tím, že bylo pokřtěno 3 tisíce lidí. Co se stalo o Letnicích, jest pravým opakem toho, co se stalo u věže babylonské; zde byly jazyky zmateny, o Letnicích byly sjednoceny. — Svátky **svatodušní** se slaví 50. dne po Velikonoci. (Německé „Pfingsten“ povstalo se slova „fünfzig“.) Ve starém zákoně slavily se Letnice 50. den po východu z Egypta na památku dání zákona na hoře Sinai. (Na hoře Sinai a o Letnicích na hoře Sionu ukázal se oheň a slyšán byl hluk, tam i zde Bůh oznamoval svou vůli a sice v obojím případě 50. den, tam po vysvobození z otroctví těla, zde z otroctví duše.) Na sobotu svatodušní uděloval se dříve slavnostně křest, protože o prvních svátcích svatodušních bylo pokřtěno 3 tisíce lidí; proto až podnes se světí křestní voda. Sobota svatodušní byla vždy přísným postem, protože se máme jako apoštolové postem připravovati na příchod Ducha sv. — V neděli po svatém Duchu jest svátek **Nejsv. Trojice**. Na tento den stýkají se ještě jednou jako v ohnisku všechny 3 slavnosti církevního roku, slavnost Vánoční (kdy nám Bůh Otec dal svého syna), slavnost Velikonoční (kdy vstal Syn Boží z mrtvých) a Slavnost svatodušní (kdy sestoupil Duch sv.). Tím, že církev za tímto účelem neustanovila zvláštního svátku, chtěla naznačiti, že jí nelze nevýslovného tajemství Nejsv. Trojice oslavit způsobem toho tajemství dokonale hodným. Ve čtvrtek po Nejsv. Trojici slaví se slavnost **Božího Těla** se svým neobyčejně slavným průvodem. Tuto slavnost zavedl nejprve jeden biskup belgický kolem r. 1250, byv k tomu pohnut viděním, jež měla jedna řeholnice. Za několik let potom (1264) zavedl ji papež v celém světě. Tato slavnost se koná až po sv. Duchu proto, že apoštolové začali asi po sv. Duchu rozdávatí věřícím Tělo Páně a poněvadž se tím má naznačiti, bychom se

nermoutili nad odchodem Krista na nebe, jelikož Kristus jest stále mezi námi ve svátosti oltářní. Církev tím chce také říci: „Hle, kterak se vyplnila poslední slova Kristova, když vstupoval na nebesa: „Já jsem s vámi po všechny dny...“

Na konec světa přijde Kristus zase s nebe soudit všech lidí.

Mezi prvním a druhým příchodem Kristovým jest veliký rozdíl. Při svém prvním příchodě přichází Kristus jako slabé dítě v chudobě, při svém druhém příchodě přijde jako pán a vládce ve své velebnosti a slávě. Poprvé přišel nás vykoupit, podruhé přijde nás soudit.

7. O osobě Vykupitelově.

Ježíš Kristus, náš Vykupitel, jest vtělený Syn Boží, tedy sám Bůh.

I. O vtělení Syna Božího.

Již pohané tušili, že Bůh sestoupí na zemi a bude obcovati s lidmi. Řekové vypravují ve svých bájích o bozích, kteří jakožto lidé chodili po zemi; vzpomeňme na př. na báj řeckou o návštěvě bohů u Tantalů. **Bůh skutečně sestoupil na zem** (Jan 3. 10.) a sice tenkrát, když bylo zvěstováno narození Kristovo. (Luk. 1. 26.)

1. Druhá Božská osoba působením Ducha svatého vzala na sebe člověčenství z Marie Panny a sice při zvěstování narození Kristova.

Syn Boží vzal na se lidské tělo a lidskou duši, jako by se **oděl rouchem**, by se nám mohl na zemi ukázati; i my se čistě oblékáme, jdeme-li z domu mezi lidi. „Při svém vtělení učinil Bůh jako slunce, které se musí zahaliti mraky, má-li býti viděno naším slabým zrakem (jinak bychom oslněli); Bůh se totiž zastřel mrakem lidského těla, by ho naše mdlé oko mohlo viděti.“ (Ludv. Granad.) Myšlenka lidská se odívá slovem, by byla i zevně slyšitelnou; tak i Bůh se oděl lidskou přirozeností (tělem a duší), by ho lidé viděli. Sv. Jan evand. praví: „A Slovo (= Syn Boží) Tělem (= člověkem) učiněno jest a přebývalo mezi námi (= žil mezi námi lidmi 33 roků). (Jan 1. 14). — Vtělení se stalo v tom okamžiku, když Maria řekla andělovi: „**Staniž mi se podle slova tvého.**“ (Luk. 1. 38.) Toto slovo Marie stáhlo Slovo s nebe na zem. (Sv. Bern.) Jako obraz slunce najednou se objeví v tiché hladině mořské, tak se objevila druhá Božská osoba v životě Panny Marie. Mýlí se, kdož se domnívá, že se nejprve utvořilo člověčenství Kristovo a potom teprve že se s ním spojila osoba Božská. Také ti jsou na omylu, kteří míní, že Kristus přinesl sebou své lidské tělo s nebe. (Tak učili Valentinianovci.) Kristus má své tělo **z Marie Panny**. Učiněn jest ze ženy (Gal. 4. 4.), a podle těla jest z pokolení Davida. (Řím. 1. 3.) Syn člověka ovšem sestoupil s nebe (Jan 3. 13.), nikoliv však jeho člověčenství, nýbrž osoba Božská. Kristus neměl tělo zdánlivé

nýbrž skutečné, které bylo podrobeno bolesti a smrti tak jako naše tělo. Proto Kristus trpěl hlad, žízeň, cítil únavu, trásl se strachem, proléval krev a konečně umřel. Kdyby byl měl Kristus jen zdánlivé tělo, nebyl by mohl umřít a nás vykoupiti. Také se nesmíme domnívati, že snad Božská přirozenost, která je společna všem třem Božským osobám, s nebe sestoupila a s přirozeností lidskou (t. j. s tělem a duší lidskou) se spojila. V tomto případě byly by se musily státi všechny tři Božské osoby člověkem. To není možno již proto, že tímto spojením byla by musila nastati změna v Božské přirozenosti. Tedy jen **jedna osoba Božská** z celé nejsv. Trojice, a to Syn Boží vzal na sebe člověčenství. Bůh (= Božská osoba) stala se člověkem, nikoliv však božství (= božská přirozenost). Ovšem jest Božská přirozenost těsně spojena s lidskou přirozeností a to v Božské osobě Kristově. — Mimo to je jisto, že všechny tři Božské osoby spolupůsobily při vtělení Syna Božího. Neboť skutky Boží na venek mají svůj původ v Božské přirozenosti, která je společna všem třem osobám.

Vtělení jest vlastně dílem všech tří Božských osob.

Všecky skutky Boží jsou společny všem Božským osobám, tedy i vtělení. Všecky tři osoby tedy utvořily lidské tělo a duši a spojily s nimi druhou Božskou osobu. Jako když 3 bratři jednoho ze sebe oblekou v drahocenné roucho, tak všechny tři Božské osoby jednu osobu ze sebe oděly rouchem člověčenství. „Na citeře slyšíme, kterak struna vydává líbezný zvuk a přece jsou to tři, kteří napomáhají k vyluzení těchto zvuků: lidská ruka, umělost hrajícího a struna. Tak i druhá Božská osoba vzala sama (jediná) na sebe tělo a stala se viditelnou, a přece to byly tři osoby, které při tom spolupůsobily.“ (Sv. Aug.) Tělo i duše je činna, by člověk přijímal potravu, a přece potrava se spojuje jen s tělem; tak při vtělení spolupůsobily všechny tři Božské osoby, a přece jen s druhou Božskou osobou se spojila lidská přirozenost. (Sv. Fulg.). Vtělení však **se připisuje hlavně Duchu sv.**, protože jest největším skutkem lásky Boží; skutky lásky připisují se však vždycky Duchu sv., Duchu lásky mezi Otcem a Synem. (Ř. K.) — Sv. Otcové pochybují o tom, že by se byl mohl státi člověkem i Bůh Otec nebo Duch sv. Bylo však příhodným, aby ten, jenž již od věčnosti jest „Synem Božím“, stal se také „synem člověka“, by ten, jenž jest **nejdokonalejším obrazem Otce**, opět vydobyl lidem ztraceného nadpřirozeného obrazu.

2. Otcem Ježíšovým jest tedy Bůh Otec na nebesích; Josef, ženich Panny Marie, byl jen pěstounem Ježíšovým.

Kristus jest tedy Synem Božím, nikoliv jen proto, že je druhou Božskou osobou, nýbrž i proto, že Bůh sám způsobil, by se utvořilo jeho svaté člověčenství. (Sv. Řeh. Vel.) — Při prvním zaslíbení Vykupitele v ráji nazývá se Kristus „**potomek (semeno) ženy**“, nikoliv tedy „potomek muže“. (1. Mojz. 3. 15.) Kristus sám často se nazývá „synem člověka“ t. j. synem **jednoho** člověka. (Mat. 26. 64.) Ve knize rodu Ježíšova uvádí sv. Matouš jen původ od Marie a nikoliv snad i od Josefa. (Mat. 1. 16.) Přece však mnozí měli Ježíše za Syna Josefova. (Luk. 3. 23.) Maria byla s Josefem **zasnoubena** proto, by Maria a Kristus nebyli

před světem považování za bezectné a také by měli někoho, jenž by se o ně staral. Také mělo býti před lidmi tajemství vtělení ještě ukryto, poněvadž by se byli nad tím jen pohoršovali. — O **sv. Josefu** víme: Josef byl tesařem. (Mat. 13. 55.) Byl „spravedlivý“, t. j. vedl svatý život. (M. 1. 19.) Josef byl v každé cnosti dokonalým. (Sv. Jeron.) Josef byl proto tak svatým, že byl u samého pramene svatosti; také voda, čím blíže pramenu, tím jest čistší. (Sv. Tom. Aq.) Zvláště vynikal Josef svou čistotou, kterou převyšoval všechny svaté, i anděly. (Sv. Fr. Sal.); proto se vyobrazuje s lilí v ruce. Josefovi se dostalo od Boha velikých milostí. Jemu se dostalo cti, po které toužili králové a proroci, které se jim však nedostalo: on směl Spasitele na svých loktech chovati, jej líbat, s ním mluvit, jej oblékat, živiti a chrániti. (Sv. Bern.) On byl nazýván otcem od toho, jenž měl Otce v nebesích. (Sv. Bas.) Mnozí světcové se domnívají, že sv. Josef požívá v nebesích vysoké důstojnosti (měl za manželku královnu nebe), a že bude na konci světa velmi vzýván a tenkrátě prý ukáže velikou moc své přímluvy. (Jakož i Josef Eg. teprve později se nechal poznati svým bratřím.) Sv. Josef jest patronem církve (Pius IX. 8. pros. 1870), t. j. jeho modlitba za církev má u trůnu Božího velikou moc. On jest i patronem umírajících, t. j. on nám může snadno vyprositi šťastnou hodinku smrti. On sám blaženě skonal, neboť Ježíš a Maria byli při jeho smrti a jemu pomáhali. Sv. Josef bývá vzýván i v časných potřebách, protože se staral o živobytí Kristovo. Sv. Tom. Aq. praví, že sv. Josef obdržel od Boha moc, pomáhati v každé potřebě. Sv. Teresie († 1582) vyznává, že její modlitba ke sv. Josefu nebyla bez výsledku v žádném nebezpečí duše nebo těla. Sv. Alfons denně vzýval sv. Josefa. Nejvíce a také s největším výsledkem jej vzývají missionáři. Církev kat. ctíla vždy sv. Josefa pro jeho velikou důstojnost vždy hned po Panně Marii nejvíce, tedy více než všechny ostatní svaté.

3. Vtělení Syna Božího jest pro nás tajemstvím, jehož nikdy nepochopíme, nýbrž kterému se můžeme jen podívat a klaněti.

Již prorok vyznal, že nelze pochopiti a vysvětliti původu Vykupitelova. (Is. 53. 8.) Početí a vtělení Kristova nelze právě tak pochopiti, jako to, že se hůl Aronova zazelenala (4. Mojž. 17.) a měla listí, květy a plody, totiž mandlové. (Sv. Aug.) Zavři své oči, rozume, neboť jen pod závojem víry můžeš patřiti na jas tohoto tajemství, jako oko tělesné může patřiti na slunce jen zkrze závoj mraků. (Sv. Bern.) Víím, že se Syn Boží stal člověkem; kterak však se to stalo, nevím. (Sv. Chrysost.) Podobenství, která znázorňují a objasňují spojení božství s člověčenstvím: Božství a člověčenství spojilo se v Kristu tak, jako je v člověku spojena rozumná duše a tělo. (Vyzn. sv. Ath.) Může-li býti v člověku spojena hmota a duch, kteráž se přece od sebe podstatně různí, tím více se může spojit božství a člověčenství, kteráž se sobě do jisté míry podobají. „Také slovo člověkovu má své vtělení. Slovo jest nejprve myšlenkou v mém duchu, tedy něčím čistě duchovým. Chce-li se však na venek objeviti, tedy se vtěluje ve hlas, stává se zvukným slovem a mnozí ho slyší. A přece nepřestalo býti myšlenkou mého ducha.“ „Tak i Slovo Boží se zjevilo mnohým a přece nepřestalo býti u Otce.“ (Sv. Aug.) Podobenství, která objasňují početí způsobené Duchem sv.: Jako kdysi Bůh učinil Evu z Adama ze země učiněného, tak

utvořil Krista z Marie. (Sv. Isid.) Při vtělení stalo se cosi podobného, jako při stvoření světa, když první rostliny, první obilí bez všelikého působení lidského všemohoucností Boží ze země vyrostlo.

Tajemství vtělení klaníme se, když se denně zvoní třikrát „Anděl Páně“ (na klekání).

Východ a západ slunce připomíná nám živě vtělení syna Božího a smrt Krista, „světlo světa“. Proto se denně zvoní „Anděl Páně“. Slova, která se při tom modlíme, připomínají nám živě rozmluvu Matky Boží s andělem. — Při mši sv. kleká kněz při Krédo (při slovech: „Stal se člověkem mocí Ducha sv. z Marie Panny“) a při posledním evandéliu (při slovech: „A Slovo Tělem učiněno jest“) a klaní se tomu tajemství; na hod Vánoční a na slavnost Zvěstování P. Marie (25. března) poklekají při slavné mši sv. při Krédo všichni přítomní kněží a sklánějí hlavu. — I andělé se klaní tajemství vtělení Syna Božího. Krásně praví Kristu Pánu sv. Efrém: „Lidé vyznávají tvé božství, andělé se klaní tvému člověčenství. Andělé žasnou, jak maličkým, lidé žasnou, jak velikým jsi.“

4. Vtělení Syna Božího bylo třeba, by uražené velebnosti Boží bylo dosti učiněno.

Bůh mohl lidi ovšem vykoupiti i jiným způsobem, než vtělením Syna svého; mohl se spokojiti i nedokonalým dosti učiněním, by jeho dobrota obzvláštním způsobem byla oslavena, nebo mohl vinu odpustiti beze všeho dosti učinění. Již sv. Augustin píše: „Jsou pošetilí lidé, kteří myslí, že moudrost Boží nemohla člověka vykoupiti žádným jiným způsobem, než tím, aby se stal Bůh člověkem, narodil se z panny a od hříšníků tolik trpěl. Bůh to mohl i jinak zaříditi.“ Jak však jest viděti z výkupné smrti Kristovy, požadoval Bůh dosti učinění **dokonalého**. Nechtělť oslaviti jenom svou dobrotu, nýbrž i svou spravedlnost. Než takové dosti učinění mohl dáti **jen Bohočlověk**. Velikost urážky řídí se totiž vždy dle velikosti osoby uražené. Urážka Boha jest tedy nekonečně veliká. Takové urážky nemůže napraviti žádná konečná bytost, ani nejdokonalejší anděl, nýbrž jen bytost nekonečná, tedy sám Bůh. Měl-li tedy býti vykoupěn člověk, musil se Bůh státi člověkem. (Sv. Anselm.) Jako pouhý Bůh nemohl trpěti, jako pouhý člověk nemohl vykoupiti. Proto Bůh vzal na se člověčenství. (Sv. Prokl.) Je-li malovaný obraz poškozen tak, že ho nelze rozeznati, tedy má-li býti obnoven, musí opět přijíti ten, jehož podobu obraz představoval. Proto musil sestoupiti Bůh, by obnovil člověka stvořeného k Božímu obrazu. (Sv. Athan.)

Bohočlověk se musil také objeviti na zemi ve stavu poníženosti, by uražené velebnosti Boží dokonale dosti učinil.

Kdyby se byl totiž Bůh objevil ve své celé velebnosti, tu by lidé nebyli ukřižovali tohoto Pána slávy. (1. Kor. 2. 8.) Kristus si počínal jako athénský král Kodrus. Věšτίrna Delfská totiž oznámila, že athénští zvítězí, bude-li jejich král usmrčen rukou nepřátelskou. Tu se oblékl král Kodrus za služebníka, šel do ležení nepřátelského a byl tam zabit. Když nepřátelé, jimž ona věštba byla známa, poznali, koho zabili, utekli zmateně. Také proroci předpovídali, že smrtí krále velebnosti bude zachráněno lidské pokolení; tu vzal on na sebe podobu služebníka, šel tak na svět, nebyl zde poznán a byl zabit. Když zlí duchové poznali, co způsobili, dali se na útek. (Spirago, Příklady str. 31.)

Kdyby některý král chtěl ukázati svou statečnost v boji a na bojišti vystoupiti, musil by schovati všechny odznaky své královské důstojnosti, jinak by se nikdo neodvážil, s ním bojovati. Teprve když dojde vítězství, dá se poznati. Tak učinil i Syn Boží. (Ludv. Granad.) On však přijde opět s velikou mocí a velebností. (Mat. 26. 64.) — Byl-li by se Syn Boží stal člověkem, i kdyby lidé nebyli zhřešili, nelze říci určitě. Víme jen tolik, že po pádu vtělil se Syn Boží proto, by člověk byl vykoupen. Než byl by se Bůh, poněvadž jest všemohoucí, mohl státi člověkem, i kdyby lidé nebyli zhřešili. Tímto vtělením Boha byli by lidé došli nejvyššího spojení s božstvím. (Sv. Tom. Aq.)

5. Druhá božská osoba zůstala ustavičně Bohem, třeba se stala člověkem; také vtělením ničeho nepozbyla ze své velebnosti.

I když pravíme, že Syn Boží sestoupil na zem, tedy tím **nemíníme**, že **opustil nebe**. Jako hvězda, když se nám objevila a pro naše oko jakoby teprve začala býti, přece pořád je na obloze, tak ani Kristus neopustil své slávy v nebi, když se stal člověkem. (Deharb.) Jako mračna nemohou uhasiti světla slunečního, nýbrž jen ho zahalují, tak božství Kristovo nebylo člověčenstvím v něm uhašeno, nýbrž jen zakryto. (Sv. Ambr.) Když slovo našeho ducha, myšlenka, stane se zevně slyšitelnou, tím nepřestává býti myšlenkou našeho ducha. Tak i Slovo Boží stalo se zevně viditelným a přece nepřestalo býti u Otce. (Sv. Aug.) Jako slovo, které k někomu mluvím, slyší nejenom on, nýbrž i celé okolí, tak i věčné Slovo, které se spojilo s tělem, nebylo tímto tělem tak omezeno, že by nebylo svou všudy-přítomností naplňovalo nebe i zemi. (Deh.) Kristus se stal člověkem takovým způsobem, že nepřestal býti Bohem. (Sv. Aug.) — Bůh svým vítězstvím také **ničeho nepozbyl ze své velebnosti**. Může-li paprsek sluneční vysušiti neřád z kanálu a nikterak se tím neposkvrní, tím méně se poskvnilo božství tím, že se spojilo s nejčistším tělem Marie; božství všecko očistuje, ale nemůže býti poskvněno. (Sv. Odil.) Šat soukenný se nehodí pro vladaře, ale hodí se dobře, je-li ozdoben zlatem, perlami, drahokamy; tak i padlá přirozenost lidská se nehodila pro Syna Božího, hodila se však ona, která vyšla ozdobena z nejčistšího těla Marie. — Právili apoštol, že Ježíš Kristus sebe sama zmařil a přijal na sebe podobu služebníka (Filip. 2. 7.) není tím míněno, že Bůh něco odložil, nýbrž jen, že přijal nízkou přirozenost lidskou a tím nám dal příklad pokory. „Ponížil se sama.“ (Filip. 2. 8.)

6. Vtělením Syna Božího dosáhli všichni členové lidského pokolení veliké důstojnosti.

Jako slunce vyzařuje své světlo na všechny oběžnice, v jichž středu se nachází, tak ozařuje Kristus leskem svého božství všechny lidi, mezi nimiž žil 33 roků. Přirozenost lidská, kterou Bůh přijal, podobá se kvasu, který proniká mouku. (Mat. 13. 33.) Kristus jest vinná réva, my jsme její ratolesti. (Jan 15.) — My máme ještě jistou přednost před anděly. Ačkoliv andělé nejsou podrobeni nemocem a smrti, přece nemají za bratra Boha. Kdyby tedy oni mohli záviděti, musili by nám záviděti. „Nejvyšší Pán přijal podobu služebníka, by služebník dosáhl svobody a stal se pánem.“ (Sv. Amb.) Syn Boží se stal synem člověka, by ditky lidské se staly dítkami Božími. (Sv. Athan.) Ó, jak drahocené jest vykoupení, ježto se zdá, že člověk

má tutěž cenu jako Bůh. (Sv. Hilar.) — Neposkvrň tedy nikdy hříchem své božské důstojnosti, nedělej Kristu žádné hanby! Nikdy nečeň ničeho, co sluší jen ďáblu!

Které pravdy plynou z tajemství o vtělení Syna Božího.

1. Kristus jest pravý Bůh a zároveň pravý člověk; proto mu říkáme Bohočlověk (= Bůh a spolu člověk.)

Každá bytost dostává od toho, od koho má svůj původ, také jeho bytnost. Dítě dostává pro svůj původ od člověka lidskou bytnost. A tak i Kristus pro svůj původ od Boha Otce má svou **Božskou bytnost**, pro svůj původ od Marie pak **lidskou bytnost**. „Kristus se choval vždy také tak, že každý musil věřit, že jest Bohem a člověkem.“ (Sv. Aug.) Připisovalť si hned Božské, hned zase lidské vlastnosti. Pravíť: „Otec jest větší mne“ (Jan 14. 28.), a přece zase praví: „Já a Otec jedno jsme.“ (Jan 10. 30.) Jakožto Bůh nazývá Marii „ženou“ (jako na př. na svatbě v Káně a na kříži), jakožto člověk jmenuje ji „matkou“. Sám se nazývá „Synem Božím“ a hned zase „synem člověka.“

Kristus jakožto člověk jest nám tedy ve všem podoben, jen hříchu nemá. (Sněm Chalced.)

Kristus se ve všem připodobnil svým bratřím. (Žid. 2. 17.) „Ku podobnosti lidí učiněn a v způsobu nalezen jako člověk (Filip. 2. 7.) Kristus měl **lidské tělo** jako my; měl tedy i lidské potřeby (hlad, žízeň, jedl a pil, spal), radoval se, plakal, trpěl, umřel. Kristus tedy měl skutečné tělo, nikoliv snad zdánlivé, jak tvrdila sekta Doketů. — Kristus měl **lidskou duši**, tedy lidský rozum (neboť jakožto člověk neví, kdy zase přijde, (Mar. 13. 32.), a lidskou vůli (neboť se modlil: „Otče, ne má, ale tvá vůle se staň.“) (Luk. 22. 42.) Při své smrti poroučel Kristus svou duši v ruce Otce nebeského. (Luk. 23. 46.) Mýlí se tedy, kdož míní, že Kristus měl jen smyslou, nikoliv však rozumnou duši; tak mínil Apollinaris, který se však jinak za časů ariánských bludů svými spisy o církev zasloužil. „Sv. apoštol Pavel nazývá člověka Krista „nebeským“ oproti prvnímu člověku, jenž byl zemským, t. j. ze země učiněn. (1. Kor. 15. 47.); to proto, že tělo Kristovo bylo utvořeno s nebe (t. j. mocí Ducha sv.), zázračným způsobem z těla Marie, a protože na něm již zde na zemi jeví se nebeské vlastnosti oslavených těl. (Vzpomeňme na proměnění na hoře Tábor, na jeho kráčení po moři.)

2. V Kristu jest tedy dvojí přirozenost, božská a lidská, které však vzdor svému úzkému spojení jsou vedle sebe nesmíšeny.

Přirozenost a bytnost jest souhrn všech sil v některé bytosti. **Osoba** jest ředitelem (správcem, vodičem) přirozenosti, tedy i těchto sil. Jiné objasnění: to, co jest všem lidem společné, jest přirozenost; to však, čím se stává člověk jednotlivou bytostí (bytost sama o sobě jsoucí), jest osoba. Přirozenost může tedy býti sdělena mnohým jednotlivcům, osoba však nikoliv. — Jako železná a zlatá tyč, je-li roztavena, sleje se v jeden kus, aniž se proto zlato stalo železem a železo zlatem, právě tak se spojily

obě přirozenosti v Kristu. — Lidská přirozenost není tedy proměněna v božskou, jako byla proměněna voda ve víno na svatbě v Káně; neboť něco konečného (změnitelného) nemůže se proměnit v něco nekonečného (neproměnitelného.) — Také se snad lidská přirozenost v božské neztratila, jako mizí kapka medu v moři nebo jako kousek vosku mizí v ohni. (Tak bloudil Eutydes, opat Konstantinopolitánský, zavržený na sněmu Chalced. 451) — Také snad se neutvořila z božské a lidské přirozenosti nějaká třetí, od obou rozdílná přirozenost, jako se tvoří z kyslíku a vodíku voda. Vždyť Bůh se nemění.

Kristus má tedy i **dvoji poznání**, božské a lidské.

Jakožto Bůh ví všechno, i lidské myšlenky; a přece praví, že nezná dne a hodiny posledního soudu. (Mar. 13. 32.)

Kristus má tedy i **dvoji vůli**, božskou a lidskou; lidská vůle však jest božské vůli dokonale podrobena. (Sněm Konstantinop. III. 680.)

Že Kristus má i lidskou vůli, jest patrné z jeho modlitby na hoře Olivetské; „Otče, ne má, ale tvá vůle se staň.“ (Luk. 22. 42.) Že jeho lidská vůle je podrobena jeho vůli božské, dokazuje Kristus slovy: „Nehledám vůle své, ale vůle toho, kterýž mne poslal.“ (Jan 5. 30.) Nemocný má býti operován. Jeho vůle se vzpírá proti operaci pro bolesti, kterých mu bude vytrpěti. A přece se podrobuje vůli lékařové. Obrátme to na modlitbu Kristovu na hoře Olivetské.

Proto nacházíme na Kristu **dvoji jednání** (činnost), božské a lidské. (Sněm Konstantinopol. III. 680.)

K božské činnosti náležejí zázraky a proroctví, k lidské modlitba, požívání potravy, spánek, utrpení. — Tři božské osoby v nejsv. Trojici, jak známo, mají jen jednu bytnost nebo přirozenost. Kolikerou činnost tedy mají? Samo sebou se rozumí, že jen jednu.

3. V Kristu jest však jen jedna osoba, a to božská.

Jako 2 oči tvoří jeden zrak a 2 uši jeden sluch, tak v Kristu obě přirozenosti jen jednu osobu. (Arnob.) Jako rozumná duše a tělo jest jen jeden člověk, tak jest Bůh a člověk jen jeden Kristus. (Vyznání sv. Athan.) Jako u člověka tělo trvá jen duší a bez ní se rozpadá v prach, tak v Kristu **lidská přirozenost trvá jen božskou přirozeností**. — Třeba však lidská přirozenost v Kristu není řízena žádnou lidskou, nýbrž božskou osobou, není proto nedokonalou, nýbrž naopak velmi zdokonalenou. Jako u člověka tělo následkem spojení s duší jest **dokonalejším**, než tělo zvířat, tak v Kristu lidská přirozenost následkem spojení s božskou přirozeností jest **dokonalejší**, než přirozenost všech ostatních lidí. Odtud pocházejí ony nebeské vlastnosti lidského těla Kristova; vzpomeňme na jeho proměnění. — Jako dále u člověka tělo jest nástrojem duše, tak v Kristu jest lidská přirozenost **nástrojem** božské osoby. Než není snad lidská přirozenost v Kristu jen mrtvým nástrojem, jako na př. pero v mé ruce, nýbrž ona jest oživena a má svou vlastní působnost, jako oheň,

jenž zahřívá a pálí. (Proto vedle božského poznání a vůle jest i lidské poznání a vůle.) Lidská přirozenost v Kristu není také nástrojem božské osoby tak jako byli proroci a apoštolové nástrojem Božím. Tito nebyli s božstvím Kristovým tak úzce spojeni, jako člověčenství Kristovo. Oko, ruka jest jakožto nástroj úzce se mnou spojena, nikoliv však péro, meč. Zcela tak se má s lidskou přirozeností Kristovou a s proroky, apoštoly a p. jakožto nástroji Božími. V Kristu tedy není snad božská osoba a vedle ní ještě lidská osoba. (Bůh Kristus vedle člověka Krista), takže by božství v jistém člověku bylo bydlelo jako v nějakém chrámě, jako sídlí v duši spravedlivých. (Tak učil bludně Nestorius, patriarcha Cařihradský, zavržený na sněmu Efeském, 431.)

Z toho, že v Božské osobě Kristově jest nerozlučně spojena Božská a lidská přirozenost, plynou tyto pravdy:

1. Kristus i jakožto člověk jest pravý Syn Boží.

Proto praví sv. Pavel: „Bůh ani vlastního syna svého neušetřil, ale za nás za všechny ho vydal“. (Řím. 8. 32.)

2. Maria, matka Kristova, jest skutečně Matkou Boží neboli Boží rodička.

Maria porodila toho jenž jest Bůh. Ona jest tedy matka Boha. Již Alžběta ji nazvala matkou Boží. (Luk. 1. 43.) Blud Nestoriův, že prý Maria se má nazývati jen rodičkou Kristovou, byl zavržen na sněmu Efeském r. 431. „Když náš Pán Ježíš Kristus jest Bůh, kterak by neměla Panna, jež ho porodila, býti rodičkou Boží?“ (Sv. Cyrill.) Ačkoliv rodička nedává dítěti duše, nazývá se přece matkou dítěte. Právě tak se nazývá Maria matkou Boží, třebaš nedala Kristu božské bytnosti.

3. Kristus jakožto člověk nemohl ani hřešiti, ani se mýliti.

Kristus nehřešil ani skutkem, ani slovem. (1. Petr 2. 22.) Jako světlo netrpí ve své blízkosti tmy, tak Kristus ve své lidské přirozenosti netrpí žádného hříchu. (Sv. Řehoř. Vel.) — Kristus tedy již od narození měl nejvyšší moudrost a svatost. (Kolos. 2. 3.) a nemohl v těchto věcech prospívati. Slova: „Ježíš prospíval moudrostí, věkem a milostí“ (Luk. 2 52.) znamenají: čím byl starší, tím více se ukazovala v jeho jednání a řečech jeho moudrost a milost Boží. „Jako slunce od rána až do poledne stále více svítí, tak činil i Kristus, duchovní slunce. (Deharbe.) — I tělesná postava Kristova a celé jeho vystupování bylo asi jistě velebné. (Ž. 44. 3.) Sláva a velebnost božská, skrytá pod tělesnou schránkou, odrážela se na jeho tváři a dodávala mu krásy, která všechny, kdož měli štěstí jej viděti, k němu poutala a jemu je podmaňovala. (Sv. Jeron.)

4. Všecky lidské úkony Kristovy mají tedy nekonečnou cenu.

Skutky nějakého krále jsou lidské skutky, protože je člověkem, a zároveň jsou to skutky královské, protože je králem. Tak se má i se skutky Kristovým.. Co činil Kristus člověk, jest skutek lidský, ale také božský, protože jest Kristus pravý Bůh. „Jako žhavé železo pálí, ne že by mělo od při-

rozenosti tuto vlastnost, ale proto že jest ve spojení s ohněm, tak tělo Kristovo koná úkony božské, ne samo sebou, nýbrž proto, že je spojeno s božstvím. (Sv. Jan Damasc.) Tedy i nejmenší modlitba nebo utrpení Kristovo bylo by již stačilo na vykoupení všech lidí.

5. Člověčenství Kristovu náleží pocta „klanění“.

Toto klanění nevztahuje se snad na lidskou přirozenost, nýbrž k božské osobě; také dítě, které líbá ruku otcovu, necítí snad tuto ruku, nýbrž otce samého. (Deh.) Kdo ctí krále, ctí i purpur, jímž jest oděn; tak se klaníme i člověčenství v Kristu s božstvím spojenému, poněvadž nelze jednoho od druhého odtrhnutí. (Sv. Tom. Aq.) Dřevo se může velmi snadno dotknouti; je-li však zapáleno, pak již nikoliv. Tak i tělu samému sobě nemůžeme se klaněti; ale tělu, s nímž se spojil Bůh, můžeme se klaněti; čemu se klaníme, jest právě Bůh, jenž se stal tělem (člověkem). (Sv. Jan Dam.) — Proto se církev klaní: 5 ranám Kristovým, srdci Kristovu (srdlu lásky), krvi Kristově.

6. Můžeme tedy Kristu jako Bohu připisovati vlastnosti lidské a Kristu jakožto člověku vlastnosti božské. Tak pravil Petr, když uzdravil chromého od narození: „Původce života jste usmrtili. (Sk. 3. 15.) Sv. Pavel: „Kdyby ho byli poznali, nikdy by Pána slávy nebyli ukřižovali“. (1. Kor. 2. 8.) Sv. Jan: „Po tomž jsme poznali lásku Boží, že on život svůj za nás položil. (1. Jan 3. 16.) Poněvadž totiž druhá božská osoba jest Bůh a spolu člověk, tedy můžeme všechno, co říkáme v druhé božské osobě, říkati také o Kristu jakožto o člověku (na př. tento člověk jest vševědoucí, všemohoucí); a co říkáme o Kristu jakožto o člověku, to můžeme říci také o druhé božské osobě (na př. Bůh za nás trpěl, umřel). Nějaký muž má dvě vlastnosti: jest bohatý a dobrosrdečný. V tomto případě můžeme zcela dobře říci: „tento boháč jest dobrosrdečný“ a také: „Tento dobrosrdečný člověk jest boháč“. Tak pravíme vzhledem k jeho osobě, kteráž jest dobrosrdečná a bohatá. Taktéž můžeme učiniti vzhledem k božské osobě, kteráž jest Bůh a člověk zároveň a má božské a lidské vlastnosti. Můžeme tedy říci: „Tento trpící jest Bůh; tento umírající jest všemohoucí a p.“ — Nesmíme však říci: „Božství trpělo, umřelo“; neboť slovo „božství“ znamená „božskou bytnost“. Tato netrpěla. Ačkoliv božství bylo v trpícím, přece božství netrpělo. Slunce zůstává bez pohromy, třebaž je poražen strom, na nějž slunce svítí; tak božství zůstalo nedotknuto od jakéhokoliv utrpení. (Sv. Jan Dam.)

II. Ježíš Kristus jest Syn Boží.

Ježíš Kristus se nazývá obyčejně **jednorozený syn Boží**. Sám Kristus se tak nazývá. (Jan 3. 10.) Jednorozeným synem Božím se nazývá proto, poněvadž on jest druhá božská osoba a ta jest jen jedna; dále proto, že se liší ode všech andělů a lidí, kteří se rovněž nazývají dětmi Božími. Těmto totiž Bůh nedal své bytnosti (Filip. 2. 6.) a jen z milosti je přijal za děti. (Gal. 4. 5.) Kristus jakožto jediný syn Boží nechtěl zůstat sám, chtěl míti spoludědice, poněvadž věděl, že jeho dědictví se nezmenší, byť i mnozí měli na něm podíl. (Sv. Amb.)

1. Ježíš Kristus před veleknězem pří-

sahou potvrdil, že jest synem Božím (Mat. 26. 64.); také v rozmluvě s uzdraveným slepcem od narození nazval se Synem Božím. (Jan 1. 37.)

2. Bůh Otec nazval Ježíše Krista svým Synem při křtu v Jordáně a při proměnění na hoře Tábor. (Mat. 3. 17.; 17. 5.)

3. Již archanděl Gabriel nazval Ježíše Krista „Synem Nejvyššího“, když zvěstoval Marii jeho narození. (Luk. 1. 32.)

4. Také sv. Petr nazval slavnostně Ježíše Krista „Synem Boha živého“ a byl za to od Krista vyznamenán. (Mat. 16. 16.)

5. I ďábli křičeli z posedlého a volali na Krista: „Co je nám po Tobě, Ježíši synu Boží? Přišel jsi sem před časem trápit nás?“ (Mat. 8. 29.)

III. Ježíš Kristus jest Bůh sám.

Již proroci oznamovali: „Bůh sám přijde a spasí vás.“ (Is. 35. 4.) Isaiáš praví, že dítko, které se narodí, by spasilo lidi, bude Bůh sám. (Is. 9. 6.) Bludař Arius popíral božství Kristovo; jeho blud byl zavržen na sněmu Nicejském 325. a tenkrát bylo výslovně vyřčeno, že Ježíš Kristus jest **stejně podstaty s Otcem** a tedy Bůh. Arius zemřel náhle při jednom slavnostním průvodě a jeho tělo puklo jako kdysi Jidášovo (336.). Velmi na tom záleží, bychom byli pevně přesvědčeni o božství Kristově, neboť na tomto přesvědčení spočívá celá naše víra. Považujeme-li totiž Krista pouze za nejmoudřejšího člověka, pak jest náboženství křesťanské dílem lidským. Je-li však Kristus Bohem, pak jest jeho náboženství dílem Božím a o jeho pravdách se nesmí ani v nejmenším pochybovati. Proto když jednou bohatý mladík oslovil Krista slovy: „Dobrý mistře!“ ihned mu Kristus odpověděl: „Proč mne nazýváš dobrým? Nikdo není dobrým, jedině Bůh.“ (Luk. 18. 19.) Tím mu dal na srozuměnou, že ho musí především uznávati za Boha, jinak mu nic nepomůže.

1. Že Ježíš Kristus jest Bohem, poznáváme i z jeho řečí, zvláště ze slov před veleknězem, která i přísahou potvrdil.

Kristus pravil při svém vstupování na nebe: „**Dána jest mi všeliká moc na nebi i na zemi.**“ (Mat. 28. 18.); a o slavnosti posvěcení chrámu; „**Já a Otec jedno jsme.**“ (Jan 10. 30.) Tato poslední slova považovali Židé za rouhání a proto chtěli Krista ukamenovati. (Jan 10. 33.) Kristus si připisuje zvláště ony vlastnosti a skutky, které náležejí jen Bohu. Připisuje si **věčnost** slovy: „Otče, oslaviž mne slávou, kterou jsem měl u Tebe, dříve než byl svět.“ (Jan 17. 15.); nebo: „Dříve než Abraham byl, já jsem.“ (Jan 8. 58.) Připisuje si moc odpouštětí hříchů. Odpustil hříchů Magda-

jeně (Luk. 7. 48.) a člověku dnou sklíčenému. (Mat. 9. 2.) Nazývá se křísitelem mrtvých (Jan 5. 28.), soudcem světa (Mat. 25. 31.), původcem všeho života (Jan 11. 25.). Práví na př.: „Bude-li kdo slova má zachovávatí, neokusí smrti na věky.“ (Jan 8. 11.) Výpovědi Kristovy o jeho božství sepsal sv. Jan ve sv. evandéliu. Před veleknězem potvrdil Kristus pod přísahou, že jest „**Kristus, Syn Boží**“. Aby nebylo pochyby, co znamenají slova „Syn Boží“, dodal Kristus, že jednou přijde v moci Boží souditi. (Mat. 26. 64.) Vysoká rada považovala tato slova za největší urážku Boží a jedině na základě těchto slov byl Kristus na smrt odsouzen. — Pravdu svých slov potvrdil Kristus mnohými skutky; proto pravil: „Nevěříte-li mně (= mým slovům), tedy mým skutkům věřte.“ (Jan 10. 38.)

2. Slova Kristova potvrzovaly: 1. jeho zázraky, 2. jeho proroctví, 3. jeho vznešená nauka, 4. jeho vznešená povaha, 5. zázračné rozšíření jeho nauky, 6. velkolepé působení církve jeho.

Veliké množství nejrozmanitějších **zázraků**, které Kristus sám svým jménem konal, dokazují všemohoucnost Kristovu.

Zázraky Kristovy lze rozdělit v 5 tříd: 1. zázraky na **neživé přírodě** (proměnění vody na víno, rozmnožení chlebě, utišení bouře na moři, chůze po vodě a j.); 2. **uzdravení nemocných**: slepých, němých, malomocných, chromých a j. (Mat. 11. 3.) 3. **Vzkříšení mrtvých**: dcery Jajrovy, mládence Naimského, Lazara; 4. **Vymítání duchů zlých** z posedlých, jichž bylo mnoho za časů Kristových (Mat. 8. 28.); 5. Zázraky na jeho **vlastním těle**: vzkříšení, neb na nebe vstoupení. — Kristus tedy ukázal, že má moc nad celou přírodou; v tom se mu nevyrovnal žádný posel Boží. — Všichni poslové Boží konali zázraky ve jménu Božím (na př. Petr a Jan u dveří chrámových.) Kristus však ve svém jménu. On neřikal: „Ve jménu Boha vstaň“ a p., nýbrž: „Mládenče, tobě pravím, vstaň!“ (Luk. 7. 14.). „Chci, buď čist!“ (Mat. 8. 3.) „Umlkni, utiš se!“ (Mar. 4. 39.) I když se Kristus mnohdy napřed modlil k Otci, činil tak proto, by zapudil podezření, že koná zázraky pomocí knížete ďáblů. (Bened. XIV.) — Divy, jež prý činili zakladatelé jiných náboženství, jsou zrovna směšny. Tak prý Buddha jel na slunečném paprsku, před Mohamedem prý sestoupil měsíc a prošel jeho rukávy, Apollonius Tyanejský prý vozil s sebou v sudech bouři, přiváděl stromy do tance a p. Jaká vznešená velebnost naproti tomu jeví se na Kristu!

Proroctví Kristova o jeho vlastních osudech, o zradě Jidášově a zapření Petrově, o způsobu smrti Janovy a Petrovy, o zkáze Jerusálema, o osudech národa Židovského a církve dokazují **vševědoucnost** Kristovu.

Kristus předpověděl, že bude v Jerusalemě zabit (Luk. 13. 32.), že bude bičován a ukřižován, ale 3. dne že vstane z mrtvých. (Mat. 20. 17.) Kristus předpověděl při poslední večeři zradu Jidášovu (Jan 13. 26.), jakož i že ho Petr třikrát zapře, dříve než kohout dvakrát zakokrhá. (Mat. 26. 34.)

Po svém vzkříšení předpověděl Petrovi u jezera Genezaretského, že bude Petr ukřižován, Janovi pak, že umře přirozenou smrtí. (Jan 21. 18.) Po svém slavném vjezdu do Jerusáléma (Luk. 19. 41.) a ve své řeči o posledním soudu na hoře Olivetské (Mat. 24.) pravil, že za dobu jednoho věku lidského bude Jerusálém od nepřátel obklíčen, náspem obehnan a úplně rozbořen; že při tom bude soužení, jakého posud na zemi nebylo, aniž kdy bude. Kristus také věděl, že Židé budou rozptýleni mezi všechny národy (Luk. 21. 24.); že se jeho církev rychle rozšíří mezi všechny národy země (Jan 10. 16.; Mat. 13. 31.) vzdor nejkrutějšímu pronásledování apoštolů. (Jan 16. 2.)

Učení Kristovo vyniká na nauky nejmoudřejších mužů, kteří kdy žili, liší se nekonečně od nauk všech jiných náboženství.

Nauka Kristova odpovídá všem potřebám lidského srdce a hodí se pro každý stav, stáří, pohlaví a národ. Proto v ní našly milliony lidí svého největšího štěstí a útěchy v životě i při smrti; i největší mudrcové, jako sv. Justin, sv. Augustin a j. teprve v ní našli kýženého pokoje duševního. — Nauka Kristova úplně objasnila nejvznešenější cíl člověka a všeho tvorstva a kladla na srdce vznešené cnosti, jako lásku k bližnímu, pokoru, mírnost, trpělivost, lásku k nepřítelům, chudobu, jež posud byly zcela neznámy a jichž by mimo Krista žádný člověk nevynalezl. (Kant.) Nauka Kristova při vši své vznešenosti jest zcela prostá a pochopitelná a byla hlášána s takovou jistotou, že mnohdy lid, jenž Krista poslouchal, zasl nad mocí jeho řeči. (Mat. 7. 28.) „Předčítí Krista ve věcech náboženských, jest nemožným pro všechny časy.“ (Strauss.) V křesťanském náboženství není ani nejmenšího, co by odporovalo zdravému rozumu, nebo co by člověka neušlechtovalo; toho nelze vždy říci o jiných náboženstvích! Vzpomeňme na př., že Mohamed učil, že člověkem vládne osud, a nařizoval, že se má jeho nauka šířití ohněm a mečem. Také Talmud, dle něhož se nyní Židé řídí, není vzorem mravného života.

Vznešená povaha Kristova jeví se hlavně v tom, že Kristus neměl ani nejmenšího hříchu a svými cnostmi jest vzorem každému člověku všech časů.

I nepřítel křesťanství, Rousseau, doznal: „Kdyby i Kristus nebyl býval nejmoudřejším ze všech lidí, tedy přece byl **milováním nejhodnějším**.“ Na Kristu nenacházíme **ani nejmenší slabosti**. „Na Kristu jest dobrota bez slabosti, vážnost bez tvrdosti, horlivost bez netrpělivosti, uznalost bez zaslepenosti, pevnost bez tvrdošijnosti, pokora bez podlizavosti, odevzdanost bez málomyslnosti. (Busl.) Zrádce Jidáš vyznal, že vydal „krev spravedlivou“. (Mat. 37. 4.); Pilát nenašel na Kristu žádné viny. (Jan 18. 37.) Kristus sám se tázal Židům: „Kdo z vás může mne vinití ze hříchu?“, na což Židé nemohli ničeho odpověděti. (Jan 8. 46.) Kristus byl prost i oněch nedokonalostí a jednostranností, které vtiskuje lidem doba a národnost. To dokazuje, jak se choval k Samaritance a k Římanům, zvláště překrásné podobenství o milosrdném Samaritánu. (Jan 8. 46.) — Na Kristu září tyto cnosti: největší láska k bližnímu; neboť jeho celý život byl ustavičné pomáhání, „chodil a všude dobře činil“ (Sk. 10. 38.), ba i svůj život vydal za jiné. Na něm se stkví pokora, neboť obcoval s lidmi nejopovrženějšími; mírnost, neboť snášel nejen potupu od svých nepřátel, nýbrž i nevěrnost svých uče-

níků; nepřekonatelná trpělivost v nejhorší trýzni; veliká laskavost k chybujícím; láska k nepřátelům, kterou tak krásně ukázal na kříži; statečnost, s jakou všude vystupoval, a zvláště podivuhodná horlivost v modlitbě, která ho pobádala, by probděl v modlitbě celé noci. Kde vidíme takový zjev jako Krista? Pohanští mudrcové, jimž se jejich vrstevníci podívovali, mají se ke Kristu jako mdlé světlo lampové ke světlu slunečnímu. Povaha Kristova jest a zůstane zázrakem v dějinách světových. — Proto před Kristem měli i jeho největší nepřátele proti své vůli úctu. To se ukázalo na př., když vyháněl ze chrámu kupce a prodavače; neboť nikdo se neodvážil, brániti v tom Kristu. (Mat. 21. 12.) Když ho fariseové chtěli ve chrámě kamenovati za to, že vyznal, že jest Bohem, šel středem jich a oni před ním uhýbali. (Jan 10.) Na hoře Olivetské jen oslovil vojáky, a oni hrůzou padli na zem (Jan 18. 6.); i Pilát se ho bál. (Jan 9. 8.)

Rozšíření nauky Kristovy jest proto zázračným, protože se tato nauka Kristova vzdor největším překážkám a tak prostým prostředkům přece rychle po celé zemi rozšířila.

Překážky se strany pohanů byly: Zákony římské hrozily každému, kdo opustil náboženství pohanské, trestem smrti nebo vyhnanstvím. Pohané osočovali křesťany nejhrubším způsobem; říkali o křesťanech, že ve svých shromážděních požívají lidského masa a krve a dopouštějí se tu mnohých nepravostí; všechna neštěstí, jako mor, války, povodně, svalovali na vrub křesťanů, kteří prý rozhněvali pohanské bohy. Proto byli křesťané pohanskými císaři po 300 let nejukrutnějším způsobem pronásledováni. Počítá se až do vydání ediktu Milánského za císaře Konstantina Vel. celkem deset velikých pronásledování křesťanů. — Jiné překážky měly svou příčinu v nauce křesťanské: nauka o popravenci byla již sama o sobě pohanům bláznovstvím; tuto nauku mimo to ještě hlásali Židé, kteří byli u Římanů velmi opovrženi. Náboženství křesťanské vyžaduje zvláště sebezapírání a štědrosti, tedy obsahuje takové nauky, kterých lidé smyslní a požívaví, jakými byli pohané, byly velmi nenáviděny, ba i dobře smýšlejícím jen stěží se zamlouvaly. — Židů pak nebylo vůbec lze získati náboženství křesťanskému, neboť oni očekávali slavnou pozemskou říši Messiášovu. — **Prostředky**, jimiž byla šířena nauka Kristova, byli prostí a nevzdělaní rybáři a celní, jen 12 jich bylo, kteří mimo to ještě jen zcela prostými slovy, bez lichocení, jakož i beze vší podpory mocných tohoto světa nauku Kristovu hlásali. Ovšem činili sv. apoštolové zázraky, ale rozšíření náboženství křesťanského bez zázraků, bylo by teprve největším zázrakem. (Sv. Aug.) — Nápadně **rychle** šířila se nauka Kristova. O Letnicích dalo se pokřtiti 3000 lidí, po zázraku u dveří chrámových opět 5000 lidí, kolem r. 100 bylo křesťanství rozšířeno již po celé Římské říši. Plinius, místodržitel Bithýnský, podává na př. zprávu císaři Trajánovi, že chrámy pohanské ve všech městech a dědinách jsou prázdný, protože všude jsou křesťané. Kolem r. 150 píše již sv. Justin: „Není již národa, v němž by se nemodlili ve jménu Ukřižovaného k nebeskému Otci.“

Velkolepý **účinek** nauky Kristovy jeví se hlavně v tom, že vlivem nauky Kristovy zmizela ohavná modloslužba se

svými hanebnými obřady, a veškerý občanský život byl přetvořen a ušlechtěn.

Přestaly lidské oběti, jakož i ukrutné hry a zápasy gladiatorské. — Povstaly mnohé dobročinné ústavy na ošetřování nemocných, cizinců a p.; povstaly jen následkem rozkazu Kristova, bychom konali skutky milosrdenství. — Přestalo mnohoženství, manželka došla opět své důstojnosti, a tak nastal spořádaný život rodinný; to byl výsledek nauky Kristovy o nerozlučitelnosti manželství. — Přestávalo poněmhu otroctví; nebodle nauky Kristovy každý člověk zastupuje místo Kristovo. Vládcům a vrchnostem vzdávala se větší úcta, poněvadž dle nauky Kristovy zastupují místo Boží. — Nelidské zákony proti zločincům byly zmírněny a války stávaly se řidšími. — Průmysl, umění a věda začala se více pěstovati a práce začala býti zase ctěna. — Konečně po všecka století vyznamenávali se opravdoví křesťané konáním nejvznešenějších cností a skutků milosrdenství. Již Julián odpadlík napomíná pohany, by se řídili křesťany v dobročinnosti a čistotě života. — Nauka, která působí tolik dobrého, nemůže býti než Božská. — Mnozí namítali, že prý učení Kristovo vyvolalo mnoho náboženských bojů a různých (sekt) mezi lidstvem. Toto tvrzení jest nesprávné. Nikoliv učení Kristovo, nýbrž vášnivost lidí, a to takových, kteří se neřídili naukou Kristovou, je tím vinna. Nic není tak svato, by se toho nemohlo zneužiti. Tu však třeba uměti vždy rozeznávati zneužívání věci, tedy zlobu a pošestilost lidskou od věci samé.

3. O Božství Kristově byli sv. apoštolové přesvědčeni.

To dokazuje neohrožené vyznání Petrovo, jenž u Caesaree Filippovy odpověděl tázajícímu se Kristu: „**Ty jsi Kristus, syn Boha živého.**“ (Mat. 16. 16.) Sv. Aug. praví o Tomáši: „On viděl člověčenství a vyznal božství (Ježíšovo).“ Sv. Pavel praví: „V Kristu přebývá všecka plnost božství tělesně“ (Kol. 2. 9.), a: „Skrze něho stvořeny jsou všechny věci . . . . a on jest přede vším a všechny věci jím stojí.“ (Kol. 1. 16.)

4. Poněvadž Kristus jest Bůh, jest i náboženství křesťanské božským a nemůže tedy býti vyhlazeno.

Proto Gamaliel ve vysoké radě židovské varoval od pronásledování apoštolů, řka: „Nebo jestližel z lidí jest ta rada aneb to dílo, rozpadneť se; pakliž z Boha jest, nebudete ho moci zrušiti. (Sk. 5. 38.)

IV. Kristus jest Pán náš.

Při poslední večeři řekl Kristus apoštolům: „Vy mne nazýváte Mistrem a Pánem a dobře pravíte; jsemť zajisté.“ (Jan 13. 13.)

Jmenujeme Krista Pánem naším, protože jest Stvořitel, Vykupitel, Zákonodárce, Učitel a Soudce náš.

Kristus jest náš **Stvořitel**. Skrze Krista stvořeny jsou všechny věci na nebi i na zemi, viditelné i neviditelné. (Kol. 1. 16.) Skrze Syna svého učinil Bůh svět. (Žid. 1. 2.) Sv. Jan. evaňd. nazývá Krista Slovem a praví:

„Všecky věci zkrze ně učiněny jsou: a bez něho nic není učiněno, co učiněno jest“. (Jan 1. 3.) Jsme tedy jeho tvorové a náležíme mu právě tak, jako hrnčiči nádoba, kterou udělal. (Ž. 2. 9.) — Kristus jest náš **Vykupitel**; neboť Kristus nás vysvobodil z otroctví ďábla a nás svobodnými učinil. (1. Petr 1. 18.); náležíme jemu tedy tak, jako otrok svému pánu, jenž ho koupil. Proto praví sv. Pavel: „Zdaliž nevíte, že nejste svoji? Nebo koupeni jste za velikou mzdu“. (1. Kor. 6. 19.) — Kristus jest náš **Zákonodárce**; nebo on doplnil 10 Božích přikázání a znova poručil, je zachovávat; sám dal také 2 přikázání lásky. On se nazývá „pánem soboty“. (Luk. 6. 5.) Kdo však má právo nám poroučeti, jest naším „Pánem“. Kristus jest naším **Učitelem**. Učitelem (mistrem) se nazývá, kdo učí nějakému řemeslu, nějakému umění nebo nějaké vědě. Kristus učil lidi umění, kterak se libiti Bohu a státi se svatým. On sám se nazývá naším učitelem. (Jan 13. 13.) Učitele nazývají jeho žáci vždy „pánem“. — Kristus jest naším **Soudcem**; neboť přijde opět s velikou mocí a velebností a pak shromáždí všechny lidi před svou soudnou stolicí a rozdělí je, jako pastýř rozděljuje ovce od kozlů. (Mat. 25. 31.) Pak ho osloví jak spravedliví, tak zavržení jménem „Pane“; řeknou: Pane! kdy jsme tě viděli lačného, nebo žíznivého, aneb hostě, nebo nahého, nebo nemocného, aneb v žaláři . . . ?“ (Mat. 25. 37. a 44.) — V celém světě slabší závisí na silnějším a jest podřízeno. To viděti již ve přírodě: říše nerostů slouží rostlinstvu, toto zvířectvu a obojí člověku; měsíc obíhá zemi, která je daleko větší, země zase obíhá slunce. A tak jsou všichni tvorové podrobeni Kristu, tomuto slunci milosti. „On sám jest mocný Král nad králi a Pán nad pány . . . kterémuž čest a panování věčné. Amen“. (1. Tim. 6. 15.)

8. čl. víry: O Duchu Svatém.

1. Kterak se ukázal Duch sv.

Duch sv. se ukázal v podobě holubice, ohně a jazyků, by znázornil účinky, jež působí.

Při křtu Ježíšově ukázal se Duch sv. v podobě holubice, o Letnicích v podobě ohnivých jazyků. — Duch sv. se ukázal v podobě **holubice** a ohně, protože každého, jehož naplní, činí dobrosrdečným. (Holubice jest zvířátko dobrosrdečné beze vší lže.) „Na Krista sestoupil Duch sv. v podobě holubice pro jeho velikou mírnost ke hříšníkům“. (Sv. Řeh. Vel.) Duch sv. se ukázal v podobě **jazyků**, protože dává lidem dar řeči, jimiž mají jiné nadchnouti k lásce k Bohu. (Sv. Řeh. Vel.) — Podobou jazyků chtěl Duch sv. také naznačiti, že církev, naplněná tímto Duchem, bude mluvit řečími všech národů. (Sv. Řeh. Vel.) Také tím mělo býti naznačeno, že Duch sv. vychází z věčného Slova a lidi vede k věčnému Slovu, ku Kristu; neboť slovo a jazyk jest v úzkém spojení. (Sv. Řeh. Vel.) — Duch sv. ukázal se v podobě **ohně**, protože on jako oheň ztravuje rez hříchů, temnotu nevědomosti z duše zapuzuje a člověka zaněcuje láskou k Bohu a bližnímu tím, že ledovou kůru srdce rozpouští, a poněvadž utvrzuje a sílí člověka,

jenž se podobá nádobě udělané z hlíny. (Žid. 12. 29.) — Duch sv. se také ukázal **hučením větru**. Jako vítr, když mocně hučí, věže kácí a stromy vyvrací, tak i Duch sv. kázáním apoštolů povalil modlářství, moc tyrannů a moudrost a vymluvnost mudrců.“ (Bl. Faber.)

2. Milosti Ducha sv. jest nám třeba.

1. Duch sv. je třetí Božská osoba, tedy Bůh sám. Duch sv. je tedy věčný, všudypřítomný, vše-vědoucí, všemohoucí.

Ríkáme „**Svatý Duch**“, protože Otec a Syn svou svatost zkrze něho zjevují. (Scheeben.) — Duch sv. jest **Bůh** z Boha, jako světlo od světla se rozlhlá. (Tertul.) Jako pára vystupující z vody není jiné přirozenosti než voda, tak i Duch sv. jest též podstaty jako Otec a Syn. (Sv. Cyr. Alex.) Kristus praví: „Já vymítám ďábly prstem Božím,“ t. j. Duchem sv. Jako prst jest z podstaty těla, tak i Duch sv. musí býti z podstaty Boží. (Sv. Isid.) Duch sv. se nazývá prstem Božím, protože Otec a Syn jen zkrze něho přicházejí ve styk s námi. Jím jsou napsány i kamené desky (příkázání Božích). (Sv. Athan.) Že je Duch sv. věčný, všudypřítomný atd., vyslovila církev na 2. všeobecném sněmu v Konstantinopoli r. 381 proti bludu Macedoniou. — Duch sv. vychází z **Otce i Syna** zároveň. (Viz str. 62.) Nápadno jest, že Řekové, kteří této pravdy víry neuznali a r. 867 a 1053 od katolické církve odpadli, právě o svatodušních svátcích a sice v pondělí svatodušní r. 1453 podrobeni byli jhu tureckému.

Duch sv. rozdává milosti, kterých nám Kristus svou obětí na kříži zasloužil.

Duch sv. tedy nepůsobí něčeho nového, nýbrž jen působí, by to, co Syn Boží začal, se dařilo a dokonalo. Jest to právě jako se sluncem; když z rána vyjde a osvíti zaseté pole, tím nevytvoruje nového semene, nýbrž jen působí, by semeno, které je v poli, sešlo a rostlo. **Milost** jest dar, který někdo někomu dává, aniž by mu ho byl jakkoliv dlužen. Císař daruje zločinci na smrt odsouzenému život. Tu říkáme: císař mu dal milost. Císař Josef daroval kdysi chlapci plačícímu na ulici ve Vídni jeden zlatý, poněvadž ho chlapec potřeboval, by mohl zavolati nemocné matce lékaře. Potom ještě navštívil císař onu nemocnou matku, předeepsal jí recept, jímž jí povoloval vyzvednouti z císařské pokladny 50 dukátů. (Spirago, Příklady str. 128.) Tak si počíná Bůh i k nám; prokazuje nám mnohá dobrodiní bez naší zásluby, tedy z pouhého milosrdenství. (Řím. 2. 23.) Tato **dobrodiní Boží** slouží buď k našemu pozemskému blahu, jako na př. zdraví, jmění, dobrá paměť; nebo slouží k **našemu věčnému blahu**, jako na př. odpuštění hříchu. O těchto posledních milostech zde mluvíme. Zvláště tyto milosti chtěl nám zasloužiti Kristus na kříži.

3. Proto ke spasení jest nám potřebí pomoci Ducha sv.

Když zásluhy vykoupení se nám přivlastňují zkrze Ducha sv., tedy z toho plyne, že bez přispění Ducha sv. nelze si získati zásluh oběti na kříži, tedy že bez ní nelze dojiti spasení. Proto praví Kristus: „Nenarodí-li se kdo opět z vody a z Ducha sv., nevejde do království nebeského“. (Jan 3. 5.) Bez světla není života. Bez lodi nelze se plaviti za moře, bez Ducha sv. nelze přistáti v přístavu nebeském. (Sv. Makarius) Pouhé přirozené síly člověka nestačí k dosažení věčné blaženosti. Na objasněnou stůž zde toto podobenství: V zahradě stojí krásný strom. Dítě vztahuje své ruce po ovoci, ale nemůže na strom dostat. Tu přijde otec, pozvedne ho, a dítě již dosáhne ovoce. Právě tak jest s člověkem; pouhými svými silami přirozenými nemůže dojiti věčné blaženosti; Duch sv. mu musí dáti svou milost. Jako oko nevidí předmětů velmi vzdálených, nýbrž potřebuje k tomu dalekohledu; a jako nemůžeme zvednouti rukou těžkých břemen, nýbrž potřebujeme páky, — právě tak potřebují naše slabé přirozené síly duševní, rozumu a vůle, pomoci nadpřirozené k dosažení blaženosti. Tato pomoc jest milost Ducha sv. Ona jest duší tím, čím dalekohled oku, páka ruce.

4. Pomoc Ducha sv. jest nadpřirozená a napomáhá k našemu věčnému blahu.

Ony vlohy a schopnosti, které Bůh dal každému tvorů k dosažení jeho cíle, tvoří přirozenost onoho tvora. Tak na př. let náleží k přirozenosti ptáka, plavání k přirozenosti ryby. Ony pak schopnosti, které jsou teprve přidány k přirozenosti, nazývají se **nadpřirozenými**. Nadpřirozeným by tedy bylo na př., kdyby kámen mohl vydávati listí a větve, nebo sám se mohl povznést do vzduchu; nebo kdyby rostlina, která je poutána na své místo, mohla změnití své místo; nebo kdyby nerozumné zvíře mohlo mluvit; nebo kdyby člověk, který jest vázán místem a časem, neumřel nebo blesku rychle se mohl pohybovat. Zde tedy jest patrné, že co je kamenu nadpřirozeným, to jest rostlině přirozeným; co jest rostlině nadpřirozeným, to jest zvířeti přirozeným; co jest zvířeti nadpřirozeným, to jest člověku přirozeným, a co by bylo člověku nadpřirozeným, to je andělu přirozeným. Tím tedy, že nám Duch sv. poskytuje nadpřirozené pomoci, povznáší nás do onoho stavu, který měli lidé před prvotním hříchem. Tuto nadpřirozenou pomoc však nám Bůh dává jen pro zásluhy Kristovy. (Viz č. 2.) — Milost Ducha sv. slouží tedy k našemu **věčnému** blahu. Jsouť ovšem i dary Boží, které slouží k našemu časnému blahu, na př. zdraví, majetek, dobrá paměť a p. Tato dobrodiní jakožto dary Boží uznává a jich si váží člověk zvláště tehdy, pozoruje-li slepce, hluchoněmého, chudáka, nemocného a p. Než to jsou samé přirozené milosti. Duch sv. nám uděluje nadpřirozené milosti, tedy takové, které napomáhají především k našemu věčnému blahu.

5. Bez pomoci Ducha sv. nemůžeme konati ani nejmenšího záslužného skutku.

Bez pomoci Boží nemůžeme nic. „Dostatečnost naše jest z Boha.“ (2. Kor. 3. 5.) Po pádu se podobáme nemocnému, jenž bez cizí pomoci nemůže se s lůžka hnouti.“ (Sv. Tom. Aq.) Podobáme se dítěti, které si nemůže samo pomoci, ani se umýti, ani obléci. Obrací oči po matce a pláče, až se nad ním smiluje a jemu pomůže. (Sv. Makarius.) Bez pomoci Ducha sv. daří se nám vzdor vši námaze tak, jako apoštolům v noci před hojným rybo-

lovem. — Podobenství sem směřující: Beze světla nemůže člověk pracovat; tak nemůže člověk konati ničeho dobrého beze světla milosti Ducha sv. Tělo nemůže ničeho konati, neoživuje-li ho duše; tak i člověk nemůže ničeho dobrého konati, nepomáhá-li mu Duch sv., jenž jest životem duše. (Sv. Fulg.) Jako měsíc nemůže svítiti, nedostává-li světla, tak nemůže člověk konati nic záslužného bez Božského světla milosti. (Sv. Bonav.) Naše duše nepřináší žádného ovoce, není-li svlážována deštěm milosti Ducha sv. (Sv. Hilar.) Bez deště neroste tráva, nekvetou květiny, ani žně by nebylo bez deště; tak ani duše nemůže bez milosti Ducha sv. dojiti žádné cnosti. (Sv. Řeh. Vel., sv. Ir.) Jako milost sama bez vůle ničeho nepůsobí, tak ani vůle sama bez milosti. Jest to jako se země: nic z ní nepučí, neprší-li na ni; ale zase sám dešť bez země nemůže vydati žádných plodů. (Sv. Chrys.) Jako jest potřeba péru inkoustu, tak je nám potřeba milosti Ducha sv., bychom do duše napsali cnosti. (Sv. Tom. Aq.) Každý dobrý skutek jest tedy vykonán **společně** od Ducha sv. a od naší vůle. (1. Kor. 15. 10.) Jest to tak, jako když učitel drží žákovi při psaní ruku; oba současně píší. Proto nikdo nemůže připisovati zásluhy dobrých skutků sobě samému. Nikoliv země nevydává rostlinstvo, nýbrž spíše slunce prostřednictvím země. Podobně se má s našimi dobrými skutky. Jako musíme pohyb našeho těla připisovati duši, která tělo oživuje, tak musíme i své dobré skutky připisovati Bohu, jenž nás oživuje svou milostí. (Rodr.) Sobě samým můžeme právě tak málo přičítati dobré skutky, jako nemůže voják připisovati vítězství sám sobě, nýbrž vojevůdci. (Sv. Valerian.)

6. Pomocí Ducha sv. můžeme vykonati nejtěžší skutky.

Proto praví sv. Pavel: „Všecko mohu skrze toho, kterýž mne posiluje. (Filip. 4. 13.) Zdalíž apoštolové sami o sobě měli ony vlastnosti, jichž bylo třeba k obrácení světa? David, aby řídil národ? Josef, aby důvěru Faranovu v něj upokojil? Zjistěte nikoliv; Duch sv. však je učinil způsobilými.

3. O působení Ducha sv.

Duch sv. rozdává tyto milosti:

1. Dává všem lidem milost pomáhající.
2. Dává mnohým lidem milost posvěcující.
3. Uděluje obyčejně 7 darů, zřídka jen mimořádné dary milosti.
4. Udržuje a řídí katolickou církev.

1. O milosti pomáhající.

1. Duch sv. často v našem životě nám pomáhá tím, že rozum náš osvěcuje a naši vůli posiluje. Taková, duši naši na čas propůjčená pomoc Ducha sv., nazývá se »milost pomáhající« nebo „vnukání Boží“.

O **Letnicích** působil Duch sv. na apoštoly: osvětil jejich rozum a posílil jejich vůli. Před tím byli nevědomi (Kristus ještě před tím je nazval „zpozdlými“, Luk. 24. 25.), o Letnicích však uměli si na vše odpovědět; před tím byli bázlivi (zavírali se před Židy), o Letnicích však se podobali lvům a neohroženě kázali. Ohnivě jazyky naznačovaly ono osvětlení (neboť oheň osvětluje temnotu a působí světlo), bouře značila posilnění apoštolů (neboť bouře vyvrací z kořene i stromy). — Duch sv. činí jako **slunce**. Slunce osvětluje a zahřívá vše na zemi. (Tak činí Duch sv. v naší duši; osvětluje rozum a zahřívá vůli pro dobré). Vyjde-li slunce, zmizí záře hvězd, které v noci svítily, a vidíme na nebi jen slunce. (Osvítí-li Duch sv. náš rozum, pohrdáme ihned vším pozemským, co jsme v temnosti hříchu naružlivě milovali, a všechny naše myšlenky směřují jen k Bohu.) Ve světle slunečním jest také na hodiny cesty rozeznati pravou podobu věcí na zemi, špinu na nás, jakož i cesty. (Světlem Ducha sv. osvětlení poznáváme pravou cenu věcí pozemských, své hříchy, jakož i cíl svého života.) — Když začne hrát slunce, taje led a rostliny se začínají zelenati. (Také Duch sv. působí svým teplem, že naše zatvrzelé srdce měkne, t. j. probouzí se v něm láska k Bohu a bližnímu; dále působí, že ihned konáme skutky pro nebe záslužné, tedy zelenající se.) Duch sv. jest tedy světlo vycházející od Otce Světél. (Jak. 1. 17.) Milost pomáhající jest světlo, které hříšníka osvětluje a ohromuje.“ (Sv. Aug.) — Lid nazývá milost pomáhající „**vnuknutí Boží**.“ Milost pomáhající představuje nám Kristus v podobenství o ztracené ovci, za kterou dobrý pastýř jde, až ji nalezne. (Luk. 15.)

Duch sv. působí na nás v rozličných příležitostech, zvláště na kázání, při čtení nábožných knih, v nemoci, když umřel někdo, při pohledu na dobré příklady a na nábožné obrazy, když nás poučují představení nebo dobří přátelé a ve mnohých jiných případech.

Na sv. Antonína P. († 356) působil Duch sv., když slyšel kázání o bohatém mládenci, na lid o Letnicích při kázání apoštolů, na sv. Ignáce z L. († 1556), když četl životopis Kristův a svatých, na sv. Františka z Ass. († 1226) v jeho nemoci, na sv. Norberta († 1134) v nebezpečí smrti následkem udeření blesku, na marnotratného syna v jeho bídě a t. d. Se všemi těmito muži stala se náhle vnitřní změna, jakmile Bůh (Duch sv.) vnitřně k nim promluvil. Všichni mohli říci jako sv. Cyprian: „Jakmile Duch sv. sestoupil do mé duše, proměnil mne rázem v jiného člověka.“ Po všimněme si při tom, kterak často i prosté slovo, nepatrná událost má tak mocný vliv na člověka a úplně změní jeho smýšlení. To lze vysvětliti jen působením božím. — Obyčejně dopouští Bůh **napřed utrpení**, než-li k nám mluví Duch sv. Jako pečeť nechce přijati do sebe obrazu rázítka, není-li rozpuštěna ohněm a tlakem, tak i člověk nepřijímá tak lehce působení Ducha sv., není-li dříve utrpením obměkčen. I papír se musí dříve připravovati a hladiti, než se může na něm psáti; tak i člověk musí býti dříve ode zlých žádostí očištěn utrpením, by přijímal působení Ducha sv.

2. Působení Ducha sv. bylo mnohdy zá- zračným způsobem viděti a slyšeti.

Vzpomeňme na holubici a hlas s nebe při křtu Ježíšově, na ohnivé jazyky a hučení větru o Letnicích, nebo i na obrácení sv. Pavla. Uvažme také, kterak Kristus ustanovil viditelná a slyšitelná znamení při svátostech.

3. Duch sv. nás nenutí, nýbrž nám ponechává úplnou svobodu.

Duch sv. oproti hříšníku dělá tak, jako někdo, jenž člověku padlému do jámy spouští dolů řebřík; ten může na řebřík vstoupiti a také nemusí. Duch sv. jest jako vůdce; člověk ho může následovati, ale nemusí. Duch sv. jest jako mrak a ohnivý sloup, jenž ukazoval Israělitům cestu do Zaslíbené země. Duch sv. jest světlo vycházející od Boha; před tímto světlem může člověk oči také zavřít. „Hlasu Božímu přisvědčiti nebo nepřisvědčiti jest věcí vlastní vůle.“ (Sv. Aug.) Bůh nepůsobí v nás tak, jako bychom byli mrtvé kameny nebo takové předměty, jež nemají žádného rozumu a žádné svobodné vůle. (Sv. Aug.) Bůh si velice váží svobody člověka; on jí neruší ani tehdy, když jí člověk užívá na svou záhubu. (Ketteler.) Jako Bůh nedovoluje ďáblu, by nám vzal svobodnou vůli, tak ani Bůh nám jí nechce vzíti. (Sv. Gertruda.)

Člověk tedy může s pomáhající milostí spolupůsobiti, nebo jí také odporovati.

Šavel spolupůsobil s milostí, bohatý mládenec nikoliv (Luk. 18.), nýbrž jí odporoval. Lidé, kteří o Letnicích se posmívali apoštolům a měli je za opilé, odporovali milosti (Sk. 2. 13.); rovněž ti, kteří se posmívali sv. Pavlu, když hlásal v areopagu athénském evandélium a mluvil o vzkříšení z mrtvých. (Sk. 17. 32.) Také Herodes, jenž se dověděl od 3 králů o narození Kristově, nepůsobil spolu s milostí Boží. Vzpomeňme na Luthera na Wartburku a na kalamář. Odkud se vzaly ony myšlenky, které Luther považoval za našuškávání zlého ducha, jako na př. myšlenka: Kdo tě poslal? Ty jediný jsi moudrý? — Chce-li někdo vstoupiti v manželství, tedy činí osobě, jejíž srdce a věrnost žádá, nabídnutí; tato osoba může na ono nabídnutí svoliti nebo nesvoliti. Podobně činí i Bůh; činí nám nabídnutí, a my můžeme na ně svoliti, nebo je odmítnouti. (Sv. Fr. S.) Kdo stále odporuje milosti pomáhající, dopouští se těžkého **hříchu proti Duchu sv.**, kterýž nemůže býti odpuštěn. Takový člověk se podobá ďáblu, jenž také stále odporuje pravdě. Proto napomíná Písmo sv.: „Dnes uslyšíte-li hlas jeho, nezatvrzujte srdcí svých.“ (Ž. 94. 8.)

Kdo spolupůsobí s milostí pomáhající, dosahuje ještě větších milostí; kdo jí však odporuje, ztrácí všechny ostatní milosti a očekává ho přísný soud.

Šťasten, kdo **spolupůsobí** s milostí. Kdo se uchopí první milosti, táhne za sebou celý řetěz milostí. Milost, již jsme se uchopili, podobá se klíčovému semenu. Služebník, který dobře hospodařil s 5 hřivnami, dostal za odměnu ještě šestou hřivnu. (Mat. 25. 28.) Proto praví Kristus: „Kdo má, bude jemu dáno, a bude hojněji míti; ale kdo nemá, i to, což má, bude od něho odjato.“ (Mat. 13. 12.) — Nešťasten však, kdo milosti **odporuje**. Jaký hrozný osud přišel r. 70. na Jerusaleém, protože nepoznal dne navštívení svého t. j. milosti. (Luk. 19. 41.) Na toho, jenž milostí povrhl, vztahují se slova Kristova: „A neužitečného člověka vrzte do

temnosti zevnitřní: tamť bude pláč a skřipění zubů.“ (Mat. 25. 30.) Vznešeného pána mrzí, neváží-li si někdo jeho milosti a dobrodiní; tak i mrzí Boha, nejvyššího Pána nebe a země, nechce-li někdo přijati jeho daru, milosti Ducha sv. „Váhavé Bůh opouští.“ (Sv. Aug.) Okamžik, ve kterém milost pomáhající ke člověku přistupuje, podobá se krisi v nemoci. Kdo si jí nevšímá, může snadno přijíti o život. — Bohužel mnozí lidé zapuzují od sebe Ducha sv., jenž na ně působí (při úmrtí lidí, při přijímání sv. svátostí, při důležitých církevních slavnostech) a milostí od něho obdržené promarníují. Měli by se raději odebrati do samoty, přemýšleti, utíkati se k modlitbě, nebo také ihned se ve sv. zpovědi očistiti ode hříchu. Tak učinil na př. sv. Ignát z L., jenž se po svém obrácení mnoho měsíců zdržoval v jeskyni manréské, tak učinila sv. Maria egyptská, která po svém obrácení se vyzpovídala a na poušť odešla. „Plavci se vydávají ihned na moře, jakmile zavane příznivý vítr; tak máme i my, jakmile cítíme, že Duch sv. v nás zavál, následovati puzení jeho milosti.“ (Ludv. Gran.) Máme si počínati jako kovář, který kuje železo, dokud je žhavé. Zanedbáme-li dobře a rychle se uchopiti milosti pomáhající, bere nám Bůh tuto milost. Trestá nás za naši nedbalost tak, jako Israélite, kteří zanedbali časné z rána mannu sbírat, neboť jakmile vyšlo slunce, manna se rozpustila. (Sv. Fr. S.)

4. Duch sv. působí na každého člověka:
na hříšníka, jako na spravedlivého, dále na katolické křesťany, jako na jinověrce i nevěrce.

Bůh jest jako dobrý pastýř (Jan 10.), jenž jde po ztracené ovci, až ji najde. (Luk. 15.) Kristus, Světlo světa, osvěcuje každého člověka, jenž přichází na tento svět. (Jan. 1. 8.) Bůh chce, by všichni lidé byli spaseni a ku poznání pravdy přišli. (1. Tim. 2. 4.) Proto v životě každého člověka jsou okamžiky, kdy se ho milost dotýká.

Duch sv. působil již od počátku světa pro spásu lidí; bohatší měrou však působil teprve od slavnosti Letnic.

Když byli Židé v zajetí babylonském, Duch sv. často působil na pohany; vzpomeňme jen na četné zázraky, jež Bůh učinil na oslavu jména svého, jako na př. zachránění 3 mládenců v peci ohnivé, Daniela v jámě lvové. Duch sv. osvěcoval i patriarchy a proroky, jistě i Sokrata (jenž učil, že jest jeden Bůh, začez r. 399 př. Kr. byl na smrt odsouzen) a jiné šlechtné pohanské muže. Jako slunce dříve než vyjde rozesílá své paprsky po nebi, tak i slunce spravedlnosti, Kristus, vyslal paprsky Ducha sv. dříve než na svět přišel. Jako my si bereme zálohu peněžní vzhledem na to, že nám někdo má něco vyplatiti, tak i Bůh, vzhledem k budoucímu dostiucnění Kristovu, daroval již lidem ve starém zákoně žijícím svou milost.

Duch sv. však nerozdává všem lidem stejnou milost; nejbohatěji uděluje své milosti údům církve katolické.

Jeden služebník dostal 5 hřiven, druhý dvě, třetí jen jednu. (Mat. 25. 15.) Židé dostali více milostí, než pohané; Matka Boží více, než všichni ostatní lidé. Města Korozain a Bethsaida více než Tyrus a Sidon; Kafarnaum více než Sodoma. (Mat. 11. 31.) Jsou milosti všeobecné, na nichž mají všichni lidé bez rozdílu podíl. Jsou však také milosti zvláštní, jichž Bůh uděluje

jen některým duším a sice těm, jež Bůh určil k něčemu zvláštnímu. (M. Lataste.) Mnohých milostí lze zvláště cizí modlitbou a spolupůsobením s první milostí dosáhnouti. Sv. Augustin obdržel za modlitbu sv. Moniky mnohem více milostí, než sta jiných lidí; tak i Pavel za modlitbu umírajícího Štěpána. Apoštolové šli za Kristem na jeho první zavolání a proto dosáhli tak velikých milostí. — Čím více milostí kdo obdržel, tím větší bude jednou jeho **zodpovídání**. (Sv. Reh. Vel.) Kristus praví: „Od každého, komu je mnoho dáno, bude mnoho požadováno.“ (Luk. 12. 48.)

Duch sv. nepůsobí také na člověka ustavičně, nýbrž jen čas od času.

Jest to jako s deštěm; neprší pořád, ani pořád stejně. Proto praví sv. Pavel křesťanům: „Aj nyní jest čas příjemný, aj nyní den spasení!“ (2. Kor. 6. 2.) Dále: „Hodina jest, abychom již ze sna povstali!“ (Řím. 13. 11.) Všimněme si podobenství o dělnících na vinici; z něho poznáváme, že Bůh ony dělníky volal jen jednou. (Mat. 20.) Doba postní jest doba milosti, taktéž doba misí a léta jubilejního. Milostiplné doby jsou jako výroční trhy, kdy lze nakoupiti zboží mnohem snadněji a laciněji; jen že na dosažení Ducha sv. není třeba peněz, „člověk koupí bez peněz a zcela zadarmo“. (Is. 55. 1.) Čerpej z pramene nebeské milosti celé potoky, pokud to dovoleno; přijde doba, kdy z něho nebudeš moci pít. (Sv. Efr.)

5. Pomáhající milosti snadněji nabýváme konáním dobrých skutků, jako modlitbou, postem a almužnou; dále užíváním církevních prostředků milosti, jako slyšením mše sv., hodným přijímáním sv. svátostí, posloucháním kázání.

Milosti Boží nemůže si vlastně člověk získati svými skutky t. j. svými dobrými úkony, jinak by to nebyla žádná milost. (Řím. 11. 6.); než přece jest dobrých skutků třeba, poněvadž Bůh, jenž nás stvořil bez našeho přičinění, nechce nás spasiti bez našeho spolupůsobení. (Sv. Aug.). Vztahuje-li žebrák po almužně ruku, tedy toto vztážení ruky není ještě žádným základem práva na almužnu, ale jest ho třeba ku přijetí almužny. Tak se má i zde. (Allioli.) Ne za skutky, jež jsme vykonali, nýbrž podle svého milosrdenství nás učinil Bůh (Tit. 3. 5.). Činíme-li tedy hodně mnoho dobrého, docházíme snadněji milosti. Duch sv. rozděluje jednomu každému, jak chce (1. Kor. 12. 11.), ale také podle toho, jak kdo jest připraven a jak spolupůsobí. (Sn. Trid. 6. 7.) Odtud pochází, že ten, jenž koná více dobrých skutků, dostává více milosti. Zvláště víme, že **modlitba k Duchu sv. jest velmi účinná**; neboť Otec nebeský dává ducha dobrého těm, kteříž ho prosí. (Luk. 11. 13.) — Rovněž tak účinná jest modlitba k **Matce Boží**; neboť Maria jest „milostí plná“ a „rozdávacka Božských milostí“. Nikdo se nedomnívej, že tento poslední název Panny Marie jest upřílišený. Nebo považme, že tak ji nazývali největší světcové. Říci pak, že se prohřešili proti pravdě, zajisté se nesluší, poněvadž všichni byli osvíceni Duchem sv., Duchem pravdy. (Sv. Alf.) Také klanění se **nejsv. svátosti oltářní** zjednává nám mnohých milostí. Rovněž i vzdalování se světa nebo-li

samota, kdy Bůh mluví k našemu srdci (Ot. 2. 14.), a umrtvování smyslů (potlačování zvědavosti, zdržování se od zbytečných řečí) jsou výbornými prostředky k získání si milosti pomáhající. Apoštolové před sesláním Ducha sv. jsou nám příkladem. Očistí-li se okno, může světlo lépe vnikati do příbytku. Tak může i Duch sv. na nás lépe působiti, vyprostíme-li se od věcí pozemských.

II. O milosti posvěcující.

1. Působí-li hříšník s pomáhající milostí sám, usidluje se Duch sv. v jeho duši a propůjčuje jí krásy, čímž duše získává přátelství Boží. Tato trvalá krása duše z přebývajícího v ní Ducha svatého jmenuje se „posvěcující milostí“.

1. Necháme-li oheň na železo náležitě působiti, vniká oheň do železa a železo nabývá jiné povahy a jakosti: září, plá a jest jako zlaté. Tak jest i s duší; přijímá-li vážné působení Ducha sv., **vniká Duch sv. do duše** a duše nabývá ihned následkem toho, že Duch sv. v ní bydlí (1. Kor. 6. 19.), nové trvalé povahy a jakosti: jistého **světla** a **lesku**, neboli tak zvané „milosti posvěcující“. Že člověk spolupůsobením s milostí Boží Boha k sobě přitahuje, plyne již z napomenutí Božího: „Obratť se ke mně: a obrátím se i já k vám.“ (Zach. 1. 3.) „Připravte srdce svá Hospodinu (1. Král. 7. 3.). Kdo obdrží milost posvěcující, podobá se člověku, jenž si oblékl nový krásný šat; vzpomeňme na podobenství o večeri (Mat. 22.) a na podobenství o marnotratném synu (Luk. 25.). Duchem svatým nabývá duše **veliké krásy**. Kdo vstupuje do stavu milosti mění se duševně tak, jako kdyby zmračený, a stářím znetvořený člověk najednou zázračně nabyl krásného mladistvého výrazu a ozdoben byl královským nachelem a žezlem (Sv. Chrys.). Kdybychom mohli patřiti na krásu duše, nacházející se v milosti Boží, byli bychom podivem a úžasem téměř bez sebe (Blasius). Podle této krásy duševní bude se řídit po vzkříšení z mrtvých i krása tělesná. „Věnujme tedy všelikou péči duši; neboť to prospívá i tělu, které by jinak i s duší musilo zahynouti.“ (Sv. Chrys.) Bláhoví jsou tedy lidé, kteří tolik pečují o krásu těla a tolik času vynakládají na jeho ozdobu, ale o chrám duše se nestarají. — Milost posvěcující není tedy jen jakási přízeň Boží (Sn. Trid. 6. 11.), nýbrž Bůh nám dává ze svého Ducha (2. Jan 4. 13.). — Duch sv. nás proniká jako oheň, není v nás snad jen tak, jako slunce ve světnici (Scheeben). Následkem této krásy stává se duše **přítelkyní Boží**. „Kdyby člověk, jenž se nachází ve stavu posvěcující milosti Boží, viděl, jak ho má Bůh rád, musil by následkem převeliké radosti umřít“ (Sv. Magd. z Pazz.). Jak dobrotivým jest tedy Bůh! Jsme-li ve stavu posvěcující milosti Boží, nejsme snad jen služebníky Božími, nýbrž jeho přáteli (Jan 15. 15.). Slovo „přítel“ obsahuje v sobě jistou stejnost = rovnost. Povznešení ze stavu hříchu do stavu přátelství, nazývá se také ospravedlnění (Sn. Tr. 6. 4.), znovuzrození (Jan 3. 5.; Tit. 3. 4.—7.),

svlečení starého a obléčení nového člověka (Efes. 4. 22.). — Příklady: Jakmile se David, Saul nebo marnotratný syn opravdu obrátil, měl ihned v sobě Ducha sv. a s ním i posvěcující milost. Proto tito mužové ihned přinášeli velikou oběť. Vždyť David a Saul ztrávil mnoho dní v neobyčejně přísném postu a modlitbě; marnotratný syn pak přinesl velikou oběť tím, že se navrátil do otcovského domu, což bylo pro něho velmi zahanbujícím. Jest jisto, že kdo vzbudí dokonalou lítost, dosahuje již před sv. zpovědí milosti posvěcující. Z tétož příčiny měli i patriarchové a proroci starého zákona Ducha sv. a s ním i milost posvěcující; to bylo výsledkem jejich kajicného ducha a víry ve Vykupitele. Víme také, že Bůh mnohým lidem dříve než byli pokřtěni udělil Ducha sv.; tak ho obdržel pohanský setník Kornelius a lidé v jeho domě shromáždění již za kázání sv. Petra a to i viditelně. (Sk. 10. 44.)

2. Obyčejně však přicházívá Duch sv. do člověka teprve tehdy, když přijal hodně svátost křtu nebo pokání.

Jest jisto, že kdo vzbudí při zpovědi lítost nedokonalou, dochází odpuštění hříchů teprve kněžským rozhřešením. (Viz v díle III. při 5. částkách svátosti pokání) Lze tedy říci: Ve svátosti křtu a pokání doplňuje se z pokladu zásluh Kristových, čeho se ještě nedostává na spolupůsobení kajícího hříšníka. Obojí tato svátost rozdmychuje plamen, který již je v srdci hříšníka, ve veliký oheň, jímž jsou plevy hříchu dokonale odváty. Tyto svátosti jsou jako páka, která rozmnožuje naši sílu. — Obě tyto svátosti nazývají se svátostmi mrtvých, protože mají moc, duchovně mrtvé t. j. hříšníky vzkřísiti k životu (milosti).

3. Když sv. Duch k nám zavítá, uděluje nám pravý život duševní.

Náš Bůh jest živý Bůh: kam přijde, tam rozsévá život. Zavítá-li do duše, tedy ji oživuje tak, jako ona oživuje tělo. Naše duše má sice jakýsi život; ona dává život tělu a pomocí svého rozumu a své svobodné vůle může pravdu, dobro a krásu poznávat i milovati. Než tento přirozený život duše přirovnán k životu Boha, jest jako mrtvý život. Má se k němu tak, jako mrtvá socha krále ke králi samému. A hle, tento **život Boží** dostává duše, jakmile Duch sv. do ní zavítá; jest pak způsobitou, Boha i v jeho velebnosti poznati, milovati a požívati. Tento Božský život duše nazývá se též životem nadpřirozeným. Jako kdysi Eliáš mrtvého syna vdovy v Sareptě (3. Král 17.) a Eliseus mrtvého syna pohostinné paní v Sunam (4. Král 4.) vzkřísil tím, že položil své tělo nad mrtvolu, svá ústa nad jeho ústa, své oči nad jeho oči, své ruce nad jeho ruce; tak i Duch sv. probouzí svou milostí naši duši k vlastnímu, Božskému životu: on se sklání nad svým obrazem, nad duší, klade svá ústa na naše ústa a vdechuje nám svého Ducha; on sjednocuje svoje oči s našimi očima, t. dává nám svou poznávacost, spojuje své ruce s našimi rukama, t. j. sděluje nám svou Božskou sílu. Takovým způsobem zrozuje se naše duše k novému životu. (Petr 1. 3.; 24.) Duše žije v Bohu, a Bůh žije v ní. — Tím jest vložen do duše **zárodek věčného života**. Milost jest dle výroku Vykupitelova „pramen vody“, která skáče do života věčného, t. j. která má oživující sílu pro celou

věčnost. (Jan 4. 14.) Jest v nás vloženo nebeské símě, které má vypučeti ve věčný život. Jsme pokolením nebeským, jehož otec truní na nebi. Hle, tak vysoko tě povznese milost! (Sv. Petr. Chr.) Kdežto naše tělo každým dnem se trátí, duše následkem milosti jest den ode dne mladší. (2. Kor. 4. 16.) I do těla klade milost zárodek věčného života. „Jestliže pak Duch toho, kterýž vzkřísil Ježíše z mrtvých, přebývá ve vás: tedy který vzkřísil Ježíše Krista z mrtvých, tentž obživí i smrtelná těla vaše, pro přebývajícího ve vás Ducha jeho“. (Řím. 8. 11.) Právem se tedy nazývá Duch sv. „dárce života“.

Zvláště pak působí Duch sv., když do nás zavítal svou milostí, toto:

1. Očisťuje duši naši ze všech těžkých hříchů.

Jako železo, rozžhavené ohněm, pozbývá rezu, tak my, jsme-li proniknuti ohněm Ducha sv., pozbýváme hříchů. „Milost jest jakýsi lesk a světlo, které zapuzuje každou skvrnu naší duše a duši činí krásnější a skvostnější“ (ř. K.). Milost posvěcující a těžký hřích jsou tedy neslučitelný. Kdo je tedy prost hříchů smrtelných, v tom bydlí Duch sv.; kdo však žije v těžkých hříchích, v tom bydlí duch zlý. „Ačkoliv však uzdravuje milost Boží duši člověka, přece neuzdravuje jeho těla. V této části člověka jest, jak píše apoštol, hřích t. j. troud (podnět) hříchu“ (ř. K.), to jest žádostivost. Proto i v největším světcí zůstává náklonnost ke zlému; proti ní musí bojovati až do smrti. Proto praví o sobě sv. Pavel: „Vím zajisté, že ve mně, to jest v mém těle, nepřibývá dobrého“. (Řím. 7. 18.) Žádostivost lze sice v tomto životě zmenšiti, ale nikoliv vyhladiti. (Sv. Aug.) Žádostivost zůstává proto, by člověk jednak poznal, jak zhoubný jest hřích, jednak by měl stále příležitost, zjednávat si bojem proti pokažené své přirozenosti zásluhy pro nebe.

2. Duch sv. nás sjednocuje (spojuje) a činí nás chrámem Božím.

Když Duch sv. do nás zavítá, býváme také nejúžeji s Bohem spojeni. Jsme jako železo, jež pronikl oheň. Kdo má Ducha sv. jest s Kristem tak spojen, jako ratolest s révou. (Jan 15. 5.) Duchem sv. jest naše přirozenost s Bohem tak spojena, jako kapka vody vstříknutá do číše plné vína, v něm se ztrácí a přijímá jeho barvu, vůni a chuť. (Sv. Řeh. Nz.) Zkrze Ducha sv. stáváme se účastnými přirozenosti Boží (2. Petr. 1. 4.), a to nejenom dle jména, nýbrž skutečně. (Sv. Cyr. Alex.) Duchem sv. býváme jako **zbožnění**. (Sv. Tom. Aq.) Když k nám Duch sv. přichází, působí jako balsám, jenž svou vůni sděluje předmětům, s nimiž přijde do styku; jako razítko, jež byvši vtisknuto do vosku, zanechává v něm svou vlastní podobu. (Scheeben.) Milostí jest nám dáno božství. (Sv. Maximus.) Železo položené do ohně plane jako oheň; tak i člověk Duch. sv. jest přeměněn v Boha. (Sv. Bas.; sv. Tom. Aq.) Proto i lidé často se nazývají Bohy. (Jan 10. 34.; Ž. 81. 6.) Přejde-li sluneční paprsek na krystal, krystal svítí a září jako slunce samo; tak činí i Duch sv., onen paprsek ze světelného moře Boží podstaty, přijde-li do naší duše, duši naší **Bohu podobnou**, svatou a nebeskou. (Dr. Schmitt.) Dábel a první lidé chtěli býti jako Bůh sám, ale bez něho a proti jeho vůli. Bůh chce, bychom byli jako on, ale ve spojení s ním. (Scheeben.) Duch sv. nás činí podobnými i andělům;

neboť i v nich bydlí Duch sv. (Sv. Bas.) — Duch svatý nás činí **chrámem Božím**. Duch sv. bydlí ovšem na prvním místě v duši člověka a jí dává pravý život. Jelikož však duše jest v těle, tedy i naše tělo je příbytkem Ducha sv. (Sv. Aug.) Kdo tedy má milost posvěcující, podobá se chrámu Jerusalemskému; tento byl z venku běloskvoucím (i duše jest čista ode hříchu), uvnitř úplně obložen zlatem (duše má lásku Boží, jejíž odznak jest zlato); v něm byl přítomen Bůh ve mraku kouře (v duši trůní Duch sv.) a sedmiramenný svícen (duše dostává od Ducha sv. 7 darů). Proto volá sv. Pavel ke křesťanům: „Nevíte-liž, že jste chrámem Ducha sv., a duch Boží přebývá ve vás?“ (2. Kor. 6. 16.) V Otčenáši říkáme: „Jenž jsi na nebesích;“ tímto nebem na zemi je člověk spravedlivý, neboť Bůh přebývá v něm. (Sv. Aug.) Kristus praví, že on sám a Bůh Otec příbytek učiní u člověka, jenž miluje Krista (Jan 14. 23.), jenž tedy má v sobě Ducha sv.

3. Duch sv. proměňuje naše síly duševní a uděluje nám takto božské a mravní cnosti jakožto schopnosti.

Duch sv. milostí proměňuje naše duševní síly, rozum a vůli. Jako oheň působí, že železo září a hřeje, a jako světlo slunečné proměňuje krystal v zářící kámen, tak proměňuje Duch sv. svou milostí naši duši; rozsvěcuje v ní zvláště světlo víry (2. Kor. 4. 6.) a zapaluje v ní oheň Božské lásky. (Řím. 5. 5.) Činí nás schopnými, bychom v Boha věřili, v něho doufali a jej milovali. (Viz str. 25.) Jinými slovy: Duch sv. nám vlévá **3 Božské cnosti**. (Sn. Tr. 6. 7.) Také nás činí schopnými a ochotnými, bychom se řídili vnukáním a puzením Ducha sv. Jinými slovy: uděluje nám **7 darů Ducha sv.** Jako totiž železo v ohni se stává ohebným, tak i srdce lidské tím, že v duši bydlí Duch sv., jest nakloněno k dobrému. Že Duch sv. tento účinek působí, vidíme již na sv. Pavlu: Sotva Duch sv. začal na něho působiti, již volal: „Pane, co chceš, abych učinil.“ (Sk. 9. 6.). Poněvadž pak milostí stává se vůle naše nakloněnou ke konání mravně dobrého, tedy má člověk i **mravné cnosti** jakožto schopnosti (nikoliv jakožto zručnosti, neboť těch třeba teprve cvikem si zjednat). — Takovým způsobem se náš život duševní stává docela jiným. Odtud plyne, že vnitřní život nějakého světce docela se liší od života světského. Světák, jenž nemá Ducha sv., myslí hlavně na jídlo, pití, zábavy, peníze, pozemskou čest a p., t. j. on má lásku světskou; při tom všem nemá vnitřního pokoje. Kdo však má Ducha sv., myslí hlavně na Boha a snaží se učiniti Bohu radost, t. j. on má lásku Božskou. Může zvolati se sv. Pavlem: „Nikoliv já, ale Kristus žije ve mně.“ (Gal. 2. 20.) Takový člověk se těší vnitřnímu pokoji v nevýslovné útěše při všem utrpení. Vždyť Duch sv. jest Utěšitel. (Jan 14. 26.)

4. Duch sv. nám dává opravdovou spokojenost.

S Duchem sv. nabýváme pokoje, jenž převyšuje všeliký pojem. (Filip. 4. 7.) Kdo jest ve stavu posvěcující milosti a tedy osvícen nebeským světlem Ducha sv., podobá se pocestnému, jenž koná cestu za svitu slunce a jasného nebe a tedy je vesele naladěn. Docela jinak se má s člověkem, jenž následkem hříchu světlo milosti Ducha sv. opustilo; jest jako pocestný, jenž mrzutě a s odporem kráčí za bouře a drsné povětrnosti. „Pozoruje-li slávik, že se začíná šefiti a slunce vychází, zpívá tak vesele, že mu div hrdélko nepukne; tak se raduje i duše, cítí-li, že jí vychází slunce spravedlnosti.“ (Sv. Vinc. Fer.) Jako led se nemůže proměnit ve vodu, neroz-

pustí-li ho a nepronikne teplo, tak ani lidská duše nemůže mítí zmužilosti a útěchy, nepronikne-li jí Duch sv. (A. Stolz.)

5. Duch sv. jest naším Učitelem a Vychovatelem.

Duch sv. jest naším **Učitelem**. Poučuje nás o pravdách církve katolické. Pomazání jeho učí nás o všech pravdách. (1. Jan 2. 27.) Kdo nemá Ducha sv., může se sice učití pravdám křesťanským, ale nemůže pochopiti jejich obsahu; má mrtvé poznání. Kdo ve tmě má před sebou knihu, bude moci čísti z ní málo nebo nic, nemá-li světla; tak i slovu Božímu neporozumíme, nejsme-li osvěceni Duchem sv. (Al. Stolz.) Co nám sděluje Duch sv., není sice podrobeno žádnému bludu, než přece nevíme nikdy zcela jistě, že to, co v sobě znamenáme, jest sdělením Ducha sv. A proto každý, byť byl sebe osvěcenější, musí se přísně držeti učení církevního. Kdo se ho nedrží, nemá v sobě Ducha sv. (1. Jan. 4. 6.) — Duch sv. jest i naším **Vychovatelem**. „Duch sv. nás vede jako otec, jako otec své dítě po neschudných cestách vede za ruku.“ (Ludv. Granad.) „Ty, kdož jsou ve stavu milosti Boží, vede Bůh zcela zvláštním způsobem. Ti mohou říci: Ne já, ale Bůh vládne mnou. Spravedliví tedy v pravdě mají v sobě království Boží.“ (ř. K.) Proto praví Kristus: „Království Boží jestiž mezi vámi (uvnitř).“ (Luk. 27. 21.)

6. Duch sv. nás nabádá k dobrým skutkům a dodává jim ceny záslužné pro nebe.

Duch sv. nás **nabádá k dobrým skutkům**. Jako kdysi při stvoření Duch sv. se vznášel nad vodami a na pusté, mrtvé zemi stvořil rostliny, zvířata a lidi, tak působí i v duši; svým nebeským světlem a teplem působí na ni, že vydává ovoce Božské lásky, které potrvá na věky. (Scheeben.) Jako pára pohání stroj, tak Duch sv. bydlící v duši lidské, pohání duši k dobrým skutkům. Jako dělník pracuje v dole, tak Bůh v našem nitru (Fenelon.) Jako květina rozevírá svůj kalich, jakmile se jí dotkne světlo sluneční, tak se otevírá i srdce nejzatvrzejšího hříšníka, jakmile se ho dotkne Božská síla a světlo milosti Duch sv. a vydává pak libou vůni cnosti a zbožnosti. (Sv. Makar.) Jako se tělo hýbe, je-li v něm duše, tak i člověk koná dobré skutky, oživuje-li ho Duch sv. Duch sv. právě tak jako oheň nemůže býti v klidu; pobádá stále k dobrým skutkům. Jako vítr přivádí do pohybu povětrňák, tak Duch sv. srdce lidské. — Duch sv. svou milostí dodává našim **skutkům ceny záslužné**. Jako duše zvířecí úkony lidské rozumně ovládá, tak i Duch úkony naší duše posvěcuje a činí je takřka Božskými. (Massl.) Měsíc bez slunce nemůže zářiti, naše skutky bez milosti Boží nemají ceny pro nebe. Duch sv. jest jako zahradník. Zahradník štěpuje na pláňku ušlechtilý roubík a strom pak již nenese ovoce planého, nýbrž plody ušlechtilé. Tak činí i Duch sv.; on do nás vštěpuje ze stromu života, z Krista, ušlechtilý roub, milost posvěcující, takže potom již nekonáme skutků planých t. j. pouze přirozených, nýbrž skutky nadpřirozené, záslužné. Jsme-li ve stavu milosti posvěcující, pak jsme ratolestmi spojenými s révou, Kristem, a proto přinášíme ovoce. (Jan. 15. 4.) — Za dobré skutky, vykonané ve stavu těžkého hříchu, nabýváme jen milosti pomáhající, již jest třeba k obrácení.

7. Duch sv. nás činí dítkami Božími a dědici království nebeského.

Jakmile Duch sv. k nám přichází, stává se něco podobného, jako při křtu Kristově, kde Duch sv. rovněž na Krista sestoupil; Bůh Otec nás

přijímá za své milé syny a nebe se nám otvírá. „Býti počítánu mezi **dítky Boží**, jest nejvyšší stupeň slechtictví.“ (Sv. Cypr.) Nepřijali jsme ducha služebnosti, ale přijali jsme ducha vyvolení synů, v němžto voláme: „Abba (Otče)“. (Řím. 8. 15.) „Kterážtkoli duchem Božím vedeni bývají, tiť jsou synové Boží.“ (Řím. 8. 14.) „A jest-li že synové, tedy i **dědicové**, dědicové zajisté Boží, a spolu dědicové Kristovi.“ (Řím. 8. 17.) Děti totiž mají vždy nároky na majetek po otci. Víme zajisté, že bude-li stánek náš pozemský tohoto přebývání zbořen, máme stavení od Boha, přibýtek ne rukou udělaný, věčný v nebesích. (2. Kor. 5. 1.) Duch sv. zůstane s námi na věky. (Jan 14. 16.) — Jaké to slávy požívá člověk ve stavu milosti Boží; než, této slávy nyní ještě nevidíme, právě jako na nebroušeném diamantu nelze viděti jak jest krásný. Milost posvěcující jest jako červánky světla Božského slunce; počkej jen, až slunce v tobě vzejde a celým svým leskem a žářem tebe pronikne a promění! (Scheeben.) Právem tedy mohl zvolati David: „Radujte se v Hospodinu a plěsejte spravedliví.“ (Ž. 31. 8.) V pravdě největším štěstím na zemi jest Duch sv. ve člověku; kdo ho má, má největší království, království Boží v sobě. (Luk 17. 21.) Než, bohužel. tolik lidí pohrdá tímto přibuzenstvím Božím a prodávají ho svému tělu, tomuto pokrmu červů.

4. Milost posvěcující se udržuje a rozmnožuje konáním dobrých skutků a užíváním církevních prostředků milosti; ztrácí se hříchem smrtelným.

Jako síla tělesná je schopna vzrůstu, tak i svatost duše je **schopna vzrůstu**. Jako železo může býti více rozžhaveno, jako světnice může býti sluncem více ozářena a oteplena, tak i milost posvěcující může v duši růsti. Tím nabývá duše většího lesku a větší krásy, tím i větší svatosti. „Kdo jest spravedlivý, ospravedlní se ještě, a svatý posvětit se ještě.“ (Zj. 22. 11.) Konáním **dobrych skutků** odvržená spravedlnost se udržuje a rozmnožuje. (Sn. Trid. 6. 24.) Tak se stalo, že na př. sv. Štěpán byl muž „plný Ducha sv.“ (Sk. 6. 5) Když však Duch sv., jenž sám jest almužnou od Boha, nevidí žádné almužny, tedy tě opustí; neboť v duši nemilosrdné nezůstává. (Sv. Chrys.) Kamení a hloží na poli překáží slunci, by svůj blahodárný účinek dokonale na poli ukázalo; tak i naše hříchy překáží Duchu sv., by celou svou silou působil na duši; proto se musí tato překážka odstraniti přijetím **svátosti** pokání a oltární. (Alb. Stolz.) Pole se musí náležitě obdělati, má-li mu slunce prospívati; tak i duše musí se stálým poučováním o učení Kristově státi vnímavou pro působení Ducha sv. Ani u apoštolů nebylo tomu jinak. — **Zmenšiti se** milost posvěcující nemůže. Jako z nádoby, která je sice velmi špinavá, ale přece není rozbíta, nemůže vytéci, co v ní je, tak i člověk, byť sebe více všedních hříchů spáchal, ale nespáchal hříchu těžkého, nemůže pozbyti milosti posvěcující. Jen **hříchem smrtelným** se ztrácí milost posvěcující. „Bůh neopustí těch, jež jedenkrát svou milostí ospravedlnil, když oni napřed ho neopustí.“ (Sn. Trid. 6. 11.) Jen hříchem smrtelným odtrhuje se duše úplně od Boha. Proto Duch sv. ihned ji opouští. Daří se jí jako tělu, z něhož vyšla duše. Proto napomíná apoštol: „Ducha neuhašujte.“ (1. Thess. 5. 19.) V okamžiku, kdy spáchán jest smrtelný hřích, staví se černé hrozné mraky

mezi slunce spravedlnosti, Boha, a mezi naši duši a v témž okamžiku shází nebeská záře naší duše. (Scheeben.) Hříchem smrtelným najednou bělo-skvoucí roucho posvěčující milostí úplně černá. Se ztrátou milostí posvěčující jest spojeno zatemnění rozumu a zeslabení vůle. „Zapadne-li slunce, oko jest zastřeno tmou a nevidí věci; tak i duše, jakmile z ní zmizí světlo milosti Ducha sv., jest naplněna tmou a nepoznává pravdy.“ (Ludv. Gran.) Člověk bez milosti jest oko bez světla. (Viz účinky smrtelného hříchu ve II. díle.) — Kdo ztratil milost posvěčující, může jí opět nabýti svátostí pokání, ale jen když se o to vážně namáhá. Nebo do takového člověka vrací se zlý duch a přibírá sebou ještě sedm jiných duchů, horších nežli jest sám. (Mat. 12. 45.)

5. Kdo nemá milosti posvěčující, jest duševně mrtv a zahyne na věky.

Jako tělo bez duše jest mrtvo, tak i duše **bez milosti** Ducha sv. jest **mrtva** pro nebe. (Sv. Aug.) Kdo nemá Ducha sv., sedí v temnotách a ve stínu smrti. (Luk. 1. 79.); nechápe, co jest ducha Božího, neboť bláznovstvím jest mu to. (1. Kor. 2. 14.) Kdo nemá roucha svatebního, totiž posvěčující milosti, nebude připuštěn k hostině nebeské, nýbrž vyvržen **do temností zevnitřních**. (Mat. 22. 12.) Jako ratolest, nezůstane-li při kmeni, usíchá a na oheň uvržena bývá, tak i ten, jenž zkrze milost nezůstává v Kristu, bude zavržen. (Jan 15. 6.) „Kdo nemá ducha Kristova, ten není jeho.“ (Řím. 8. 9.) Kdo nemá milosti posvěčující, jest ve stavu těžkého hříchu; v takovém člověku tedy přebývá zlý duch.

6. Nikdo jistě neví, má-li milost posvěčující, nebo bude-li ji míti při smrti.

Člověk neví, zda-li lásky nebo nenávisti hoden jest. (Kaz. 9. 1.) Sám sv. Pavel praví o sobě: „Ničeho sobě povědom nejsem: ale tím ještě nejsem ospravedlněn.“ (1. Kor. 4. 4.) Považme, že i Bohem osvícený král Šalomon ještě před svou smrtí se stal modlářem. „Byť i člověk měl světlo milosti a lásky Boží, ať povází, že jest posud pod nebem a ne doma, že tedy nepříznivý vítr může toto svaté světlo vždy ještě uhasiti.“ (Sv. Bern.) Naše srdce jest jako nádoba. Snadno se může rozbít a voda z ní vytéci; zrovna tak může i Duch sv. z tvého srdce hříchem býti ztracen. (Theofylakt.) „Máme pak ten poklad v nádobách hliněných (2. Kor. 4. 7.), jež jsou velmi křehky.“ Proto napomíná nás sv. Pavel: „S bázní a třesením pečujte o své spasení.“ (Filip. 2. 12.) Můžeme sice důvěřovati, že jsme v milosti Boží, ale bez zvláštního zjevení Božího nemáme o tom jistoty. (Sn. Trid. 6. 6.) — Ovšem lze dle dobrých skutků, jež někdo koná, souditi, že je v milosti Boží; neboť špatný strom nenese dobrého ovoce. (Mat. 7. 18.)

III. O sedmi darech Ducha sv. a o mimořádných darech milosti.

1. Všem, kteří jsou v milosti posvěčující, uděluje Duch sv. sedm darů, t. j. sedmerou schopnost duševní, která působí, že se duše snadno nechává Duchem sv. osvěcovati a pokádati.

I sluneční světlo má 7 základních barev. Svícen sedmiramenný ve chrámě jerusalémském byl předznakem 7 darů Ducha sv. — Sedmero darů Ducha sv. jsou doplněním 4 mravních cností základních. Ony jen odstraňují překážky, jež nás od Boha vzdalují a sice tím, že naše smyslné žádosti podržují rozumu (Sv. Tom. Aq.); 7 darů však naši duši pudí k Bohu; ony zdokonalují, proměňují totiž naše duševní síly, takže potom Duch sv. snadno může působiti na naši duši (že tedy může snadno rozum osvěcovati a vůli pohnouti). Jako se vyučováním ve škole národní duševní síly žáka vzdělávají, takže žák jest uschopněn později poslouchati přednášku učitele i vyššího ústavu, tak uschopňuje 7 darů člověka, by snadněji přijímal působení Ducha sv. — Výše než 7 darů stojí 3 Božské cnosti; neboť 7 darů jen pudí duši k Bohu, 3 Božské cnosti však duši s Bohem spojují. Jakmile někdo obdrží milost Ducha sv., obdrží ihned i 7 darů Ducha sv.; ztratí-li smrtelným hříchem Ducha sv., ztrácí i 7 darů. — Čím kdo dále pokročil v dokonalosti, tím bohatší měrou dostává těchto 7 darů. Také **biřmování** rozmnožuje 7 darů.

Sedm darů Ducha sv. jest: Dar moudrosti, rozumu, umění, rady, síly, pobožnosti a bázně Boží.

První čtyři dary osvěcují rozum, ostatní tři posilují vůli. Sedm darů vypočítává prorok Isaiáš a zároveň podotýká, že těchto 7 darů bude mítí příští Vykupitel. (Is. 11. 3.) Kristus je měl ovšem v nejvyšším stupni.

1. Dar moudrosti působí, že poznáváme pomíjitelnost statků pozemských a jen Boha pokládáme za nejvyšší dobro.

Sv. Pavel pokládá všecko, co svět miluje a obdivuje, za lejno. (Filip. 3. 8.) Šalomon, jenž se světa nabažil, nazývá pozemské statky a požitky „marností“. (Ekl. 1. 2.) Sv. Ignác z L. často volával: „O kterak se mi hnusí země, pomyslí-li na nebe.“ Vzpomeňme také na pořekadlo sv. Fr. z Assisi: „O Bože a mé všecko.“ Zapadá-li slunce, vrhá dlouhé stíny; o poledni však jest stín velmi malický. Podobně se má s člověkem: Čím dále jest od něho Duch sv., tím většími se mu zdají býti věci pozemské; je-li však Duch sv. uprostřed jeho srdce, pak se mu jeví malými a ničemnými.

2. Dar rozumu působí, že dovedeme poznati pravé učení katolické od každého jiného učení a dovedeme ho i dokázati.

Bl. Klement Hofbauer, apoštol Vídeňský († 1820), jenž teprve jako 21letý pekařský tovaryš začal studovati a rychle vystudoval, měl jen nejpotřebnější theologické vědomosti a ani jako kněz, pro mnohé práce ve svém povolání, nemohl si jich rozšířiti. A přece často i vysocí církevní hodnostáři žádávali jeho dobrozdání o mnohých bohosloveckých otázkách, nebo o nově vydaných knihách. Bez dlouhého přemýšlení hned říkal, co nebylo katolickým. Aby zakryl, že to ví z osvěcení Božího, říkával zertovně: „Já mám katolický nos.“ (Hazinger, Kl. Hofbauer, str. 176, 315.) Kdo má dar rozumu, jest pevně přesvědčen o pravdivosti učení katolického a tak je obratný v řeči, že dovede i zahanbiti nepřátele náboženské. Sv. Kateřina († 307.) umlčela 50 světoznámých mudrců v Alexandrii a přivedla je na víru Kristovu. Kristus právě předpověděl svým stoupencům: „Jáť zajisté vám dám ústa a moudrost, kteréžto nebudou moci odolati ani odmlouvati všichni protivníci vaši.“ (Luk. 21. 15.)

3. Dar umění působí, že učení církve katolické chápeme bez obzvláštního namáhání.

Farář Vianney v Arsu († 1859) nestudoval mnoho, ale kázal tak případně, že i biskupové chodili na jeho kázání a žasli nad jeho vědomostmi. Sv. Tomáš Aq. († 1274) vyznává nejednou, že na stupních oltáře se naučil více, než ze knih. Rovněž vyznal sv. Ignác z L., že na poušti manrézské se více naučil, než by ho byli mohli naučiti všichni učitelé světa. Bl. Klem. Hofbauer často říkával slovy Písma sv.: „Moudrosti z knih neznám.“ Odkud věděl stařec Simeon, že dítě, které držel na loktech ve chrámě, jest Messias? (Luk. 2. 16.) A zdali i apoštolové po seslání Ducha sv. nebyli „vyzbrojeni silou s hůry“ t. j. jasným poznáváním Boha? (Luk. 24. 49.) Nebyl-liž Pavel vytržen do ráje, kdež slyšel tajemná slova? (2. Kor. 12. 14.) Všichni Otcové církevní, kteří mimo povinnosti svého povolání tolik knih napsali, tak skvostně ozřejmují nauky církevní, měli od Boha dar umění.

4. Dar pravdy působí, že v těžkých případech s jistotou poznáváme, co máme dle vůle Boží činiti.

Vzpomeňme na důmyslnou odpověď Kristovu na otázku, sluší-li dávatí daň císaři (Mat. 22. 5.), a moudrý rozsudek Šalomonův. (3. Král. 3.) Sv. Athanáš, († 373) na útěku před vojáky Juliánovi, byv tázán kde je Athanáš, odpověděl: „Již není daleko.“ Kdo mu vnukl tuto odpověď? — Nábožného mnicha Notkera ve sv. Havle († 912) často se tázával o radu sám císař Karel Tlustý. Ze závisťi nad tím chtěl průvodce císařův zbožného mnicha veřejně pokoriti. Přišel ke světci se všemi dvořany, když se modlil v kostele a posměšně se ho tázal: „Pověz mně, učený muži, co dělá náš milý Pán Bůh v nebi?“ Notker odpověděl: „Vím, co dělá; povyšuje pokorné a pokořuje pyšné.“ Dvořané propukli ve smích a tazatel červenaje se odešel. (Spirago, Příklady str. 35.) Již Spasitel pravil Apoštolům, když mluvil o budoucím pronásledování: „Nepečujte, kterak, aneb co byste odpovídali, aneb co byste mluvili: Duch sv. zajisté naučí vás v touz hodinu, co byste měli mluvit.“ (Luk. 12. 12.)

5. Dar síly působí, že zmužile všechno snášíme, bychom vyplnili vůli Boží.

Sv. Jan Nepom. († 1393) raději se dal uvězniti, žhavým železem mučiti a do Vltavy hoditi, než by byl vyradil tajemství zpovědní. Job, ačkoliv pozbyl své jmění, děti a zdraví, ačkoliv se mu posmívala jeho manželka i přátelé, nebyl přece netrpělivý. Abraham byl odhodlán obětovati svého jediného vroucně milovaného syna, poněvadž Bůh chtěl. Dar síly měli velikou měrou všichni sv. mučedníci, trpitelé a kajícíci. Dar síly měrou největší ze všech svatých měla Matka Boží, královna mučedníků. „Ona byla tak stálou při životě Kristově, že by byla jistě sama svého Syna ukřižovala, kdyby to Bůh byl býval žádal a kdyby toho nebyli učinili pochopové vysoké rady; neboť ona měla dar síly jistě ještě větší měrou než Abraham.“ (Sv. Alf.)

6. Dar pobožnosti působí, že se snažíme Boha vždy vroucněji ctíti a vůli Boží vždy dokonaleji plniti.

Sv. Alois po celé hodiny se nechťel ani vzdáliti od Krista ze svato-stánku; zpovědník byl nucen naříditi mu, aby své pobožnosti zkrátil. Mnozi

světcové propukali při modlitbě nebo při rozjímání božských věcí v slzy. Jaká to zbožná mysl, jak vroucí to uctívání Boha! Sv. Terezie učinila slib, že bude konati vždy to, co jest lepší. Sv. Alfons učinil slib, že nikdy nebude nečinným.

7. Dar bázně Boží působí, že se bojíme urážky Boží více, než každého zla na světě.

Tento dar měli na př. 3 mládenci v peci ohnivé; raději chtěli umřít, než Boha urazit. Sv. Frant. Xav. pravil při své nebezpečné námořní cestě: „Nebojíme se, leda urážky Boha.“ (O bázni Boží viz str. 59.)

2. Mnohým lidem propůjčil Duch sv. neobyčejné dary milosti, totiž dar řeči, zázraků, proctví, rozeznávání duchů, vidění, vytržení a p.

Apoštolové o Letnicích měli dar jazyků; rovněž sv. Frant. Xaver, apoštol Indů. Sv. Blažej († 316) uzdravil nemocného chlapce. Proroci st. zákona znali budoucí věci. Josef Eg. poznával budoucí věci ve snu. Petr poznal myšlení Annaniášovo. Kateřina Emmerichová, klášternice († 1824) viděla v duchu celý život Kristův, Matky Boží a nesčíslných světců. (Její vidění jsou sepsána a vydána v knize. Čti je!) Sv. Kateřina Sienská († 1380) vznášela se po sv. přijímání ve výši a byla vytržena ze smyslného života. Kníže Alexander z Hohenlohe († 1849), duchovní rada v Bamberce a později kanovník ve Velkém Varadýně, uzdravil nesčetné nemocné modlitbou, vzkládáním rukou a rozkazem. Tento dar měli v oné nevěrecké době i jiní zbožní kněží. (Viz zaslíbení Kristovo a sv. Marka 16. 17.) Vzpomeňme také na vytržení Bernadetty Soubironové, když se jí zjevila v Lourdech Matka Boží (1858). Také stigmatisace, t. j. vtisknutí ran Kristových do těla, jest mimořádná milost Ducha sv. Rány Kristovy obdržel na př. sv. František z Ass. (vzpomeňme na zjevení na hoře Alvernské), sv. Kateřina Sienská, v nejnovější době Kateřina Emmerichová a Maria Mörl v již. Tyrolsku († 1868), posud celkem asi 50 velmi svatých osob. — Takové dary uděluje Duch sv., protože chce. (1 Kor. 12. 11.) Jako slunce svítí na všechny květiny a působí, že vydávají rozličnou vůni, tak i božské světlo Ducha sv. působí na svaté podle jejich povahy rozmanitým způsobem a uděluje jim rozličné milosti a dary lásky. (Ludv. Gran.)

Mimořádné dary milosti uděluje Duch sv. jen ku spáse bližních a ku prospěchu církve.

Mimořádné dary milosti objevovaly se zvláště za času sv. apoštolů. (1. Kor. 12. 1–14.) Bůh totiž podobá se zahradníku, jenž zalévá rostliny, pokud jsou mladé. (Sv. Řeh. Vel.) Je-li v nebezpečí pravá víra, přichází rovněž Bůh mimořádným způsobem své církvi na pomoc. Mimořádné dary milosti mají býti dokonale využítkovány; neboť ony jsou majetkem všeobecným. (1. Kor. 14. 12.) Obchodník nenechá peněz bez užitku ležeti ve skříni, nýbrž obrací je všemožným způsobem v obchodě, tak chce i Bůh, aby jeho dary nezůstaly nepoužity, nýbrž aby lidé jimi působili. (Sv. Iren.) Mimořádné dary milosti **samy sebou nečiní člověka lepším**. Jsou to hřívný, jež Bůh podle svobodné své vůle rozdává, právě tak, jako bohatství, vysoké postavení, dlouhý život. Jsou ovšem velikým dobrem, jímž lze způsobiti

mnoho dobrého a velikých zásluh si nashromážditi. Proto pravila sv. Teresie: „Ani za všechny statky a radosti světa nedala bych ani jediného toho daru; pokládala jsem je vždy za velikou milost Boží a za veliký poklad.“ Tedy jen dobré použití těchto darů, nikoliv ony dary samy dodávají člověku ceny. „Člověk může dokonce míti i dar zázraků, a svou duši přece ztratiti. Zázraky nikterak nezaručují spasení.“ (Sv. Fulg.) I Jidáš prý konal zázraky. Mimořádné dary milosti tedy **nejsou vždy známkou svatosti** některého člověka; to plyne z řečí Kristových. (Mat. 7. 22.) Přece však nenajdeme ani jediného světce naší církve, jenž by nebyl dostal od Ducha sv. mimořádných darů milosti. „Zpravidla nebývají propůjčovány hříšníkům, nýbrž spravedlivým; nacházíme-li je tedy u některého člověka v průvodu hrdinských cností, pak jsou mocným důkazem jeho svatosti.“ (Bened. XIV.) Mimořádné dary milosti však vždy měli **v zápětí veliká utrpení** na př. duševní prázdnotu, dáblské útoky, nemoci, pronásledování, přísná vyšetřování od představených a p.

3. Dary Ducha sv. měli velikou měrou: Ježíš Kristus (Sk. 10. 38.), nejblahosl. Panna Maria, apoštolové, Patriarchové a proroci starého zákona a všichni světci církve katolické.

IV. O řízení církve Duchem sv.

Duch sv. zachovává a řídí církev katolickou.

Čím jest duše v těle, tím jest Duch sv. v církvi. Jako duše tak i Duch sv. a jeho řízení jest neviditelným. — Ducha sv. lze nazvat také stavitelem církve sv. On jest to, jenž při stvoření všecko utvářil, všemu dal podobu a život, a jenž podobně jest činným i při duchovním stvoření, při vykoupení; on způsobil vtělení Syna Božího (Luk. 1. 35.), on byl činným ve člověčenství Kristově (Luk. 4. 18.; Sk. 10. 38.), on vede a dokonává stavbu církve Vykupitelem založenou. (Efes. 2. 20.)

1. Duch sv. chrání církev katolickou od záhuby (Mat. 16. 18.) a chrání ji před bludem. (Jan 14. 16.)

2. Duch sv. podporuje představené církevní v jejich svatém úřadě (Sk. 20. 28.), zvláště náměstka Kristova, papeže.

Duch sv. jim vnuká, co mají mluvit. (Mat. 10. 19.) Duch sv. mluví ústy jejich podobně, jako o letnicích mluvil ústy apoštolů. (Mat. 10. 20.) Jako vítr žene mraky, tak Duch sv. pobádá hlasatele evandělí a vnuká jim, co mají mluvit. (Sv. Řeh. Vel.) Jako péro píše, co chce psíci, tak i hlasatelé evandělí nemluví sami ze sebe, nýbrž co jim vnukne Duch sv. (Sv. Bas.) Ústy kněží mluví Bůh k srdci věřících. (Sv. Tom. Vill.)

3. Duch sv. vzbuzuje církvi v dobách nebezpečných dokonalé muže.

Tak za dob Ariánů sv. Athanáše († 373.); papeže Řehoře VII. († 1085.) za doby všeobecného úpadku církve; sv. Dominika († 1221.)

za doby Albigenkých; sv. Ignáce z L. († 1556.) za časů Lutherových. Když chtěli Turci zničití v Evropě křesťanství, přišel princ Eugen Savojský, jenž Turky na vždy porazil († 1736.). Za doby kulturního boje v Německu nalézáme zde opět výtečného parlamentárníka Windthorsta, „perlu z Mepp“, jenž byl v německém říšském sněmu vůdcem středu asi 100 členů silného a donutil vládu, by odvolala mnohé zákony církvi nepřívznivé. († 1891. v 80. roce věku a je pochován ve chrámu Panny Marie v Hannoveru.) Ostatně již ve starém zákoně shledáváme muže, jež si Bůh vyvolil za své nástroje; vzpomeňme na Abrahama, Josefa, Mojžíše.

4. Duch sv. působí, že v církvi katolické jsou po vŕecky časy svatí.

Blahořečnění a svatořečnění koná se v Římě každého roku; z toho jest patrno, že milost Boží ve všech stoletích vzbudila světce. „Ruka Hospodínova není ukrácena.“ (Is. 59. 1.)

9. čl. víry: 0 církvi.

1. 0 katolické církvi a jejím působení.

1. Církev katolická jest viditelný, Kristem založený ústav, v němž se vychovávají lidé pro nebe.

Církev katolická t. j. všeobecná nebo-li světová, byla od Krista založena proto, by po jeho na nebe vstoupení pokračovala v jeho díle, totiž by **vychovávala** lidstvo pro nebe. Všimněme si, která slova řekl Kristus, když vstupoval na nebesa. — Církev jest tedy **ústav** a sice ústav podobný škole. Jako škola má za úkol vychovávatí lidi na dokonalé státní občany, tak má církev za úkol, vychovávatí lidi na dokonalé nebeské občany. Každá škola má řídícího, několik učitelů a mnoho žáků (posluchačů). Ve škole se vykládá (přednáší) žákům jistá látka, užívá se jistých pomůcek, jako tabulí, map a p., jakož i jistých prostředků disciplinárních na udržení kázně. Podobně jest v církvi. — Církev jest **viditelná**, neboť má viditelné představené, viditelné znamení, jímž může býti někdo do církve přijat (křest) a viditelné vyznání víry. Proto Kristus přirovnává církev k viditelným předmětům: k městu na hoře ležícímu, ke světlu na svícnu; rovněž se nazývá církev tělem (Ef. 1. 22.), domem Božím (1. Tim. 3. 15.), městem svatým (Zj. 21. 10.). Církev je tedy všude tam, kde jsou katoličtí křesťané a katoličtí kněží. Bludaři, kteří byli z církve vyloučeni a přece by se k ní byli rádi počítali, tvrdí, že prý církev jest neviditelná. Také svobodomyšlníkům by bylo pohodlným, kdyby nebylo viditelné církve; nemusili by ji pak poslouchati. — Církev katolická má velikou podobnost s **budovou** kostela (Efes. 2. 21.); neboť má živý kámen úhelný, Krista (Ž. 117. 22.), jenž svým Duchem sv. spojuje věřící ve velikou rodinu

Boží; dále má mnoho základních kamenů, apoštoly (Zjev. 21. 14.), a kamenů ve zdech, věřících (Ž. 2. 5.). Kameny stavební musejí býti dobře otesány a potom pevně k sobě kladeny; tak i všechny údy církve pokušení a utrpení pro nebe připravuje a pravá láska k bližnímu těsně spolu váže. — Pod jménem „církve katolické“ nerozumíme snad **náboženství** katolické. Církev se má k náboženství, jako tělo k duši. Církev a náboženství jest tedy nerozlučně spojeno.

Církev katolická často se nazývá: **království nebeské**, **království Boží**, nebo **společnost všech křesťanů**.

Jan Křt. i sám Kristus kázal, že se přiblížilo **království nebeské**. (Mat. 3. 2.; 4. 17.) Mnohá podobení Kristova o království nebeském vztahují se hlavně na církev katolickou. Církev katolická totiž podobá se svými stupni (papež, kardinálové, biskupové, kněží, jáhni, křesťané) nějakému království a má za účel, vychovati lidstvo pro nebe. Proto právem se jmenuje nebeské království. — Když Kristus praví: „Království mé není z tohoto světa“ (Jan 18. 36.), tedy tím míní, že není jako nějaké království pozemské; nebo jeho říše že není omezena na jednu zem, nebo na jeden národ a také se nešíří a nebrání zbraněmi. Jest však ovšem církev na tomto světě a je tedy vázána na potřeby pozemské. — Církev jest po celém světě roztroušený národ Boží. (Sv. Aug.) Církev jest **společnost věřících**. (Sv. Tom. Aq.) Církev by se mohla nazvati také velikým spolkem nebo velikou obcí. Kristus ji přirovnává k ovčinci, do něhož jakožto dobrý pastýř chce přivésti všechny své ovečky. (Jan 10.)

Církev se nazývá právem „**Matkou křesťanů**“, protože svatým křtem dává lidem opravdový život duševní, a protože **vychovává** křesťany právě tak, jako matka své děti.

Matka dává dítěti **život** a církev dává člověku při křtu sv. milost posvěcující, která jest pravým životem duše. (Neboť milost posvěcující nám dává právo na nebe.) Církev jest tedy matkou, třeba ne tělesnou (matkou člověka jakožto člověka), tedy přece duchovní matkou (matkou křesťana.) — Církev jest naší matkou také proto, že nás musf **vychovávatí**. Odstupuje-li otec, nechává doma dětem matku a odevzdává jí svou moc. Tak učinil Kristus, když opouštěl zemi; zanechal lidem svou církev jakožto matku a odevzdal jí svou úplnou moc. (Jan 20. 21.) Boha máme milovati jakožto svého otce, církev pak jakožto svou matku. (Sv. Aug.) Milujeme-li již svou pozemskou vlast proto, že jsme se v ní narodili a byli vychováni, a jsme-li hotovi pro vlast i život dáti, oč více máme milovati církev, již máme děkovati za život, který nemá konce; slušit se, bychom vyšším statkům duševním dávali přednost před statky tělesnými. (Lev XIII.)

Kristus přirovnává církev často k ovčinci, poli a zrnu horčičnému.

Křesťanstvo přirovnává Kristus k **ovčinci** (Jan 10.), poněvadž křesťané mají býti trpělivými a štědrými jako ovce a poněvadž křesťané mají pastýře (duchovní správce). — Kristus přirovnává křesťanstvo k **poli**, protože hlasatelé evangélie zasévají do srdcí lidských božské símě, které přináší rozličný užitek (Mat. 13. 8.); dále protože do srdcí lidských Duch Boží zasévá dobré semeno (pšenici), zlý duch pak špatné semeno (koukol), takže

v den žně (soudu) bude třeba obě od sebe oddělití. (Mat. 13. 24.) Kristus přirovnává církev k **semenu hořčičnému** (Mat. 13. 31.), poněvadž měla nepatrný počátek, ale nesmírně vzrostla, právě jako semeno hořčičné jest malícké semínko, ale vyrůstá ve veliký strom.

Naše církev se nazývá **katolická** nebo obecná, poněvadž má v sebe pojmouti všechny národy země.

Národní církve jsou nesmyslem. Vždyť není přece zvláštního Boha pro Italy, pro Francouzy, pro Němce, pro Rusy atd., nýbrž jest jen jeden pravý Bůh v nebi, Otec všech lidí. Proto také není pro jednotlivé národy zvláštní víry, zvláštních přikázání, modlitby. — Právě tak není nějakého národního náboženství, jako není národních počtů. $2 \times 2 = 4$. Na tom nelze dělati žádných národních změn. Právě tak se má s pravdami náboženskými.

2. Církev vychovává lidstvo pro nebe tím, že vykonává trojí úřad Kristem na ni přenešený: úřad učitelský, kněžský a pastýřský.

Církev tedy hlásá učení Kristovo, uděluje prostředky milosti Kristem ustanovené a řídí údy církve. — Učení se hlásá kázáním, pastýřskými listy a vyučováním náboženským ve škole; prostředky milosti se rozdávají konáním obětí mše sv., udělováním sv. svátostí, žehnáním a svěcením, konáním pobožností; řízení se vykonává dáváním přikázání (na př. přikázání církevní) a zákazů (církev zakazuje na př. čtení některých knih spásy nebezpečných), trestáním za veliké přestupky (na př. vyobcování, t. j. vyloučení ze společnosti církevní) a t. d.

Tento trojí úřad vykonával nejprve Kristus a odevzdal ho pak apoštolům a jich nástupcům.

Kristus kázal; na př. kázal na hoře. Kristus rozdával milosti, odpustil hříchy Magdaleně, při poslední večeři dal požívati apoštolům své tělo a svou krev, konal tedy první mši sv., žehnal dítky. Kristus řídil; dal na př. přikázání, rozeslal apoštoly, napomínal je, káral jednání fariseů a p. — Tento trojí úřad odevzdal Kristus apoštolům. Odevzdal jim úřad **učitelský**; nebo před svým na nebe vstoupením dal jim rozkaz, by hlásali jeho učení všem národům. (Mat. 28. 19.) Odevzdal jim úřad **kněžský**; při poslední večeři dal jim moc, konati oběť mše sv. (Luk. 22. 20.) Po svém vzkříšení ukázal se jim ve večeradle a dal jim moc odpouštěti hříchy (Jan 20. 23.); při na nebe vstoupení dal jim moc křtíti. (Mat. 28. 19.) Odevzdal jim úřad **pastýřský**; dal jim moc kázati (Mat. 18. 17.), a moc svazovací a rozvazovací, t. j. zákony dávat i je zase zrušiti, změnití. — Kristus obvykle mluví k apoštolům tak, že ihned lze poznati, že mluví i nástupce apoštolů. Tak je posílal při svém na nebe vstoupení ke všem národům a pravil: „Já jsem s vámi po všechny dny až do skonání světa.“ (Mat. 28. 20.) Zde rozhodně nemohl mysliti jen apoštoly. — Učitelský úřad předchází obojí dvojí úřad, protože lidé teprve poučováním měli býti učiněni schopnými ku přijímání sv. svátostí a k vedení se strany církve. Proto také před biřmováním, před sv. přijímáním předchází poučování o těchto svátostech.

3. Pánem a králem církve jest Kristus.

Již proroci hlásali, že Messiáš bude velikým **králem** (Ž. 2.), jehož říše bude věčně trvati a všechny jiné říše v sobě zaujímati. Také archanděl Gabriel pravil Matce Boží, že Vykupitel bude králem, jehož království bude věčné. (Luk. 1. 33.) Kristus před Pilátem sebe nazývá králem, jehož království není z tohoto světa. (Jan 18. 36.) Kristus totiž vládne církví a řídí ji neviditelně Duchem sv. Jako hlava ovládá a řídí údy těla, tak Kristus církev. Proto se také nazývá **hlavou** církve, a církev jeho tělem. (Efes. 1. 23.) Všichni křesťané dohromady tvoří tělo Kristovo: každý křesťan jest údem toho těla. (1. Kor. 12. 27.) Nazýváme také Krista **neviditelnou nejvyšší hlavou** církve; neviditelnou proto, poněvadž od svého na nebe vstoupení osobně již nebydlí na zemi mezi lidmi. Také se nazývá Kristus pro svou velikou lásku k církvi (k lidem) **ženichem** církve sv., církev pak jeho nevěstou. (Zj. 21. 9.) Kristus často sebe přirovnává k ženichu, jako na př. v podobenství o královské hostině. (Mat. 22.) Jako Jakob k vůli své nevěstě Ráchel mnoho let sloužil, tak i Kristus k vůli církvi. (Filip. 2. 7.) Kristus z lásky ke své církvi dal i život svůj. (Efes. 5. 25.) — Slovo **církev** znamená asi tolik, jako: něco, co náleží Pánu. (Řecké slovo „Kyrios“ znamená Pán.) (Ve staroněmčině slovo Kirihha znamená: shromážděště.) Dle sv. Augustina slovo církve (ecclesia) pochází z řeckého ekkalein (= svolávat) a znamená: „ti, kdož (milostí) jsou svoláni dohromady“, kdežto slovo synagoga znamená: ti, kdož (přísnými zákony) jsou dohromady sehnáni.“

4. **Církev katolická se skládá z církve učící a církve slyšící. K učící církvi náleží její nejvyšší hlava, papež, potom biskupové a od nich poslaní kněží; ke slyšící církvi náležejí katoličtí křesťané.**

Slovo „papež“ pochází od latinského papa, t. j. otec; „biskup“ pochází od řeckého episkopos, t. j. dozorce. Biskup se nazývá také Pontifex, t. j. strážce cesty, protože vede lidi na cestu vedoucí k Bohu. Slovo „kněz“ znamená totéž, co slovo „starší“, jež pochází z řeckého presbyter; latinsky se jmenuje kněz sacerdos, t. j. ten, jenž rozdává věci svaté. **Kněží** však nemají moc vyučovati sami ze sebe, nýbrž **od biskupa**; smejí vykonávati moc učiteckou jen tehdy, jsou-li od biskupa posláni, nebo-li splnomocněni. „**Církevní posláni**“, jež biskup uděluje kněžím, jmenuje se také „jurisdikce“. Mnozí se klamně zastávají mínění, že prý kněží nenáleží k církvi učící, nýbrž ke slyšící církvi. Ti at pováží, že by pak i sv. Jeronym a jiní kněží od církve názvem „církevní učitel“ vyznamenání musili býti čtáni k církvi slyšící, kteréhožto mínění hájiti nelze. Také si patrně odporuje, chce-li někdo počítati faráře, kteří denně ve chrámě jsou „učiteli obce křesťanské“, tedy v pravdě vyučují, jen k církvi slyšící. To by bylo tak, jakoby někdo chtěl učitele ve škole počítati k žákům. Kněží tedy náležejí k církvi učící, a to ne sice pro své kněžské posvěcení, nýbrž pro své posláni, jež obdrželi od biskupa.

V církvi rozeznáváme dvojí stav: duchovní a světský. Prvnější se jmenuje klerus, druhý stav laiků.

2. 0 nejvyšší hlavě církve.

Nejmocnější oporou církve jest její nejvyšší hlava. To jest ona **skála**, na níž je vystavěna církev. (Mat. 16. 18.) Nejvyšší hlava slouží hlavně k udržení jednoty. „Ustanovením nejvyšší hlavy jest odňata příležitost k rozštěpení.“ (Sv. Jeron.) Jako loď bez kormidelníka spěje do záhuby, jako vojsko bez vůdce musilo by podlehnouti nepříteli, tak by se rozpadla i církev, kdyby neměla nejvyšší hlavy, středu to jednoty. (Sv. Chrys.) Proto nepřátelé církve tolik pronásledují její nejvyšší hlavu, by odstraněním kormidelníka církve se stroskotala. (Sv. Cyr.) Mezi dosavadními papeži bylo nejméně 40 mučenníků.

1. Kristus ustanovil sv. Petra za nejvyšší hlavu apoštolů a věřících; neboť sv. Petru praví: „Pasiž beránky mé, pasíž ovečky mé“; jemu odevzdal klíče království nebeského a velmi často jej vyznamenal.

Sv. apoštol Petr byl od Krista ustanoven knížetem apoštolů a viditelnou nejvyšší hlavou veškeré bojující církve. (Sn. Vat. 4. 1.) Po svém vzkříšení zjevil se Kristus apoštolům u jezera Genezaretského, kde tázal se Petra třikráte, zda-li jej miluje a při tom mu odevzdal řízení (proto slovo „pas“) „ovcí“, t. j. apoštolů a „beránků“, t. j. věřících. (Jan 21. 15.) Apoštolové, kteří přece vzhledem k národům jsou „pastýři“, nazývají se zde „ovcemi“, poněvadž totiž jsou ovce vzhledem ke svému pastýři Petrovi. (Bossuet.) Kristus již před svým vzkříšením zaslíbil Petrovi nejvyšší moc v církvi. Cestou do Caesaree Filippovy pochválil jej za jeho neohrožené vyznání své víry a pravil mu: „Ty jsi Petr, a na té skále vzdělám církev svou a brány pekelné (= moc všech ďáblů) jí nepřemohou (= nemohou ji zničit). A tobě dám klíče království nebeského (= nejvyšší moc v církvi). A což bys koli svázal na zemi, bude svázáno i na nebi, a což bys koli rozvázal na zemi, bude rozvázáno i na nebi (= cokoliv v církvi nařídíš, bude tak platiti, jakobych já to nařídil, a cokoliv dovolíš, bude tak, jako bych já to dovolil).“ (Mat. 16. 18.) — **Vyznamenání Petrova** byla tato: Kristus mu dal zvláštní jméno „Petr“, t. j. skála; bral ho s sebou k nejdůležitějším okamžikům svého života, jako na př. na horu Tábor, na horu Olivetskou; po svém vzkříšení jemu prvnímu ze všech apoštolů se ukázal (Luk. 24. 34.; 1. Kor. 15. 5.) a t. d.

Sv. Petr si také vždy počínal jako nejvyšší hlava apoštolů a apoštolové také ho uznávali za nejvyšší hlavu.

Sv. Petr si počínal jakožto hlava apoštolů. O letnicích kázal Petr jménem všech apoštolů; on přijal do církve první Židy a v Caesarei první pohany; on učinil první zázrak; on nařídil volbu nového apoštola; on hájil před soudem apoštoly; jeho mínění na sněmu apoštolů r. 51. prorazilo. — Apoštolové uznávali sv. Petra za svou nejvyšší hlavu; neboť když sv. evandelistové vypočítávají jména apoštolů, jmenují Petra vždy na prvním místě. (Mat. 10. 2.; Mar. 1. 36.; Sk. 2. 14.) Sv. Pavel považoval za nezbytno, by se po svém obrácení představil Petrovi v Jerusalemě. (Gal. 1. 18.; 2. 2.) —

2. Poněvadž sv. Petr zemřel jakožto biskup římský, přešla přednost a veškerá moc sv. Petra na každého biskupa římského.

Přednost a veškerá moc sv. Petra přechází na základě nařízení Kristova na každého biskupa římského. (Sn. Vat. 4. 2.) Jest jisto, že sv. Petr byl přes **25 roků** biskupem římským. O přítomnosti Petrově v Římě (42.—67.) a o jeho **mučennické smrti** v Římě máme mnoho svědectví. Sv. Petr píše (kolem r. 65.) v jednom psaní: „Pozdravuje vás církev, kteráž jest v Babyloně... a Marek syn můj“. (1. Petr. 5. 13) Křesťané tehdy nazývali světové město Řím také Babylonem, protože svou velikostí a spustlostí mravů se podobalo starému Babylonu. Papež Klement Římský píše kolem r. 100.: „Petr a Pavel byli umučeni s nesmírným množstvím vyvolených a zanechali u nás krásný příklad.“ Tertullian, kněz Karthaginský, (kolem r. 200.), blahoslaví církev římskou, protože v ní zemřel Petr podobnou smrtí jako Pán a Pavel podobnou smrtí jako sv. Jan Křt. Jeho vrstevník Origenes, ředitel znamenité školy v Alexandrii, vypravuje, že Petr byl v Římě ukřižován, a sice na vlastní přání hlavou dolů. Konečně jest v Římě **hrob** sv. Petra. Mrtvola Petrova leží v katakombě pod cirkem Nerona, pronásledovatele křesťanů; již 3. papež zbudoval nad hrobem sv. Petra kapli, císař Konstantín Vel. pak nádherný chrám (324.); když tento se měl rozpadnouti, byl vystaven po stoleté stavbě r. 1626. nynější obrovský chrám sv. Petra, v němž se směstná na 100.000 lidí. Zde hoří ustavičně přes 100 světél před hrobem sv. Petra. — Biskupský trůn římský ode dávna se nazývá stolicí Petrovou.

Římsští biskupové od pradávna nejvyšší moc v církvi vykonávali a také vždy byli uznáváni za nejvyšší hlavu církve.

Když kolem r. 100. v křesťanské obci **Korintské** vypukly nesváry mezi duchovenstvem a lidem, neobrátili se k vůli jejich srovnání do Efesu, kdež ještě žil sv. evand. Jan, nýbrž do Říma, na papeže Klementa. Psaní jeho mělo v Korintě velký účinek. — Ve 2. stol. (kolem r. 190.) vyzval biskup římský, Viktor, křesťany **malosijské**, aby slavili Velikonoc tehdy jako křesťané a nikoliv zároveň se Židy; když nechtěli hned poslechnouti, pohrozil jim vyloučením z církve, načež se ihned podrobili. — V 3. stol. (kolem r. 250.) vyzval biskup římský, Štěpán, biskupy **severoafriké**, by nekřtili znovu těch, kteří se vracejí do církve, nýbrž aby jen ruce na ně vzkládali. Když se někteří biskupové zdráhali, pohrozil jim vyloučením z církve, načež se ihned podrobili. Biskupové římsští předsedali na všech všeobecných sněmech, od prvního v Nicaei až po dnes. — Povstali nějaký blud, tážávali se biskupové vždy v Římě o radu; často se odvolával některý biskup, jemuž se stala křivda, k biskupu římskému, jako na př. sv. Athanáš, biskup v Alexandrii, když ho římský císař sesadil; biskup římský ho opět dosadil na jeho úřad (kolem r. 350.). Biskup římský nazývá se od nepamětných dob „nejvyšším knězem“ nebo „biskupem biskupů“. Když na sněmu Chalcedonském (451.) byl přečten list papeže Lva Vel., zvolali všichni biskupové: „Petr promluvil ústy Lvovými; vyobcován budiž, kdo jinak věří.“ Kristus chtěl, aby sv. Petr měl až **na konec světa** ustavičně nástupce. (Sn. Vat.) — Až do konce světa nebude doby, v níž by

církve neměla papeže. Považme, kterak během století zapadly úny, kterak celé říše a národy se světa zmizely, jen tolik nenáviděné a pronásledované papežství je tu ještě dnes.

3. Biskup římský nazývá se obyčejně papež nebo Svatý Otec, také Jeho Svatost, Otec křesťanstva a náměstek Kristův.

K vůli slovům, jež Kristus řekl k Petrovi: „Blahoslavený jsi, Šimone, synu Jonášův!“ (Mat. 16. 17.) nazýván byl nástupce Petrův „Nejblahoslavenější Otec“ (Beatissime Pater), později pak místo toho: „Svatý Otec“. Tento název se vztahuje na vysokou důstojnost jeho úřadu. — Úřad neboli úřední moc papežova se jmenuje obyčejně **Stolice Petrova, Svatá Stolice** nebo **Apoštolská Stolice**. To pochází odtud, že sv. Petr dle obyčeje židovského, vykonáváve svůj učitelský úřad nebo konaje bohoslužbu, sedával na stoličce neboli trůnu. Tato stolice Petrova až podnes se ukazuje ve Svatopetrském chrámě v Římě. Papež se nazývá také dle svého sídla v Římě **římským** papežem, církev jím řízená církví římsko-katolickou.

4. Papež má v církvi toto postavení: mezi všemi biskupy má nejvyšší důstojnost a nejvyšší moc nad celou církví. (Sn. Vat. 4. 3.)

Papež má **nejvyšší důstojnost** v církvi. „Papež jest nejvyšší velekněz, kníže mezi biskupy.“ (Sv. Bern.) Papež má tato čestná práva: Dává si nové jméno, jako již první papež při svém jmenování od Krista dostal jméno „Petr“ (Is. 62. 2.), čímž se naznačuje, že se musí výlučně věnovati svému úřadu (od X. stol. dávají si papežové pouze jména svých předchůdců a rozeznávají se od nich jen připojenou číslicí řadovou; toliko jméno sv. Petra si nikdo z nich nedává z úcty před tímto prvním náměstkem Kristovým). Papež dále nosí tiaru, t. j. biskupskou čepici, ozdobenou trojí korunou (Is. 62. 3.), která připomíná trojí nejvyšší úřad učitelský, kněžský a královský, pastýřskou berlu, která má na hoře trojnásobný kříž, konečně bílý hedvábný talár. Papeži se líbá noha; základem toho jsou slova sv. Pavla: „Jak krásné jsou nohy zvěstujících pokoj, zvěstujících dobré věci!“ (Řím. 10. 15) — Papež však nemá pouze nejvyšší důstojnost, nýbrž má **plnost nejvyšší moci** v církvi. On má jakožto „učitel všech křesťanů“ (Sn. Vatik.) a jakožto „pastýř všech ovcí a pastýřů“ (Sv. Bern.) nejvyšší pravomoc na pravdy víry a mravů (činí právoplatná rozhodnutí, která jsou závazná pro celou církev), jakož i na kážeň a řízení celé církve. Papež tedy má moc nad každou jednotlivou církví a nad každým jednotlivým biskupem a duchovním správcem. Papež tedy může na př. biskupy dosazovati a sesazovati, sněmy svolávati, řády církevní zaváděti a rušiti, missionáře vysílati, privilegia a dispense uděleti, může si vyhraditi rozhřešení od jistých hříchů. Z téhož důvodu může volně nakládati se všemi pastýři a stády veškeré církve a je poučovati o cestách spasení a řídití je (Sn. Vatik.); proto putují poutníci do Říma. Papež má také **právo vrchního dozoru** nad celou církví. Proto jemu musejí biskupové celého světa čas od času podávati zprávu, jak řídí své diecese. Jakožto „**nejvyšší soudce**“ všech věřících může

právoplatně rozhodovati ve všech církevních sporech; proto lze k němu se odvolávat.

Papež má po boku jakožto poradní sbor 70 kardinálů.

Kardinálové jsou z nejrůznějších národů a mají právo voliti nového papeže, jakmile se uprázdnila papežská stolice. Nosí červený klobouk, purpurový plášť (jenž jim připomíná, že mají býti hotovi pro Krista i krev prolíti) a mají titul „Eminence“. Z kardinálů jsou většinou sestaveny papežské úřady, na př. sbor pro censuru knih, sbor pro udělování sv. odpustků a pro zkoušení ostatků, sbor pro bohopoctu, sbor pro řízení sv. missií a t. d.

Doposud bylo na 260 papežů.

Papežové prvních pěti století (až do r. 450), počtem na 60 ctí se od církve za svaté; 33 z nich zemřelo mučednickou smrtí. Mimo Petra a Pia IX. († 1878) nepanoval žádný papež přes 25 roků. (O Piu X. viz v dalším odstavci.) — Celkem jen 12 papežů panovalo přes 17 roků. Mnozí papežové dosáhli přes 80 let. Nejvyššího věku dosáhl papež Řehoř IX., jenž byl zvolen za papeže v 86. roce věku a dosáhl stáří na 100 let. († 1241). Dle národnosti bylo na př. 195 Italů, 15 Francouzů, 14 Řeků, 8 Syřů, 6 Němců, 5 Španělů, 2 Afrikáni. Nepřátelé církve katol. mluvívali potupně o papežství, poněvadž byli také někteří nehodní papežové. Je pravda, že mezi 260 papeži bylo jich 11, jichž život nebyl prost vši skvrny. Než také jest jisto, že se jejich chyby upřilišovaly, jakož i že není na zemi jediného stavu, jenž by se mohl vykáhati tolika velikými charaktery, tolika bezúhonnými a osvěcenými muži, tolika velikými dobrodinci lidstva, jako papežství.

Nynější papež se jmenuje Pius X.

Pius X., dříve Josef Sarto jest 2. června 1835 narozen v Riese v Severní Itálii. Byl na několika místech farářem, r. 1884 biskupem v Mantui, 1893 patriarchou a kardinálem v Benátkách, r. 1903 zvolili ho kardinálové za papeže. Pius X. byl pro svou velkou dobrotu a náklonnost k lidu velmi oblíben.

O svrchovanosti papeže.

Souverenní, t. j. neodvislý od žádného světského vladaře a od zákonů žádného státu.

1. Papež není závislým na žádné světské moci, poněvadž žádná světská moc nemá ani nejmenšího práva na řízení církve.

Papež jest učitelem všech národů; jeho povinností jest, jak mu Bůh nařídil, učití všechny národy pravdám spásy. Jeho působnost se tedy vztahuje na všechny národy a státy. Ježto pak žádný stát nemá práva dle své vůle nakládati se státem druhým, tak také není oprávněn, překážeti papeži v jeho působnosti ohledně cizích států. Proto tedy papež jakožto učitel národů nemůže podléhati tiskovým zákonům žádného státu, ani tedy býti poddaným některého státu. Dále musí býti papeži možno, jelikož jest nejvyšším zástupcem církve, vstoupiti do styku se všemi sousedy země; proto také nemůže býti podroben společovacímu zákonu a policejní moci žádného státu. — Jelikož papež řídí duchovní říši světovou,

tedy stojí nejméně aspoň v hodnosti panovníka světského. Ba jeho důstojnost jest ještě vznešenější, než důstojnost světského vladaře; nebo je-li duše vznešenější než tělo, tedy musí i nejvyšší autorita duchovní nejméně aspoň míti táž práva a tutěž ochranu, jako svěští vladaři; tedy i právo neodvislosti (svrchovanosti). — Tuto neodvislost a přednost papežovu před světskými vladaři uznávají i státy tím, že až podnes mezi rozličnými vele vyslanci, kteří na dvoře některého panovníka meškají, nuncius (vele-vyslanec) Jeho Svatosti zaujímá první místo; dále i tím, že rozličné státy se obracely na papeže jakožto sprostředkovatele míru a podnes obracejí; konečně italským garančním zákonem ze dne 13. května 1871., jímž byla uznána svrchovanost papeže v Italii.

I jiné náboženské společnosti, jako protestanté a Řekové, uznávají, že nejvyšší církevní moc musí býti úplně neodvislá; neboť oni odevzdávají nejvyšší církevní moc do rukou vladaře země. Když „Kristus jest jediným svrchovaným pánem všech křesťanských národů,“ (výrok to, jež vyslovila sv. alliance, t. j. křesťanští vladařové Ruský, Rakouský a Pruský r. 1815), tedy musejí i křesťanské státy a vladařové uznati, že tato svrchovanost náleží i náměstku Kristovu, papeži. — Namítá se: Vždyť papež nemá žádné moci, by své právo uplatnil, tedy žádné výkonné moci jako jiné státy; nemá tedy skutečné svrchovanosti. Než tento závěr jest lichý. Vždyť právo zůstává právem, ať může býti provedeno nebo ne. Bylo by smutným, kdyby existence nějakého práva mohla býti odvislou od toho, zda-li někdo tomuto právu násilím zjedná uznání. Ostatně jsou malouninké státy, jako Monako, veliké $\frac{3}{10}$ čtver. mil a s 3000 obyvatelů, které vzdor své nepatrné moci uznávají se za samostatny. V hořejší námitce tedy spočívá jen ta pravda, že papeži má býti dáno dostatečně veliké území, by jeho svrchovanost byla opravdová. — Dále se namítá: svrchovanost papežova jest dostatečně zaručena italským garančním zákonem. Na to se může odpověděti: „To je špatná záruka, když papež má jen několik čtverečních stop země a jest jako zajatcem, poněvadž ani v městě není osobou bezpečen. (Vzpomeňme na potupu mrtvoly Pia IX.) Opravdová záruka svrchovanosti jest možna jen tehdy, bude-li papež panovníkem ve vlastní zemi.

Na světské neodvislosti papežově mají zájem i rozliční národové a říše.

Kdyby totiž byl podržien některému vladaři, stal by se snadno nástrojem v rukou vladařových, jemuž by byl poddán, a mohl by pak rozhodnouti ve mnohých věcech v neprospěch jiných říší a národů. (To nahlédl zvláště císař Napoleon a proto se snažil dostati pod svou moc papeže Pia VIII.) Proto by vladařové rozličných říší jednali sami proti sobě, kdyby dopustili, aby papež závisel na některém světském vladaři.

Proto svěští vladaři ve svém vlastním zájmu již dávno zabezpečili papeži neodvislost, darovavše mu církevní stát.

Církevního státu nabyli papežové takto: Již v prvých stoletích nabyli papežové darem velikých statků. Od času Konst. Vel. nesídlili císařové a císařští místodržitelové již v Římě, takže papežové nabyli jakési vrchní moci nad Římem a střední Italii. Francký král Pipin daroval papeži dobyté území Říma a několik měst na východním pobřeží italském. Jeho syn, císař Karel

Vel. potvrdil toto darování svého otce (774). Papežové 17krát pozbyli svého církevního státu, ale vždy ho zpět obdrželi. Tak ho uloupil r. 1809 císař Napoleon, ale kongressem Vídeňským (1815) ho papež obdržel zpět. R. 1859 pozbyl papež všecek majetek mimo jediný Řím a r. 1870 i Řím vládou italskou, a byl mu ponechán jenom palác Vatikánský. — Církevní stát velmi prospíval církvi; zabezpečoval hlavně její neodvislost, dodával mu autority oproti mocnárům pozemským a poskytoval mu peněz potřebných k řízení církve; také zabezpečoval svobodu volby papežovy. Proto se žádalo na sjezdech katolických vždy se vším důrazem, by papeží byl opět navrácen církevní stát nebo území jisté úplně neodvislé bylo mu ponecháno. — Odnětí státu církevního jest nespravedlnost, které nikdo nikdy nemůže schvalovati. Ohledů spravedlivých jest i k papeží vždy hleděti, nemá-li býti ořeseno veškeré právo na světě. Nápadno jest, že od doby zajetí papežského se šíří socialismus, jenž žádá dělení majetku a ohrožuje i korunované hlavy.

2. Papež není závislým ani na žádné duchovní moci, poněvadž on sám má plnost veškeré duchovní moci.

Odchýlí-li se nižší duchovní moc od své pravé cesty, bývá souzena od svých představených; nejvyšší duchovní moci pak nemůže souditi nikdo jiný, mimo jediného Boha. (Bonif. VIII. 1302.) Papež nemá na zemi nad sebou žádného soudce. Proto ani všeobecný sněm t. j. shromáždění všech biskupů celého světa nestojí nad papežem. (Eug. IV. 4. září 1439; sněm Vat. 4. 3.) Kdo tedy proti výroku papežovu odvolává se ke všeobecnému sněmu, již tím jest z církve vyloučen. (Pius IX. 12. října 1869.)

3. Svou svrchovanost dává papež na jevo, že má své vlastní dvoranstvo.

Na dvoře papežském jest podobné zařízení a obyčej, jako na dvorech světských panovníků. Papež má jako panovníci dvorní stráž, skládající se asi ze 600 vojáků, zvláště švýcarskou gardu (asi 100 mužů silnou, kteří pocházejí nyní hlavně z krajiny Lucernské ve Švýcarsku, jsou oděni starodávným oděvem vojenským, a konají službu u dveří palácových); při slavnostních událostech gardu šlechtickou a parádní gardu (asi 50 mužů silnou z římských šlechticů, kteří provázejí papeže, mají přístup do pokojů papežských a mnohdy jsou vysíláni i do světa, na př. by oznámili biskupům jejich jmenování za kardinály); konečně věrnou šlechtickou gardu (asi 50 mužů silnou, kteří pocházejí ze šlechtických a vznešených rodů a mají povinnost především chrániti život papežův). Papež jakožto svrchovaný pán dává raziti mince, uděluje rády, má bělo-zlatý prapor (tyto barvy právě k vůli slovům Petrovým: „Zlata a stříbra nemám“) (Sk. 3. 6.), má vyslance (legáty, apoštolské nuncie) u jednotlivých vlád a t. d. Kdo se nad tím pozastavuje a říká, že Kristus toho všeho neměl, ať povází, že papež zastupuje Krista nyní slavně na nebesích povýšeného, nikoliv Krista pronásledovaného a na kříži potupeného. Ostatně papež ve svém postavení má často jednati s vladaři a jich vyslanci, a tu nelze jinak, nežli se přizpůsobiti jejich obyčejům, chce-li sobě i svému úřadu ubáжитi potřebného významu; jako i my, pozdravující, navštěvující někoho, jsouce pozváni k někomu a p., zachováváme pravidla slušnosti obvyklá u národů vzdělaných, nechceme-li pozbyti vážnosti u lidí, tak i on.

3. O biskupech, kněžích, katol. křesťanech.

1. Biskupové jsou nástupci sv. apoštolů.

Biskupové nastoupili na místo sv. apoštolů. (Sn. Vat.) Biskupové svým svěcením na biskupství jsou ve spojení s apoštoly tak, jako poslední článek řetězu s prvním. — Biskupové se liší od apoštolů jen tím, že biskupové vládou jen jistému omezenému území, apoštolové však svou činnost provádějí v celém světě; dále každý apoštol sám o sobě byl neomylným v úřadě učitelském, biskup však nikoliv. Apoštolové totiž měli mimořádné poslání. Proto také měli mimořádnou moc a mimořádné dary, jako dar zázraků, jazyků, neomylnost.

Biskupové mají tuto moc: řídí jistý díl církve katol., který jim papež přidělil a mají podíl s papežem na řízení veškeré církve.

Již za dob apoštolských byly biskupům vykazány jisté obvody, jako na př. *Titovi ostrov Kréta; to je patrno z listu sv. Pavla. (Tit. 1. 5.)* Část církve, kat. biskupům přidělená, nazývá se **diecese** neboli **biskupství** a bývá obyčejně velmi veliké; mnohé diecese mají přes million duší i více. Největší biskupství na světě jsou: Paříž s více než 3 mill. duší, Vratislava se 2¹/₂ mill., Kolín a pak biskupství Bahia a Rio de Janeiro v Brasilii mají přes 3 mill. duší. Správu a moc učitelskou vykonává biskup takto: přijímá a vychovává čekance kněžského stavu, zřizuje a propůjčuje církevní úřady, schvaluje náboženské knihy, ustanovuje posty a t. d. Kněžské úkony biskupovy jsou zvláště tyto: birmuje a světí na kněze, zadržuje si rozřešení od jistých hříchů, svěť kostely, oltáře, kalichy, sv. oleje a j. — Jakožto ředitelé veškeré církve mohou biskupové shromáždění na všeobecných sněmech s papežem rozhodovati a dávatí nařízení; zde mají rozhodující hlas.

Biskupové tedy nejsou pomocníky papežovými, nýbrž jsou samostatnými správci církve.

Biskupové mají moc řídití církev a ji spravovati. Jsou skutečnými **pastýři** stáda jim svěřeného. (Sn. Vat. 4. 3.) Biskupové jsou ustanoveni od Ducha sv., aby spravovali církev. (Sk. 20. 28.) Jako syn knížete k vůli svému rodu nebo-li původu má nároky, by někdy později samostatně spravoval knížecí panství, tak biskup svěcením na biskupa dostává nárok na moc spravovati církev, kteroužto moc na něho přenáší papež. Biskupové jsou tedy jako rozená knížata církevní říše. (Bellar.) Proto se právem nazývají „**církevní knížata**“. Poněvadž biskupové mají řádnou nebo-li bezprostřední moc na správu církve (jurisdikci), proto se biskup nazývá **Ordinarius** a jeho úřad „**Ordinariát**“. Jemu po boku stojící rádceové nazývají se dohromady „**kapitola**“; jednotliví její členové se nazývají **kanovníci**. Z nich jeden, uprázdnil-li se stolec biskupský, jest **kapitolským vikářem** a ten řídí celou diecesi, dokud není obsazen biskupský stolec. Zpravidla volí kapitola biskupa, výjimkou také jej jmenuje panovník, nebo papež, nebo arcibiskup. Mnozí biskupové mají pomocníky buď ve správě církve (jenerální vikář nebo také koadjutor), nebo ve vykonávání moci světicí (světicí biskup). — Biskup má tato čestná práva: nosí biskupskou čepici (infuli nebo-li mitru), jež jest znamením vůdčí důstojnosti; pastýřskou berlu, která

jest nahore zahrnuta, jež jest znamením jeho moci řídící, která se obmezuje na dioecési, prsten, který jest znamením jeho zasnoubení s dioecésí; náprsní kříž. Kněží i věřící mu líbají ruce a oslovují jej: „Vaše biskupská milosti“, nebo: „Nej důstojnější Pane biskupe“. Papež ho nazývá svým „důstojným bratrem“, poněvadž následkem svěcení na biskupství má tutéž hodnost jako papež.

Nicméně však jsou biskupové papeži podrobeni a jsou mu povinni poslušností.

Papež přenáší na biskupy moc spravovací. Papež jest jako kořen, jenž dodává větvím šťávy. Žádný biskup nesmí vykonávati svůj úřad, není-li od papeže uznán a potvrzen. Musí také papeži občas (v Itálii každé 2 roky, v Rakousku-Uhersku, Švýcarsku a Německu každý 4. rok, v Americe každých 10 let) osobně podati zprávu o stavu své dioecese. (To jest tak zvaná *návštěva hrobů apoštolských*.) Proti rozhodnutí biskupovu lze se *odvolati* (appellovati) k papeži.

Biskupové, kteří jsou nad jinými biskupy, nazývají se *arcibiskupové* neboli *metropolitové*.

Arcibiskupové mají přednost před biskupy; někdy směji nositi *pallium* (nepatrný, bílý pás z ovčí vlny kolem krku, asi jako štola, jenž připomíná pokoru a mírnost) a mají také obyčejně jisté výsady ve státě. — Nad arcibiskupy jest *primas*, t. j. první biskup jistého národa; na př. arcibiskup Ostréhomský jest primasem Uher. Nad ním opět jest *patriarcha*, také často zvaný *exarcha*, jenž býval dříve nad metropolitou. Patriarchové byli na př. biskup Antiochenský, Alexandrijský, Římský, protože jejich sídla založil sv. Petr. Dnes však jsou názvy „*primas*“ a „*patriarcha*“ pouze tituly, které znamenají jen vyšší důstojnost, a nejsou také původu božského.

2. Kněží jsou pomocníci biskupů.

Kněží dostávají od biskupa svěcením na kněžství kněžské bytí, jako děti dostávají od rodičů tělesného bytí. Proto jsou kněží duchovními syny biskupa. Synové však nikdy nemají samostatného práva v domě otcově, nýbrž se musejí podříditi jeho rozkazům a činiti to, co jim otec uloží. Podobně se má s kněžími; kněží nemají *správní moci* v církvi (proto nemají na sněmech rozhodujícího hlasu, nejvýš jen poradní hlas, jsou-li na sněm pozváni a o radu tázáni; také nemohou někoho vyobcovati z církve); jsou jen spolupracovníky neboli pomocníky biskupovými, kteříž se musejí řídití nařízením biskupovým.

Kněží mají jen jeden díl moci biskupské a směji svůj úřad vykonávati jen se splnomocněním biskupským.

Toto plnomocenství se jmenuje církevní poslání (= *missio canonica*). — Úřední oděv kněžský se jmenuje *klerika* nebo *talár*. Jest to černý, až na kotníky sáhající šat. Jeho černá barva připomíná kněží smrt; jest uzavřen, protože kněz má býti uzavřen smyslným radostem světským. Kněz nosí také na krku pásek, zvaný *kollár*.

Kněží, jimž biskup odevzdal trvale správu jistého obvodu, nazývají se *faráři*.

Obvod se jmenuje farnost. Slovo „farář“ pochází od řeckého ephorao = spravuji. (Podobně egyptské slovo „Farao“.) V řecké církvi se nazývá farář „pop“ (řecky epopes = dozorce). Uděluje-li biskup faru, jest obyčejně vázán na návrh patrona, t. j. oné osoby nebo společnosti, která si kdysi o onen farní kostel velikých zásluh získala a posud ještě se o něj stará. — Farář jest zástupcem biskupovým ve farnosti. Nikdo nesmí bez jeho (nebo biskupova) povolení v jeho farnosti konati některý duchovní výkon; zvláště jen farář má právo, ve své farnosti kázati, svým farníkům udělovati křest, poslední pomazání, je sezdávati a pochovávat ty, kteří v jeho farnosti zemřeli. — V prvních stoletích křesťanských nebylo farářů, neboť biskupové konali sami většinu duchovních úkonů a později posílali kněze, kteří byli zaměstnáni u biskupských kostelů, do vzdálenějších míst, by tam konali bohoslužbu a udělovati svátosti.

Farář, jenž jest nad kněžími většího obvodu, nazývá se děkan.

Tito dozírají jménem biskupovým na faráře (tak zv. církevní visitace) a sprostředkují jednání mezi biskupem a kněžími onoho obvodu.

Faráři větších obcí mají pomocné kněze.

Pomocní kněží se nazývají kaplani, kooperatoři nebo vikáři a ustanovuje je biskup. Je-li fara uprázdňena, bývá obyčejně některý pomocný kněz ustanoven za správce fary (administrátora).

3. Katolickým křesťanem se nazývá ten, kdo jest pokřtěn a také zevně se osvědčuje jako úd církve katolické.

Spolek nějaký považuje za člena jen toho, kdo byl do něho přijat. Tak také jen ten jest údem církve, kdo byl do ní přijat. Přijetí do církve děje se křtem. Křest jest brána, kterou se vchází do církve; podobá se dveřím v arše Noemově. Proto považuje církev ony 3000 lidí, kteří se dali pokřtiti o Letnicích, k vůli onomu pokřtění za údy církve. (Sk. 2. 41.) Mimo to však musíme se osvědčovati jakožto údové církve. Kdo se odtrhne od církve na př. kacířstvím, přestává býti údem církve, ačkoliv ho Bůh nezabavil povinnosti, jež na křtu na sebe vzal. Takový se podobá vojínu, jenž zradil svého pána a přeběhl do tábora nepřátelského. Nenáleží tedy k církvi katolické; pohané, Židé, kacíři a rozkolníci (Sv. Flor.), ale náležejí do ní pokřtěné děti jinověrců. Jelikož totiž křest jest jedině statkem pravé církve, tedy také užitek. jež tento statek nese, může náležeti jen této církvi. (Sv. Aug.) Pokřtěné děti jinověrců vystupují z pravé církve, když po dosažení užívání rozumu se ke bludu přiznají, to jest, když přijímají večeři v kostelích jinověrců.

Slovo „křesťan“ znamená: žák Kristův.

O jméně křesťana jest poznamenati toto: katolické křesťany nazývali dříve „Nazarétskými“, poněvadž Nazaret byl otcinou Kristovou; také „Galilejskými“ (= cizinci), poněvadž Kristus dle mínění Židů pocházel z krajiny galilejské. Jméno „křesťan“ se vyskytl nejprve ve veliké obci křesťanské v Antiochii (kde byl biskupem sv. Petr a později sv. Ignát.). (Sk.

11. 26.) Nazýváme se právem křesťané (= pomazaní), poněvadž jsme byli jako Kristus pomazáni vnitřně Duchem sv. a na křtu i viditelně; mimo to máme se státi Kristu podobnými. (Řím 8. 29.) Naše jméno není od lidí, nýbrž od Boha. (Sv. Řeh. Naz.) Nám nedal jména nějaký pozemský vladař, ani anděl, ani archanděl, ani seraf, nýbrž král všech lidí. (Sv. Chrys.) Kristus nazývá křesťany často „ovce“, poněvadž je spravují pastýřové duchovní. Poněvadž ovce jest trpělivá a (jelikož nám dává svou vinu) štedrá, chtěl dáti Kristus na srozuměnou, že křesťané mají býti především mírní a štedří. Také přirovnává Kristus křesťany k rybám; neboť nazývá apoštoly „rybáři lidí“ (Mat. 4. 19.) a království nebeské přirovnává síti vržené do moře. (Mat. 13. 47.) Při zázračném rybolovu množství ryb rovněž mělo znamenati veliký počet křesťanů. (Luk. 5. 2.) Proto v katakombách na náhrobcích křesťanů jsou znázorněny ryby na znamení, že tam odpočívají křesťané. Jako totiž ryba se rodí ve vodě, tak duše křesťana se obrozuje ve vodě křestní. (Tert.) A ryba, která má studenou krev a jest němá, ve hloubce mořské se skrývá a proti proudu plave, znázorňuje cnosti, jimiž má křesťan vyniknouti: mírnost, pokoru a sebeovládání.

Opravdovým katolickým křesťanem však jest jen onen pokřtěný a k církvi náležející člověk, jenž se upřímně snaží dojíti věčné blaženosti; jenž tedy věří v pravdy církve, přikázání Boží a církevní zachovává, svátosti přijímá a způsobem od Krista nařízeným k Bohu se modlí.

Není tedy opravdovým křesťanem, kdo ani **nezná** pravd své víry. Takový se podobá člověku, jenž se vydává za malíře, lékaře a p., ale nerozumí ani malbě, léčení. — Také ten není pravým křesťanem, kdo **nežije** tak, jak tomu Kristus učil. (Sv. Just.) Kristus pravil Židům: „Jste-li synové Abrahamovi, skutky Abrahamovy číňte.“ (Jan 8. 39.) Tak lze říci křesťanům: „Chcete-li býti křesťany, tedy číňte skutky Kristovy!“ „Špatným životem pozbyváme jména křesťana.“ (Salv.) Chceš-li býti křesťanem, musíš žíti jako Kristus. (Sv. Řeh. Naz.) Opravdový křesťan jest ten, jenž jest ke každému mírný, dobrotivý, milosrdný a jenž chléb svůj rozděluje chudým. (Sv. Aug.) Kristus sám řekl, že jeho učenníci se poznávají podle lásky k bližnímu. (Jan 30. 35.) Láska k bližnímu jest tedy stejnokrojem křesťana. — Křesťan, jenž nepřijímá sv. **svátosti** a nemodlí se, podobá se vojínů bez zbraní, řemeslníku, jenž neprovozuje svého řemesla. — Za našich časů však, bohužel, je mnoho křesťanů, kteří toho jména nezasluhují; nazývají se křesťany, poněvadž jsou pokřtěni a mají křestní list, ale jsou živi jako pohané. Lze je nazývati křesťanskými pohany. Ze 600.000 Židů, kteří přešli Rudé moře, přišel do země Zaslíbené jen Josue a Kaleb. To buďž výstrahou pro nás. (1. Kor. 10. 6.) Třeba jsme pokřtěni, tím ještě nejsme zachráněni. Jakou zodpovědnost budou míti křesťané, kteří vedou špatný život?! Z pole, které bylo lépe obděláno, lze očekávati také větší úrody; právě tak od křesťana více dobrých skutků než od pohana, jelikož křesťanu se dostává velikých milostí. (Ludv. Gran.)

Každý katol. křesťan má práva a povinnosti. Zvláště má nárok na církevní prostředky milosti; jest také povinen poslouchati svých církevních představených ve věcech

duchovních a starati se o jejich živobytí, jakož i o nezbytné potřeby k bohoslužbě.

Katolickému křesťanu musí se tedy hlásati slovo Boží, musejí se mu udělovati potřebné svátosti, smí se účastniti bohoslužby, má nárok na křesťanský pohřeb a t. d. — K povinnostem katolíka náleží také odvádění dávek. Povinná dávka papeži se nazývá „Petrský halír“. Na udržování duchovenských a na vydržování církevních budov jsou povinni katolíci přispívati buď dobrovolnými příspěvky nebo kostelní přírázkou.

Církev má právo, vylučovati škodlivé údy z církve.

Církev nenutí nikoho, by se stal údem církve; kdo však dobrovolně se stane nebo zůstane údem církve, musí se podříditi jejím zákonům. Kdo se zákonům církevním nechce podříditi, může býti za jistých okolností **vyobcován z církve**. Vyobcovaný pozbývá práva na duchovní statky církve: na účastenství na bohoslužbě, na přijímání svátostí, na církevní pohřeb; nemá dále žádného podílu na modlitbách a požehnání církevním a p. Vyobcován jest někdo na základě jistých církevních provinění (zločinů), na př. odpadnutí od víry, přistoupení ke spolku svobodných zednářů, souboje a p. a to samo sebou. (Pius IX. 12. října 1869.) Někdy církevní vrchnost teprve někoho vyobcuje a sice po předchozím napomenutí, předvolání a vyšetřování; tak vyobcaval papež Pius IX. starokatolického biskupa Reinkensa († 1896.) a Herzoga; biskup Mnichovský vyobcaval probošta Döllingera (1871). Již sv. biskup Ambrož Milánský zabránil římskému císaři Theodosiovi, jenž v Thessalii dal 7000 nevinných lidí vlákat pod záminkou veřejných her do cirků a od vojáků pobíti (390.), vstoupiti do chrámu. Když pak císař poukazoval na příklad Davidův, pravil Ambrož: „Když jsi následoval Davida ve hříchu, následuj ho i v pokání.“ Když císař vykonal přísné pokání, přijal ho opět do církve. (Spirago, Příklady, str. 129.) Víme, že i sv. Pavel vyobcaval hříšného Korintana z církve. (1. Kor. 5. 5.) Vzpomeňme, že i stát posílá do vyhnanství mnohé lidi pro těžké zločiny, že i ústavy vylučují nepolepšitelné žáky a t. d.

4. O vzniku a rozšíření církve.

Kristus přirovnal církev k semeni horčičnému. Toto jest sice nejmenším mezi všemi semeny, když však vzrostlo, bývá z něho strom, a ptáci nebeští bydlí v něm. (Mat. 13. 31.) Kristus přirovnává církev ku keři, poněvadž církev přes všecku svou velikost zůstává ve stavu nízkosti.

1. Základ církve položil Kristus tehdy, když za svého učitelského působení shromáždil kolem sebe množství žáků, z nich si vyvolil 12 apoštolů za představené a jednoho z nich za nejvyšší hlavu církve.

Kristus, 12 apoštolů, 72 učenníků a ostatní mužové a ženy, kteří tak často s Kristem obcovali, tvořili dohromady malou obec.

2. Církev vstoupila v život teprve o slavnosti Letnic, když dalo se pokřtiti 3000 lidí.

Letnice tedy jsou narozeninami církve. Po zázraku u brány chrámové dalo se opět 5000 mužů pokřtiti.

3. Brzy po seslání Ducha sv. kázali apoštolové z rozkazu Kristova (Mark. 15. 16.) evangelium v celém světě a zakládali na velmi mnohých místech křesťanské obce.

Více než všichni apoštolové působil Pavel, jenž r. 34. zázračně byl obrácen. (1. Kor. 15. 8.); prohodil Malou Asii, skoro celou jižní Evropu a mnohé ostrovy ve Středomoří. Po něm nejvíce sv. Petr, jenž byl (r. 42.) od anděla zázračně vysvobozen ze žaláře v Jerusalemě a pak se usadil v Římě, kde dne 29. června r. 67. se sv. Pavlem zemřel smrtí mučednickou. Sv. Jan, miláček Páně spravoval z Efessu (kde žila i Matka Kristova) křesťanské obce maloasijské. Jeho bratr, Jakob starší (jehož tělo odpočívá v Kompostele ve Španělsku) přišel až do Španělska a byl později v Jerusalemě stat. (R. 42.) Jakob mladší spravoval církev jerusalémskou a byl tu svržen s chrámu (r. 62). Ondřej kázal v dolních krajinách podunajských a byl ukřižován v Achaji. Sv. Tomáš a Bartoloměj šli do krajin u Eufratu a Tigridu ležících a do Indie. Šimon učil v Egyptě a sev. Africe atd. „O vy mužové milosrdenství, jakým díkem jsem vám povinen za milost víry, za kterou jsem povinen děkovati vašemu potu a krvi; jaká utrpení a muka jste k vůli nám vytrpěli!“ (Sv. Chrys.)

Sv. apoštolové zakládali křesťanské obce takto: když na jednotlivých místech obrátili a pokřtili více lidí, vyvolili si pomocníky a odevzdali jim buď menší nebo větší díl své moci; než-li pak ono místo opustili, ustanovili jednoho za svého nástupce a tomu odevzdali celou svou moc. (Sk. 14. 22.)

Pomocníci apoštolů, kteří měli jen menší díl moci, nazývali se jáhnové; ti, kteří měli větší díl, nazývali se starší nebo kněží; zástupcové apoštolů se jmenovali biskupové. — Kristus dal apoštolům moc, voliti si nástupce; neboť jim dal tutéž moc, kterou dostal od otce. (Jan 20. 21.) Ba Kristus chtěl, aby si apoštolové volili nástupce; neboť chtěl, aby apoštolové kázali až do konce světa. (Mat. 28. 20.)

Mezi všemi křesťanskými obcemi světa měla první místo křesťanská obec v Římě, poněvadž ji spravoval sv. Petr, nejvyšší hlava apoštolů a poněvadž na nástupce sv. Petra, v křesťanské obci římské přešla veškerá moc a přednost sv. Petra.

Sv. Ignác bisk. Antiochijský († 107) prosil v jednom listě křesťany římské, by ho neosvobozovali a nazval křesťanskou obec římskou „předsedkyní spolku věřících“ t. j. představenou křesťanů. Sv. Irenei, biskup

Lyonský († 202) praví: „S církví římskou musejí všichni věřící celého světa souhlasiti k vůli její vynikající přednosti.“

Všecky křesťanské obce, které časem povstaly, měly tutéž víru, tytéž prostředky milosti a tutéž nejvyšší hlavu. Proto tvoří dohromady jednu jedinou velikou křesťanskou obec, katolickou církev.

4. Když pak vypuklo veliké pronásledování křesťanů, rozšiřovala se církev ještě rychleji po světě.

V prvních třech stoletích bylo **10** velikých pronásledování křesťanů od římských císařů. Nejhorší bylo za Nerona (54.—68.) a za Diokletiána (284—305); tento zuřivec dal pohubit na 2 mil. křesťanů, takže během 10 let každý měsíc bylo umučeno na 17.000 křesťanů. Křesťané byli mučení rozličným způsobem: byli křižováni (jako Petr), stínáni (jako Pavel), kamenováni (jako Štěpán), předhazováni lvům (jako Ign. Antioch.), kladení na žhavé železo (jako Vavřinec), do vody házeni (jako Florian), dřeni z kůže (jako Bartoloměj), svrhováni se skal nebo s hor (jako apoštol Jakob z Jerusálema), spalováni na hranicích (jako Polykarp ze Smyrny), do země zakopáváni (jako sv. Chrysanthus) atd. Křesťané se smrti nebáli; spěchali ke smrti, jako včely na plásky medu. (Sv. Chrysost.) — To, čím chtěli nepřátelé křesťany zničit, právě napomáhalo k jejich **rozmoženi**. (Sv. Chrys.) Zvláště obhajovací řeči křesťanů před soudy byly mocným kázáním, které obyčejně mnoho posluchačů ohromily a obrátily. Také to, s jakou radostí šli křesťané na smrt, nadlidská trpělivost a láska k nepřátelům, byla také příčinou, že se mnozí pohané obrátili. Mimo to stalo se mnoho zázraků při mučení křesťanů. (Na sv. Polykarpa na př. neměl žádné moci oheň, na sv. Jana vroucí olej.) Mučnicki byli tedy jako hořčičné zrno, které v zemi tlí, potom však klíčí a přináší hojný užitek. (Sv. Rup.) Byť i vítr skazil mnohé semeno, přece je užitečný, jelikož potom z každého jednotlivého na 50 jich vyrůstá. (Sv. Rehoř. Vel.) Krev mučnicků byla semenem nových křesťanů. (Tert.) — Právě za pronásledování křesťanů **kvetla** nejkrásněji církev. Křesťané vedli tehdy vzorný život; z této doby pochází také nejvíce svatých. Křesťané s nebezpečím života vyhledávali k bohoslužbám podzemní místa, katakomby. Nežli se někdo tehdy mohl stát křesťanem, předcházelo dvouleté vyučování v náboženství, katechumenát.

Když císař Konstantin Veliký dovolil svým poddaným svobodně přijímati víru Kristovu (313) a když náboženství křesťanské prohlásil za náboženství státní (324), tehdy církev sice zevně zkvétala, ale křesťané stali se vlažnými.

Konstantina přimělo k tomu vidění ohnivého kříže na nebi (312), jakož i jeho zbožná matka, sv. Helena. — Konstantin nařídil křesť. svěcení neděl a svátků, odevzdal modlářské chrámy biskupům, zakázal hry gladiatorské a smrt kříže a vystavěl mnoho kostelů (v Palaestýně samé na 30). Při bohatém rybolovu (Luk. 5.) roztrhla se síť a dvě lodičky rybami naplněné

se téměř potopovaly. Tím bylo předobrazeno, že církev během časů, až přijme hodně údů, bludaři bude rozštěpena a že pak křesťané upadnou do věcí světských. Za časů Konstantinových zároveň vznikl blud **Ariův** r. (318.), který měl mnoho přívrženců. Od časů Konstantinových poněmhu přestával katechumenát, a státi se údem církve bylo usnadněno. Prámem praví sv. Augustin: „Není-li církev znepokojována zevními nepřátely, povstávají opět mnozí ve vlastním jejím lůně, kteří svým špatným životem rozedírají srdce dobrých věřících.“

5. Ve středověku vstoupili do církve skoro všichni pohanští národové evropské.

V Horn. a Doln. **Rakousích** hlásal víru Kristovu kolem r. 450 sv. **Severin**, mnich, jenž přišel z východu a vedl přísný kající život; chodil na 30 roků v krajině Dunajské († 482); dále sv. **Valentin**, biskup belgický, jenž působil hlavně u Passova a v Tyrolsku († 470 v Meraně); v Solnohradsku kázal sv. **Rupert**, biskup Wormský (kolem r. 580). K obyvatelům v **Anglii** poslal papež sv. Řehoř Vel. kolem r. 600 41 misionářů, mezi nimi sv. **Augustina**, **Benediktina**, pozdějšího biskupa v Canterbury. V 80 letech byla Anglie pokřesťaněna a měla 26 biskupů. Národy **německé** obrátil sv. **Bonifác**, pozdější arcibiskup mohučský, jenž jim 40 let kázal evandélium († 755). Proto se nazývá „apoštol Německa.“ **Slovanům**, zvláště obyvatelům Moravy a Čech, hlásali víru řečtí mnichové **Cyřil** a **Method** († 885) a to s velikým výsledkem. **Uhři** se obrátili přičiněním krále sv. **Štěpána** († 1038). Pravice tohoto krále je až do dnes neporušena, což učinil Bůh za odměnu, že vykonal tolik dobrých skutků. Tento panovník obdržel od papeže název „apoštolský král.“ V **Dánsku**, **Švédsku**, **Norsku** a na **Islandě** bylo uvedeno křesťanství poněmhu teprve r. 1000. Podobně i v **Rusku** a **Polsku**.

Ve středověku byla církev krutě stísněna **islamem**.

Islam se nazývá učení **Mohamedovo**. **Mohamed** pocházel z Mekky v Arabii, byl duševně chorým, vydával se za proroka jediného pravého Boha, sliboval smyslné radosti po smrti, trpěl mnohoženstvím, nařizoval pouť do Mekky k černému kamenu, učil fatalismu, t. j. nezměnitelnému osudu, žádal, by se jeho víra šířila mečem a ohněm a konečně r. 632. byl otráven jednou Židovkou. Jeho nauka je sepsána v koránu. Mohamedáni světí pátek a modlí se 5krát denně obrácení směrem k Mekce. Navštěvují své kostely (zvané mešity) zouvají obuv a bosýma nohama vstupují do chrámu, čímž ukazují čistotu srdce, s kterou se má člověk k Bohu modlití. Ve válce jsou Mohamedáni fanatickými a ukrutnými k zajatcům; to plyne z učení o nezvratném osudu a že nepřítel má býti zničen ohněm a mečem. Nástupcové Mohamedovi, **kalifové** (t. j. náměstkové), podnikali výbojné výpravy a ničili všude křesťanskou vzdělanost. Podrobili si velikou část Asie, sev. Afriky, Španěl a ostrovy v moři Středozemním. Dalšímu jejich postupu do Francie zabránil **Karel Martell** několikaletým vítězstvím (732—738). Po nezdařeném obléhání Vídne r. 1683 přestaly i jejich loupežné výpravy na západě.

Mimo to ztratila církev ve středověku mnoho stoupenců církevním **rozkolem řeckým**.

Příčiny toho rozkolu byly: již při obrazoboreckou (před r. 787) byla vzájemnost mezi církví řeckou a církví západní otřesena. Od té doby snažili se západořímscí císařové v Konstantinopoli svou říši v ohledu náboženském pokud lze od Říma osvoboditi a proto na patriarchální stolec v Konstantinopoli dosaditi takové kněze, kteří se jim zdáli býti povolným nástrojem ku provedení jejich plánů. Tak se stalo, že ctižádostivý patriarcha **Focius**, z Říma potrestaný, konal sněm východních biskupů a od Říma se odtrhl (**867**). Za záminku uváděl učení o Duchu sv. Nechtěl uznati, že Duch sv. vychází i ze Syna. **Nový císař** opět zavedl závislost na Římu. Než 200 let později rozdmýchal patriarcha **Michal Cerularius** tutěž rozepří (**1054**). Roztržka církevní, jím způsobená, trvá bohužel doposud. Održení Řekové se nazývají orthodoxními t. j. pravověřícími. My je nazýváme orientálními nebo nesjednocenými Řeky oproti Řekům, kteří se stali opět katolíky. Tito se jmenují sjednocení Řekové. Církev řecká učí odlišně od církve katolické, že Duch sv. vychází jen z Otce; že v očistci není ohně, nýbrž jen výčitky svědomí; že patriarcha konstantinopolský jest nejvyšší hlavou církve. Při mši se proměňuje kvašený chléb a při sv. přijímání se podává hostie na lžíce plné vína. Trpí jen obrazy, nikoliv sochy Krista a svatých. Kněžím (popům) se dovoluje manželství s pannou, nikoliv se vdovou, a to jen jednou. Biskupové musejí býti neženatí a berou se z duchovních řeholníků. Manželství laiků může býti rozloučeno pro cizoložství; není jim dovoleno ženiti se více než třikrát. Při křtu se třikrát ponořuje křtěnec. Biřmovati může každý kněz. Poslední pomazání může přijati každý nemocný. — Mnohé z těchto nauk povstaly teprve ve středověku.

6. V nové době bylo obráceno mnoho národů v zemích nově objevených.

Plavci španělští a portugalští objevili v této době nové země a díly světa. Tam šli hned missonáři, od církve vyslaní, hlásat evandélium. Nejznamenitější z missonářů byl sv. František Xav., apoštol Indů, jenž zvonečkem svolával děti po městech indických, na ostrovech moluckých a v Japonsku; obdržel od Boha dar řeči a pokřtil na 2 miliony pohanů († 3. pros. 1552). Po jeho smrti působili v Číně s velikým zdarem Jesuité, zvláště Ricci a Schall, kteří si získali svými vědomostmi o hvězdářství, mechanice a p. u mocných říše veliké přízně. V Číně pokračuje křesťanství skvěleji od té doby, co r. 1745 byl zrušen zákaz křesťanského náboženství. Znamenitý missonář jest také sv. Petr Kláver, jenž působil hlavně mezi Negry v severní části již. Ameriky (v Kolumbii) († 1654). Na obrácení Afriky přispěl mnoho kardinal Lavigerie z Kartaga, jenž cestou po velkoměstech evropských docílil založení spolků proti otroctví; on založil dále za účelem obrácení kongregaci „bílých (bíle oděných) Otců“ (1892). V Propagandě v Římě, která byla založena 1662, vychovávají se mladíci všech národů a vzdělávají se na missonáře. Znamenitý ústav na vychování missonářů jest také v městě Steyl v Holandsku. — Nyní působí v pohanských zemích na **15.000 kněží**, 5.000 bratří laiků a 50.000 řeholnic. Missonáři jsou hlavně z řádu Jesuitů, Františkánů, Kapucínů, Benediktinů a Lazaristů. Nejvíce missonářů vysílá Francie a Elſasko. Na podporu jsou založeny: Spolek „pro šíření víry“ a spolek „Dětství Ježíšovo“. (Viz konec III. dílu.) Je nezbytně potřebno podporovati missonáře; jinověrci nás katolíky v této věci zahanbují.

V nové době ztratila církev mnoho členů církevním rozkolem **lutheránským** a **anglikánským**.

Dr. Martin **Luther**, mnich augustinský v Erfurtě, později učitel na vysoké škole ve Wittemberce, měl tajně zášti proti Římu, poněvadž si ho tam r. 1510 málo všimli. Když papež Lev X. dal hlásati odpustky za příčinou dostavění chrámu sv. Petra a hlasatel těchto odpustků jménem Tetzel se blížil k Wittemberku, přibil Luther na dvěře záměckého kostela ve Wittemberce 95 vět o odpustcích, v nichž především káral zlořády, prováděné s odpustky, ale rovněž se dal strhnouti k tomu, že v nich popíral církevní učení o odpustcích (1517). Poněvadž Luther vzdor vyzvání od papeže svého učení neodvolal, byl z církve vyobcován (1520); pak byl i od císaře dán do říšské klatby, jelikož na říšském sněmu Wormském rovněž nechtěl odvolati (1521). Kurfirst saský však ho tajně skryl na Wartburce. Blud Lutherův se rychle šířil po Německu a měl v zápětí mnohé náboženské války. Poněvadž Lutheráni na říšském sněmu ve Špýru 1529 proti všem smírným návrhům protestovali, byli nazváni protestanté. Náboženským mírem augsburským byla protestantům zabezpečena tatáž práva jako katolíkům (1555). Sněm Tridentský vyložil jasně nauku katolickou proti protestantské (1545—1563). Luther zemřel 1546. Hlavní bludy Lutherovy jsou: 1. Není prý nejvyššího úřadu učitelského 2. Nejvyšší moc církevní má prý vladař země. 3. Není prý žádných kněží, nýbrž všichni jsou jen lajci. 4. Všecko, čeho věřiti třeba, jest v Písmě sv. 5. Písmo sv. si může každý vykládati jak chce. 6. Víra sama spasí člověka, dobré skutky jsou zbytečné. 7. To pochází prý odtud, že člověk hříchem dědičným pozbyl svobodnou vůli. 8. Není žádná mše sv., žádná zpověď, žádný očištěc, žádní svatí. — Řád Jesuitů, založený sv. Ignátem z L., získal opět obyvatele mnohých zemí víře katolické. Odtud pochází ustavičná zášť protestantů proti tomuto řádu. — Právě tak zhoubně jako Luther v Německu, působili skoro současně oba kacíři **Zwingli** a **Kalvin** ve Švýcarských a král **Jindřich VIII.** v Anglii. Tento se hněval na papeže, protože nechtěl rozloučiti jeho platné manželství; proto se prohlásil za hlavu církve v Anglii a pronásledoval katolíky. Bludy anglikánské církve byly později sepsány asi ve 40 člancích; podobají se zcela bludům luteránským.

7. Dnes náleží k církvi katolické na 260 millionů lidí.

Mnozí docela odhadují počet katolíků na 350 millionů. Katolické křesťany spravuje asi 1200 biskupů; mezi těmi je asi 15 patriarchů, 200 arcibiskupů a 20 praelátů se svou vlastní diecesí. Katol. kněží je na celém světě asi 350.000. — Téměř zcela katolické země jsou: Itálie, Španělsko, Francie, Rakousy, Belgie, Irsko. Ve Švýcarsku jest asi polovice, v Německu přes jednu třetinu obyvatelů (21 mil.) katolíků; v Rusku je 12 mil. katolíků. V samé Evropě je 170 mil. katolíků, tedy $\frac{3}{4}$ obyvatelstva. V Americe je 80 mil. katolíků; z toho je 12 mil. ve Spojených státech (tedy $\frac{1}{6}$ tamějšího obyvatelstva), kdežto Mexiko, střední Amerika a již. Amerika mimo Brasilii, jsou téměř úplně katolické. Ostrovy sem náležející jsou buď úplně, nebo většinou katolické. V Asii jest jen 10 mil., v Africe 3 mil., v Australii 1 mil. katolíků.

5. Rozličná vyznání náboženská.

Mimo církev katolickou zasluhují zmínky ještě tyto **křesťanské společnosti náboženské**:

1. Řecko-východní.

Jest to asi **80 mil.** východních Řeků asi s 80 arcibiskupy a 30 biskupy. Nejvyšší hlavou jest patriarcha Konstantinopolitánský. Křesťané řecko-východní (kteří se nazývají orthodoxními = pravověřícími), jsou ponejvíce na poloostrově Balkánském a v Rusku. — Od církve řecké odtrhla se později církev **ruská**; patriarcha moskevský totiž prohlásil se za samostatného (1587). R. 1721 zřídil cár Petr Veliký tak zvaný „Svatý synod“, který se skládá z biskupů a duchovních hodnostářů a který řídí církev ruskou dle rozkazu cárova. Tak se stala ruská církev církví národní. Ruské kostely mají velkou kopuli, která je obklopena čtyřmi menšími kopulemi. — Také dnešní Řecko se odtrhlo od patriarchy konstantinopolitánského, ježto r. 1833 se biskupové řečtí usnesli, že neuznávají jiné nejvyšší hlavy než Ježíše Krista. Tuto takto povstalou **новоřeckou** církev řídí synoda, skládající se z 5 biskupů.

2. Protestantská nebo evandělická.

Má asi 150 mil. členů, kteří jsou rozštěpeni ve více než 150 sekt. Protestanté (nazvaní tak, protože za času Luthera protestovali proti všem smírným návrhům) obývají střední a sev. Německo, Nizozemsko, Dánsko, Anglii, Švédsko, Norsko, částečně Švýcarsy, Uhry a Spojené státy sev.-americké. Protestanté angličtí se liší ve mnohých věcech od protestantů jiných zemí a nazývají se **anglikány**. Jelikož mimo to je ještě asi 10 mil. jiných křesť. sekt, tedy **dohromady je asi 520 mil. křesťanů**.

Z nekřesťanských společností náboženských zasluhují zmínky:

1. Židovská nebo israelská.

Na celé zemi je asi **12 mil.** Židů; mnozí jich čítají mnohem více. Ve velkém množství bydlí Židé zvláště v Rakousku (Polsku) a Rusku. Židé naši v ohledu náboženském daleko již nejsou oni Židé dob předkřesťanských. Své zásady náboženské čerpají z Talmudu, knihy to, v níž židovští učitelé víry vykládají slovo Boží dle svého mínění. Mnohých zásad Talmudu nelze se stanoviska mravnosti schvalovati. Židé sice ještě věří v jsoucnost a zjevení Boží a v odplatu po smrti. Naproti tomu však již se většinou vzdali naděje na Vykupitele; očekávají již jen vysvobození ze všelikého poddanství. Mnozí Židé až po dnes lpí ještě pouze na mrtvé literě zákona. To dokazují na př. jejich řeménky modlitební. Obrazně míněná slova Hospodinova: „A bude jako znamení na ruce tvé a jako památka před očima tvýma“ (2. Mojž. 13. 9.) jsou příčinou, že Židé jistá slova Písma sv. na pergament píší a modlíce se, řeménkem na čelo a levé ramě přivazují. Židovstvo má pro křesťanství veliký význam; neboť Židé mají ve své moci knihy Starého Zákona s proroctvími v nich obsaženými, čímž napomáhají ku potvrzení pravdivosti našeho náboženství. Již sv. Aug. praví: „Židé jsou opatrovníci našich sv. knih.“ Kdyby nebylo Židů, mohlo by se říci, že sv. knihy byly vymyšleny. Boží prozřetelnost uchovala Židy a uchová je až do konce světa, kdy je přivede ku křesťanství.

2. Mohamedanská.

K ní náleží 170 mil. lidí, z nichž $3\frac{1}{2}$ mil. bydlí na Balkánském poloostrově. Nejvíce jest jich v záp. Asii (zvláště v Arabii) a v severní Africe. (O jejich původu a učení viz str. 201.)

3. **Buddhistická**, mající na 550 mil. stoupenců, žijících hlavně v Číně a Japonsku.

Buddha (to jest: osvícený) žil v 6. stol. před Kristem v Indii a pocházel z krajiny u pohoří Himalajského. Uvažuje o strastech lidstva, byl naplněn odporem ku světu, opustil v 29. r. svou manželku a dítě a šel jako žebrák do světa. Po 6tiletém ustavičném trýznění dostalo se mu jakéhosi osvícení a vystoupil v Indii jako kazatel. Poněvadž brojil proti indickému kastovníctví a chtěl, aby si byli všichni lidé rovni, nalezl mnoho přívrženců. Zemřel v 80. roce věku. Jeho život byl později vyzdoben pohádkami. Jeho nauka dostala se asi za časů Kristových do Číny a Japonska. Buddhismus se rozštěpil ve mnoho sekt. Protivy mezi těmito sektami jsou ještě mnohem větší než mezi náboženstvím katolickým a protestantským. Různost mezi Buddhisty dle výroků katolických missionářů jest taková, že je téměř nemožno, dostaťi od dvou učitelů buddhistického náboženství na jednu otázku touž odpověď. Krátký obsah učení Buddhova: 1. Co jest, je podroběno utrpení. Příčinou tohoto utrpení jsou lidské náruživosti. Potlačování náruživostí osvobozuje člověka od utrpení. Proto prý je nezbytno **tělo trýzniti**. Proto jsou v Indii lidé, zvaní fakirové, kteří po celý život své tělo poříšestně mučí: na př. po celý život zachovávají nějaké obtížné držení těla, drží stále ruce křížem na prsou, nebo vztýčeny nad hlavou, takže jimi konečně pak nemohou hýbat; mají pořád zavřené pěsti, takže jim nehty dlaněmi prorůstají; stojí po celé hodiny na jedné noze; dávají se přikovati řetězy na kmeny stromů a p. 2. **Zakázána jest**: vražda, krádež, nečistota, lež a požívání opojných nápojů. 3. **Narížena jest**: láska k bližnímu i ke zvířatům a štědrost. 4. **Po smrti je všemu konec** a člověk se rozpadá v nic (!). Není tedy žádná odplata po smrti. 5. Všechna náboženství jsou stejně dobrá, poněvadž se více méně blíží buddhismu a jsou v něm obsažena (?). 6. Uctívání Boha buddhisté neznají, poněvadž dle nich jest jsoucnost Boha pochybná. Jejich bohoslužba jest pouhé **uctívání tvorů**, tedy modloslužba. Jejich zevnější obřady jsou však mnohdy velmi podobny katolickým, takže katoličtí missionáři označují tuto bohoslužbu jako pravý vynález ďábla, by takto pohané byli zdrženi od přijetí pravého náboženství. Mnohé náboženské obyčeje jsou však zase směšny, jako na př. modlíci stroje. V domech totiž a na veřejných místech nacházejí se válcovité dřevěné nádoby, v nichž jsou na papíru napsané formule modlitební. Otočí-li vítr, voda nebo lidská síla několikrát tímto válcem, platí prý to tak, jakoby tato formule byla jednou nebo několikrát odříkána. — Jak patrně, obsahuje buddhismus všelicos, co se stanoviska zdravého rozumu a našeho náboženství lze schvátovati, jako na př. potlačování náruživostí, štědrost a p.; poněvadž však pochybuje o jsoucnosti Boha a popírá odplatu po smrti (odezíráme-li od modlářství), nemůže tedy přece nikterak člověka v pravdě uspokojiti, nýbrž žene ho do zoufalství. Mezi křesťany bývají nadchnuti pro buddhismus obyčejné filosofičtí blouznivci.

Příbuzné náboženství buddhistickému jest nábož. **Brahmo**. K němu se hlásí 150 mil. lidí, kteří žijí hlavně v Indii.

Mezi všemi náboženstvími může být jen jedno pravým náboženstvím.

Rozličná náboženství si odporují vzájemně. Pravda však může být jen jedna, tedy také jen jedno náboženství může být pravým. Nelze myslit, že by Bůh, jenž ve své dobrotě udržuje bez porušení světlo sluneční, neudržoval by pravého světla pro náš rozum. — Pros Boha denně „za osvětlení těch, jež sedí v temnotách a ve stínu smrti“ (Luk. 1. 79.), by dle zaslíbení Kristova byl jeden ovčinec a jeden pastýř. (Jan 10. 16.)

6. O známkách pravé církve.

Když zlý duch viděl, že modlářství hyne a pohanské chrámy pustnou, vynášel novou lest; klamal lidi i pod pláštěm křesťanského jména a vzbudil bludařské nauky. (Sv. Cypr.) Takovým způsobem povstalo od založení církve přes 200 jiných církví, z nichž každá jinak učí. Jelikož však Kristus založil jen jednu církev, tedy mezi všemi těmito církvemi může být jen jedna pravou církví. Bůh to tak zřídil, že pravdu, tedy i pravou církev musíme poznati dle nějakých známek.

1. Pravá církev Kristova musí míti tyto 4 známky: musí být jedna, svatá, obecná nebo katolická a apoštolská.

1. Pravá církev musí být jen jedna t. j. musí na všech místech a po všechny doby míti totéž učení.

Pravda se nemůže měnit. Jako $2 \times 2 = 4$ na věky se nezmění, tak jest i s naukou náboženskou, která je pravdivá. Proto nesmí církev, která učí pravdě, během času měnit svou nauku. Změní-li ji, pak není pravou církví. Proto není na př. protestantské náboženství pravým; neboť ono praví: každý si může vykládati Písmo sv. jak chce. Ono tedy uznává různá, sobě odporující mínění, za správná. Právem praví biskup Bossuet: „Protestantisme, ty se měníš, tedy nejsi pravdivým!“ Naproti tomu má katolická církev na celém světě a po všechny časy totéž učení. Kdo namítá, že církev během času prohlásila dogmata (články víry), ať pováží, že tím nebylo vysloveno nějaké nové učení, nýbrž jen bylo slavnostně vysloveno to, čemu církev ode dávna učila. Jako dítě tím, že roste, svých údů nemění, tak ani církev nezměnila svého učení tím, že je jasněji prohlašovala. Právem praví protest. spisovatel (Eugen Robin): „Nic na tomto světě není stálého; jak lidská společnost, tak i názory lidské neustále se mění. Touto proměnlivostí podobá se všecko vlnícímu se moři. Jen jediný muž a jediné město na této zemi skýtá obraz stálosti a pevnosti. To jest Řím a papež, jenž jako skála ční nad vlny mořské.“ Jednota církve ovšem také vyžaduje, aby církev měla jen **jednu nejvyšší hlavu**. To však jest jen v církvi katolické, nikoliv však v oněch církvích, kde je zeměpán hlavou církve. Kdo namítá, že v katolické církvi byli vzdoropapežové, ať pováží, že přece jen jediný papež byl zákonitým papežem, a sice ten, jenž zákonitým způsobem této hodnosti došel. Podobně jest i ve státech; byť se i zmocnil vetřelec trůnu, přece jen

zákonitý král jest pánem říše. I přes všechny bludaře jest církev jednotná; neboť kdo neuznává nauky církevní, nenáleží již k církvi. Tvzení, že jest to nedostatkem pokroku, trvá-li se pevně na starých naukách, padá, povážíme-li, že se pravda měnit nemůže.

2. Pravá církev musí býti **svatá**, t. j. musí míti takové učení a zřízení, které může člověka vésti k nejvyšší mravní dokonalosti, tedy ke svatosti.

Poněvadž Bůh je svatost sama, tedy mohl založiti jen takovou církev, která má **svaté zásady** a zařízení. Svatost člověka jest také cílem pravé církve. K svatosti však může církev vésti člověka jen svatými zásadami. „Jen světec může vychovati světce.“ (Störke.) Jakmile tedy lze o některé církvi dokázati, že má některou zásadu nebo zařízení, jež dokonalosti překáží, tedy je také dokázáno, že není pravou církví Kristovou. Právě-li Luther: Víra sama stačí ke spasení, dobrých skutků není třeba; nebo: člověk ztratil hříchem dědičným úplně svobodnou vůli a není tedy zodpovědným za své skutky; nebo právě-li Kalvín: Bůh předurčil mnohé lidi pro peklo, — tedy jsou to **zásady**, které člověku brání v mravním pokroku. — Svatá církev musí také skutečně **míti světce**, kteří vynikají ctnostmi. „Jen ona církev, která má světce, má neklamnou známku, že se zrodila z Boha.“ (Bossuet.) Všimněme si svatořečení v církvi katolické a toho, že mnohé církve, na př. protestantská, nechťají o svatých ničeho věděti. — Pravá církev musí tedy svým údům také **poskytovat příležitosti, by soustavně pěstovali cnost**. To činí katol. církev svými řády. Ony církve, které nemají života řádového, mají se k církvi katol. jako pustá step k úrodné krajině. — Poklesky jednotlivých údů nebo i mnohdy se přiházející pohoršení a zlořády v církvi, nemohou se přičítati církvi, nýbrž náruživosti lidské. Užije-li se užitečné věci, na př. nože, kladiva a p. ke zlému skutku, není proto ona věc špatnou, nýbrž člověk, který jí zde užil. Již mezi apoštoly byl špatný člověk, a Kristus přirovnal některé údy církve ke koukolu a špatným rybám.

3. Pravá církev musí býti **katolická** nebo **obecná**, t. j. musí býti **způsobila** pojmuti v sebe všechny národy a musí se také o to **příčiňovati**.

Pravda je způsobila pro všechny lidi. Kristus také umřel za všechny lidi a při svém vstoupení na nebe poslal apoštoly ke všem národům světa, kteří budou žiti až do konce světa. (Mat. 28. 20.) Tedy i jeho církev musí býti pro všechny národy. Zázračným darem jazyků o Letnicích bylo naznačeno, že v církvi Kristově budou sjednoceni národové všech jazyků. — **Církev katolická jest obecná**: všechny nauky katol. církve jsou takové, že se hodí pro všechny lidi na světě. Proto také vstoupili do církve kat. nej-různější národové, vzdělání Řekové, panovační Římané i jejich poddaní loupeživí a suroví Germáni, Slované, kteří všeho cizího nenáviděli a t. d. Církev katol. je dnes rozšířena po celém světě. „Jsou sice také kacíři, ale nikoliv titěž kacíři.“ (Sv. Aug.) Církev katol. čítá na **260 mil.** lidí, je tedy daleko více rozšířena než všechny jiné církve. Posílá neustále k pohanům hlasatele víry, **missionáře**. — Naproti tomu jiné církve během času srostly velice s národními a místními poměry a staly se národními. Může-li tedy církev, která úplně závisí na vladaři (jako na př. církev ruská a j.) býti pravou církví? Nebo ona církev, která čtení bible vyhlašuje za nezbytné ku spasení?

4. Pravá církev musí býti **apoštolská**, t. j. musí od dob apoštolů stále trvati, a její představení musejí býti nástupci apoštolů.

Kristus často přislíbil své církvi svou ochranu a pomoc, na př. když vyznamenal Petra slovy: „Brány pekelné nepřemohou ji“ (Mat. 16. 18.); dále při svém na nebe vstoupení slovy: „Já zůstanu s vámi až do skonání světa.“ (Mat. 28. 20.) Proto tedy církev Kristem založená nemohla až podnes zmizeti, ona musí od dob apoštolů trvati. Proto i představení církevní mají býti řádnými nástupci apoštolův. Neboť církev je vystavěna na základě apoštolů, kdežto Kristus jest její hlavní, úhelný kámen. (Efes. 2. 20.) Pravá církev jest ona, která od apoštolů byvši založena, až po dnes trvá. (Sv. Jeron.) Tedy církev, která trvá teprve několik desítek let nebo několik století, nemůže býti pravou církví Kristovou; rovněž ne ona, jejíž představení nejsou řádnými nástupci sv. apoštolův. **Katolická církev je apoštolská**; trvá téměř 1900 roků. Sám Luther doznal, že církev katolická je nejstarší ze všech církví; pravil: „Všichni ostatní křesťanští věřící vypůjčili si své náboženství od katolíků“ Učení nejstarších církevních Otcův úplně souhlasí s našimi katol. katechismy; naše bohoslužba neliší se od bohoslužby prvních křesťanů, leda ve vedlejších věcech. Naši biskupové svým svěcením na biskupství jsou tak spojeni s apoštoly, jako první a poslední článek nějakého řetězu. — Může-li býti pravou církví církev, která netrvá ještě ani 400 let (Luther vystoupil kolem r. 1520.), ba ani několik let? Není nikterak možno, by při v o d o v o d u, který má 1900 rour, voda, která při 300. rouře vytekla a v písku se rozběhla, najednou při 1520. rouře (když Luther vystoupil) opět začínala téci čistá a jasná. (Štoupenci Lutherovi totiž tvrdí, že prý čisté evandélium se koncem 3. století ztratilo a Luther prý ho opět zavedl.) Protestanté sami to vědí, že se odtrhli od pravé církve a tedy od pravého učení Kristova se odchýlili. Proto říkával stařícký polní maršál Moltke: „Katolíky se přece jednou musíme státi my všichni protestanté.“ Znameníť hrabě Stolberg, jenž se stal katolíkem a jemuž vysoký jeden pán řekl: „Nemiluji těch, kteří opouštějí náboženství svých otců,“ vhodně odpověděl: „Já také ne; neboť kdyby moji předkové nebyli změnili své víry, nebyl bych se nyní musil vrátiti do církve katolické.“

2. Pravá církev musí míti za nejvyšší hlavu nástupce sv. Petra.

Církev jest vystavěna na skále; tato skála je Petr. Kristus totiž řekl k Petrovi: „Ty jsi Petr, a na té skále vzdělám církev svou.“ (Mat. 16. 18.) Církev, které nemají Petra za nejvyšší hlavu, jsou trup bez hlavy a proto nemají v sobě životní síly. Proto i veliké církve, jako ariánská, časem úplně zanikly. **Kde Petr, tam je církev.** (Sv. Amb.) Když Kristus kázal před zázračným rybolovem, byl na lodičce, která patřila Petrovi. (Luk. 5. 3.) Tím chtěl říci, že ona církev hlásá jeho učení, ve které je Petr. — Nuže, nástupce sv. Petra jest jen v katolické církvi. Všimněme si posloupenosti papežů: Před Lvem XIII. byl Pius IX., před ním Řehoř XVI. atd., pokračujeme-li dále v této řadě, přijdeme konečně k prvnímu papeži, sv. Petru.

3. Pravou církví jest ta, kterou světáci nejvíce pronásledují a kterou Bůh zázraky oslavuje.

Kristus několikrát předpověděl svým učeníkům, že budou pronásledováni; řekl na př.: „Nebude služebník nad pána. **Jestli-že mne pronásledovali, i vás budou pronásledovati.**“ Kristus jim předpověděl, že budou vedeni před krále a vladaře a že budou od nich souzeni. (Mat. 10. 18.), a řekl docela: „Přichází hodina, kdy každý, kdo vás zabije, bude se domnívati, že by tím sloužil Bohu.“ (Jan 16. 2.) Podle tohoto pronásledování měli poznati, že jsou Bohu příjemni. (Jan 15. 19.) A v pravdě také církev katol. byla vždy pronásledována. Zvláště dějiny dokazují, že všichni katol. kněží a biskupové, kteří mocně působili v duchu Kristově, musili trpěti, ba byli i vězněni. Mnohé státy zahájily zřejmý **boj kulturní** (boj prý v zájmu kultury!?) proti církvi, jako na př. v Německu 1837 a 1874, kdy bylo uvězněno mnoho biskupů a sta kněží, poněvadž sloužili mši sv., umírajícím přisluhovali sv. svátostmi, nebo že neprováděli nebo neschvalovali nařízení církvi nepřátelských. Takové kulturní boje podstoupila církev ve všech stoletích hned tu, hned onde. I sekty, byť si sebe více odporovaly, přece v zášti proti církvi jsou sjednoceny; jsou jako Pilát a Herodes, kteří se spřátelili v tom dni, kdy byl Kristus odsouzen. Konečně je všeobecně známo, že se vždy kladly veliké překážky všem **katol. podnikům**, na př. zakládání řádů a spolků, shromažďování katolíků, missiím a p., dále že i v době svobody tiskové ve mnohých zemích vyhrazeno bylo právo, tak zv. „*placet*“, klásti překážky prohlášení papežských listů. (Nepřátelům církve však se poprává svobody tiskové a spolčovací!) Vzpomeňme také na pronásledování a vypovídání církevních řádů v jednotlivých zemích. Tak nenáviděnou a pronásledovanou může býti jen pravda! Jest tedy pravou církví ona, již světský duch nepotírá, ba kterou i podporuje? Také **jen v církvi katol. se dějí zázraky**. Vzpomeňme na př. na četné zázraky na katol. poutních místech, zvláště v Lourdech ve Francii. Vzpomeňme na přecetná, zcela neporušená těla katol. křesťanů, kteří vedli svatý život. Která jiná církev se může něčím podobným vykáhati? Nuže víme přece, že pravé zázraky jsou božskou pečeti, kterou Bůh potvrzuje pravdu.

Úvaha o těchto známkách a vlastnostech pravé církve uvedla během století nejšlechtetnější muže do lůna církve katolické.

Jest velmi nápadným, že právě mužové nejučenější a nejenostnější (tak v poslední době potomní kardinálové Newmann a Manning v Anglii), povrhše všemi výhodami pozemskými (i pod ztrátou svého úřadu), vstoupili do církve katolické. Lidé však, kteří z ní vystoupili, vždy již napřed svým životem dokázali, zač stojí. Můžeme se tedy radovati, že jsme údy pravé církve; ale tím více, že víra katolická má přednost velikou před každou jinou vírou; neboť nám podává více útěchy v neštěstí a smrti, než každá jiná víra. Proto napsal Melanchthon, pomocník Lutherův, své katolické matce: „**V protestantské víře se lépe žije, v katolické se lépe umírá**“ a opět: „Nové náboženství má velmi mnoho na pohled, katolické má velmi mnoho jistoty.“ Je také velmi nápadným, že katolíci na smrtelném lůžku zůstávají svému náboženství věrni, kdežto naopak přecetní jinověrci na smrtelném lůžku se stávají katolíky.

7. O přednostech katolické církve.

1. Církev katolická je samospasitelná.

Kdo chce vejít do chrámu musí jít nejprve přes síň. Právě tak, kdo chce být spasen, musí vstoupit nejprve do církve katol., nejméně aspoň svou vůlí.

1. Jediná církev katol. je samospasitelná, t. j. ona jediná má prostředky, vedoucí ke spasení: učení Kristovo, od Krista ustanovené prostředky milosti a od Krista ustanovené učitele a správce církve.

Praví-li o sobě církev katol., že ona jediná je samospasitelnou, nesmí se jí to mít za zlé; nemůže přece říci, že pravda a blud jsou stejně dobrou cestou, vedoucí ke spasení. Jestli-že již i obchody, které mají na skladě falšované potraviny, staví se na pranýř, tedy tím více jest třeba chránit před takovými církvemi, které mají duševní chléb zfalšovaný a otrávený. Církev **nepraví, kdo bude spasen**, nýbrž jen co vede člověka ke spasení. Soud v tom, zda ten či onen člověk bude spasen, náleží jen Bohu, jenž zpytuje srdce lidské. (Z. 7. 10.) Horší věta tedy neobsahuje v sobě žádné nesnášlivosti nebo intolerance oproti osobě, ale ovšem nesnášlivost pravdy oproti bludu, nesnášlivost Boha, jenž netrpí mimo sebe žádných model. (1. Král. 5.) Že církev nikterak nenávidí jinověrců, ukazuje na Velký pátek, kdy prosí Boha za smilování nade všemi jinověrci. — Církev kat. jest tedy **cestou ke spasení**. Liší se tedy od Synagogy starozákonní. — Ona ukazovala cestu ke spasení jen v temné dálce; církev však jest ona cesta sama. Církev katolická se liší od církví bludařských, které učení Kristovo znetvořily a zpravidla také odstranily mnoho prostředků milosti (zvláště obět mše sv., svátost pokání). Cesty těch církví jsou zatačky nebo bludiště. Chromý člověk dojde přímou cestou dále, než někdo s poštovními koni, nejede-li cestou. (Sv. Aug.) Kdo se nehlásí k pravému náboženství, dělá velké kroky vedle cesty. Čím dále se od cesty pouští, tím více se odchyluje od místa, kam měl přijít. (Sv. Aug.) Do Vidně může se přijít také přes Čarohrad; ale to stojí více času, námahy a peněz. Mnohý ani cíle nedojde. Je-li uprostřed velikého lesa dům, k němuž vede jen jediná cesta, totiž krásná, široká silnice, tedy snadno může zbloudit, kdo se pokouší k onomu domu přijít jinou cestou, než onou silnicí. Tak se má i s těmi, kteří chtějí dojít spasení jinou církví než církví katolickou.

2. Proto každý jinověrec, jenž pozná pravdu katol. víry, jest přísně zavázán státi se údem katol. církve.

1. Říká se: „Poctivý člověk nemění svého náboženství.“ Než tato věta jest pošetilá. Právě tak, jako syn nesmí si podržeti jméno, jehož otec nespravedlivě nabyl, byť ho byl i po otci zdědil, nesmí někdo setrati v nepravém náboženství, poněvadž ho přijal od svých předků svým původem

a vychováním. (Deh.) — 2. Mnozí říkají: Všichni věříme v jednoho Boha, proto je **víra jako víra** a člověk může být v každé víře spasen. Toto mínění se jmenuje *indifferentismus* (*lhostejnost náboženská*). Není správný; neboť jen jedna víra může být pravá, t. j. od Boha zjevená, právě jako jest jen jeden Bůh; a náš rozum nám praví, že máme hledati vždy jen pravdu a snažiti se potom, co jest lepší. Proto jsme povinni, hledati víru pravou a pak se jí přidržeti. Jest směšným domnívati se, že je to Bohu *lhostejno*, klaní-li se někdo jemu, nebo jako pohan nějakému dřevu a kamenu; považuje-li někdo Krista za Jeho Syna, nebo jako Židé za rouhače. Proč by byl Kristus a po něm apoštolové s tolikými obtížemi hlásali evandélium, kdyby bylo *lhostejným*, co kdo věří? Proč by byli apoštolové tak přísně vystupovali proti těm, kdo překrucovali učení Kristovo? (Gal. 1. 8.; 2. Jan 1. 10.) Proč by byl Bůh obrátil Pavla, proč by byl poslal anděla a hlasatele víry ke Korneliovi? Ano, sv. apoštolové zřejmě vyznali: „Není jiného jména pod nebem dáno lidem, v němž bychom mohli být spaseni.“ (Sk. 4. 12.) A Kristus praví: „Já jsem cesta, pravda i život. Nikdo nepřichází k Otci, leč zkrze mne.“ (Jan 14. 6.) Kdo říká, že je víra jako víra, mluví zrovna tak pošetile jako ten, kdo říká, že padělané peníze mají tutéž cenu jako pravé. — Proto **nejšlechetnější mužové** přestupovali k církvi katol., třebaž jim toto přestoupení (obrácení) způsobilo mnoho pozemského zla. Kristina, jediná dcera krále Gustava Adolfa Švédského, úhlavního nepřítele katolíků, čtením nábožných knih se přesvědčila, že církev katol. jest pravou církví. Poněvadž jí dle zemských zákonů nebylo dovoleno po katolicku žíti, složila po 3leté vládě r. 1654 korunu královskou a ztrávila ostatek života v Římě. (Zemřela r. 1689 v 63. roce věku v Římě a jest pochována v chrámě sv. Petra.) Jaké to hrdinství! Podobně učinil hr. Bedřich Stolberg (1880), pozdější znamenitý katol. spisovatel; vzdal se svého úřadu. (Meh. VI. 294.) V Anglii v posledních desetiletích přestoupily celé zástupy lidí k církvi katol., mezi jinými pozdější kardinálové Newmann (1845) a Manning (1851) a 5000 jiných vysokých osobností. V Německu přestoupilo v 19. století na 20 osob z *panujících domů* a na 120 osob ze šlechtických rodin. I ze Židů přestoupili mnozí k církvi, mezi jinými znamenitý kazatel Veit ve Vídni a znamenití kněží Ratisbonne a Libermann († 1852).

3. Kdo tedy svou vlastní vinou není údem církve katol., nemůže být spasen.

Zde platí slova Kristova: „Služebník zajisté ten, který poznal vůli Pána svého, a nepřipravoval se a nečinil podle vůle jeho, bude bit mnohými ranami.“ (Luk. 12. 47) Tedy zle se povede tomu, jenž dobře ví, že církev katol. je pravá církev, a přece z ní lehkomyšlně (na př. aby mohl vstoupiti v manželství s jinověrcem, by udělal lepší obchody a p.) vystupuje; také tomu, jenž poznal, že katol. církev je pravou církví, a z bázně (na př. aby se o něm nevykládalo, aby nebyl tupen a p.) do ní nevstoupí. Totéž platí o tom, kdo má *odůvodněnou pochybnost*, zda-li jeho církev je pravá a přece z lehkomyšlnosti nebo bázně dále nepátrá, by poznal, že církev katol. je pravou církví, nýbrž své pochybnosti poilačí. Takoví lidé více cení okamžitý prospěch než přátelství Boží a své věčné blaho. Takoví lidé více milují tmu než světlo. (Jan 3. 19.) Kdo poznané pravdě odporuje, hřeší proti Duchu sv. Jako nebyl nikdo zachráněn, kdo nebyl v arše Noe-

móvě, tak nebude zachráněn, kdo nebude v církvi. (Sv. Cypr.) **Nemůžě mít Boha za Otce, kdo nemá církev za matku.** (Sv. Cypr.) Kdo nemá Krista za hlavu, nemůžě býti spasen; Krista však má za hlavu jen ten, kdo jest v těle církve. (Sv. Aug.) Kdo se odtrhl od společnosti církve, odtrhuje se od Krista. (Sn. Lat. IV.)

4. Kdo beze své viny není v církvi katolické může býti spasen, vede-li bohobojný život; neboť takový člověk svou vůlí jest členem pravé církve.

Kdo beze své vinny nezná pravého náboženství, nemá hřichu před Bohem. (Pius IX. 9. 12. 1854). Přemnozí lidé, kteří vyrostli v bludu, domnívají se, že jsou v pravé církvi; považují se tedy za pravé křesťany. Tito nebloudí se záští, nýbrž jakoby z lásky k Bohu. (Salvian). Kdo vede bohobojný život, má lásku k Bohu a tato jest pro něho **křtem žádosti** a přenáší ho do pravé církve. Takový tedy bude spasen, nikoliv snad svým bludem, nýbrž tím, že již náleží k církvi. (Bellar.) Sv. Petr praví: „V každém národu, kdož se ho (Boha) bojí a činí spravedlnost, příjemný jest Jemu.“ (Sk. 10. 35.) Církev katolická obsahuje v sobě všechny spravedlivé, počínaje od spravedlivého Abela až do posledního vyvoleného na konci světa. (Sv. Řeh. Vel.) Všichni, kdož rozumně žili, byli křesťany, byť byli považováni za bezbožníky, jako Sokrates u Řeků, u Židů Abraham a Eliáš. (Sv. Just.) Tito ovšem nenáležejí k tělu církve, t. j. k těm, kteří zevně vyznávají svou příslušnost k církvi, nýbrž k **duši církve**, t. j. oni mají vnitřní smýšlení, jaké mají míti údové církve.

K církvi katol. tedy náležejí viditelní a neviditelní údové.

Viditelní údové jsou ti, kteří křtem sv. vstoupili do katol. církve. K nim nepatří: nepokřtění (pohané, Židé, Mohamedáni); bludaři, rozkolníci, vyobcovaní, t. j. vyloučení z církve. **Neviditelní** údové jsou ti, kteří beze své vinny nejsou v církvi a vedou bohobojný život. Takovými byli na př. Abraham, Mojžíš, David, Job, Tobías a t. d.

Viditelní údové církve jsou opět buď živí nebo mrtví, dle toho, jsou-li ve stavu posvěcující milosti Boží, čili nic.

Klamou se, kdo se domnívají, že přestávají býti údy církve ti, kteří se dopustili těžkého hřichu. Církev je jako pole, na němž roste pšenice i koukol (Mat. 13. 24.), jako síť, v níž jsou dobré i špatné ryby (Mat. 13. 47.), jako archa Noemova, v níž byla čistá i nečistá zvířata, jako stodola, v níž jsou plevy i dobré zrní (sv. Aug.), jako strom, na němž zelené i suché větve. — Než nestačí pouze k církvi náležeti, nýbrž musíme i žiti dle víry, jinak by nám příslušnost k církvi sloužilo jen ještě k horšímu zavržení.

2. Církev katolická jest nezměnitelná.

Pokud jest duše v těle, tělo žije a nemůže se rozpadnouti. Čím jest duše v těle, tím jest Duch sv. v katol. církvi. Duch sv. chrání církev od

záhuby. Asi 2000 roků přes všechny bouře pevně stojí Církev katol. je jako archa Noemova. Vlny arše nemohly uškoditi, až konečně spočinula na skále, na pohoří armenském totiž. Díla, která pocházejí od Boha, nenechají se zničiti. To poznal již Gamaliel ve vysoké radě, kde zrazoval od usmrcení apoštolů a pravil: „Neb jest-li že z lidí je ta rada, rozpadneť se: pakliť z Boha jest, nebudete moci ho zničiti.“ (Sk. 5. 38.)

Církev katolická jest nezničitelná, t. j. až do konce světa bude papež, biskupové, kněží a katoličtí křesťané a hlásáno bude učení Kristovo; neboť Kristus praví: „Brány pekelné nepřemohou jí“ (Mat. 16. 18); „Nebe a země pominou, ale slova má nepominou“. (Luk. 21. 33.)

Slova Kristova: „Brány pekelné...“ atd. znamenají: Ani úsilí všech dáblů nebude s to, by zničilo církev. Již archanděl Gabriel zvěstoval Matce Boží: „Království jeho nebude konce.“ (Luk. 1. 33.) — Církev je jako měsíc; zdá se, že ji ubývá jako měsíce, ale neubývá jí; může býti sice zatemněna, ale ne zničena. (Sv. Ambr.) Lodička církve může býti sice přikryta vlnami, ale nemůže se potopiti, poněvadž jest při ní Kristus. (Sv. Anselm.) Kdo podstoupí boj s církví, nemůže zvítěziti; neboť Bůh, jenž ji udržuje, jest mocnější než všichni. (Sv. Chrys.) Proti Bohu může sice někdo bojovati, ale nikoliv zvítěziti.

1. Když tedy církev se nachází v největší tísní, přichází jí Kristus zázračně na pomoc, obyčejně dokonalými muži.

Církev se podobá lodičce Petrově; když bouře největší, povstává Pán ze spánku a nařizuje klid. (Sv. Jeron.) Jak velice jásalí fariseové a zákonníci, když Krista usmrtili, hrob Kristův zapečetili a stráž k němu postavili. Než, hle, třetí den vstává Kristus slavně z mrtvých; a nepřátelé se přepočítali. Toto divadlo se opakuje v každém století. Císař Dioklecián († 313) tak pronásledoval křesťany, že mu pohané stavěli pomníky s nápisem: „Císaři Diokleciánovi, vyhubiteli jména křesťanského.“ Než co se stalo? Po něm nastoupil na trůn císař Konstantin Vel. a křesťanské náboženství prohlásil za náboženství státní. Radost nad záhubou křesťanstva se rozplynula. Vzpomeňme také, jak brzy přestalo pronásledování církve za dob Napoleonových. V církvi katol. vždy brzy po Velkém pátku následuje velikonoční jítro. Dobrotivý Bůh vždy v dobách nebezpečných vzbudil církví dokonalé muže. (Viz o tom str. 154.)

2. Žádný pronásledovatel církve ničeho tedy proti ní nepořídil, ba mnozí dokonce hrozně zhynuli.

Bidný konec Jidášův jest předobrazem hrozného konce všech pronásledovatelů církve a křesťanstva. Herodes, vrah nemluvňátek a pronásledovník Božského dítěte, byl rozežrán červy; měl hrozné bolesti ve svých vnitřnostech a nemohl ničeho požívat. (Jos. Flav.) Herodes, jenž dal usmrtili apošt. Jakoba a uvězniti sv. Petra, byl za živa od červů rozežrán. (Sk. 12. 23.) Jaký bidný osud stihl město Jerusálém r. 70! Asi 1 mil. Židů zahynulo hladem, nemocí, vzájemným bojem a mečem římským; město samo

bylo spáleno a na 100.000 Židů odvečeno do zajetí. (Jos. Flav.) Císař Nero, veliký pronásledovatel křesťanů, byl sesazen, z Říma vypuzen a dal se na útěku probodnouti od otroka; jeho poslední slova byla: „Jaký to umělec ve mně umírá!“ Císař Dioklecián byl na konci svého života zahrnut hanbou; jeho rodina žila ve vyhnanství, jeho sochy byly rozbity, on sám otekł na celém těle a jeho jazyk rozežrali smrdutí červi. Nejnapadnějšími jsou však osudy císaře **Napoleona**: 5 let držel v zajetí papeže Pia VII. (sám pak byl 7 let zajatcem) a sice na 2 místech (on sám také na 2 místech, na Elbě a Sv. Heleně), v zámku Fontainebleau donutil papeže ku odstoupení církevního státu a zajistil mu 2 mil. franků ročně. Na tomž místě musil Napoleon podepsati svůj sesazovací dekret a obdržel 2 mil. franků ročního důchodu. Dne 17. května 1809 dal rozkaz, spojití církevní stát s Francií (za 4 dny potom prohrál první bitvu u Asprů a Essling). Vyobcování od papeže se posmíval a pravil, že proto ještě nevypadnou jeho vojákům zbraně z rukou. (Na výpravě do Ruska 1812 zahynulo skoro všechno vojsko, $\frac{1}{2}$ mil. lidí; všem vypadly pro velikou zimu zbraně z rukou.) Dne 21. května 1821 za hrozné bouře zemřel Napoleon na ostrově sv. Heleny. (Téhož dne slavil papež Pius VII. v Římě své jmeniny.) Kdo by se tu nezamyslí? Francouzi říkají podnes: „Kdo jí od papeže, zemře tím.“ (Spirago, Příklady str. 40.) — Podobně se vedlo těm, kteří zasévali bludy a tupili náboženství: veliký bludař Arius pukl při jednom slavnostním průvodu († 336); Voltaire, filosof nevěry, pravil: „Jsem syt toho, že mám pořád slyšet, že 12 rybářů založilo církev. Dokáží světu, že já sám postačím ji zničit.“ Zemřel v největší zuřivosti a zoufalství dne 25. února 1778. Církev však trvá podnes. Nápadno je, že 25. února r. 1758, tedy právě 20 let před tím, psal Voltaire svému příteli d' Alembertovi: „Za 20 let bude mít Bůh pokoj.“ Také nepřítel Kristův Rousseau byl na konci svého života tak trápen úzkostí a nepokojem, že sebevraždou učinil svému životu konec v jedné dědině u Paříže. — O všech těchto platila slova: „Hrozným jest, upadnouti v ruce Boha živého.“ (Žid. 10. 31.) Stalo se jim jako tomu, kdo bije hlavou o skálu. Kristus také se nazývá skalou a praví: „A kdož by padl na ten kámen, rozrazí se.“ (Mat. 21. 44.)

3. Jest zajisté vlastností církve, že právě tehdy nejvíce skvětá, když je pronásledována. (Sv. Hilar.)

1. V dobách pronásledování **konává Bůh** obyčejně **zázraky**, jimiž potvrzuje božský původ církve, jako kdysi v zajetí babylonském zázraky potvrzoval pravost mosaického náboženství; vzpomeňme, kterak Daniel v jámě lvové a 3 mládenci v peci ohnivě zázračně byli zachráněni; kolikrát se stalo, že křesťané vyšli neporušení ze vroucí vody (jako sv. Cecilie), v ohni zůstali neporušení (jako sv. Polykarp), že jim divoká zvěř neublížila (jako sv. Venancovi). Nepřátelé Kristovi musejí si přiznati: „V pravdě mocný jest Bůh katolických křesťanů.“ — 2. Pronásledováním se **církev rozhojňovala**. Církev jest pole, které dává úrodu jen tehdy, je-li pluhem rozoráno. Církev je jako réva, která je tím bujnější a tím více ratolestí vyhání, čím více je ořezována. „Jako rostliny rostou, jsou-li zalévány, tak církev nejvíce zkvétá, když se proti ní brojí.“ (Sv. Chrys.) Jako oheň, fouká-li se do něho, ještě více se šíří, tak církev pronásledováním jen vzrůstala. (Sv. Rup.) — 3. Pronásledováním se **očisťuje církev**. „Pronásledování jest pro církev jako pec, která ji očisťuje od škvárů.“ (Sv. Aug.) Pronásledování je jako vítr,

který shazuje se stromu církve shnilé ovoce. Když tedy třeba i tisíce lidí od církve odpadlo, neuškodilo to církvi, nýbrž jen ji to očistilo. — 4. Pronásledování napomáhalo k vychování **velikých světců**. (Sv. Aug.) I církví platí slova, která řekl Bůh Evě: „V bolestech . . .“ (1. Mojž. 3. 16.) Církev je jako archa Noemova; čím větší jsou vlny, tím více se vznáší k nebi. — 5. Z každého pronásledování církev **vychází vítězně**; po Velkém pátku přichází vždy jítro velikonoční. Jak hrozná byla pronásledována církev v posledních desetiletích v Německu: biskupové byli zavíráni, řádové vyháněni, udílení svátostí z části zakázáno a p. A hle, to všecko mělo za následek, že se vzhopili katolíci němečtí. Počet katol. zástupců v říšském sněmu vzrostl na 100, počet katol. novin se rychle množil, katolíci se každoročně sjížděli na sjezdy katolické; utvořil se nesmírný počet katol. spolků, katolíci se stali v jistých náboženských věcech věrnějšími a obětavějšími, zkrátka katolíci němečtí stali se vzorem ostatních katolíků. „Čím více se brojí proti církvi, tím více rozvíjí ona své síly; čím více je potlačována, tím více se pak povznáší. (Pap. Pius VII.) Jest to vlastností církve, že začíná žítí tehdy, když bývá porážena. (Sv. Hilar.) To jest výsada, které nemá žádný jiný ústav na světě mimo církev katol.; dle toho lze poznati, že jest dezerou všemohoucího Boha, nevěstou Krista. — Jestliže tedy již Římané, jsouce si vědomi velikosti své říše, s pýchou říkali: „Jsem římským občanem,“ tedy my katolíci, majíce na mysli pevnost a vysoké stáří své světové církve, můžeme říkati s oprávněnou hrdostí: „Jsme katolíci.“

3. Církev jest neomylná.

Bůh vložil do našeho srdce touhu po pravdě; člověk se upokojí teprve tehdy, je-li tato touha upokojena. Prvním lidem nečinilo hledání pravdy žádných obtíží. „Ve stavu nevinnosti nebylo možno, aby lidé něco bludného měli za pravdu“. (Sv. Tom. Aq.) Docela jinak však jest nyní po hříchu dědičném. Než Bůh se smíloval nad lidmi. By padlé lidstvo opět mohlo pravdy dojíti, podal mu Bůh neomylného učitele, svého jednorozenného Syna. Proto pravil Kristus Pilátovi: „Já jsem se k tomu narodil, abych svědectví vydal pravdě.“ (Jan 18. 37.) Kristus měl býti pro náš rozum, hříchem zatemněný, světlem. (Jan 3. 19.) Poněvadž pak Kristus nezůstal pořád na zemi, proto ustanovil místo sebe jiného neomylného učitele lidstva, totiž církev učící, a dal jí potřebné dary, totiž pomoc Ducha sv. Všimněme si slov, která řekl Kristus apoštolům před svým na nebe vstoupením.

Kristus odevzdal svým apoštolům a jejich nástupcům úřad učitelský a slíbil jim pomoc Ducha sv.

Kristus pravil svým apoštolům před svým na nebe vstoupením: „Jdouce učte všechny národy . . . a aj, já jsem s vámi po všechny dny až do skonání světa.“ (Mat. 28. 20.) A při poslední večeři: „Budu prositi Otce, a jiného Utěšitele dá vám, aby s vámi zůstával, Ducha pravdy“. (Jan 14. 16.) Petrovi pravil: „Brány pekelné nepřemohou ji“. (Mat. 16. 18.) Je-li Kristus Syn Boží, musejí býti všechna tato slova pravdiva. Kdyby pak nyní církev, vykonávajíc svůj úřad učitelský, mohla lidi uváděti do bludu, pak by Kristus nebyl dostál danému slovu. Toho však nelze ani pomyslni. — Proto sv. Pavel nazývá církev „sloupem a utvrzením pravdy“ (1. Tim. 3. 15.) a apoštolové, shromáždění r. 51 na sněmu pra-

vili ve svém konečném rozhodnutí: „Líbilo se Duchu sv. i nám.“ (Sk. 15. 28.) — Ode dávna se věřilo, že je církev neomylná. Jíž Origenes praví: „Jako jsou na nebi dvě veliká světla, slunce a od něho osvětčovaný měsíc, tak také jsou dvě světla, která nás vnitřně osvěčují, Kristus a církev. Kristus, světlo světa, sděluje své světlo církvi, která opět osvěčuje všechny, kteří kráčí ve bludu“. Sv. Irenej praví: „Kde jest církev, tam jest i Duch Boží.“

1. Katolická církev jest v úřadě učitel-ském neomylná, t. j. Duch sv. stojí při církvi katolické, takže se v zachovávání a hlásání zjevených pravd nemůže mýlit.

Jako náš rozum se přfci tomu, bychom v jistých případech proti jistým základním pravdám něco namítali, právě tak Duch sv. svým vlivem brání představeným církevním, by proti pravdám, Kristem zjeveným, něco ustanovili. (Deh.) Mnozí již se domnívali, že našli nějaký omyl v učení církve, ale povedlo se jim tak, jako těm, kteří odraz hvězd ve vodě chtěli zachytiti do svých sítí; když sítě vytáhli, poznali, že se nechali oklamati zdáním. (Görres.) Pravi-li církev, že je v úřadě učitelském neomylnou, nečiní se tím Bohu rovnou; neboť ona nepraví, že má neomylnost sama ze sebe jako Bůh, nýbrž že ji má působením Božím.

2. Neomylné výroky činí církev prostřed-nictvím všeobecných sněmů církevních a prostřednictvím papeže.

V každé říši moc zákonodárná ustanovuje také **soudní dvůr**, který ve případech pochybných má učiniti konečné rozhodnutí. Jest samozřejmo, že i nejvyšš moudrý Bůh ve své církvi na zemi zřídil takový úřad. Tímto úřadem jsou především **všichni biskupové dohromady**; neboť jim ode-vzdal Kristus při svém na nebe vstoupení svůj úřad učitelský a příslibil jim svou pomoc, která je chrání bludu. (Mat. 28. 18.) Proto praví sv. Cyprian: „Církev jest v biskupech.“ Jelikož však biskupové se nemohou každé chvíle sejíti, jelikož by jejich delší nepřítomnost v jistých případech mohla býti církvi na škodu, tedy mimo to musí býti ještě jiné opatření, by mohlo býti dáno konečné rozhodnutí. — Kněží, kteří jen se splnomocněním bisku-povým mají vykonávati učitelský úřad, nemají zabezpečenu zvláštní pomoc Ducha sv., která by je chránila bludu, ačkoliv není možno, by kněží, vykonávající učitelský úřad biskupem jim odevzdaný, naprosto neměli při tom přispění Božího. Proto shromáždění biskupové také mnohdy volají kněze na poradu, nemají však nikterak rozhodujícího hlasu, když se vynáší konečné rozhodnutí. Jakmile církev učinila nějaký výrok v oboru úřadu učitelského, jest každý před Bohem zavázán, jej přijati. Kdo tak nečiní, jest z církve vy-loučen. Proto obyčejně při takových výrocích hrozí církev vyobcová-ním všem, kteří toto učení zamítají, t. j. jeho pravdivosti nechtějí uznati.

Všeobecným sněmem církevním nazývá se shromáždění biskupů celého světa za předsednictví papežova.

Již sv. apoštolové slavili r. 51 sněm v Jerusalemě a prohlásili své rozhodnutí za výrok Boží. (Sk. 15. 28.) Sv. papež Řehoř Vel. praví o prvních 4 sněmech: „Přijímám a cítím výroky sněmů právě tak, jako 4 evandělia.“ — Od sněmů apoštolů až podnes bylo **20 obecných sněmů církevních**. První byl r. 325 v Nicei za příčinou bludu Ariova. Důležité církv. sněmy jsou ještě: 3. církv. sněm v Efesu (431), kde bylo prohlášeno, že Maria jest skutečně Matkou Boží; 7. v Nicei (II.) (787), kde byla schválena úcta obrazů; 12. v Lateáně (IV.) (1215), kde bylo dáno přikázání o velikonočním sv. přijímání; 19. v Tridentu (1545—1563, za příčinou bludu Lutherova; 20. ve Vatikáně (1870), kde byla prohlášena za článek víry neomylnost papežova v úřadě učitelském. — Na všeobecném církv. sněmu nemusejí býti přítomni všichni biskupové, nýbrž stačí většina biskupů. Tak byla na sněmu Vatikánském (1870) z 1044 ke hlasování oprávněných, z počátku 750, konečně jen 580 přítomno. — Také není třeba k usnešení snad jednoty hlasů; stačí většina, která se rovná skoro jednotě hlasů. — Také není třeba, aby papež předsedal osobně; může se dáti zastupovati vyslancem, jako se stalo na př. na 1., 3. a 4. všeobecném sněmu. Jen toho jest třeba ku platnosti sněmovních nálezů, by je papež potvrdil. — Mimo biskupy mají také kardinálové, jenerálové řádoví a všichni, kteří vedou správu jako biskupové (mnozí praeláti a opatové) rozhodující hlas; rovněž světící biskupové, jsou-li (jako r. 1870) povoláni. — Na všeob. sněmech církev. vynáší se právoplatný výrok teprve po zralé úvaze; tato úvaha se týká hlavně učení církevního v dřívějších stolicích. — Mimo všeobecné církv. sněmy jsou také **národní** — církevní sněmy, t. j. shromáždění biskupů celého jednoho národa, nebo celé říše za předsednictví primasa; dále jsou **provinciální** sněmy, t. j. shromáždění biskupů a církevních hodnostářů některé země za předsednictví arcibiskupa; konečně dioceesní synody, t. j. shromáždění duchovenstva jedné diocece za předsednictví biskupa. Taková shromáždění však nejsou neomylna ve věcech víry.

Neomylným jest také společné rozhodnutí biskupů žijících na světě; to se může státi, táže-li se jich papež na jejich mínění o nějaké pravdě víry nebo mravů.

Tak se stalo r. 1854. Papež Pius IX. tázal se všech biskupů světa, věří-li křesťané v neposkvrněné početí Matky Boží. Poněvadž skoro všecky odpovědi zněly kladně, prohlásil papež 8. prosince 1854 slavně celému křesťanstvu onen článek víry. I toto rozhodnutí biskupů jest neomylným, jelikož Duch sv. není přece vázán snad na místo, kde se biskupové sejdou. — Ostatně společného slavného rozhodnutí všech na světě žijících biskupů není ani třeba; postačí, **učí-li všichni biskupové** o jedné a téže věci **stejně**. I v tomto případě není možno, by biskupové od pravdy se byli odchýlili; neboť by jinak celá církev propadla bludu, čehož přece nelze mysliti. Proto prohlašuje sněm Vatikánský, že musíme za pravdu míti nejen to, co se slavným rozhodnutím církve, nýbrž i to, co se „**řád ným a všeobecným úřadem učitelským**“ (všemi biskupy) jakožto od Boha zjevené k věření předkládá“. (Sněm Vatik. 3. 3.)

Papež rozhoduje neomylně tehdy, když jakožto nejvyšší správce a učitel církve pro celou církev o víře

a mravech činí rozhodnutí. Takové rozhodnutí se jmenuje „rozhodnutí z úřadu učitelského“.

K těmto rozhodnutím bývá obvyčejně připojena pohrůžka vyobcování pro ty, kteří by toho učení nechtěli přijati. Takové rozhodnutí platí tedy pro všechny katol. křesťany. Že tato rozhodnutí papežova jsou neomylná, jest od sněmu Vatikánského (1870) článkem víry. — Neomylnost těchto rozhodnutí plyne ze slov Kristových k Petrovi: „Ty jsi Petr, na té skále vzdělám církev svou“ (Mat. 16. 18.). Kdyby tedy ten, jenž jest základem církve, mohl celou církev ve blud uvést, tedy zničiti, pak by nebyl skálou, nýbrž pískem, v němž by církev zanikala. Petr byl dále od Krista ustanoven za pastýře všech apoštolů a věřících slovy: „Pas beránky mé, pas ovečky mé“ (Jan 21. 15.) a jemu jest dána moc, by jednou potvrzoval ve víře bratří svých. (Luk. 22. 32.) Kdyby mohl papež uvést ve blud celou církev, pak by Kristus, Syn Boží, byl zrušil dané slovo. Toho však nelze mysliti. — Papež musí také i proto býti neomylným, poněvadž má „**plnost moci, spravovati celou církev**“. (Sv. Flor.) S touto plností moci jest totiž také spojena nejvyšší moc učitelská, jelikož moc učitelská jest jen částí moci spravovací. S nejvyšší mocí učitelskou v církvi jest však dle Božského zřízení spojena i pomoc Ducha sv., tedy neomylnost v úřadě učitelském. Rozhodnutí taková byla vždy a vždy v největší účtě. Když římská stolice zavrhl blud Pelagiův (416), zvolal sv. Augustin: „**Řím promluvil, pře je skončena**.“ Sv. Cyprian praví: „K římské církvi nemohou míti bludaři žádného přístupu. I všeobecné církevní sněmy nazývají římského biskupa „**Otcem a učitelem všech křesťanů**“ (Sn. Flor. 1439.) a církev římskou „**Matkou a učitelkou všech věřících**.“ (Sn. lat. IV. 1215.) V tomto posledním případě se samo sebou nerozumí slyšící římská církev, nýbrž „učitel“, neboť slyšící církev nikdy není oprávněna vyučovati. Rozhodnutí papežova z úřadu jeho učitelského jsou neomylna sama sebou a nikoliv snad teprve souhlasem biskupů. (Sn. Vat. 4. 4.) Kdyby tomu tak nebylo, pak by skála, nástupce Petřův, dostávala svou pevnost teprve od budovy, na ní spočívající, tedy od církve. Třebas však papež jest neomylným ve svých slavných rozhodnutích, proto nebudou a nejsou všeobecné církevní sněmy zbytečnými. Jimi nabývají neomylná rozhodnutí církevní na venek větší vážnosti a učení dosavadní se na nich mnohem dokonaleji rozebírá a podává. Z této příčiny všeobecné církevní sněmy za jistých okolností mohou býti velmi užitečnými, ba docela nezbytnými. Vždyť již i apoštolové slavili všeobecný církevní sněm v Jerusalemě, ačkoliv každý apoštol sám o sobě byl v úřadě učitelském neomylným.

Neomylnost papežova se nevztahuje 1. ani na osobu papežovu, 2. dále ani na papežovy řeči čili výnosy, jež nejsou výslovnými rozhodnutími v úřadě učitelském, 3. konečně ani na vědecké otázky, netýkající se náboženství.

Mnozí říkají: „Kterak může býti papež neomylným, když přece jest člověk jako každý jiný?“ To jest správné: jakožto **člověk** může chybiti a myliti se právě jako my; může se zmýliti v řeči, ve čtení, psaní, počítání atd. Může i hřešiti jako my; ano byli i papežové, kteří dávali svým životem pohoršení. Než dává-li papež jakožto náměstek Kristův rozhodnutí z úřadu svého učitelského, tedy Kristus Duchem sv. jej chrání bludu; neboť

Kristus mu slíbil tuto pomoc. V tomto případě Bůh dává papeži podíl na své pravdomluvnosti, jako prorokům darem prorockým dával podíl na své vševědouce, apoštolům darem zázraků podíl na své všemohoucnosti. — Dále není všecko neomylným, co papež jakožto nejvyšší hlava církve koná. Na př. promluva k poutníkům, dopis panovníkovi nebo biskupům některé říše a p. nejsou neomylnými, neboť to není rozhodnutí z úřadu učitelského. Ba i v oněch papežských nálezech, které obsahují rozhodnutí z úřadu učitelského, jest jen oněch několik slov, které beze vší pochybnosti tvoří předmět onoho prohlášení neomylných, nikoliv ostatní slova, kterými jest řeč odůvodněna a ozdobena. Rozhodnutí papežova z úřadu učitelského týkají se jen učení náboženského a blaha duševního.

3. Neomylně rozhoduje církev jen o těchto věcech: o pravdách víry a mravů, jakož i o jejich smyslu, dále o Písmě sv. a ústním podání, jakož i o jejich smyslu.

Rozhoduje-li na př. církev: „tresty pekelné jsou věčné“, tedy jest toto rozhodnutí neomylné, jelikož se týká učení víry. Nebo rozhodne-li: „Svěcení neděle jest Bohem nařízeno“, tedy nám ne jinak nežli vůli Boží sdělila, jelikož toto rozhodnutí se týká učení o mravech, takže jest neomylným. Kristus totiž přislíbil svým apoštolům, že je Duch sv. naučí všeliké pravdě (Jan 16. 13.) t. j., že je Duch sv. poučí o všech **pravdách náboženských**. Že ku pravdám náboženským náležejí nejen pravdy víry, nýbrž i pravdy mravů, dal Kristus na srozuměnou, když pravil apoštolům při svém na nebe vstoupení: „Jdouce, učte všechny národy . . . učíte je zachovávat všecko, což jsem koliv přikázal vám.“ (Mat. 28. 20.) Vzhledem k tomu rozkazu zajistil jim pomoc Ducha sv., tedy neomylnost v úřadě učitelském. Poněvadž pak církev tyto pravdy náboženské čerpá ze dvou pramenů, totiž z **Písma sv.** a z **ústního podání**, tedy samo sebou musí býti neomylnou i ve výkladech jejich.

Také pravděpodobně jest církev neomylnou, rozhoduje-li, zda li některé mínění se přičíí zjevené pravdě, jakož i dále při blahořečnění a svatořečnění.

Všeobecně se uznává, že církev je neomylnou, rozhoduje-li, **přičí-li** se jisté **mínění zjevené pravdě**. Zavrhuje-li tedy církev na př. mínění Darwinovo, dle něhož člověk pochází z opice, jakožto přičící se mínění nauce zjevené, tedy rozhoduje o věci, která těsně souvisí s naukou zjevenou a drží se mezí, v nichž jest neomylnou. Jest-li že církev, Bohem jsouc osvěcována, poznává jasně pravdu, tedy musí také poznati blud. Církev také ode dávna zavrhovala bludné učení, ať bylo ústně nebo písemně šířeno. Tak zavrhlí již biskupové na sněmu v Nicey (325) bludné učení Ariovo. Až podnes zavrhují papežové knihy, které směřují proti víře a mravům. To by se nemohlo státi, kdyby církev k takovému rozhodnutí nebyla od Boha uzpůsobena a oprávněna. — Při **blahořečnění a svatořečnění** zdá se každý blud již proto býti nemožným, poněvadž předběžné vyšetřování se děje s největší **přísností a přesností**. Dále úcta svatých jest jedním způsobem vyznávání víry. (Sv. Tom. Aq.) Prohlášením někoho za svatého nařizuje církev

uctívání některého světce, tedy jakoby vyznání víry. a onen světec se pak v církvi úředně (při mši sv. a v breviáři) uctívá. Kdyby tedy byl prohlášen za svatého někdo, kdo jím není, tedy by celá církev takto schvalovala blud. To není možno. Papež Benedikt XIV. také vyznává, že při jednání tomto po mnohá léta na vlastní oči viděl pomoc Ducha sv., objevily se z nenadání věci zcela neočekávané, které odstranily největší obtíže, anebo celý proces svatořečnění zadržely. Konečně při blahorečnění a svatořečnění rozhoduje církev o věcech, které těsně souvisí s pravdami víry a mravů.

Neomylnost v úřadě učitelském tedy nenáleží 1. jednotlivým biskupům, 2. papežským kongregacím, 3. všem papežovým slovům, která nejsou výslovným rozhodnutím z úřadu učitelského.

Jak ze slov Kristových patrnó, jsou všichni **biskupové** dohromady neomylní v úřadě učitelském. Z toho však neplyne, že by Duch sv. jednotlivým biskupům ve správě jejich diecese nepomáhal. Zajisté obdrželi již při svém svěcení na biskupství potřebné milosti Ducha sv.; proto si mají věřící jejich slov, nejsou-li patrně chybná, vážiti. — Také rozhodnutí **papežských kongregací** nejsou neomylná. Že i ony mohou pochybiti, patrnó z toho, že zavrhlý učení hvězdáře Galileiho. Také jen ona slova **papežova** jsou článkem víry, která zcela jasně a výslovně obsahují článek víry; neboť ve věci tak nevýslovně důležité nesmí býti nejmenší pochybnosti. Když tedy v bulle papeže Bonifáce VIII. „Unam sanctam“, proti níž se tolik brojilo, vykládá se poměr moci světskou a církevní, tedy patrně jen konec této bully, kde se vyslovuje, že poslušnost papeže jest nezbytnou povinností, jest rozhodnutím z úřadu učitelského. Všeobecné, i v Římě vždy uznávané pravidlo jest, že při prohlašování článků víry (dogmatických dekretů) od papežů nebo sněmů, nejsou ani důvody, ani pohnutky, ani další výzdoba řeči, směrodatnými a závaznými, nýbrž jediné a toliko to, co jakožto předmět tohoto rozhodnutí, jasnými, všelikou pochybnost vylučujícími slovy, jimiž se věřícím ukládá povinnost, vyjádřeno jest (Hergenröther). Že i papežové se mohou zmýlit v rozhodnutích, která učiní z úřadu učitelského, jest patrnó z toho, že papež Vigil (540—550) odvolal výnos, který dříve vydal.

8. Svatovláda církevní.

Církev jest jako vojsko; ve vojsku jsou prostí vojíní podřízení důstojníkům, důstojníci velitelí. (Sv. Klem. Řím.) Tak i v církvi jsou stupně mezi biskupy, kněžími a jáhny; tyto stupně jsou napodobením slávy a dělů. (Kl. Alex.)

1. Sluhové církve dělí se předně na tři třídy s rozličnou důstojností a s rozličnou mocí: na **biskupy, něze** a **jáhny**. (Sn. Trid. 23., hl. 4. kon. 6.)

Předobrazy církevní svatovlády byly: velekněz, kněží a levité ve starém zákoně; Vykupitel, 12 apoštolů a 72 učeníků. Kristus činí rozdíl mezi učeníky a apoštoly; praví apoštolům: „Jako mne poslal Otec, tak i já posílám vás“ (Jan 20. 21.), učeníkům však jen řekl: „Jdětež! Aj, já posílám vás!“ (Luk. 10. 3.) Apoštoly posílá ke všem národům světa (Mat. 28.

20.), učeníky jen tam, kam měl sám přijíti. (Luk. 10. 1.) Na místě apoštolů jsou nyní **biskupové**. (Sn. Trid. 23. 4.) Biskupové mají tedy vyšší důstojnost než kněží, poněvadž mají vyšší svěcení; biskupové mají dále vyšší moc; jen oni mají v církvi moc spravovací (proto mají berlu). Biskup jest vrchní stavitel duchovní budovy. (Sv. Tom. Aq.) On jest vlastní pastýř nebo správce stáda. Na něm závisí ustanovení, jak daleko má míti někdo podíl v této správě; on uděluje jurisdikci (právomoc). „Biskup jest pánem obce, bez jehož svolení nic se nesmí státi ve věcech církevních.“ (Sv. Ign. Ant.) Biskup zastupuje místo Krista, dobrého pastýře. Biskup má také vyšší moc světití než kněz. Jen biskup smí světit na kněze, (Sv. Jeron.) a jen on smí řádným způsobem biřmovati (Sv. Cypr.); mimo to jest mnoho církevních výkonů, které konati jest oprávněn jen biskup a nikterak některý jiný sluha církve, který má nižší svěcení než biskup. (Sn. Trid. 23. 4.) Konečně jen biskup má rozhodující hlas na sněmech. — **Kněží** jsou nad jáhny, neboť mají vyšší posvěcení a také větší moc; smějí zvláště konati mši svatou a odpouštění hříchů, kdežto **jáhnové** smějí jen křtít, kázati a udělovati sv. přijímání. „Jáhnové jsou jen služebníky biskupovými.“ (Sv. Cypr.) Nazývají se často rukama, nohama, očima biskupovými. Že jsou kněží nad jáhny, plyne již z toho, že na počátku církve byli biskupové voleni jen od kněží a jen ze středu kněží, nikoliv od jáhnů, ani z jejich středu. (Sv. Jeron.)

2. Tyto církevní stupně byly již za času apoštolů.

Sv. Pavel mluví v listu k Filipenským o kněžích a jáhněch a jen jediného nazývá svým „věrným bratrem v povolání“. (Filip. 3. 4.) Již tehdy byl mezi kněžími jeden, jenž směl jiné kněze souditi (Tim. 5. 19.) a který měl světit kněze (1. Tim. 9. 22.), ustanovovati je v jednotlivých městech. (Tit. 1. 5.) Již sv. Ignát, biskup Antiochijský († 107.) rozeznává trojí hodnost mezi sluhů církve; neboť praví: „Poslouchejte všichni biskupa, jako Kristus svého Otce, a kněží jako apoštolů; jáhnů pak si važte jako příkázání Božího!“ (Filadelf.) (Viz také přirovnání od Klem. Řím. († 100) a Klem. Alex († 217) na počátku tohoto pojednání!) Než za časů apoštolských nebylo ještě ustálených názvů. Kněžím se říkalo hned „starší“, hned „dozorcové“ (= episcopi, biskupové). Židé jim říkali „starší“, poněvadž Židé měli také „starší“ ve vysoké radě a v každé synagoze, takže jim tento název již byl známým; pohané jim říkali „dohlížitelé“, jelikož název „starší“ byl by býval podivným, protože kněžími byli i mladí lidé. V každé obci křesťanské bylo sice několik kněží (1. Tim. 4. 14.), ale jeden z nich byl nade všemi; ten byl nazýván „nejvyšší kněz“, později zvláště „biskup“. Mnohdy se nazývá jen „kněz“, protože byl skutečně také knězem; i sami svatí apoštolové Petr a Jan sebe nazývají kněžími. (1. Petr. 5. 1.; 2. Jan 1. 1.)

3. Úřad biskupský a kněžský pochází od samého Krista, úřad jáhenský od apoštolů.

Jáhnové byli od apoštolů vyvoleni vlastně jen k tomu, by místo nich rozdělovali almužnu chudým; obdrželi zvláštní svěcení vzkládáním rukou a modlitbou. (Sk. 6.) Jáhnové měli konati i svaté úkony; měli kázati (tak Štěpán) a křtiti (tak Filipp, který křtil v Samaří a pak pokřtil komorníka královny aethiopské). V prvotních dobách byl i diaconisky. Byly to vdovy,

kteřé měly na starosti ošetřování nemocných a poučování dívek; nepatřily ke služebníkům církve, neboť zásadou církevní vždy bylo: „Ženy ať ve shromáždění mlčí“ (1 Kor. 14. 34.); měly mlčeti, poněvadž již první žena v ráji špatně poučila Adama a tedy k vyučování se žena nehodí. (1. Tim. 2. 12.)

4. Mimo tyto 3 třídy jsou ještě jiné stupně dle rozličné moci. Takové stupně jsou na př.: **papež, kardinálové, arcibiskupové.**

(O těchto církevních hodnostech bylo již dříve pojednáno.) — Toto celé roztrfídění má totiž proto význam, poněvadž spočívá na **poslušnosti**; nižší jsou vždy povinni poslouchati vyššího. Všichni musejí poslouchati papeže, kněží a věřící (lajici) biskupa; a kněžím zase jsou podřízeni jáhnové a věřící. (1. Petr. 5. 5. Žid. 13. 17.) Stupně církevní jsou tedy jako bitevní šik nějakého vojska. (Sn. Trid. 23. 4.) Církev jest tělo, na němž hlava má vliv na všechny údy, a vyšší údy mají vliv na nižší. Bez tohoto vlivu byla by církev stuhlým tělem, mrtvolou. Pak by také v pronásledováních nedokázala toho, jako posud dokázala. V hierarchii spočívá její síla.

9. O poměru církve ku státu.

Stát bychom mohli nazvati ústavem, jenž má za účel, podporovati pozemské blaho obyvatelů říše. — Stát a církev mají podobný cíl. Stát má na zřeteli jediné pozemské blaho podanných, naproti tomu církev nejen pozemské blaho, nýbrž zvláště věčné blaho. Obojí má svou moc od Boha; církev má moc od Krista, stát pak má původ své moci ne snad od lidu, nýbrž od Boha. (Lev XIII.) — Přece však se liší církev od státu. Států je mnoho, církev jest jen jedna; stát obsahuje jeden nebo několik národů, církev všechny národy země; státy povstaly a zase zanikly, církev bude trvati do konce světa.

1. Církev jest v mezích svého oboru od státu zcela neodvislou; neboť Kristus odevzdal úřad učitelský, kněžský a královský jen apoštolům a jejich nástupcům, nikoli však některému pozemskému mocnáři.

Stát tedy není oprávněn, předpisovati křesťanům, co mají věřiti, a čeho nemají věřiti; nebo snad kněžím předpisovati, co mají kázati a co nikoliv, jak a kdy smějí udělovati svátosti a konati obět mše sv. a p. Proto také církev energicky vždycky odmítla vměšování se státu do věcí čistě církevních. Biskup Osius z Korduby, známý ze sněmu niceiského, pravil beze vší bázně římskému císaři, jenž se míchal do věcí církevních: „Zde nám nemáš docela nic předpisovati; spíše ty se řiď našimi pokyny“. — Než i **stát** zase jest ve svém vlastním oboru **od církve neodvislý**. (Viz ve Mravovědě „o vrchnostech“ č. 3.) — Jest však mnoho věcí, v nichž se církev a stát **stykají**. Proto je nezbytna **vzájemná shoda** mezi obojí touto mocí. Kdyby každá z těchto dvou mocí o jedné a téže věci dávala sobě odporující nařízení, pak by povstaly spory a poddaní by vlastně nevěděli, dle čeho se mají řídit. (Leo XIII.) Je-li církev a stát rozdvojen, pak se nedaří nejen malé věci, ba i velké věci berou bídě za své. (Leo XIII.) Obojí tato moc má býti v tako-

vém spojení, jako jest ve člověku tělo s duší spojeno. (Leo XIII.)
Mnohdy byly uzavřeny vzájemné úmluvy mezi církví a státem; říká se jim konkordáty. Při takových úmluvách ukazuje církev vynikajícím způsobem svou mateřskou lásku, ježto ve své laskavosti a povolnosti obyčejně jde tak daleko, pokud jen jest to možno. (Leo XIII.)

2. Církev podstatně napomáhá ku blahu státu, neboť učí poslouchati světské vrchnosti, brání zločinům, pobádá ke konání šlechetných činů a sjednocuje mezi sebou různé národy.

Náboženství dodává státu větší pevnosti než kdyby jej chránily hradby. (Plutarch.) Nejvyvícenější policie nenahradí účinku prostého vyučování náboženského ve venkovské škole. (Walter.) Církev učí, že světské vrchnosti mají svou moc od Boha (Řím. 13.) a že musíme **poslouchati** i zlých vrchostí. (1. Petr. 2. 18.) — Kolik velikých hříšníků obrátila církev k polepšení života, takže z nich byli ještě největší světcové a velcí dobrodincové lidstva. Vzpomeňme na sv. Augustina. Kolik lidí zdržuje vážné učení církve o vševědomosti Boží, o budoucím soudu a p. od **přemnohé špatnosti**. Kolik nespravedlivého majetku bývá navraceno vlivem církve (zvláště ve zpovědnici); kolik nepřátel bývá smířeno. — Konečně hlásá církev, že blaženost závisí na konání skutků milosrdenství a proto ukládá opravdovým křesťanům za přísnou povinnost, trpícím spolublížním pomáhati. Nebylo bídy a nouze, kde církev účinně zasáhla. Toho nikdo neupře. Církev zakládala **dobročinné ústavy**, na př. vychovávací ústavy pro hluchoněmé, slepé, sirotky, pro zanedbanou mládež; prostřednictvím řádu Milosrdných bratří a sester ujala se ošetřování nemocných a zakládala nemocnice; stavěla domy pro nezhojitelně nemocné, pro propuštěné vězně (sv. Vincenc z Paula), pro choromyslné, útulny pro starce a stařeny, nalezince (papež Innocenc III.), ujmala se pocestných (jako mnichové na hoře sv. Bernarda), zakládala na východě asyly pro málomocné. A mimo to tolik **spolků** dobročinných. Spolek sv. Vincence pro chudé, tovaryšské spolky, dělnické spolky, spolek sv. Ráfaela pro ochranu vystěhovalců, spolek proti otroctví (založený kardin. Lavigeriem v Kartagu), spolek dětství Ježíšova pro záchranu pohanských dětí, ústavy pro služebné ve velkých městech a p. — Církev dále spojuje jednotlivé **národy** mezi sebou ve spolek bratrský (Sv. Aug.) a sice jednak tím, že hlásá pro všechny stejné zásady životní a stejně věřití velí, jednak tím, že hlásá lásku k bližnímu. Zvláště národové rakouští, mimo to, že je pojí vzájemná láska k domu panovnickému, jsou spojení vzájemným poutem náboženství katolického.

Proto všichni dokonalí vladaři a státníci podporovali církev ze všech sil.

Co učinil císař Konstantin Vel. v říši římské pro církev, co císař Karel Vel. v Německu, co král Štěpán sv. v Uhrách, co král sv. Václav v Čechách a t. d.! Dobrý vladař vyhledává pomoci církve a neodmítá ji. (Sv. Ambr.) Vladaři a představení, kteří náboženství pronásledují, ničí svou vlastní autoritu. Vždyť lid, jenž nemá žádného náboženství, nevidí v nich pak již „zástupců Božích“, nýbrž lidi sobě rovné, kteří jsou

jen od lidu „splnomocnění“ spravovati svůj úřad. Takoví představení tedy podržávají větev, na které sedí.

Státy, které pronásledovaly církve, vždy velmi záhy šly vstříc své záhubě.

Zde platí slova Kristova: „Každé království proti sobě rozdělené spustne, a dům na dům padne.“ (Luk. 11. 17.) Náboženství a stát mají se k sobě jako duše k tělu. Jako tělo bez duše se rozpadá, tak i stát bez náboženství. Prorok Isaiáš mluví k Bohu: „Národ zajisté a království, kteréž by nesloužilo tobě, zahyne.“ (Is. 60. 12.) Nejjistější známkou úpadku státu jest, ukazuje-li se v něm neváznost k náboženství. (Machiavelli.) Pravdu těchto slov potvrzuje záhuba obrovské říše římské, jakož i skvrny francouzské revoluce na konci 18. stol. Sám císař Napoleon vyznal: „Bez náboženství nelze vládnouti žádnému národu.“ Čím více ubývá náboženství ve kterém státě, tím více přibývá zločinců. Když to pozoroval svobodomyšl kral Bedřich II. Pruský, stoupenec Voltairův, ve své říši, pravil ke svému ministru: „Zaveďte mně opět náboženství do země!“ Již prorok Oseáš pravil svým krajanům: „Není umění Božího v zemi, zlořečení a lež a vražda a krádež a cizoložství rozvodnila se.“ (Os. 4. 2.) Většina zločinců v trestnicích jsou lidé bez náboženství. „Snáze jest vystavěti město ve vzduchu, než zachovati stát bez náboženství.“ (Plutarch.) Rozum a zkušenost dokazuje, že mravnost neobstojí bez náboženství. „Není vlastencem, kdo podkopává náboženství, tento pilíř společnosti.“ (Washington.)

10. Církev a osvěta.

Církev vždycky podporovala pravou vzdelanost a osvětu.

V zájmu církve již spočívá, pěstovati **vědy**. Vždyť nevědomost a nemravnost a surovost obyčejně chodíva ruku v ruce. Nevědomost také snadno vede k nevěře a pověře. (Viz str. 32.) Církev jest téměř nucena pěstovati vědu k vůli svým pravdám náboženským. Vysvětlování, dokazování a hájení pravd náboženských pudí k přemýšlení a ku pěstování všech věd. Proto jest tolik nábožensko-vědeckých děl a nábožensko-vědecká studia (theologická studia) na universitách. Nauka našeho náboženství není na to, by vychovávala duševně líné pokolení. Pěstovati vědy **přírodní**, jest církve zrovna nucena. Vždyť vesmír jest kniha, jež hlásá na každé straně moudrost Boží. Čím dokonaleji kdo čte v této knize, tím dokonaleji poznává Boha a tím více ho miluje. Proto církev musí přát vědeckému bádání. (Leo XIII.) Oč jsou dále národové, u nichž mohla církev rozvinovati svou působnost! Křesťanství to bylo, jež skrotilo barbarské **národy evropské** a ze stavu zdivočilosti je přivedlo k řádnému životu, takže byli vůdci a učitelé ostatních národů. (Leo XIII.)

1. Církev to byla, jež se nejprve starala o vyučování mládeže a zakládala ústavy vyučovací.

Klášteří, biskupské a farní školy za dob Karla Vel. byly ústavy církevní. Většina universit děkuje za svůj vznik papežům. Celé řady, jako Pia-

risté, Benediktini, Jesuité, Školní bratři a jiní obíraly se téměř výhradně vyučováním mládeže.

2. Církev to byla, jež zachránila umělecká díla starověká před zničením.

Mnichové ve středověku opisovali mistrovská díla pohanských filosofů a dějepisců a takto je zachovali potomkům. Také ve velikých knihovnách četných klášterů, jakož i v museích a knihovnách papežů byla uchována přemnohá mistrovská díla starověká. Považme také, že z řádu Benediktinského bylo na 16.000 spisovatelů a z řádu Jesuitů přes 12.000.

3. Církev to byla, která od pradávna podnikala nejnádhernější stavby.

Vzpomeňme na nádherné domy středověké, zvláště na pověstný chrám s v. Petra v Římě s jeho světoznámou obrovskou bání, jehož stavba trvala 110 roků (začala 1506) a stála 150 milionů franků. Podobná velkolepá stavba jest Kolínský dóm, na němž se pracovalo od roku 1249 až do 1880, tedy přes 600 roků. Jiné znamenité domy jsou: Štrassburský (začat r. 1015), Frýburský (1120), Řezenský (1275), Vídeňský (1365), Ulmský (1377), Milánský (1386) a jiné.

4. Církev to byla, jež od nepamětných dob nejvíce pěstovala krásná umění, hudbu, sochařství a malířství.

Vzpomeňme na překrásný církevní zpěv. Pro zpěv liturgický velmi mnoho učinil sv. Ambrož, biskup milánský († 397) a papež sv. Řehoř Vel. († 604). Papežové to byli, kteří podporovali znamenité hudebníky a skladatele hudební, jako na př. Palestrinu († 1594). — Dvakrát povstala církev proti obrazoborcům, jednou proti řeckým císařům na sněmu v Nicei (787) a jednou proti Lutherovi a Zwinglimu na sněmu Tridentském. — Nejznamenitější umělci, jako L. d. Vinci († 1519), Raffael († 1520), Michal Angelo († 1564), Correggio († 1534), Canova († 1822) a jiní byli podporováni hlavně papeži. Také nezapomeňme, že v klášterech povstali první malíři a dílny malířské.

5. Církev to byla, která celé krajiny proměnila v země obydlitelné a úrodné.

Benediktini a Cisterciáci ve středověku vymýtili hlavně pralesy v Německu, vysušili bařiny, pěstovali orbu a p. To činí podnes v tomto směru Trappisté a jiné řády v pohanských zemích.

6. Kněží a mnichové to byli, jimž jsme povinni díky za nejznamenitější vynálezy.

Jáhen Flavio Gioja (= Tšoja) vynalezl magnet a mořskou střelku (kolem 1300); Vit, mnich z Arrezzo vynalezl škálu a pravidla hudební a harmonii; Dominikán Spina vynalezl brejle; Františkán Berthold Schwarz střelný prach (kolem 1300); Jesuita Kircher laternu magiku a nový druh zapalovacích zrcadel (1646); Koperník, kanovník ve Frauenberku, objevil celou soustavu světlovou (1507); Jesuita Cavaliere objevil čtverobarevnost světla (1647); Benediktin Pontius, Španěl, vynalezl metodu vyučování hluchoněmých (1570) a franc. kněz Karel Epée († 1789) ji zdokonalil; Jesuita Lana vynalezl způsob vyučování slepých čtení (1687); Jesuita Secchi

(† 1878) vynalezl spektrální-analysi; bavorský farář Kneipp vyznamenal se v léčení vodou († 1897); katol. farář ve Litzelsstetten u Kostnice vynalezl světovou řeč „volapück“. Nepřátelé církve říkají, že prý církev je nepřítelkyní pokroku a osvěty; ovšem, rozumí-li se pokrokem úpadek mravnosti a bázně boží, sobectví a požívavost! — Nebo se říká, že prý církev je nepřítelkyní svobody; ovšem, rozumí-li se svobodou zvláště a zpustlost. „Nemírnost ve svobodě jest zvláště a ta vede k otroctví.“ (Plato.)

11. 0 obcování svatých.

Uvažujme o přechodu Israelitů Rudým mořem. Na tomto zástupu pozorujeme tři díly; jeden díl Israelitů měl teprve přejíti Rudým mořem a byl tísněn od nepřátel; druhý sice již byl blízek cíle, přece však ještě ohrožen vodou; třetí však již šťastně došel na druhý břeh. Těmto Israelitům, kteří táhli ze země poroby a šli do země Zaslíbené, podobáme se mi lidé. I my putujeme do nebeské vlasti. „Nemáme zde místa zůstávajícího, ale budoucího hledáme.“ (Žid. 13. 14.) My všichni takřka putujeme k místu milosti, kde se máme všichni shledati. Někteří z nás jsou již v tomto místě milosti (svatí), mnozí teprve k němu jdou a již se mu blíží (duše v očištění), mnozí teprve začínají kráčet (my katol. křesťané na zemi). Všichni však dohromady tvoříme jeden národ, **velikou rodinu boží**. Všichni jsme „spoluobčané svatých a domáci Boží“. (Efer. 2. 19.) Byť i 3 synové jednoho otce neměli téhož postavení, jelikož na př. nejmladší teprve chodí do národní školy, starší již do vyššího ústavu a nejstarší již má bezpečné postavení, přece patří k téže rodině; jsouť dítkami jednoho otce, tedy bratří vespolek a dědicové otcovského jmění. Byť i na ústavě vzdělávacím jedni chodili do nižší, druhí do vyšší třídy, přece všichni tito studující jsou mezi sebou kolegové; jdouť za týmž cílem. Tak i my katol. křesťané na zemi, duše v očištění a svatí v nebi máme **tyž cíl**, totiž nejužší spojení s Bohem. Patříme tedy všichni dohromady, tvoříme jednu společnost. — Údové této společnosti se jmenují „**svatí**“, poněvadž křtem svatým všichni byli posvěceni (1. Kor. 6. 12.) a ke svatosti jsou povoláni. (1. Soluů. 4. 3.) Mnozí z nich již jsou dokonale svatí. Svatý Pavel jmenuje i křesťany na zemi „svatými“. (Efes. 1. 1.)

1. Obcováním svatých se nazývá vzájemný vztah a vnitřní spojení katol. křesťanů na zemi, duší v očištění a svatých v nebi.

Katolíčtí křesťané na zemi se jmenují církev **bojující**, poněvadž ještě musejí bojovati proti svému hrozičímu nepříteli, totiž proti světu (proti lákání zlých lidí), proti tělu (t. j. proti svým zlým žádostem) a proti ďáblu (t. j. proti jeho pokušení). (Job. 7. 1.) Duše v očištění se jmenují **trpící** církev, poněvadž ještě musejí trpěti, než-li vejdou do nebe. Svatí v nebi se jmenují církev **vítězná**, poněvadž již zvítězili nad svými nepřátely a radují se nad svým vítězstvím. — Mohlo by se zdáti nápadným, že se duše v očištění a svatí v nebi jmenují „**církví**“, než považme, že všichni sv. křtem stali se údů církve, a jakožto údové církve jen přešli do jiného stavu. Nejsou to tedy 3 církve, nýbrž jedna církev v rozličném stavu.

2. Katoličtí křesťané na zemi, duše v očistci a svatí v nebi jsou s Kristem tak spojeni, jako údové jednoho těla s hlavou. (Řím. 12. 4.)

„Všichni jsou **jedním Duchem napojeni** (= hojně obdařeni)“. (1. Kor. 12. 13.) Duše oživuje všechny údy těla a působí, že oko vidí, ucho slyší atd., právě tak oživuje Duch sv. údy těla Kristova. (Sv. Aug.) Poněvadž Duch sv. vychází i ze Krista, tedy vlastně i Kristus řídí všechny údy této veliké společnosti a to právě tak, jako hlava řídí všechny údy těla. Proto se nazývá Kristus **hlavou** těla církve. (Kol. 1. 18.) Kristus jest jako réva (Jan 15. 15.), která dodává ratolestem výživné šťávy. — Každý úd těla má sobě vlastní činnost; právě tak má každý úd církve své zvláštní dary. (1. Kor. 12. 6—10.; 28.) Každý úd těla, na př. žaludek, pracuje pro celé tělo; právě tak má každý úd církve prospívati všem údům církve. Také jednotlivé země mají zvláštní plodiny, jež si vzájemně dodávají. (Sv. Řeh. Vel.) Všechny údy těla pocitují bolest nebo příjemnost jiného údu; právě tak jest v obcování svatých následkem vzájemné lásky. „Trpí-li něco jeden úd, trpí s ním všechny údy.“ (1. Kor. 11. 26.) Tedy svatí v nebi cítí dobře s námi. — Katol. křesťané, kteří *těžce zhřešili*, jsou přece ještě pořád údy velikého těla, nikoliv však ti, kdož jsou z církve vyobcováni (exkommunikováni); hříšníci však jsou mrtvými údy na tomto těle.

3. Všichni údové tohoto obcování jsou však také mezi sebou ve spojení; prospívají jim tedy duchovní poklady církve katol. a mohou si vzájemně pomáhati modlitbou a jinými dobrými skutky. Jen svatí v nebi nepotřebují žádné pomoci.³

Ve společnosti nějaké mají všichni členové podíl na společných výhodách; občané ve státě mají podíl na jeho dobrodiní (školy, nemocnice a p. jsou pro všechny; každý může hledati práva u soudu a t. d.); také údové rodiny mají podíl na rodinných statcích. (Šlechtictví, bohatství a p. prospívá všem.) Právě tak jest v církvi; všichni její údové mají podíl na **společných pokladech**. Všechny oběti mše sv., prostředky milosti a modlitby katol. církve, dále všechny dobré skutky katol. křesťanů prospívají všem údům církve. V „Otčenáši“ se modlíme zároveň i za ostatní věřící. Mše sv. se obětuje za všechny živé i zemřelé věřící (to dokazuje modlitba kněze při obětování hostie a kalicha); rovněž tak kněžská modlitba breviáře. Proč se obrací snadněji největší hříšník, patřící ke katol. církvi, než zednář? Proč smí katol. křesť. doufati v rychlejší vysvobození z očistce? Sv. František Xav., apoštol Indů, těšil se na svých misijnářských cestách stále myšlenkou, že se církev katol. za něho modlí a jej v jeho díle mocně podporuje. — Mimo to všichni údové obcování svatých mohou si **vzájemně pomáhati**. Má se to právě tak, jako s údy těla. I zdraví a síla jednoho údu těla prospívá

jiným údům třeba nemocným. Jak mnoho na př. přispívají zdravé plíce nebo zdravý žaludek k uzdravení nemocného těla! A vidí-li oko toliko pro sebe? Nikoliv, nýbrž vidí i ve prospěch ostatních údů; nebo má-li ruka nebo noha naraziti, oko způsobuje, by se tělo onomu nárazu vyhnulo. I ostatní údy se vzájemně podporují. (Sv. Aug.) Právě tak jest v církvi. Že zásluhy jedněch údů církve prospívají i ostatním, patrnó z toho, že Bůh k vůli 10 spravedlivým chtěl ušetřiti města Sodomy.

1. My katol. křesťané na zemi můžeme si tedy vzájemně pomáhati modlitbou a dobrými skutky.

Křesťané mohou **za sebe u Boha prositi**. Tak se modlili křesťané za uvězněného Petra a osvobodili ho. Sv. Štěpán vyprosil při svém kamenování obrácení Šavla. (Sv. Aug.) Sv. Monika vyprosila svou 18letou modlitbou obrácení svého syna Augustina. Již ve starém zákoně slíbil Bůh, že na přímluvu kněží bude lidu milostiv. (3. Mojž. 4. 20.; 4. Mojž. 16. 48.) Kristus pravil k Marii Lataste: „Jako královna Esther svými prosbami pohnula krále Assvera, by zrušil ortel smrti vyřknutý nad národem židovským, tak také postačí mnohdy prosba jediné duše, by zdržela trestající ruku Boží, která již se zdvihá nad celým národem některým.“ Proto nás napomíná sv. Jakob: „Modlete se za sebe, byste byli spaseni.“ (Jak. 5. 16.) Sv. apoštolové velmi často prosili křesťany za jejich modlitbu. Sv. Pavel jim praví: „Pomáhejte mně svou modlitbou u Boha.“ (Řím 15. 30.) Děti se mají modliti za své rodiče a na opak. Modlitba přímluvná jest skutek milosrdenství a přináší dvojnásobné požehnání, předně tomu, kdo se tak modlí a pak tomu, za koho se tato modlitba koná. — Věřící mohou také dobrými skutky (modlitbou, posty, almužnou) za sebe **vzájemně dostičiniti**. (Ř. K.) Jest to jako v denním životě; jeden může za druhého zaplatiti jeho dluh. Právě tak může i katol. křesťan to, co jiný jest Bohu dlužen (hříchy se nazývají dluhy, poněvadž se za ně musí pykati), za něho zaplatiti. Proto se stávalo, že v prvotních dobách církve kajícníkům veřejným byli jejich časné tresty buď zcela, nebo z části odpuštěny, přimlouval-li se za ně některý mučenník.

2. Můžeme i dušem v očistci pomáhati modlitbou a jinými dobrými skutky; duše v očistci pak mohou opět nám pomáhati svou modlitbou, hlavně potom, až přijdou do nebe.

Již Židé věřili, že můžeme pomáhati ubohým dušem v očistci; neboť vůdce Židů, Juda Makkabejský, dal obětovati za padlé vojíny ve válce obět ve chrámě Jerusálémském. Za tím účelem poslal mnoho tisíc drachem stříbra do Jerusálema. (2. Mach. 12.) K modlitbě za duše v očistci pobádá nás církev zvoněním umíráčkem a večerním zvoněním po Anděl Páně. Kněz se modlí za zemřelé ve vzpomínce po pozdvihování. „Modlitba jest klíč, jímž otvíráme duším brány nebeské.“ (Sv. Aug.) Přímluva žijících věřících, zvláště obět mše sv., modlitba, almužna a jiné nábožné skutky mírní tresty duší v očistci. (Sněm Lyon. 1274.) — Duše v očistci mohou také nám pomáhati. Mnozí svatí tvrdí, že může duše v očistci vyzváti o pomoc. (Bell., sv. Alf.) Sv. Kateřina Bolog. († 1463) modlívala se k dušem v očistci, nepomáhala-li hned modlitba ke svatým. Nikdy prý se v takovém případě nemodlívala nadarmo. Duše v očistci ukazují vděčnost svým dobrodincům. To viděti ze slavného vítězství Judy Makk. nad Nikannorem. (2. Mach. 15.)

3. **Svatí v nebi** mohou nám pomáhati svou modlitbou u trůnu nebeského (Zjev. 8. 4.) zvláště tehdy, vzýváme-li je o jejich pomoc.

Svatí musejí docela dobře věděti, co se děje na zemi. Blaženost totiž záleží v dokonalém nasycení všech přání tvora. I ďábel zná naše slabosti, jak patrně z jeho pokoušení. Proroci starého zákona předvíдали budoucí věci a znali nejskrytější věci. A svatí by měli mít menší vědomost? Vědí-li již, kdy se některý hříšník obrátí (Luk. 15. 7.), tím více musejí věděti, vzývá-li je někdo. „Svatí vidí v Bohu všecko, co se děje na zemi, jako v zrcadle.“ (Sv. Teres.) Čeho by neměli viděti ti, kteří vidí toho, jenž všecko vidí. (Sv. Tom. Aq.) Před těmi, kteří vnitřně na Boha patří, není zevně nic skrytého. (Sv. Řeh. Vel.) Když však my svaté o jejich přímlovu vzýváme, tedy oni se současně v nebi s námi modlí. (Ř. Katech.) Jejich modlitba má velikou moc; vždyť již vytrvalá modlitba spravedlivých na zemi mnoho zmůže. (Jak. 5. 16.) Co zmohla již modlitba Abrahamova, jenž se přimlouval u Boha za obyvatele Sodomy! (1. Mojž. 18.) Když svatí, pokud ještě v těle byli, s takovým výsledkem se za jiné modlili, co teprve zmohou nyní, když již dobyli vítězství. (Sv. Jeron.) Svatí téměř nutí Boha, by jejich modlitbu vyslechl; počínají si jako vojáci před pozemským králem; ukazují mu totiž rány, které utrhli v boji za něho. Tu nelze Bohu něčeho odepřiti. (Sv. Chrys.) Vzývání svatých Bůh velmi často zázračně odměnil. Vzpomeňme na nesčetné zázraky na poutním místě Lourdy ve Francii, na zázraky, jež mají býti před každým blahověněním vyšetřeny a dokázány.

Také naši zemřelí příbuzní a přátelé, kteří jsou v nebi, prosí za nás u trůnu Božího a chrání nás často před neštěstím.

Obcování s našimi zemřelými bratry nepřestává, nýbrž trvá i po smrti (Orig.) „Láska neumírá.“ (1. Kor. 13. 8.) Láska k bližnímu tedy v nebi nepřestává, nýbrž se tam ještě mnohem zvětšuje a stává se něžnější. Vždyť i nešťastný boháč v pekle jevil náklonnost ke svým bratrům žijícím na zemi. (Luk. 16. 19.) Prorok Jeremiáš a zbožný velekněz Oniáš modlili se v předpeklí za národ židovský. (2. Mach. 15. 14.) I Kristus slíbil apoštolům, že bude za ně prositi. (Jan 14. 16.; 1. Jan 2. 1.) Sv. Augustín po smrti své matky sv. Moniky, sv. Václav po smrti své babičky sv. Ludmily dospěl velmi brzy ještě mnohem větší svatosti. Proč asi? — Rovněž tak **mohou svatí v nebi duším v očištcí pomáhati** svou přímlovou. „Panna Maria svou přímlovou vysvobozuje denně mnoho duší z očištee.“ (Alanus) Maria jest královnou a Matkou ubohých duší. (Sv. Brig.) Ve výroční den na nebe vzetí P. Marie každého roku bývá tisíce duší z očištee prostřednictvím Marie P. vysvobozeno (sv. Petr. Dam.; sv. Alfons); patrně i na jiné velké svátky P. Marie. Také každou sobotu (sobota jest totiž zasvěcena P. Marii) pomáhá Maria mnohým duším z očištee. (Pap. Jan XXII. Bulla Sabbatina.) Ani andělé nejsou beze vši účasti k ubohým duším v očištcí, jež mají býti jednou jejich společníky. Zvláště mnoho prosí sv. archanděl Michal za ubohé duše. „Jeho modlitba pomáhá duším do nebe.“ (Modlitba církevní.) Tento kníže nebes má také za úkol, uváděti duše, které mají přijíti do nebe, do ráje rozkoše. (Modlitba církve.) Také andělové, kteří nám

na zemi byli dáni k ochraně, nebo které jsme zvláště uctívali, ujímají se nás v očistci (bl. Faber). Hle, jak povznášejícím a útěchyplným jest učení církve o obcování svatých.

10. čl. víry: Hříchův odpuštění.

1. Žádný člověk na zemi není bez hříchu; proto každý potřebuje odpuštění hříchů.

Praví-li kdo, že nemá hříchu, lhář jest. (1. Jan 1. 8.) Vždyť sedmkrát (= častokrát) hřeší spravedlivý. Přísl. 24. 16.) Bůh dopouští, že upadáme opět a opět do hříchů všedních, by nás udržel pokornými. (Sv. Fr. Sal.) Poněvadž denně hřešíme, proto také musíme denně v Otčenáši prositi za odpuštění hříchů. (Sv. Chrys.) Bez zvláštního privilegia Božího, jaké měla **Panna Maria**, nemůže nikdo zůstatí prostým od hříchu všedního po celý život. (Sn. Trid. 6. 23.) Ba již i k tomu potřeba jest zvláštní milosti Boží, by někdo aspoň po delší čas se uchránil všedních hříchů. (Sv. Aug.) Dokonalost, k níž může lidská slabost dospěti, záleží v tom, by člověk do žádného, ani do žádného lehkého hříchu neupadal zcela dobrovolně. (Sv. Alf.)

Můžeme dojítí odpuštění hříchů, poněvadž nám ho Kristus svou smrtí na kříži zasloužil a poněvadž dal apoštolům a jejich nástupcům moc, hříchy odpouštětí.

Pro člověka na světě není nic utěšenějšího, než odpuštění hříchů; nebo nic nás neznepokojuje více, než hříchy. Již pohanský mudrlec Sokrates radostně očekával, že přijde od Boha poslaný prostředník, jenž poučí lidi, kterak by bylo lze dojítí odpuštění hříchů. (Mat. I. 47. 5.) Odpuštění hříchů **zasloužil** nám Kristus svým přesvatým utrpením **na kříži**. (Sn. Trid. 6., hl. 7.) Kristus jest beránek Boží, který snímá hřích světa. (Jan 1. 29.) Zkrze jeho krev došli jsme vykoupení, odpuštění hříchů. (Kolos. 1. 14.) Kristus jest obětí smírnou za naše hříchy; než nejen za naše, nýbrž i za hříchy celého světa. (1. Jan 2. 2.) — **Kristus odevzdal moc, hříchy odpouštětí, jen sv. apoštolům a jejich nástupcům.** Kristus sám měl moc, hříchy odpouštětí; odpustil Magdaleně, Zacheovi, lotru na pravici; když uzdravil člověka dnou sklíceného, pravil výslovně: „Abyste věděli, že Syn člověka má moc hříchy odpouštětí, pravím tobě: vstaň, vezmi lůžko své a jdi.“ (Mat. 9. 6.) Tuto moc, kterou má Kristus, dal i sv. apoštolům. Jim řekl po svém vzkříšení: „Přijměte Ducha sv. Kterýmž odpustíte hříchy, jsou jim odpuštěny, a kterýmž je zadržíte, těm jsou zadržány.“ (Jan 20. 23.) Kdo tedy chce dojítí odpuštění hříchu, musí jíti k apoštolům, tedy k biskupům, nebo ke kněžím od nich zřízeným. Jen v katolické církvi se odpouštějí hříchy; nebo jen ona k tomu dostala za záruku Ducha sv.“ (Sv. Aug.)

3. Těžké hříchy se odpouštějí křtem a pokáním, lehké hříchy dobrými skutky, které konáme ve stavu milosti posvěcující. Takové dobré skutky jsou: modlitba, půst, almužna, slyšení

mše sv., přijímání sv. oltární, užívání svátostí, získávání odpustků, odpouštění urážky.

Křest jest jako loď, do které jsme vstoupili, jedouce do nebe; dopustíme-li se těžkého hříchu, jsme jako ti, s nimiž se loď stroskotala; ti se mohou zachrániti jen tehdy, uchopí-li se nějakého prkna a pevně se ho drží; tak i křesťan, jenž upadl do těžkého hříchu, může dojiti spasení jen tehdy, utíká-li se ke svátosti **pokání**. Ani modlitbou, postem nebo almužnou samou o sobě nelze dojiti odpouštění těžkých hříchů. Tyto skutky nás jen mohou vésti ku pokání; teprve svátost pokání shlazuje hříchy. „Na tom nezmění ničeho anděl, ani archanděl; ba ani Vykupitel nám neodpustí hříchů bez pokání.“ (Sv. Aug.) — Na shlazení **všedních** hříchů stačí ovšem **dobré skutky**. Tak praví sv. Augustin: „Jediný Otčénáš, jenž vycházel ze srdce, ničí hříchy jednoho celého dne.“ (Sv. Aug.) Lehké hříchy mohou býti odpuštěny za pokropení se svěcenou vodou, za odpustky, modlitbu, sv. přijímání, požehnání biskupovo atd. (Sv. Tom. Aq.) Odpouštění všedních hříchů však není nic jiného, než odpouštění časných trestů za hříchy. Proč?

4. **Není hříchu tak velikého, by ho Bůh zase neodpustil, jest-li že ho člověk lituje a upřímně se z něho zpovídá.**

Bůh slibuje kajícím hříšníkům: „Budou-li hříchové naši jako šarlat, jako sněh zblílení budou: a budou-li červení jako červec, jako vlna bílí budou.“ (Is. 1. 18.) Bůh nečiní rozdílu mezi hříchy, nýbrž dovolil knězi odpouštěti každý hřích bez rozdílu. (Sv. Ambr.) Nemůže tedy nikdo býti tak bezbožným a hříšným, by neměl přece ještě nějaké naděje, že dojde odpouštění, bude-li svého poblouznění opravdu litovati (ř. K.). Ba Bůh dobrotivý přijímá kajícího hříšníka skoro tím mileji, čím větší jsou jeho hříchy. Čím jest totiž Bůh milosrdnější, tím více mu to slouží ke cti. Bůh se podobá rybáři, který tím raději loví, čím větší ryby lapá. — Jen **hříchy proti Duchu sv.** se neodpouštějí, protože totiž člověk, který hřeší proti Duchu sv., nechce se polepšiti. Vina tedy neleží na Bohu, nýbrž na člověku; člověk totiž, ačkoliv tento hřích poznává, nechce ho zanechat a tedy ani ho litovati. Bez lítosti a obrácení však není odpouštění.

5. **Hřích, který byl již odpuštěn, nikdy již neobživne, byť by i člověk do těžkého hříchu znova upadl.** (Sv. Tom. Aq.)

Jinak jest s dobrými skutky; tyto znova obživnou, smíří-li se člověk opět s Bohem. Hle, jak milosrdným jest Bůh!

11.—12. čl. víry: O posledních věcech člověka.

1. O smrti.

Svět jest bojiště, na nějž se každý den šik vysílá a tisíce zůstávají ležeti. Každý den totiž umírá na světě na 88.000 lidí (na jednu minutu tedy připadá 60, na jednu vteřinu 1); každý rok zemře na 32 mil. lidí. — Spánek jest obrazem smrti.

1. Při smrti člověka se děje toto: duše se odděluje od těla a přechází do říše duchů; tělo však hnije a mění se v popel.

Při smrti se **odděluje duše od těla**. Vypustí-li se pára ze stroje, přestává stroj pracovati. Něco podobného se děje, když duše, tento božský dech, opustí tělo. Sv. Pavel nazývá smrt rozdělením. (2. Tim. 4. 6.) Tělo jest jako schránka nebo oděv duše, jenž se při smrti svléká. Tělo jest stánek, v němž bydlí duše. (2. Petr 1. 14.) Bydlení duše v těle se podobá bydlení duší spravedlivých v předpeklí. V okamžiku smrti nastává hodina vysvobození. (Maria Lat.) Při smrti jest duše propuštěna ze svého vězení. (Sv. Aug.) Že v mrtvole již není duše, plyne již z toho, že tělo mrtvé je zcela neživým. Co je oživovalo, již tu není. — Při smrti se vrací **duch k Bohu**, jenž ho dal. (Kaz. 12. 7.) Smrt jest cesta na věčnost. (Sv. Chrys.) Klame se tedy, kdo myslí, že duše zemřelých opět se spojují s těly lidskými nebo docela zvířecími a zase v nich bydlí (názor starých Egyptanů); rovněž se mýlí ti, kdo míní, že duše upadají do spánku, z něhož se probudí teprve v soudný den. Tělo spí po smrti a probudí se v soudný den, ale nikoliv duše. **Tělo** po smrti se **rozpadá**. Poněvadž jest ze země, obrací se zase v zem; vzpomeňme slov Božích k Adamovi. (1. Mojž. 3. 19.) Ačkoliv těla lidská po smrti práchniví, tedy přece se tak nestalo s tělem Kristovým a s tělem Marie Panny. Proč to? Také těla mnohých světců, nebo aspoň některé údy jejich těl jsou podnes neporušeny. (Viz str. 24.) Než v soudný den vstanou všechna těla mrtvých. Smrt jest spánek v naději na brzké vzkříšení. (Sv. Tom. Aq.) Smrt se zobrazuje jako kostlivec, poněvadž nás tak ohavně mění; drží v rukou kosu, poněvadž lidskému životu činí konec tak rychle, jako sekáč trávě. (Ž. 102. 15.) Smrt by měla vlastně držeti v rukou klíč, poněvadž nám otvírá vchod do života věčného.

2. Hřích dědičný jest příčinou, že musíme umřítí.

Bůh odsoudil Adama ke smrti hned po jeho hříchu slovy: „Prach jsi a v prach se obrátíš.“ (1. Mojž. 3. 19.) První rodičové tedy ztratili svou neposlušností dar nesmrtelnosti těla. Zkrze jednoho člověka přišel hřích na svět a zkrze hřích smrt; smrt přišla na všechny lidi, protože jsme v Adamovi všichni zhrěšili. (Řím. 5. 12.) Člověk, jenž chtěl býti jako Bůh, jest hluboce ponížěn smrtí; tím pyká za svou pýchu. Jen Hennoch (1. Mojž. 5. 24.) a Eliáš (4. Král. 2.) byli vzati ze země beze smrti; přijdou však opět před posledním soudem (Sir. 44. 16.; Mat. 17. 11.) a pak umrou. I oni lidé zemrou, kteří ještě v den posledního soudu budou žiti. (Sv. Tom. Aq.) Jen Kristus by nebyl býval musil umřítí, poněvadž byl úplně prost každého hříchu. Kristus však zemřel dobrovolně pro nás. — Smrt nečiní rozdílu mezi chudým a bohatcem. Život jest jako divadlo, v němž někdo na krátko hraje úlohu soudce, jiný vojevůdce, opět jiný vojáka a p., ale když pohrá, nebude z toho již ničeho mítí. (Sv. Chrys.) Jako na divadle všechny figurky mají své místo, ale po představení se nahazejí na sebe a ve skříní uschovávají, tak se děje s lidmi na zemi. Tu mají lidé rozličná důstojenství; ale až skončí hra života, přijdou všichni do jedné a téže

země. (Diez.) Až boháč usne, ničeho s sebou nevezme. (Job. 27. 16.) Smrt odnímá všechna důstojenství a čestná místa. (Sv. Ambr.) Ba po smrti docela mnozí, kteří zde byli prvními, budou posledními, a kteří zde byli posledními, budou pak prvními. (Mat. 19. 30.) — Život jest jako sen, protože právě tak rychle zaniká, jako povstal. (Sv. Chrys.) Jako stín jsou dnové naši na zemi. (Job. 8. 9.) Život jest jako pavučina. (Žid. 89. 3.) Život jest pára, kterou je chvilku viděti, ale pak mizí. (Jak. 4. 15.)

3. Smrt není opravdovým zlem, protože nám otvírá cestu do nebe a protože jednou opět vstaneme z mrtvých.

Jen lidem smyslným a požívacím připadá smrt hroznou (jest koncem jejich kyženého štěstí a počátkem věčné bídy), nikoli však lidem zbožným a cnostným. „Spravedlivý bude při smrti jako strom ořezán, by na onom světě nesl ještě vzácnější ovoce; hříšník však bude při smrti jako strom vyvrácen z kořene, a do ohně uvržen.“ (Sv. Vinc. F.) Pro spravedlivého není žádného umírání nýbrž jen **přechod do věčného života**. (Sv. Ant. Pd.) Proto všichni svatí se těšili na smrt; chtěli, jako sv. Pavel, býti rozděleni a býti u Krista. (Filip. 1. 23.) Jako nádeník si přeje, aby již měl doděláno, by dostal mzdu, tak i spravedlivý si přeje brzy umřít, by obdržel v nebesích svou odplatu. (K. Hugo.) Svatí toužili po smrti tak, jako plavec po přístavě, pocestný po cíli své cesty, rolník po žni. (Sv. Chrys.) Při smrti se raduje spravedlivý tak, jako člověk, který musí opustit zbor a stěhovati se do krásného domu. (Sv. Chrys.) Všichni svatí umřeli s veselou tváří. „Ó, jak sladko jest umřít, když člověk žil zbožně.“ (Sv. Aug.) Poněvadž pak jednou opět **vstaneme z mrtvých**, tedy ani naše tělo smrtí ničeho neztrácí. Proto Kristus praví o mrtvých na př. o Lazarovi a deři Jajrově, že spí. Jako kdo spí, opět procitne, tak i mrtví opět vstanou z mrtvých.

4. Bůh nám neoznámil hodiny smrti, bychom vždy byli na smrt připraveni.

Hodina smrti je nám **neznáma**. Zemřeme, kdy se toho nejméně nadáme. (Mat. 24. 44.) Smrt přijde jako zloděj. (Mat. 24. 43.) Jako jestřáb přepadá vrabce, jako vlk beránky, tak nás přepadne smrt. (Sv. Chrys.) Život jest pochodeň, kterou mnohdy nepatrný vítr sháší. (Sv. Řeh. Naz.) My lidé na zemi jsme jako voják, jenž je na dovolené a není ani hodiny jist, nebude-li opět povolán. (Far. Kneipp.) Jen některým svatým Bůh oznámil hodinu smrti. Ostatním ji zatajil z důležitých příčin. Kdyby totiž člověk věděl, kdy umře, tedy mnohý by si pozoufal; mnohý by zase vedl život rozmařilý, když by věděl, že mu zbývá ještě tolik let. Považ tedy s jedné strany, jaká to dobrota Boží, se druhé, jaká to moudrost Boží! Poněvadž nevíme, kdy umřeme, máme býti **na smrt vždy připraveni**. Kristus nás napomíná: „Protož buďte přihotoveni: neboť v kterou hodinu nevíte, přijde Syn člověka.“ (Mat. 24. 44.) Vzpomeňme na podobenství o 10 pannách. (Mat. 25.) Smrt jest veliký pán; ona sama nečeká na nikoho, chce však, aby všichni na ni čekali. (Sv. Cypr.) Nejsi-li nyní připraven, pak se máš co báti, abys neumřel nešťastně! Nebo jaký život, taková smrt. Ti, kdož polepšení života odkládají až na konec, podobají se studentům, kteří se chtějí učití teprve tehdy, když už je zkouška.

5. Šťastně umírá, kdo při skonání nemá těžkého hříchu.

Šťastně umírá, kdo bez smrtelného hříchu umírá, kdo tedy při skonání je ve stavu posvěcující milosti Boží. Ještě lépe jest tomu, kdo mimo to se může na smrt i připravit, kdo tedy ještě před smrtí může přijati **svátosti** a své časné věci do pořádku uvést. Neboť v tomto případě může učiniti mnoho, čím si zkrátí očištcové muky. — Bláhoví lidé myslí, že ten umírá šťastně, kdo umírá náhle. Než na náhlém skonání nezáleží, nýbrž na stavu duše při skonání. Že náhlá smrt není zrovna štěstím, podává církev na srozuměnou tím, že modlí se v litaních: „od náhlé a nenadálé smrti vysvobod nás, Pane!“

6. Bychom šťastně zemřeli, máme boha denně prositi za šťastnou smrt a máme se již nyní dobrovolně loučiti s pozemskými statky a požitky.

Zvláště máme Boha prositi, bychom před svou smrtí mohli přijati **sv. svátosti umírajících**. Proto se velmi doporučuje modlitba ke sv. Josefu, patronu umírajících; rovněž modlitba ke sv. Barboře za šťastnou hodinu smrti. Modlitba za šťastnou smrt jest již proto dobrá, protože si tím často připomínáme smrt. Církev ráda nám připomíná smrt, jako na den dušiček, na popeleční středu, při zvonění umíráčkem a t. d. Vzpomínka na smrt jest totiž velmi užitečná, neboť nás odstrašuje ode hříchu. „Pamatuj na své poslední věci a na věky nezhřešíš.“ (Sir. 7. 40.) Kdo často na smrt pamatuje, bude mít na pozemských věcech právě tak málo radosti, jako odsouzenec ke smrti na dobrém jídle; jako Damokles se málo radoval na hostině, když zpozoroval nad svou hlavou meč na vlase zavěšený. Vzpomeňme také, že i milý Bůh nám každý den připomíná smrt západem slunce a nastávající nocí. Ano i spánek nám připomíná každý den smrt. — Máme se již nyní dobrovolně **zříkati pozemských statků a požitků**. Po smrti totiž již nebude naše oko viděti, ucho slyšeti, ústa mluvit a t. d. Tomuto stavu, který nezbytně nastane, máme se již nyní dobrovolně blížit. Máme potlačovati zvědavost očí a uší, varovati se zbytečných řečí, odpírati si zbytečného požívání pokrmů a nápojů. Máme tedy již nyní začínati umírat. „Umřemež, bychom byli živi.“ (Sv. Basil.) Umřeme-li s Kristem, budeme i s Kristem žiti. (2. Tim. 2. 11.) Dobré skutky, jež Bůh od nás vyžaduje, jako modlitba, půst, almužna, nejsou ničím jiným, nežli odlučováním srdce od věcí pozemských. Jen ti lidé, jejichž srdce nelpí na věcech pozemských, budou po smrti patřiti na Boha; proto praví Kristus: „Blahoslavení čistého srdce, nebo Boha viděti budou.“ (Mat. 5. 8.)

2. O soudu zvláštním.

1. Hned po smrti koná se soud zvláštní.

Sv. Pavel praví: „Uloženo jest lidem jednou umřítí, a potom **soud**.“ (Žid. 9. 27.) Z podobenství o boháči a Lazarovi poznáváme, že oba byli ihned po smrti souzeni. Již pohanští Řekové věřili, že v podsvětí jsou 3 soudcové. V hodině smrti řekne nám Bůh jako k onomu správci: „Vydej počet z vladařství svého.“ (Luk. 16. 22.) — Potom bude následovati spravedlivá **odplata**. Žádá-li Bůh již na člověku, by nezadržoval nádeníkovi mzdy po vykonané práci, tedy tím více lze očekávati od Boha,

že nebude zadržovati mzdy člověku, jenž pracně dokonal své dílo. „Smrt jest výplata služného, milost zně.“ (Sv. Aug.) Nebude-li některým lidem mzda ihned vyplacena (poněvadž totiž musejí se dříve očistiti v očistci), tedy tímto odložením výplaty jistě není vinen Bůh, nýbrž onen člověk.

Soud zvláštní bude konati Kristus a sice takto: odhalí celý náš život a naloží s námi právé tak, jak jsme my nakládali se svým bližním.

Soud zvláštní bude konati **Kristus**; neboť Kristus praví: „Otec ne-soudí nikoho, nýbrž odevzdal všechnen soud Synu.“ (Jan 5. 22.) Kristus slíbil při poslední večeři apoštolům, že po svém na nebe vstoupení opět přijde, by je vzal k sobě. (Jan 14. 3.) Kdy pak k nim již Kristus přišel? Patrně při smrti. Také o Janovi pravil: „Chci, aby on zůstal tak, dokudž nepřijdu.“ (Jan 21. 22.) Proto se apoštolové těšili na onen okamžik, až Krista opět spatří (Jan 3. 2.); oni také říkali, že pokud jsou v těle, jsou daleko od Krista. (2. Kor. 5. 6.) — Než nesmíme si tento soud představovati tak, jakoby duše musila vstoupiti ke Kristu do nebe, nebo Kristus musil sestoupiti k ní dolů na zem. Toho není vůbec třeba. Kristus spíše na duši z těla odloučenou působí tak (tak ji **osvěcuje**), že ona okamžitě zcela jasně poznává, že její Vykupitel ji spravedlivě soudí. Tímto svým vlivem a osvěcením **odhalí Bůh celý život onoho člověka**. Kristus praví: „Jako blesk od východu slunce vychází a ukazuje se až na západ; tak bude i příchod člověka“ (Mat. 24. 27.), t. j. při naší smrti, při níž přijde Kristus, celý náš život před nás v duchu předstoupí a sice tak rychle a jasně jako blesk. (Bl. Klem. Hofb.) Až přijde hodina boží spravedlnosti, předloží Bůh každému člověku zvlášť před oči všechny jeho skutky. (M. Lat.) Při smrti člověka budou zjeveny jeho skutky. (Sir. 11. 29.) Všichni, kteří byli blízcí smrti, tvrdí, že jim přišly na mysl v onom okamžiku dávno zapomenuté věci z jejich života, ba i z jejich mládí. Také víme, že **svědomí** umírajících se probouzí a že mnohé poklesky jako cent tíží jejich srdce. Toto probuzení svědomí jsou téměř červánky blížícího soudu, jest to blýskání z blízké věčnosti. Při smrti **zjeveny budou** i naše **nejskrytější skutky**. Kristus totiž praví: „Nebo nic není tajného, co by nebylo zjeveno, ani co ukrytého, co by nebylo poznáno a nevyšlo na jevo.“ (Luk 8. 17.) Ba poznáme i každé marné slovo, které jsme promluvili a budeme se z něho zodpovídati. (Mat. 12. 36.) Náš duch jest jako malíř; maluje v našem nitru mnohé myšlenky, úmysly a obrazy. Až se při smrti odhalí zaslona, pak se objeví obraz dosud skrytý a bude malíř buď ke cti, nebo, jestli se na něm objeví mnohý hanebný obraz nepravosti, k veliké hanbě. (Sv. Bas.) Po smrti člověka rozlomí se jeho testament. Hle, co platí o testamentu, to platí i o svědomí; i svědomí při smrti propukne. Svítí-li do světnice slunce, jest viděti tisíce prášků: právě tak uvidíme i nejmenší chyby, až slunce spravedlnosti při smrti osvítí naši duši: „Jako vězni v poutech jsou předváděni před soudce tak budou duše uvedeny před soudnou stolicí Boží spoutány svými hříchy.“ (Sv. Chrys.) — V den soudu ukáže se nám tvář Boží právě tak, jak my jsme se v tomto životě ukazovali svým bližním. Bůh se podobá zrcadlu, jež dokonale ukazuje obraz toho, kdo se před ně postaví. (Ludv. Granad.) Proto praví Kristus: „**Jakou měrou budete měřiti, takovou vám bude odměřeno.**“ (Mat. 7. 2.) — Hned po soudu bude následovati odplata.

2. Hned po soudu soukromém přijdou duše lidské buď do nebe, nebo do pekla, nebo do očistce.

Po soudu soukromém odebere se každá duše sama na své vykázané místo právě tak, jako tělesa pozemská buď se vznášejí nebo klesají dle toho, jsou-li lehčí nebo těžší. Tlačena jsouc tíží hříchů padá duše dolů do propasti bolesti, čistá duše však vstupuje k nebi. (Sv. Tom. Aq.) Že po soudu **hned** bude vykonán rozsudek soudcův, patrně z podobenství o boháči a Lazárovi. (Luk. 16.) Církev rozhodla, že duše, které po křtu nezhřešily, jakož i ty, které sice zhřešily, ale hříchy své na zemi nebo v očistci dokonale odkály, **ihned** (= bez prodlení) budou vzaty do nebe; a že ti, kteří zemřeli ve hříchu smrtelném, **ihned** sestupují do pekla. (Sn. Lyon. II. 1274.) Duše spravedlivých, které jsou úplně dokonalé, přijdou ihned, jakmile opustily tělo, do nebe. (Sv. Řeh. Vel.) Jakmile duše spravedlivého opustí tělo, bude ihned oddělena od nespravedlivých a andělé ji uvedou do ráje. (Sv. Justin.) Mýlí se, kdož se domnívají, že duše spravedlivých po smrti jen okoušejí věčné blaženosti, dokonalé blaženosti pak že dosáhnou teprve až po vzkříšení těl; jakož že i nespravedliví teprve po vzkříšení těl budou docela zavrženi. (Tak myslí rozkolní Řekové.) — Z dospělých lidí přichází asi **nejméně hned do nebe**; neboť „nic nečistého nemůže vejít do nebe.“ (Zj. 21. 27.) Očistci ujde zřídka i spravedlivý. (Bellar.) Děti, které zemřely v nevinosti křestní, přicházejí všechny do nebe; proto užívá církev při pohřbu dítek bílé barvy. Proto právem dí Kristus: „Nechte maličkých ke mně přijít; neboť jejich jest království nebeské.“ (Mat. 19. 14.) Učitelé církevní míní, že počet zavržených lidí jest větší, než počet spasených. Dovolávají se slov Spasitelových: „Mnoho jest povoláných, ale málo vyvolených.“ (Mat. 20. 16.) Všichni mají být spaseni, ale jen málokterí přijímají milost a jsou spaseni. (Suarez.) Menší jest počet těch, kteří jsou spaseni. (Sv. Tom. Aq.) — Po soudu soukromém následuje ještě druhý soud, soud poslední. Při soudu soukromém obdržela jen duše, jakožto hlavní původce dobrého a zlého, svou odměnu nebo trest; při soudu posledním obdrží i nástroj duše, tělo, podíl na odplatě.

3. O nebi.

1. Nebe jest místo věčných radostí.

Kristus na hoře Tábor dal apoštolům již napřed okusiti radostí nebeských. (Mat. 17.) Při křtu Ježíšově otevřelo se nebe. (Mat. 3. 16.) Štěpán viděl nebe otevřené. (Sk. 7. 55.) Sv. Pavel byl vytržen do nebe. (2. Kor. 12. 2.) — Nebe jest místo a stav. Jakožto **místo** jest nebe dle mínění učitelů církevních nad hvězdami (povznešeno nad tento viditelný svět). Ačkoliv toto mínění není článkem víry, přece jest dobře odůvodněno. Vždyť Kristus s nebe sestoupil, do nebe vstupoval a opět s nebe přijde. — Nebe jest také **stavem** duše; záleží v patření na Boha (Mat. 18. 10.), v pokoji a radosti ducha. (Řím. 14. 17.) Když tedy andělé strážní a svatí k nám s nebe sestupovali, jsou přece v nebi. „Andělé, když k nám přichá-

zejí, nemohou nikterak pozbyti patření na Boha.“ (Sv. Bern.) **Králem** nebe jest Kristus. Kristus nazývá sebe před Pilátem králem, praví však: „Království mé není z tohoto světa.“ (Jan 18. 36.) Kající lotr na kříži poznal, že Kristus je králem nebe; neboť pravil ke Spasiteli: „Pane, rozpomeň se na mne, když přijdeš do království svého. (Luk. 23. 42.) V nebi spatříme anděly Boží vzestupovati a sestupovati na Syna člověka. (Jan 1. 51.) V nebi se klaní andělé Kristu. (Žid. 1. 6.) — Nebe jest naší opravdovou **vlastí**. Zde na zemi jsme jen cizinci. (2. Kor. 5. 6.) Průvody znázorňují tuto pravdu.

Radosti nebeské jsou **nevýslovně veliké**.

Radosti nebeské jsou nevýslovné. Sv. Pavel praví: „Čeho oko nevidělo, čeho ucho neslyšelo, co na srdce lidské nevstoupilo, připravil Bůh těm, kteří ho milují.“ (1. Kor. 2. 9.) Této blaženosti lze si zasloužiti, ale nikoli ji vypsatí. (Sv. Aug.) A král David praví Bohu: „Opojení budou z hojnosti domu tvého; a proudem rozkoše své napájeti je budeš.“ (Ž. 35. 9.) Náš nynější život v poměru k věčné blaženosti jest spíše smrtí, než životem. (Sv. Řeh. Vel.) Radosti svatých jsou tak veliké, že ani všechny muky mučedníků nejsou takové ceny, by zasloužily jedinou hodinu blaženosti nebeské. (Sv. Vinc. Fer.) Budeme tam požívati těchže radostí, kterých požívá Bůh. (Mat. 25. 21.); neboť budeme účastni božské přirozenosti (2. Petr 1. 4.) a Bohu podobni. (1. Jan 3. 2.) V nebi budeme proměněni tak, jako železo v ohni. (Ř. K.) Jako ranní slunce z millionů rosných kapek vytvořuje téměř malá slunce, tak se obráží božství v každé duši v nebi. — V nebi jest mnoho přibytků. (Jan 14. 2.) Království nebeské podobno jest veliké hostině (Luk. 14. 16.; Mat. 8. 11.), při níž sám Bůh pozvaným posluhuje. (Luk. 12. 37.) V nebi není pokrmu tělesného, nýbrž duševního. (Tob. 12. 19.) V nebi je veliké světlo. (1. Tim. 6. 16.) V nebi jest slyšeti chvalozpěvy andělů. (Ž. 83. 5.) Svatí mají bílý šat. (Zjev. 7. 14.) Dostávají krásnou korunu z rukou Pána. (Moudr. 5. 17.) Svatí jsou úplně svobodni a vládnou všemi statky božskými. (Mat. 24. 47.) Jsou tam, kde Kristus. (Jan 17. 24.) Bůh jim tam vynahrazuje stonásobně všecko, čeho se na zemi k vůli Bohu zrekli. (Mat. 19. 29.) — Již hvězdná obloha jest tak krásná; jak krásně teprve jest asi na blízku samého trůnu božského. Země u přirovnání k nebi není než poušť. „Když nám, ó Bože, již ve vězení tolik prokazuješ, co nám teprve učiníš v paláci!“ (Sv. Aug.) Čeho nám může dáti Pán, jenž jest všemohcný! — Než radosti nebeské nejsou smyslny (Mat. 22. 30.), jak je na př. Mohamed slibuje svým stoupencům. Kdo by myslil, že radosti nebeské záleží v dobrém jídle a pod., podobal by se koni, jenž se domnívá, že o svatbě jeho pána je na tabuli seno.

R a d o s t i nebeské jsou zvláště tyto: 1. svatí patří na Boha, 2. svatí se těší lásce a přátelství všech nebešfanů, 3. jsou prosti všelikého utrpení.

Svatí patří neustále na tvář Boží. (Mat. 18. 10.) Značí tedy jasně nesmírnost, všechny dokonalosti a skutky Boží. (Sv. Aug.) Vidí Boha, jak jest. (1. Jan 3. 2.) Vidí Boha tvář v tvář. (1. Kor. 13. 12.) Nevidí Boha snad v obraze, nýbrž Bůh jest v jejich rozumu zrovna tak přítomen, jako v oku strom před ním se nacházející. (Sv. Tom. Aq.) Tohoto patření na Boha nemohou svatí dojíti svými silami (jako svou vlastní silou nemůžeme dojíti víry), než jsou k tomu uzpůsobeni zvláštním působením Božím (světlem slávy). Následkem

tohoto patření na Boha jsou Bohu podobní. (1. Jan 3. 2.) S patřením na Boha jsou spojeny nevýslovné radosti. „Svatí se radují více z blaženosti Boží, než ze své vlastní.“ (Sv. Bonav.) Jest-li že poznání tvorů jest již tak slastným, oč sladší musí býti poznání Tvůrce! (Sv. Karel Bor.) Proto praví sv. Aug. k Bohu: „U tebe, s tebou a k vůli tobě se radovati, v tom záleží věčný život.“ — S poznáním Boha souvisí nezbytně i láska k Bohu; tato je tím větší, čím je větší poznání Boha. „Svatí budou tebe, ó Bože, tak mnoho milovati, jak mnoho tebe budou poznávati.“ (Sv. Ans.) Nezbytným následkem těchto velikých radostí nebeských jest, že svatí nebudou mít ani nejmenšího zármutku; neboť mocná radost nedává vzniknouti bolesti a naopak. (Aristoteles). — **Nebešťané se vzájemně milují.** V nebi jsou všichni mezi sebou za jedno. (Jan 17. 21). Láska, život vyvolených v ráji, jest tak veliká, že i ten, jenž jest od tebe nevýslovně vzdálen, miluje tě ještě daleko více, než-li rodičové na světě své dítě milují. (Suso.) Láska jest to, kterou jediné rozeznávají se dítky věčné říše od dítek věčného zavržení. (Sv. Aug.) Jakou radost však teprve pocítíme, až tam opět shledáme své drahé a přátele po tak dlouhém bolestném odloučení! Vzpomeňme na radost starého Jakoba, jenž našel syna svého Josefa v největším důstojenství. „V nebi na nás čeká veliké množství našich přátel. (Sv. Cypr.) — Svatí v nebi jsou **prosti všelikého utrpení.** Snáze lze vypočítati utrpení, jichž jsou svatí prosti, nežli vypsati jejich radost. (Sv. Aug.) Svatí nebudou trpěti ani hladu, ani žízně. (Zjev. 7. 16.) Nebude již smrti, ani zármutku, ani nářku, ani bolesti. (Zjev. 21. 4.) A již nebude noci. (Zjev. 25. 5.) Také již nebudou moci hřešiti; nebo jejich vůle bude proměněna ve vůli boží, jako kapka vody, puštěná do vína, ihned přijímá chuť a barvu vína. (Sv. Bern.)

Radosti nebeské trvají věčně.

Vždyť Kristus praví: „Spravedliví pak vejdou do života věčného,“ t. j. do [blaženého života, jenž nemá konce. Duch sv. zůstane s nimi na věky spojen. (Jan 14. 16.) Radosti nemůže nikdo odníti od nich. (Jan 16. 22.) Nikdo je nevytrhne z ruky Otcovy. (Jan 10. 29). Velcí páni, knížata a králové vyplácí i dále mzdu těm, kteří jim dlouhá léta věrně sloužili, třebaž již nyní neslouží. Nuže, Bůh jest nejvyšší král; musí tedy ještě štedřeji odpláceti, než oni všichni. On dává věčnou odměnu; to jest důstojno Boha. (Zwenger.) Kdyby radosti nebeské nebyly věčné, pak by se duše stále strachovaly, by jich nepozbyly; pak by však již nebyly v nebi. Poněvadž pak radosti nebeské jsou věčné, říkáme, že svatí „mají Boha“.

Radosti svatých budou různé dle jejich zásluh.

Onen pán v evandéliu odevzdává služebníkov, jenž svými hříbnami vyzískal 10 hřiven, panství nad 10 městy; tomu, jenž vyzískal 5, panství nad 5 městy. (Luk. 19. 16.) Tento pán jest Bůh; on dává větší blaženost tomu, kdo vykonal více dobrých skutků. Tím oslavuje svou dokonalou spravedlnost. Sv. Pavel praví: „Kdo skoupě rozsívá, skoupě i žíti bude: a kdož rozsívá v požehnaní, s požehnáním i žíti bude.“ (2. Kor. 9. 6.) Spravedliví v nebi patří jasně na trojjediného Boha; než jeden ho vidí dokonaleji, než druhý, dle různosti svých zásluh. (Sn. Flor.) „Jiná jest jasnost slunce (Krista), jiná jasnost měsíce (Marie), jiná jasnost hvězd (svatých).“ (1. Kor. 15. 41.) Toto slunce vidí orel jasněji, než ostatní ptáci. Tž oheň zahřívá více ty, kdož stojí blízko, nežli ty, kteří stojí daleko. (Bellar.) Podobně jest i v nebi.

Poznání Boha a láska k Bohu jest u jednoho svatého větší, u jiného menší; právě tak jest i s jejich radostí. Čím větší poznání, tím větší i radost, jak známo. Lidé mají zaujati uprázdněná místa zavržených andělů; mezi anděly jest 9 tříd. Stupeň nebeské slávy závisí na stupni posvěcující milosti, který bude člověk míti při smrti. Mohlo by se také říci: stupeň nebeské slávy bude tím větší, čím větší bude láska člověka k Bohu při smrti. (Viz o lásce k Bohu v mravovědě.) — **Stupeň nebeské slávy** některého světce nemůže se na věky **ani zvětšiti ani zmenšiti**. Než jsou také v nebi radosti mimořádné, když totiž některému světcovi se dostává zvláštní cti nebo radosti. Tak jest, jak praví Spasitel, v nebi pokaždé radost, když se obrátí některý hříšník. (Luk. 15. 7.) Blahořečnění, svatořečnění, slavení svátku některého světce na zemi, modlitby, mše sv. a jiné dobré skutky, které věřící na zemi konají ke cti svatých, působí světcům v nebi zajisté obzvláštní radost. V takovém případě zajisté i duchové nebesí vzdávají onomu světcovi obzvláštní poctu. (Cochem.) Sv. Gertruda viděla světce při takových příležitostech ozdobené skvoucími rouchy a obklopené důstojnějším služebnictvem; zdálo se téměř, jako by byli povzneseni k vyšší blaženosti. — Přes to však není mezi svatými **žádné závisť**; neboť všichni obdrželi po desetníku od nebeského hospodáře. (Mat. 20.) Dvě dítky obdrží od otce šat z téže látky. Menší dítě jistě nezavídí většímu, neboť by většího oděvu vůbec ani nemohlo potřebovati. (Fr. Sal.) Totéž platí o nebeštanech. Ba v nebi se docela raduje každý jednotlivec nad blažeností jiných. Radost a štěstí druhých jest také vlastní radostí, vlastním štěstím.

2. Do nebe přijdou jen ony duše, které jsou dokonale čisté ode všech hříchů a trestů za hříchy.

Jen duše těch, kteří po křtu nezhřešili, nebo kteří sice zhřešili, ale hříchy již zde na zemi nebo v očistci dokonale odpykali. (Sn. Flor.) Nic nečistého nevejde do nebe. (Zjev. 21. 27.) — Tak před výkupnou smrtí Kristovou nemohl nikdo přijíti do nebe. Duše spravedlivých musely čekati v předpekli. (Všimni si 5 čl. víry!)

Nebe nelze dobýti požitky, nýbrž utrpením a sebezapíráním.

Sv. Pavel učí: „Skrze mnohá **soužení** musíme vcházeti do království nebeského.“ (Sk. 14. 2.) Jako když se stavěl chrám jerusalémský, dřevo bylo nejprve na Libanonu otesáno a pak do Jerusalema dopraveno a beze hluku sestavováno, tak se děje i s nastávajícími nebeštany; musejí býti zde rozličným utrpením otesáni, by nahoře v nebeském Jerusalemě bez všelikého utrpení věčně se mohli radovati. (O utrpení viz str. 74.) — **Bez přemáhání sebe** není blaženosti. Království nebeské podobno jest pokladu nebo drahocenné perle; kdo je chce míti, musí za ně dáti všecko (Mat. 13. 44.), t. j. musí se vzdáti všeliké nezřízené přilnulosti k věcem pozemským. Velké odměny docházíme jen za veliké namáhání. (Sv. Reh. Vel.) „Království nebeské trpí násilí.“ (Mat. 11. 12.) „Těsná jest brána a úzká cesta, která vede k životu,“ (Mat. 7. 14.) Ceny na závodisti dochází jen ten, kdo rychle a vytrvale běží a všecek zbytečný oděv odhodí. (1. Kor. 9. 24.) Má-li kdo

dosáhnouti koruny v zápase, musí se napřed zdržovati všeho, co by tělo seslabovalo. (1. Kor. 9. 25.) Kdo chce býti spasen, musí se státí mučedníkem, aspoň nekrvavým; proto církev slaví hned po svátku Narození Páně svátek sv. Štěpána. Kristus praví: „Kdo miluje svůj život, ztratí jej; kdo nenávidí života svého na tomto světě, k životu věčnému ostříhá ho.“ (Jan 12. 25.), t. j. kdo hledá jen radosti a požitky světské, bude zavržen; kdo však se snaží jich se sprostiti, bude spasen. — Čím více námahy však nás stálo dosažení blaženosti, tím větší bude naše radost. Zasloužená radost jest dvojnásobná radost.

Spravedlivým začíná nebe částečně již na zemi.

Kdežto hledají života věčného, již ho požívají. (Sv. Aug.) Spravedliví požívají pravého pokoje duševního. (Jan 14. 28.) Mají pokoj boží, který převyšuje všeliký pojem. (Filip 4. 7.) Proto jsou vždy veselí, i když se postí. (Mat. 6. 17.) a zěvně trpí. (Mat. 5. 12.) Spravedliví mají Ducha sv., jsou tedy již na zemi spojeni s Bohem. (1. Jan 4. 16.) Kristus již nyní bydlí v jejich srdcích. (Efes. 317.) Spravedliví mají království Boží v sobě. (Luk. 17. 21.) — Kdo vzpomene na nebe, bude jistě trpělivým v utrpení a bude pohrdati pozemskými věcmi a rozkošemi. „Pamatuj na odměnu a rád budeš trpěti.“ (Sv. Aug.) Utrpení tohoto světa nejsou rovna slávě, kteráž na nás zjevena bude. (Žid. 12. 9.) Uvažujeme-li o radostech nebeských, pozbývají pro nás věci pozemské vsí ceny. (Sv. Řeh. Vel.) Kdo stojí na vrcholu hory, nevidí předmětů v údolí buď vůbec, nebo je vidí jen velmi malé. (Sv. Chrys.) Ptáka, který lítá vysoko, nemůže myslivec trefiti. (Sv. Chrys.)

4. O pekle.

Již na světě bývají zločinci soudem trestáni buď vězením, nebo někdy i smrtí. A na onom světě by měli lidé zlí zůstatí bez trestu božího? To není možno. I Bůh má žalář pro přestupníky svých příkázání.

4. Peklo jest místo věčných muk.

Nešťastný boháč prosil Abrahama, by poslal někoho ze zemřelých k jeho 5 bratřím, „by také oni nepřišli do onoho místa muk“. (Luk. 16. 28.) Ve své řeči o soudu věčném nazývá Kristus peklo „věčnými mukami“; pravil; „I přijdou zavržení do věčného trápení.“ (Mat. 25. 46.) Peklo jest místo a stav duše. Jakožto **místo** jest peklo pod zemí (níže než tento viditelný svět). Proto také se modlíme: „sestoupil do pekel“ a nazýváme peklo „propastí“. Při zaklínání se praví k ďáblu slova: „Bůh tě s nebes výše ponořil do vnitra země.“ Peklo jest od říše nebeské přesně ohrazeno; mezi oběma jest veliká propast. (Luk. 16. 26.) Zavržení jsou odděleni od vyvolených. (Mat. 24. 51.) Právem praví sv. Chrysostom: „Nepátřejme tolik, kde jest peklo, nýbrž raději, jak bychom mu unikli.“ Peklo jest také **stav** duše a sice pokračováním onoho stavu, ve kterém se nacházela duše hříšnickova při smrti. „Příčinou muk pekelných není Bůh, nýbrž člověk sám.“ (Sv. Jan Dam.) I zde platí přísloví: Jak si kdo ustele, tak si lehne. Poněvadž peklo jest i stavem, tedy vysvětí, že zlí duchové mohou nám býti na blízku. (1. Petr 5. 8.), ba že docela bydlí ve hříšníku. (Mat. 12. 45.) Mnozí říkají: Ještě nikdo nepřišel z pekla a také nikdo z nás tam nebyl.“ Ovšem ještě nikdo odtud nepřišel; neboť to je právě vlastností pekla, že nikdo

odtud nevychází. A třeba ještě nikdo z nás tam nebyl, tedy přece víme, jak to tam vypadá. Na měsíci také ještě nikdo nebyl, a přece víme, jak to tam vypadá, jakož i, jak daleko tam jest. Již pohané věřili v jisté peklo; vzpomeňme na báje o Tantalovi, o Danaidách a o Sisyfovi. O Tantalovi, králi frygickém, totiž se vypravuje, že prý musil za velikou urážku bohů trpěti v podsvětí veliký hlad a žízeň; voda a ovoce, které byly pořád u něho sámého, pořád uhýbaly, jakmile po nich chtěl sáhnouti. Danaidky pak musily za urážku na svých mužích spáchanou sitem vážit vodu do bezedných sudů. Sisyfus, známý svou ukrutností vladař korintský, musil v podsvětí ustavičně váleť do kopce balvan; než pokaždé, když balvan byl téměř již nahore, skutálel se mu opět dolů.

Muky pekelné jsou hrozné.

Hrozné jsou muky pekelné. Sv. Pavel praví: „Hrozným jest upadnutí v ruce Boha živého.“ (Žid. 10. 31.) Jako Bůh slibuje stonásobnou odměnu za každou radost k vůli němu odepřenou, tak zase každá nedovolená smyslná radost bude mít v zápětí stonásobná muka a hořkost. (Sv. Jan z Kř.) Slova, která řekl sv. Pavel vzhledem na nebe, lze obrátiti i na peklo (1. Kor. 2. 9) a říci: „Ani oko nevidělo, ani ucho neslyšelo, ani na srdce lidské nevstoupilo, co Bůh připravil těm, kteří ho nemilují.“ (Sv. Chrys.) Kristus rozličnými slovy označuje muky pekelné. Nazývá peklo ohněm neuhasitelným (Mat. 8. 12.), protože v pekle jest největší bolest, již si lze vůbec pomyslíti. Již na světě muky ohněm způsobené jsou nejhorší. Kristus nazývá peklo „temností zevnitřní“ (Mat. 22. 13.), protože zavržení nepatří na Boha, pramen světla věčného. Kristus praví, že v pekle jest „pláč a skřípění zubů“ (Mat. 8. 12.), by naznačil, jakou bolest a vztek budou mít zavrženci. Kristus praví, že červ jejich neumírá“ (Mar. 9. 43.), by naznačil, že zlé svědomí činí zavrženým ustavičné výčitky. Kristus praví, že zavržení jsou „spoutáni na rukou i nohou,“ by znázornil, že nemají žádné volnosti, nýbrž jsou poutáni na určité místo.

Zvláště jsou v pekle tyto muky: 1. Zavržení nikdy nevidí Boha. 2. Jsou ve společnosti zlých. 3. Jsou v ohni a trpí i veliké muky duševní.

Ze slov, která řekne při posledním soudu zavrženým: „Odejděte ode mne do ohně věčného“ (Mat. 25. 41.) jest patrné, že zavrženým bude trpěti především dvojitý trest; jsou vyloučeni z patření na Boha (trest ztráty) a musejí trpěti muky (trest citelný). **Ztráta patření na Boha** jest mezi tresty pekelnými největší. „Čím cennější jest ztracené dobro, tím větší jest bolest. Zavrženci ztratili dobro nekonečné ceny; proto jest jejich bolest jistou měrou nekonečně veliká.“ (Sv. Alf.) Jak jest zarmoucen slepec, že nevidí krásy tvorstva! Jak teprve se rmoutí ten, jenž jest vyloučen z patření na bytost nejkrásnější. (Sv. Jan Dam.) Požívání Boha, tohoto nejvyššího dobra, jest cílem každého stvořeného ducha. On směřuje k Bohu právě tak, jako řeka k okeánu. To viděti na lidském duchu již na zemi; snaží se za největší blaženosti. Toto snažení se zvětšuje po smrti, neboť tu již pozemské statky ducha nerozptylují a neposkytují již žádného upokojení. Než jaká to nyní bída, když nyní tato jediná touha ducha na věky nemůže býti ukojena. „Jest spravedливо, že Bůh zavrhuje toho, od něhož byl napřed sám zavržen.“ (Sv. Aug.) Nárek Esauův nad ztrátou otcovského požehnání jest jen slabým obrazem nářku zavržených nad ztrátou patření na Boha. Proto svatí na zemi

se trásli již při pouhé vzpomínce na ztrátu patření na Boha! — Zavržení také nemají žádného obcování se svatými. Vidí je ovšem, jako boháč viděl chudého Lazara. „Než nevidí jich ku své radosti, nýbrž ku své bolesti; vidí je právě tak, jako hladovec, jenž vidí bohatě posetý stůl, ale nemůže k němu.“ (Sv. Vinc. Fer.) — Zavržení také musejí **mnoho trpěti od zlých duchů**. Jest spravedливо, by ten, kdo v životě se přidal ke zlým duchům a jim se poddal, také po smrti byl v jejich společnosti. „Jak ukrutně zlí duchové nakládají s těmi, nad nimiž mají nějakou moc, ukázal nám Bůh na výstrahu v příběhu o Jobovi, a Vykupitel nám to znázornil na posedlých. Jak hrozně ukrutně však budou teprve nakládati zlí duchové se zavrženými v pekle, kteří budou úplně v jejich moci.“ (Overberg.) Zavržení i sobě navzájem budou působiti veliké muky. Neboť zavržení se nenávidí navzájem. Čím více zavržených, tím větší nářek v pekle. Proto nikdo neříkej: „A co, vždyť nebudu v pekle sám; neboť právě společnost s ostatními zavržení bude právě zvyšovati muka pekelná. — **I oheň** bude trápit zavržence. „Zavrženci budou v ohni jako ryby ve vodě.“ (Sv. Alf.) V pekle jest na každý způsob **skutečný oheň**. To plyne z učení Kristova (Luk. 16. 24.) a z učení sv. Otců. Již na zemi trestal Bůh hříšné lidi ohněm, jako na př. obyvatele Sodomy a Gomorrh. (1. Mojž. 19. 24.; 4. Král. 1. 14.) Mohl-li býti duch spojen s tělem a může-li skrze tělo trpěti, tedy může býti spojen i s ohněm, by zkrze něj byl trestán. (Bellar.) Všemohoucnosti Boží by mělo býti nemožným, po smrti člověka způsobiti v jeho duši ony pocity, které již měla na zemi, pokud ještě byla v těle? Patrně však není v pekle oheň takový, jako na zemi. Neboť pozemský oheň předměty ztravuje, pekelný nikoliv; tento spíše zavržence udržuje, jako sůl pokrmy. (Mar. 9. 48.) Náš oheň svítí, pekelný nikoliv; neboť v pekle panuje tma, třeba je tam oheň. (Mat. 22. 13.) Náš oheň hřeje, pekelný nikoliv; neboť vzdor ohně jest v pekle nesnesitelný chlad, jakož tam schází i všeliká láska k Bohu a bližnímu. Konečně jest pekelný oheň daleko bolestnější. „Náš oheň v poměru k ohni pekelnému jest studený.“ (Sv. Vinc. Fer.) „Náš pozemský oheň jest v poměru k ohni pekelnému jako malovaný oheň.“ (Sv. Bern.) Jen to má oheň pekelný společným s naším ohněm, že pálí. „Oheň pekelný podobá se pálení kopřiv“ (Tert.), ježto totiž pálí, ale ani nehřeje, ani netráví. — **Duševní muky** pekelné záležejí v **neustálých výčitkách svědomí**. Zavržení budou úplně zoufalí; neboť oni poznají, jak lehkomyslní byli, ježto v životě tolikrát od sebe milost boží odpudili; jak bláhoví byli, že dali přednost dobru pomíjejícímu před nepomíjejícím; jak nešťastní jsou, poněvadž na věky ztratili Boha, jenž je tak nekonečně miloval. Zavrženci se budou nevýslovně styděti. Vždyť Bůh odhalil jejich špatnost před všemi duchy, on je učinil posledními, kdežto ti, kterými oni na zemi pohrdali a kterým se vysmívali, nyní jsou prvními. „I závist bude mučiti zavržence; neboť budou záviděti vyvoleným jejich slávy.“ Muky duševní jsou již na zemi větší než muky tělesné. Jak veliká byla na př. bolest Jakobova, když se dověděl, že syn jeho Josef je mrtev. Mnozí dokonce myslí, že nelze ani sněsti muk duševních a berou si život; vzpomeňme na zoufalost Jidášovu. — **Po z mrtvých vzkříšení** budou zavrženci trpěti i **na těle**. Půjdou na vzkříšení soudu. (Jan 5. 29.) Jejich smysly budou mučeny dle jejich hříchů; zrak temnotou (Mat. 8. 12.), sluch posloucháním nářku a proklínáním spoluzavřzců (Job. 15. 21.), chuť hladem (Luk. 6. 25.) a žízní (Luk. 16. 24.), čich nesnesitelným zápachem, cit žárem i chladem. Bůh může dopustiti

ještě i jiné tělesné bolesti. Již zde trestal Bůh bezbožné lidi často tím, že červi sežrali jejich tělo. (Sk. 12. 23.)

Muky zavrženců trvají věčně.

Satan jest se svými druhy v ohni a jezeře síry, kde jest mučen ve dne i v noci. (Zjev. 20. 10.) Z pekla není vysvobození, neboť čas milosti přešel. (Jan 3. 36.) V pekle není žádného odpočinku nočního. (Sv. Hilar.) Zavrženci mají smrt beze smrti. (Sv. Řeh. Vel.) Život v pekle jest „věčná smrt“ nebo-li „druhá smrt“. (Zjev. 21. 8.) Neboť život bez radosti a plný muk musí býti nazván spíše smrtí než životem. (Sv. Aug.) Ó smrti, jak sladkou by jsi byla těm, kterým jsi byla tak hořkou! (Innoc. III.) — Že muky pekelné trvají věčně, učí Kristus; on nazývá oheň pekelný věčným ohněm (Mat. 25. 41.), muka pekelná věčnými. (Mat. 25. 46.) Tak učí také církev na sněmu Tridentském. Blud Origenův († 254), že muky pekelné mají konec, byl od církve zavržen. (Sn. Konstpl. II. 553.) Věčného ohně hodným stal se ten, jenž v sobě zničil věčné dobro. (Sv. Aug.) I pozemské soudy stanoví na těžké zločiny doživotní žalář nebo i trest smrti. „Ani hrnčič nemůže předělati nádoby, je-li již jednou v peci.“ (A. Stolz.)

Muky zavržených nejsou stejné, nýbrž **rozdílné** dle jejich hříchů.

Jako jsou rozličné stupně blaženosti, tak jsou i rozličné stupně v pekle. „Tresty v pekle nejsou stejné.“ (Sv. Flor.) Muky pekelné budou právě tak rozmanité, jako rozmanité byly hříchy na zemi. (Sv. Tom. Aq.); budou se řídit způsobem, počtem a velikostí hříchů. Jak rozkošné kdo žil, tak velice bude mučen a trýzněn. (Zjev. 18. 7.) Čím větších milostí kdo zneužil, tím více bude trestán. Proto obyvatelům Sodomy a Gomorrhý bude prý v soudný den lépe, než městu, které nepřijalo apoštolů. (Mat. 10. 15.)

2. Do pekla přijdou duše oněch lidí, kteří umřeli v těžkém hříchu.

Těžkým hříchem odlučuje se člověk úplně od Boha. Člověk ve stavu těžkého hříchu podobá se ratolesti, která je oddělena od kmene. Taková ratolest schne a bývá uvržena na oheň. (Jan 15. 6.) Duše oněch, kteří umírají ve hříchu smrtelném, sestupují ihned do pekla. (Sn. Lyonský II.) Zvláště přicházejí do pekla: nepřátelé Kristovi (Ž. 109. 1.); všichni, kteří nevěřili svatému evanélium (Jan 3. 18.); nečistí, zloději, lakomci, opilci (1. Kor. 6. 10.); všichni, kteří netěžili s hřívnami Bohem jim propůjčenými (Mat. 25. 30.); mnozí, kteří zde na zemi jsou prvními. (Mat. 19. 30.) Také ti, kteří umírají **pouze ve hříchu dědičném** (nekrtěné děti) přijdou do místa zavržených, jenže nebudou trpěti takového trestu (Sn. Lyon. II.); jsou totiž zbaveni patření na Boha, ale netrpí **žádných muk**. — Mýlí se tedy, kdož míní, že do pekla přijdou jen největší zločinci. Nikoliv, jediný i potají spáchaný hřích, kterého člověk nelitoval, vrhá člověka do věčné bíd.

Pro hříšníka začíná peklo již na zemi.

Žádný hříšník nemá vnitřního pokoje. Hříšník se podobá rozruženému moři, které se nemůže utišiti. (Is. 57. 20.) Každý hříšník již zde „sedí v temnosti a ve stínu smrti“. (Luk. 1. 79.) Nerozumí učení náboženskému; připadá mu pošetilým. (7. Kor. 2. 14.) Hříšníci jsou mrtví, třeba žijí. (Sv. Chrys.) — Světáci však teprve při smrti pocítí svou hlu-

bokou bídu, nyní jí ještě necítí, protože jsou zaujati tisícerými věcmi. „Neokusí smrti, až uvidí Syna člověka přicházejícího v království svém.“ (Mat. 16. 28.) — Pamatuji často na peklo; neboť tato myšlenka jest dobrá. Vzpomínka na oheň pekelný nás odstrašuje ode hříchu tak, jako oheň zaplašuje hladového lva od kořisti. „Ve svém životě často sestupuj do pekla, bys po smrti tam nemusil přijíti.“ (Sv. Bern.) Kdo pekla nedbá, nebo na ně nepamatuje, ten mu neujde. (Sv. Chrys.) Kdo v peklo nevěří, zavazuje si téměř oči, by neviděl propasti, do které padne.

5. 0 očistci.

1. Očistec jest místo, kde duše oněch lidí, kteří sice nezemřeli ve hříchu těžkém, ale svých hříchů ještě úplně neodkáli, nějaký čas musejí trpěti.

Juda Makkab. byl přesvědčen, že duše padlých vojinů, kteří měli u sebe věci obětované modlám, budou museti trpěti; proto dal za ně konati oběť ve chrámě jerusalémském. (2. Mach. 12. 43.) S mnohými lidmi po smrti se děje tak, jako s požatou pšenicí, nebo se zlatem nalezeným v dolech Pšenice totiž, dříve než se sveze do stodoly, suší se na parnu slunečním, a zlato se dříve čistí ohněm, než-li se ho užije. „Tak musejí skvrny, které jsou na duši při smrti těla, shlazeny býti ohněm očistcovým.“ (Sv. Řeh. Naz.) V budoucím životě jest křest ohněm; tento křest jest odporný a trvá dlouho, než ničí ve člověku všecko pozemské jako trávu. (Sv. Řeh. Nas.) — Co se týče **místa**, kde jest očistec, tedy dle mínění skoro všech světců, jest očistec pod zemí (níže než viditelný svět); proto se říká při pohřbu obyčejně modlitba církevní: „A porta inferi . . .“ (Z říše pod zemí nás vysvoboď ho, Pane!) a „De profundis . . .“ (Z hlubokosti volám k Tobě, Pane!) Mnozí také míní, že není vyloučeno, že mnohé duše, třeba jen na čas, odpykávají tresty očistcové na oněch místech na zemi, které jsou v blízkém vztahu k jejich hříchům, a že tedy mohou býti přítomny modlitbám, které se za ně konají. Jest také jisto, že mnohým svatým na zemi ukázaly se duše zemřelých, jako sv. Teresii, sv. Brigittě, sv. Filippu Ner. — Co se týče duševního stavu duší v očistci, tedy sv. Otcové míní, že trpí s odevzdáností do vůle Boží. (Opačně jako v pekle, kde je ustavičné zuření.) Bůh totiž naplňuje duše v očistci velikou láskou k Bohu. Tato láska činí jejich hrozné muky snesitelnými. (Sv. Kař. Janov.) Vědomí, že činí Bohu náležitě zadost a že trpí pro Boha, dodává jim zmužilosti jako mučenníkům. (Sv. Kateř. Jan.) Také jistota, že jednou jistě budou na Boha patřiti a dojdou jistě spasení, naplňuje je útěchou. K tomu přistupuje radost, kterou mají nad přímluvou věřících a svatých za ně, jakož i nad tím, že je andělé navštěvují. (Sv. Františka Řím.)

Duše v očistci trpí buď za své lehké, nebo za těžké hříchy, za které ještě úplně dosti neučinily.

Lehký hřích trestá bůh časným zlem; vzpomeňme na Zachariáše, jenž nechtěl uvěřiti andělovi; nebo na pochybnost Mojžíšovu. Bůh nene-

chává bez trestů časných ani odpykaných a odpuštěných hříchů **těžkých**; vzpomeňme na hřích Adamův a Davidův. David po svém obrácení se vážně přičiňoval, by došel odpuštění časných trestů; ale nepodařilo se mu, přece mu zemřel syn, jak mu bylo oznámeno. Kdo tedy neodpykal na zemi úplně svých hříchů, musí je odpykati v očištcí. (Sn. Tr. 6. 30.) Jest to jako u soudu. U soudu bývá vinník mnohdy odsouzen k peněžitě pokutě, nemůže-li ji zaplatiti, bývá uvězněn. Tak činí i Bůh; nedal-li hříšník na zemi lehoučkého dostiučinění, musí nastoupiti trest vězení v očištcí. Nespokoj se tedy po zpovědi nikdy pokáním, jež ti uloží zpovědník, nýbrž konej ještě dobrovolně jiné kajicné skutky. Můžeš také mnoho odpykati tím, jsi-li v těžké nemoci trpělivým a přijmeš-li jednou z rukou Božích ochotně smrt. Nepovažuj také nikdy hřích lehký za malíckost, neboť všechno musí býti odpykáno.

Muky očištcové jsou tyto: duše nevidí Boha a mimo to musejí trpěti veliké bolesti.

Proto se modlíme: „Odpočinutí věčné dej všem zemřelým, ó Pane (t. j. vysvoboď je z muk) a světlo věčné ať jim svítí,“ t. j. popřej jim dojí patření na Boha. Rozžihající svíce při pohřbu a na hrobech prosíme Boha, by vyvedl ubohé duše z temnosti a přivedl je k patření na věčné světlo, t. j. na Boha. — **Mezi mukami pekelnými a mezi mukami očištcovými** (odezírajíce od jejich trvání) není žádného rozdílu. (Sv. Tom. Aq.) Týž oheň mučí vyvolené jako zavržené. (Sv. Aug.) Odtud si lze vysvětliti, proč církev prosí při mši za zemřelé Boha, by vysvobodil zemřelé od trestů pekelných. (Bened. XIV.) Muky očištcové jsou větší, než největší muky mučedníků (Sv. Aug.) Nejmenší muky v očištcí jsou **větší, než největší muky na zemi**. (Sv. Tom. Aq.) Muky, které lze na zemi vymyslíti, jsou proti nejmenším mukám očištcovým jakoby útěcha. (Sv. Cyr. Alex.) Pozemský oheň u přirovnání k ohni očištcovému jest libeznou zahradou. (Sv. Magd. Paz.) Hrozná jsou muka ohně očištcového, větší než všechna muka pozemská. — Jest tedy mnohem lepší, může-li si člověk **raději na zemi odpykati tresty za hříchy**. „Kdo na zemi své hříchy odpyká, zaplácí několika haléři dluh 1000 dukátů; kdo však své hříchy odpykává teprve na onom světě, tomu platí 1000 dukátů jako několik haléřů.“ (Sv. Kateř. Jan.) Proto právem se modlil sv. Augustin: „Pane, zde pal, zde řež, zde muč, jen mne šetř na věčnosti.“

Velikosti a trvání muk očištcových se řídí dle velikosti hříchů.

Čím více hořlavé látky t. j. čím více hříchů někdo s sebou donese na onen svět, tím více tam bude pálen. (Sv. Bonav.) Čím větší vina, tím více pálí očištný plamen. (Sv. Aug.) Čím více nebo méně věřící milovali statky pozemské, tím pomaleji nebo rychleji budou léčeni ohněm očištcovým. (Sv. Aug.) Kdo ve hříších sestaral, potřebuje více času, by prošel proudem ohnivým. (Sv. Aug.) S takovým člověkem jest jako s **velmi tvrdými pokrmy**; takové pokrmy se musejí také déle vařiti. Mše fundací staletí trvajících, dávají na srozuměnou, že mnohé duše mají trpěti asi celé věky lidské; kdyby to nebylo možné, pak by církev takových nadací nepřijímala. Kateřina Emmerichova pravi ve svých viděních, že prý Vykupitel vždy ve výroční den své smrti, tedy na Velký pátek, sestupuje do

očistce a tam osvobozuje tu nebo onu duši, která byla kdysi svědkem jeho krvavé smrti na Golgotě a která posud nebyla připuštěna k patření na Boha. A byť i trest mnohých duší trval jen jedinou hodinu, tož přece tato hodina jim připadá nesnesitelně dlouhou. (Sv. Brig.) Údové bratrstva škapulířového mají zajištěno zvláštní skrácení trestů očistcových. (Viz III. díl ku konci.) Zdá se, že tresty očistcové úzce souvisejí se hříchy spáchanými. Kdo tedy hřešil na př. nestřídmostí, bude v očistci trápen hladem a žízní. (Sv. Matylda.) Sv. Brigita viděla, že duše jsou mučeny nejvíce na oněch údech, kterými nejvíce hřešily. Sv. Mark. z Kortony viděla, že mnozí nemohli býti dříve vysvobozeni, dokud nebyl navrácen statek, jehož nespravedlivě nabyli. Většina světců míní, že některé duše v očistci (ovšem jen dokonalé) jsou toliko vyloučeny z patření na Boha, ale ničeho nemají trpěti. (Sv. Brig.) Tedy by se jim vedlo asi tak, jako nekřtěným dětem.

2. Že jest oheň očistcový, poznáváme ze slov sv. Písma, dílem také z řečí Kristových, zvláště pak z obřadů a učení církevního. Je také nápadno, že téměř všichni národové země věří v jsoucnost očistcového ohně. Konečně poznáváme i svým rozumem, že musí býti oheň očistcový.

Že jest oheň očistcový, jest zcela zřejmo z onoho místa **Starého Zákona**, kde se vypravuje o oběti, kterou dal konati vojevůdce Juda Mak. za padlé vojíny. Zde čteme totiž slova: „Protož svaté a spasitelné jest myšlení, za mrtvé se modlíti, aby od hříchů sprostěni byli. (2. Mak. 12. 46.) **Kristus praví:** „Kdož by mluvil proti Duchu sv., nebude mu odpuštěno ani v tomto věku, ani v budoucím.“ (Mat. 12. 32.) Dále Kristus hrozí hříšníku v vězení a praví: „Amen pravím tobě, nevyjdeš odtud, dokudž posledního penízku nenavrátiš.“ (Mat. 5. 26.) Rovněž sv. Pavel praví, že mnozí jakoby ohněm dojdou ku spasení. (1. Kor. 3. 15.) — Oheň očistcový nám připomínají tyto **obyčeje církevní:** Modlitba za zemřelé při mši sv. (tak zvané Memento po pozdvihování), obětování mši sv. za zemřelé (zvláště na den dušiček, v den úmrtí nebo pohřbu a ve výroční den úmrtí), zvonění umíráčkem (jež vybízí k modlitbě za toho, jenž právě zemřel) a smuteční slavnost na den dušiček 2. listopadu. (Slavnost dušičková byla zavedena poprvé r. 998 opatem Odilonem z Klugni a později od papežů do celého světa zavedena) „Obyčeje křesťanské nejsou jen na podívanou, nýbrž jsou nařízeny Duchem sv. (Sv. Chrys.) — Biskupové církve na sněmu Florentském (1439) a Tridentském (1445—1463) výslovně prohlásili, že jest očistec. — Víra v očistec jest u všech národů. Egypťané věřili ve stěhování se duší do těl zvířecích. U Řeků mimo jiné nacházíme pověst o mukách Prometheových (jenž za to, že ukradl s nebe oheň, byl přikován na skálu v pohoří Kavkazském, kde mu sup ustavičně vyžíral játra, až ho Herakles vysvobodil.) I Židé věřili v očistec. Konali oběti za zemřelé; vzpomeňme na sbírku Judy Makkab. a na oběti, které se pak konaly ve chrámě jerusalémském za padlé vojíny. Rovněž první křesťané modlívali se za zemřelé, zvláště při mši sv. Sv. Augustín vypravuje, že jeho matka Monika na smrtelném lůžku řekla jemu a jeho bratru: „Pochovejte mé tělo kam chcete; jen za to vás prosím, abyste

u oltáře Páně vždycky na mne pamatovali.“ Sv. Chrysostomus praví, že křesťané ode dávna z nařízení sv. apoštolů při mši sv. se modlivali za zemřelé. Sv. Cyrill Jer. praví: „Zemřelým jest užitečno, modlíme-li se za ně, když se koná na oltáři nejsvětější obět.“ Proto nejstarší modlitby mešní obsahují prosby za zemřelé. — I svým **rozumem** poznáváme, že jest očištec. Víme totiž, že nic nečistého nevejde do nebe. (Zjev. 21. 27.) A přece mnohý člověk není tak zlým, aby mohl býti od Boha na věky zavržen. Nemůže-li tedy přijíti ani do nebe, ani do pekla, tedy musí přijíti do nějakého třetího místa, kde se dokonale očistí.

3. Věřící na zemi mohou duším v očištecí pomáhati obětí mše sv. a dobrými skutky, jako na př. modlitbou, almužnou, přijímáním sv. svátostí a získáváním odpustků.

Ubohé duše v očištecí **nemohou si sami pomoci**, jelikož již nemohou konati dobrých skutků, jimiž by shladili své tresty za hříchy. Čas milosti již minul a nastala doba odplaty. Po smrti již nikdo nemůže dělati. (Jan 9. 4.) Duše v očištecí mohou tedy svou vinu odpykati jen snášením muk, které jim Bůh uložil. Svůj kalich utrpení musejí vypíti do poslední kapky; daří se jim, jako Spasiteli na hoře Kalvarii, jemůž Bůh v jeho nevýslovných mukách neposkytoval ani nejmenší útěchy, takže volal: „Bože můj, Bože můj, proč jsi mne opustil!“ Než přece aspoň **my pozemšťané** můžeme zmírniti jejich muky. Můžeme jim pomáhati obětí mše sv., modlitbou, almužnou a jinými nábožnými skutky. (2. sn. Lyon. 12. 74.) **Nejvíce a nejjistěji** jim pomáhá přesvatá **obět mše sv.** (Sn. Trid. 25.) Mše sv. totiž působí již sama sebou bez ohledu na hodnost kněze nebo přítomných, jelikož totiž obětujícím knězem jest sám Kristus. Jinak se má s modlitbou a jinými dobrými skutky. Kdo totiž není ve stavu posvěcující milosti, toho modlitba nemá síly dostižinici a proto nic nepomáhá ku vysvobození ubohých duší. (Suarez.) Kdo nemůže zaplatiti ani svých dluhů, tím méně zaplatí cizí dluhy. Co se týče modlitby, nehledí Bůh tak na její délku, jako na její vroucnost. Kristus pravil sv. Gertrudě: „Jediné slovo, vychází-li z hloubi srdce, má větší moc a účinek na vysvobození ubohých duší, než odříkávání celé řady žalmů a modliteb bez pobožnosti; jako také lépe očistíme špinavou ruku otřeme-li ji silně troškou vody, než-li, když na ni volně lejeme celou spoustu vody.“ (Sv. Gertr.) Než nikdo nesmí mysliti, že tedy zpravidla krátká modlitba, jediný Otčenáš, již stačí na vysvobození některé duše. „Byl by Bůh příliš ukrutným, kdyby proto, že jediný Otčenáš nebyl pomodlen za některou duši, za kterou on prolil svou krev, tuto duši držel v tak **brozných mukách**.“ (Maldonat.) Církev užívá při pohřbech **svěcené vody**, protože svěcená voda působí duším v očištecí ulevení. Jako mírný déšť obcerstvuje rostliny žářem slunečním uvadlé, tak svěcená voda osvěžuje nebeské květy v očištecí hořící.“ (Sv. Theodat.) Voda, jež uhasí oheň, vyjadřuje také prosbu, by Bůh zmírnil muky duší. Duším v očištecí velmi pomáhá **hrdinský skutek lásky**; to jest obětování zásluhy všech našich dobrých skutků ve prospěch ubohých duší v očištecí. Kdo tento skutek lásky vzbudí, může po každé, kdykoliv přijme sv. přijímání, získati duším v očištecí plnomocné odpustky; rovněž tak, je-li v pondělí přítomen mši sv. Kněží však mají každý den osobní výsadu privilegovaného oltáře. (Pius IX. 30. září 1852.)

Světským a nemírným smutkem nepomůže se nic zemřelým.

„**Pláčem** se zemřelým nepomůže, ale modlitbou a almužnou.“ (Sv. Chrys.) Jistou matku, která ustavičně plakala nad svým zemřelým synem, poučil Bůh ve snu o její pošetilosti. Viděla ve snu zástup jinochů, kteří spěchali k nádhernému městu. Než svého syna mezi nimi neviděla; byl daleko za nimi, zubožen, unaven a oblečen v promočené šaty. Když se ho matka tázala po příčině jeho bídneho stavu, odpověděl jí: „Tvůj marný pláč jest vším tím vinen; myslí přece místo toho na to, bys za mne dávala almužnu a dala sloužiti mši sv.“ Když matka procitla, byla jako proměněna a již si nepočínala jako pomatená, nýbrž jako křesťanská matka. (Spirago, Příklady, str. 47.) Kladení nesčetných věnců na rakev nemá žádného smyslu; k tomu musejí přistoupiti dobré skutky! Rovněž zevnější odznaky smutku samy o sobě, jako smutečný šat, nošení černých stuh na rukávě nebo na klobouku nemá před Bohem žádné ceny.

Příbuzní zemřelých jsou nejvíce povinni, jim pomáhati.

Jich se týkají slova Písma; „Smilujte se nade mnou aspoň vy, přátelé moji; neboť ruka Páně dotkla se mne.“ (Job 19. 21.) Proto Bůh také nezřídka dává poznati příbuzným smutný osud jejich zemřelých. Sv. Perpetua viděla r. 202 ve vězení v Kartagu ve snu svého 7letého zemřelého bratra; nacházel se v temném místě v úplné špině a prahl žízní. Perpetua se horlivě za něho modlila a brzy opět se jí ukázal ve snu, ale již byl krásnější a veselejší. (Spirago, Příklady str. 47.) Když sv. Alžběta Dur. obdržela zprávu o smrti své matky Gertrudy, královny Uherské, ihned začala konati přísné kajicné skutky, docela i své tělo bičovala. Jak se zaradovala, když se jí za krátko zjevila její matka, a oznámila jí, že je vysvobozena. (Lonvet. str. 239.) Poněvadž zbožní křesťané na své zemřelé příbuzné pamatují, dávají jim napsati na kámen náhrobní slova Písma sv.: „Láska neumírá“ (1. Kor. 13. 8.) a sázejí květiny a břečtan na jejich hrob. Břečtan, který je zelený i tenkrát, když zimou život ve přírodě odumřel, znázorňuje, že duše zemřelého, jakož i láska příbuzných neumřela, třeba tělo umřelo. — Než bohužel mnohdy se plní přísloví: sejde s očí, sejde s myslí. Proto nemáme se nikterak spolehati na dobré skutky, které naši příbuzní snad za nás po naší smrti vykonají. Také nám ony dobré skutky až po smrti poměrně jen málo pomohou. „Jediná mše sv. v životě zbožné slyšená prospívá více, než-li odkázati tolik, by po smrti mohlo býti za nás slouženo sto mší sv.“ (Sv. Aug.) Světélko před námi prospívá více, než-li pochodeň, která se nese za námi. (Leon. p. m.) Bůh cení malé dobrovolné pokání v tomto životě více, než-li těžké nedobrovolné v onom životě, právě tak jako malý kousek zlata více platí, než kus olova. (Sv. Bonav.) Otcí jistému, jenž chtěl vědět, které dobré skutky jeho 3 synové za něho po smrti vykonají, pravil nejmladší syn: Otče, starej se raději nyní sám o své spasení a čín pokání; jinak ti naše modlitba nepomůže.“ (Spirago, Příklady str. 48.)

Modlitba za zemřelé jest skutek **m i l o s r d e n s t v í** a zjednáva nám odpuštění hříchů a boží požehnání.

Snadno by se mohlo mysliti, že ten, kdo příliš se ujímá duší v očistci, pro sebe koná málo. Než není tomu tak. Modlitba za duše zemřelých přináší dvojé požehnání; prospívá zemřelým a jest užitečna i tomu, kdo ji koná.

Kdo se slitovává nad dušemi, ten nalezne v Bohu jednou **milosrdného soudce**, dle slov Spasitelových: „Blahoslavení milosrdní, nebo milosrdenství dojdou.“ (Mat. 5. 7.) Kristus pohlíží na každý skutek milosrdenství tak, jakoby byl učiněn jemu samému. Vzpomeňme, co řekne Kristus o posledním soudu. (Mat. 25. 40.) I zemřelí jsou **vděční** svým dobrodincům, zvláště pak, až přijdou do nebe. Jest velmi prospěšno, modliti se za zemřelé. Vždyť tyto duše budou jednou v nebi, pamětlivý jsouce tvého milosrdenství, neustále za tebe prositi. (Mar. Lat.) Jak zázračně byl Juda Mak. odměněn proto, že dal konati obět za padlé vojíny; vzpomeňme na jeho podivný sen a na vítězství nad Nikanorem. (2. Mak. 12.) „Duše, které jsi svou modlitbou vysvobodil, budou se v nebi modliti zvláště za tebe, bys byl vždy světějším a po své smrti **rychle byl vysvobozen z ohně očistcového**.“ (Mar. Lat.) „Svaté a spasitelné jest myšlení za mrtvé se modliti.“ (2. Mach. 12. 46.)

6. Těla vzkříšení.

Kristus v poslední den těla všech lidí z mrtvých vzkřísí a s duší na vždy spojí.

Již Židé věřili, že těla zemřelých jednou vstanou z mrtvých. Job se těšil ve svém utrpení na budoucí vzkříšení (Job 19. 35.); rovněž tak bratří Makkabejští. (2. Mak. 7. 11.) Rovněž Marta pravila ke Kristu: „Vím, že bratr můj vstane při vzkříšení v poslední den.“ (Jan 11. 24.) Kristus nás vzkřísí tak, jako vzkřísil Lazara. — Kristus vzkřísí **všecky** lidi; přijde soudit živých i mrtvých (apošt. vyzn. v.), t. j. on v poslední den vzkřísí nejen těla těch lidí, kteří již umřeli (= mrtvé), nýbrž i těla těch, kteří tenkrát ještě budou na živu (= živé); tito však náhle se změní, při této změně těla umrou a okamžitě opět procitnou k novému životu. (1. Thess. 4. 16.) Kristus vzkřísí nejen ty, kteří umřeli ve stavu posvěcující milosti (tito se nazývají „živí“), nýbrž i ty, kteří odešli se světa ve hříchu smrtelném (ti se jmenují „mrtví“). (Jan 5. 28.; Mat. 25. 31.) A sice všickni lidé vstanou náhle, v jednom okamžiku (1. Kor. 15. 52.), tedy dobří i zlí najednou.

2. Že Kristus vzkřísí těla mrtvých, víme z jeho vlastních řečí a z jeho zázraků. Budoucí vzkříšení z mrtvých jest také znázorněno ve přírodě mnohým způsobem.

Kristus mnohokrát řekl, že vzkřísí mrtvé. Praví na př.: „Přichází hodina, v kterouž všichni, kteříž v hrobích jsou, uslyší hlas Syna Božího; i půjdou, kteříž dobře činili, na vzkříšení života; kteří pak zle činili, na vzkříšení soudu.“ (Jan 5. 28.) Dále praví: „Kdo jí mé tělo a pije mou krev, má život věčný a já ho vzkřísím v den nejposlednější.“ (Jan 6. 55.) Kristus často přirovnával smrt ke spánku; řekl na př., že mrtvá dcera Jajrova (Mat. 9. 24.) a mrtvý Lazar jen spí. (Jan 11. 11.) Smrt však lze nazývatí spánkem jen vzhledem k budoucímu vzkříšení. (1. Thess. 4. 13.) — Kristus dokázal, že má moc mrtvé vzkřísiti, těmito **zázraky**: vzkříšením dcery Jajrovy v domě, mládence Naimekého před branami města a Lazara ve hrobě. Vzpomeňme také na vzkříšení Kristovo a

na vzkříšení bl. Panny Marie. Kristus tedy může právem říci: „Já jsem vzkříšení i život.“ (Jan 11. 25.) I mnoho z toho, **co se děje ve přírodě**, znázorňuje budoucí vzkříšení z mrtvých: naše vstávání z rána ze spánku, probuzení přírody z jara po předchozí zimě, proměna housenky (která jako člověk jest odkázána na zem) v kuklu (která se podobá mrtvole ležící ve hrobě) a v motýla (který je krásný jako člověk vzkříšený a již není připoután ke hroudě zemské); vypuštění stébka ze zrnka, které v zemi zdánlivě spráchnivělo (1. Kor. 15. 36.), opětne uzdravení člověka z těžké nemoci, probuzení mnohých zvířat ze zimního spánku, západ a východ slunce, ubývání a přibývání měsíce. Také růže jerišká (která roste na březích mrtvého moře a kterou nazývá Linné „květina vzkříšení“) ukazuje, že Bůh má moc, vzkřísiti mrtvé; nebo třebas byla tato květina sta let uvadlou, dáme-li ji do vody, začne se opět zelenati a kvésti. I vejce jest obrazem vzkříšení. Vejce jest totiž beze všeho života; jakmile však jest nasezeno, vychází z něho mládě, tedy život. Proto se světí na Velikonoce vejce.

3. Bůh vzkřísí těla proto, by ukázal svou vznešenou **spravedlnost** a oslavil **Vykupitele**.

Kdyby byla jen duše odměněna nebo potrestána, nebyla by odplata dokonaleou. „Jelikož mnohé dobré skutky, jako půst, čistota, muky vykonány byly hlavně tělem, jest spravedlivo, by také tělo mělo podíl na blazenosti duše.“ (Tert.) Aby tedy Bůh ukázal svou vznešenou **spravedlnost**, dá i nástroj duše, tělu, podíl na odplatě. „Má-li býti vítěznému vojevůdci postavena socha, bývá vojevůdce onen vypodobněn v onom odění, v němž vítězství dobyl; a duše by neměla býti oslavena v těle, v němž nepříteli přemohla?“ (Theodoret.) Odplata jest tedy příčinou vzkříšení. (Tert.) — Vzkříšení má sloužiti **k oslavě Vykupitele**. Kristus chtěl totiž člověka vykoupiti dokonale, dle duše i dle těla. Kdyby však svým vykopením nebyl vydobyl tělu vzkříšení, bylo by jeho vykopení jen poloviční. (Tert.) Ďábel by býval mocnějším v ničení, než Kristus v nápravě. Toho nelze mysliti. Kristus spíše slavil úplné vítězství. „Nebo zkrze jednoho člověka přišla smrt a zkrze jednoho člověka vykopení.“ (1. Kor. 15. 21.)

4. O vlastnostech vzkříšených těl víme toto: 1. Po vzkříšení budeme míti totéž tělo, která máme nyní. 2. Těla spravedlivých budou oslavena, těla hříšníků budou ohyzdná. 3. Vše těla vzkříšená budou dokonalá a nesmrtelná.

Po vzkříšení budeme míti **tatáž těla**. „Musí zajisté toto porušitelné (tělo) obléci neporušitelnost, a toto smrtelné obléci nesmrtelnost.“ (1. Kor. 15. 53.) Všichni lidé vstanou ve svém vlastním těle. (Vyzn. sv. Ath.) Již Job věděl, že po vzkříšení bude míti totéž tělo, které měl za svého života; pravil: „V poslední den ze země vstanu: a zase oblečen budu v kůži svou a v těle svým uzřím Boha svého.“ (Job. 19. 25. 26.) Při popravě 7 synů Makkab. pravil jeden z nich, jemuž měly býti údy ufaty, k tyranovi: „S nebe jsem je obdržel a doufám, že je od Boha zase obdržím.“ (2. Mak. 7. 11.) Když na sv. Perpetuu a ostatní mučeníky ve vězení v Kartagu († 203) pohané zvědavě pohlíželi, pravili tito: „Jen si nás dobře prohlédněte a zapamatujte si naše tváře, abyste nás v den soudný poznali.“ Tato vážná slova způsobila, že se oni diváci obrátili. Proto budeme míti **táž těla** a ne

snad těla cizí, „by jeden každý dle toho, co dobrého nebo zlého svým tělem konal, obdržel.“ (2. Kor. 5. 10.) Odplata náleží jen tělu, které mělo podíl na skutku, nikoliv tělu cizímu. „Jako nemůže odplaty obdržeti duše cizí, rovněž tak nemůže vstáti z mrtvých tělo jiné, než ve kterém kdo umřel, by obdrželo odplatu.“ (Tert.) Bohu není nemožným, opět zbudovati naše rozpadlá těla. Nebo mohl-li Bůh učiniti to, čeho dříve vůbec nebylo, tedy může opět zbudovati to, co již dříve bylo. „Právě tak jako my po 10 nebo 20 letech, v kteréžto době se vymění všechny naše tělesné látky, přece pořád totéž tělo máme, jelikož totiž postava a nejdůležitější zvláštnosti těla se nezměnily; právě tak budou i vzkříšená těla tatáž, byť by se neměly snad všechny jednotlivé součástky opět navrátiti.“ (Sv. Tom. Aq.) Poněvadž při vzkříšení z mrtvých opět obdržíme svá dřívější těla, proto my křesťané pochováváme slavně těla zemřelých a ctíme ostatky svatých. — Těla všech vzkříšených nebudou stejná. Sv. Pavel praví: „Všichni sice vstaneme z mrtvých, ale nebudeme všichni proměněni.“ (1. Kor. 15. 51.) **Těla spravedlivých** budou podobna oslavenému tělu Kristovu (Filipp. 3. 21.) a tedy budou míti tyto čtyři vlastnosti: nebudou **moci trpěti** (Zjev. 21. 4.), budou **zářiti** jako slunce (Mat. 13. 43.), budou **rychlá** jako myšlenka a budou **pronikati** věci. Těla spravedlivých budou pak právě tak proměněna, jako černé železo, jež bylo dáno do ohně, září. Jako Kristus při svatbě v Káně Gal. obyčejnou vodu proměnil v drahocenné víno, rovněž tak promění nyní docela obyčejnou přirozenost lidskou v den vzkříšení v přirozenost drahocennou.“ (Sv. Ambr.) Mohl-li Bůh dáti nepatrným zvířátkům moc, aby v noci svítila, tedy může dáti tuto moc i tělu lidskému. (Sv. Cyr. Jer.) Nebeská zář našeho těla bude převyšovati jasnost slunce o tolik, ož zde na zemi světlo sluneční jest jasnější, než naše tělo. (Sv. Aug.) Vzpomeňme na proměnění Krista na hoře Tábor a na zář obličeje Mojžíšova po jeho rozmluvě s Bohem na hoře Sinaj. Nezářilo-li tělo Kristovo po jeho vzkříšení ustavičně, tedy se to stalo proto, poněvadž by oko apoštolů této záře nebylo mohlo snést; a přece bylo třeba, aby Pán s nimi déle obcoval. (Sv. Aug.) Vzkříšené tělo spravedlivých nazývá se často „**duchovým**“, poněvadž bude úplně duši podrobeno; bude totiž prosto všech pozemských žádostí. (Luk. 20. 35.) Krása těla bude se řídit krásou duše. (1. Řím. 8. 11.; 1. Kor. 15. 41.) Nejbidnější mrzák, jenž byl zbožně živ, obdrží krásné tělo; kdož však zde měl sebe krásnější tělo, ale žil špatně, vstane v těle bidném. (A. Stol.) Těla hříšníků však budou musiti trpěti bolesti a budou jakoby spoutána na rukou i na nohou. (Mat. 22. 13.) — Všechna těla vzkříšená budou **dokonalá**. Sv. mučníci opět obdrží své ztracené údý, jejich rány však budou jako na těle Kristově patrný a budou zářiti více, než zlato a drahokamy. (Sv. Aug.) Na tělech nebude viděti žádných stop stáří, nemoci nebo tělesných vad. Proto se objevovali svatí po své smrti ve vzezření mladistvém. Také zavrženci obdrží tělo dokonalé, nikoliv za odměnu, nýbrž za trest. Nebo čím více údů, tím více bolesti. — Všechna vzkříšená těla budou **nesmrtelná**. (1. Kor. 15. 42.) Jako v ráji strom života měl chrániti svým ovocem člověka před smrtí, tak nyní sv. přijímání jest zárukou nesmrtelnosti a vzkříšení. (Jan 6. 55.) Mohl-li Bůh uchovati těla prvních patriarchů až 900 let, tedy může těla i věčně udržeti. Rovněž chtěl Bůh tím, že vzal Hennocha a Eliáše kdysi z této země beze smrti, dáti na srozuměnou, že jednou vstaneme z mrtvých a tělo že zůstane neporušeným. (Sv. Iren.) Tělo zavržených bude také věčně trvati; než přes to

nelze ho nazývatí správně nesmrtelným. Jelikož totiž těmto nešťastníkům není dovoleno umřítí, tedy vlastně jen smrt sama neumírá. (Sv. Aug.) Vzkříšení z mrtvých jest očekáváním křesťana. (Tert.)

5. Víra ve vzkříšení těší nás v utrpení, při naší smrti i při smrti našich příbuzných.

Již Job v největších mukách se těšil myšlenkou na budoucí vzkříšení. (Job. 19. 25.) Víra ve vzkříšení to byla, která prvním křesťanům za oněch hrozných pronásledování dodávala odvahy a zmužilosti. — Kdo věří v budoucí vzkříšení, bude se při smrti svých příbuzných právě tak málo rmoutiti, jako my nyní se rmoutíme, vidouce zapadati slunce, o němž víme, že druhý den opět vyjde. My křesťané nemáme se nad zemřelými rmoutiti tak jako pohané, kteří neměli žádné naděje. (1. Thess. 4. 12.) Již sv. Cyprian, bisk. karthaginský († 258), varuje křesťany před přílišným zármutkem, by pohané nemyslili, že křesťané nejsou pevně přesvědčeni o budoucím vzkříšení. Také se mu nezdalo přiměřeným nositi smuteční oděv k vůli těm, kteří již před trůnem božím oděni jsou bílým oděvem radosti. Jen nad tím bychom měli plakati, kdo zemřel ve stavu smrtelného hříchu.

7. O obecném soudu.

1. Hned po vzkříšení mrtvých bude se konati poslední soud; neboť Kristus často se zmínil, že po vzkříšení mrtvých všechny lidi shromáždí před svým trůnem a bude je souditi.

Že Kristus opět přijde soudit, zvěstovali dva andělé při nanebevstoupení Páně apoštolům. (Sk. 1. 11.) — Pravi-li prorok, že Bůh shromáždí všechny národy do údolí „Josafat“ (leží mezi Jerusálemem a horou Olivetskou a říká se mu „Soud Boží“) a tam že je bude souditi (Joel 3. 2.), tedy se tím jen míní, že Bůh uvede lidi do vlastního údolí Josafat, t. j. na ono místo, které je Bohem určeno k poslednímu soudu. V údolí jerusalemském by se nesměstnal ani malý díl lidí. Říkáme **poslední** nebo **obecný soud** (oproti soudu zvláštnímu nebo soukromému), poněvadž při něm všichni lidé, kteří kdy žili, ba i andělé (Jud. 6.) budou souzeni. Jmenuje se také **posledním soudem**, poněvadž se bude konati v poslední den, t. j. v poslední den světa. — V den soudný nebudeme mítí žádného zástupce, jako nyní u soudů, nýbrž každý, malý i velký, musí se objeviti sám osobně a zodpovídati se. (Sv. Vinc. Ferr.) Viděl jsem mrtvé, velké i malé, státí před trůnem. (Zjev. 20. 12.)

2. Obecný soud se bude proto konati, by se ukázala všemu tvorstvu moudrost a spravedlnost Boží.

Jako ve městech bývají mnohdy pořádány výstavy, kde každý může si vše prohlédnouti a srovnati pokrok rozličných zemí a jemu se podiviti, tak bude i v den obecného soudu. Všecko bude viděti, co jednotliví lidé a celé národy činili. Tato výstava bude sloužiti Bohu ke cti. Tu bude patrné, jak **moudře** Bůh řídil osudy všeho lidstva a každého jednotlivce, by

všichni došli svého posledního cíle a již na zemi byli šťastni. Tenkrát se pozná, kterak Bůh i zlo, totiž utrpení, ano i hříchy lidské, obracel v dobré. Mnohá věc, kterou svět kdysi považoval za bláznovství, objeví se moudrou. — Při soudu obecném ukáže Bůh i svou velikou **spravedlnost**. Nebo Bůh vyrovná ještě to, co při soudu zvláštním nebylo vyrovnáno. Skutky, řeči, spisy mnohých lidí, totiž ještě i po jejich smrti buď prospívaly nebo škodily. Pomněme jen, jak požehnání přinesli apoštolové a misijnáři celým národům a naopak jakou zhoubu způsobili bludáři nejen svým vrstevníkům, ale i jejich potomkům. Teprve při soudu obecném vydá se semeno od lidí zaseté úplnou žeň.

3. Obecný soud bude konati Kristus, by čest Kristu odňatá veřejně mu byla navracena.

Obecný soud bude konati **Kristus**. Jest to totiž úkon moudrosti. Ježto pak Syn Boží jest moudrost (= věčné poznávání Otce) od Otce splozená, proto jemu náleží soud. (Sv. Tom. Aq.) Kristus také proto přijde soudit lidi, poněvadž od jeho vrstevníků a během století od tolika více nepřátelských a bezbožných lidí patřičná čest mu byla upírána. Pilát ho nespravedlivým rozsudkem odsoudil jako zločince, a jak apoštol praví, Kristus ukřižovaný byl Židům pohoršením a pohanům bláznovstvím. (1. Kor. 1. 23.) Čest Kristu odňatá musí mu býti opět vrácena. A to se stane při soudu. Nepřátelé Kristovi se pak při soudu věčném Krista uleknou právě tak, jako bratři Josefovi, když se jim Josef dal poznati. (1. Mojž. 45.) „I počnou říkati horám: padněte na nás! a pahorkům: přikryjte nás!“ (Luk. 23. 30.) Proto pravil Kristus: „Otec nesoudí nikoho, nýbrž odevzdal soud Synu, aby všichni ctili Syna, jakož ctí Otce.“ (Jan 5. 22.) Když byl Kristus na zemi, nevykonával ještě úřadu soudcovského; proto pravil: „Já pak nesoudím nikoho.“ (Jan 8. 15.) I proto bude Kristus v soudný den souditi, protože se stal člověkem. Pokolení lidské, které v těle vstane z mrtvých a tedy jest viditelné, musí míti viditelného soudce. Proto praví Kristus: „Otec dal Synu moc, činiti soud, nebo Syn člověka jest.“ (Jan 5. 27.) Bůh také pro svou milosrdnost chce, aby lidi soudil člověk. (Sv. Bern.) Sv. Tomáš z Villanovy volá: „Rád budu míti za soudce toho, jenž byl mým Vykupitelem!“

4. Obecný soud bude konati Kristus u veliké moci a velebnosti.

Kristus sám o tom pravil takto: 1. Nejprve se objeví **kříž** na nebi a ten bude znamením příchodu soudcova. Pohled na kříž ohromí bezbožné. (Mat. 42. 30.) — 2. Kristus přijde s velikou **slávou** (Mat. 16. 27.; Luk. 21. 27.), tedy již nikoliv v poníženosti. Než nesmíme mysliti, že při soudu všichni budou viděti božskou podstatu. Tu by bezbožní byli již v nebi nebo božské podstaty nelze viděti bez nebeských radostí. Zavržení poznali božskou velebnost a podstatu jen z jistých znamení. (Sv. Tom. Aq.) — 3. **Sv. andělé** ho budou provázeti. (Mat. 25. 31.) Sv. andělé totiž napomáhají lidem ku spáse; proto i oni budou nyní oslaveni před očima všech. — 4. Kristus bude **seděti na trůnu** a shromáždí před sebe **všecka pokolení země**. (Mat. 25. 32.) — 5. **Oddělí je**, jako pastýř odděluje ovce od kozlů. Vyvolené postaví na pravici, zavržené na levi. (Mat. 25. 33.)

5. Kristus si bude při posledním soudu počínati takto:

a) Kristus vyjeví všecko, i nejskrytější.

Při posledním soudu bude všecko **vyjeveno**. Jako na světové výstavě každý může viděti nejrozmanitější umělecké výrobky, tak i při posledním soudu bude lze viděti všechny skutky lidské. Obecný soud nebude vlastně nic jiného, nežli slavnostní opakování soudu soukromého. Proto praví sv. Augustin: „V jakém stavu kdo došel svého posledního dne, v tom dočká se i posledního dne světa. V poslední den bude souzen zcela tak jako při smrti.“ Písmo sv. praví, že při soudu obecném budou otevřeny knihy, a mrtví prý budou souzeni dle toho, co jest v těch knihách napsáno. (Daniel 7. 10.; Zjev. 50. 12.) Tím se chce říci, že Bůh jest vševědoudcí a že tuto vševědoudcnost ukáže v poslední den. I **nejskrytější** věci budou vyjeveny. Pán „osvítí skryté věci temností“. (1. Kor. 4. 5.) Přehledávati bude Jerusaleým s lucernami. (Sofon. 1. 12.) Soudu obecného totiž se týkají slova Kristova: „Nic není tajného, co by nebylo zjeveno, ani co ukrytého, co by nebylo poznáno a nevyšlo na jevo.“ (Luk. 8. 17.) Dále slova: „Co jste pravili ve tmě, povídáno bude ve světle; a co jste v ucho mluvili v pokojích, bude hlášáno na střeších.“ (Luk. 12. 3.) Když vyjde slunce, taje sněh a objevují se věci, které byly pod sněhem; tak bude při soudu věčném: slunce spravedlnosti odhalí všecko. Vyjeveny budou všechny **hříchy**. Hroznější ještě než peklo bude hanba zavržených. Spravedliví však nebudou pro své hříchy zahanbeni, spíše jejich pokání jim bude sloužiti k oslavě. Na bílém rouše milosti posvěcující nebude viděti hříchů; nebo místo skvrn, které byly shlazeny pokáním, budou tam zlaté ozdoby. (Sv. Gertr.) Bůh bude uměti v den soudný skryti napravené chyby spravedlivých tak, jako krejčí umí na šatě skryti díru rozličnými ozdobami, kterých tam nadělá. (Osorius.) Proto praví sv. Pavel: „Soudíme-li se sami, nebudeme souzeni.“ (2. Kor. 11. 31.) Budou vyjeveny také všechny **dobré skutky**. (Kazat. 12. 14.) Dále budou poznány **úmysly** lidské. (1. Kor. 4. 5.) Zbožným, zvláště mučedníkům bude opět dána čest přede všemi lidmi, která jim byla nespravedlivě odňata. Tenkrátě hříšníci při pohledu na spravedlivé budou říkati: „Toť jsou ti, jižto nám byli někdy k posměchu a za přísloví potupy. My nesmyslní měli jsme život jejich za bláznovství a konec jejich za bezectný: a aj jsou počtení mezi syny Boží i mezi svatými jest los jejich.“ (Moudr. 5. 3.) Při posledním soudu bude lze **rozeznati** svaté od bezbožných, čehož nyní nelze. „V zimě jsou si stromy podobny; jakmile však přijde léto, ihned lze rozeznati stromy zdravé od suchých. Tak i nyní se zdá, že jsou si všichni lidé podobní; ale při posledním soudu věčném bude lze rozeznati dobré ode zlých.“ (Sv. Aug.)

b) Kristus bude ode všech lidí požadovati **skutků milosrdenství**.

Kristus učiní spasení závislým na **skutcích milosrdenství**. (Mat. 25. 34.) Všimneme-li si slov, která Kristus řekne při posledním soudu, tedy teprve chápeme, proč svatí a všichni nábožní křesťané tak horlivě konali skutky milosrdenství. Když byla sv. Alžběta tázána, proč tak horlivě koná skutky milosrdenství, odpověděla: „Připravuji se na den soudu.“ Při posledním soudu nebude se však bráti ohledu na majetek, vysoké postavení a p.; nebo Bůh nezná přijímání osob. (Řím. 2. 11.) Na opak „komu bylo mnoho dáno, od toho bude mnoho požadováno.“

c) Kristus konečně svým rozsudkem na věky oddělí dobré ode zlých.

Soud věčný bude ukončen **rozsudkem** soudcovým; tento rozsudek na věky oddělí dobré ode zlých. (Mat. 25. 46.) Toto věčné oddělení znázorňuje Kristus v podobení o kroužku mezi pšeníc; vzpomeňme zvláště na slova, která praví hospodář v čas žni svým služebníkům: „Seberte nejprve kroužek a svažte jej ve snopy na spálení; pšenici pak shromážděte do stodoly mé.“ (Mat. 13. 30.) I hora Kalvarie byla předobrazem soudu věčného. Na pravici byl lotr kající, na levici lotr nekající. (Sv. Aug.) V den soudu posledního budou mnozí přátelé a příbuzní na věky od sebe odděleni. (Mat. 24. 40.) Mnohý boháč a vznešený pán bude ztracen, kdežto jeho poddaný nebo někdo, jenž na zemi k němu chodil žebrot, bude spasen. Vzpomeňme na boháče a Lazara. — Se soudem věčným souvisí také **přeměna tvorstva**. Tvorstvo obdrží novou, oslavenou podobu, takovou, která bude přiměřena oslavenému tělu. (Sv. Aug.) Proto praví sv. Petr: „Nového pak nebe a nové země . . . očekáváme, v kterýchž spravedlnost přebývá.“ (2. Petr. 3. 13.) Tato přeměna bude učiněna ohněm. (2. Petr. 3. 12.) Tento oheň bude zároveň očištěním ohněm pro ty lidi, kterým bude ještě trpěti tresty za hříchy. Poněvadž pak po soudu posledním nebude již očištěni, tedy čeho se nebude dostávat na délce bolesti, to bude přidáno na jejich velikosti. Spravedlivým však tento oheň neublíží právě tak, jako neublížil oheň 3 mláďencům v peci ohnivé. (Sv. Aug.) — Památování na soud poslední jest velmi spasitelné. Sv. Method vymaloval buharskému králi Borisovi na obraze ono odloučení při soudu posledním; od té doby král nikdy nezapoměl na tuto spásnou vzpomínku na soud poslední. Stal se křesťanem a horlivě šířil křesťanství ve své říši. (Spirago. Příkl. str. 48.) Vzpomeňme také, kterak se trásl pohanský vladař Felix, když mu Pavel vypravoval o soudu. Než Felix nepůsobil spolu s milostí, nýbrž přerušil rozmluvu. (Sk. 24. 25.)

6. **Dne posledního soudu neznáme**; známe však jistá znamení, která budou předcházeti tomuto dni.

Kristus praví: „O tom pak dni a hodině ni žádný neví, ani andělé nebesí, jedině sám Otec.“ (Mat. 24. 36.) Známost toho by nám právě tak málo prospěla, jako kdybychom znali hodinu smrti; proto nám Kristus neoznámil, kdy bude soud poslední. „Málo záleží na tom, víme-li či nevíme-li, v který den bude soud; čiň, co bys činil, kdyby byl soud zítra, a pak se nemáš báti příchodu soudcov.“ (Sv. Aug.) Než přes to přece zjevil nám Kristus jisté známky posledního soudu a sice tenkrát, když se svými apoštoly na hoře Olivetské rozmlouval o zkáze Jerusálema. (Mat. 24. 3.) Kristus proto oznámil tyto známky, by zbožní křesťané na koni světa neztratili mysl, nýbrž zůstali stálými.

Ony **známky** jsou:

1. **Evangelium** bude hlášáno na celém světě. (Mat. 24. 14.) Dnes jsou ještě dvě třetiny lidstva pohané.

2. **Bude veliká jednota ve víře.**

Kristus praví: „Bude jeden ovčinec a jeden pastýř.“ (Jan 10. 16.)

3. **Vzdor tomu však mnozí lidé nebudou míti víry** (Luk. 18. 8.; 2. Thess. 2. 3.) a budou zabředlí ve věcech **pozemských**. (Luk. 17. 26.)

Lidé budou takoví, jako za dnů Noema. (Mat. 24. 38.)

4. Vystoupí Antikrist.

Antikrist jest člověk, jenž se bude vydávati za Krista a pomocí ďábla bude konati zdánlivé zázraky. (2. Thess. 2. 9.) Zvláště nebezpečným bude jeho pronásledování a pokoušení. (Zjev. 20. 3.—9.) Jest pravděpodobno, že Antikrist si vyvolí za svou říši Jerusaleém a ona místa, kde Kristus Pán žil. (Massl.) Kristus, až přijde, zničí Antikrista. (2. Thess. 2. 8.) Antikrist má v dějinách své předchůdce a předobrazy. (1. Jan. 2. 18.) „Nebo již působí tajemství nepravosti.“ (2. Thess. 3. 7.)

5. Přijde opět Henoch a Eliáš a budou kázati pokání.

Prorok Malachiáš prorokuje: „Aj já pošlu vám Eliáše proroka, prve nežli přijde den Hospodinův veliký a hrozný. A obrátí srdce otců k synům a srdce synů k otcům jejich.“ (Mat. 4. 5.), t. j. on způsobí, že synové (Židé na konci světa) budou smýšleti jako jejich otcové, patriarchové. Rovněž Kristus praví, že Eliáš před soudem posledním opět přijde a všecko napraví. (Mat. 17. 11.) Henoch prý byl za svůj svatý život za živa vzat se země. (1. Mojž. 5. 24.); dále: „Enoch se líbil Bohu i přenesen jest do ráje, aby dal národům pokání.“ (Sir. 44. 46.) Henoch a Eliáš budou kázati 3½ roku. „Mnozí jejich kázáním se odvrátí od Antikrista; Antikrist je usmrtí; jejich mrtvoly nebudou pochovány. Bůh však je za 3½ roku opět vzkřísí. (Zjev. 11. 3—11.)

6. Židé se obrátí.

Že Židé budou ještě na konci světa, naznačuje Kristus, když pravil ve svém proroctví o zkáze světa: „Toto pokolení (= židovský národ) nepomine, až se všechny ty věci stanou.“ (Mat. 24. 34.) O obrácení Židů prorokuje prorok Oseáš: „Mnoho dní seděti budou synové israelští bez krále a bez knížete a bez obětí a bez oltáře a bez efod a bez therafim. A potom navrátí se synové israelští a hledati budou Hospodina Boha svého a . . . a jeho dobrého v posledních dnech.“ (Os. 3. 4. 5.) Tak dlouho bude jedna část Židů zaslepena, až plnost pohanů vejde do církve. (Řím. 11. 25.) Eliáš prý to bude, jenž „pokolení Jakobovo napraví“, t. j. na víru Kristovu obrátí. (Sir. 48. 10.) Tak ode dávna církev věřila. (Sv. Aug.)

7. Hrozná znamení se objeví na nebi a veliké soužení přijde na lidi.

„Slunce se zatmí a měsíc nevydá světla svého a hvězdy budou padati s nebe (t. j. zmizí) a moci nebeské budou se pohybovati.“ (Mat. 24. 29.). Také válka, mor a hlad přijde na lidi, jako za času zkázy Jerusalema. (Mat. 24. 7.) Lidé budou schnouti pro strach a pro očekávání těch věcí, kteréž přijdou na všechen svět. (Luk. 21. 25.) Tato znamení a soužení budou proto, by hříšníci byli ohromeni a k pokání pohnuti.

O křesťanské naději.

I. O podstatě křesťanské naděje.

Ku konci apoštolského vyznání víry vypočítávají se dobrodiní, která nejen věřiti, ale i očekávati máme. Proto se modlíme ve vyznání víry niceo-
konstantinopol.: „Doufám (= očekávám) vzkříšení z mrtvých a život věčný.“

1. Křesťanská naděje jest důvěrné očekávání všech statků, které nám Kristus za splnění božské vůle přislíbil.

Nábožnému Simeonovi slíbil Bůh, že uvidí Ježíška; ó, kterak se těšil Simeon na tento okamžik! Těšil se, poněvadž důvěřoval v Boha, t. j. poněvadž byl pevně přesvědčen, že Bůh dodrží své slovo. (Luk. 2.) Očekávání vzkříšení k věčnému životu dodávalo bratřím machabejským odvahy, by snášeli muky ukrutného krále. (2. Machab. 7. 9.) Naděje tedy jest jednak těšení se, touha, **očekávání** nějakého slíbeného dobra, jednak jest to **důvěra** neboli přesvědčení, že Bůh své slovo vyplní. Naděje jest jako dalekohled; jako pomocí dalekohledu vidíme nejvzdálenější předměty v bezprostřední blízkosti, tak pomocí naděje vidíme již nyní radosti nebeské před sebou a radujeme se z nich. „Nadějí okoušíme již nyní napřed slíbených od Boha radostí rajských.“ (Sv. Paulín.) Ty, ó Pane, dáváš okoušeti slasti svých těm, kteří doufají v tebe! (Žal. 30. 20.) Křesťanskou nadějí lze nazvat i svatou naději, poněvadž se týká Boha a věcí nadpozemských. Křesťanskou nadějí plníme napomenutí apoštolovo: „Hleďte těch věcí, kteréž s hůry jsou.“ (Kol. 3. 1.)

2. Kristus nám slíbil za plnění božské vůle: věčnou blaženost a prostředky, kterými bychom ji dosáhli, totiž boží milost, časné statky k zachování života, odpuštění hříchů, pomoc v nouzi a vyslyšení našich proseb.

Kristus nám slíbil **věčnou blaženost** (1. Jan 2. 25.); neboť praví: „V domě Otce mého jsou příbytkové mnozí. Jdu tam, bych vám místo připravil.“ (Jan 14. 2.) V podobenství o svatební hostině, o veliké hostině, o dělnících na vinici Páně slibuje nám Kristus blaženost. Rovněž nám Kristus slíbil, že tělo naše vzkřísí z mrtvých. (Jan 5. 28.) Touha po dokonalé blaženosti je hluboko zakořeněna v naší přirozenosti. — Kristus nám slíbil svou **milost**, t. j. pomoc Ducha sv. k dosažení blaženosti. Nebo chce, by všichni lidé byli spaseni. (1. Tim. 2. 4.) Milosti však je ku spasení nevyhnutelně potřebí: pomáhající k obrácení, posvěcující ku přijetí do nebe. V podobenství o ztracené ovci slibuje Kristus hříšníkům svou pomoc. — Kristus nám slíbil **časné statky** k zachování života; pravíť: „Nepečujte příliš o svůj život, co budete jísti, ani o tělo, čím se budete odívatí. Vít Otec váš, že všech těchto věcí potřebujete.“ Poukazuje zároveň na to, že Bůh živí i ptactvo nebeské a lilie a polní travu odívá, tedy tím více se stará o člověka. (Mat. 6. 25.—32.) Svatí se nacházeli často v bídném postavení; měli bídu na př. o pokrm, přístřeší, oděv a p. Než oni byli pamětliví přislíbení Kristova a byli beze vší bázně; a vskutku pomoc boží jich neminula. — Kristus nám slíbil **odpuštění hříchů**, obrátíme-li se a polepšíme-li se: pravíť: „Bude v nebesích radost nad jedním hříšníkem pokání čínícím větší, než nad 99 spravedlivými, kteří nepotřebují pokání.“ (Luk. 15. 7.) V podobenství o marnotratném synu a o ztracené ovci ukazuje Kristus, kterak Bůh jest ochoten, hříšníkovi odpustiti. „Bůh nehledí na to, co člověk

učinil, nýbrž na to, co chce činiti.“ (Sv. Aug.) Pokud ještě jest někdo na světě, nikdy ještě jeho lítost nebude pozdě. (Sv. Cypr.) I lotr na kříži došel odpuštění. „Bůh nechce smrti hříšníka, ale aby se obrátil a živ byl.“ (Ez. 18. 32.)— Kristus nám slíbil **pomoc v nouzi**. Nebo když se apoštolové za bouře mořské strachovali, káral je a pravil: „Proč se bojíte, málověrci?“ (Mat. 8. 26.) Bůh sebe nazývá „pomocníkem v soužení“. (Ž. 45. 2.) — Kristus nám slíbil **vyslyšení našich proseb**; praví: „Budete-li zač prositi mne ve jménu mém, to učiním.“ (Jan 14. 14.) A opět: „Začkoliv prositi budete Otce mého ve jménu mém, dá vám.“ (Jan 16. 23.)

Kristus nás učil v „Otčenáši“ prositi jeho nebeského Otce za tyto dary.

Ve 2. prosbě prosíme za věčnou blaženost, ve 3. za potřebnou milost ke spasení, ve 4. za potřebné statky časné, v 5. za odpuštění hříchů, v 6. a 7. za pomoc v nouzi. Slovo „Amen“ znamená, že Bůh naši modlitbu vyslyší. V Otčenáši je tedy zmínka o všech věcech, která od Boha doufáme.

3. Křesťanská naděje vyrůstá z víry; neboť očekáváme tyto dary Bohem nám slíbené proto, poněvadž jsme přesvědčeni, že Bůh jest nejvyšší věrný, všemohoucí a nekonečně dobrotivý a že nám Kristus všecko dobré zasloužil.

Jako z kořene vyrůstá kmen, tak z víry vyrůstá naděje. (Meh.) Víra a naděje spolu nejúžeji souvisí. (Sv. Řeh. Vel.) Víra nám praví: „Dary jsou zde a lze jich obdržeti; naděje chce tyto dary mít. — My jsme pevně přesvědčeni, že ten, jenž zakázal lháti, tím méně sám bude lháti. (Sv. Klem. Řím.) Proto praví sv. Pavel: „Držme nepohnutelné vyznání naděje své, nebo věrný jest ten, jenž zaslíbil.“ (Žid. 10. 23.) — My jsme dále přesvědčeni, že Bůh, jemuž není nic nemožného (Luk. 1. 37.), také může učiniti co slíbil (Řím. 4. 18.); že Bůh, jenž jest láska sama (1. Jan 4. 8), raději dává, než my přijímáme (Sv. Jeron.); že nám Kristus svou přehořkou smrtí na kříži zasloužil věčnou blaženost, jakož i prostředky potřebné, kterými bychom jí dosáhli. Proto praví sv. Aug.: „Nemohl bych ovšem pro své veliké hříchy doufati žádného odpuštění, žádného nebe, ale troufám si doufati, že mocí zásluh Kristových budu spasen za pokání a plnění jeho přikázání.“ Bůh nešetřil ani svého vlastního Syna, ale vydal ho za nás; kterak by nám s ním nebyl dal všeho? (Řím. 8. 32.) — Toto pevné přesvědčení, že Bůh jest nejvyšší věrný, všemohoucí a nejvyšší dobrotivý a že nám Kristus všecko dobré zasloužil, nazývá se **důvěra v Boha**. Důvěra v Boha jest kořenem naděje. Čím silnější jest tento kořen, tím pevnější jest naše naděje. To viděti na nemocné ženě, která se dotkla podolku roucha Kristova, když se ubíral do domu Jairova. (Mat. 9. 22)

4. Darů od Krista slíbených může očekávati jen ten, kdo zachovává přikázání Boží nebo aspoň jest ducha kajícího.

Kristus totiž praví: „Ne každý, kdo mně říká: Pane, Pane! vejde do království nebeského, nýbrž ten, kdo plní vůli Otce mého, jenž jest v nebesích.“ (Mat. 7. 21.)

Hříšník tedy může teprve tehdy v Boha doufati, když hříchů svých upřímně lituje a chce se polepšiti.

Naděje bez cnosti jest opovázlivostí. (Sv. Bern.) Ukrutný král Antioch Epifanes, vrah 7 bratří makkab., očekával, když ho červi žrali, pomoc od Boha; ale pomoc nepřišla. (2. Mak. 9. 13.) Podobně se stalo městu Jerusalemu, když bylo r. 70 po Kr. od Římanů obleženo. Marně v Boha doufá, kdo dobrých skutků nekoná. (Sv. Vavř. Just.) Když však bezbožný činí pokání nade všemi svými hříchy a práva a spravedlnost vykonává, Bůh zapomene na jeho hříchy. (Ez. 18. 21.) Manasses, král israelský, sváděl lid k modlářství a usmrtil několik proroků. Tu vydal jej Bůh v ruce jeho nepřátel. V Babyloně byl spoután okovy a vsazen do žaláře. Tu litoval svých hříchů a sliboval opravdové polepšení. A hle! Bůh jej vysvobodil a dal mu opět dojíti ztraceného trůnu. I zničil Manasses modlářské chrámy a činil velmi mnoho dobrého. (2. Par. 33.) Všimněme si také příběhu o Jonášovi!

Spravedlivý však smí doufati, že Bůh se postará o všechny jeho potřeby. Než přesto se musí spravedlivý také sám snažiti, by dosáhl onoho dobra, které od Boha doufá.

Kristus totiž praví: „Hleďte tedy nejprve království božího a spravedlnosti jeho, a všechno ostatní vám bude přidáno.“ (Mat. 6. 33.) My jsme služebníci Boží; my plníme jeho vůli a On se stará o naše potřeby a dává nám mzdu. „Naši povinnosti jest Bohu sloužiti; jeho věc jest o nás se starati.“ (Sv. Jan z Kř.) Bůh neopustil ještě nikoho, kdo zůstal věrným jeho přikázáním. (Sir. 2. 12.) Bůh svých neopouští. Uráželi bychom jej, kdybychom neměli velikou naději v něho. (Sv. Aug.) Proto pravil svatý Petr: „Uvrzte všelikou péči svou na Boha; nebo On pečuje o vás.“ (1. Petr. 5. 7.) Než musíme se také přičiňovati, bychom dosáhli oněch statků, které od Boha doufáme. „Máme síly duševné a tělesné. Tyto síly jsou jako klíč k zásobárně nebeské a pozemské. Kdo nechce tohoto klíče upotřebiti, bude trpěti nouzi; nebo Bůh nám dává jen to, nač síly naše nestačí.“ (A. Stolz.) **Člověk musí vše nejlepší doufati a vše nejlepší konati.** (Sv. Kar. Bor.) Očekávati pomoci a nečiniti také sám, co činiti lze, znamenalo by pokoušeti Boha. (Sv. Fr. Sal.) Kdo tedy chce na př. dojíti zdraví od Boha, musí také užívati prostředků, které mohou vésti k opět-nému dosažení jeho zdraví; ostatní učiní Bůh. Nesmíme žádati hned zázraku na Bohu. Ačkoliv sv. Pavel měl dar uzdravování, přece radil Timotheovi, aby pil trochu vína, by opět ozdravěl. (1. Tim. 5. 23.) Je-li tedy na př. někdo bez práce, tedy se musí po práci ohlížeti a potom teprve smí doufati, že mu Bůh pomůže. Totéž platí, nachází-li se člověk v jakékoliv jiné nouzi. Pomáhaj si sám, pak i Bůh ti pomůže!

5. S křesťanskou nadějí musí býti spojena i spasitelná bázeň před hříchem.

Naděje jest oděv s dvěma rukávy; ty rukávy jsou naděje v boží milosrdnost a bázeň před boží spravedlností. (Sv. Brig.) Bůh chce, bychom s bázní a třesením pečovali o své spasení. (Filip. 2. 12.) Nikdo neví zcela jistě, náleží-li do počtu vyvolených nebo setrvá-li až do smrti

v dobrém. (Sn. Trid. 6., can. 15. 16.) Jako plavec, pokud jest ještě na moři a ne ve přístavě, byť bylo moře sebe klidnější, přece pořád se obává, že může přijíti bouře a loď ztroskotati, tak i křesťan má žítí v ustavičné obavě; nebo není nikdy jist před bouří pokušení. (Sv. Makarius.) Stalo se často, že veliké a výborné lodi zahynuly a přístavu nedospěly, kdežto špatné a staré došly přístavu. (Sv. Jiljí.) Bohem osvícení mužové, jako Šalomon, ještě před svou smrtí upadli do bezbožného života, kdežto velcí hříšníci, jako Augustin, Maří Magdalena, naproti tomu se stali velikými světci. Pomni, že i andělé hluboko poklesli a na věky byli zavrženi. „I nejdovednější pokrývač tone vždy v bázni, aby se střechy nespádl.“ (Sv. Chrys.) Kdo tedy se domnívá, že stojí, ať hledí, by nepadl. (1. Kor. 10. 12.) Nosíme poklad milosti v nádobách hlíněných, tedy křehkých. (2. Kor. 4. 7.) **Nedůvěra v sebe samy** jest tedy služkou naděje. (Sv. Aug.) Naděje a bázeň patří k sobě; kde ony panují, tam bývá dosazena koruna nebeská. (Sv. Chrys.) Naděje totiž dodává síly k chůzi, bázeň pak činí opatrným. Naděje jest nám tím, čím lodi vítr; bázeň pak jest jako přítěž lodní. Vítr žene loď k cíli, přítěž pak ji táhne dolů a chrání před ztroskotáním. Tak dospěje šťastně cíle. (Scar.) — Bázeň nikterak nezmenšuje naděje, nýbrž ji ještě rozmnožuje. „Důvěra v Boha a nedůvěra v sebe sama jsou jako mísky na váze; zdvihá-li se jedna, klesá druhá; čím méně sobě samým důvěrujeme, tím více důvěry máme v Boha a naopak.“ (Sv. Fr. Sal.)

6. Křesťanská naděje jest dar boží; neboť schopnosti doufati dosahujeme jen milostí posvěcující.

Má se to podobně jako s věrou. (Viz str. 25.) — Duch boží tedy jest to, jenž v nás vzbuzuje touhu po statcích nebeských a naplňuje nás důvěrou v Boha. Čím více se tedy ve člověku rozmnožuje milost posvěcující (tedy čím dokonalejším kdo jest), tím jest větší jeho schopnost doufati. Odtud pocházelo, že svatí na konci svého života měli největší naději; naděje se tedy podobá jakoby proudu, který je tím širší, čím více se blíží moři. Čeho se nám nyní na naději nedostává, to bude musiti býti nahrazeno v očištění.

II. Užitek křesťanské naděje.

1. Kdo v Boha doufá, těší se zvláštní ochraně boží.

Vzpomeňme na tři mládence v peči ohnivé, na Josefa Eg. ve vězení, na Matku Boží, kterou chtěl sv. Josef propustiti. Vzpomeňme také na osvobození Vídně od Turků r. 1683. Po celé dva měsíce (od 16. čce do 12. září) stálo před Vídní na 250.000 Turků. V městě bylo jen 16.000 vojáků, kterým velel statečný Starhemberg. Turci bombardovali opět a opět město a vyhodili hradby městské prachem do vzduchu. Čím zoufalejším bylo postavení Vídeňáků, tím více rostla důvěra v Boha. A skutečně, když byla nouze největší, objevilo se (jen 90.000 čítající) křesťanské záchranné vojsko pod velením polského krále Sobieskiho. Boj trval celý den; večer však rozprchli se Turci v divém útěku. (Spirago, Příklady, str. 49.) Zázračným jest i tento případ: Na počátku 30leté války (1619) byl císař Ferdinand II., potomní císař německý, velmi stísněn ve Vídni od povstalců. V nouzi své

vrhl se na kolena před křížem (jenž se nyní nachází v císařském vídeňském paláci ve farním chrámě nad tabernáklem) a prosil Boha o pomoc. Než povstalci vnikli i do dvorního hradu. Zde chtěli na něm násilím vynutiti ústupky ve prospěch protestantů. Ferdinand však důvěřoval v ochranu Boží a nepovolil. Hle, tu zavzněl jasný hlas trubky; bylo to 500 dragonů pod Sain-Hilairem, kteří přišli před dvorní hrad. Úplně ohromeni pádili povstalci odtud. (Spirago, Příklady, str. 51.) Bůh zachraňuje, kteříž v něho doufají. (Dan. 13. 60.) **Proti křesťanu, který v Boha důvěřuje, lze bojovati, ale nikoliv ho přemoci.** (Sv. Cypr.) On se podobá válečnému vojsku, které je chráněno ze zadu udatnou a četnou zálohou. (Sv. Fr. Sal.) Kdož doufají v Hospodina, jsou jako hora Sion. (Ž. 124. 1.) Horou totiž nelze otrásti, ani jí zničiti, byť bylo by užito sebe více strojů; podobně se má s tím, kdož svou naději v Boha skládá. (Sv. Chrys.) Skládá-li někdo důvěru svou v Boha, bere jej Bůh pod svou zvláštní ochranu a může býti jist, že se mu nic zlého nestane. (Sv. Vinc. P.) Čím větší jest naše důvěra, tím jistěji nás chrání Bůh a přichází nám na pomoc ve všeliké neštěstí. (Sv. Fr. Sal.) Ještě nikdo, kdo v Boha doufá, nebyl zahanben. (Sir. 2. 11.)

2. Kdo v Boha doufá, může od Boha všeho dosáhnouti; neboť Kristus praví, že takový může i hory přenášeti. (Mar. 11. 23.)

Hory přenášeti, t. j. nejvyšší (jako hory vysoké) překážky přemáhati. V důvěře v Boha rozdělil Mojžíš svou holi moře Rudé, Eliáš vyprosil deště. V důvěře v Boha táhl Rudolf Habsburský proti svému 4krát silnějšímu nepříteli Otokarovi českému. Rudolf poručil, by jeho pluky volali „Kristus, Kristus“, kdežto nepřátelé řtili se na ně provolávající válečné heslo „Praha, Praha“. Rudolf dobyl slavného vítězství u Jedenspeugen (1278). „Naděje jest šíp, který proniká srdce Kristovo, byl se odtud vylil proud milosrdenství na doufající duši.“ (Mar. Lat.) **Člověk dostává tolik, kolik doufá.** (Sv. Jan z Kř.) Kdo má naději, již jest bohat, dříve než má bohatství. (Sv. Jan Cl.)

3. Kdo v Boha doufá, toho Bůh silí; proto jest neohroženým před lidmi, trpělivým a veselým v utrpení a zvláště při smrti.

Důvěra v Boha dodává člověku nadlidské síly. Ona působí jako páka, která zdvihá nejtěžší břemena. Jak **neohroženým** byl David v boji proti Goliášovi, jak neohroženým papež Lev Vel. před králem hunským Attilou r. 452. (Meh. I. 449.) Sv. Martina přepadli kdysi loupežníci, kteří ohrožovali jeho život. Když se ho tázali, proč se nebojí, odvětil: „Jsem křesťan a stojím pod ochranou Boha. Není mně třeba báti se, ale vám.“ Kdo v Boha důvěřuje, nevyhledává přízně mocných lidí tohoto světa a také se nestarati o to, co lidé mluví; tak činil sv. Pavel (1. Kor. 4. 3.) — Kdo v Boha doufá, **bude trpělivým v utrpení**; neboť on ví, že „utrpení tohoto času nejsou rovna budoucí slávě, která se na nás zjeví“. (Řím. 8. 18.) Job byl v utrpení tak trpělivým, poněvadž se těšil na budoucí zkrácení a odplatu. (Job. 19. 25.) Kterak by mohl býti smutným ten, kdo patří v duchu na budoucí nevýslovnou odměnu v nebi? I žízňící velbloud na poušti jest

veselý, jakmile v dále ucítí vodu. Sv. Pavel volá ve svém utrpení: „Mám hojnou radost ve všelikém soužení našem.“ (2. Kor. 7. 4.); dále praví: „Umřítí jest zisk. Toužím rozdělenu býti a býti s Kristem. (1. Filip 21.—23.); a opět: „naposledy složena jest mi koruna spravedlnosti, kterouž mi dá v onen den Pán, spravedlivý soudce.“ (2. Tim. 4. 8.) **Jak radostně** umíral na př. sv. apoštol Ondřej; když spatřil kříž, na kterém měl umřítí, zvolal: „Pozdraven buď, ó drahý kříži, posvěcený smrtí mého Boha. Blížím se k tobě s blaženým pocitem radosti. Ó, jak dlouho jsem po tobě toužil, jak toužebně jsem si tebe přál.“ († 62.) Sv. Ignát, bisk. Antiochijský, radoval se, když uslyšel z úst císaře Trajana ortel smrti; a když ho křesťané v Římě chtěli osvoboditi, prosil jich, by mu nevydírali koruny mučednické; pravil: „Nebojím se ani divokých zvířat, ani rozsápání mých údů, jen když tím mohu získati Krista.“ († 107.) Sv. jáhen Vavřinec, jenž byl pečen na žhavé rožni proto, že nechtěl pohanskému vladaři vydati pokladů chrámových, pravil mezi mukami zertovně k soudci: „Již mne můžeš obrátiti, nebo na této straně jsem již dosti upečen.“ († 258.) Sv. Cecilie pravila ku svým katanům: Pro Krista umřítí jest smeti za zlato, chatrč za palác, prach za korunu vyměnití. († 230.) Naděje jest tedy pevnou kotvou duše. (Žid. 6. 19.) Jako kotva chrání loď za bouře, tak nás naděje chrání v utrpení před záhubou. Jen že kotva se drží ve hloubce, naděje pak jest zavěšena ve výši. (Sv. Tom. Aq.) Jako orel pomoci svých křídel za bouře se vznáší nad bouří do slunných výšin, tak my se povznášíme nadějí nad všechny pozemské strasti a útrapy.

4. Kdo v Boha důvěruje, jest mocně pobádán ku konání dobrých skutků a hrdinských cností.

Co pudí missionáře do pohanských zemí? Naděje na budoucí odměnu pobádá je právě tak, jako rolníka naděje na žně, umělice naděje na zisk ku práci povzbuzuje. Než naděje křesťana jest ještě jistější. Neboť my doufáme to, co pravda sama slíbila. (Sv. Paulin.) Naše naděje jest tak jistá, jako to, co se již vyplnilo. (Sv. Aug.) Kdo v Boha důvěruje, staví na pevném základě.

5. Naděje tedy vede i ke spasení.

Kdo má křesťanskou naději, jest jist svým budoucím spasením, jako ten, kdo má semeno, jest jist, že bude mítí strom; neboť budoucí spasení jest v naději tak obsaženo, jako strom jest skryt v semenu. (Sv. Tom. Aq.) Nadějí jsme spaseni. (Řím. 8. 24.) Jako je nohy třeba k chůzi, tak jest naděje třeba k životu věčnému; proto se jmenuje naděje latinsky spes, kteréžto slovo pochází od slova pes = noha. (Sv. Isid.) Víra v boží věrnost, v jeho všemohoucnost a lásku k nám jest trojnásobná nerozrůžitelná šňůra, kterou Bůh z naší vlasti k nám do vězení spouští; té se máme chytнути, by nás vytáhl na horu až k patření na svou velebnost. (Sv. Bern.) Naděje jest řetěz, po kterém vstupujeme do nebe. V nebi již nebude naděje; nebo co zde doufáme, to již tam máme.

III. O protivě křesťanské naděje.

Bohu se nelíbí naděje toho, kdo buď méně nebo více od Boha doufá, než-li Bůh slíbil.

1. Nesmíme se spoléhati na své síly nebo

na své bližní nebo na pozemské věci více, než na Boha, jinak býváme zahanbeni, jelikož mimo Boha není ničeho spolehlivého.

Naděje toho, kdo se spoléhá jen na věci pozemské, není žádnou křesťanskou nebo nebeskou nadějí, nýbrž pozemskou. Kterak spoléhal Petr při poslední večeři na svou sílu; a pak zapřel Pána. Kterak se honosil Goliáš svou silou, ale jak brzy padl! Císař Napoleon se vysmál papeži, když ho vyobcoval z církve a pravil, že spoléhá jenom na své vojáky; brzo potom táhl s půl millionem vojska do Ruska, ale všecko vojsko jeho zahynulo. (1812.) Sv. František Borg. spoléhal se docela na svou příznivkyni, královnu Isabellu; než tato zemřela, a tu on poznal svou pošetilost. (Spirago, Příklady str. 32.) Lépe jest v Boha důvěřovati, než-li na člověka spoléhati. (Ž. 117. 8.) Na přízeň lidskou stavěti své štěstí jest tolik, jako stavěti dům na písku. Vzpomeňme na závěrečná slova horního kázání Kristova! Kteří svou důvěru neskládají v Boha, budou tak zahanbeni, jako kněží Bálovi na hoře Karmél. (3. Král. 18.) Kdo se spoléhá na své vlastní síly, nikoliv však na Boha, bude mítí ochránce jen v sobě samém; Bůh ho nebude chrániti, poněvadž v jeho ochranu nedoufal. (Sv. Aug.) Jen kdo v Boha doufá, může říci: „V tebe Hospodine jsem doufal, nechť nejsem zahanben na věky“. (Ž. 30. 2.)

2. Nikdy nesmíme zoufati, t. j. nikdy se nesmíme vzdáti naděje v Boha, jakoby nám Bůh snad nechtěl hříchů odpustiti, nebo v neštěstí nám nepomohl.

Zoufal si na př. Kain a pravil: „Věštit jest nepravost má, než abych odpuštění došel“. (1. Mojž. 4. 13.) Zoufal si král Saul, jenž v tísní se nacházejí v boj proti Filištinským, vlastním mečem se probodl. (1. Král. 31.) Naproti tomu vidíme, jak trpělivým byl Job a Tobiáš, jakož i Josef Eg.

Křesťan proto nesmí si zoufati, poněvadž milosrdenství Boží jest nekonečně veliké, a pomoc Boží tenkrát jest nejbližší, když jest nouze nejvyšší.

Před hříchem se boj spravedlnosti, po hříchu však důvěřuj v boží **milosrdnost**. (Sv. Řeh. Vel.) Kdo by pochyboval, že bude moci zaplatiti malé své dluhy, stojí-li před královským pokladem, z něhož si smí vzíti dle libosti? Tím méně však smíme my zoufati nad milosrdenstvím Božím. „Čím jest jiskra oproti moři, tím jest zloba lidská oproti dobrotě Boží“. (Sv. Chrys.) Ano, Bůh přijímá právě kajícího hříšníka tím raději, čím větší jsou jeho hříchy; neboť Bůh bývá více oslavován tím, odpouští-li velikým hříšníkům. — **Je-li nouze nejvyšší, pomoc Boží nejbližší.** Zdá se, jakoby Bůh mnohdy spal, jako Kristus při bouři na jezeře Genezaretském. Bůh někdy otálí se svou pomocí jako při svatbě v Káně, když pravil: „Ještě nepřišla hodina má.“ (Jan 2. 4.) Než čím déle nás nechává čekati, tím zázračnější a jistější jest pak jeho pomoc. Vzpomeňme na utišení bouře na moři, nebo na vysvobození Petra z vězení, nebo na osvobození Vídně od Turků. Když jest nouze nejvyšší, pomoc Boží nejbližší. (Sv. Ambr.) Spravedlivého nechává Bůh tonouti, ale ne utonouti.

Zoufalství vede obyčejně člověka k s a m o v r a ž d ě a k věčné smrti.

Vzpomeňme jenom na Jidáše. Zoufalství jest hřích proti Duchu sv.; tento hřích nebývá nikdy odpuštěn. „Naděje otvírá, zoufalost zavírá bránu nebeského království“. (Sv. Isid.) Kdo nad milosrdenstvím Božím zoufá, tupí Boha právě tak, jako ten, kdo pochybuje, je-li Bůh. (Sv. Aug.) Jidáš tížeji urazil Boha tím, že zoufal nad milosrdenstvím Božím, než-li když Krista zradil. (Sv. Jeron.) Jidáš nezahynul ani tak pro svůj zločin, než-li spíše proto, že si zoufal. (Sv. Aug.) Kdo se dopouští zločinu, usmrcuje svou duši, kdo si však zoufá, již padá do pekla. (Sv. Isid.) Jaká muka očekávají na onom světě člověka, jenž si ze zoufalství vzal život, až mu Bůh ukáže, jak zázračně by mu byl pomohl, kdyby byl Bohu zůstal věrným. Kdyby si byl na př. Job, Tobías nebo Josef Eg. ve své těžké zkoušce vzal život, jaká muka by musili na věčnosti trpěti, kdyby jim pak Bůh ukázal, jakou radost jim chtěl připravit. Samovrah tedy nebude mít žádné příčiny nářeků na Boha.

Nikdy nesmíme opovážlivě spoléhati na milosrdenství boží, t. j. nesmíme pokračovati ve hříchu v domnění, že boží milosrdenost nikoho neztratí.

Důvěra v Boha a bázeň musí držeti spolu rovnováhu. (Viz strana 260.) Jest chybou, jest-li místo důvěry v Boha má někdo jen bázeň před Bohem (= zoufalost). Rovněž však jest chybou, nemá-li někdo vůbec bázně; domnívá-li se člověk, že jeho spasení jest již hotovou věcí (= opovážlivé spoléhání na Boha), nebo myslí-li, že mu Bůh nikdy nemůže odeprít své pomoci (= pokoušení Boha). Bláhový jest, kdo myslí, že Bůh jest jen milosrdný a nikoliv také **spravedlivý**. „Nepohrdej milosrdenstvím Božím, nechceš-li pocítiti jeho spravedlnosti.“ (Sv. Bern.) Kristus praví: „Nebudete-li pokání činiti, všichni podobně zahynete.“ (Luk. 13. 3.) Nikdo nesmí říkati: „Vždyť se mohu opět vyzpovídati“, nebo „však před smrtí se obrátím“. Kdo tak mluví, počíná si zrovna tak bláhově jako nosič, jenž své břemeno stále zvětšuje. Kterak ho potom bude moci zvednouti? Takovému se daří jako vojevůdci Hannibalovi, jenž po svém vítězství nad římským vojskem se svými vojáky vedl rozmařilý život v domnění, že již nemůže prohrát. Když však potom byl napaden Římany a viděl neštěstí na něho se valící, zvolal: „Když jsem mohl, nechtěl jsem. Nyní, kdy bych rád chtěl, nemohu.“ Nešťastný křesťan, jenž takto bude musiti mluvit v hodině smrti. (Spirago. Příkl. str. 51.) „Velice se horším proto, že jsem tebe, svého ukřížovaného Spasitele, právě proto tupil a urážel, zač bychom tě měli tím více ctíti a milovati. (Sv. Řeh. Nz.) (Viz o tomto předmětu v nauce o milosti při svátosti pokání!)

Nikdy nesmíme Boha pokoušeti, t. j. nikdy se nesmíme svévolně vydávati v nebezpečí, a při tom důvěřovati, že nám Bůh pomůže.

Všímněme si slov Kristových: „Nebudeš pokoušeti Pána, Boha svého“. (Mat. 4. 7.) Jen ten, kdo koná, čeho Bůh žádá, smí doufati, že mu Bůh pomůže. (Viz str. 221. č. 3.) Kdo tedy vůle Boží nedbá, tedy nerozvážně jedná, bude od Boha opuštěn. Proto praví Bůh: „**Kdo miluje neštěstí, zahyne v něm.**“ (Sir. 3. 27.) Ďábel chtěl Krista svést, by pokoušel Boha; žádal totiž, by se Spasitel spustil s věže chrámové. (Mat. 4. 6.) I tak zvané soudy Boží ve starých dobách byly pokoušením Boha. Nutili totiž obžalovaného, by šel po žhavém železe nebo aby vzal do rukou

zhavé železo, a domnívali se, že Bůh k vůli nevinnému udělá zázrak. Rovněž s o u b o j, domnívá-li se někdo, že Bůh nevinného ochrání, jest pokoušením Boha. (p. Mik. I.) Kdo by v nebezpečné nemoci pohrdal pomocí lékařskou nebo léky v domněnce, že mu Bůh sám pomůže, urážel by Boha. (Leda by ze zkušenosti věděl, že jeho přirozenost v takových případech si již sama pomůže, nebo kdyby mu povolání lékaře neb opatření léku způsobilo velikých a nenahraditelných ztrát.) Kdo se za prvních dob křesťanství bez spravedlivé příčiny vydával v šanc smrti mučednické, nikdy nebyl považován za mučedníka, byť i byl býval pro víru popraven. „Pokoušení Boha jest velikou urážkou Boha.“ (Sv. Alf.)

Tímto končí nauka o víře.

K víře a naději musí přistoupiti i láska, by člověk došel blaženosti.

„Dům Boží (t. j. svatost, která vede k blaženosti) má základy ve víře, naděje jest jejími zdmi a láska jest její střešinou.“ (Sv. Bern.)

Láska se jeví plněním přikázání.

Proto praví Kristus: „Kdo má přikázání má a zachovává, tent jest, kterýž mne miluje“. (Jan 14. 21.) Nauka o přikázáních se jmenuje **mravověda**. (O mravovědě jedná druhá část tohoto díla.)

